
Pretošanās operāciju koncepcija

Pretošanās operāciju koncepcija

Galvenais redaktors un autors: Oto C. Fiala [*Otto C. Fiala*], *Ph.D., J.D.*, pulkvedis (*COL*), *USAR(R)*

Titulvāks: Attēls “Misija”, pamatojoties uz Vāclava Havela [*Vaclev Havel*] fotoattēlu. Visas autortiesības © pieder Tatjanai Havelai [*Tatjana Havel*]. Tatjana Havela ir devusi atļauju tā reproducēšanai šeit, uz Zviedrijas Aizsardzības universitātes publikācijas “Pretošanās operāciju koncepcija” titulvāka.

Nevienu šā attēla daļu nedrīkst reproducēt, uzglabāt izguves sistēmā vai pārsūtīt jebkādā formā vai ar jebkādiem elektroniskiem, mehāniskiem, fotokopēšanas, ierakstīšanas vai citiem līdzekļiem bez iepriekšējas autortiesību subjekta atļaujas.

Šajā sējumā ir pausti vienīgi šīs publikācijas veidotāju viedokļi un uzskati, un tie var arī neatspoguļot bruņoto spēku, universitāšu vai citu valdības iestāžu viedokļus un uzskatus.

© Speciālo operāciju pavēlniecība Eiropā *SOCEUR*

Publikāciju nedrīkst reproducēt, kopēt vai pārsūtīt bez rakstiskas atļaujas.

Izdevniecība: *Arkitektopia*, Stokholma, 2019

Pirmais izdevums, pirmais drukātais izdevums, 2019. gada novembris

ISBN 978-91-86137-93-9

Informāciju par Zviedrijas Aizsardzības universitātes publicētajiem izdevumiem var saņemt pa tālr.+46 8 553 42 500 vai arī mūsu tīmekļa vietnē www.fhs.se/en/research/internet-bookstore/.

Saturs

Ģenerālmajora SMITA [SMITH] PRIEKŠVārds	8
BRIGĀDES ĢENERĀLA LEFBERJA [LÖFBERG] PRIEKŠVārds	10
PATEICĪBA	11
PRIEKŠVārds	13
1. NODAĻA IEVADS	15
1. Mērķis	15
2. Piemērošanas joma	15
3. Totālā aizsardzība jeb vispusīga aizsardzība ²	16
4. ASV Aizsardzības departamenta doktrīnas terminoloģija.....	18
5. Terminu “atjaunošanās spēja” un “pretošanās” saprašana, definēšana un nošķiršana	19
6. Atjaunošanās spējas/pretošanās konceptuālais modelis	20
2. NODAĻA ATJAUNOŠANĀS SPĒJA KĀ PRETOŠANĀS KUSTĪBAS PAMATS	21
1. Darbības vide	21
2. Darbības vides struktūrelementi	21
3. Sekmīgas pretošanās priekšnoteikumi	21
4. Pretošanās plānošana	25
5. Atjaunošanās spēja kā atturēšanas aspekts	30
6. Pretošanās kustība aizsardzības plānošanā	30
3. NODAĻA PRETOŠANĀS	33
1. Darbības vide	33
2. Agresora darbības un nacionālā pretošanās	34
3. Kā ienaidnieks ietekmē valsts aizsardzības resursus	34
4. Pretinieka uztipti nosacījumi darbības videi	35
5. Pretošanās plānošanas pamatapsvērumi	36
6. Pretošanās organizācijas komponenti	39
7. Karadarbības metodes	43
8. Komunikācijas sinhronizācija/stratēģiskā komunikācija.....	45
9. Pagrīdes organizācijas organizēšana pretošanās kustībai	49
10. Pagrīdes organizācijas funkcijas	55
11. Vadības un pārvaldības darbības un funkcijas un trimdas valdība.....	81
12. Nevardarbīga pretošanās.....	85
13. Atturēšana kā pretošanās aspekts.....	88
14. Suverenitātes atjaunošana/apsvērumi par stabilitātes operācijām	89
4. NODAĻA STARPRESORU PLĀNOŠANA UN SAGATAVOŠANA ¹⁴⁸	91
1. Ievads	91
2. Apsvērumi par plānošanu, kurā iesaistīta visa valdība	92
3. Vispusīga pieeja	92
4. Valdības līmeņi	92
5. Valdības starpresoru plānošana un pienākumi.....	93
6. Sagatavotība	97
7. Sekmīgas plānošanas kritēriji ¹⁵⁵	99
8. Iestādes un tiesiskais regulējums	100
9. Operāciju slepenības nodrošināšanas pasākumi (<i>OPSEC</i>)	100
NOSLĒGUMS	102
A PIELIKUMS JURIDISKIE APSVĒRUMI ¹⁵⁶	104
1. Ievads	104
2. Tiesību akti un leģitimitāte	104
3. Valsts tiesiskais regulējums	105

4. Starptautiskās tiesības: starptautiskās humanitārās tiesības un bruņotu konfliktu tiesības	105
5. Terminoloģija: kara tiesību, bruņotu konfliktu tiesību, starptautisko humanitāro tiesību un starptautisko tiesību cilvēktiesību jomā savstarpējā saikne	106
6. Bruņotu konfliktu tiesību principi.....	108
7. Ženēvas konvencijas	109
8. Personas statuss kaujas laukā: divi veidi – karojošā persona un civilpersona (skat. <i>LOAC/IHL</i>).	109
9. Organizētas pretošanās kustības, zemessardzes un brīvprātīgo vienību locekļi.....	111
10. Fiziskas personas statuss un tieša līdzdalība karadarbībā.....	113
11. Nelikumīgi kareivji	115
12. Karojošās puses īstenota okupācija un statuss saskaņā ar starptautiskajām līgumtiesībām.....	116
13. Karojošās puses īstenota okupācija, karadarbība un tiesībaizsardzība	117
14. Okupācija un ārvalstu sabiedroto spēki	117
15. Likumīgā (trimdas) valdība un piederība konflikta pusei pretošanās kustības statusā	118
16. Secinājumi	118
B PIELIKUMS NEVARDARBĪGAS PRETOŠANĀS METODES	120
1. Ievads	120
2. Nevardarbīgo metožu izklāsts.....	121
3. Organizācija	126
4. Leģitimitāti noteicošie faktori.....	126
5. Saziņa un propaganda	127
6. Apmācība	128
7. Kopsavilkums	128
C PIELIKUMS KRIEVIJAS HIBRĪDKARA TAKTIKA UN APSVĒRUMI	129
1. Ievads	129
2. Vispārīgs apraksts	130
3. Hibrīdkarš no antīkajiem laikiem līdz 20. gadsimtam.....	130
4. Jaunāko laiku vēsture.....	131
5. Kā Krievija attīsta un piemēro savas hibrīdkara spējas	131
6. Sekmīgie operacionālie faktori ²⁶⁷	141
7. Secinājumi	142
D PIELIKUMS OTRĀ PASAULES KARA PRETOŠANĀS GADĪJUMU IZPĒTE....	144
1. Ievads	144
2. Gadījumu izpētes kopsavilkums	144
3. Secinājumi	145
1. GADĪJUMA IZPĒTE. FRANCIJA – PRETOŠANĀS 2. PASAULES KARĀ²⁶⁹	147
1. Vispārīga informācija	147
2. Novājinātas pirmskara atjaunošanās spējas	147
3. Valdība (valsts iekšienē evakuēta valdība/trimdas valdība)	148
4. Pretošanās centieni pirmsākumos.....	149
5. Pretošanās tīklu attīstība	150
6. Pretošanās tīkla dinamika	152
7. Tīkla kopīgās iezīmes	153
8. Politiskās saliedēšanas centieni	153
9. Ārējais atbalsts	154
10. Pretošanās kustības integrēšana konvencionālo spēku īstenotajā atbrīvošanas kampaņā	155
11. Pēckonflikta fāze.....	157
12. Kopsavilkums	158

2. GADĪJUMA IZPĒTE. POLIJA: PRETOŠANĀS 2. PASAULES KARĀ³⁶¹	161
1. Vispārīga informācija	161
2. Polijas neatkarība un atjaunošanās spēja pirmskara posmā	161
3. Trimdas valdība(-as)	163
4. Nacistu okupācija	163
5. Pretošanās grupas	164
6. Centienu vienotības trūkums	169
7. Tēvijas armijas (AK) operācijas	169
8. Ārējā palīdzība	170
9. Kopsavilkums	170
3. GADĪJUMA IZPĒTE. FILIPĪNAS: FILIPĪNIEŠU UN AMERIKĀŅU PRETOŠANĀS 2. PASAULES KARĀ	172
1. Vispārīga informācija	172
2. Ģeogrāfija	172
3. Atjaunošanās spēja	172
4. Filipīnu pārvaldība	173
5. Pretošanās grupas	173
6. Sakari un stratēģiskā komunikācija	174
7. Pretošanās fāzes	174
8. Pretošanās kustībā iesaistījušos amerikāņu juridiskais statuss	175
9. Tīkli	176
10. Pretošanās kustības lietderība	176
11. Kopsavilkums	176
4. GADĪJUMA IZPĒTE. MEŽABRĀĻI: BALTIJAS VALSTU PRETOŠANĀS PADOMJU OKUPĀCIJAI 2. PASAULES KARĀ UN PĒC 2. PASAULES KARA	178
1. Vispārīga informācija	178
2. Padomju Savienības pirmā okupācija	179
3. Nacistu okupācija	180
4. Padomju Savienības otrā okupācija	180
5. Trīs pretošanās posmi	181
6. Mežabrāļi	182
7. Mežabrāļu stratēģija, operācijas un taktika	183
8. Padomju taktika un operācijas	187
9. Pretošanās iznīkšana	189
10. Organizētas pretošanās beigas	189
11. Kopsavilkums	190
E PIELIKUMS AUKSTĀ KARA PRETOŠANĀS GADĪJUMU IZPĒTE	191
1. Ievads	191
2. Gadījumu izpētes kopsavilkums	191
3. Secinājumi	192
1. GADĪJUMA IZPĒTE. VĒSTURISKĀ ASV ATBALSTA SISTĒMA NATO AIZMUGURES GRUPĀM⁵²⁶	193
1. Vispārīga informācija	193
2. Nacionālās drošības padomes dokuments Nr. 68 (NSC 68)	193
3. Politikas koordinēšanas birojs (OPC)	193
4. Struktūra un organizācija	194
5. Aizmugures spēki, iespiešanās aiz dzelzs priekšvara un NATO	195
6. Kopsavilkums	195
2. GADĪJUMA IZPĒTE. ŠVEICE: TOTĀLĀS AIZSARDZĪBAS MODELIS⁵³⁹	196
1. Vispārīga informācija	196
2. Atjaunošanās spēja	196

3. Informācijas darbības.....	197
4. Totālā aizsardzība un pretošanās	197
5. Pretošanās organizācija.....	198
6. Secinājumi plānošanai mūsdienās	200
7. Kopsavilkums	201
3. GADĪJUMA IZPĒTE. ITĀLIJA: AIZMUGURES GRUPA – OPERĀCIJA “GLADIO”⁵⁵⁹	202
1. Vispārīga informācija	202
2. Struktūra un organizācija	203
3. Secinājumi	205
4. Kopsavilkums	205
4. GADĪJUMA IZPĒTE. NORVĒGIJA⁵⁷⁵: AIZMUGURES GRUPA – “ROCAMBOLE”⁵⁷⁶	206
1. Vispārīga informācija	206
2. Izlūkošana	208
3. Izmaksas.....	208
4. NATO	208
5. NATO plāni attiecībā uz partizānu karu padomju uzbrukuma kavēšanai un palēnināšanai	209
6. Pēc 1970. gada	209
7. Kopsavilkums	210
F PIELIKUMS NO GADĪJUMU IZPĒTES GŪTĀS MĀCĪBAS	212
1. Ievads	212
2. Otrā pasaules kara pretošanās gadījumu izpēte	212
3. Aukstā kara pretošanās gadījumu izpēte.....	222
G PIELIKUMS ATJAUNOŠANĀS SPĒJU NOVĒRTĒŠANA.....	225
1. Ievads	225
2. Atjaunošanās spējas un hibrīdkarš ⁵⁹⁹	225
3. Atjaunošanās spējas veicina atturēšanu, jo mazina pretinieka sviras punktus	226
4. Iesaistīšanās pastāvīgā atjaunošanās spēju novērtēšanā	226
5. Atjaunošanās spēju sagatavošana indivīdu līmenī.....	228
H PIELIKUMS IEDZĪVOTĀJU MIJIEDARBĪBA AR ĀRVALSTS OKUPANTU	229
1. Ievads	229
2. Kolaboracionisms, pielāgošanās un pretošanās (K-P-P)	229
3. K-P-P skalas un pretošanās organizācijas komponentu savstarpējā saikne.....	230
4. Būtiskas ietekmēšanas vai terorisma sekas.....	231
5. Šodienas apdraudējuma konteksts	232
6. Indivīda rīcība okupācijas apstākļos	233
I PIELIKUMS⁶²³ ZVIEDRIJAS VALDĪBAS ZVIEDRIJAS CIVILĀ KONTINGENTA AĢENTŪRA (MSB)	234
J PIELIKUMS	249
ATSAUCES.....	252
ASV AIZSARDZĪBAS DEPARTAMENTA APVIENOTĀS PUBLIKĀCIJAS.....	252
ASV SPECIĀLO OPERĀCIJU PAVĒLNICĪBAS PUBLIKĀCIJAS	252
ASV ARMIJAS UN DIENESTU PUBLIKĀCIJAS	252
ASV VALDĪBAS CITAS PUBLIKĀCIJAS.....	253
NATO PUBLIKĀCIJAS	253
CITAS PUBLIKĀCIJAS	253
KOMENTĀRI	263
PAZIŅOJUMI UN RUNAS	263
GLOSĀRIJS	265

I DAĻA. SAĪSINĀJUMI, AKRONĪMI UN INICIĀLAS ABREVIATŪRAS	265
GLOSĀRIJS	267
II DAĻA. TERMINI UN DEFINĪCIJAS.....	267
NOBEIGUMA PIEZĪMES	269

Ģenerālmajora SMITA [SMITH] PRIEKŠVārds

Ir pagājuši teju trīsdesmit gadi kopš Aukstā kara beigām, un Eiropas valstis atkal jau apdraud kaimiņi, kuriem ir potenciāli nodomi veikt ekspansiju. Daudzas apdraudētās valstis ietilpst militāro spēku aliansēs, taču pat tām, kurām ir spēcīgas alianses un draugi, ne vienmēr ir spēks novērst iebrukumu. Tas varētu padarīt šīs valstis par vieglu mērķi. Šīs grāmatas mērķis ir to novērst.

Šajā daudzgadu projektā, ko izstrādājusi plaša cilvēku grupa, neskaitāmi daudzi valsts varas instrumenti ir apvienoti koncentrētā šai grūtajai tēmai veltītajā rokasgrāmatā, kas ir pieejama ikvienam. Šajā publikācijā ir koncentrēti aplūkots viens nekonvencionālās karadarbības aspekts – pretošanās.

Pretošanās jēdziens ir labi zināms. Laiku griežos valstis ir pretojušās iebrukumiem, izmantojot konvencionālos spēkus. Daži no šiem notikumiem šajā grāmatā ir iekļauti kā gadījumu izpēti. Pretošanās jēdziens nav skatāms tikai Eiropas kontekstā vien, bet attiecas uz ikvienu suverēnu valsti, kuru apdraud citas valstis. Šodienas apdraudējumus rada ne tikai konvencionālie iebrukumi, kurus veic uniformās tērpti militārie spēki. Kā mēs to nesam pieredzējām Krimā un citās Ukrainas daļās, valstis var izmantot pilnvaroto spēkus, lai apdraudētu valsts suverenitāti un teritoriālo integritāti, tādējādi laužot mūsu tradicionālo izpratni par to, kā notiek svešas varas iebrukums. Ir runa par hibrīdkaru, jo īpaši, ja naidīgā vara cenšas maskēt savus nodomus. Ja valsts zaudē kontroli pār savu teritoriju, ir piemērojama pretošanās.

Valstīm, kuras skaidri atrodas kaimiņvalstu apdraudējuma ēnā, ir jāveido savas sabiedrības atjaunošanās spēja. Atjaunošanās spēja ir valsts griba un spēja pretoties ārējam spiedienam, ietekmei un iespējamam iebrukumam. Vienota sabiedrība, kurai ir spēcīga nacionālā identitāte, var vieglāk pretoties ārējai postošai ietekmei. Atjaunošanās spēja ļauj valstīm atgūties un atjaunot savu pašnoteikšanos. **Atjaunošanās spēja ir pretošanās pamatu pamats.**

Valstis parasti plāno aizsargāt savu kritisko infrastruktūru krīžu laikā. Šajā grāmatā ir atzinīgi vērtēti šie centieni, tomēr ir arī skaidrots, kā palielināt valsts atjaunošanās spēju iebrukuma gadījumā, plānojot, izveidojot un attīstot organizētas nacionālās pretošanās spējas. Sākot to darīt tagad, apdraudētajām valstīm ir jāformulē pārredzams valsts tiesiskais regulējums un politika, ar kuru izveido organizētas un kontrolētas pretošanās spējas. Pretošanās plānošanā ir jāiesaista ne tikai militārie spēki, bet arī valdības aģentūras un ministrijas valsts un vietējā līmenī. Ir jāiesaista arī nevalstiskā sabiedrība; valstij kā vienotam veselumam ir jāplāno dažādi savas aizstāvības aspekti un jāiesaistās tajos. Pretošanās plānošanā ir jāietver arī regulējums, kā atjaunot suverenitāti pēc okupantu atvairīšanas. Jāliek saprast iespējamajiem pretiniekiem, ka tiem neizdosies gūt sekmes, ka *tie tiks patriekti*.

Ja nacionālās pretošanās plānošanā ir integrēti sabiedrotie un partneri, kas ir apņēmības pilni īstenot valsts suverenitātes, teritoriālās integritātes un pašnoteikšanās ideālus, iespējamajam pretiniekam tiek dots spēcīgs vēstījums. Tas liek iespējamajam pretiniekam saprast, ka tas nedrīkst pārkāpt valsts teritoriālo integritāti un censties nodibināt jaunu *status quo*. Valsts, pret kuru ir vērstas iebrukums, neatzīs sakāvi. Tiesiskums gūs virsroku. Nacionālā neatkarība un autonomija gūs virsroku.

Tāds ir šīs grāmatas vēstījums.

Kērks Smits [*Kirk Smith*]
ASV Gaisa spēku ģenerālmajors
Speciālo operāciju pavēlniecības Eiropā komandieris

BRIGĀDES ĢENERĀĻA LEFBERJA [LÖFBERG] PRIEKŠVĀDS

Daudzējādā ziņā šī ir līdz šim nepieredzēta publikācija. Tas ir unikāls visaptverošs kopdarbs, kurā apvienoti kopīgi centieni risināt līdz šim nepietiekami pētītu jomu, proti, pretošanos un atjaunošanās spēju. Pēdējos gados mūsdienu literatūrā un pētījumos uzmanība tiek vērsta galvenokārt uz nemieriem un iekšējo nemieru apspiešanas operācijām saistībā ar kariem un konfliktiem kopš 2001. gada. Savukārt šī nozīmīgā publikācija aizpilda zināšanu robu (pretošanās un atjaunošanās spēju jomā), lai papildinātu esošo izpratni, domas un idejas par mūsdienās notiekošiem nemieriem, konvencionālo karadarbību un asimetriskiem konfliktiem. Šī publikācija ir unikāla, jo pretošanās operāciju koncepcija (*ROC*) ir inovatīvs, papildinošs rīks mūsdienu militārajā arsenālā, kas vērsta ne tikai par valsts pārvaldes mākslu no militārā spēka pozīcijām, bet arī no pilsoniskās sabiedrības, plašas iedzīvotāju kopienas un civilās aizsardzības kopumā skatupunkta. To var saukt ne tikai par apvienotajiem spēkiem, bet par totālās aizsardzības spēkiem. *Pretošanās* un *atjaunošanās spēja* apvienojumā ar *legitimitāti* visdrīzākajā laikā neapšaubāmi kļūs par valsts aizsardzības suverenitātes un drošības svarīgu sastāvdaļu. Tās pamatprincipi nav nekas jauns, taču tiem katrā ziņā ir izšķiroša nozīme, veidojot un paplašinot totālās aizsardzības koncepciju nākotnē. Piemēram, var uzskatīt, ka legitimitāte ir galvenais faktors, kas nosaka to, kā *saturēt kopā* sociālo vienību, struktūru vai veidojumu, tāpēc tā ir izšķiroši svarīga pretošanās kustības saliedēšanā un aicinājumā tajā iesaistīties, kā arī to, kā pretošanās kustības operācijas uztver visa sabiedrība kopumā. Spēja atjaunoties un tai klātesošā spēja, proti, neatlaidība, sabiedrībai ir izšķiroši svarīga, lai tā spētu pārvarēt postu un neveiksmes, radītu vienojošu ticību misijai un, neraugoties uz grūtiem apstākļiem, turpinātu mācīties un pielāgoties, lai sasniegtu savus mērķus.

Šis projekts ir unikāls arī tādā ziņā, ka publikācijas izstrādē ir izmantotas līdz šim nebijušas metodes. Tas ir teicams darbs. Pienesumu šīs publikācijas izstrādē ir devušas daudzas valstis, organizācijas, partneri, izcili akadēmisko aprindu pārstāvji, kompetenti praktiķi, kā arī mācību centri. Šis unikālais darbs izteiksmīgāk par jebkādiem vārdiem raksturo cilvēku kopu, kas ir labprātīgi dalījušies ar idejām, grūti gūtām mācībām, pieredzi un vērtīgiem skatījumiem un kas ar lielu apņēmību ir vērtējuši un centušies izprast šo konkrēto karadarbības un konflikta jomu. Esmu pārliecināts, ka šī publikācija pildīs savu mērķi un būs noderīga stratēģijas plānotājiem, politikas veidotājiem, pētniekiem, akadēmiskajām aprindām un praktiķiem, kas ir tikai daži no tiem, kuriem šīs publikācijas saturs šķitīs informatīvs un interesants un kalpos kā stūrakmens un pamats turpmākiem pētījumiem, projektiem, izglītībai un doktrīnu izstrādei. Šis ir dokuments nākotnei.

Brigādes ģenerālis Andešs Lefberjs [*Anders Löfberg*]
Zviedrijas Speciālo operāciju pavēlniecības komandieris

PATEICĪBA

Darbs pie Pretošanās operāciju koncepcijas (ROC) izstrādes tika uzsākts Speciālo operāciju pavēlniecības Eiropā (SOCEUR) komandiera, ģenerālmajora (MG) Maikla Repasa [*Michael Repass*] vadībā. Bairons Hārpers [*Byron Harper*] pārņēma šo vadību un 2014. gadā iesāka Pretošanās semināru sēriju ar nākamā SOCEUR komandiera, ģenerālmajora Gregorija Lengjēla [*Gregory Lengyel*] atbalstu. Viņi tālredzīgi aptvēra, ka Savienotajām Valstīm un mūsu sabiedrotajiem ir nepieciešama kopīga izpratne par to, kas ir nacionālā pretošanās, un ka ir jāsadarbojas, plānojot šādu iespējamību, pamatojoties uz Krievijas rīcību, kas turpinās šodien. Lai arī šī koncepcija ir izstrādāta kopā ar Eiropas partneriem, tā ir piemērojama visā pasaulē.

Mēs pateicamies visiem Pretošanās semināru sērijas un rakstveida darbsemināru dalībniekiem. Pamatojoties uz šajos semināros un darbsemināros iegūtajām zināšanām, tika sagatavots ROC pirmais izdevums, kas tika pabeigts 2017. gada janvārī. Šī koncepcija ir daudzu tās izstrādātāju darba rezultāts. Šo sēklu iesēja un ļāva tai uzdīgt ģenerālmajors Repass. Sākotnēji atbalstu sniedza ģenerālmajors Urbans Molins [*Urban Molin*], priekšnieks, tad Zviedrijas Speciālo operāciju pavēlniecības priekšnieks, Larss Hedstrēms [*Lars Hedström*], Dr. Ričards Šulcs [*Richard Schultz*], majors Mets Drehers [*Matt Dreher*], Marks Grdovics [*Mark Grdovic*], Dr. Dūvans Lī [*Doowan Lee*], Kriss Donelijs [*Chris Donnelly*], Linda Robinsone [*Linda Robinson*], Dr. Sebastians Gorka [*Sebastian Gorka*] un Dereks Džounss [*Derek Jones*]. Milzīgu ieguldījumu sniedza profesors Mihals Matjasiks [*Michal Matyasik*], lai mēs varētu sanākt Jagaiļa Universitātē. Komandleitnants Andrejs Zaburdajevs, Latvijas SOF, pulkvedis Riho Ihtegi [*Riho Uhtegi*], Igaunijas SOF, pulkvedis Modests Petrauskis [*Modestas Petrauskas*], Lietuvas SOF, un Dr. Ulrika Petešone [*Ulrica Pettersson*], Zviedrijas Aizsardzības universitāte, palīdzēja līdzsvarot amerikāņu centriskās idejas. Pulkvedis Jūdžīns Bekers [*Eugene Becker*], Hetere Moksona [*Heather Moxon*], Kristofers Bleiloks [*Christopher Blaylock*], Dr. Denjels Trojs [*Daniel Troy*], Marks Stotlmairs [*Mark Stottlemire*], pulkvedis Marks Vertuli [*Mark Vertuli*], augstākais virsseržants Viljams Dikinsons [*William Dickinson*], Elizabete Kūla [*Elizabeth Kuhl*], Pjotrs Hlebovičs [*Piotr Hlebowicz*], Sērdžs Frenčs [*Serge French*], Denjels Rigss [*Daniel Riggs*] un Roberts Jeitss [*Robert Yates*] sniedza plašas vai specifiskas idejas un ieguldījumu, izstrādājot ROC pirmo izdevumu.

Dr. Oto C. Fiala un pulkvedis Kevins D. Stringers [*Kevin D. Stringer*], *Ph. D.*, bija ROC pirmā izdevuma vadošie redaktori, un šis izdevums 2017. gada janvārī tika neformāli izplatīts partneriem pārskatīšanai. Vēlāk Dr. Fiala, būdams ROC primārais pētnieks, organizētājs un sarakstītājs, pamatojoties uz sākotnējo redakciju un balstoties uz semināru *After Action Reports* un rakstveidā noformētajiem darbsemināra rezultātiem, kā arī, pamatojoties uz turpmāko profesionālo un akadēmisko literatūru un ar ASV armijas un ASV apvienotās doktrīnas atbalstu, izstrādāja turpmākās divas redakcijas, kuras paredzēts ierobežoti izplatīt, lai turpinātu iedzīvināt šo koncepciju. Pēc papildu darbsemināriem, teorētiskajām mācībām un turpmākās pētniecības Dr. Fiala sagatavoja šo galīgo redakciju. Redakcionālo atbalstu viņam sniedza pulkvežleitnants Džededajja Medlins [*Jedediah Medlin*], pulkvežleitnants Rendijs Mārtins [*Randy Martin*], majors H. Gevins Raiss [*H. Gavin Rice*], Glenisa F. Neipīra [*Glennis F. Napier*], Mollija Makalmana [*Molly MacCalman*], Džordžs Eglījs [*Georges Egli*], Džims Vorols [*Jim Worrall*], Sērdžs Frenčs, Aristotelis Kestners [*Aristotle Kestner*], Viljams Makērnss [*William McKern*], majors Maikls Vaismens [*Michael Weisman*], Džeimss Del Kastiljo [*James Del Castillo*], Mila Džounsa [*Mila Johns*] un Daiena Lefārnema [*Diane Le-*

Farnham].

Mēs pateicamies ASV Bruņoto spēku Džona Kenedija Īpašajam karadarbības centram un skolai [*U.S. Army John F. Kennedy Special Warfare Center and School (USAJFKSWCS)*] un ASV Bruņoto spēku Speciālo operāciju pavēlniecības (*USASOC*) darba grupai, kas uzrakstīja doktrīnu. Džonsa Hopkinisa [*Johns Hopkins*] Universitātes Lietišķās fizikas laboratorija (*JHUAPL*), Nacionālās drošības analīzes centrs atzīs savas publikācijas *Assessing Revolutionary and Insurgent Strategies* [Revolucionāro un nemieru stratēģiju novērtēšana (*ARIS*)] ietekmi attiecībā uz *ROC*. Pols J. Tomkinss [*Paul J. Tomkins*] juniors ir *USASOC* projekta vadītājs saistībā ar *ARIS*, un Roberts Leonards [*Robert Leonhard*] ir tās redaktors.

Mēs pateicamies arī Tatjanai Havelai par viņas dāsnumu atļaut izmantot mākslas darbu “Sanāksme” uz šīs publikācijas titulvāka, Ketijai Šeltonei [*Cathey Shelton*] par viņas neizmērojamo atbalstu grafiskā dizaina izstrādē, kā arī seržantam Endrū S. Donanam [*Andrew S. Donnan*] un dižkareivim Džonam R. Krūzam [*John R. Cruz*] par priekšējā un aizmugurējā vāka brīnišķīgo dizainu.

Mēs esam ārkārtīgi pateicīgi par šā dokumenta sagatavošanu publicēšanai pulkvežleitnantam Andersam Vestbergam [*Anders Westberg*], Larsam Hedstrēmam, Ulrikai Petešonei no Zviedrijas Aizsardzības universitātes, kā arī kolēģiem no Zviedrijas Bruņoto spēku štāba un Militāro pētījumu departamenta izdevniecības kolēģijai.

PRIEKŠVārds

Pretošanās operāciju koncepcijā (*ROC*) tiek pētītas darbības, ko suverēna valsts var veikt, lai paplašinātu savu nacionālo aizsardzības stratēģiju un sagatavotos aizstāvībai pret daļēju vai pilnīgu valsts suverenitātes zaudēšanu. Šis dokuments ir izstrādāts, pamatojoties uz 2014. gadā uzsāktās Pretošanās semināru sērijas rezultātiem, un ir šo semināru, kas veltīti, lai pētītu pretošanos kā nacionālās aizsardzības līdzekli, darba rezultāts.

Šajos Pretošanās semināros tika izveidots daudznacionāls akadēmisko aprindu un praktiķu tīkls, lai veicinātu plašāku intelektuālo skatījumu un būtiski atšķirīgām grupām un personām veidotu vienotu izpratni, kas nepieciešama pretošanās atbalstam. Mūsu partneri, kas piedalījās šajā tīklā, galvenokārt bija no Eiropas ziemeļu un ziemeļu centrālās daļas, kurus vienoja kopīgas bažas. Semināros tika nodrošināts strukturēts forums ieinteresētajām personām, lai kritiski novērtētu un pilnveidotu “pirmskrīzes” darbības, tostarp sagatavošanās, atturēšanas un citas darbības, vienlaikus tika nodrošināta iespēja diskutēt un apmainīties ar domām par pretošanās teorētiskajiem, vēsturiskajiem un praktiskajiem elementiem. Semināros tika veicināta kritiskā domāšana par pretošanās tēmām, radot pamatu sadarbībai un savstarpējai sapratnei stratēģiskā un operatīvā līmenī.

Šo centienu rezultātā *ROC*:

- termins *atjaunošanās spēja* ir definēts kā griba un spēja pretoties ārējam spiedienam un ietekmei un/vai spēja atgūties no šāda spiediena vai ietekmes iedarbības;
- termins *pretošanās* ir definēts kā valsts organizēti visas sabiedrības centieni, izmantojot visu veidu nevardarbīgas un vardarbīgas darbības, ko vada likumīgi iecelta valdība (kas, iespējams, ir trimdas/evakuēta vai ēnu valdība), atjaunot neatkarību un autonomiju tās suverēnā teritorijā, ko sveša vara ir pilnībā vai daļēji okupējusi;
- nodrošina vienotu izpratni par termiņiem, kas definēti iepriekšējos semināros un atsaucoties uz publiski pieejamo Amerikas Savienoto Valstu (ASV) militāro doktrīnu. Ar termiņiem “pretinieks” un “ienaidnieks” apzīmē agresorvalsti. *Terminu “pretinieks” izmanto, lai raksturotu agresorvalsti pirms konflikta, savukārt terminu “ienaidnieks” izmanto tad, kad pretinieks ir kļuvis par ārvalsts okupantu un ir nepieciešama nacionālā pretošanās, lai atjaunotu valsts suverenitāti.*

ROC pamattekstā ir izmantoti daudzi vēsturisku nemieru piemēri, lai izvērtētu līdzīgas taktikas, tomēr mēs nošķiram pretošanās kustību no nemieriem. Šeit lietotajā nozīmē pretošanās ir konkrēti valsts pretošanās, tās organizatoriskā struktūra un darbības, kas vērstas pret ārvalstu okupantu nolūkā atjaunot valsts suverenitāti, nevis citu veidu politiskie aizvainojumi, kas kalpo kā ierosinājums nemieriem. Ar šeit ietvertajiem piemēriem tiek izskaidrotas vēsturiskās idejas un taktikas un netiek attaisnotas identificētās grupas, kustības vai taktikas. *ROC* ir sniegta vienota terminoloģija, lai turpinātu pētīt pretošanās koncepcijas saistībā ar pretošanās plānošanas un sagatavošanas integrēšanu un procedūras.

Pretošanās semināru sērija tika uzsākta Speciālo operāciju pavēlniecības Eiropā (*SOCEUR*) komandiera, ģenerālmajora (*MG*) Maikla Repasa, vadībā. Pēc tam tika uzsākti sākotnējie daudznacionālie rakstveida darbsemināri viņa pēcteča, ģenerālmajora Lengjēla, vadībā. Pamatojoties uz šo darbu, 2016. gadā tika uzsākta Pretošanās operāciju koncepcijas (*ROC*) rakstīšana viņa pēcteča, ģenerālmajora Švarca [*Schwartz*], vadībā. Viņa atbalsts, līdztekus turpinot semināru sērijas, ir ļāvis precizēt šajā grāmatā ietvertās idejas. Tas ir arī ļāvis paplašināt dalībnieku loku, iekļaujot personas, kas nepārstāv speciālo operāciju kopienas un

aizsardzības ministrijas. Pēc sākotnējiem rakstveida darbsemināriem *SOCEUR* turpināja pilnveidot un paplašināt šo koncepciju, pievienojot tai papildu nodaļas un gadījumu izpēti, lai ilustrētu koncepcijā iekļautos jautājumus, vienlaikus tika turpināts darbs šajos darbsemināros, kuru rezultātā ir tapis šis sējums. Viņa pēcteča, ģenerālmajora K. Smita [*K. Smith*], vadībā šie semināri piepulcēja vēl vairāk dalībnieku no aprindām, kas nepārstāv speciālo operāciju un aizsardzības kopienas. Šī ārkārtīgi vērtīgā domu apmaiņa veicināja gan valsts iekšējo sadarbību plānošanā, gan dalībvalstu sadarbību plānošanā.

Nacionālā pretošanās nav jauna koncepcija, un tā neattiecas arī uz kādu konkrētu pasaules reģionu. Vēstures griežos valstis ir pretojušās varenākiem ārvalstu okupantiem. Mūsdienas savstarpēji saistītajā pasaulē saziņa un tiesiskums ir izšķirīgi svarīgi, lai gūtu sekmes. Viscaur šajā darbā mēs pastāvīgi uzsveram stratēģisko komunikāciju un vajadzību izveidot tiesisko regulējumu. Valdībām ir jābūt gatavām efektīvi komunicēt ar savu tautu, gan okupētu, gan neokupētu, saviem sabiedrotajiem un pat ar pretinieka vai ienaidnieka iedzīvotājiem, lai gūtu sekmes informatīvajā vidē, kas palīdz gūt sekmes fiziskajā vidē. Nekad nedrīkst nenovērtēt, cik nepieciešams un izšķirīgi svarīgs ir valsts tiesiskais regulējums, kas pamato šāda veida karadarbības organizēšanu, pilnveidošanu un konkrētu iespējamo šādas karadarbības sankcionēto izmantošanu. Tiesiskais regulējums nodrošina apdraudētās valsts īstenoto darbību iekšējo leģitimitāti un veicina sabiedroto un partneru atbalstu, informējot par šo leģitimitāti starptautiskajā arēnā, lai nostiprinātu suverenitātes atgūšanai nepieciešamo atbalstu.

Nacionālās pretošanās sagatavošana un iespējamā vadīšana stingri balstās uz nacionālās atjaunošanās spējas pamatiem. Valstī ir jābūt pilsoniskajai sabiedrībai, kas identificē sevi kā šīs valsts locekļus, un ir jābūt vēlmei palikt suverēnai un neatkarīgai valstij. Šī nepieciešamība šeit ir ieskicēta, pirms vispār sākt pretošanās tēmas apspriešanu. Minētais tiesiskais regulējums, pamatojoties uz kuru tiek izstrādāta pretošanās spēja, ir valsts atjaunošanās spējas neatņemama daļa. Sabiedrībai ir jāredz, ka šī spēja ir leģitīma karadarbības forma, kas pamatota ar atzītiem un piemērotiem tiesību aktiem. Pēc tam ir jābūt arī gribai atbalstīt pretošanos. Pamatojoties uz to, tiek veidota valsts spēja pretoties ārvalstu apdraudējumam.

Šī koncepcija pamatā ir veidota, balstoties uz ASV doktrīnas terminoloģiju, lai nodrošinātu kopīgu izpratni. Tādi ASV doktrīnas termini kā “pagrīdes organizācija”, “partizāni”, “atbalstītāji un atbalsta tīkls” un “ēnu valdība” ir ņemti no ASV nekonvencionālās karadarbības literatūras un šeit izmantoti, lai panāktu kopīgu izpratni. Tas ir tāpēc, lai sabiedrotie un partneri varētu turpmāk sameklēt literatūru par šiem komponentiem, izmantojot šos terminus. Šie termini ļauj nodrošināt arī zināmu politisko neitralitāti sabiedrotajiem un partneriem, jo šie termini ir no ASV doktrīnas literatūras.

Lai arī šī koncepcija ir sarakstīta sadarbībā ar vairākiem konkrētiem sabiedrotajiem un partneriem, lai to izmantotu kā kopīgas plānošanas vadlīnijas pret konkrētu apdraudējumu, tā ir piemērojama visā pasaulē. Ir daudz valstu, kas fiziski atrodas ļoti tuvu daudz lielākiem un draudošākiem kaimiņiem, kas vēstures annālēs ir iegājuši ar ekspansiju un pakļaušanu. Šī Pretošanās operāciju koncepcija ir īss (atkārtots) ievads par nacionālo pretošanās kustību un kolektīvās plānošanas vadlīnijas.

Oto C. Fiala, *Ph.D., J.D.*
COL, USAR(R)
Galvenais redaktors un autors

1. NODAĻA

IEVADS

Mēs cīnīsimies krastā, mēs cīnīsimies lidlaukos, mēs cīnīsimies laukos un ielās, mēs cīnīsimies kalnos, mēs nekad nepadosimies.

Vinstons Čērčils, 1940. gada 4. jūnijs

1. Mērķis

A. *ROC* mudina valdības veicināt pirmskrīzes spējas atjaunoties, īstenojot totālo aizsardzību (sauktu arī par vispusīgu aizsardzību), kas ir “visas valdības” un “visas sabiedrības” iesaistīšanas pieeja, lai nodrošinātu savu spēku un sabiedroto un partneru spēku savietojamību. Tādā veidā tiek nodrošināta vienota operacionālā sapratne un leksika attiecībā uz pretošanās plānošanu un tās iespējamo īstenošanu totālās aizsardzības koncepcijā, kas iekļauta nacionālajos aizsardzības plānos. Šādu totālās aizsardzības nostāju izmanto vairākas valstis Eiropā un arī citās pasaules daļās. Ar *ROC* cenšas identificēt pretošanās principus, prasības un iespējamus izaicinājumus, kas ir izmantojami doktrīnu, plānu, spēju un spēku pilnveidošanai. Ar to identificē arī valdības iekšējās un starpvaldību atbalsta un sadarbības iespējas, vienlaikus veicinot sabiedroto un partnervalstu vispārēju savietojamību. Kopīgi cenšoties saprast šo tēmu, rezultātā ir tapis šis dokuments.¹

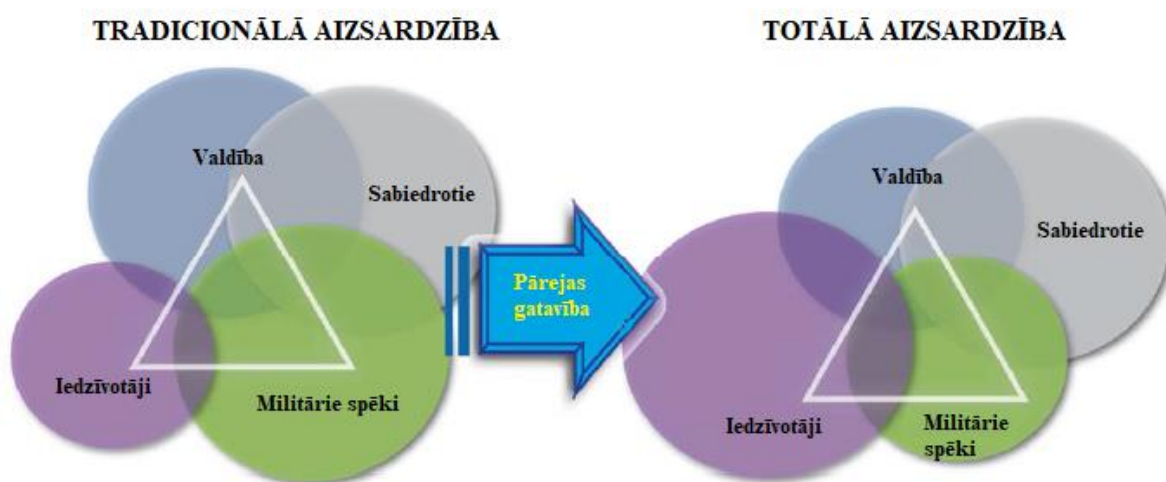
B. Valdība un militārie spēki ar tautas atbalstu īsteno darbības pret ienaidnieku tradicionālā pierastā aizsardzības vidē. Iedzīvotāji ir primārais pretošanās vai totālās aizsardzības situācijas dalībnieks. Sabiedrotajiem un partneriem ir ļoti nozīmīga loma pretošanās centienu atbalstīšanā. Tradicionālās un totālās aizsardzības būtiskākā atšķirība ir tā, ka ir nepieciešama sagatavošanās, lai nodrošinātu, ka iedzīvotāji ir gatavi pildīt totālās aizsardzības lomu (skat. 1. att.). Veidojot totālo aizsardzību, iedzīvotājiem ir lielāka un nozīmīgāka loma. Šī sagatavošana ir atjaunošanās spējas koncepcijas sastāvdaļa. Lai gūtu sekmes, ir izšķirīgi svarīgi veicināt un institucionalizēt valdības ministriju, civilo organizāciju un plašas sabiedrības savstarpējo sadarbību. Šāda sadarbība palīdz veidot pretoties spējīgāku sabiedrību un stiprināt pretošanās tīklus, kas izveidoti gadījumiem, kad ir nepieciešama pretošanās.

2. Piemērošanas joma

ROC galvenais uzsvars ir likts uz valsts sankcionētas organizētas pretošanās spējas pilnveidošanu pirms iebrukuma un pilnīgas vai daļējas okupācijas, kuras rezultātā ir zaudēta teritorija un suverenitāte. Pretošanos kā karadarbības formu var uztvert kā padziļinātas, vairākos slāņos veidotas nacionālās aizsardzības daļu. Tālab *ROC* vispirms cenšas nošķirt jēdzienu “nacionālā atjaunošanās spēja pirmskrīzes vidē”. *ROC* terminu “atjaunošanās spēja” raksturo kā spēju pretoties ārējam spiedienam un atgūties no šāda spiediena. Nacionālā atjaunošanās spēja tiek pastiprināta, izveidojot nacionālo pretošanās spēju. Turklāt *ROC* paredz izstrādāt pretošanās prasības un nodrošināt plānošanu un operācijas gadījumā, ja pretinieks negatīvi ietekmē vai apdraud sabiedrotā valsts vai partnervalsts suverenitāti un neatkarību. *ROC* mēģina parādīt gan valsts atjaunošanās spējas nozīmīgumu, gan to, cik svarīgi ir saglabāt leģitimitāti pretošanās operāciju veikšanas laikā, cīnoties par valsts suverenitātes atgūšanu un atjaunošanu.

3. Totālā aizsardzība jeb vispusīga aizsardzība²

A. Vispārīgi jautājumi. Totālās aizsardzības koncepciju ir pieņēmušas vairākas valstis, jo īpaši tās, kas robežojas ar hegemoniskām varām. Tā ietver visas darbības, kas nepieciešamas, lai valsts sagatavotos konfliktam un lai aizsargātu savu neatkarību, suverenitāti un teritoriālo integritāti; tā sastāv no civilās un militārās aizsardzības. Saskaņā ar šo koncepciju tiek atzīts, ka uzbrukums var norisināties ne tikai tradicionālo pierasto militāro darbību veidā, bet var būt uzbrukumi valsts ekonomikai un sabiedrībai, kas plānoti, lai vājinātu valsts vienotību un spēju aizstāvēties pret neatkarības, suverenitātes un teritoriālās integritātes apdraudējumu. Šī aizsardzības koncepcija ietver ne tikai valdības iestādes un funkcijas visos līmeņos no valsts līdz pašvaldību līmenim, bet arī privātos un komercuzņēmumus, brīvprātīgās organizācijas un fiziskās personas. Totālā aizsardzība ietver visas sociālās funkcijas. Atkarībā no valsts kultūras un vēsturiskās pieredzes var izstrādāt tiesisko regulējumu, lai pilnvarotu dalību plānošanā, kā arī lai likumīgi pilnvarotu veikt noteiktas civiltās darbības (piemēram, enerģijas un pārtikas piegādi, sauszemes, gaisa, jūras un dzelzceļa transporta prioritātes un sakarus) paziņotas krīzes un faktiskā konflikta laikā. Izšķirīgi svarīgs ir tiesiskais regulējums, lai arī kāds būtu tā apmērs.

1. att. Tradicionālās aizsardzības un totālās aizsardzības salīdzinājums³

B. Stratēģiskais mērķis, Totālā aizsardzība ir valsts aizsardzības stratēģijas neatņemama daļa.⁴ Totālās aizsardzības mērķis ir mobilizēt visu atbalstu, kas nepieciešams, lai aizsargātu valsti un tās teritoriālo integritāti pret bruņotu uzbrukumu. Proti, tas ietver sadarbību ar citām valstīm pašmāju teritorijā vai ārvalstīs, lai aizsargātu un veicinātu drošību, brīvību un autonomiju. Šis skatpunkts ir izstrādāts, lai dotu maksimālu laiku un telpu militāro spēku manevram un politisko lēmumu pieņemšanai. Turklāt ir nepieciešams mobilizēt sagatavotu, stingru, apņēmīgu un noturīgu spēju *pretoties* ienaidniekam jebkurā tā okupētajā teritorijā. Valsts pretošanās spējai ir jābūt tādai, lai spētu parādīt iespējamam agresoram, ka uzbrukums maksās ļoti dārgi. Šī pašmājās piemērotā koncepcija ir jāapvieno ar diplomātiskiem, politiskiem un ekonomiskiem pasākumiem, ko divpusēji un daudzpusēji īsteno valsts un tās starptautiskie partneri⁵, lai atturētu iespējamu agresoru. Atturēšanas pasākumu ietvaros ir jāiekļauj nolīgumi ar šīm citām valstīm par rīcību pret agresoru.

C. Vadošā iestāde. Valstij ir jāizveido valdības galvenā atbildīgā iestāde (*OPR*), lai virzītu, koordinētu un sinhronizētu šos centienus. Vislabāk, ja šī iestāde atrodas Aizsardzības

ministrijas paspārnē, jo tās primārais uzdevums ir sniegt ieteikumus bruņoto spēku un valsts aizsardzības atbalstam. Šī iestāde var pārraudzīt un koordinēt gan militārās, gan civilās aizsardzības plānošanu un sagatavošanu kā visaptverošus, savstarpēji atbalstošus un sinhronizētus centienus. Tā var arī sniegt ieteikumus attiecībā uz nolīgumiem ar sabiedrotajiem un partneriem, iekšējā tiesiskā un politikas regulējuma korekcijām un iestāžu nolīgumiem, lai atbalstītu šos centienus. Tad ir nepieciešams, ka šiem ieteikumiem politiski piekrīt valsts izpildvara un likumdevējs, lai radītu nepieciešamo atbalstošo tiesisko un politikas satvaru.

D. Civilā aizsardzība. Civilās aizsardzības izveidošanas mērķi ir aizsargāt civilos iedzīvotājus, nodrošināt nepieciešamo sabiedrisko pakalpojumu nepārtrauktu funkcionēšanu, mīkstināt konflikta kaitīgo iedarbību un veicināt bruņoto spēku operatīvās spējas konflikta laikā.⁶ Civilā aizsardzība palielina cilvēku spējas sagatavoties, nodrošinot personīgo gatavību (t. i., uzglabājot konservētu pārtiku, pudelēs iepildītu ūdeni, medikamentus un baterijas), lai atvieglotu piegādes, transporta un sadales līdzekļus, kas paredzēti valsts aizsardzībai, vienlaikus tai ir jāpalielina personas vēlme aizsargāt savu valsti. Valdībā ietilpstošās un ārpus tās esošās personas un organizācijas var tikt iesauktas, lai pildītu lomas karalaika organizācijas atbalstam. Proti, var izveidot pašvaldības vai reģionālos pastiprinājuma kopfondus glābšanas dienestiem, medicīnas dienestiem (piemēram, paredzētā civilās aizsardzības reģionā slimiņu pārveidot par kara hospitāli) un māju aizsardzības organizācijas, kā arī izveidot un uzturēt patvērumus un evakuācijas spējas. Pamatojoties uz šiem piešķirumiem, var būt vajadzība veikt cilvēku apmācību un izglītošanu, lai viņi iepazītos ar savām karalaika lomām.⁷ Brīvprātīgās aizsardzības organizācijas, piemēram, zemessargi vai aizsardzības līgas⁸, ieņem būtisku lomu civilās aizsardzības darbībās totālās aizsardzības koncepcijā. Brīvprātīgās organizācijas bieži vien iesaista ievērojamu skaitu cilvēku un cenšas attīstīt un stiprināt viņu vēlmi aizstāvēt savu valsti.

E. Militārā aizsardzība. Militārās aizsardzības mērķis ir sadarbībā ar pašmāju civilajiem partneriem un kopīgi ar ārējiem partneriem veicināt valsts drošību, nodrošināt spēkus augstā gatavības pakāpē, lai tie spētu atturēt iespējamo agresoru, aizstāvēt valsti pret uzbrukumu un nodrošināt militāru uzvaru, lai saglabātu vai atjaunotu valsts suverenitāti un teritoriālo integritāti. Aizsardzības sagatavošanai jāietver aizmugures spēku plānošana un nacionālās pretošanās spējas izveide ienaidnieka okupācijas laikā. Militārajiem spēkiem ir jābūt sagatavotiem, lai aizsargātu valsts suverenitāti, novērstu sadursmes un uzvarētu tajās, ja tās rodas, un atbalstītu civilās iestādes kara vai krīzes laikā.

F. Saistība ar atjaunošanās spēju. Lai totālās aizsardzības koncepcija būtu sekmīga, ir nepieciešams, ka iedzīvotāji vēlas uzņemties savas īpašās ar aizsardzību saistītās individuālās un grupu lomas miera laikā un valsts ārkārtas situācijās un vēlas aizstāvēt savu valsti konflikta laikā. Apmācot un izglītojot fiziskās personas un lielākas grupas, tās var sagatavot pretošanās darbību veikšanai un var stiprināt iedzīvotāju gribu pretoties agresoram. Lai civilā aizsardzība būtu spēcīga, ir nepieciešama sociāla saliedētība un kopīgu kultūras un nacionālo tradīciju uzturēšana, vienlaikus nodrošinot, ka visiem pilsoņiem ir pieejami valsts pakalpojumi un labumi un ka pret visiem saskaņā ar likumu izturas vienlīdzīgi; dažkārt to dēvē par *sociālo aizsardzību*. Attīstot un uzturot gribu, apņēmību un noteiktību pārvarēt valsts krīzi un aizstāvēt valsti, tiek attīstīts nacionālais lepnums un savstarpējā cieņa, kas veicina spēku un apņēmību pārvarēt krīzi, kā arī ticību, ka tā tiks pārvarēta; dažkārt to dēvē par *psiholoģisko aizsardzību*. Plānošana un sagatavošana (piemēram, pārtikas un degvielas uzglabāšana), kas tiek veikta miera laikā, lai sagatavotu sabiedrību, tiešā veidā veicina valsts atjaunošanās spēju krīzes vai kara laikā un var būt nozīmīgs atturēšanas aspekts. Turklāt valstīm savā ekonomikā ir jāveido atjaunošanās spēja, aizsargājot kritisko infrastruktūru pret kibernetiskiem un

fiziskiem uzbrukumiem.

G. Saistība ar pretošanos. Saskaņā ar totālās aizsardzības koncepciju militārās un civilās aizsardzības iestādes ir kopīgi atbildīgas par to, lai tiktu izveidota un uzturēta spēja veikt militārās un civilas pretošanās darbības savā valsts teritorijā. Šo darbību klāsts var būt ļoti plašs, sākot ar darbībām, ko veic aizmugures spēki un valdības atzītas vai finansētas brīvprātīgās militārās vienības, līdz pat organizētiem plašas sabiedrības nevardarbīgas pretošanās centieniem. Šīs darbības ir jāveic valdības noteiktajā tiesiskajā un politikas satvarā un pēc leģitīmas nacionālās valdības pieprasījuma neatkarīgi no tā, vai tā būtu evakuēta vai trimdas valdība. Pretošanās mērķis ir atjaunot *quo ante bellum* statusu, atjaunot likumīgo valdību ar visām iepriekš tai noteiktajām pilnvarām un valsts suverenitāti visā valsts teritorijā.

4. ASV Aizsardzības departamenta doktrīnas terminoloģija

A. Skaidrības labad pretošanās ir jānošķir no līdzīgiem un papildinošiem terminiem, ar ko apzīmē operācijas un darbības, īstenojot neregulāro karadarbību (*IW*), kas ASV doktrīnā ir definēta kā “valsts un nevalstisko dalībnieku vardarbīga cīņa par leģitimitāti un ietekmi uz attiecīgo(-ajām) iedzīvotāju kopien(-ām)”.⁹ Lai arī termini ir savstarpēji saistīti, pretošanās ir jānošķir arī no ASV sadarbības drošības jomā (*SC*), drošības spēku palīdzības (*SFA*), nekonvencionālās karadarbības (*UW*) un atbalsta iekšējai aizsardzībai pret ārējiem spēkiem (*FID*). Lai nošķirtu minētās ASV doktrīnas darbības no pretošanās, tiek sniegtas ASV doktrīnas definīcijas. Šie termini ietver darbības, ko ASV Aizsardzības departaments (*ASV DOD*) veic, lai atbalstītu partnervalsts gatavošanos pretošanās kustībai un tās īstenošanu.

1) Sadarbība drošības jomā. Sadarbība drošības jomā ir ASV *DOD* doktrīnas termins, kas ietver ASV atbalstu pretošanās spēju plānošanā, lai atbalstītu partnervalsts spēju un leģitimitāti. Tā tiek definēta kā “Aizsardzības departamenta visu veidu mijiedarbība ar ārvalstu drošības iestādēm nolūkā izveidot attiecības drošības jomā, lai veicinātu konkrētas ASV intereses drošības jomā, pilnveidotu sabiedroto valstu un partnervalstu militārās un drošības spējas pašaizsardzības un daudznacionālajās operācijās un lai sniegtu ASV spēkiem miera laikā un neparedzētās situācijās piekļuvi sabiedroto valstīm un partnervalstīm”.¹⁰

a) Drošības spēku palīdzība. Drošības spēku palīdzība ir sadarbības drošības jomā sastāvdaļa. Aizsardzības departaments īsteno darbības, lai atbalstītu ārvalstu drošības spēku (*FSF*) un tos atbalstošo iestāžu spēju un iespēju pilnveidošanu. Aizsardzības departamenta īstenotie sadarbības pasākumi drošības jomā veicina ASV valdības spēju vienoti rīkoties, lai atbalstītu ārvalstu drošības spēku un tos atbalstošo iestāžu, vai tā būtu vai nu partnervalsts, vai starptautiska organizācija (piemēram, reģionāla drošības organizācija), spēju un iespēju pilnveidošanu.¹¹

2) Nekonvencionālā karadarbība. Nekonvencionālā karadarbība (*UW*) ir ASV Aizsardzības departamenta termins, kas doktrīnā definēts kā “darbības, kas tiek veiktas, lai ierosinātu pretošanās kustību vai nemierus nolūkā piespiest, sagraut vai gāzt valdību vai okupācijas varu, izmantojot pagrīdes organizācijas spēkus, atbalstītāju un atbalsta tīkla spēkus un partizānus vai ar tiem sadarbojoties neatzītajā teritorijā”.¹² Tā var būt vai nu atbalsta darbība lielākas kampaņas ietvaros, vai arī stratēģiskā pamatdarbība. Saistībā ar pretošanās atbalstīšanu *UW* veic teritorijā, kurā sabiedrotais vai partnervalsts ir zaudējusi suverenitāti, lai palīdzētu pretošanās organizācijai tās centienos aizvākt agresoru un atjaunot valsts suverenitāti.

3) Atbalsts iekšējai aizsardzībai pret ārējiem spēkiem. Atbalsts iekšējai aizsardzībai pret ārējiem spēkiem (*FID*) ir ASV Aizsardzības departamenta termins, kas doktrīnā definēts kā “valdības civilo un militāro iestāžu līdzdalība plānotās rīcības programmās, ko veic cita valdība vai cita iecelta organizācija, lai atbrīvotu un aizsargātu savu sabiedrību no apvērsuma, beztiesiskuma, nemieriem, terorisma un citiem sabiedrības drošības apdraudējumiem”.¹³

a) *FID* mērķis ir atbalstīt uzņemošās valsts iekšējo aizsardzību un attīstību (*IDAD*). Iekšējā aizsardzība un attīstība ir pilns pasākumu kopums, ko veic valsts, lai veicinātu savu izaugsmi un pasargātu sevi no apvērsuma, beztiesiskuma, nemieriem, terorisma un citiem drošības apdraudējumiem. Tās mērķis ir izveidot darboties spējīgas iestādes, kas reaģē uz sabiedrības vajadzībām.

b) *FID* ir ASV darbības, kas tiek veiktas, lai atbalstītu uzņemošās valsts iekšējās aizsardzības un attīstības stratēģiju, kura izstrādāta, lai aizsargātos pret apvērsumu, beztiesiskumu, nemieriem, terorismu un citiem drošības apdraudējumiem saskaņā ar ASV nacionālās drošības mērķiem un politiku.

B. Saistībā ar šīm ASV Aizsardzības departamenta definīcijām ASV iesaistās sadarbībā drošības jomā (*SC*) un drošības spēku palīdzības (*SFA*) darbībās, kad atbalsta partnervalsti organizētas pretošanās kustības spēju pilnveidošanā. Ja šī partnervalsts pilnībā vai daļēji zaudē suverenitāti pār savu teritoriju, kuru ieņēmis naidīgs dalībnieks, ASV var iesaistīties nekonvencionālajā karadarbībā, lai palīdzētu pretošanās kustības spēkiem. Ja šai dalībvalstij ir pirmskrīzes vai pēckrīzes apdraudējums no ārvalstu dalībnieka, kas iejaucas partnervalstī iekšēji, ASV iesaistās ar atbalstu iekšējai aizsardzībai pret ārējiem spēkiem (*FID*), lai palīdzētu atbrīvot un aizsargāt partnervalsti no ārvalstu apvērsuma vai nemieriem.

5. Terminu “atjaunošanās spēja” un “pretošanās” saprašana, definēšana un nošķiršana

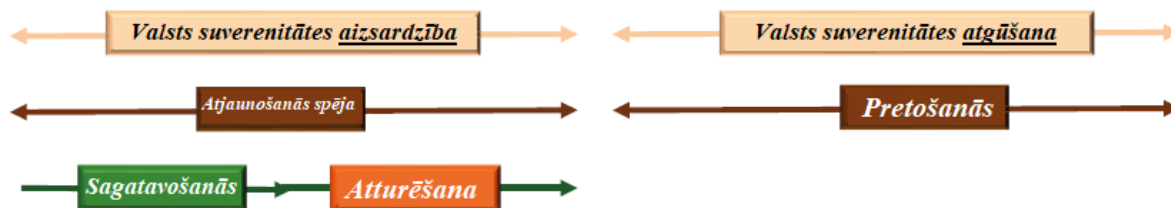
A. Atjaunošanās spēja. Sabiedrības atjaunošanās spēja veicina atturēšanu un palīdz plānot valsts aizsardzību, tostarp pretošanās kustību, lai atgūtu valsts suverenitāti, kā arī suverenitātes pilnīgu atjaunošanu pēc pretošanās fāzes beigām. Kopumā šo terminu visai precīzi var raksturot arī tādējādi, ka tā ir sabiedrības izdzīvošanas spēja un ilgtspēja. Būtībā atjaunošanās spēja ir cilvēku griba saglabāt to, kas viņiem ir, proti, *tā ir griba un spēja pretoties ārējam spiedienam un ietekmei un/vai spēja atgūties no šāda spiediena vai ietekmes iedarbības*.¹⁴

B. Pretošanās. Pretošanās ir suverēnas valsts un tās iedzīvotāju dabiska reakcija, saskaroties ar savas suverenitātes un neatkarības apdraudējumu. Lai nodrošinātu, ka ir izstrādāti atbilstīgi mehānismi organizētas pretošanās īstenošanai pret okupantu, ir izšķirīgi svarīgi, ka valdība proaktīvi veic sagatavošanās darbus un plānošanu visās tās organizācijās un visā sabiedrībā kopumā. Pretošanās faktori tostarp ir pretinieku/ienaidnieku regulējošās iestādes un tai pretojošos iedzīvotāju ģeogrāfiskās un vēsturiskās attiecības. Ņemot vērā to, ka pretošanās mērķis ir atjaunot pirmskonflikta *status quo*, pretošanās (bruņota vai nebruņota, vardarbīga vai nevardarbīga) ir jānošķir no terorisma, nemieriem vai revolūcijas. Pretošanās metodes un intensitāti nosaka, ņemot vērā to, kādā pakāpē notiek pretošanās okupanta vai tā pilnvarotās valdības lietotajiem piespiedu līdzekļiem. Pretošanās ir *valsts organizēti visas sabiedrības centieni, izmantojot visu veidu nevardarbīgas un vardarbīgas darbības, ko vada likumīgi*

iecelta valdība (kas, iespējams, ir trimdas/evakuēta vai ēnu valdība), atjaunot neatkarību un autonomiju tās suverēnā teritorijā, ko sveša vara ir pilnībā vai daļēji okupējusi.¹⁵

6. Atjaunošanās spējas/pretošanās konceptuālais modelis

Valdības pastāvīgas plānošanas un sagatavošanās darbības, kas veicina valsts atjaunošanās spēju un aizsargā suverenitāti, ir sinerģiski saistītas ar to, kā šīs darbības palīdz īstenot pretošanos nolūkā atjaunot valsts suverenitāti. Valsts suverenitātes aizsardzības un atgūšanas saikne ir attēlota zemāk (skat. 2. att.). Valdības plānošanas un sagatavošanās darbības veicina valsts atjaunošanās spēju un rada labvēlīgus nosacījumus suverenitātes atjaunošanai.

2. att. Atjaunošanās spēja un pretošanās kustība valsts aizsardzībā¹⁶

2. NODAĻA

ATJAUNOŠANĀS SPĒJA KĀ PRETOŠANĀS KUSTĪBAS PAMATS

Mūsdienās atturēšanu panākt ir daudz sarežģītāk nekā Aukstā kara laikos.¹⁷

Amerikas Savienoto Valstu nacionālās drošības stratēģija, 2017. gada decembris

1. Darbības vide

Valdības, kas atbild par atjaunošanās spējas stiprināšanu, saskaras ar ārkārtīgi dinamisku un sarežģītu mūsdienu darbības vidi. Cilvēku uzvedība pašorganizētos tīklos ir daudzšķautņaina un nelineāra un bez centralizēti kontrolētas reakcijas sarežģī varas dinamiku un varas sadales saskaņību. Ārvalstu valdības, valdību tīkli un ietekmīgi nevalstiskie dalībnieki sadarbojas un sacenšas par sabiedrības ietekmi tādos veidos, kas var graut atjaunošanās spēju. Lai arī nevalstisko dalībnieku ietekme palielinās, tomēr primāri par atjaunošanās spējas stiprināšanu un nacionālās pretošanās kustības organizēšanu ir atbildīgas valsts pārvaldi pārraugošās valdības.

2. Darbības vides struktūrelementi

Darbības vides struktūrelementi ir saskanīgi, taču var mainīties to pakāpe. Valstis sadarbojas vai sacenšas visos elementos. Valdībai, veicot pašnovērtējumu, ir jāsaprot sabiedrības stiprās un vājās puses attiecībā uz katru no šiem elementiem. Ir jāatzīst un jārisina iespējamās vājās vietas, lai palielinātu atjaunošanās spēju. Šos elementus vislabāk var raksturot un stiprās un vājās puses novērtēt, izmantojot pazīstamus novērtēšanas rīkus.

- Parasti valdībām pieejamie valsts *līdzekļi/resursi* tiek izteikti ar valsts varas elementiem, proti, tie ir diplomātiskie, informācijas, militārie, ekonomiskie, finanšu, izlūkošanas un tiesību/tiesībaizsardzības līdzekļi (*DIMEFIL*).
- Darbības vides *sistēmas*, piemēram, valsts vai pavalsts sistēmas, var novērtēt, ņemot vērā politisko, militāro, ekonomisko, sociālo, informatīvo, infrastruktūras, fiziskās vides un laika sistēmu (*PMESII-PT*).
- Darbības vides *civilo apsvērumu* analīzi izsaka sešās kategorijās: teritorija, būves un struktūras, spējas, organizācijas, cilvēki un notikumi (*ASCOPE*).
- Citi galvenie *sociālie virzītāji* ir ražošana, diasporas, galvenās personas, vēsture, demogrāfija, klimats, tehnoloģijas, reģionālie apsvērumi un citas ieinteresētās personas. Ir arī jāanalizē dažādu faktoru savstarpējā saikne un to nozīmība.

3. Sekmīgas pretošanās priekšnoteikumi

A. Lai pretošanās agresoram būtu sekmīga, ir jābūt stingriem atjaunošanās spējas pamatiem. Sabiedrību, kurai ir augsta atjaunošanās spēja, var izveidot, attīstot spēcīgu nacionālo identitāti, un līdztekus ir jābūt gatavībai pārvarēt krīzi, kas stiprina nācīgas gribu pretoties. Valdība var īstenot arī praktiskus psiholoģiskus pasākumus, lai stiprinātu sabiedrības identificēšanos ar valsts identitāti, uzsvaru liekot uz tēvzemi, nevis pie varas esošo valdību. Valdībai ir proaktīvi jānovērtē un jāidentificē sabiedrības ievainojamība un jāizmanto vispusīga pieeja, lai mazinātu šo ievainojamību. Valdībai ir arī jāidentificē iespējamie ārējie valsts apdraudējumi un jāsaprot šiem iespējamajiem apdraudējumiem, nodrošinot militāro un civilo gatavību. Valdībai ir arī jāstiprina attiecīgās sabiedroto un partnervalstu saites un jāpaaugstina savietojamība ar ārējiem atbalsta sniedzējiem, kas ir atturēšanas metode

un agresijas izmaksu palielināšana pretiniekam. Valsts un pašvaldību plāni rīcībai dabas un cilvēka radītās ārkārtas situācijās arī ir valsts atjaunošanās spējas sastāvdaļa. Visbeidzot, valdībai ir jādara zināms saviem iedzīvotājiem, ka pastāv iespējams ārējs apdraudējums, kā arī tās plāni iedzīvotājiem un militārajiem spēkiem pretoties šiem draudiem vai tos mazināt, nodrošinot sagatavotību, apmācību un nepieciešamās institucionālās un juridiskās struktūras un politiskās nostādnes, lai izstrādātu, izveidotu un vadītu pretošanos, ja un kad tas ir nepieciešams.

B. Nacionālā identitāte. Spēcīga nacionālā identitāte un vērtības, saukta arī par nacionālo saliedētību, ir nacionālās pretošanās kustības priekšnosacījums, jo uztur/stiprina iedzīvotāju atjaunošanās spēju un motivāciju pretoties. Nacionālo identitāti iegūst ar veicināšanas pasākumiem, piemēram, vēstures mācībām un patriotisko audzināšanu atbilstīgi kultūras vērtībām, pārskatāmu saziņu ar mazākumtautībām, lai nodrošinātu to iekļaušanu pilsoniskajā un valsts pārvaldes dzīvē, iespējami lielākā mērā politikas nošķiršanu no nacionālās aizsardzības politikas veidošanas un ar vēstījumiem par nacionālo vienotību, lai veicinātu patriotiskās un pilsoniskās darbības (piemēram, jauniešu skautu kustību, nometnes, sporta līgas un klubus), ko īsteno nevalstiskās organizācijas (NVO) vai citas apvienības vietējā līmenī. Patriotismu var stiprināt, oficiāli un publiski mudinot jauniešus piedalīties tādās organizācijās kā skautu organizācijā, nacionālās aizsardzības vai pilsoniskā atbalsta līgā. Uzsverot nacionālo identitāti, nevis pie varas esošās valdības atbalstīšanu, var pārvarēt dažu iedzīvotāju nevēlēšanos atbalstīt pretošanās kustību tā iemesla dēļ, ka viņiem nepatīk pastāvošā valdība.

C. Psiholoģiskā sagatavotība. Sabiedrību ir jāsāk psiholoģiski gatavot ilgu laiku pirms konflikta. Ir jāiekļauj patriotiskā izglītošana, uzsverot solidaritāti vai mīlestību pret savu valsti vai zemi, un tā ir jāiekļauj izglītības sistēmā jau sākotnējos līmeņos, lai palīdzētu bērniem izveidot imunitāti pret pretinieka propagandu.

1) Psiholoģiskā sagatavotība nebeidzas ar saspīlējuma sākumu. Lai īstenotu pretošanos, ir nepieciešams saglabāt tautas atbalstu. Tāpēc daudzas darbības, kas veido atjaunošanās spēju, turpināsies arī pretošanās kustības laikā, varbūt tikai grozītā veidā. Turklāt organizēta pretošanās ietvers darbības, kas vērstas uz tautas morālā stāvokļa uzturēšanu un paaugstināšanu, lai nodrošinātu, ka iedzīvotāji turpina koncentrēties uz neatkarības un valsts suverenitātes atgūšanu visā valsts teritorijā.

2) Psiholoģiskā sagatavošana ietver politisko mobilizāciju un ir jāplāno, pamatojoties uz viegli saprotamu politisku mērķu kopumu. Lai vienotu iedzīvotājus valsts atbalstam, pretošanās kustībai un opozīcijai pret ienaidnieku, var izmantot pastāvīgas ietekmes darbības, kas vērstas pret okupantu. Tostarp tas ir vēstījums, kas atbilst iedzīvotāju psiholoģiskajām vajadzībām un atbalsta valsts suverenitātes atjaunošanas stratēģisko mērķi.

D. Vājo vietu apzināšana. Valdībai ir jāidentificē un jāmazina iekšējā ievainojamība/vājās vietas. Lai sagatavotu valsti un nāciju, vispirms ir jāanalizē iekšējā operacionālā vide un jāidentificē iespējamās vājās vietas, ko pretinieks var izmantot. Ikvienā konkrētajā operacionālajā vidē var būt konkrēti attiecīgie elementi vai apakšelementi, kas virza varas dinamiku un pārestības. To ārējas varas var izmantot kā spraugas, lai iedzītu ķīli sabiedrībā un to ietekmētu. Pretinieks var izmantot šos elementus jeb virzītājus kā rīkus, lai šķeltu sabiedrību vai padziļinātu sašķeltību. Šādi virzītāji ir, piemēram, identitāte, reliģija, ekonomika, apspiešanas sajūta, korupcija vai ekspluatācija, kā arī pamatpakalpojumu neesība. Veidojot atjaunošanās spēju, šiem operacionālās vides apakšelementiem atkarībā no tā, cik

spēcīgi tie ir kā izmantošanas rīki, ir jāpievērš papildu uzmanība.

E. Ievainojamības mazināšana. Lai mazinātu ievainojamību, ir nepieciešama visas valdības un visas sabiedrības pieeja, kas aptvers visus darbības vides elementus. Piemēram, ir proaktīvi jāvērsas pret pretinieka vēstījumiem, (iespēju robežās) jādažādo un jāaizsargā valsts ekonomika un kritiski svarīgās nozares/infrastruktūra, jāveicina vienota darbības aina¹⁸, ko redz attiecīgās organizācijas, jāaizsargā dzīves līmeņa pamatstandarti, jāsargā robežas, jāveicina nacionālā vienotība, jāpieņem datu un kibertelpas aizsardzības un informācijas drošības pasākumi, jāmazina galveno iedzīvotāju kopu ievainojamība un jā saglabā esošās militārās priekšrocības. Šie virzītāji ir savlaicīgi jāidentificē un jānovērtē kā politikas sviras (ietekmes) ievainojamības iespējamās vietas, ko var izmantot pretinieks, un pēc tam ir jāveic darbības, lai mazinātu šo ievainojamību. Valsts var veikt dažādus pasākumus, ņemot vērā ievainojamības būtību; ievainojamības noteikšanai izmantojamo novērtējumu piemērus skat. G pielikumā.

F. Iespējamā ārējā apdraudējuma identificēšana. Ja valdība spēs atzīt un definēt apdraudējumu, tā varēs veikt darbības, kas nepieciešamas, lai mazinātu apdraudējumu un, ja nepieciešams, lai sagatavotos pretošanās kustībai. Valdībām ir jāsaprot un jāatpazīst, kādā veidā ārējais apdraudējums var izmantot savas priekšrocības iekšzemes operacionālajā vidē. Valdībām ir jāinformē un jāizglīto iedzīvotāji par apdraudējumu, jo īpaši tā iedzīvotāju daļa, kas ir ievainojama pretinieka darbību un ietekmes rezultātā. Jāizvērtē arī nepieciešamība saziņas tēmas un vēstījumus paust adresātiem ārpus valsts robežām, piemēram, draudzīgajām valdībām un to iedzīvotājiem, iespējamajām agresorvalstīm un to iedzīvotājiem, un nacionālajām diasporām, kā arī ir jāiekļauj pretpropagandas pasākumi.

G. Sagatavošanās apdraudējumam

1) Starptautiska sagatavotība. Spēcīga saikne ar sabiedrotajiem un partneriem nodrošina atturēšanu un palīdz garantēt ārējo atbalstu pretošanās kustības laikā. Ieinteresētās personas, ar kurām valdības var slēgt nolīgumus, lai koordinētu sagatavošanos, ir tostarp starptautiskas organizācijas un alianses, aizsardzības, izlūkošanas un ārlietu ministrijas, finanšu un tiesībsardzības organizācijas, pilsoniskās iestādes, kā arī kopienas grupas, jo īpaši diasporas grupas. Oficiāliem publiskiem nolīgumiem ir jāveicina spējas, un tie var spēcīgi atturēt pretinieku. Starptautiskās koordinācijas pasākumos un nolīgumos ir jāiekļauj izlūkdatu apmaiņa, tiesībsardzības informācijas apmaiņa un mācību veikšana. Plānošanā jāiekļauj valdības nostājas starptautiskas atzīšanas iegūšana, neparedzētas operācijas ar un bez ārēja atbalsta un pēckonflikta stabilizācijas pasākumi pēc valsts suverenitātes atjaunošanas. Jānosaka precīzi definēts beigu stāvoklis, piemēram, valsts suverenitātes atjaunošana pirmskonflikta stāvoklī – tas palīdz nodrošināt, ka likumīgai valdībai, tās pretošanās kustības organizācijai, okupētās un neokupētās valsts daļas iedzīvotājiem, sabiedrotajiem un partneriem ir vienoti mērķi. Valdībai pirmskrīzes posmā ar sabiedrotajiem un partneriem ir jāapspriež, jākodificē un dažkārt jāizspēlē lomas un pienākumi. Tas palīdz pilnveidot spējas, starptautisko leģitimitāti un atbalstu.

2) Savietojamība ar ārējiem atbalsta sniedzējiem

a) Ja ar sabiedrotajiem un partneriem ir noslēgti nolīgumi pirms saspīlējuma sākšanās, tas var palīdzēt savlaicīgi sadarboties, vienlaikus ierosinot un stiprinot pretošanās pasākumus. Šajos nolīgumos var paredzēt, kādu veidu atbalsts tiek prasīts no katra sabiedrotā vai partnera dažādos posmos. Nolīgumi palīdz arī nodrošināt pretošanās tīklu likumīgu atzīšanu, lai risinātu sabiedroto un partneru iespējamās bažas par sadarbošanos

ar šādiem likumīgi izveidotiem pretošanās tīkliem un nošķirtu tos no nelikumīgiem tīkliem. Veidojot ārējo atbalstu, valdībai ir jāsaprot, ka pārāk liela atkarība vai pat tikai šķietami pārāk liela atkarība no ārējā atbalsta var iedragāt valdības uzticamību un, iespējams, iedragāt arī tautu pārstāvošās vietējās iekšzemes organizācijas uzticamību. Vienlaikus garantija saņemt ārējo atbalstu, jo īpaši agrīnu materiālo atbalstu, kam seko iespējamās kaujas spēku vienības, kas palīdzēs patriekt okupantu, var uzlabot spējas un gribu veikt pretošanās operācijas.¹⁹ Būtiskākais, ka valdībai un tās pretošanās kustības vadītājiem ir jākoordinē savi plāni ar sabiedrotajiem un partnervalstīm, lai nodrošinātu savietojamību atklāta ārējā atbalsta vai slepena atbalsta sniegšanas laikā.

b) Nolīgumi un mācības ar partneriem un sabiedrotajiem veicina savietojamību un var palīdzēt atklāt būtiskus jautājumus, kas jārisina pirms ārēja atbalsta sniegšanas. Piemēram, mācībās var atklāties, ka daudzās valstīs noteiktu iekārtu un materiālu muitošanai un muitas pārbaudei ir nepieciešamas 14 dienas, savukārt citās valstīs – vien 7 dienas. Šādā gadījumā saņēmējai sabiedrotajai vai partnervalstij var rasties nepieciešamība savā tiesiskajā regulējumā attiecībā uz noteiktām muitas procedūrām, muitošanu un pārlidojumiem noteikt atvieglojumus vai izņēmumus, lai spēkus un/vai materiālus neizbēgamas vai faktiskas krīzes laikā varētu ātri iefiltrēt.

3) Iekšējā sagatavotība

a) Valdības var īstenot proaktīvu stratēģisko saziņu, sniedzot būtisku informāciju un norādījumus valsts iedzīvotājiem, vienlaikus dodot pretsitienu iespējamo pretinieku informācijas operācijām. Pirmskrīzes informācijas operācijām ir jābūt sagatavotām darbībām, ar skaidru naratīvu, tām ir jābūt sinhronizētām ar informāciju, tām var sekot pretošanās darbības, kas var tikt ierosinātas, tuvojoties krīzei, un turpinātas ienaidnieka īstenotas okupācijas pirmajās nedēļās, pat atrodoties evakuācijā. Politikas veidotājiem ir jāizstrādā nepieciešamie likumi un juridiskās struktūras, lai nodrošinātu elastību un iniciatīvu, vienlaikus vadot riskus miera laika vidē (*skat. A pielikumu*). Šīm juridiskajām struktūrām ir jāatbild par pretošanās pasākumiem, kā arī par valdības nepārtrauktību pretošanās kustības laikā un pēc valsts suverenitātes atjaunošanas. Plānošanā var ietvert operacionālos pretošanās plānus rīcībai ārkārtas gadījumos ar ministriju un iestāžu iesaisti, lai īstenotu visas sabiedrības iesaistes pieeju, spēka pielietošanas noteikumus (*ROE*), vadību un kontroli, fizisko un individuālo drošību, drošu saziņu, savietojamību un pretizlūkošanu. Daudzus no šiem pasākumiem var apvienot ar civilās aizsardzības pasākumiem, kas tiek gatavoti dabas vai cilvēka izraisītu katastrofu gadījumiem. Turklāt, īstenojot pretošanās plānus mācību laikā labu laiku pirms krīzes, tas var palīdzēt nodrošināt gatavību līdz pat vietējam līmenim. Pretošanās plānu segmentēšana pievieno vēl vienu drošības slāni. Kā totālās aizsardzības sastāvdaļa šie minētie pasākumi ir drošs apliecinājums valsts gribai pretoties. Turpmāk sniegti divi saziņas piemēri, kā izplatīt informāciju iedzīvotājiem, lai stiprinātu atjaunošanās spēju un veicinātu spēju pretoties.

1) Lietuvas Aizsardzības ministrija 2015. gadā izdeva 3. redakcijā vadlīnijas iedzīvotājiem *Prepare to Survive Emergencies and War: A Cheerful Take on Serious Recommendations* [Sagatavošanās izdzīvošanai ārkārtas situācijās un karā: uzmundrinošas nopietnas rekomendācijas].²⁰ 75 lappušu biežajā rokasgrāmatā tika piedāvātas izdzīvošanas tehnikas, koncentrējoties uz iebrukuma scenāriju. Rokasgrāmatā ir norādīts, ka “ir svarīgi, ka iedzīvotāji ir pārliecināti par pretošanos un viņiem ir griba to darīt – kad abi šie elementi ir spēcīgi, agresoram ir grūti radīt vidi militāram uzbrukumam”. Rokasgrāmatā ir teikts, ka iedzīvotājiem ir jāpievērš

uzmanība kaimiņvalsts Krievijas darbībām, un pat tiek atzīmēts, ka Krievija iebrukuma sākumā var izmantot “noliegumu un neskaidrību”. Šajā izdevumā ir paskaidrots, kā Lietuvas iedzīvotāji var novērot ienaidnieku un informēt par to, ja Krievijai izdodas okupēt kādu valsts daļu. Tajā ir sniegti detalizēti Krievijas ražojuma tanku, ieroču, granātu un mīnu attēli, lai palīdzētu iedzīvotājiem viegli identificēt aprīkojumu un lai ikviens iedzīvotājs varētu kļūt par novērotāju, kurš var ziņot. Tajā ir aplūkoti arī pirmās palīdzības pamati un izdzīvošana brīvā dabā. Rokasgrāmatā iedzīvotājiem tiek atgādināts, ka valsts aizsardzība ir “katra iedzīvotāja tiesības un pienākums”. Tajā ir norādīts, ka iedzīvotāji ir valsts agrīnās brīdināšanas sistēmas svarīga sastāvdaļa. Šīs rokasgrāmatas izdošana ir arī īpaši pārskatāma stratēģiskā komunikācija, kas vērsta uz agresijas atturēšanu. Turklāt valdība kā daļu no agrīnās brīdināšanas sistēmas ir izveidojusi pat uzticības telefona līniju, lai Lietuvas iedzīvotāji varētu ziņot par aizdomām par ārvalstu spiegiem.²¹

2) Zviedrijas Civilā kontingenta aģentūra (*MSB*) 2018. gada maijā visiem 4,8 miljoniem mājsaimniecību izplatīja 20 lappuses biezu brošūru *If Crisis or War Comes* [Ja pienāk krīze vai karš] ar attēliem, lai parādītu, kā iedzīvotāji var sagatavoties uzbrukuma gadījumā un sniegt savu ieguldījumu valsts “totālā aizsardzībā” (*skat. I pielikumu*). Brošūrā ir sniegti ieteikumi par mājas sagatavošanu, paskaidrots, kā cilvēki var nodrošināt pārtiku, ūdeni un siltumu, kā saprast brīdinājuma signālus, kur atrast bumbu patvertnes utt. un kā sagatavoties, lai bez valdības palīdzības spētu iztikt vismaz vienu nedēļu. Šī bija pirmā reize vairāk nekā pusgadsimta laikā, kad Zviedrijas valdība izdeva šādas sabiedrības informēšanas vadlīnijas. Šajā brošūrā papildus tika atzīmēts: *bruņota konflikta gadījumā “ikvienam ir jāsniedz savs ieguldījums un ikviens ir nepieciešams” Zviedrijas “totālai aizsardzībai”. Un, ja Zviedrijai uzbruks kāda valsts, “.. mēs nekad nepadosimies. Jebkāda informācija par to, ka pretošanās ir jāizbeidz, ir nepatiesa.”*

b) Apsvērumi par kibertelpu

Atjaunošanās spēja un valsts suverenitātes aizsardzība nozīmē, ka valdībai ir jāspēj aizsargāt arī kibertelpu. Arī tā ir darbības telpa, kurā pretinieks varētu veikt uzbrukumus savas hibrīdās kampaņas ietvaros. Tāpēc ir kritiski svarīgi saprast un atklāt uzbrukumus šajā vidē. Šo vidi veido savstarpēji atkarīgas informācijas tehnoloģiju infrastruktūras un datu tīkls, kurā ietilpst internets, sakaru tīkli, datorsistēmas un iestrādāti procesori un kontrolleri. Kibertelpā vērstu uzbrukumu atklāšana un aizsardzība pret tiem palīdz stiprināt valsts spēju aizsargāt valsts suverenitāti un drošību. Tas nozīmē, ka ir jāapvieno militāros spēkus, citas valdības iestādes un civilās organizācijas pārstāvošo ieinteresēto personu kolektīvie un integrētie centieni.

4. Pretošanās plānošana

A. Stratēģiskā plānošana. Stratēģiskās plānošanas procesam ir jāizriet no valdības sapratnes par pretinieka kontroles mehānismiem, un tajā ir savukārt jāidentificē, kādā veidā graut pretinieka centienus. Tajā ir arī jāņem vērā, kādā politiskajā, stratēģiskajā, operatīvajā un taktiskajā līmenī valdībai ir savlaicīgi jāsaprot, īstenojot mācības, lai pārbaudītu savus plānus un nodrošinātu gatavību līdz pat vietējam līmenim (*skat. 4. nodaļu “Starpresoru plānošana un sagatavošana”*). Stratēģiskās plānošanas procesā ir jāizveido un jāattīsta pagrīdes tīkli un atbalstītāju un atbalsta tīkli un jānosaka, kā tie tiks iedarbināti. Jāidentificē pretošanās dalībnieku lomas un pienākumi, prasības ārējā atbalsta nodrošināšanai un darbības ar ārējo atbalstu. Plānam ir arī jābūt tādām, lai pienācīgi līdzsvarotu kontroli valsts un vietējā

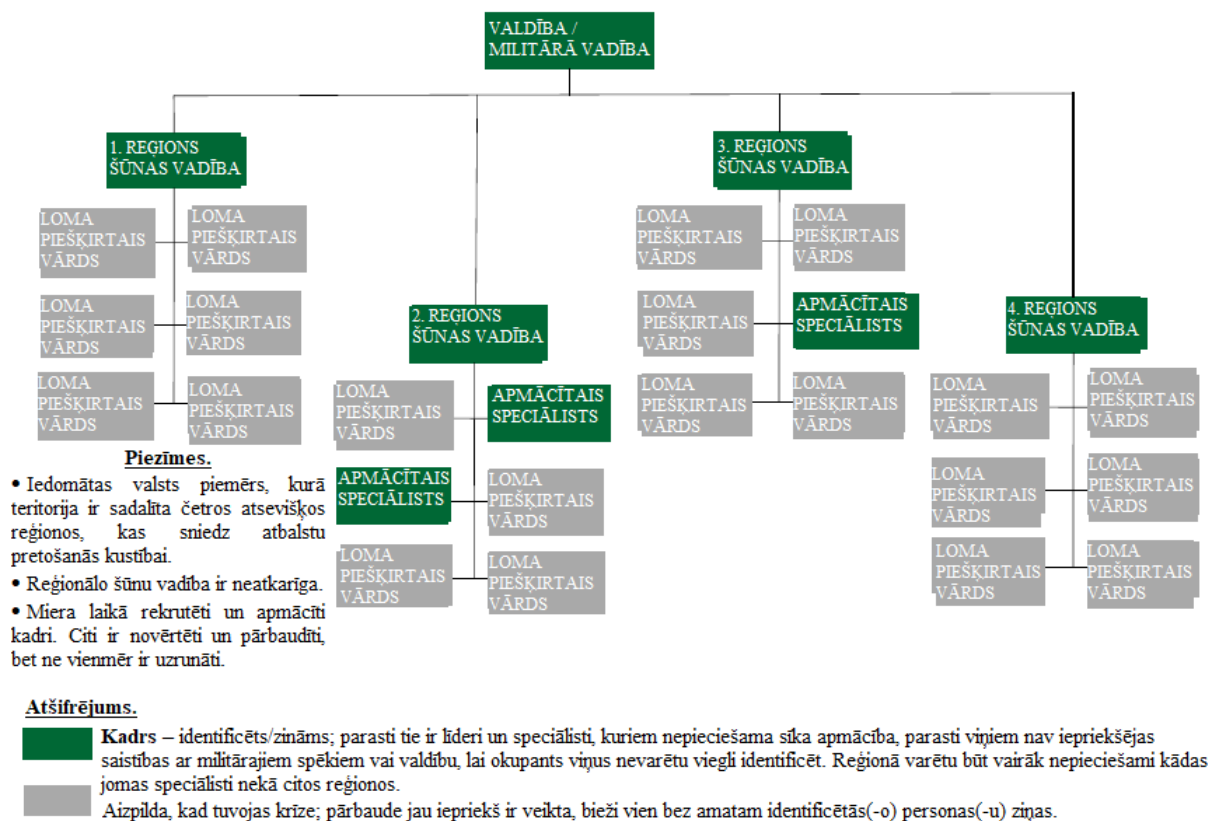
līmenī, lai nodrošinātu iespējami daudzveidīgas dalībnieku kopas efektivitāti un kopīgu mērķi. Plānošanai ir jābūt vispusīgai, proaktīvai, un tajā jāiekļauj visas attiecīgās ieinteresētās personas. Būtiski, lai valdība nodrošinātu spēcīgu plānošanas nepārtrauktību, un tajā ir jāiekļauj tādi aspekti kā saziņa, organizācija, drošība un pārraudzība.

B. Trimdas vai evakuētas valdības darbības plānošana. Valdības nepārtrauktības nodrošināšanas nolūkā, lai atjaunotu valsts suverenitāti okupētajā teritorijā, valdībai ir jāplāno atrašanās evakuācijā valsts iekšienē vai trimdā ārvalstī. Iekšējas evakuācijas koncepcija ir svarīga, jo pretinieka valsts var censties valdību izspiest no galvaspilsētas vai apgrūtināt likumīgās valdības spēju pārvaldīt. Tas var raisīt arī iekšēju neskaidrību par likumīgo valsts varu un par valsts funkciju kontroli un mazināt tautas ticību un uzticību tādas valdības spējai pārvaldīt. Šie trimdas vai evakuētas valdības neparedzētie apstākļi ir jānosaka valsts tiesiskajā regulējumā un jādara publiski zināmi, neatklājot bez vajadzības detaļas, lai nodrošinātu šādas evakuētas vai trimdas valdības uzticamību un leģitimitāti. Iespēja doties trimdā augstākajiem valdības vadītājiem, lai nepakļautu viņus nenovēršamajam apdraudējumam, ir jāplāno kopā ar sabiedroto vai partneri, kas piekritīs uzņemt un izmitināt valdību. Šajā pirmskrīzes plānā, kas, visticamāk, ir slepens, ir jāiekļauj svarīgākās amatpersonas (piemēram, premjerministrs vai prezidents, aizsardzības ministrs, ārlietu ministrs utt.), kā arī daži personāla locekļi un viņu ģimenes locekļi, lai nepieļautu, ka okupants apdraud šīs ģimenes, cenšoties ietekmēt valdības lēmumu pieņemšanu. Plānā ir jāiekļauj kabineta atrašanās vieta, kā arī jāizplāno, kā iegūt nepieciešamo aprīkojumu un sakaru līdzekļus, lai darbotos un spētu pārstāvēt valsti un tās suverenitāti no ārējas atrašanās vietas. Fiziskā telpa varētu būt kādā no ārvalstu vēstniecībām draudzīgā valstī. Vēstniecības draudzīgā ārvalstī ir labas vietas, kur glabāt kritiski svarīgus dokumentus, tostarp plānus valdības nepārtrauktībai un pretošanās kustībai. Šajā trimdas plānā ir jāiekļauj arī sakaru un transporta prasības personām, kuras ir paredzēts izvest no valsts, kad apdraudējums sasniedz iepriekš noteiktu sliekšni. Ja valstij nav pietiekami drošu iespēju izvest šīs personas, kad tas nepieciešams, tad plāns ir jāizstrādā kopā ar sabiedroto, kas to spēj un kas var palīdzēt droši izvest šīs personas nepieciešamības gadījumā. Lai nodrošinātu, ka valdība, kas darbojas pirmskonflikta posmā, saglabā leģitimitāti, tiesiskajā regulējumā var noteikt, ka jebkāds politiskais lēmums, ko pieņemusi valsts likumdošanas vara vai izpildvara, vai struktūra, kas fiziski atrodas okupētajā teritorijā, ir spēkā neesošs. Šajā tiesiskajā vai konstitucionālajā regulējumā var arī noteikt un deleģēt ierobežotas likumdošanas un izpildes pilnvaras Kara delegācijai vai Kara padomei, kas darbojas ārkārtas situācijas laikā (*skat. Zviedrijas 1974. gada Konstitūcijas, kas grozīta 2012. gadā, 15. nodaļu "Karš un kara draudi"*).

C. Pirmskrīzes pretošanās komponenta organizēšana un galvenie kadri. Ja valdība tiek evakuēta vai nonāk trimdā, tai ir arī jāplāno vadības struktūra okupētajās teritorijās, kas darbojas ar cilvēkiem, lai palīdzētu veikt pretošanās operācijas un nodrošinātu pārvaldību (ēnu valdība) nolūkā sacensties ar ienaidnieka okupācijas režīmu. Šī ēnu valdība okupētajā teritorijā koordinēs pagrīdes un partizānu tīklus. Tāpēc pirmskrīzes posmā ir jāizveido ne tikai iepriekš iecelta ēnu valdības vadība, bet arī pagrīdes organizāciju un partizānu komponenti. Katrs no šiem komponentiem nav pilnībā jāizpilda ar visiem paredzētajiem dalībniekiem, bet ir jābūt galvenajiem vadošajiem kadriem un dažiem apmācītiem speciālistiem, kuriem ir jābūt gatavībā aktivizēties un kas tiks izmantoti, tiklīdz krīze skaidri tuvosies. Šiem kadriem miera laikā ir jānodrošina apmācība un izglītība, kas nepieciešama amata pienākumu pildīšanai un kas ļauj vadīt un tālāk pilnveidot organizācijas, ja okupācijas dēļ tas ir nepieciešams (*skat. 3. att.*). Par daudziem kadriem nedrīkst parādīties ieraksti militāro spēku vai valdības reģistros, lai nepieļautu, ka valsti okupējušais ienaidnieks meklē pretošanās kustības vadību aktīvo, rezerves/atbalsta vai atvaļināto biedru sarakstos. Vadošajiem kadriem ir arī loma papildu biedru atrašanā, kurus valdība pārbaudīs miera laikā un ar kuriem sazināsies, lai

nepieciešamības gadījumā iesaistītu pretošanās kustībā (skat. *E pielikumu, 2. gadījuma izpēti, Šveice*). Komponenta vadībai ir jāsaprot, kā veidot sakaru, personāla, izlūkdatu un piegāžu plūsmas uz okupēto teritoriju, no tās un pa šo teritoriju. Šī sagatavošana ļauj vadītājiem veidot saikni ar iedzīvotājiem un attīstīt aktīvu atbalstu, kas veicinās pretošanās konflikta laikā. Izstrādājot tīklu, vadībai būs jāizveido pretizlūkošanas sistēma, lai novērtētu katra pretošanās kustības locekļa vai atbalstītāja un atbalsta tīkla dalībnieka lojalitāti. Lai nodrošinātu sakaru drošību, pretošanās kustības vadībai ir jāizstrādā pretošanās elementu iekšējo sakaru metodes, vienlaikus saglabājot to drošību, ko panāk ar segmentēšanu.

Pretošanās organizācijas piemērs

3. att. Pirmskonflikta, kadru vadītas, daļējas, pretošanās organizācijas piemērs

1) Centralizēta pretošanās plānošana. Viena iespējamā darbības gaita ir civilais nacionālais krīzes vadības centrs Aizsardzības ministrijas vai Iekšlietu ministrijas paspārnē, kas organizē, pārrauga un vada valdības pretošanās kustības plānošanu un sagatavošanu, tostarp aktivizē pretošanās plānus un pretošanās pamatelementus pēc valdības rīkojuma. Plānojot pretošanās fāzi, identificē galvenos operacionālos amatus un personālu, kas šos amatus ieņems. Valdībai ir jāidentificē iedzīvotāju elementi, kam ir jāpaliek uz vietas, lai izmantotu viņu spējas palīdzēt pretošanās kustībai, piešķirot tiem palīglopmu, tostarp vākt un izplatīt informāciju vai dezinformāciju par pretinieka darbībām.

2) Pretošanās organizatoriskā struktūra. Pretošanās organizatoriskā struktūra būs atkarīga no attiecīgās valsts konkrētajām iezīmēm, tomēr, visticamāk, tā tiks veidota, stingri ievērojot vispārīgos komponentus, proti, pagrīdes organizāciju, partizānus, atbalstītājus un atbalsta tīklu un ēnu valdību. Pretošanās kustības lielumu, apveidu, darbības un tvērumu noteiks politiskā, fiziskā, sociālās kultūras aina un citas ainas. Svarīgi,

lai valdība saprastu šīs iezīmes un to, kā tās ietekmē pretošanās spēju izveidi, organizēšanu un attīstību saistībā ar stratēģisko mērķi atgūt valsts suverenitāti, atbrīvojoties no okupanta.

3) Galvenā personāla identifikācija. Ir svarīgi galvenajos lēmumu pieņemšanas amatos iecelt vispiemērotākos cilvēkus, nodrošināt, ka viņiem ir pieejama informācija, kas vislabāk pamato viņu lēmumus un darbības, un prasīt no viņiem pārskatatbildību. Ņemot vērā personas pieredzi un lomu sabiedrībā, var noteikt, kuram tīklam tā ir vispiemērotākā, piemēram, pagrīdes organizācijai, atbalstītājiem un atbalsta tīklam, partizānu spēkiem vai ēnu valdībai. Tomēr ne visi ir piemēroti aktīvai dalībai pretošanās kustībā. Daudzi pazīstami sabiedrības locekļi, piemēram, valdības, pilsoniskās sabiedrības un uzņēmējdarbības līderi, kā arī populāri cilvēki būs pārāk labi zināmi, lai viņi aktīvi un regulāri varētu piedalīties pagrīdes organizācijā, un, lai arī viņi varētu laiku pa laikam pildīt kādas palīgfunkcijas, viņi ir jānodala no citām pretošanās operācijām, jo ienaidnieks gandrīz neizbēgami uzraudzīs viņu darbības. Piešķirot funkcijas un pienākumus, vienmēr ir jāizvērtē darbības drošība.

4) Pasīvā pretošanās. Iedzīvotājiem kopumā, kas nav pretošanās kustības dalībnieki, ir daudz iespēju pretoties pasīvā veidā pat tad, ja netiek organizēti kādi pasākumi. Individīdi no visiem sabiedrības slāņiem var individuāli rīkoties, lai vājinātu ienaidnieka morālo stāvokli vai grautu ienaidnieka ikdienas operācijas, īstenojot nevardarbīgu slepenu vai pasīvu pretošanos. Pirmskrīzes posmā valdībai ir jānodrošina, ka iedzīvotāji zina, kā viņi var palīdzēt pretoties iespējamai okupācijai, piemēram, kādas ir pasīvās metodes, ko var izmantot sabiedrības vairākums, kas nebūs organizācijas aktīvie locekļi. Okupācijas laikā pienākums paziņot par šīm iespējām ir konkrēti pagrīdes organizācijai okupētajās teritorijās.²² Pasīva pretošanās ir lēna strādāšana, noteiktu procedūru vai noteikumu ignorēšana, apgalvojot, ka par tiem nekas nebija zināms, ienaidnieka prasīto preču nepareiza uzskaitē vai neuzskaitē un daudzas citas darbības vai bezdarbība, ko varētu piedot vai ko varētu maskēt kā rīcību nezināšanas, baiļu vai nepareizas informācijas dēļ (*skat. piemērus D pielikumā, 2. gadījuma izpētē, Polija*).

5) Pretošanās komponentu attiecība. Lai pretošanās organizācija darbotos sekmīgi, tradicionāli ir nepieciešams gan lauku elements, gan pilsētas elements. Valstīs, kurās ir pietiekami lieli apvidi, kuros var darboties lielāki partizānu spēki, organizējot un stratēģiski plānojot pretošanos, lielāks uzsvars būtu jāliek uz šiem spēkiem, lai vispirms pārņemtu kontroli pār lielām iekšzemes joslām. Pēc tam būtu jāpievēršas pilsētām, kur valdība varētu būt jau ievērojami novājināta, jo ir zaudējusi savu atbalsta bāzi pārējā valsts teritorijā.²³ Partizānu spēkiem attiecībā pret pagrīdes organizāciju un palīgvienību locekļiem šādā vidē ir jābūt lielākiem nekā pilsētvidē, kur atklāti partizānu spēki nevarētu brīvi pārvietoties vai darboties. Ņemot vērā, ka pēdējā laikā visā pasaulē ir būtiski pieaugusi urbanizācija, pretestības organizācijas pilsētas un lauku elementu līdzsvars ir mainījies un lielāka nozīme tiek piešķirta pilsētas operācijām, ko veic pagrīdes organizācija, atbalstītāji un atbalsta tīkls, ēnu valdība un sabiedriskais komponents, ja tam atļauts pastāvēt.²⁴ Turklāt, ņemot vērā uzlabotās tehnoloģijas, kas ļauj vieglāk identificēt partizānu drošās teritorijas [*safe havens*] lauku apvidos, pieaug pilsētas tīklu nozīme, piemēram, jo īpaši tradicionālo pagrīdes organizāciju nozīme, kas izmanto priekšrocības, ko sniedz blīvi apdzīvoto teritoriju anonimitāte, un kas var darboties pilsētas iedzīvotāju vidū.²⁵

6) Ētiskas organizatoriskās rīcības faktori

a) Organizatoriskai struktūrai ir jābūt tādai, lai tiktu nodrošināta ētiska rīcība un vardarbības kontrole. Pamatojoties uz katra atsevišķa pretošanās kustības dalībnieka

snieguma kvalitāti, vadītāji var nodrošināt pienācīgu atlīdzinājumu vai īstenot korektīvus pasākumus, lai iedibinātu ētisku rīcību, tāpēc ir izšķirīgi svarīgi, lai tiktu piesaistīti tādi pretošanās dalībnieki, kuriem ir griba darboties, nevis tādi, kas cenšas balstīties vien uz priekšrakstiem. Atlīdzinājums var būt raksturīgie apbalvojumi vai atzinība, kas izpaužas kā ieguldījums lēmumos, maksājumi vai atbalsts ģimenēm vai karjera organizatoriskajā struktūrā. Īstenošanas pasākumi, ko veic, lai novērtētu pretošanās vienības vadību, dalībniekus un darbības rezultātus, var sniegt informāciju virsvadībai par trūkumiem, kas jālabo. Šis process palīdz nodrošināt, ka pretošanās kustība atbilst stratēģiskiem mērķiem, kas vislabāk ļauj sasniegt vēlamu beigu stāvokli.

b) Neatkarīgi no struktūras, ja pretošanās elementi ir izolēti un leģitīmā valdība tos nekontrolē un neatbalsta, ir lielāka varbūtība, ka tie neievēros juridiskos un ētikas kodeksus, cenšoties izdzīvot. Turklāt pretošanās kustības vadībai ir jābūt ļoti piesardzīgai, strādājot ar noziedzīgiem tīkliem, lai gūtu īstermiņa labumu, jo ienaidnieks izmantos šāda veida attiecības, lai vērstu iedzīvotājus un starptautisko nostāju pret šādu pretošanās kustību. Šie divi jautājumi – izolēti pretošanās spēki un noziedzīgie tīkli – ir jārisina likumīgi un organizatoriski pirmskrīzes plānošanas posmā.

7) Centralizācija pretstatā decentralizācijai. Efektīva organizatoriskā struktūra var palīdzēt pretošanās kustības vadītājiem saglabāt operatīvo kontroli un vadīt iespējamo saspīlējuma vai vardarbības eskalāciju. Īstenojot pretošanos, ir jālīdzsvaro centralizācijas un decentralizācijas konkurējošie impulsi. Centralizācija risina valsts līmeņa nepieciešamību koordinēt darbības visos sektoros un ļauj nodrošināt lielāku operacionālo atbilstību tiesiskajam regulējumam un ētikas normām, tomēr palielina risku, ka pretinieks atklās pretošanās dalībniekus un izjauks organizāciju. Decentralizācijas gadījumā pilnvaras un atbildību par ikdienas operācijām uzņemas vietējā līmeņa pretošanās elementi, kas vislabāk izprot drošības prasības savā operāciju zonā. Decentralizācija ļauj arī straujāk pielāgoties notikumiem, kas nenorisinās pēc plāna. Decentralizācijas gadījumā ir nepieciešami zinoši un kompetenti vadītāji, kas saprot un izpilda savas augstākā līmeņa pavēlniecības nodomus (ASV armijas doktrīna; Misijas vadība²⁶).

D. Pretošanās fiziskā infrastruktūra. Pretošanās operācijām nepieciešamie krājumi, piemēram, nauda, ieroči un munīcija, medicīniskais aprīkojums un sakaru iekārtas, ir jāiegādājas pirms krīzes. Šīs preces var uzglabāt un uzturēt plānotās vietās vai uzglabāt centralizēti ieceltas valsts iestādes atbildībā, līdz tiek sagaidīts rīkojums par izdali. Izraudzītās uzglabāšanas vietas ir jāuzrauga un jāsigatavo un krājumi jāpapildina pēc vajadzības. Preces var novietot krātuvēs pastāvīgai uzglabāšanai vai arī var iepriekšēju uzglabāšanu apvienot ar sadali uz krātuvēm saskaņā ar rīkojumu. Valdībai ir arī jānodrošina pietiekams finansējums un loģistika visu citu sagatavošanās darbību nodrošināšanai un jāiekļauj šis aspekts savā tiesiskajā regulējumā. Valdība miera laikā var pilnvarot turēt noteiktas preces (piemēram, ieročus un munīciju) ārpus valdības vai militārajām materiāli tehniskajām bāzēm vai arī noteikt, ka krātuves ir jāpiepilda noteiktu pirmskrīzes notikumu laikā vai iestājoties attiecīgajai krīzei (*skat. E pielikumu "Aukstā kara pretošanās gadījumu izpēte"*).

E Nepieciešamie pretošanās tīkli. Ir nepieciešami loģistikas, medicīniskie, informācijas/zīņošanas, finanšu, izglītības/apmācības, transporta, vervēšanas, sakaru, izlūkošanas/pretizlūkošanas, drošības, sabotāžas un okupācijas varas graušanas tīkli (uzskaitījums nav pilnīgs).

F. Infrastruktūras un plānu validācija/mācības. Kad ir identificēts personāls, materiāli ir iegūti un tīkli ir izveidoti, valdībai ir jāizmanto iespēja izmēģināt spējas, lai noteiktu stiprās

un vājās puses. Mācības ir ļoti efektīvs līdzeklis, kā identificēt stiprās un vājās puses, vienlaikus tiek veicināta iestāžu, organizāciju, sabiedroto un partnervalstu savstarpējā koordinācija. Valdības organizētajiem pretošanās kustības elementiem ir jātrenējas, jāvingrinās, jāpraktizējas un jāpilnveido zināšanas par savām pretošanās spējām pirms krīzes iestāšanās. Šī darbība ir arī iespēja iesaistīt uzticamus sabiedrotos un partnerus, lai nodrošinātu savietojamību un noteiktu pretošanās darbību veikšanai nepieciešamajām nestandarta precēm piemērojamās prasības. Būtiski ir nodrošināt galveno ieinteresēto personu koordinēšanu un sinhronizāciju. Šādās mācībās var novērtēt ne tikai spējas, bet tās var būt arī kā daļa no atturoša stratēģiskās komunikācijas vēstījuma.

1) Zviedrija 2018. gada jūnijā aktivizēja visus 40 savas zemessardzes bataljonus (apmēram 22 000 brīvprātīgo kareivju) Zviedrijas negaidītajās sagatavotības mācībās, kas bija lielākās kopš 1975. gada, lai stiprinātu militāro atturēšanu, uzlabojot operacionālās spējas. Krīzes gadījumā Zemessardze ir atbildīga par Zviedrijas valsts pamatfunkciju aizsardzību, lai profesionālā armija varētu brīvi veikt citus frontes līnijas pienākumus.²⁷

5. Atjaunošanās spēja kā atturēšanas aspekts

Pirmais posms atturēšanas procesā ir noteikt, ar kādām darbībām valsts vēlas atturēt pretinieku no rīcības, pamatojoties uz sapratni par to, ko pretinieks cer īstenot un kā pretinieks cer to veikt. Ticama sagatavošanās pretestības izrādīšanai palielinās okupācijas paredzamās izmaksas, un tas var ietekmēt pretinieka lēmumu pieņemšanu labvēlīgā veidā. Atturēšana informatīvajā vidē Rietumu demokrātijām ir sarežģītāks izaicinājums daudzo brīvību un aizsardzību dēļ. Demokrātisko un autoritāro režīmu asimetrija var ierobežot demokrātisko režīmu prepropagandas vēstījumu darbības. Vēlamāka un ar lielāku atturošo ietekmi ir koordinēta kolektīvā aizsardzība, nevis sagatavošanās un darbības, ko veic atsevišķas valstis vienatnē. Tādējādi pretošanās kustības sagatavošanas un īstenošanas pasākumu publiskošana pati par sevi veicina atturēšanu, piemēram, Lietuvas 2015. gada izdevums *Prepare to Survive Emergencies and War* [Sagatavojies izdzīvošanai ārkārtas situācijās un karā] vai Zviedrijas 2018. gada izdevums *If Crisis or War Comes* [Ja gaidāma krīze vai karš] (*I pielikums*).

6. Pretošanās kustība aizsardzības plānošanā

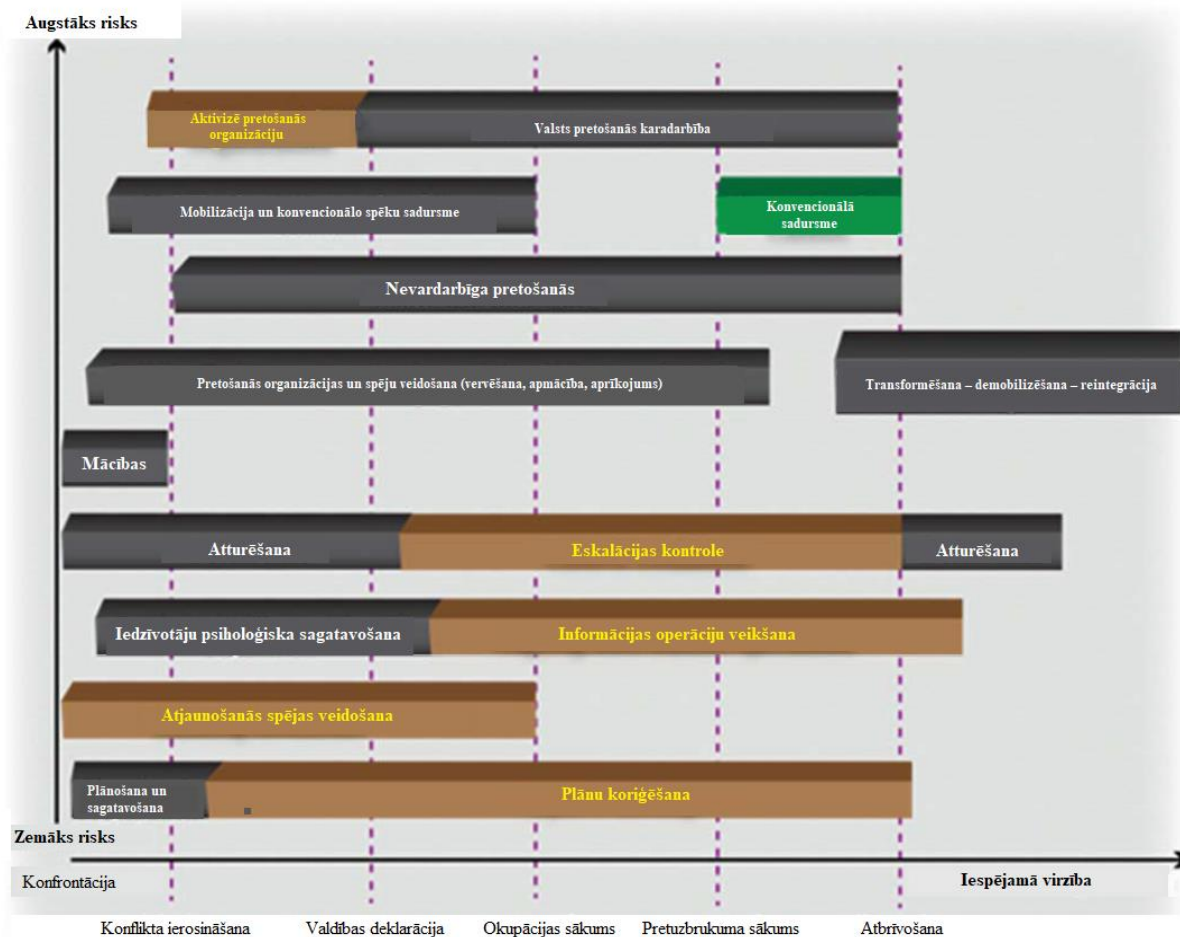
A) Plānošana un pamatnostādnes. Pretošanās kampaņas plānam ir jābūt valsts aizsardzības plāna sastāvdaļai, un tas jāuzskata arī par nacionālās atjaunošanās spējas veidošanas komponentu. Pretošanās kampaņa ir jāplāno pirms nepieciešamības pretoties okupanta varai. Valdībai ir jāizveido pārskatāms tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru tiek pilnvarota organizācija, nodrošināta šādas organizācija apmācība un apgāde ar aprīkojumu, un jāizveido politikas satvars, lai pilnvarotu tās mobilizāciju, izmantošanu un demobilizāciju.

B) Komunikācija un atturēšana. Informācijai par tiesisko un politisko satvaru ir jābūt publiskai, lai nodrošinātu tās leģitimitāti iekšzemē un tādējādi lai tā būtu pieejama un pārredzama arī iespējamajam agresoram. Abiem satvariem ir jābūt valsts stratēģiskās saziņas stratēģijas sastāvdaļai un jāstiprina kopējā valsts stratēģija atturēšanas jomā.

C) Pretošanās organizācijas ierobežotā loma. Pretošanās organizācija ir paredzēta izmantošanai pret okupantu, un tā nav jāizmanto pirms konflikta, lai papildinātu vai veicinātu tiesībaizsardzības darbības pret agresora slēptām darbībām (*skat. E pielikumu*). Konkrētajam personālam, kas iecelts pretošanās īstenošanai, piemēram, atlasītajiem kadriem, ir ne tikai jāsaņem nepieciešamā apmācība, bet arī jāpiedalās aizsardzības sagatavošanas mācībās,

stingri ievērojot drošības pasākumus, lai aizsargātu pretošanās plānu detaļas un personu identitātes. Šīm mācībām ir jākalpo arī tam, lai apmācītu galveno pretošanās kustības personālu par pretošanās operācijām, kā arī par aspektiem, kas ietilpst tiesiskajā un politikas satvarā, ar kuru reglamentē pretošanās kampaņu un tās darbības.

D) Iestādes un iedzīvotāji. Pretošanās kā aizsardzības plānošana ir jāpaplašina, papildus iekļaujot tajā arī valdības un civilās organizācijas un iestādes, kas nav tieši saistītas ar aizsardzības struktūru. Citām valdības ministrijām, kā arī civilajām drošības un tiesībaizsardzības organizācijām ir jāsaprot pretošanās koncepcija un sava iespējamā loma pretošanās kustībā, kā arī jāsniedz sava kompetence un resursi plānošanas pasākumiem (*skat. 4. nodaļu un J pielikumu*). Valdības pienākums ir iekļaut plašu sabiedrību, izmantojot totālās aizsardzības koncepcijas aspektus un tās civilās aizsardzības elementus. Saskaņā ar šo koncepciju iedzīvotājiem ir jāzina nevardarbīgās un pasīvās pretošanās metodes. Nemilitārās civilās līdzdalības vēsturiska analīze var virzīt šos kompleksos plānošanas pasākumus. Minētie aspekti ir ietverti šajā grafikā (*skat. 4. attēlu*). (*Skat. arī D un E pielikumu.*)

4. att. Pretošanās darbības un riska līmeņi²⁸

E) Risku un konfrontācijas virzība (*skat. 4. att.*). Iesaiste pretošanās plānošanā valstij, kuru var apdraudēt agresors, ir zema riska darbība. Apdraudētajai valstij ir jāiesaistās šādā plānošanā, lai īstenotu atturēšanu, kas ir valsts atjaunošanās spējas veidošanas līdzeklis, un lai aizsargātu savu tautu konflikta gadījumā. Noteiktu konvencionālo militāro spēju un pretošanās spēju plānošanas un sagatavošanas aspektu publiskošana apvienojumā ar

konvencionālām militārajām mācībām un spēku pilnveidošanu var darboties kā atturoša darbība. Turklāt valstij ir jānovērtē savas vājās vietas un jāiesaistās valsts atjaunošanās spējas veidošanā un sabiedrības psiholoģiskā sagatavošanā iespējamajam konfliktam un pretestībai pret okupāciju. Kad agresors ierosina konfliktu, tiek mobilizēti valsts konvencionālie spēki un aktivizēta pretošanās organizācija. Okupācijas laikā iedzīvotāji var iesaistīties nevardarbīgā un pasīvā pretošanās darbībā, tiek sāktas informācijas operācijas pret ienaidnieku un valsts iesaistās nacionālās pretošanās karadarbībā. Šajā laika posmā, tiklīdz sākas okupācija un ienaidnieks ir sakāvis vai kā citādi neitralizējis draudzīgos konvencionālos spēkus vai arī aizdzinis tos uz ārējo draudzīgo teritoriju, valsts turpina savu pretošanos, kas palīdz radīt apstākļus draudzīgo konvencionālo spēku ienākšanai (*4. att., zaļais posms*). Pēc ienaidnieka sakaušanas un valsts suverenitātes atgūšanas visā iepriekš okupētajā teritorijā spēki tiek demobilizēti un reintegrēti un atsākas atturēšana. Nākamajā nodaļā ir aplūkota pretošanās plānošana sīkākā izklāstā.

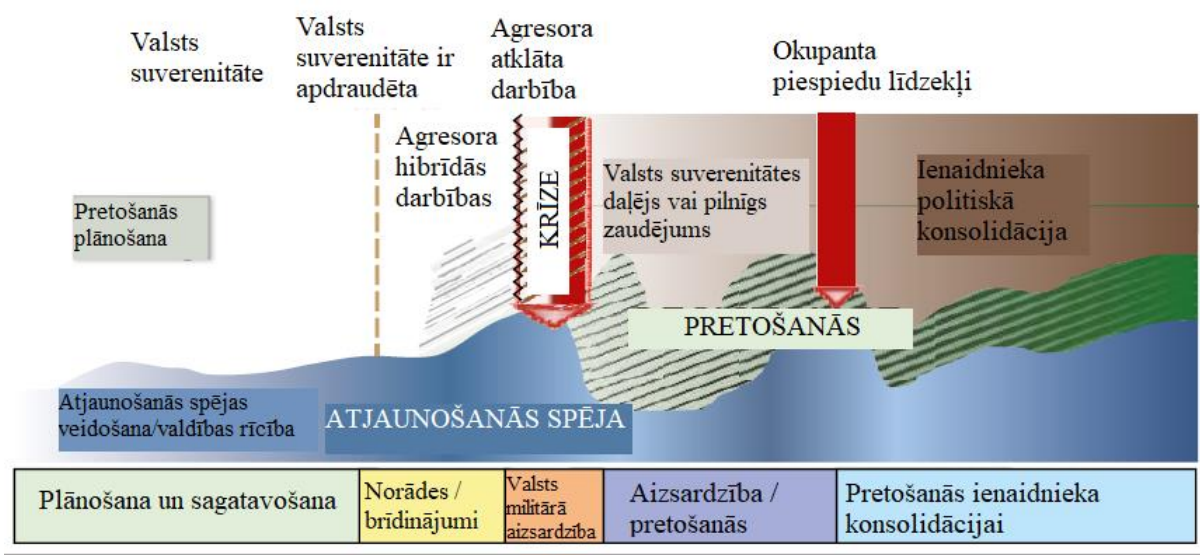
3. NODAĻA PRETOŠANĀS

Vispārējai sacelšanās operācijai, kā mēs to redzam, ir jābūt neskaidrai un izplūdušai; tās īstenotā pretošanās kustība nekad nedrīkst materializēties kā konkrēta struktūra, pretējā gadījumā ienaidnieks var vērst pietiekami lielu spēku pret tās kodolu, sagraut to un daudzus ieslodzīt cietumos. Ja tas tā notiks, cilvēki zaudēs drosmi, un, domājot, ka lieta ir izšķirta un turpmākie centieni ir bezjēdzīgi, nometīs ieročus. No otras puses, ir jābūt koncentrācijai kādos noteiktos punktos: miglai ir jāsabiezē un jākļūst par tumšu un draudīgu mākonī, no kura jebkurā brīdī var izšauties zibens bulta.

Karls fon Klauzevics [Carl Von Clausewitz],
*On War*²⁹

1. Darbības vide

Nacionālā pretošanās kustība pret okupantu tiek ierosināta, kad sveša vara tieši vai ar pilnvaroto spēku starpniecību okupē suverēnas valsts teritoriju. Tomēr pretošanās darbības spektrs var būt neskaidrs. Var būt paaugstināts riska līmenis saistībā ar darbībām, kas veiktas pirmskonflikta posmā, kuras pašas var kļūt par agresora darbību ierosinātājām. Robežas, kas nošķir atjaunošanās spējas veidošanu pirmskrīzes posmā un pretošanās operācijas un darbības krīzes posmā, var būt neskaidras, ja pretinieks īsteno asimetriskas karadarbības metodes. Tāpēc darbības, kas tiek veiktas atjaunošanās spējas posmā un pretošanās kustības posmā, var pārklāties (*skat. 5. att.*). Ir svarīgi saprast un iezīmēt pretinieka darbības un uzvedības norādes sākotnējās plānošanas un sagatavošanas laikā pirmskrīzes posmā. Atkarībā no dažādiem atjaunošanās spējas un atturēšanas aspektiem pretinieka darbības var izraisīt vienu no trim apstākļiem, proti, jaunas darbības vides izveidi, daļēju suverenitātes zaudēšanu, pilnīgu suverenitātes zaudēšanu un suverenitātes pārkāpumus.

5. att. Atjaunošanās spēja kā apņēmīgas pretošanās pamats valsts aizsardzībā³⁰

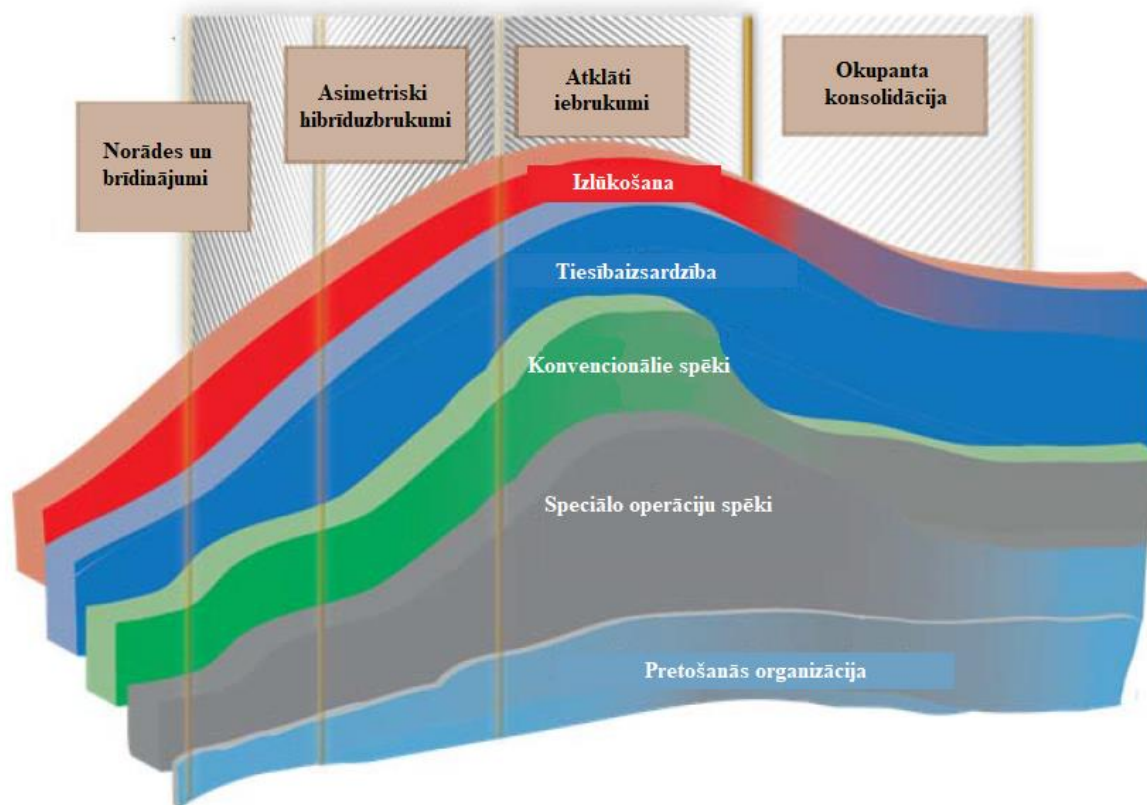
2. Agresora darbības un nacionālā pretošanās

Iepriekš sniegtajā attēlā (*skat. 5. att.*) ir aprakstītas agresora darbības, kas ierosina nacionālo pretošanos, mainot operacionālo vidi. Tajā nav atveidotas valsts konvencionālo spēku darbības, izņemot to, ka tie varētu tikt iesaistīti aizsardzības militārajās darbībās “valsts militārās aizsardzības” un “aizsardzības/pretošanās” periodā. Pirmskrīzes posmā miera laikā, atzīstot iespējamo agresiju pret valsti no lielākas valsts puses, valsts iesaistās atjaunošanās spējas veidošanā (*skat. 2. nodaļu*) un pretošanās plānošanā. 4. attēlā ir pieņemts, ka agresors, visticamāk, sāks ar zemāka līmeņa agresijas formām, kuras var vēlāk apvienot ar konvencionālo spēku iebrukumu, kas ir hibrīdkara forma (*skat. C pielikumu*). Tiklīdz agresora nodoms kļūst skaidrāks, pamatojoties uz norādēm un brīdinājumiem, valsts sāk aktivizēt savu pretošanās organizāciju gandrīz vienlaikus ar savu konvencionālo spēku mobilizāciju. Tomēr apdraudējuma apmērs var arī vēl nebūt skaidrs, iespējams, tāpēc, ka tiek izmantoti pilnvarotie spēki, tāpēc krīzes periods tiek noteikts, pamatojoties uz agresora darbībām. Tiklīdz agresors skaidri pārkāpj mērķvalsts suverenitāti, tas sāk fiziskās teritorijas okupāciju, un drīz pēc tam sākas nacionālā pretošanās kustība okupētajā teritorijā. Agresora nodomam kļūstot skaidrākam, visticamāk, būs pretošanās darbību apsīkums un uzplūdums. Ja pretošanās kustība gūst viduvējas sekmes pret ienaidnieku, izjaucot ienaidnieka mērķus, šis ienaidnieks varētu ķerties pie iedzīvotāju kontroles pasākumiem, izmantojot piespiedu līdzekļus. Šādu pasākumu sekas varētu būt pretošanās darbības mazināšanās pret ienaidnieku. Kad situācija būs atkal nostabilizējusies, pretošanās kustība meklēs un atradīs iespējas īstenot darbības pret ienaidnieku un uzturēt sabiedrības morālo stāvokli un cerības uz neatkarības atjaunošanu. Pretošanās kustība acīmredzami palīdzēs veidot apstākļus draudzīgo konvencionālo spēku ienākšanai un/vai izlīguma nosacījumus valsts suverenitātes atjaunošanai visā okupētajā teritorijā (*skat. 5. att.*).

3. Kā ienaidnieks ietekmē valsts aizsardzības resursus

Pirms ienaidnieka darbībām mērķvalsts balstās uz savām valsts spējām, piemēram, izlūkošanu, tiesībaizsardzību, konvencionālajiem militārajiem spēkiem, speciālo operāciju spēkiem (*SOF*), un, ja nepieciešams, pamatojoties uz savu aizsardzības spēju pret konkrētu agresoru valsts novērtējumu, tā balstās uz organizētu pretošanās kustību (*skat. 6. att.*). Valsts izlūkošanas organizācijai(-ām) ir jābūt pirmajam elementam, kas ļauj pārliecināties par agresora darbībām un nodod šo informāciju ar esošo kanālu starpniecību valsts vadībai. Pretinieks acīmredzami varētu attīstīt asimetriskas spējas mērķvalstī gadiem ilgi, vienlaikus testējot mērķvalsts izlūkošanas un tiesībaizsardzības iestāžu spējas. Mēs izvērtēsim tikai tos asimetriskos uzbrukumus kā hibrīdkara sastāvdaļu, kas tiek faktiski veikti tieši pirms centieniem īstenot atklātu (tiešu vai ar pilnvaroto starpniecību īstenotu) iebrukumu (*skat. 6. att.*). Hibrīduzbrukuma laikā uz pretinieka darbībām, visticamāk, reaģē vairākas valsts spēju šķautnes. Tiesībaizsardzība, kam atbalstu sniedz izlūkošana, visticamāk, ir pirmais drošības līdzeklis, kas nonāk saskarē ar hibrīdā uzbrukuma elementiem, piemēram, pilnvaroto spēkiem. Kad pretinieks īsteno atklātu iebrukumu valsts suverēnajā teritorijā, lielāka nozīme ir konvencionālajiem spēkiem un *SOF*. Kad ienaidnieks sāk konsolidēt okupāciju, ir jāturpina parastās tiesībaizsardzības darbības, piemēram, vērsšanās pret tipisku noziedzīgu darbību. Ja konvencionālie spēki ir sakauti, okupants tos demobilizē, taču daži (iespējams, iepriekš noteiktas personas) var pievienoties aizmugures spēkiem un pretošanās kustībai, daži var pat pieslēgties partnervalstij, lai turpinātu cīņu vēlāk, kad notiks apvienošanās ar lielākiem konvencionālajiem spēkiem, kā to izdarīja Polija 2. pasaules karā. Valsts izlūkdienesti darbojas pagrīdē okupētajā teritorijā un vēsturiski iegūst daudz izlūkdatu no tiesībaizsardzības iestādēm; *SOF*, kas paliek kā aizmugures spēks, saplūst ar iedzīvotājiem un veic darbības,

kuras ienaidnieks ne vienmēr var nošķirt no darbībām, ko īsteno valsts pretošanās organizācija (skat. 6. att.).

6. att. Kā ienaidnieks ietekmē valsts izlūkošanu, tiesībaizsardzību un militāros spēkus³¹

4. Pretinieka uztierti nosacījumi darbības videi

A. Pretinieks novērtēs mērķvalsti, izmantojot novērtējuma rīku variantus (piemēram, *DIMEFIL*, *PMESII-PT*, *ASCOPE* un sociālos virzītājus), un no savas puses – veidus un līdzekļus, kā arī veiks mērķu riska analīzi. Pamatojoties uz šo novērtējumu, pretinieks var uztiert vienu no trim nosacījumiem.

1) Valsts suverenitātes daļēja zaudēšana. Naidīgais spēks daļu mērķvalsts teritorijas pakļauj savai varai. Daļēja okupācija attiecas tikai uz to teritoriju, kurā ir izveidota naidīga pārvalde.³² Leģitīmā nacionālā valdība saglabā kontroli tikai pār daļu savas agrākās teritorijas.

2) Valsts suverenitātes pilnīga zaudēšana. Visu mērķvalsti pārvalda un faktiski kontrolē ārvalsts okupants; visticamāk, varu īsteno pilnvarotie, kurus atbalsta klātesošie bruņotie spēki, un valsts leģitīmā nacionālā valdība vairs nepārvalda valsti. Šādos apstākļos trimdas valdība var vadīt pretošanās operācijas, atrodoties ārpus okupētās teritorijas.

3) Suverenitātes pārkāpumi. Pretinieks īsteno valsts varas apvērsumu, ar piespiedu līdzekļiem īstenojot neregulāru karadarbību, kas vērsta pret vienu vai vairākiem valsts pārvaldes vieglāk ievainojamiem līdzekļiem, kā rezultātā likumīgās suverēnās valdības pārvaldes spēju efektivitāte samazinās. Apvērsums var būt lokāls mērķvalsts teritorijā vai

īstenots visā valstī. Tā rezultātā iespējami *de facto* tiek zaudēta teritorija un/vai suverēnā spēja rīkoties.

B. Šo nosacījumu uztiēpšanai izmantotās tehnikas var būt šādas:

- kiberkarš/sagraušana/sabotāža;
- ievainojamas iedzīvotāju daļas izmantošana (piemēram, etniskā, reliģijas, rases ievainojamība);
- uzbrukums galvenajām ražošanas nozarēm, lai sagrautu ekonomikas/finanšu nozares;
- profesionālajos militārajos žurnālos identificētā “hibrīdkara” un asimetriskā taktika;
- konvencionālie/tradicionālie militārie uzbrukumi;
- visu iepriekš minēto apvienojums.

5. Pretošanās plānošanas pamatapsvērumi

A. Lai plānotu pretošanās kampaņu, ir jāizvērtē vairāki svarīgi pamatelementi, lai vadītu šo plānošanu. Šie apsvērumi ir jāņem vērā visā plānošanā – no stratēģijas līdz taktikai, lai panāktu paredzēto rezultātu, proti, valsts suverenitātes atjaunošanu.

1) Organizatoriskā struktūrvienība. Ideālā gadījumā valdība pirmskrīzes posmā izveido organizatorisko struktūrvienību, kas izveido, attīsta un vada pretošanās organizāciju, lai to izmantotu pret iespējamo okupantu. Šī struktūrvienība, kas iederas Aizsardzības ministrijas vai Iekšlietu ministrijas sastāvā, ir atbildīga par pretošanās kampaņas plānošanu pirms tās īstenošanas un tās organizēšanu. Pretošanās kustības organizēšanā un vervēšanā liela nozīmē ir valdības izlūkdienestiem, kuri var labi izmantot atvaļināto personālu. Tomēr drošības nolūkos pretošanās kustības vadītājiem un galvenajam personālam nevajadzētu būt militārajiem un valdības datiem. Organizatoriskai struktūrvienībai jānodrošina, ka tiek vervēta efektīva vadība katram pretošanās komponentam, kas palīdzēs organizēt un sagatavot pretošanos un kas veidos kadru kodolu. Organizatoriskā struktūrvienība izstrādā, izmēģina un pārbauda pretošanās plānu.

a) Šī organizatoriskā struktūrvienība var būt arī augstāka līmeņa lēmumu pieņemēja struktūra no centrālās valdības jebkuras ministrijas, kuras identitāte ir slepena, kā arī pati struktūra varētu būt slepena. Šīs personas var satīkties, lai ieteiktu darbības valdības vadītājam (t. i., ministru prezidentam vai prezidentam), kurš tad var nolemt virzīt ieteiktās darbības pilnīgā vai daļējā apmērā vai nosūtīt ieteikumus atpakaļ turpmākai izvērtēšanai un pilnveidošanai. Šādas slepenas struktūras priekšrocība ir tāda, ka no pretinieka vai iebrūkošā ienaidnieka pēc iespējas tiek aizsargātas zināšanas par pretošanās plānu. Īpašu plānošanu, piemēram, tīklu detalizāciju, slēptuves, nolīgumus ar citām valstīm par atbalstu un kadru personālu, var izstrādāt sadalīta jeb šūnveida struktūra. Tādējādi pretošanās aspektus plāno dažī nodaļīti plānotāji vai šūnas, un neviena šūna neveic visu plānošanu pilnībā. Plānošanas detaļas zina ierobežots personu loks, tādējādi neviens nezina sīkāk visas plānotās darbības, līdz ar to mazinās risks, ka šīs zināšanas varētu tikt izpaustas pretiniekam vai ienaidniekam. Lai arī daļībnieki un darbības var būt noslepenotas līdzīgi kā citi valdības noslēpumi, lai šāda struktūra būtu likumīga, tā jāizveido un tai ir jādarbojas atbilstoši spēkā esošajam tiesiskajam regulējumam.

2) Vadošais naratīvs. Prasmīgs pretošanās naratīvs vienos valdības un sabiedrības funkcijas, lai ar minimālu pretestību integrētu publiskā un privātā sektora centienus. Naratīvu veido, pamatojoties uz savlaicīgi pirmskrīzes posmā izstrādāto nacionālo

stratēģiju, kas risina valsts drošības apdraudējumus, atzīmējot, kā valdība veido atjaunošanās spēju un gatavojas ārkārtas situācijām, kurās var rasties nepieciešamība īstenot pretošanos. Vadošajam naratīvam ir jābūt prasmīgi izstrādātam, lai nodrošinātu, ka tas rezonē ar sabiedrību. Naratīvs veidos pamatu valdības saziņai ar savu tautu un starptautisko sabiedrību. Turklāt prasmīgi izveidots pretošanās naratīvs var kalpot arī kā stratēģisks pretinieku atturēšanas līdzeklis.

3) Vienojošais mērķis un nodoms. Nacionālās pretošanās kustības sekmes ir atkarīgas no tautas atbalsta, iesaistes, ieguldījuma un resursiem, kas nepieciešami pretošanās kampaņas mērķu sasniegšanai. Ikviens sabiedrības loceklis var piedalīties pretošanās kampaņā dažādos līmeņos un pildot dažādus uzdevumus, tomēr vēsturiskā norma ir tāda, ka sabiedrības vairākums būs pasīvs vai neitrāls. Savukārt maksimālas efektivitātes nodrošināšanai, lai arī netiks iesaistīts tautas vairākums visā valstī, visos valsts reģionos (jurisdikcijas apakšvienībās) ir jābūt pretošanās organizācijas elementiem, lai nacionālā pretošanās kampaņa būtu efektīva. Valdībai ir jādara zināms, kā cilvēki var praktiski pretoties, nekaitējot sev vai savai ģimenei. Kad Indijas tauta 1946.–1947. gadā pieprasīja neatkarību, kāds britu ģenerālis bija atzīmējis – “jūs nevarat bezgalīgi iekasēt nodokļus ar durkļiem”. Ja nav piekrišanas, valdībai ir jāizmanto spēcīgi piespiedu līdzekļi, lai piespiestu tautu ievērot atbilstību, tādējādi zaudējot leģitimitāti savā valstī un starptautiski. Tāpēc, lai tauta piedalītos pretošanās kustībā, ir jābūt kopīgam mērķim un valdībai ir jāspēj motivēt tautu (*skat. B pielikumu “Nevardarbīga pretošanās metodes” un 2. tabulu “198 nevardarbīgas darbības”*).

4) Tiesiskuma un politiskās leģitimitātes saglabāšana. Tiesiskums ietilpst leģitimitātes jēdzienā. Šie divi jēdzieni ir nesaraujami saistīti. Tiesiskuma piemērošana uztur politisko leģitimitāti.

a) Tiesiskums. Tiesiskuma ievērošana attiecas uz programmām, kas tiek veiktas, lai nodrošinātu, ka visas personas un publiskas vai privātas iestādes, kā arī pati valsts ir atbildīga likuma priekšā, kas ir augstākais likums. Tas iegrožo patvaļu, nodrošinot, ka vara tiek īstenota, ievērojot tiesiskos ierobežojumus. Valstī tiesiskumu raksturo tiesiskais regulējums, sabiedriskā kārtība, pakļautība likumam, tiesas pieejamība un likumības kultūra. Tiesiskums nozīmē to, ka likumiem ir jābūt publiski izsludinātiem, vienādi piemērotiem un neatkarīgi izskatītiem. Likumiem ir arī jāsauc ar starptautiskajiem cilvēktiesību principiem. Ir arī nepieciešami pasākumi, lai nodrošinātu, ka tiek ievēroti tādi principi kā likuma pārākums, vienlīdzība likuma priekšā, pakļautība likumam un likuma taisnīga piemērošana. Īstenojot pretošanās darbības, vienmēr ir jāievēro tiesiskums (*skat. A pielikumu*).

b) Politiskā leģitimitāte. Ar politisko leģitimitāti saprot valsti kā politisku organizāciju, kas veidota, noslēdzot sabiedrisko līgumu. Saskaņā ar sabiedrisko līgumu leģitīma politiskā vara tiek veidota ar pārvaldītās sabiedrības piekrišanu. Lai apliecinātu, ka pretošanās kustība atbalsta tiesiskumu un ir leģitīma, visiem vardarbīgiem un nevardarbīgiem pasākumiem, kas tiek veikti, ir jābūt saskaņā ar piemērojāmām valsts un starptautiskajām tiesībām. Atklāti vardarbīgi pasākumi ir partizānu reidi, uzbrukumi no slēpņa, diversija un citas darbības. Ja pretošanās kustība kontrolē kādu teritoriju, ievērojot tiesiskumu, tā lielā mērā saglabās leģitimitāti.

5) Pretošanās darbību kontrole un pārraudzība. Efektīva plānošana, ko savstarpēji nodrošina valdības ministrijas, starpresoru organizācijas, militārie un citi sabiedrības elementi, palīdz izveidot struktūru, procesus un prognozes, kas palīdz kontrolēt un veidot

pretošanās kustības uzvedību. Pretošanās kustības vadībai ir jānodrošina visu pretošanās darbību vadība un kontrole, lai tā atbilstu tiesību un ētikas normām, kas iekļautas pretošanās naratīvā. Elementi, kas veic pretošanās darbības, nepakļaujoties savas reģionālās vai nacionālās pretošanās kustības vadītāju vadībai un kontrolei, riskē diskreditēt pretošanās kustības apgalvojumus, ka tā ievēro tiesiskumu, kas ļauj ienaidniekam apstrīdēt pretošanās organizācijas apgalvojumus, ka tā vada vienotu un organisku kustību. Taču praksē tikai ļoti retos gadījumos pretošanās organizācijas vai valdības kontrolē visas darbības. Tas pat varētu apdraudēt pretošanās dalībnieku drošību, jo, lai nodrošinātu tādu kontroles līmeni, ir ļoti bieži jāizmanto sakaru metodes, kas var kompromitēt vai tikt kompromitētas, tādējādi apdraudot visus, kas atrodas šajā komunikācijas ķēdē. Noteikt nodomu un izmantot *misijas vadību* darbību virzīšanai varētu būt drošs un efektīvs veids. Tautā ir jānodrošina meklēt spontānas un nejaušas vērtīgas idejas. Piemēram, lielisks ierocis, lai izzobotu ienaidnieku un uzturētu tautas morālo stāju, ir humors. Pretošanās kustības vadībai ir jāparedz, ka ienaidnieks veiks darbības zem sveša karoga, lai pavērstu tautu pret pretošanās elementiem. Turklāt ienaidnieks var arī vienkārši radīt un izplatīt melīgu informāciju par pretošanās darbībām, lai diskreditētu pretošanās kustību. Jebkāds mājiens uz vienotības trūkumu vai kontroles neesamību nacionālajā pretošanās kustībā var vairot ticamību šiem viltus uzbrukumiem vai apsūdzībām. Pretošanās kustības kontroles nodrošināšana ļauj vadībai panākt arī to, ka operācijās tiek ievērots ētikas kodekss, kas palīdz saglabāt leģitimitāti.

6) Visas valdības un visas sabiedrības sadarbība (totālā aizsardzība). Ir svarīgi plānot valdības pretošanos pirms krīzes uzliesmojuma, lai izveidotu komponentus un spējas pretošanās darbību veikšanai. Tālab valdībai ir jāveicina un jāinstitucionalizē sadarbība ar valdības organizācijām, pilsoniskajām organizācijām un sabiedrību kopumā, lai sagatavotu sabiedrību pretošanās kustībai kā atjaunošanās spējas veidošanas sastāvdaļu. Daudzas valdības organizācijas var izdevīgi izmantot esošo saikni ar pilsoniskajām organizācijām, arodbiedrībām, profesionālajām apvienībām un NVO. Ir nepieciešama valdības organizāciju lielāka integrācija un savstarpējā sadarbība, lai sasniegtu plašāku auditoriju un efektīvi plānotu pretošanos.

7) Veiklība un spēja pielāgoties. Pretošanās kampaņu var ietekmēt gan atbalstošie dalībnieki, gan pretinieki. Ir svarīgi, ka pretošanās kampaņa nodrošina spēju pielāgoties izmaiņām. Atbalstošie dalībnieki var pielāgot atbalsta pakāpi, veidu un laiku, savukārt pretinieks var pielāgot metodes, kas tiek izmantotas, lai konsolidētu kontroli pār okupēto teritoriju, un savu taktiku attiecībā uz pretošanos. Pretošanās organizācijas, procesi un mērķi varēs pastāvēt tikai tad, ja spēs pielāgoties.

8) Valdības nepārtrauktība pēckrīzes posmā. Lai pretošanās būtu dzīvotspējīgu darbību kopums saskaņā ar nacionālās aizsardzības plāniem, valdības iestādēm ir jāsadarbojas, izstrādājot pretošanās plānu. Pretošanās plāna dzīvotspēju vēl vairāk palielina plānošana, kas tiek veikta valdībā un starptautiskajā līmenī. Turklāt papildus plāniem, kas paredzēti ēnu valdībai okupētajā teritorijā, evakuētajai vai trimdas valdībai ir jānodrošina valdības plānu nepārtrauktība un jārisina noteiktas prasības.

a) Koordinācija starpvaldību un starptautiskajā līmenī. Šī darbība palīdz nodrošināt pretošanās lomu un pienākumu labāku izpratni un palielina evakuētās vai trimdas valdības uzticamību un leģitimitāti. Plānošana starpvaldību līmenī nozīmē, ka plānošanā tiek iesaistītas citas valdības un tā tiek veikta starptautiskā līmenī, tostarp aktivizējot diasporu un iesaistot citas starptautiskās organizācijas un subjektus. Šī izpratne ir īpaši svarīga attiecībā uz valdības nepārtrauktību, vēstījumu, izlūkdatu iegūvi un informācijas

apmaiņu. Mācības ir efektīvi koordinācijas veicināšanas un plānu testēšanas līdzekļi.

b) Tiesiskais un politiskais regulējums. Ir jābūt izveidotam un atzītam tiesiskajam regulējumam, lai varētu sagatavot un īstenot pretošanās plānus un darbības. Tiesiskajam un politiskajam regulējumam ir jābūt tādām, lai ierosinātu stratēģisko komunikāciju ministriju un valdību līmenī un informācijas apmaiņas nolīgumus, kuros tiktu ievērotas operacionālās drošības prasības, atbalstītas sekmīgas pretošanās operācijas un stiprināta leģitimitāte.

c) Starptautiskie nolīgumi. Pirmskrīzes posmā noslēgti oficiāli nolīgumi ar sabiedrotajiem, partneriem un starptautiskajām/daudznacionālajām organizācijām (pēc vajadzības) par atbalstu pretošanās kampaņai veicina leģitimitāti, palielina atjaunošanās spēju, var atturēt pretinieku un racionalizē pretošanās laikā nepieciešamās darbības.

d) Pretošanās tīkli. Nepieciešami pretošanās tīkli, kas ir jāplāno un pēc iespējas jānodrošina ar galvenajiem kadriem pirmskrīzes periodā atjaunošanās spējas veidošanas posmā, ir tostarp loģistikas, medicīniskie, informācijas/zīņošanas, finanšu, izglītības/apmācības, transporta, vervēšanas, sakaru, izlūkošanas/pretizlūkošanas, drošības, sabotāžas un okupācijas varas graušanas tīkli (uzskaitījums nav pilnīgs).

6. Pretošanās organizācijas komponenti

A. Četri primārie komponenti: pagrīdes organizācija, atbalstītāji un atbalsta tīkls, partizānu spēki un sabiedriskais komponents. Pretošanās organizācijas parasti sastāv no četriem tradicionālajiem primārajiem komponentiem – no pagrīdes organizācijas, atbalstītājiem un atbalsta tīkla, partizānu spēkiem un sabiedriskā komponenta. Katra šī komponenta attīstība un savstarpējā saikne būs atkarīga no tā, kādi ir pretošanās pasākumu mērķi, uzdevumi un pretošanās pasākumu sekmes. Pagrīdes organizācija un partizāni ir politiski militāras struktūrvienības, kas veic gan politiskas, gan militāras darbības. Parasti pagrīdes organizācija ir pirmais pretošanās elements, kas jāizveido, pamatojoties uz vadības faktoriem un tautas gribu aizdzīt no savas zemes okupantu. Atbalstītāju un atbalsta tīkla komponenta daļēja laika dalībnieki sniedz slepenu atbalstu pagrīdes organizācijai un partizāniem. Sabiedriskais komponents ir atklāta politiska struktūrvienība. Ja okupants pieļauj sabiedriskā komponenta esību, tad šis komponents var veikt sarunas ar okupācijas varu vai okupanta izveidotu valdību pretošanās kustības vārdā, tostarp veikt sarunas ēnu, evakuētās vai trimdas valdības vārdā. Tradicionālie četri primārie komponenti – pagrīdes organizācija, partizāni, atbalstītāji un atbalsta tīkls un atklāta sabiedriskā struktūrvienība – pastāv, veidojot dinamiskas un mainīgas attiecības, kas mainās, reaģējot uz iekšējiem un ārējiem virzītājiem.

B. Pārvaldības papildu komponenti: trimdas valdība, valsts iekšienē evakuēta valdība / valdība, kas ir palikusi neokupētajā galvaspilsētā, vai ēnu valdība. Papildus primārajiem komponentiem valdībai ir jāplāno, jāorganizē un jāpagatavojas darbībai kā ārvalstī izvietotai trimdas valdībai, kā evakuētai valdībai, kas atrodas valsts iekšienē neokupētajā teritorijā, ja valsts galvaspilsēta ir okupēta, vai kā ēnu valdībai, kas atrodas okupētajā teritorijā. Spēja turpināt pārvaldību stiprinās pretošanās leģitimitāti. Trimdas valdība var pastāvēt pilnīgas okupācijas gadījumā. Evakuēta valdība var pastāvēt sākotnējās valsts robežās, bet ārpus okupētās teritorijas, ja ir notikusi daļēja okupācija un galvaspilsēta ir okupēta, vai arī valdība var turpināt darboties savā sākotnējā atrašanās vietā, ja daļēja okupācija neietver galvaspilsētu. Ēnu valdība pastāv okupētajā teritorijā kā pretošanās kustības slepena pārvaldība. Tā var funkcionāli darboties paralēli okupācijas režīma

pārvaldības struktūrai okupētajā teritorijā. Tā darbojas slepeni okupētajā teritorijā evakuētās vai trimdas valdības vārdā un tās atbalstam primāri ar mērķi atbalstīt un ietekmēt tautas uzvedību. Ēnu valdība cenšas uzturēt vai palielināt iedzīvotāju pretošanos okupantam.

C. Iedzīvotāju līdzdalība. Lai arī iedzīvotāji nav primārais komponents vai pārvaldes papildu struktūra, to atbalsts pretošanās kustībai ir izšķirīgi svarīgs. Pretošanās komponenti ir veidoti sabiedrības interesēs, tādējādi tiem nepieciešams iedzīvotāju atbalsts, lai izdzīvotu. Iedzīvotāju vairākums, pat ja viņi iebilst okupācijai, nebūs aktīvi pretošanās dalībnieki vai pat atbalstītāju un atbalsta tīkla dalībnieki. Tomēr viņi var izmantot pretošanās kustības pasīvās metodes, lai ar minimālu risku sev kavētu ienaidnieka centienus konsolidēt varu. Pirmskrīzes posmā valdība var darīt zināmus daudzus šādu metožu piemērus, lai informētu iedzīvotājus, palielinātu viņu atjaunošanās spēju, atturētu iespējamo agresoru un, ja nepieciešams, palīdzētu pretošanās kustībai okupācijas laikā (*skat. I pielikumu*). Pasīva pretošanās var izpausties gan kā konkrētu likumu sīka, izolēta neievērošana, gan kā pilnīga valsts pārvaldes ignorēšana. Pasīvai pretošanās kustībai var būt milzīga vara, kas ļauj izaicināt pat draudīgus militāros oponentus vai vismaz nosēdināt viņus pie sarunu galda. Lai iekļautu atsevišķus izolētus protesta vai aizsardzības aktus darbībās, kurām ir lielāka kopējā ietekme uz ienaidnieku, svarīga ir plānošana, stratēģijas izstrāde un vadība. Arī iedzīvotāji, ja iespējams, var īstenot daudzas atklātas nevardarbīgās pretošanās metodes. Šīs darbības var klasificēt šādās trijās kategorijās: protests un pārliecināšana, nesadarbošanās un intervence (*skat. B pielikumu*).

D. Pretošanās kā nošķirta kustība. Mūsu uzmanības centrā primāri ir valsts pretošanās ārvalstu okupantam kā karadarbības forma. Šāda organizācija izmanto nevardarbīgus un vardarbīgus līdzekļus, lai grautu, vājinātu vai gāztu okupācijas varu. Tautas pretošanās parasti sākas ar indivīdu vēlmi aizdzīt okupācijas varu vai tās izveidoto valdību. Laika gaitā ir bijušas dažādu veidu pretošanās organizācijas un kustības. Šeit mēs nošķiram pretošanos no citiem konfliktiem, piemēram, etnisko vai reliģisko grupu sacelšanās pret saviem sāncensiem vai nemieri pret ilgi pastāvošām valdībām, kurām var būt dažādu veidu leģitimitāte.

E. Vadība. Par pretošanās kustības vadītājiem parasti kļūst dabiskie līderi, piemēram, bijušais militāro spēku personāls, reliģiskie līderi, augstskolu profesori, vietējās pilnvarotās personas un apkaimes pārstāvji. Vēsturiski no šīm grupām izvirzās līderi pretošanās un nemieru laikā, taču tos var izraudzīt un iecelt dažādu līmeņu pretošanās kustības primāro komponentu vadībai pirmskrīzes organizēšanas laikā. Pretošanās kustības vadībai ir vismaz jāuztur un arī jāpalielina tautas vēlme pretoties un aizdzīt okupantu. Sabiedrībai ir jābūt pārliecinātai, ka suverenitātes atgūšana ir realizējama. Tāpat kā līdzīgu veidu konfliktos, ir svarīgi uzturēt atbalstu pretošanās kustībai. Kustībai palielinoties, jāpalielinās arī pretošanās organizācijas primārajiem komponentiem.³³

F. Pretošanās organizācijas primārie komponenti

1) Pagrīdes organizācija. Parasti pagrīdes organizācija ir šūnu organizācija, kas veic operācijas pilsētas teritorijā, kuru kontrolē okupanta drošības spēki. Tā sastāv no politiski militārām struktūrvienībām, kas izveidotas politisko un militāro darbību veikšanai. Pagrīdes organizācijas funkcijas ir, piemēram, šādas:

- izlūkošanas un pretizlūkošanas tīkli;
- okupācijas varas graušanai paredzētas radiostacijas;
- plašsaziņas līdzekļu tīkli, kas kontrolē drukāto laikrakstu vai skrejlapu veikalus, sociālos tīklus, satelīttelevīziju un/vai tīmekļa vietnes, lai izplatītu informāciju iedzīvotājiem un ārpusaulei;
- speciālo preču ražošana, piemēram, viltotas identifikācijas kartes, sprāgstvielas,

ieroci un munīcija;

- tīklu kontrole personāla pārvietošanai, ienaidnieka meklēto personu slēpšanai, loģistikas kārtošana un finansējuma ģenerēšanai;
- sabotāžas aktu veikšana pilsētu centros;
- slepenas ārstniecības iestādes.³⁴

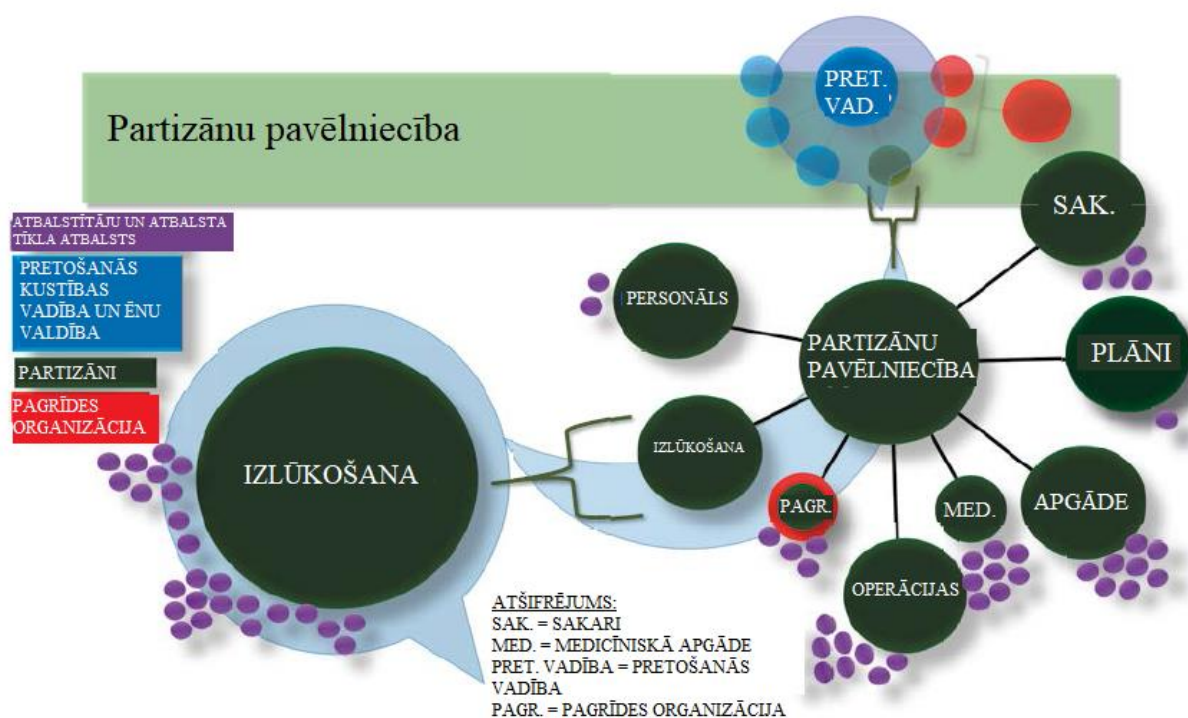
2) Atbalstītāji un atbalsta tīkls. Atbalstītāji un atbalsta tīkls ir tā iedzīvotāju daļa, kas nodrošina aktīvu slepenu atbalstu partizānu spēkiem vai pagrīdes organizācijai. Tās ir personas, kurām var lūgt vienreiz veikt kādu darbību vai arī kurām lūdz vairākkārtīgi veikt kādas konkrētas darbības. Dalība parasti ir neregulāra. Atbalstītāji un atbalsta tīkls nav atsevišķa organizācija, proti, tas ir komponents, kas sniedz atbalstu pilsētas pagrīdes vai partizānu tīklam. Atbalstītāji un atbalsta tīkla dalībnieki daļu sava laika darbojas kā brīvprātīgie, un viņu vērtība ir tā, ka viņi ieņem parastos un pieņemamus amatus kopienā. Atbalstītāji un atbalsta tīkls nav atsevišķa organizācija, bet to veido dažādas fiziskās personas, kas veic konkrētas funkcijas kā pilsētas pagrīdes tīkla vai partizānu spēku tīkla komponents. Šīs funkcijas var būt loģistika, darbs vai izlūkdatu ieguve. Atbalstītāji un atbalsta tīkla dalībnieki var nezināt neko vairāk kā tikai to, kā veikt savu konkrēto funkciju vai pakalpojumu organizācijas tīkla vai komponenta atbalstam. Ņemot vērā, ka parasti palīgvienības dalībnieki atrodas okupanta fiziskā tuvumā un okupants zina par viņu ikdienas darbu, daudzējādā ziņā šie atbalstītāji un atbalsta tīkla personāls uzņemas lielāko risku. Tā kā šiem dalībniekiem nav sīku zināšanu par pretošanās organizāciju un metodēm un viņiem individuāli tiek iedalītas nenozīmīgas lomas, viņi rada arī zemāko risku pretošanās kustībai gadījumā, ja tiek notverti vai ja nav pieejami izmantošanai kādu citu iemeslu dēļ, un parasti viņus ir viegli aizstāt. Okupācijas laikā pretošanās kustības vadītāji bieži izmantoja atbalstītāju un atbalsta tīkla funkcijas, lai pārbaudītu kandidāta lojalitāti, un tikai pēc tam viņš tiek iekļauts citās organizācijas daļās. Atbalstītāju un atbalsta tīkla funkcijas ir kā cilvēka ķermeņa saistaudi. Palīgvienības dalībnieki darbojas kā neskaitāmas šķiedras, kas savieno pretošanās organizāciju ar valsti un sabiedriskām struktūrvienībām, un atbalsta pagrīdes organizācijas un partizānu komponentu spējas un darbības. Šādas personas, ņemot vērā savu novietojumu, var arī savlaikus brīdināt par okupanta darbībām. Īpašas funkcijas ir šādas:

- apgādes iepirkumi un sadale (visu veidu piegādes);
- darbs, lai izgatavotu speciālas preces;
- drošība un agrīnā brīdināšana pagrīdes organizācijas bāzēm un partizānu bāzēm;
- izlūkdatu ieguve;
- vervēšana;
- saziņas tīkla personāls, piemēram, kurjeri un ziņneši;
- plašsaziņas līdzekļu izplatīšana;
- drošu māju apsaimniekošana;
- loģistika un personāla transports.³⁵

3) Partizāni. Partizānu karš ir jānošķir no konvencionālās karadarbības, ko īsteno regulārie, labi bruņotie un apmācītie valsts spēki, kas darbojas lielās vienībās. Personas, kas veic šāda veida karadarbību, parasti tiek dēvētas par “partizāniem”. Partizāni galvenokārt ir neregulārie kareivji, kas mūsu kontekstā veido organizētās pretošanās kustības bruņoto jeb militāro komponentu. Tie var būt mazas aizmugures spēku vienības un/vai atlasīti un apmācīti civiliedzīvotāji. Parasti ieroču un spēju ziņā un dažkārt arī apmācības ziņā, ja runa ir par civiliedzīvotājiem bez militāras pieredzes, viņi atrodas būtiski neizdevīgā stāvoklī, salīdzinot ar okupanta regulārajiem un specializētajiem spēkiem. Partizānu kara tehnikas parasti ir reidi, uzbrukumi no slēpņa, diversija un novārdzināšanas tehnikas, lai neļautu ienaidniekam pārvietoties, grautu morālo stāvokli un

pazeminātu materiālu izturību. Ja palielinās tautas atbalsts pretošanās kustībai, arī partizānu komponents tad var palielināties un pat sevi spēcīnāt, vienlaikus veicot agresīvākas darbības pret ienaidnieku.

a) Ir svarīgi precīzi izmantot terminu “partizāns”, lai nošķirtu to no citu veidu neregulārajiem spēkiem, piemēram, algotņiem vai kriminālām bandām. Šeit lietotajā nozīmē partizāni ir personas, kuras likumīgi kontrolē leģitīma valdība, iespējams, trimdas, evakuēta vai ēnu valdība. Partizāns ir neregulārais un pārsvarā vietējais partizānu spēku loceklis; šie partizānu spēki tiek organizēti līdzīgi kā militārie spēki, lai veiktu militāras un paramilitāras operācijas okupētajā teritorijā. Algotņi ir personas vai kareivju grupas, kuru lojalitāte tiek garantēta, izmantojot samaksu. Kriminālas bandas ir vietējas, reģionālas vai starptautiskas organizācijas, kas veic nelikumīgas darbības peļņas gūšanai. Visas puses var ikvienu iekļaut savā sastāvā. *Pretošanās karadarbībā* algotņu un kriminālu bandu darbības var radīt sarežģījumus saglabāt pretošanās organizācijas leģitimitāti. Okupācijas vara vai ieceltā valdība var izmantot šīs grupas operacionālajam atbalstam vai propagandai pret pretošanās kustību.

7. att. Partizānu komandattiecību piemērs³⁶

b) Tā kā partizānu vienības ir militārā veida vienības, to komandattiecības ir līdzīgas konvencionālo spēku vienību komandattiecībām. Partizānu komandieriem ir pakļautībā esošs personāls un vienības, lai arī parasti okupētajā teritorijā nelielā apjomā, kas atbild par personālu, sakariem, medicīnisko un materiāli tehnisko atbalstu, plāniem, operācijām utt. Komandieri atskaitās savai pretošanās kustības vadībai. Šādu attiecību piemērs ir grafiski atveidots iepriekš sniegtajā attēlā (*skat. 7. att.*).

4) **Sabiedriskais komponents/atklāta politiskā svira.** Sabiedriskais komponents ir pretošanās atklāta izpausme okupētajā teritorijā, ja to pacieš un pieļauj okupants vai tā izveidotā valdība. Tā nav ēnu valdība vai trimdas valdība. Šis pretošanās komponents

varētu būt opozīcijas politiskā partija, kas ļauj pretošanās kustībai vienlaikus iesaistīties nevardarbīgā un vardarbīgā opozīcijā.³⁷ Sabiedrības pretošanās komponenti var veikt tiešas sarunas ar iecelto valdību vai okupācijas varu. Tie var arī paust atklātus uzsaukumus pašmāju un starptautiskajiem piekritējiem, vienlaikus arī organizējot šādu atbalstu. Ja valdība nav evakuēta, trimdā vai nav izveidota ēnu valdība, tā var būt šādas pretošanās kustības vadība. Ja pretošanās kustība ir labi sagatavota, sabiedriskais komponents ir atklātas struktūrvienības, kuras vada ēnu, evakuētās vai trimdas valdības vadība. Šāda komponenta mērogs varētu būt liela organizācija vai viens sarunu vedējs.

a) Okupants var pakāpeniski zaudēt pacietību pieciest šādu darbību. Ja okupācijas vara vai tās pilnvarotie spēki sāk visādi piemērot spiedienu šiem sabiedriskajiem politiskajiem pretiniekiem, šim sabiedriskajam komponentam būs jāmaina sava atklātā politiskā nostāja, lai varētu darboties atklāti. Sākot ar šādu brīdi, tā atbalsts pretošanās kustībai būs jāsniedz slepeni vai netieši tādā veidā, lai neapdraudētu savu spēju darboties atklāti okupētajā teritorijā. Šie četri primārie komponenti pastāv, veidojot dinamiskas un mainīgas attiecības, kas mainās, reaģējot uz iekšējiem un ārējiem virzītājiem.³⁸

b) Ja esošos sabiedriskos komponentus okupācijas vara pilnībā apspiež, pretošanās kustība var darboties slepeni vai netieši, izmantojot citas atklāti darbojošās organizācijas, lai turpinātu kustības nosprausto mērķu īstenošanu. Sabiedriskie komponenti var arī pārvietoties uz citu valsti, kur tie var atklāti darboties, atbalstot pretošanās kustību.

7. Karadarbības metodes

A. Saskaņā ar šo koncepciju pretošanās ir definēta kā “valsts organizēti visas sabiedrības centieni, izmantojot visu veidu nevardarbīgas un vardarbīgas darbības, ko vada likumīgi iecelta valdība (kas, iespējams, ir trimdas/evakuēta vai ēnu valdība), atjaunot neatkarību un autonomiju tās suverēnā teritorijā, ko sveša vara ir pilnībā vai daļēji okupējusi”. Pretošanās metodes nosaka, pamatojoties uz to, kādā *veidā* un ar kādiem *līdzekļiem* ir jāpanāk valsts suverenitātes *galīgā* atgūšana. *Līdzekļi* ir valsts iedzīvotāji un pretošanās komponenti, kā arī visu veidu ārējā palīdzība. Izņemot pasīvo un nevardarbīgo pretošanos, visas pārējās metodes jeb *veidi* ietilpst bruņota konflikta jomā. Primāri šīs metodes ir okupācijas varas graušana un sabotāža, ko īsteno pagrīdes organizācija, un tradicionālie reidi un uzbrukumi no slēpņa, ko veic partizānu komponents, īstenojot partizānu karadarbību. Citiem sabiedrības locekļiem, kas tieši nepiedalās kādā no četriem pretošanās komponentiem kā dalībnieki, ir pieejamas daudzas pasīvās un nevardarbīgās pretošanās metodes.

Komponentu sasaiste ar metodēm		
Pagrīdes organizācija	Partizāni	Atbalstītāji un atbalsta tīkls
Okupācijas varas graušana	Uzbrukumi no slēpņa	Nevardarbīga slepena pretošanās
Sabotāža	Reidi	

1. tabula. Komponentu sasaiste ar metodēm³⁹

B. Šajā tabulā sniegtā sasaiste neietver un neierobežo visas darbības, ko var īstenot katrs komponents. Metodes var krustoties, pamatojoties uz tādiem faktoriem kā misija, pieejamība

un iespēja. Turpmākajās sadaļās galvenokārt tiks aplūkotas metodes, kas attiecas uz pagrīdes organizācijas un atbalstītāju un atbalsta tīkla komponentiem. Ar partizānu darbībām saistītās metodes (uzbrukumi no slēpņa, reidi) ir atrodamas daudzās militārajās rokasgrāmatās par partizānu un neregulāro karadarbību, tāpēc tās netiks šeit sīkāk izklāstītas.

1) Pagrīdes organizācija – okupācijas varas graušana

a) Okupācijas varas graušana ASV apvienotajā doktrīnā ir definēta kā “darbības, kuru mērķis ir vājināt valdošās varas militāro, ekonomisko, psiholoģisko vai politisko spēku un morālo stāvokli”.⁴⁰ Šajā definīcijā ir iekļauts plašs okupācijas varas graušanas darbību klāsts, tostarp propaganda, informācijas operācijas, selektīva sabotāža un galveno personu mērķtiecīga aizvākšana vai nogalināšana.⁴¹

b) Okupācijas varas graušanas mērķis ir mazināt valdošo iestāžu ietekmi un varu, vienlaikus rodot atbalstu pretošanās kustībai, ko īsteno iedzīvotāji. Kā okupācijas pārvaldes sistēmas gāšanas piemēru, kas balstīts uz vēsturisko pieredzi un ir viegli saprotams, var minēt situāciju, kad [pretošanās] kustība rada pilsoņu nemierus pret valdošajām iestādēm, un šīs iestādes pārmērīgi reaģē, izmantojot piespiedu līdzekļus vai represīvu vardarbību. Jebkādu nežēlīgu izturēšanos, pat ja tā ir apšaubāma nežēlīga izturēšanās, ko īsteno šīs iestādes, pretošanās kustība var dokumentēt un uzsvērt, lai vājinātu jauno režīmu tautas, starptautiskās sabiedrības un pašas agresorvalsts vai okupanta pašmāju sabiedrības acīs. Kā piemēru tam, kā tika aizvāktas personas, kas bija potenciāli bīstamas pretošanās kustībai, var minēt Polijas pagrīdes organizācijas darbību 2. pasaules kara laikā. Cenšoties aizvākt daļu vietējo *Volksdeutschen* iedzīvotāju (Vācijas izcelsmes pilsoņi, kas simpatizēja Vācijai), pagrīdes organizācija mēģināja tos nosūtīt uz aktīvo dienestu Vācijas armijā, viltojot šo personu parakstus vēstulē Berlīnei, kurā tika lūgts izrādīt tām godu dienēt militārajos spēkos.⁴²

c) Ar okupācijas varas graušanu, īstenojot pretošanos okupācijai, jāsasniedz viens vai vairāki šādi mērķi: graut okupanta militāro un drošības dienestu varu un reputāciju, iefiltrēties un kaitēt galvenajām vadības organizācijām, kuras vada okupācijas spēki un to atbalstītāji, veikt psiholoģiskās operācijas pret okupantu un graut okupācijas valdības politisko varu.

2) **Pagrīdes organizācija – sabotāža.** Sabotāžu var definēt šādi: “īpašuma apzināta iznīcināšana vai normālas darbības traucēšana, izmantojot citus līdzekļus, kā arī miesas bojājumu nodarīšana, iznīcināšana vai ar nodomu bojātas karā vai valsts aizsardzībā izmantojamās produkcijas, telpu vai labierīcību ražošana”.⁴³ Sabotāža var būt ar letālām vai neletālām sekām un var būt selektīva un vispārēja sabotāža.

a) Selektīva sabotāža

1) Pagrīdes organizācija var izmantot selektīvu sabotāžu, lai salauztu ietaises, kuras nevar viegli aizstāt vai savlaicīgi salabot okupanta kritisko vajadzību apmierināšanai. Taktiskais mērķis ir, piemēram, tilts, kas ir svarīgs ienaidnieka karaspēka un apgādes transportēšanai. Cits selektīvas sabotāžas veids ir nekinētisks streiks, piemēram, kiberuzbrukums dispečervadības un datu ieguves (SCADA) sistēmai vai pārvaldījumu centram. Pagrīdes organizācijas parasti izcilāk veic selektīvu sabotāžu, jo var precīzāk pielāgot iznīcināšanas laiku pretstatā lielu uzbrukumu koordinēšanai, ko īsteno konvencionālie spēki. Kā piemēru var minēt tilta iznīcināšanas laiku. Ja šāda fiziskā infrastruktūra tiek iznīcināta vai smagi bojāta, neizvērtējot, kā tas obligāti vai

kritiski ietekmēs ienaidnieku, piemēram, vai šis tilts taktiski tiek izmantots karaspēka vai piegāžu pārvietošanai, šāda tilta iznīcināšana vai bojājums var radīt tikai nevajadzīgu apgrūtinājumu iedzīvotājiem.⁴⁴

2) Pretošanās dalībnieki, kas rīkojas ar sprāgstvielām, parasti nav spridzināšanas eksperti, tāpēc ir nepieciešamas nosacīti drošas sprāgstvielas, kas iegūtas no pieejamiem materiāliem, ir vienkārši pagatavojamas un viegli lietojamas. Tomēr nepietiek vien ar drošību, pieejamību un izgatavošanas un lietošanas vienkāršību, jo joprojām ir nepieciešamas instrukcijas, kā efektīvi lietot sprāgstvielas. Šāda apmācība ir būtiska pagrīdes organizācijas funkcija, un tās nodrošināšanai bieži vien ir nepieciešams ārēju struktūrvienību atbalsts. Zināšanas var izplatīt arī ar literatūru vai tiešsaistes atsaucēm. Piemēram, 2. pasaules kara laikā Padomju Savienība divreiz dienā raidīja desmit minūšu garu programmu ar nosaukumu *Partizānu kursi* un publicēja/izplatīja rokasgrāmatu *Padomju rokasgrāmata partizāniem*.⁴⁵

b) Vispārēja sabotāža. Pagrīdes organizācijas sabotāžas operācijas tiek veiktas ne tikai, lai kavētu ienaidnieka karadarbību, bet tās var arī mudināt iedzīvotājus iesaistīties vispārējos iznīcināšanas aktos. Iedzīvotājiem izplatītā informācija var veicināt to, ka selektīvas sabotāžas vietā tiek īstenota vispārēja sabotāža, mudinot ļaudis iesaistīties vispārējos iznīcināšanas aktos. Šīs darbības var iedalīt *aktīvajās un pasīvajās* darbībās. Lai arī šiem aktiem ne vienmēr ir būtiskas materiālas sekas, rosinājums iedzīvotājiem veikt maznozīmīgus sabotāžas aktus ciešāk piesaista viņus cēlonim. Šie vispārīgākie norādījumi veikt *aktīvu* sabotāžu var ietvert aizdedzināšanas ierīces, piemēram, “Molotova kokteiļus” vai šķembu rokasgranātu izgatavošanu no iebiezinātā piena konservu bundžām, aizdedzkapselēm un metāla priekšmetu pildījuma, kas kalpo kā šrapnelis. Ugunsgrēku var izraisīt, ar nodomu pārslogojot tehniku. Dažkārt tehniku var iznīcināt vai smagi bojāt, smalkos gultņos ievietojot smilšpapīra putekļus vai smiltis. Ienaidnieka transportu var apturēt, degvielas tvertnēs ielejot balinātāju, uz ceļa izmētājot naglas, nobloķējot ceļus ar novietotām kravas mašīnām vai nogāztiem kokiem vai arī novirzot konvoju no pareizā ceļa, samainot ceļa zīmes. Pretošanās kustība var mudināt cilvēkus praktizēt arī *pasīvo* sabotāžu, proti, neveikt tehnikas eļļošanu, nepareizā vietā ielikt rezerves detaļas, palēnināt ražošanu vai praktizēt absentismu.⁴⁶

3) Atbalstītāji un atbalsta tīkls – slepenā pretošanās. Pretošanās organizācijas atbalstītāju un atbalsta tīkla komponents pilda atbalsta funkciju. Tās dalībnieku darbības būtībā ir slepenas, jo viņi atklāti neizrāda savas simpātijas pret organizēto pretošanās kustību vai iesaisti tajā. Atbalstītājiem un atbalsta tīkla personālam parasti ir pilnas slodzes darbs, bieži vien tādā amatā, kas ir izdevīgs pretošanās kustībai (piemēram, valdības ierēdņi, valdības piesaistītie sakaru un transporta speciālisti, medicīniskais personāls). Viņi piedalās pretošanās darbībās laiku pa laikam, pamatojoties uz pretošanās organizācijas prasībām. Ar viņiem var sazināties pagrīdes organizācija konkrētas palīdzības saņemšanai, piemēram, ķirurga pakalpojuma saņemšanai, vai arī viņi var brīvprātīgi sniegt palīdzību, pamatojoties uz savā rīcībā esošo informāciju, piemēram, par ienaidnieka karaspēka kustību.

8. Komunikācijas sinhronizācija/stratēģiskā komunikācija

A. Miera laikā valdībai ir jāspēj izveidot naratīvu, tematikas un vēstījumus un jāspēj tos efektīvi sinhronizēt un darīt zināmus. Okupācijas laikā evakuētajai vai trimdas valdībai ir jāspēj faktiski veidot saziņu. Tā ir jāsinhronizē ar atbilstošiem pretošanās kustības vadītājiem

un tīkliem, sabiedrotajiem un partneriem, okupēto tautu un starptautisko sabiedrību, lai izplatītu savu naratīvu, tematikas un vēstījumus. Vienlaikus ir arī jānodrošina, ka mērķauditorija saņem un saprot nosūtīto paziņojumu. Šī spēja var ietekmēt viedokļus un to, kā pretinieks tiek uztverts, un vājināt pretinieka informatīvās darbības un sekas. Saziņas spēja ir veids un līdzeklis, kā ietekmēt mērķauditorijas viedokli un uztveri. Saziņai ir jāspēj atbalstīt leģitīmo suverēno nacionālo valdību, kas pretojas okupācijai, un atbalstīt pretošanās kustību. Tai ir arī jāspēj graut vai vājināt pretinieka vai ienaidnieka informācijas darbību iespējamo ietekmi un spējas.

B. Plašsaziņas līdzekļu izplatīšanas metožu tehnoloģiskās attīstības rezultātā notiek nepārtraukta un strauja saziņas plūsma. Līdz ar plašsaziņas līdzekļu platformu pieaugumu saziņa ir kļuvusi arī sadrumstalota, tādējādi līdztekus var pastāvēt vairāki naratīvi, kas dažkārt ir pretrunīgi. Tas ir radījis tādu situāciju, ka ir ļoti grūti atspēkot oponenta naratīvu. Tāpēc, izplatot valdības naratīvu un vēstījumu, vienlaikus atspēkojot pretinieka vai ienaidnieka naratīvu vai vēstījumu, ir nepieciešami proaktīvi, atšķirīgi un elastīgi procesi un spējas. Tādējādi rodas “naratīvu kauja”. Šīs kaujas mērķis ir gūt virsroku pār pretinieka naratīvu, mazināt tā uzsaukumu un pēc tam, tiklīdz iespējams, to aizstāt vai padarīt par nebūtisku. Šī kauja notiek informatīvajā vidē, un tās sekmes vai sakāvi mēra kognitīvā dimensijā (uztvere/attieksme) un fizikālajā jomā (uzvedības izmaiņas). Mērķis ir gūt virsroku pār oponenta naratīvu.⁴⁷

C. Valsts saziņa mainās plašā amplitūdā, pamatojoties uz informācijas apmaiņas tehnoloģiju un iedibināto kultūras praksi. Šī saziņa mainās amplitūdā no mutiski paustas informācijas līdz pat tehnoloģiski attīstītiem sociālajiem tīkliem. Turklāt mainās arī vēstījuma vai naratīva kontekstuālā sapratne dažādās kultūrās, atšķirīgās demogrāfiskās situācijās un vietējos apstākļos. Bieži vien cilvēki filtrē plašsaziņas līdzekļos sniegto informāciju, izmantojot sociālās sistēmas, kas nav plašsaziņas līdzekļi, lai pārliecinātos par informācijas uzticamību. Lai sinhronizētu saziņu informatīvajā vidē pretošanās laikā, ir nepieciešams visaptverošs process un ir jāiekļauj turpmāk minētie apsvērumi.

1) Naratīvs, tematikas un vēstījumi

a) Naratīvs. Konteksta un vēlamu rezultātu visaptverošs izpaušums. Īss stāsts, ko izmanto, lai pamatotu operācijas un sniegtu lielāku sapratni un kontekstu par operāciju vai situāciju. Naratīva galvenais komponents ir konflikta iemeslu un vēlamā iznākuma noteikšana, izsakot to attiecīgajai sabiedrības daļai saprotamā veidā.

b) Tematika. Vienojoša(-as) ideja(-as) vai nodoms(-i), kas pamato naratīvu un ir paredzēts(-i), lai sniegtu norādes un vēstījuma un saistīto produktu nepārtrauktību.

c) Vēstījums. Šauri mērķēta saziņa, kas vērsta uz konkrētu auditoriju, lai pamatotu konkrēto tematiku. Mērķtiecīga saziņa, kas vērsta uz konkrētu sabiedrības daļu, kopā ar konkrētu tematiku konkrēta mērķa atbalstam.⁴⁸

d) Naratīvu veido, pamatojoties uz savlaicīgi pirmskrīzes posmā izstrādāto nacionālo stratēģiju, kas risina valsts drošības apdraudējumus, atzīmējot, kā valdība veido atjaunošanās spēju un sagatavojas ārkārtas situācijām. Naratīvs ir ar pretošanās kampaņu saistītā konteksta, iemesla un vēlamu rezultātu visaptverošs izpaušums. Psiholoģiski vienojošam, prasmīgi veidotam naratīvam, kas atbilst stratēģiskiem un operacionālajiem mērķiem, ir jārezonē arī ar tautu, lai sekmētu kontroli, mērķu vienotību un lai stimulētu ētisku uzvedību. Tematikas veido stratēģiskajā,

operacionālajā un taktiskajā līmenī. Katrā līmenī tematikas (katrā līmenī ir jābūt vairākām tematikām) ir jāiekļauj augstāka līmeņa tematikās. Vēstījumi ir pakārtoti tematikām un atbalsta tematikas un naratīvu. Ar tiem tiek sniegta precīza informācija konkrētai mērķauditorijai, lai radītu vēlamo efektu, vienlaikus atbalstot konkrēto tematiku. Vēstījumi ir pielāgoti konkrētam laikam, vietai, sniegšanas mehānismam un mērķauditorijai. Pretošanās laikā vēstījumi var būt pielāgoti konkrētiem notikumiem tā, lai ienaidnieks un tauta ticētu – ja kaut kas okupantam ir nogājis greizi, tad tas ir pretošanās kustības nopelns. Parasti ticamība ir pienācīga, lai uzturētu pretošanās kustības leģitimitāti. Divas tematikas, kurām ir jābūt saskanīgām no krīzes sākuma līdz pat valsts suverenitātes atjaunošanai, ir *leģitimitāte* un *suverenitāte*.⁴⁹

1) Leģitimitāte

a) Ar politiskās leģitimitātes jēdzienu saprot valsti kā politisku organizāciju, kas veidota, noslēdzot sabiedrisko līgumu ar saviem pilsoņiem. Saskaņā ar šo sabiedrisko līgumu leģitīma politiskā vara tiek veidota ar pārvaldītās sabiedrības piekrišanu, vienlaikus tiek iezīmētas pārvaldītās sabiedrības un valdības abpusējo saistību un tiesību savstarpējās attiecības.

b) Ja valsts pretojas agresorvalsts iebrukumam, jaunā pilnvarotā valsts vara, kuru ir iecēlusi agresorvalsts, nebūs leģitīma vairumam valsts iedzīvotāju, kurus tā cenšas pārvaldīt. Agresorvalstij būs arī maz sekmju, cenšoties panākt šīs jaunās valsts varas atzīšanu starptautiskajā sabiedrībā. Leģitīmai nacionālajai valdībai ir pastāvīgi un saskanīgi jāuzsver sava leģitimitāte stratēģiskajās tematikās, pat ja valdība ir evakuēta vai trimdā. Vienlaikus tā arī nedrīkst pieļaut, ka okupants tiek pieņemts un panāk zināmu leģitimitāti informatīvajā vidē okupētajā teritorijā vai ārpus tās.

2) Suverenitāte: juridiskā un empīriskā

a) “Juridiskā suverenitāte” ir valsts suverenitātes starptautiska atzīšana, proti, starptautiski tiek atzītas valsts tiesības valdīt noteiktā ģeogrāfiskajā apgabalā. Šādā gadījumā okupanta jauno valsts varu atzīs tikai neliela starptautiskās sabiedrības daļa, proti, to atzīs varbūt tikai agresorvalsts un daži tās partneri. Tāpēc evakuētai nacionālajai valdībai būs priekšrocība, jo tehniski tai būs juridiskā suverenitāte pār tautu strīdīgajā valstī.

b) “Empīriskā suverenitāte” parasti tiek saistīta ar valsts tiesībām izmantot spēku savas valsts robežās un nodrošināt pakalpojumus iedzīvotājiem. Okupanta izveidotā valsts pārvalde turpinās sniegt pakalpojumus, cenšoties mazināt sabiedrības neapmierinātības negatīvo reakciju un cenšoties rīkoties kā suverēna vara, lai iespējami tiktu atzīta valsts iekšienē un starptautiski. Tā arī uzstās uz tiesībām lietot spēku, un tai nebūs pamata leģitimizēt šīs tiesības valsts iekšienē vai starptautiski; tas, visticamāk, tomēr neatturēs to no spēka lietošanas.⁵⁰

c) Leģitīmai evakuētai vai trimdas valdībai ir vienmēr jāuzsver sava juridiskā suverenitāte starptautiskajā arēnā, vienlaikus arī stāstot to saviem iedzīvotājiem okupētajā teritorijā. Piemēram, okupants var nosūtīt valdības pārstāvi no okupētās valsts uz starptautisko forumu un prasīt šo pārstāvi uzskatīt par leģitīmu. Leģitīmai valdībai ir jāapstrīd visi šādi gadījumi, lai starptautiskajai sabiedrībai uzsvērtu, ka tā ir vienīgā suverēnā valsts vara un tās pārstāve. Pastāvīgi ir arī

jāapstrīd okupanta pieņēmums par empīrisko suverenitāti, apstrīdot un diskreditējot jebkādu tā spēka lietošanu pret okupētās teritorijas iedzīvotājiem.

2) Vēstījuma koordinēšana un integrēšana. Pretestības kustības vadība pilnveido komunikācijas sinhronizāciju, lai atbalstītu pretošanās centienus ietekmēt mērķauditoriju. Saziņas sinhronizācija nodrošina nodomu, mērķus, tematikas un vēstījuma norādes, informācijas koordinēšanu un integrēšanu partneriem, lai iekļautu citas valdības, starptautiskas organizācijas un NVO. Šī sinhronizācija nodrošina vēstījumu un darbību saskanību.

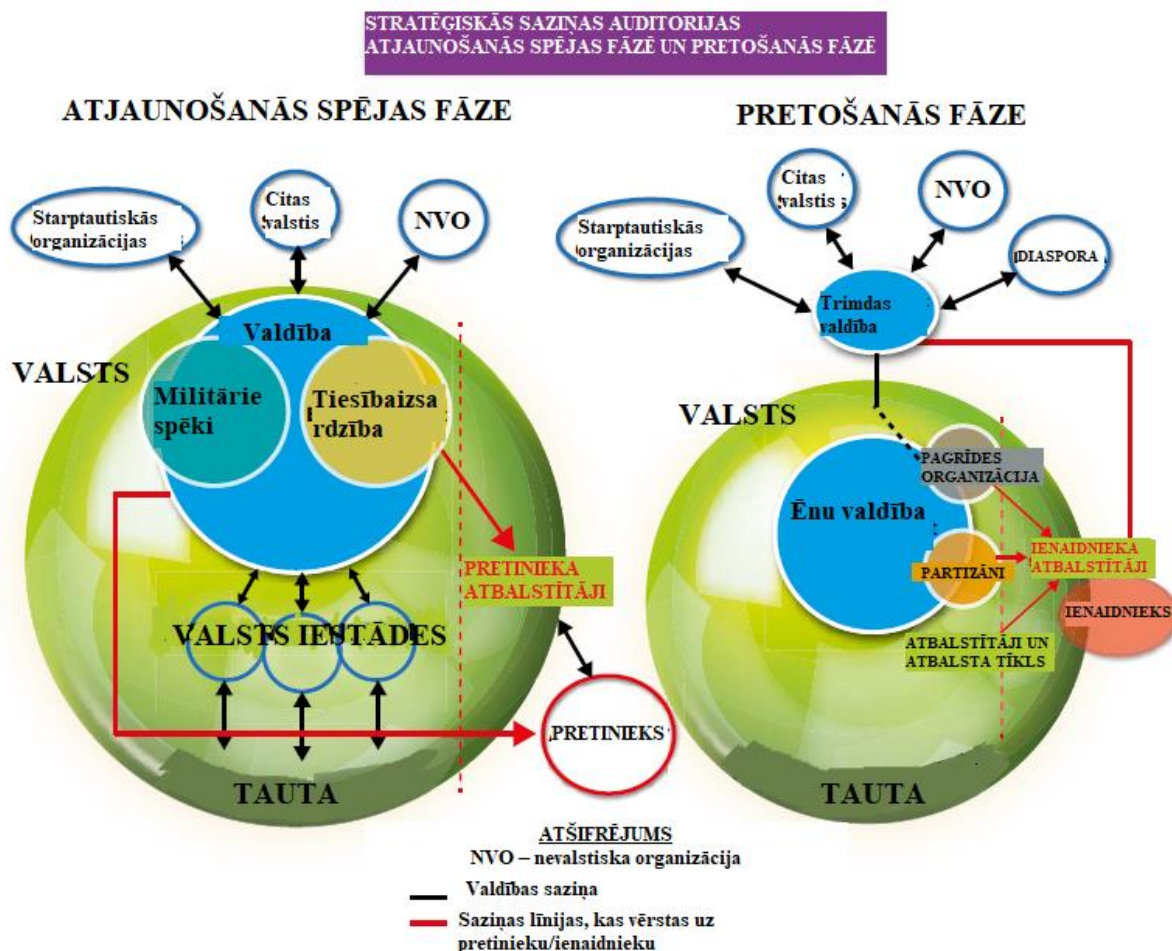
3) Mērķa vienotības pastāvīga saziņa. Darot zināmu mērķa vienotību un koordinējot lomas un pienākumus, var uzlabot sadarbības efektivitāti un demonstrēt centienu vienotību. Pastāvīgi un konsekventi informējot par mērķa vienotību, var piesaistīt ārējos atbalstītājus valsts jautājumam, savukārt nesaskaņotība var piesaistīt spēlētājus, kuriem ir ļauni nodomi izmantot iespējamo šķelšanos, kā arī ārējiem atbalstītājiem apgrūtina atbalsta turpināšanu.

4) Pretinieka naratīva saraušana. Pirmskrīzes vidē agresors izmantos pats savu vienojošo naratīvu, lai saņemtu minoritāšu (etnisko vai reliģisko) grupu iespējami daudzveidīgās kopas atbalstu, kas būtu pretējs mērķvalstij, vai lai vienu iedzīvotāju daļu pretstatītu citai. Tas turpinās šo naratīvu un pielāgos to krīzes vidē, ko tas būs radījis. Pretošanās kustībai pēc okupācijas ir jāizmanto informācijas operācijas, lai liegtu okupantam tās iedzīvotāju daļas atbalstu, kas ir okupanta mērķauditorija, kā arī okupanta valsts vietējo iedzīvotāju atbalstu. Pretošanās kustībai ir jāsaprot okupanta naratīvs un jānosaka, kādā veidā pārtraukt tā centienus radīt iedzīvotāju atbalstu.⁵¹

5) Informācijas plūsmas kontrole. Lai pretošanās būtu sekmīga, vienojošajam naratīvam ir izšķirīga nozīme. Spēja kontrolēt informācijas plūsmu, lai atbalstītu šo naratīvu, bieži vien ir pat nozīmīgāka nekā uzbrūkošās darbības, kurām ir vienmēr jāpamato naratīvs. Lai izpildītu šo prasību, ir nepieciešams, lai tikli būtu izveidoti pirms pretošanās kustības aktivizēšanas, lai veicinātu dažādu pretošanās elementu savstarpējo komunikāciju. Ir arī nepieciešami kanāli, pa kuriem nepārtraukti izplatīt naratīvu tautai. Šie kanāli ļaus pretošanās kustībai ātri un precīzi reaģēt uz notikumiem vai citu attīstības gaitu, kas varētu ietekmēt iedzīvotāju lojalitāti. Lai kontrolētu informācijas plūsmu, ir arī nepieciešams, lai pretošanās kustība varētu noteikt veidus, kā pārtraukt pretinieka spēju komunicēt savā starpā un ar iedzīvotājiem, nenonākot pretrunā ar pretošanās naratīvu. Pretošanās kustība var kavēt ienaidniekam izplatīt savu vēstījumu iedzīvotājiem, sabotējot tā materiāli tehnisko bāzi, kaitējot personālam un sūtot pretēju vēstījumu.

6) Saziņas stratēģija. Valdībām ir jāpielāgo vēstījums un mērķi saskaņā ar fāzi, kurā tiek izvērtēta saziņas stratēģija, proti, saskaņā ar atjaunošanās spējas fāzi un saskaņā ar pretošanās fāzi. Atjaunošanās spējas fāzē valdība darīs zināmu valsts naratīvu savas valsts robežās un sabiedrotājiem, partneriem, starptautiskajai sabiedrībai, kā arī iespējamajiem pretiniekiem. Savukārt pretošanās fāzē kritiskais kvalitatīvais saziņas stratēģijas aspekts ir nodrošināt iespējami evakuētās vai trimdas valdības leģitimitāti un uzticamību. Ja tiks apšaubīta šādas valdības leģitimitāte un uzticamība, valdības spēja pārstāvēt valsts intereses starptautiskajā sabiedrībā un pretošanās centienu saskaņošana tiks apdraudēta. Pretošanās laikā trimdas valdībai vēstījumi ir jāpielāgo dažādām iekšējām iedzīvotāju kopām – pretošanās atbalstītājiem, pretinieka atbalstītājiem un neitrālajiem iedzīvotājiem. Personām un organizācijām, kas nodod vēstījumus, ir jābūt tādām, kurām uzticas mērķauditorija (vēstījuma paredzētais saņēmējs), lai nodrošinātu, ka vēstījumi tiek saņemti. Pretošanās laikā diaspora ir auditorija, kas iegūst jaunu nozīmīgumu, un ir jāiekļauj saziņas

stratēģijā kā atbalsta pamats. Turklāt saziņa ir divvirzienu un ir jābūt atgriezeniskās saites novērtēšanas spējai, lai nodrošinātu, ka vēstījums tika pareizi saņemts, lai to varētu piekoriģēt un precizēt. Saziņas stratēģijai parasti būs liela korelācija ar citiem pasākumiem, darbībām un aktivitātēm, kas veiktas kādai konkrētai auditorijai vai pret kādu konkrētu auditoriju (t. i., bruņotas pretošanās/partizānu darbības kā tādas var būt vēstījumi, bet to atbalstam ir nepieciešams paziņots naratīvs). Šīs saziņas līnijas abās fāzēs ir atzīmētas 8. attēlā.

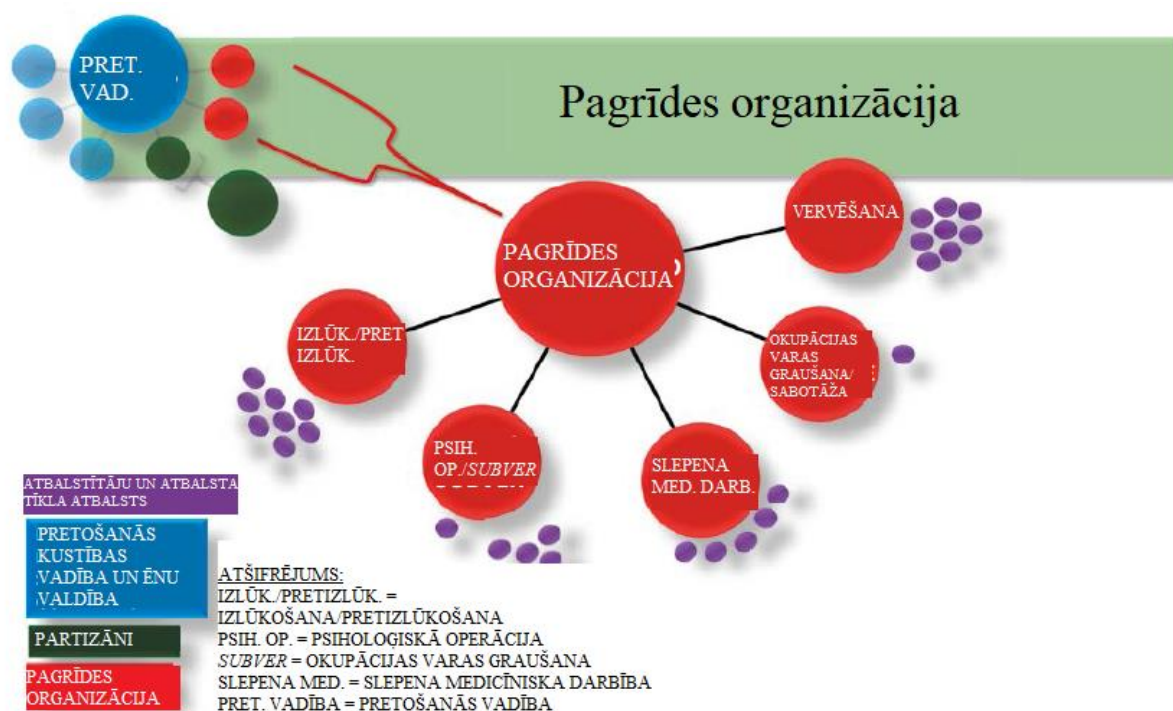
8. att. Saziņas līnijas atjaunošanās spējas fāzē un pretošanās fāzē⁵²

9. Pagrīdes organizācijas organizēšana pretošanās kustībai

A. Pretošanās vadība un organizācija ir, iespējams, pretošanās organizācijas kritiskākā iezīme. Sekmīgākās pretošanās organizācijas ir atjaunošanās spējas organizācijas, kuru vadītājiem piemīt elastība un redzējums, lai pielāgotu operācijas, organizāciju, kā arī vadības un kontroles metodes, tiecoties sasniegt valsts suverenitātes atjaunošanas galīgo stāvokli.

B. Atšķirībā no atbalstītāju un atbalsta tīkla komponenta, kurā bieži vien ir *ad hoc* dalība, pamatojoties uz novietojumu un iespēju, un tādējādi nav stingras organizācijas, pagrīdes funkciju skaitam un svarīgumam valsts pretošanās nodrošināšanā ir jāpievērš īpaša uzmanība, lai tiktu izveidota pagrīdes organizācijas efektīvākā organizācija. Savukārt tamdēļ, lai organizācija būtu efektīva, pagrīdes organizācijai ir jāveic noteiktas būtiskas administratīvās “saimnieciskās” funkcijas, kā arī operacionālās funkcijas. Organizācijas piemērs ir grafiski

atveidots turpmāk (skat. 9. att.).

9. att. Pagrīdes organizācijas funkcionālās organizācijas piemērs⁵³

C. Konkrētā tīkla funkciju izpilde nav standartizēta. Konkrētās tehnikas izvēle un efektivitāte lielā mērā ir atkarīga no pieejamajiem resursiem un drošības spēku izmantotajiem pretpasākumiem. Tiklīdz pagrīdes organizācijas pieņem kādu noteiktu praksi un tiklīdz drošības spēki par šādu praksi uzzina, tie neizbēgami izstrādā pretpasākumus, kas mazina šīs prakses efektivitāti. Līdz ar to gan valdība, gan pagrīdes organizācijas bieži maina un izstrādā jaunas tehnikas. Turklāt atkarībā no resursu pieejamības pagrīdes organizācija izvēlas organizācijas tvērumu un dziļumu, organizatoriskās un attīstības tehnikas un nosaka, cik elastīgi tā var reaģēt uz okupanta darbībām. Organizatorisko struktūru nosaka vairāki faktori.⁵⁴

1) Stratēģija

a) Pretošanās stratēģijai ir jābūt valsts aizsardzības plānu sastāvdaļai labu laiku pirms krīzes rašanās. Pretošanās organizācijas darbojas gan politiskajā, gan militārajā frontē. Tas, kuru fronti pagrīdes organizācija izvēlēsies uzsvērt, ir atkarīgs no vienas vai otras frontes sekmēm, iespējām un ienaidnieka stiprajām un vājajām pusēm. Tās var arī mainīties, ja negaidītu notikumu dēļ pagrīdes organizācija ir spiesta pārskatīt savu stratēģiju. Ja nav iespējams okupācijas spēkiem ar varu atņemt valsts vadības instrumentus, pagrīdes organizācija pārsvarā izvēlas politisko stratēģiju, kas paredz vājināt valdošo okupācijas spēku efektivitāti – parasti ar okupācijas varas graušanas darbībām. Atkarībā no tā, kādi resursi ir pieejami, cik maza iedzīvotāju daļa atbalsta okupantu un kāds ir ienaidnieka lietoto piespiedu līdzekļu apmērs un efektivitāte, pretošanās kustībai ir jāizstrādā plāns neparedzētām situācijām, kurā paredzēti dažādi ienaidnieka rīcības scenāriji.

b) Pagrīdes organizācija var pārslēgties no pārsvarā politiskās stratēģijas uz pārsvarā

militāro stratēģiju, ja ienaidnieks ir mazinājis tautas atbalsta izpausmi. Šāda pārslēgšanās ir atkarīga no pieejamajiem resursiem, no tā, kā tas ietekmēs tautas uztveri un reakciju, kā tas ietekmēs ārējo auditoriju, kā tas ietekmēs ienaidnieku, politisko atbalstu pašā valstī, un no ārējā atbalsta apjoma. Pagrīdes organizācija var veikt militāro darbību, lai pārtrauktu ienaidnieka operācijas un uzturētu iedzīvotāju morālo stāvokli un cerības uz suverenitātes atgūšanu. Tai ir arī jā saglabā ievērojamas spējas, ko izmantot pret ienaidnieku vēlāk, jo īpaši tad, ja ārējie sabiedrotie un partneri gatavojas militārai darbībai, kas vērsta uz valsts suverenitātes atjaunošanu. Pagrīdes organizācijas militārā darbība varētu būt visnoderīgākā un svarīgākā, ja tā ir pieejama, lai to koordinētu ar sabiedroto un partneru spēkiem un lai tiem palīdzētu, kad šie spēki ir gatavi ienākt valstī un atjaunot valsts suverenitāti. Tādā brīdī, visticamāk, būs nepieciešama ātra pāreja uz galvenokārt militāro stratēģiju, lai palīdzētu ienākošajiem draudzīgajiem spēkiem.

c) Kad ir nolemts mainīt primāro uzsvaru, pārejot attiecīgi no politiskās vai militārās frontes uz otru, var rasties nepieciešamība būtiski reorganizēt visu pagrīdes organizāciju. Kad norisinājās malajiešu “ārkārtas situācija” 20. gadsimta 40. gadu beigās, komunistu līderi no politiskajiem pasākumiem, organizējot vienotās frontes un savienību infiltrāciju, pārslēdzās uz militarizācijas fāzi, kurā īstenoja terorismu un partizānu karu. Kad tas neizdevās, viņi atsāka politisko darbību. Katru reizi mainot stratēģiju, ir jāorganizē, jāizformē vai jāreorganizē vienības, kas kustībai izmaksā dārgi. Šajās vienībās tika iekļauti partizānu un pagrīdes organizācijas bēgšanas un izvairīšanās tīkli, izlūkošanas tīkli pilsētas teritorijā un visā lauku vidē, slepenas apgādes noliktavas un piegādes ceļu tīkli, kā arī pagrīdes organizācijas un militāro vienību vervēšanas grupas.⁵⁵ Atkarībā no stratēģijas atšķiras arī pagrīdes organizācijas funkciju uzsvars, un šo funkciju veikšanai savukārt ir nepieciešamas atšķirīgas organizatoriskās struktūras.

2) Pagrīdes organizācijas izcelsme un vadība: vēsturiskā plānošana un valsts aizsardzības plānošana

a) Pagrīdes organizācija parasti attīstās no esošajām sociālajām, politiskajām vai militārajām organizācijām. Šādas esošās organizācijas var nodrošināt nepieciešamo struktūru un attiecības vervētajiem dalībniekiem. 1994. gadā hutu vadība Ruandā [*Rwanda*] desmitiem tūkstošus jaunu vīriešu, kas bija nesen palikuši bez darba, iesaistīja futbola klubos, kas iespējami varētu kļūt par tās operatīvajiem elementiem pret tutsi cilti.⁵⁶ Miera laikā un pretošanās un atjaunošanās spēju stiprināšanas laikā pastāv daudzas neatkarīgas asociācijas un valdībai pielīdzināmas struktūrvienības, kas var daļēji nodrošināt iespējamās pretošanās organizatorisko bāzi, kā arī nodrošināt daļību pretošanās organizācijas komponentiem.

b) Vēsturiski pagrīdes organizācijas organizatorisko veidu noteica tas, vai tās pirmsākumi ir meklējami politiskajās vai militārajās organizācijās un vai to vadīja politiskais vai militārais līderis. Daudzas Eiropas pagrīdes organizācijas 2. pasaules kara laikā attīstījās no pirmskara politiskajām partijām, jo īpaši komunistu partijām, kuras vadīja politiskie līderi. Attiecīgi organizācija atainoja šā politiskā līdera ietekmi. Dažām kustībām ir gan politiskie, gan militārie līderi, kuri darbojas neatkarīgi viens no otra. Ja ir šāda organizatoriskā forma, pagrīdes organizācija darbojas politiskā līdera tiešā vadībā, savukārt partizānu spēkus vada militārais līderis. Tā tas bija antifašistu pretošanās kustībā Itālijā 2. pasaules kara laikā un Marokā neatkarības cīņu laikā (1953.–1955. gadā).⁵⁷

c) Kad valsts aizsardzības plānos iekļauj iespējamo pretošanās organizāciju, var plānot

vienotu politisko un militāro organizāciju un iecelt vadību (galvenos kadrus) kā vispārējā valsts aizsardzības plāna sastāvdaļu. Tādējādi palielinās pretošanās organizācijas uzticamība apmācības, bruņojuma, aprīkojuma un lojalitātes ziņā attiecībā uz pirmskara valdības atjaunošanu un valsts suverenitātes atgūšanu cilvēkiem okupētajā teritorijā. Tiek nodrošināta arī iekšzemes un starptautiskā leģitimitāte un uzticamība pretošanās kustībai un tās lietai, kā arī tas, ka valdība saglabā kontroli pār to. Līdztekus mazinās politiskā un darbības telpa, kurā citu mērķu vadītas organizācijas varētu attīstīties, pārņemot suverenitātes un leģitimitātes koncepciju, jo īpaši, kad valsts tiesiskajā regulējumā tas ir atļauts un paredzēts.

d) Valsts aizsardzības plānošanas laikā var iepriekš iecelt valsts pretošanās kustības stratēģiskā, operatīvā un dažkārt pat taktiskā līmeņa vadību šāda veida karadarbības īstenošanai. Šīs personas var būt tādas, kas ir saistītas, iepriekš ir bijušas saistītas vai vispār nav saistītas ar darbu valdībā (militārie, tiesībaizsardzības vai citi valdības darbinieki). Lielai daļai ir jābūt tādām personām, kas nav bijušas nodarbinātas valdības sektorā. To loma un saistība ar iespējamo pretošanās organizāciju ir jātur slepenībā, jo okupācijas laikā tās var darboties slepenībā, savukārt tad, ja šīs personas tiks atklātas, okupācijas vara tās varētu arestēt vai piemērot tām piespiedu līdzekļus, lai izmantotu tās pret saviem pretošanās organizācijas biedriem.

3) Drošības prasības pretstatā paplašināšanās prasībām

a) Pagrīdes organizācija darbojas naidīgā vidē, kur valdošie spēki cenšas to atklāt un iznīcināt. Lai izdzīvotu, pagrīdes organizācijai ir jāpielāgojas diviem būtiskiem faktoriem – okupanta pretpasākumiem un savām veiksmēm un neveiksmēm. Ja ienaudnieka spēki kļūst aizvien efektīvāki, pagrīdes organizācijai ir jāliek uzsvars uz drošību, kas parasti nozīmē to, ka organizatorisko elementu ir mazāk un paši elementi ir nenozīmīgāki.

b) Okupācijas apstākļos, ja pretošanās pagrīdes organizācija darbojas sekmīgi, to var pārpludināt jauni kandidāti. Ja tā strauji nepaplašina savu organizāciju, tā var palaist garām iespēju paplašināties un sasniegt īstermiņa un ilgtermiņa mērķus. Turpretim, uzņemot pilnībā nepārbaudītas personas, lai ātri paplašinātu dalību, okupanta drošības spēkiem var rasties iespēja iefiltrēties pretošanās kustībā. Tāpēc, lai aizsargātu savu drošību, organizācijai iespējamiem jaunajiem kandidātiem ir jāiedala palīglozas, lai pārbaudītu viņu lojalitāti, ja viņus nevar pārbaudīt, izmantojot citas procedūras (*skat. D pielikumā mežabrāļu gadījuma izpēti*).

c) Bieži vien, lai sasniegtu savus mērķus, pagrīdes organizācijai ir jābūt ekspansīvai un agresīvai, savukārt tamdēļ, lai izdzīvotu, tai ir jābūt piesardzīgai un jāuzsver drošība. Vadībai ir jāizlemj, kad pielāgot organizāciju, tās lielumu un drošības prasības, lai iespējamā nepieciešamība paplašināties, nepieciešamība aizstāt biedrus, kas pametuši organizāciju jebkādu iemeslu dēļ, un nepieciešamība saglabāt drošību būtu optimālā līdzsvarā.

4) Vadība un kontrole

a) Pagrīdes organizācijai ir jāveic saskaņotas darbības, kas tiek noteiktas ar centralizētas pavēlniecības starpniecību. Ja tas tā nav, tās darbības var notikt uz labu laimi, neatbalstīt stratēģiskās komunikācijas naratīvu un var zaudēt lielu daļu kumulatīvās iedarbības (piemēram, vienības var uzbrukt tiem pašiem mērķiem un var neuzbrukt operacionāli

nozīmīgākam mērķim). Tomēr drošības apsvērumu dēļ ir vēlams darbības decentralizēt. Tāpēc vadītājiem ir jāpanāk, ka centralizēta un decentralizēta vadība un kontrole ir racionāla un situācijai atbilstošā līdzsvarā.

b) Ar decentralizētas vadības metodēm nevar vadīt katru pakļautībā esošo vienību, tāpēc ir jābalstās uz misijas pavēlēm, ko izdevusi centrālā vadība, raksturojot taktisko mērķi un ieteicamās darbības šā mērķa labākajai izpildei. Šādas militāras operācijas, kas tiek vadītas decentralizēti, pamatojoties uz misijas veida pavēlēm, dēvē arī par *misijas vadību*.⁵⁸ Katra apakšvienība, kurai primāri ir jādomā par izdzīvošanu, var neatkarīgi izstrādāt pavēles izpildes plānus. Attiecīgi apakšvienībām parasti ir pilnvaras pieņemt neatkarīgus lēmumus par vietējiem jautājumiem un autonomi darboties, ņemot vērā tikai centralizētās vadības sniegtu vispārēju virzienu un norādes. Tas nenozīmē, ka nevar būt īpaši norīkojumi vai centrāli vadītas darbības.

c) Centrālā vadība var precīzi nezināt, cik daudz biedru ir organizācijas pakļautības elementiem. Tā var pārbaudīt organizācijas spēku, aicinot uz demonstrācijām, streikiem vai citiem izmēģinājuma pasākumiem. Šādi testi var sniegt centrālajai vadībai kādas aplēses par pagrīdes organizācijas stiprību un tās spēju reaģēt, neapdraudot savu biedru identitāti. Šie testi var palīdzēt organizācijai noteikt arī to, cik ilgs laiks ir nepieciešams savu vienību mobilizēšanai.

5) Administratīvo funkciju centralizācija

a) Pagrīdes organizācijām ir jākonsolidē daudzas darbības centrālajā vadībā, lai sniegtu pakalpojumus padotajiem elementiem. Šīs darbības parasti ir šādas:

- viltotu dokumentu izgatavošana;
- līdzekļu vākšana;
- krājumu pirkšana;
- izlūkošanas informācijas analīze;
- drošības pārbaudes/jauno kandidātu pārbaude.

b) Šos centralizētos pakalpojumus parasti vislabāk ir veikt ārpus ierobežotas fiziskas telpas vai sabiedroto vai partnervalsts patvērumā. Kosovos Atbrīvošanas armija (*KLA*) stingri balstījās uz administratīvo atbalstu, ko sniedza tās diaspora Vācijā un citviet.⁵⁹ 2. pasaules kara laikā lielu daļu šīs centralizētās darbības kontinentālās Eiropas pretošanās organizāciju vajadzībām veica to trimdas valdības, kas atradās Anglijā.

6) Vienību decentralizācija – šūnu struktūra

a) Pagrīdes organizācijas parasti organizē teritoriālajās vienībās. Katru teritoriālo vienību tad iedala sīkāk rajonos un tad – šūnās. Katrā rajonā un katrā organizācijas līmenī ir dažādas grupas, kas atbild par konkrētām funkcijām. Pagrīdes organizācijas bieži vien organizē vienības, izmantojot esošās profesionālās darbības, piemēram, dzelzceļa darbinieku arodbiedrības. Tādējādi pagrīdes organizācijas parasti organizē profesiju vai specialitāšu grupas, kā arī teritoriālas vienības, piemēram, reģionālās un pilsētas vienības un šūnas.

b) Pagrīdes organizācijas pamatvienība ir šūna. Šūnā parasti ir no trim līdz septiņiem biedriem, no kuriem viens ir iecelts par vadītāju, kas atbild par norīkojumiem un to izpildes pārbaudi. Līdz ar jaunu kandidātu uzņemšanu pagrīdes organizācijā šūnas netiek palielinātas, bet tiek izveidotas jaunas šūnas.

1) Šūnas sastāvā var būt personas, kas dzīvo konkrētā ģeogrāfiskajā apgabalā vai strādā vienā darbavietā. Bieži vien katrs konkrētais šūnas loceklis nezina, kur dzīvo viņa biedri un kādi ir viņu īstie vārdi, un tikai satiekas norunātajā vietā un laikā. Ja šūna darbojas kā izlūkošanas vienība, tās biedri var nekad nenonākt saskarē viens ar otru. Aģents parasti ievāc informāciju un nodod to šūnas vadītājam ar kurjeru, atstājot pastu vai slepeni izmantojot datortīklus (piemēram, e-pastu, sociālos tīklus un kodētas tīmekļa vietnes). Šūnas līderim var būt vairāki aģenti, taču šie aģenti nekad nesazinās savā starpā un sazinās ar šūnas vadītāju tikai caur starpnieku. Laterālie sakari un koordinācija ar citām šūnām vai partizānu spēkiem arī tiek īstenota šādā veidā. Tādējādi, ja viena vienība ir atklāta, tās locekļi nevar sniegt ziņas par saviem augstākstāvošajiem vai citām laterālām vienībām.

2) Lai mazinātu pagrīdes locekļu atklāšanas iespēju, pagrīdes organizācija izkaisa savas šūnas plaši nošķirtās ģeogrāfiskās zonās un grupās. Tādējādi okupantam ir jāpaplašina drošības spēki un nenotiek to koncentrācija vienā vietā. Pagrīdes organizācija cenšas gūt plašu pārstāvību pēc iespējas dažādās identitātes un interešu grupās. Malajas Komunistiskā partija ārkārtas situācijas laikā 20. gadsimta 50. gados bija viegls laupījums drošības spēkiem daļēji tāpēc, ka tās sastāvā gandrīz pilnībā bija ķīniešu mazākumtautības biedri un tā bija galvenokārt iegrožota ierobežotā ģeogrāfiskā apgabalā.

3) Pagrīdes organizācijas un tās darbību pamatā ir “dublēšanas” princips, proti, tā ir organizēta tādā veidā, ka tad, ja viens elements iziet no ierindas, tas minimāli ietekmēs operacionālo darbību, jo darbosies rezerves elementi. Pagrīdes organizācijai ir jābūt rezerves elementam (t. i., aizstājējai šūnai), kas var veikt primārā elementa pienākumus, ja šis primārais elements tiek atklāts. Tādējādi pagrīdes organizācijas organizatoriski izplešas laterāli, veidojot dublējošas vienības un funkcijas.

a) Pagrīdes organizācija, kas ir lielisks šo principu īstenošanas piemērs un ir kalpojusi kā paraugs citām kustībām, ir Pagaidu Īru republikāņu armija (*PIRA*). Reaģējot uz aizvien efektīvākiem pretpasākumiem, ko īstenoja Lielbritānija 1972. gadā, un pieaugot brīvprātīgo skaitam, *PIRA* atkāpās no lielākas hierarhiskās militārās struktūras (piemēram, bataljoniem) un balstījās uz mazāku šūnu struktūru, lai stiprinātu gan drošību, gan kaujas spējas.

b) *PIRA* organizācijas “pamatsūna” bija Aktīvā dienesta vienība (*ASU*), kas veica *PIRA* militārās operācijas. Katrā šūnā parasti bija četri biedri un viens operāciju komandieris. Katra *ASU* bija atbildīga par operatīvo izdevumu apjomu, kā arī savām drošajām mājām un transportu. *ASU* operāciju komandieris parasti zināja tikai viena augstākā komandiera identitāti savā organizācijā. Daļēja laika dalībnieki bieži vien bija vīrieši un sievietes, kam bija regulārs darbs kopienā un kas varēja piedalīties *PIRA* operācijās brīvdienās vai pēc darba. Dažiem pilna laika dalībniekiem *PIRA* maksāja iknedēļas stipendiju un sniedza papildu atbalstu no kopienas ziedojumu, pārtikas un apģērba veidā.

10. Pagrīdes organizācijas funkcijas

A. Pagrīdes funkcija ir darbība, kas nepieciešama, lai sekmīgi īstenotu pretošanos, un kas ir integrēta ar citām funkcijām. Pagrīdes organizācijas komponents ir komponents, kurā ir visvairāk un visdažādāko pienākumu. Katra funkcija ir jānosaka un jāorganizē pirms krīzes. Krīzes laikā un uzreiz pēc tās, lai arī funkcijas ir vērstas uz pagrīdes organizāciju, šo funkciju aspektus parasti sadala komponentiem, ņemot vērā situācijas specifiku. Šo funkciju apmērs vai uzsvars var pieaugt vai mazināties, taču tās ir visās pretošanās kampaņās. Tās ir pat tad, ja darbības vide, pretošanās kampaņas ilgums, ieinteresēto personu/sāncensu līdzsvars vai taktika, tehnikas un procedūras (*TTP*) var atšķirties. Galvenās funkcijas ir šādas:

- vervēšana;
- izlūkošana;
- finansēšana;
- loģistika/apgāde;
- apmācība;
- sakari;
- drošība.

B. Vervēšana

1) Vervēšana uzdevuma izpildei. Pretošanās organizācijām ir jāveic daudzi dažādi uzdevumi, lai gūtu sekmes. Šīs darbības var būt gan nevardarbīga administratīva uzskaitē, gan informācijas operācijas, partizānu spēku apmācība un ekipēšana, mērķtiecīgu vardarbības aktu īstenošana, okupācijas varas graušana un sabotāža. Tāpēc okupācijas apstākļos vervēšana var būt sarežģīts uzdevums. Pretošanās organizācija sastāv no cilvēkiem, tāpēc vervēšana un personāla saglabāšana ir tās pamatfunkcija. Šī funkcija ir nepieciešama pat īslaicīgai pretošanās kustībai.

2) Nepārtraukta vervēšana. Plānojot pretošanos pirmskrīzes posmā, identificē daudzus dalībniekus un iespējamus dalībniekus dažādiem pretošanās pasākumu komponentiem. Tomēr krīzes laikā daudzi dalībnieki dažādu iemeslu dēļ nebūs pieejami, piemēram, brīvprātīgi izstāsies vai tiks arestēti. Tāpēc, lai pretošanās kampaņa būtu sekmīga, visu pretošanās laiku cilvēki ir jāmeklē, jāizmeklē, jāsažinās ar viņiem un jāiesaista kustībā.⁶⁰

3) Vervēšanas apsvērumi. Vervēšanas pamatapsvērumi ietver, ko, kur un kā efektīvi vervēt, pamatojoties uz prasībām, ko pretošanās kustība nosaka konkrētiem uzdevumiem un prasmēm, kas nepieciešamas, lai īstenotu organizācijas mērķus un sasniegtu beigu stāvokli. Vervēšanu veic, atsaucoties uz pretošanās cēloni, kas ir leģitimitātes faktors un iespēja gūt sekmes, bet ko ierobežo drošības riski.

4) Vadītāju vervēšana. Pretošanās kustības augstākā vadība ir jāidentificē pirms valsts suverenitātes problēmas krīzes. Miera laika vidē un ar patriotisku uzsaukumu pret iespējamo valsts apdraudējumu ir vieglāk un drošāk piekļūt lielākam iespējamo vadītāju lokam. Šādā vidē ir mazāks risks gan iespējamajam kandidātam, gan vervētājam, kā arī ir labāki līdzekļi pārbaudīt iespējamo kandidātu. Vadītāji mēdz pievienoties pretošanās organizācijai galvenokārt kopējās lietas labad, šajā gadījumā – nacionālisma un valsts suverenitātes atjaunošanas interesēs. Okupācijas laikā augstākie vadītāji bieži vien netiek vervēti, bet drīzāk iesaistīti, jo viņi ar prātu jūt līdztietai un viņiem ir pašiem sava iekšējā pārliecība to atbalstīt, kas dažkārt ir apvienojumā ar personisko aizvainojumu, ko izraisījušas okupanta darbības. Līdz ar pretošanās kustības paplašināšanos okupācijas

apstākļos pagrīdes organizācijai ir arī jāiesaista un jāattīsta vidējā līmeņa vadītāji, piemēram, reģiona vai rajona vadītāji, ietekmīgi aģenti universitātē vai valsts iestādē un militārie vadītāji. Gatavojot un plānojot pretošanās organizāciju miera laikā, daudzus no šiem potenciālajiem civilajiem biedriem valdība var pienācīgi pārbaudīt un sazināties ar viņiem, lai noskaidrotu viņu vēlmi iesaistīties vēlāk, kad tuvosies krīze. Kamēr krīze nav pienākusi, viņiem nav jābūt aktīviem organizācijas dalībniekiem. Tikai vadošajiem galvenajiem kadriem un dažiem speciālistiem miera laikā ir jāpiedalās mācībās un vingrinājumos. Pretojoties mazāk despotiskam agresoram, pagrīdes organizācijai lielu priekšrocību sniedz tādu galveno figūru iesaistīšana, kurām jau ir liela ietekme sabiedrībā, jo šādas personas pievieno jaunas nozīmīgas ietekmes spējas kustībai.

5) Lauku iedzīvotāju vervēšana. Okupācijas apstākļos pretošanās organizācijai parasti ir labāka piekļuve lauku iedzīvotājiem galvenokārt tāpēc, ka viņi ir nostāk no okupanta kontroles centriem. Okupants parasti koncentrē varu pilsētas teritorijā, kur ir vairāk iedzīvotāju. Lauku teritorijās bieži vien ir lielāks skaits nenodarbinātu vai nepietiekami nodarbinātu jauniešu. Vervētāji var piedāvāt naudu, asas izjūtas un augšupēju mobilitāti. Āzijas dienvidrietumos Vjetkongs [*Vietcong*] ļoti sekmīgi īstenoja vervēšanu lauku apvidos galvenokārt tāpēc, ka valdībai tur bija maza ietekme. Šī vervēšana bija lielāka uzdevuma sastāvdaļa, proti, ierobežot un pārtraukt centrālās valdības spēju sasniegt lauku teritorijas, tādējādi radot fizisku telpu partizānu grupējumu veidošanai.

6) Pilsētas iedzīvotāju vervēšana. Attīstītās valstīs lielas ļaužu masas dzīvo pilsētvidē. Tomēr, uzsākot pretošanās kampaņu, pilsētā vervēšana rada lielākus drošības riskus, jo tas tiek darīts okupanta drošības spēku tuvumā, taču vienlaikus tam ir arī priekšrocības, jo pilsētā ir ļoti liela iedzīvotāju vervēšanas bāze. Kolumbijā 20. gadsimta 70. gados *FARC* izvērsa vervēšanu pilsētās, izmantojot radušos iespēju, kad nabadzīgie pilsētas strādnieki sāka protestēt par saviem dzīves apstākļiem un ekonomisko stagnāciju. *FARC* izmantoja šo neapmierinātību un reprezentēja savu kustību kā proletariāta cīņu pret imperiālismu un valdības korupciju. Tika izveidotas studentu grupas un pilsonisko aktivitāšu programmas universitātēs un skolās, un šīs platformas tika izmantotas, lai pārliecinātu iedzīvotājus balsot par kreisā spārna politiķiem un lai aģitētu uz sacelšanos par pabalstu reformām. *FARC* izmantoja arī strauji augošo pilsētas iedzīvotāju masu vervēšanai vietējās milicijas un mobilajās partizānu vienībās. Ja lauku iedzīvotāji parasti tika iesaistīti nemieros ar solījumiem apmierināt pamatvajadzības, pilsētas jaunieši vairāk reaģēja uz spēcīgu ideoloģisko propagandu.

7) Vervēšanas tehnikas

a) Sagatavošanas grupas. Konsekventi uzticama tehnika, kā iesaistīt cilvēkus pretošanās organizācijas komponentā, ir rosināt sākotnēji pievienoties labdabīgām un viegli pieejamām grupām, lai pēc tam iesaistītu pretošanās kustībā. Cilvēki var pievienoties studentu grupām, pret okupāciju vērstiem protesta pasākumiem vai citām maza riska aktivitātēm, jo tās ir nevardarbīgas, bieži vien ir likumīgas un parasti nav riskantas. Šādas grupas un pasākumi tad kalpo par noderīgu vervēšanas bāzi, jo pulcina lielu skaitu cilvēku, kuri jau ir zināmā mērā saistīti ar pretošanās cēloni.

b) Atlase un pārbaude. Vai nu pirmskrīzes posmā, vai okupācijas laikā šajā vervēšanas procesā persona, kas sliecas rīkoties idejas vārdā, pakāpeniski – dažkārt ilgākā laikposmā, it īpaši okupācijas apstākļos – sastopas ar pagrīdes organizāciju, kurai rūp drošība. Kad pagrīdes organizācijas operatīvie darbinieki nospriež, ka dalībniekam ir nepieciešamais entuziasms un spējas un ka drošības risks ir pieņemams, viņi uzrunā

iespējamo kandidātu. Analizējot šo tehniku, var redzēt, ka daudziem ir nepieciešams kāds laiks, lai saprastu, ka viņi tiek iesaistīti. Tad iespējamās iesaistīšanas process var aizņemt ilgāku laiku, kurā persona ir iesācēja statusā un veic palīgfunkcijas, lai novērtētu tās uzticamību un potenciālu. Kandidāts tad var iekļauties organizācijā, aizvien vairāk iesaistoties pasākumos. Tas var būt ļoti ātrs process atkarībā no kultūras konteksta un pretošanās prasībām un resursiem.

c) Vervēšana, izmantojot personīgos sakarus. Šādā vervēšanas kontekstā, jo īpaši okupācijas apstākļos, ļoti bieži izmanto personīgos sakarus, lai uzrunātu iespējamus kandidātus. Vervētājus un potenciālos biedrus bieži vien vieno ģimenes saites, reliģiskā piederība, studentu grupas un citas aktivitātes.

d) Vervēšana cietumos. Okupācijas laikā vervēšanai cietumos ir tāda priekšrocība, ka burtiskā nebrīvē turētā iedzīvotāju daļa pastiprina pretošanās organizācijas rindas. Parastie noziedznieki, kuru darbības varētu mazināt pretošanās leģitimitāti, parasti nav mērķauditorija. Tomēr kādā brīdī pēc krīzes, kuras rezultātā ir zaudēta suverenitāte, pastāv varbūtība, ka ienaidnieka izveidotais okupācijas režīms būs ieslodzījis cietumā daudz cilvēku par dažādām pretošanās formām. Ne visi šie cilvēki ieslodzīšanas brīdī ir pretošanās organizācijas dalībnieki, taču daudzi no viņiem tagad ir gatavi vervēšanai kādā pretošanās organizācijas komponentā vai līmenī.

e) Personu pārvilināšana. Saistībā ar vervēšanu pretošanās kustības kontekstā pārvilināšana nozīmē, ka persona maina savu lojalitāti. Šāda veida vervēšana ir vērsta uz personām, kas parasti darbojas okupanta valsts pārvaldē (piemēram, ierēdņiem, administratoriem, policiju, militārajiem spēkiem). Viens no labākajiem pārvilināšanas kā vervēšanas tehnikas piemēriem ir Vjetkonga doktrīna *bihn van*, proti, tika veicināta dezertēšana no Vjetnamas valdības un politiskā patvēruma lūgšana. Ar aģitāciju, pārliecināšanu, piespiedu līdzekļiem un draudiem Vjetkonga operatīvie darbinieki vērsās pie galvenajām militārajām un civilajām amatpersonām, lai vājinātu valdības spēju valdīt un pastiprinātu nemiernieku rindas. Militārpersonu pārvilināšana efektīvi mazināja daudzu kareivju gribu cīnīties, un dažos gadījumos tika panākts, ka kareivji sniedza izlūkdatumus par militārajām operācijām vai pat dezertēja.

f) Arodbiedrību un nozīmīgo nozaru pārvilināšana. Pagrīdes organizācijai ir jānodrošina, ka tās dalībnieki ir sakaru un transporta nozarēs, jo šajās nozarēs darbojošies aģenti var īstenot sabotāžu pret iekārtām un telpām, kas nepieciešamas ienaidnieka militārajiem un drošības spēkiem, un sniegt izlūkdatumus par okupanta darbībām. Tie var arī izmantot savu amatu sakaru vai transporta nozarē, lai palīdzētu pretošanās kustībai. Bieži vien šajās nozarēs strādājošos pārstāv arodbiedrības vai citas apvienības. Ja šīm organizācijām ir atļauts darboties okupācijas režīmā, tajās ir jābūt pagrīdes organizācijas dalībniekiem, jo, kontrolējot un ietekmējot šīs grupas, pagrīdes organizācijai ir iespēja aicināt rīkot streikus un vājināt okupanta kontroli. Turklāt šo organizāciju līdzekļus var novirzīt pagrīdes organizācijas darbībām. Pagrīdes organizācijas līdzekļus var arī paslēpt arodbiedrības vai apvienības kontos, viltojot ierakstus. Streiki, demonstrācijas un dumpji arī mazina okupācijas spēku efektivitāti, jo drošības spēkiem vai regulārās armijas vienībām var nākties tos kontrolēt, un šim nolūkam tiek ņemts personālsastāvs no vienībām, kas norīkotas pagrīdes organizācijas apkarošanai. Klasisks arodbiedrību spēka piemērs ir Polijas Solidaritātes kustība Leha Valensas [*Lech Walesa*] vadībā 20. gadsimta 80. gados un šīs strādnieku kustības pārtapšana par politisko partiju, kas sagrāva Komunistiskās partijas varu, un rezultātā Lehs Valensa 1990. gadā kļuva par Polijas prezidentu.⁶¹

C. Izlūkošana

1) Dalīta funkcija. Viena no būtiskākajām pagrīdes organizācijas funkcijām, īstenojot pretošanos ārvalstu okupantam, ir izlūkošana. Ja ārējie sabiedrotie gatavojas militāri iesaistīties, lai izdzītu okupantu, pagrīdes organizācijai ir nepieciešami tīkli un spējas, lai palīdzētu šajos pasākumos (*skat. šīs rokasgrāmatas sadaļu "Izlūkošanas veidi – militārā izlūkošana"*). pagrīdes organizācija parasti daļa atbildību par izlūkošanu ar atbalstītājiem un atbalsta tīklu. pagrīdes organizācija izveido un kontrolē tīklus, savukārt atbalstītāji un atbalsta tīkla dalībnieki ievāc izlūkdatumus.

2) Ievaddati lēmumu pieņemšanai. Vadītājiem ir nepieciešama būtiska un savlaicīga informācija, lai pieņemtu operatīvos un taktiskos lēmumus. Tāpēc pagrīdes organizācijas operācijas parasti ietver pasākumus, lai sistemātiski vāktu izlūkdatumus par ienaidnieka spēkiem un novietojumu, politiskās situācijas attīstību, izdevīgiem sabotāžas un partizānu darbības mērķiem, dezertieriem, iedzīvotāju skaita dinamiku, tiesībaizsardzības darbībām un daudziem citiem faktoriem. Pamatojoties uz izlūkdatiem, tiek pieņemti lēmumi augstākās vadības līmenī, kā arī mazo vienību taktika un gandrīz visas pārējās darbības, ko īsteno pagrīdes organizācija, partizānu spēki, ēnu valdība un sabiedriskais komponents, ja tāds pastāv.⁶²

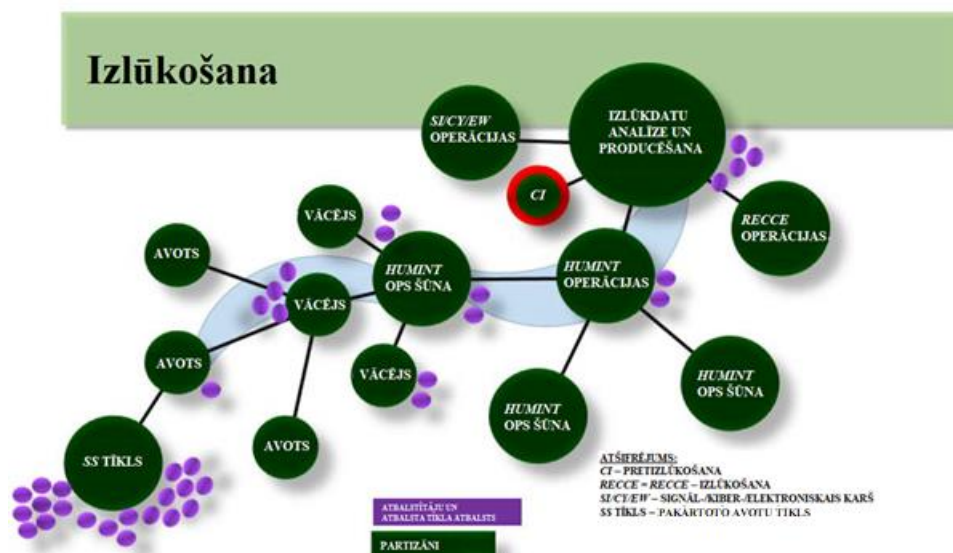
3) Šūnu konfigurācija un apmācība. Izlūkdatu vācēji nedrīkst savstarpēji sazināties vai spēt identificēt viens otru. Šūnas dalībnieki nodod ievāktos izlūkdatumus šūnas vadītājam, izmantojot attālinātas nosūtīšanas metodes, lai netiktu identificēti. Izlūkošanas šūnas un to dalībnieki nedrīkst apdraudēt savu anonimitāti un tādējādi arī efektivitāti, veicot tādas darbības kā sabotāža, kas varētu viņus kompromitēt. Izlūkdatu vācēju atlasē galvenais faktors ir novietojums un piekļuve būtiskai informācijai. Lai viņi varētu efektīvi darboties, var būt nepieciešamība apmācīt informācijas vākšanas, pretizlūkošanas, operacionālās drošības utt. jomā. Tāpēc ir svarīgi nodrošināt šādu apmācību pirmskrīzes posmā. Daudzas no šīm personām ir jāapmāca miera laikā kā kadrus. Šādu apmācību, ja nepieciešams, var nodrošināt arī pēckrīzes posmā, iespējams, ar draudzīgās valsts atbalstu.

4) Vietējās zināšanas. Pretošanās kustības priekšrocība ir tāda, ka tā pārzina apvidu un cilvēkus, kas uzlabo tās spēju iegūt izlūkdatumus par ienaidnieku. Balstoties uz stipriem slepeniem tīkliem un stipru draudzību, pretošanās tīkliem bieži vien ir piekļuve izlūkdatiem tāpēc, ka ir līdzdalībnieki, kas darbojas visā teritorijā. Lielākā daļa *PIRA* biedru ikdienā strādāja savu darbu, kas palīdzēja zināmā mērā sniegt atbalstu *PIRA*. Tiem, kas strādāja valdības birojā, pienākumos ietilpa piekļuve oficiālajiem dokumentiem/veidlapām vai izlūkdatiem. Katoļi, kas strādāja valdības administrācijā, sniedza bagātīgu informāciju, piemēram, policistu vai lojālistu paramilitāro biedru dzīvesvietas adreses Pagaidu Īru republikāņu armijai.⁶³ Var minēt arī citu piemēru, kad šis fakts palīdzēja Vjetminai [*Viet Minh*], jo saskaņā ar 1954. gada Ženēvas vienošanos notika liela mēroga iedzīvotāju pārgrupēšana uz ziemeļiem un dienvidiem no 17. paralēles, kā rezultātā pagrīdes organizācijas operatīvie darbinieki palika izklaidēti pa visu valsti un varēja savstarpēji sazināties, izmantojot slepenus tīklus. Nemiernieki dienvidos bija ideālā pozīcijā, lai sniegtu politiskos un militāros izlūkdatumus komunistu vadībai Hanojā [*Hanoi*]. Kā minētajā piemērā, efektīvām pretošanās organizācijām ir jāspēj tieši izmantot tautas atbalstu.⁶⁴

5) Drošība. Priekšrocības, ko sniedz apvidus un cilvēku pazīšana, palīdz pretošanās kustībai veikt pretizlūkošanas pasākumus, lai aizsargātu sevi pret ienaidnieka iespiešanos.

PIRA sekmīgi novērsa Lielbritānijas drošības spēku iefiltrēšanos bāzes teritorijās un ieguva izlūkdatus, izveidojot ciešas attiecības ar to kopienām un izmantojot gan piespiedu līdzekļus, gan stimulus, lai veicinātu lojalitāti. Iespējams, valdības spēki veica intensīvākus pasākumus, lai iegūtu izlūkdatus, izmantojot informatorus, novērošanu un pratināšanu. Cīņa par izlūkošanas kontroli turpinājās visus 20. gadsimta 70. gadus, un, Lielbritānijai gūstot lielākas sekmes, *PIRA* bija jāmaina sava organizācija un darbības prakse, lai labāk sevi aizsargātu. Tā sāka organizēt mazas šūnas, nevis lielus bataljonus, kā tas bija iepriekšējos gados, un vairāk instruēja kandidātus atturēties no operāciju apspriešanas ar citām personām. Šādā izsmalcinātā veidā reaģējot uz Lielbritānijas izlūkošanas pasākumiem, dalībnieki tika apmācīti neatstāt lietiskos pierādījumus pēc operācijas un pretoties pratināšanām pēc sagūstīšanas.⁶⁵

6) Metodes un funkcijas. Izlūkošanas procesu un ciklu ierobežo un ietekmē daudzi faktori. Valoda, piederība kultūrai un saziņas metodes var veicināt vai kavēt izlūkošanas darbības. No izlūkdatu ieguves procesa ir atkarīgas pretošanās sekmes vai neveiksmes. Pretinieka spēki pastiprināti interesējas par pretošanās kustības izlūkošanu, lai pret to vērstos. Šo funkciju izpildei ir sniegts tīkla un pakārtoto avotu funkciju piemērs 10. un 11. attēlā.

10. att. Izlūkošanas tīkla piemērs⁶⁶

a) Cilvēksaskarsmes izlūkošana (HUMINT). *HUMINT* ir izlūkošanas kategorija, kur informācija tiek iegūta un saņemta no cilvēkiem. Cilvēka acis un ausis ir informācijas avoti. Ja tie ir labi izvietoti, tie var sniegt agrīnu brīdinājumu par pretinieka vai ienaidnieka darbību. Parasti šīs personas veido avotu tīklu, kas ir līdzvērtīgs konvencionālajai izlūkošanai un novērošanai. Okupācijas laikā draudzīgie ārvalstu izlūkdienesti var sniegt identitātes izlūkošanu (*I2*) par personām un grupām, izmantojot biometrijas un tiesu medicīnas datus, izlūkošanu ar sakaru līdzekļiem (*SIGINT*), izlūkošanu ar atklāti pieejamu informācijas avotu palīdzību (*OSINT*), pretizlūkošanu (*CI*) un dokumentu un mediju izlūkošanu (*DOMEX*), lai palīdzētu verificēt ievāktu informāciju.⁶⁷

b) Pretizlūkošana (CI). Pretizlūkošana ietver darbības, kas tiek veiktas, lai identificētu citas izlūkošanas darbības, sabotāžu vai slepkavības, ko veic pretinieks, un lai tās

maldinātu, izmantotu, pārtrauktu vai aizsargātu pret spiegošanu. Pretizlūkošanu izmanto agresīvi, iekļūstot oponenta pusē un maldinot oponentu, kā arī aizsargājoties, lai pasargātu svarīgu informāciju un nepieļautu, ka to iegūst oponents. Pirmskrīzes vidē *CI* aģenti cieši strādā ar izlūkošanas, drošības un tiesībaizsardzības iestādēm, lai pasargātu svarīgākos aģentus un informāciju un lai novērstu oponenta iefiltrēšanos pretošanās organizācijā. Pirmskrīzes posmā un okupācijas laikā pretizlūkošana ir visas darbības, kas tiek veiktas, lai identificētu un pārtrauktu spiegošanu un pasargātu pretošanās organizāciju no spiegošanas. Oponents centīsies sagatavot un izmantot informatorus un dubultaģentus, lai mēģinātu iegūt svarīgu informāciju par pretošanās kustību. Tāpēc operāciju slepenības nodrošināšanas pasākumi (*OPSEC*) ir izšķirīgi svarīgi organizācijas dzīvotspējai.⁶⁸

11. att. Izlūkošanas pakārtoto avotu tīkla piemērs⁶⁹

c) Operāciju slepenības nodrošināšanas pasākumi. Operāciju slepenības nodrošināšanas pasākumi (*OPSEC*) ir apdraudējuma risku pārvaldības process, kas paredzēts, lai nepieļautu, ka pretinieks vai iespējama pretinieka uzzina vai agrīni tiek brīdināts par pretošanās organizācijas darbībām. *OPSEC* ir spēja identificēt un kontrolēt kritiski svarīgu informāciju, militārās operācijās iesaistīto draudzīgo spēku pasākumu rādītājus, un ietver pretpasākumus, kas tiek veikti, lai mazinātu risku, ka pretinieks izmanto vājās vietas.⁷⁰

1) *OPSEC* ir nepārtraukts process. Operāciju slepenības nodrošināšanas pasākumi (*OPSEC*) ir iteratīvs piecpakāpju riska pārvaldības process, kas ļauj pretošanās organizācijai identificēt svarīgāko informāciju, kas ir jāaizsargā, un veikt tās aizsardzības pasākumus. Pieci posmi, kas tiek izmantoti, piemērojot *OPSEC*, ir šādi: 1) identificē kritiski svarīgo informāciju; 2) analizē apdraudējumu; 3) analizē vājās vietas un nosaka provizoriskos pasākumus kritiski svarīgās informācijas aizsardzībai; 4) novērtē risku; 5) īsteno pasākumus, novērtē to efektivitāti un nepieciešamības gadījumā uzlabo plānu.

a) 1. posms: identificē kritiski svarīgo informāciju. Kritiski svarīgā informācija

ir informācija par pretošanās organizāciju, ko iespējams vai faktiskais pretinieks varētu izmantot, lai kavētu vai nepieļautu pretošanās organizācijas mērķu un uzdevumu sasniegšanu. Kritiski svarīgo informāciju var iedalīt četrās lielās kategorijās, izmantojot akronīmu *CALI* (*Callie*) – spējas [*Capabilities*], darbības [*Activities*], ierobežojumi [*Limitations*] (tostarp vājās vietas) un nodomi [*Intentions*]. Pēc kritiski svarīgās informācijas identifikācijas izveido kritiski svarīgās informācijas sarakstu (*CIL*), kas ļauj pretošanās organizācijai koncentrēt laiku, spēkus un resursus, lai aizsargātu tai svarīgāko informāciju, nevis lai censtos aizsargāt visu sensitīvo informāciju.

b) 2. posms: analizē apdraudējumu. Apdraudējuma analīze ir process, kurā pēta un analizē izlūkošanas, pretizlūkošanas un atklāto avotu informāciju, lai noteiktu plānotās operācijas iespējamus pretiniekus. Apdraudējums ir iespējams vai faktiskais pretinieks, kam ir gan nodoms, gan spēja nodarīt kaitējumu pretošanās organizācijai. Jo lielāks ir pretinieka nodoms un spējas apvienojumā, jo lielāks ir apdraudējums. Analizējot apdraudējumu, var ietvert informāciju no dažādiem avotiem, tostarp no pretošanās organizācijas izlūkdatu ieguves darbībām un atklātiem avotiem, lai identificētu iespējamus pretiniekus un noteiktu apdraudējuma apmēru. Izvērtē, kuras izlūkdatu ieguves spējas tiek apdraudētas (cilvēka, atklātā avota, signālu, pasākumu un parakstu, kā arī ģeotelpiskās spējas). Pieņem, ka visvairāk ir apdraudētas tās spējas, kas, visticamāk, tiks izmantotas.

c) 3. posms: analizē vājās vietas un nosaka provizoriskos pasākumus kritiski svarīgās informācijas aizsardzībai. Vājo vietu analīzi veic, lai noteiktu operācijas vai darbības vājās vietas. Vājā vieta pastāv, ja pretinieks spēj iegūt kritiski svarīgu informāciju, to pareizi analizēt un tad savlaicīgi rīkoties. Šajā posmā pretošanās organizācijas vadītāji nosaka, kur un kad iespējams vai faktiskais pretinieks, visticamāk, iegūst kritiski svarīgo informāciju vai rādītājus, kurus varētu izmantot, pamatojoties uz pretinieka izlūkdatu ieguves spējām. Ja pretinieks var ielikt informāciju pareizā kontekstā un savlaicīgi rīkoties, lai kavētu vai nepieļautu pretošanās organizācijas mērķa vai uzdevuma izpildi, vājā vieta ir jāmazina vai jānovērš, izmantojot *OPSEC* pasākumus. Daļējs *OPSEC* pasākumu saraksts ir šāds: darīt zināmu starptautisko paražu tiesību (*CIL*) sarakstu organizācijas biedriem (lai viņi zinātu, ko aizsargāt) un kam ir jāziņo par kritiski svarīgās informācijas izpaušanas incidentiem; mācības par *OPSEC* nozīmīgumu; izpratnes veidošanas kampaņas, lai atgādinātu organizācijas biedriem par to, ka ir rūpīgi jāaizsargā kritiski svarīgā informācija; ierobežot kritiski svarīgās informācijas izplatīšanu; pretizlūkošana (neļaut pretiniekam efektīvi izmantot izlūkdatu ieguves spējas) un kontrolanalīze (izmantojot maldināšanu *OPSEC* atbalstam (*DISO*)), lai mulsinātu pretiniekus un salēninātu vai paralizētu tā spēju apstrādāt izlūkdatumus un rīkoties.

d) 4. posms: novērtē risku. Novērtējumam ir trīs komponenti. Pirmkārt, analizē iepriekšējā posmā identificētās vājās vietas un nosaka iespējamus *OPSEC* pretpasākumus katrai no tām. Otrkārt, provizoriski nosaka, kā katrs iespējams *OPSEC* pretpasākums ietekmēs operācijas, piemēram, cik tas prasīs laiku, resursus, personālu vai kāda būs tā mijietekme ar citām operācijām. Salīdzina to ar iespējamo kaitējumu misijas izpildei, kas tiks nodarīts, ja pretinieks izmantos konkrēto vājo vietu. Treškārt, izraugās konkrētus *OPSEC* pretpasākumus, pamatojoties uz riska novērtējumu. Aprēķina pretošanās organizācijas mērķu un uzdevumu izpildes riskus. To dara, novērtējot kritiski svarīgās informācijas

nozīmību mērķu un uzdevumu sasniegšanā, apdraudējuma nolūku un spēju, kā arī varbūtību, ka apdraudējums var izmantot vājo vietu, lai laikus iegūtu kritiski svarīgo informāciju vai rādītājus un tādējādi aizkavētu vai nepieļautu mērķu un uzdevumu sasniegšanu. Koncentrē centienus mazināt vai novērst vājās vietas. Ja 3. posmā izstrādātie provizorisks pasākumi nav pietiekami, izvērtē iespēju iekļaut papildu pasākumus, līdz vājā vieta ir pietiekami mazināta vai novērsta.

e) 5. posms: īsteno pasākumus, novērtē to efektivitāti un vajadzības gadījumā uzlabo plānu. Īsteno 3. posmā noteiktos un 4. posmā uzlabotos *OPSEC* pasākumus. Novērtē to efektivitāti un turpina īstenošanu, maina īstenošanu, atmet neefektīvos pasākumus vai pievieno papildu pasākumus pēc apstākļiem.

d) Pārbaude. Drošības nodrošināšanai ir izšķirīgi svarīgi izvērtēt jaunus organizācijas dalībniekus un jaunus kandidātus. Tas ir jādara pirmskrīzes posmā attiecībā uz personām, kas tiek atlasītas dalībai organizācijā, kā arī vēlāk okupācijas apstākļos. Personu atbilstības pārbaudēs var iekļaut biometrisku datu analīzi un tiesu medicīnisko ekspertīzi, proti, identitātes izlūkdatumus (*I2*), un biogrāfijas datu analīzi, lai noteiktu, vai persona pakļaujas pretinieka ietekmei, kā arī mutiskas pārbaudes. Savāktā informācija ir jātur drošībā un jāpasargā no pretinieka pirmskrīzes posmā un okupācijas laikā. To var turēt drošībā uz vietas, garantējot, ka tad, ja nepieciešams, to var iznīcināt vai pārvietot, bet var turēt arī drošā vietā ārvalstīs, piemēram, vēstniecībā, kas atrodas kādā draudzīgā valstī.

e) Izlūkošana ar atklāti pieejamu informācijas avotu palīdzību (*OSINT*). Šos izlūkdatumus iegūst no publiski pieejamiem atklātiem informācijas avotiem. Tie ir visi pieejamie plašsaziņas līdzekļi, piemēram, drukātie izdevumi, radio, televīzija un internets (tīmekļa vietnes, blogi, interešu kopas un ziņu avoti). Citi informācijas avoti ir akadēmiskās aprindas, privātie uzņēmumi un komercuzņēmumi. *OSINT* dati ir pakļauti manipulācijām un maldināšanai (piemēram, viltus ziņas, jo īpaši kā informācijas operāciju daļa) un ir rūpīgi jāpārskata un jāanalizē. *OSINT* var sniegt kontekstu, lai saprastu klasificēto informāciju, aizpildītu informācijas robos, vērtētu iedzīvotāju noskaņojumu un vērotu, kādas tendences veidojas draudzīgajās un pretinieka valdībās un to iedzīvotājos.⁷¹

f) Sociālie tīkli. Sociālo tīklu struktūru veido fiziskas personas un organizācijas, kas savstarpēji saistītas ar viena vai vairāku veidu saitēm. Dažas primārās saites ir draudzība, radniecība, kopīgas intereses, biedru grupa vai sociālās attiecības. Saprotot šīs saites, var gūt priekšstatu par grupas ietekmes shēmām un lēmumu pieņemšanu un saprast organizācijas stiprās un vājās puses. Šādi sociālie tīkli ir, piemēram, *Facebook*, *Twitter* un *YouTube*. Šie sociālie tīkli tiek izmantoti, lai mobilizētu un koordinētu protestus, piemēram, Pasaules Tirdzniecības organizācijas protestus 1999. gadā Sietlā, Vašingtonas štatā, ASV, “Arābu pavasari” 2010.–2011. gadā un Ukrainas “Eiromaidana” protestus 2013. gadā. Tie tiek izmantoti arī, lai izplatītu kaujas zaudējumu novērtējumus, piemēram, notiekošajā Sīrijas pilsoņu karā, un lai savervētu kaujiniekus, kā to dara *ISIS*. Organizācija *Al Qaida* Irākā (*AQI*) sociālajos tīklos mēdza ievietot video, kuros uzņemti uzbrukumi pret ASV un koalīcijas spēkiem, lai veicinātu vervēšanu, vāktu līdzekļus un uzturētu savu biedru morālo stāvokli. Tiem ir arī viegli piekļūt un ar tiem var ātri izplatīt vēstījumus un multivīdi. Videoierakstus un fotogrāfijas var izmantot arī tamdēļ, lai vājinātu oponenta dezinformācijas un maldināšanas darbības. Tas tā bija Krimā 2014. gadā, kad Krievijas kareivji bija ievietojuši savus attēlus tiešsaistē, kas ļāva viņus identificēt kā Krievijas kareivjus

Krimā, lai arī Krievija toreiz to noliedza. Sociālo tīklu infrastruktūra var nodrošināt lētus un ļoti efektīvus pretošanās sakarus. Tā var nodrošināt informatīvo vidi, kurā plaša sabiedrība var ievietot vēstījumus, identificēt un ziņot par oponentu darbību, kā arī var nodrošināt iedzīvotāju atbalstu pretošanās kampaņai iekšzemē un ārvalstīs.⁷²

7) Izlūkdatu apmaiņa un apmācība

a) Izlūkdatu apmaiņa. Lai savlaicīgi brīdinātu par pretinieka nodomiem un īstenotu sekmīgas pretošanās darbības, ja atturēšana neizdodas, ir efektīvi jāapmainās ar izlūkošanas informāciju ar draudzīgajiem starptautiskajiem partneriem, kā arī ar pašmāju iestādēm un organizācijām, un tā ir efektīvi jāizmanto. Lai izlūkdatu apmaiņas arhitektūra jeb sistēma būtu efektīva, ir jābūt tīklam, kurā ziņo svarīgu operatīvo informāciju un informāciju par draudiem. Apmainoties ar izlūkdatiem un sadarbojoties ar sabiedrotajiem un partneriem, var stiprināt to saistības pirmskrīzes un okupācijas situācijās un vienlaikus veicināt atturēšanu miera laikā. Sekmīga izlūkdatu apmaiņa rada uzticamas attiecības ar ārvalstu partneriem, lai pretotos kopīgajam apdraudējumam un izveidotu un uzturētu centienu vienotību. Ja pretošanās spēkiem ir sadarbības saites ar draudzīgo ārvalstu izlūkdienestiem, tie var šiem dienestiem iesniegt datu vākšanas pieprasījumus, kā arī bez lūgšanas saņemt sev noderīgu informāciju.⁷³

b) Apmācība izlūkošanā. Pirmskrīzes posmā personāls, kas iecelts pretošanās organizācijā izlūkošanas veikšanai, ir īpaši jāapmāca, kā ievākt, aizsargāt, nodot, novērtēt un izmantot saņemto informāciju. Šāda apmācība ir jāturpina arī okupācijas laikā, lai aktualizētu personāla zināšanas par draudzīgo valstu un ienaidnieka pasākumiem un pretpasākumiem. Okupācijas laikā pastāvīgu apmācību var palīdzēt nodrošināt draudzīgās ārvalsts valdība ārpus okupētās teritorijas vai šajā attiecīgajā ārvalstī.⁷⁴

8) Izlūkošanas veidi: militārā izlūkošana, sabotāža un politiskā izlūkošana

a) Militārā izlūkošana

1) Šis izlūkošanas veids tiek izmantots, lai koncentrētos uz pretinieka vai ienaidnieka valsts militārajām spējām.⁷⁵ To var izmantot arī ar ārvalstu pretinieka valsti tieši vai netieši saistīto valsts pilnvaroto vai aizstājējspēku militāro spēju izlūkošanai. Pagrīdes organizācija var sniegt vērtīgu informāciju par teritoriju, kurā sabiedrotie varētu uzbrukt vai tuvoties ar karaspēku, tostarp par ienaidnieka kareivju skaitu, vienību identifikāciju un pārvietošanos, kā arī par bruņojuma un aprīkojuma veidu un varbūt pat par viņu kompetenci izmantot šo bruņojumu un aprīkojumu. Pagrīdes organizācija var identificēt mīnu laukus un citas piekļuves liegšanas (A2/AD) vietas, var palīdzēt novērtēt vājās vietas un pat veikt atbalsta pasākumus, lai mazinātu ienaidnieka efektivitāti vai atstātu to rīcībnespējīgu kritiskā brīdī.⁷⁶

2) Pagrīdes organizācija un saistītie atbalstītāji un atbalsta tīkla operatīvie darbinieki var sniegt vērtīgus izlūkdatos sabiedrotajiem spēkiem, kas gatavojas atbrīvot valsti. Šī izlūkošana var palīdzēt arī partizāniem un pagrīdes organizācijas spēkiem, sniedzot informāciju, kas ir vērtīga pretošanās operāciju plānošanai un vadīšanai. Var tikt sniegta informācija par ienaidnieka kareivju skaitu, vienību apzīmējumu, bruņojuma un aprīkojuma veidu, apgādes noliktavu atrašanās vietu, patruļu shēmu un ikdienas režīmu un karaspēka morālo stāvokli. Var tikt sniegta informācija arī par daudziem topogrāfiskiem faktoriem, piemēram, purviem un aizām, kas kavē piekļuvi

teritorijai vai var sniegt aizsegu uzbrūkošajām vienībām vai augstām būvēm pilsētas teritorijā, ko var izmantot pārvietošanās novērošanai. Šo informāciju pagrīdes organizācijas personāls var iegūt vai nu tieši, vizuāli novērojot mērķi, vai atbalstītājiem un atbalsta tīkla dalībniekiem mijiedarbojoties ar ienaidnieka kareivjiem. 2. pasaules karā Francijas pretošanās organizācija izlūkoja Vācijas krasta aizsardzības spēkus un nodeva šo informāciju sabiedrotajiem, lai sabiedrotie sagatavotos iebrukumam Francijā 1944. gada jūnijā. 2. pasaules kara pirmajos gados Vjetnamas pretošanās līderis Ho Ši Mins [*Ho Chi Minh*] un Vjetmina sadarbojās ar Amerikas Stratēģisko pakalpojumu biroju pret Japānas spēkiem. Vjetmina sniedza izlūkdatumus par Japānas militāro spēku novietojumu un darbībām. Šos datus atbalstītāji un atbalsta tīkli var ievākt arī no vietējiem iedzīvotājiem jeb *popular antenna* [“tautas antena”], kā šie avoti tika dēvēti Vjetminas rokasgrāmatā.⁷⁷

3) Pretošanās organizācijas ar ārējo spēku atbalstu sniedz nenovērtējamus izlūkdatumus tiem sabiedroto un partneru militārajiem spēkiem, kas gatavojas uzvarēt un aizdzīt okupācijas varu. Izlūkošana šajā saistībā bieži vien tiek veikta pēc ārpusē esošo valdību vai uz vietas esošo līdzdarbojošos militāro spēku norādījumiem. Šie sponsori bieži nosaka izlūkošanas mērķus (piemēram, *A2/AD*) un sniedz tehniskas norādes pretošanās organizācijas personālam, kam nav pieredzes šādu veidu darbā. Piemēram, 2. pasaules karā īpaši apmācītas Džedburgas [*Jedburgh*] komandas (kuru sastāvā bija amerikāņi, briti un franči) tika iesūtītas Francijā, tostarp lai sniegtu padomus pretošanās tīkliem par izlūkdatu vākšanu. Tās pretošanās izlūkdatu ieguvē koncentrējās uz informāciju, kas nepieciešama sabiedroto spēku operācijām. Šīs komandas bija arī aprīkotas, lai nodrošinātu nepieciešamos radiosakarus ar Lielbritāniju (*skat. D pielikumu*). Līdzīgi arī 2. pasaules kara laikā Padomju Savienība norīkoja Sarkanās armijas personālu partizānu vienībās, lai vadītu partizānu darbības. Ja šāds militārais personāls nebija pieejams, lai tieši vadītu un sniegtu norādījumus, pagrīdes organizācijas dalībniekiem tika sniegti norādījumi rokasgrāmatu veidā. Turpmākajā izklāstā ir sniegts izvilkums no *Padomju Savienības Partizānu rokasgrāmatas*, kas tika izplatīta Vācijas okupētajos apgabalos: “Ja jūs sastopaties ar karaspēku, .. neizrādiet, ka jūs novērojat ienaidnieku ..., noskaidrojiet viņu galvassegas krāsu, viņu uzšuvumus uz apkakles un zīmējumus uz plecu lencēm. Ja viņi ir izjautājuši iedzīvotājus par kaut ko, mēģiniet noskaidrot, ko fašisti bija jautājuši ...”⁷⁸

4) Partizānu rokasgrāmatā tika sniegti arī padomi, kā noskaidrot ienaidnieka nodomus: “ja ir plānots uzbrukums, kravas mašīnas ieradīsies piekrautas, bet aizbrauks tukšas; ja ienaidnieka nodoms ir atkāpties, degviela un pārtikas produkti tiks aizvesti, ceļi un tilti tiks nojaukti, telefona vadi tiks aizvākti un vilcieni un kravas mašīnas ieradīsies tukšas un aizbrauks pilnas”.⁷⁹ Līdzīgus norādījumus var sagatavot un izplatīt plašai sabiedrībai kā veidu, kā stiprināt atjaunošanās spēju un sagatavoties pretošanās kustībai miera laikā.

5) Karenu Nacionālā atbrīvošanas armija Birmā [*Burma*] 20. gs. 80. un 90. gados izmantoja radio *Kawthulay*, lai sniegtu ziņojumus par zaudējumiem un atskaņotu informāciju diasporai Taizemē. Tā izmantoja arī *VHF* radioaparātus, kas tika iegūti kaujas operācijās ar Birmas militārajiem spēkiem, lai iegūtu taktisko informāciju par militārajām operācijām.⁸⁰ Plašsaziņas sakaru līdzekļus, piemēram, radio un internetu, var izmantot arī izlūkdatu ieguvei un nodošanai.

6) Pretošanās organizācijas parasti darbojas no skaitliskā un tehnoloģiskā mazākuma

pozīcijas salīdzinājumā ar agresora spēkiem. Ārējie sabiedrotie un partneri var palīdzēt aizlāpīt šo robu, sniedzot norādes, apmācību, iekārtas un informāciju, dažkārt arī personālu (*skat. D pielikuma sadaļu par Džedburgas komandu Francijas pretošanās cīņā*). Operācijām, ko veic pagrīdes organizācija un partizāni, ir nepieciešami ļoti precīzi izlūkdati, lai maksimāli palielinātu efektivitāti un saglabātu savu nelielo, daudz ievainojamāko spēku drošību. Pagrīdes organizācijas un pretošanās kustības atbalstītāji un atbalsta tīkla dalībnieki sniedz izšķirīgi svarīgus militāros izlūkdatus, ko iegūst kā savas sabiedrības locekļi un ko pastiprina slepeno operatīvo darbinieku tīkli.

b) Izlūkošana sabotāžas un diversijas nolūkā

1) Sabotāža ir pagrīdes organizācijas funkcija, kas paredz destruktīvu uzbrukumu veikšanu izšķirīgi svarīgai un ievainojamai infrastruktūrai, materiāliem un cilvēka vai dabas resursiem, cenšoties vājināt okupanta kontroli un leģitimitāti. Līdzīgi kā partizānu operācijās sabotieri darbojas mazās neaizsargātās grupās vai dažkārt vienatnē un viņiem ir nepieciešami precīzi izlūkdati, lai izpildītu savus uzdevumus.⁸¹

2) Izlūkošana, transportēšana un sakaru līdzekļu izveidošana pirms sabotāžas uzbrukumiem aizņēma daudz laika Francijas pretošanās kustībai 2. pasaules kara laikā. Bieži vien strādājot cieši kopā ar sabiedrotajiem padomdevējiem, viņi apsekoja mērķus, kas iezīmēti sabotāžai D-dienā. Piemēram, izlūkojot tiltu, pretošanās dalībnieki skatīja tādus faktorus kā tilta apsardzes sistēma un tilta konstrukcija. Ja pastāvīgās karaspēka vienības bija acīmredzamas, sabotāžas plānā bija jāiekļauj to likvidācija. Ja bija tikai gadījuma patruļas, pretošanās kustībai uzbrukums bija jānogaida, lai izvairītos no patruļas. Bija svarīgi novērtēt tilta konstrukciju, lai varētu aprēķināt sprāgstvielu daudzumu. Nosakot ienaidnieka vilcienu kustības grafiku, sabotieri varēja iznīcināt dzelzceļa sliežu ceļa daļu, kamēr tas tika izmantots, tādējādi pastiprinot avarējušā vilciena bojājumu apmēru un apgrūtinot remontdarbus.⁸² 2. pasaules kara laikā un ar sabiedroto spēku tiešu atbalstu arī Norvēģijas pretošanās kustība cieši sadarbojās ar Britu Speciālo operāciju vienību (*SOE*), lai sabotētu Vācijas centienus izgatavot atombumbu. Tas tika panākts, sabotējot smagā ūdens ražošanas rūpnīcu pie Rjūkanas [*Rjukan*] Norvēģijas dienvidos, kā arī sekmīgi iznīcinot smagā ūdens kravu, kas vēl nebija iznīcināta.⁸³

3) Dānijā 2. pasaules kara laikā dāņu dzelzceļa sabotieriem bija izstrādāta šīs informācijas sniegšanas sistēma. Visā Jitlandē [*Jutland*] pagrīdes organizācijas dalībnieki tika novietoti galveno staciju tuvumā, lai pamanītu ienaidnieka karaspēka vilcienu atiešanas. Tiklīdz šāds vilciens tika ieraudzīts, novērotājs pa telefonu nodeva iepriekš norunātas šifrētas frāzes sabotāžas šūnai, kas atradās nākamajā dzelzceļa līnijas pilsētā. Šūnas dalībnieki tad noteiktās vietās uz sliedēm nolika mīnas. Pateicoties šādam iepriekšējam paziņojumam, mīnas varēja nolikt pēdējā brīdī, tādējādi novēršot iespēju, ka tās var atrast patruļa.⁸⁴

4) Balkānu neatkarības kara laikā 20. gs. 90. gados Kosovas pretošanās kustības dalībnieki izmantoja līdzīgu taktiku un informāciju, lai vērstos pret konvojiem visā Prištinas–Belgradas maģistrālē, un efektīvi kontrolēja šo galveno ceļu, novietojot mīnas un izmantojot snaiperus, lai imobilizētu vai iznīcinātu svarīgākos transportlīdzekļus un ierobežotu Serbijas spēku pārvietošanos.⁸⁵

5) Pirmskrīzes vidē materiāli tehniskā bāze, ko okupants var pārņemt un efektīvi

izmantot savās interesēs, piemēram, apraides aprīkojums, dzelzceļa mezglis, datu banku aprīkojums un citi sakaru un loģistikas mezglis, ir jānovērtē, lai noteiktu to sabotāžas iespējas (*skat. E pielikumu, Šveices gadījuma izpēti*). Faktiskos šo materiāli tehnisko bāžu bojājumus vai iznīcināšanu ienaidnieka iebrukuma laikā vai okupācijas laikā tad būs jāizsver, ņemot vērā faktisko un informatīvo vides vai stratēģiskās komunikācijas ietekmi uz iedzīvotājiem.

c) Politiskā izlūkošana

1) Pretošanās organizācijas vērtīgi interesējas, kā attīstās savas attiecīgās valsts iedzīvotāju politiskais noskaņojums, jo pretošanās sekmes ir atkarīgas no politiskās gribas. Tās atzīmē personu paziņojumus un darbības, lai noteiktu, kurš simpatizē okupantam vai tā pilnvarotajam režīmam, lai šīs personas varētu cieši uzraudzīt nolūkā noteikt, vai to darbības apdraud pagrīdes organizāciju. Beļģijā 2. pasaules kara laikā pretošanās kustībai bija izveidotas kolaboracionistu kartotēkas un pret viņiem tika rīkotas kampaņas, pa telefonu un ar vēstulēm sūtot draudus, lai atturētu šīs personas sadarboties ar ienaidnieku. Ja tas nedarbojās, kolaboracionisti bieži vien tika nogalināti.⁸⁶

2) Ukrainas Oranžā revolūcija 2004. gada beigās un 2005. gada sākumā ir lielisks piemērs tam, kā mūsdienās notiek politiskā izlūkošana un kā tiek vadīti un kurināti nemieri. 2004. gada 21. novembrī Ukrainā notika prezidenta vēlēšanu izslēgšanas kārtā un sabiedriskās domas aptaujas rādīja, ka jaunais kandidāts Viktors Juščenko [*Viktor Yushchenko*] ar 52 % ir vadībā, savukārt pašreizējam prezidentam Viktoram Janukovičam [*Viktor Yanukovich*] ir 43 %. Tomēr pēc oficiālo rezultātu paziņošanas par uzvarētāju tika pasludināts Janukovičs, kam bija 49,5 %, savukārt par Juščenko bija nobalsojuši 46,6 %. Revolucionārā kustība spēja ātri iegūt un apstrādāt sabiedriskās domas aptaujas datus un izplatīt rezultātus internetā un pa opozīcijas radio un televīzijas kanālu, tādējādi tās biedri varēja precīzi noteikt konkrētus rajonus, kuros bija falsificēti balsošanas rezultāti, sniedzot skaidrus pierādījumus, kas bija nepieciešami, lai mobilizētu masas un gūtu starptautisko atbalstu.⁸⁷

3) Pretošanās dalībnieki var arī novērot ienaidnieka kareivju morālo noskaņojumu. Polijas Tēvijas armija 2. pasaules kara laikā sistemātiski ievāca datus par Vācijas karaspēka vienībām, lasot karavīru vēstules, jo vāciešu nebija pietiekami daudz, lai apstrādātu visus pasta sūtījumus. Pirms nosūtīšanas pasta darbinieki vēra vaļā vēstules un fotografēja saturu. Šīs vēstules sniedza visai labu priekšstatu par ienaidnieka morālo noskaņojumu.⁸⁸

D. Finansēšana

1) Pretošanās organizācijām ir nepieciešama nauda. Organizācijas finansēšana okupācijas laikā ir pagrīdes organizācijas galvenā funkcija, un lielu daļu iekšēji savāktu līdzekļu bieži vien nodrošina atbalstītāji un atbalsta tīkla dalībnieki. Līdzekļu vākšanas metodes tiešā veidā ietekmē organizācijas būtību, cēloni un stratēģiju. Gatavojot pretošanos ilgākā laikā, lai pretošanās organizācija izaugtu par tādu, kas radīs izmaiņas, ir nepieciešams laiks, pacietība un nauda. Plānojot miera laikā pretošanos okupācijai, ir nepieciešams, ka finanšu vai naudas resursi tiek ielānoti mehānismos, lai šie līdzekļi būtu pienācīgā apmērā pieejami nepieciešamajam komponentam. Pat ja pretošanās, iespējams, nebūs ilglaicīga un tiks koordinēta ar sabiedroto un partneru militārajiem spēkiem, joprojām tiks prasīts, lai būtu pieejama nauda personāla un operāciju finansēšanai.

2) Pagrīdes organizācijai ir nepieciešama nauda šādu izdevumu segšanai: pilnas slodzes darbinieku algai, naudas avansiem personām, kurām nauda ir nepieciešama, lai samaksātu cilvēkiem, kas sniedz informāciju, lai nopirktu pārtiku, pārvietojoties pa pagrīdes organizācijas evakuācijas ceļiem, lai iegādātos materiālus propagandas publikācijām vai interneta piekļuves pakalpojumiem, lai iegādātos sprāgstvielas un iespējami iegādātos sakaru iekārtas. Pagrīdes organizācija var arī sniegt palīdzību ģimenēm, kas sniedz patvērumu konkrētiem pretošanās aģentiem, lai tās varētu iegādāties papildu pārtiku. Tā tas bija Beļģijā 2. pasaules kara laikā pēc tam, kad nacisti no valdības birokrātiskā aparāta bija atlaidusi daudzus pretošanās atbalstītājus. Iepriekš šīs simpatizējošās ģimenes bēgļiem piegādāja dokumentus, lai viņi varētu mainīt identitāti un saglabāt darbavietas. Kad šis dokumentu avots vairs nepastāvēja, daudziem bēgļiem bija jāslēpjas. Naudu šo personu gādībai sniedza *Armée de Belgique* kase.⁸⁹

3) Finanšu palīdzību varēja sniegt arī to pagrīdes organizācijas dalībnieku ģimenēm, kuri bija notverti vai bija spiesti bēgt. Tipisks šāda atbalsta piemērs ir finanšu palīdzība, ko Luksemburgas pretošanās kustība 2. pasaules karā sniedza 4200 deportēto personu un 4000 cietumos un koncentrācijas nometnēs ieslodzīto personu apgādājamajiem.⁹⁰

4) Nauda var arī būt nepieciešama, lai iegūtu okupanta iecelto galveno amatpersonu aizsardzību vai klusēšanu vai lai samaksātu par informāciju; tā var būt nepieciešama arī korumpētu amatpersonu piekukuļošanai, kas ir viena no pārvilināšanas formām. Turklāt pagrīdes organizācija var arī virzīt līdzekļus partizānu vienībām, lai maksātu tām algas un pirktu krājumus.⁹¹

5) Nauda var būt nepieciešama arī ēnu valdības sniegto pakalpojumu atbalstam. Ēnu valdība dažkārt nodrošina tādas pozīcijas kā medicīnisko aprūpi, apdrošināšanu bezdarba gadījumam, mājokļa subsīdijas un pensijas, lai vājinātu okupantu, vienlaikus lai rūpētos par saviem vēlētājiem un lai sniegtu aizsegu parasti atbalstītājiem un atbalsta tīkla dalībniekiem par darbībām, ko jaunais režīms ir pasludinājis par nelikumīgām. Šo darbību veikšanai ir nepieciešams stingrs un uzticams ienākumu avots.⁹²

a) Ārējie finansējuma avoti

1) Ārvalstu valdības

a. Pretošanās organizācijām bieži vien palīdzību sniedz sabiedrotie vai partnervalstis. Faktiski, kā esam uzsvēruši, šīs attiecības vislabāk ir uzsākt pirms krīzes, veicot kopīgas mācības, apmainoties ar informāciju, noslēdzot nolīgumus un plānojot koordināciju. Šajos nolīgumos var arī paredzēt, ar kādiem līdzekļiem un kādā veidā sabiedrotie un partneri finansiāli veicina pretošanās organizāciju. Beļģijas pretošanās kustība 2. pasaules kara laikā izmantoja Beļģijas valsts rezerves Londonā, ko izsniedza Lielbritānijas valdība. Līdzīgi lielu daļu no līdzekļiem, ko izmantoja Francijas pretošanās kustība, pārskaitīja Anglijas banka vai Alžīrijas banka pēc tās atbrīvošanas. Vjetkongas cīņu pret Dienvidvjetnamas valdību un tās amerikāņu sabiedrotajiem finansēja Ķīna, Padomju Savienība un Ziemeļvjetnama.⁹³

b. Ārvalstu valdības sniedz atbalstu pretošanās organizācijām vairāku iemeslu dēļ, piemēram, lai sakautu kopīgo ienaidnieku vai lai veidotu politisko rezultātu. Sabiedrotie un partneri var plānot atbalstu iespējamai pretošanās kustībai, lai

sakautu kopīgo ienaidnieku. Turklāt, cīnoties ar ienaidnieku, dažkārt valstis, kas nav partneri, vēlas iegūt izlūkdatus, kā tas bija 1940. gadā, kad Japānas valdība, kas oficiāli toreiz vēl nebija Vācijas un Itālijas sabiedrotā, sniedza Polijas pagrīdes organizācijai Romā finansiālo atbalstu un tehnisko aprīkojumu apmaiņā pret izlūkdatiem par Vācijas un Padomju Savienības okupācijas spēkiem.⁹⁴ Pasākumus ar sabiedrotajiem vislabāk ir plānot pirms pieprasījuma.

2) Nevalstiskie dalībnieki

a. Draudzīgās sabiedrības vai daļēji oficiālās atbalsta grupas arī var virzīt līdzekļus pretošanās organizācijai. Viena no vislabāk zināmajām daļēji oficiālajām atbalsta grupām pēc 2. pasaules kara bija Ebreju aģentūra. Aģentūrai bija biroji un pārstāvji visos Rietumos un, gatavojoties Izraēlas neatkarības karam, tā laika Palestīnas ebreji ieguva izšķirīgi svarīgo finansējumu no ebreju kopienām visā pasaulē, jo īpaši no Eiropas un ASV. Laikrakstos, lekcijās, labdarības ballēs un citos sociālos notikumos tika atklāti lūgta nauda.⁹⁵

b. Arī *PIRA* balstījās uz ārvalstu finansējumu. ASV 1969. gadā bija sešas reizes vairāk īru nekā pašā Īrijā. *PIRA* vērsās pie ASV iedzīvotājiem ar lūgumu sniegt naudu un ieročus, tiklīdz tā bija pietiekami organizēta, lai sūtītu aģentus uz ārvalstīm, un Bostonas un Ņujorkas īru kopienas bija ļoti atbalstošas. Ņujorkā 1972. gadā tika izveidota Ziemeļīrijas palīdzības komiteja (*NORAI*), lai *IRA* nodrošinātu iespējami pastāvīgu naudas plūsmu, galvenokārt ieroču iegādei.⁹⁶

c. Labdarības un bezpeļņas organizācijas pretošanās organizācijām ir izdevīgi finansējuma avoti. Tās parasti tiek mazāk regulētas un pārbaudītas nekā publiskās sabiedrības, un daudzas darbojas pasaules mērogā un administrē ievērojamas naudas summas.⁹⁷ Tās var būt iekšzemes vai ārvalstīs dibinātas organizācijas, bet tām ir jāpiedalās starptautiskos darījumos, lai labāk slēptu finansējuma avotus un izplatīšanu.

b) Nauda un aizstājējvalūta. Naudu var nosūtīt starptautiski, izmantojot neformālas līdzekļu nosūtīšanas sistēmas, un konvertēt tādā valūtā, kas vislabāk der attiecīgajā situācijā. Tostarp arī zeltu.⁹⁸ Cietās valūtas, piemēram, ASV dolāri, britu mārciņas un *euro*, bieži vien ir labs vietējo valūtu aizstājējs, jo tās melnajā tirgū parasti ir viegli apmainīt pret vietējo valūtu vai precēm. Cietā valūta ir arī noderīga, ja iestādes vietējo valūtu ir konfiscējušas un aizstājušas ar citu valūtu vai taloniem. Jaunākajos laikos tādās vietās kā Āfrikas austrumu daļā par ierastu veidu, kā pārskaitīt līdzekļus no vienas vietas uz citu, kļuva ar mobilo telefonu paņemtu un tirgotu elektronisko kredītu iespējama izmantošana. Aizvien ierastāk ir iegādāties naudu tiešsaistes video azartspēļu kredītiem, kurus var iegādāties un tirgot nepārredzamākā veidā. Tomēr elektroniskie mehānismi operacionālajā vidē, kur dominē pretinieks, var būt problemātiski monitoringa, bloķēšanas un citu veidu elektroniskās iejaukšanās dēļ.⁹⁹

c) Viltota nauda. Pagrīdes organizācijas kustību var finansēt arī ar viltotu naudu, jo īpaši tad, ja tiek viltota okupanta emitētā jaunā valūta. Ja tiek plānota viltotas naudas izgatavošana, ir nepieciešams aprīkojums un tehniskā kompetence izgatavot šādu naudu. Tāpēc parasti to dara sabiedroto valstī vai partnervalstī, koordinējot šo procesu ar trimdas valdību. Ja plānots, ka pretošanās visdrīzāk būs īsa, ir jāizsver ekonomiskās sekas, ko šī metode nodarīs civiliedzīvotājiem un ekonomikai ilgākā termiņā. Pretošanās kustība var izmantot naudas viltošanu, lai ietekmētu ienaidnieka ekonomiku. Piemēram,

2. pasaules karā nacisti pret Lielbritānijas ekonomiku bija izstrādājuši operāciju *BERNHARD*, iespējams, lielāko operāciju ekonomiskās karadarbības vēsturē.¹⁰⁰ Polijas pagrīdes organizācija 2. pasaules karā izvēlējās to nedarīt.¹⁰¹

d) Pret agresoru vērsta tiešsaistes darbības. Pretošanās organizācija var izmantot tiešsaistes operācijas, lai no ienaidnieka valsts valdības paņemtu naudu vai preces. Šāda metode ir rūpīgi jākoordinē ar organizācijas informācijas kampaņu un jāizvēlas tādi mērķi, kas sniedz maksimālu politisko efektu, bet neapdraud pretošanās kustības cēloņa leģitimitāti.

e) Vērtības nodošana un barters. Pretošanās personāls var iegūt līdzekļus tiešā veidā, saņemot ziedotas preces, kas tai nav nepieciešamas, un tālākpārdodot tās vietējā tirgū. Var arī apmainīt nevajadzīgās vai liekās preces pret vajadzīgajām.

f) Iekšējie brīvprātīgie naudas avoti

1) Dāvinājumi. Daudzām pagrīdes organizācijām labs ienākumu avots varētu būt brīvprātīgas dāvanas, ko sniedz fiziskās personas un komercuzņēmumi. Itālijā antifāšistu pagrīdes organizācijai līdzekļus bija snieguši daudzi rūpnieki un baņķieri. Savukārt Francijā uzņēmumi, kas centās atbalstīt pretošanās kustību, saskārās ar grūtībām slēpt šos dāvinājumus no vāciešiem, kas traucēja izmantot šo potenciālo ienākumu avotu.¹⁰²

2) Aizdevumi. Pagrīdes organizācija var arī aizņemt līdzekļus. 2. pasaules kara laikā Beļģijas baņķiera Remona Ševēna [*Raymond Scheyven*] izveidotais Sokrāta tīkls aizņēmas vairāk nekā 200 miljonus franku Beļģijas antifāšistu pagrīdes organizācijai. Lai kļiedētu potenciālo aizdevēju šaubas par to, vai Sokrāta tīkls darbojas Beļģijas trimdas valdības vārdā, šī organizācija aicināja iespējamajiem aizdevējiem ieteikt frāzi, kas Britu raidorganizācijai (*BBC*) jāpārtraida konkrētajā vakarā. Pagrīdes organizācija nodeva pieprasījumus Londonas iestādēm, kuras tad pārtraidīja šo frāzi noteiktajā laikā. Tādā veidā fiziskās personas zināja, ka tās veic darījumus ar pagrīdes organizācijas *bona fide* aģentiem.¹⁰³

3) Pārdošana. Naudu var iegūt, arī tieši piedāvājot dažādas preces pircējiem mājās vai no “piesega” veikaliem. 2. pasaules kara laikā Luksemburgas pretošanās kustība pārdeva loterijas biļetes, kā arī Lielhercogistes fotogrāfijas. Dienvidslāvijas komunisti ieguva naudu, pārdodot preces partijai piederošajos apģērbu veikalos.¹⁰⁴

g) Ar piespiedu līdzekļiem iegūtie iekšējie naudas avoti. Lai arī nauda ir izšķirīgi svarīga, lai pretošanās kustība varētu pastāvēt un veikt darbības, pretošanās organizācija nekad nedrīkst laupīt vai izspiest naudu no savējiem. Tomēr, ja pretošanās organizāciju uztur ar finansējumu, kas būtiskā apjomā nāk no svešas varas, to var uzskatīt vai uztvert kā marionešu organizāciju, kas darbojas minētās varas, nevis savas tautas vārdā. Tāpēc finansējums nekad nav tikai ekonomisks vai finanšu jautājums, bet vienmēr ir jāņem vērā politiskā uztvere.

1) Agresora īstenotas piespiedu apropriācijas. Pagrīdes organizācija nedrīkst pieļaut konfiskācijas no parastajiem iedzīvotājiem, jo šāda darbība smagi iedragātu leģitimitāti un pretenzijas uz varu (*skat. D pielikumu*). Tomēr ar šādu darbību, kas vērsta pret agresorvalsts mērķiem, var iegūt kādu finansējumu, vienlaikus agresorvalstij ir jātērē vairāk resursu, lai aizsargātos pret šādu darbību, nevis lai

koncentrētu šos resursus pretošanās apakarošanai.

2) Piespiedu iemaksas. Pagrīdes organizācija nedrīkst savējos padarīt par upuriem, taču šo metodi var izmantot pret kolaboracionistiem kā sodu un/vai lai atturētu viņus no sadarbošanās turpināšanas.

3) Nodokļi. Lai arī nav ieteicams un visdrīzāk arī nav nepieciešams iekasēt nodokļus no iedzīvotājiem, ja pretošanās nav ilga, gaidot sabiedroto un partneru konvencionālo spēku ienākšanu, nodokļus var iekasēt, lai finansētu pretošanos un ēnu valdības sniegtos pakalpojumus. Tomēr iekasēšanas apmēriem un metodei ir jābūt politiski un ekonomiski ilgtspējīgiem, lai nekaitētu vietējiem iedzīvotājiem un neapdraudētu pretošanās legītimitāti un tās likumīgās tiesības uz varu.¹⁰⁵

E. Loģistika/apgāde. Loģistika ietver svarīgas funkcijas, proti, preču iegādi, uzglabāšanu un izplatīšanu, kā arī uzturēšanu, medicīniskos pakalpojumus un transportu. Piegādājamās preces ir pārtika, ūdens, vispārējas piegādes, degviela, eļļa, būvmateriāli, munīcija, sprāgstvielas, galvenās gatavās preces, piemēram, ieroči un transportlīdzekļi, medicīniskie krājumi un rezerves daļas. Praksē šos pienākumus kopīgi uzņemas pagrīdes organizācija un atbalstītāji un atbalsta tīkls. Kopumā atbalstītāji un atbalsta tīkls nodarbojas ar ikdienas piegādēm, piemēram, pārtikas, ūdens un degvielas piegādēm, savukārt pagrīdes organizācijas bieži vien uzņemas sarežģītāku uzdevumu – iegādāties un sadalīt lielkalibra munīciju vai citas īpašās piegādes. Pagrīdes organizācija plāno un uzrauga šo funkciju, kā tas ir ar lielāko daļu tīklu.¹⁰⁶

1) Iegādes metodes

a) Melnais tirgus. Pagrīdes organizācijas dažas preces var iepirkt melnajā tirgū. 2. pasaules kara laikā dažiem strādniekiem, kas darbojās Itālijas antifašistu pagrīdes organizācijā, bija īpaši uzticēts veikt bartera darījumus melnajā tirgū, ko sponsorēja daži gados jauni fašisti. Laikā, kad pieprasījums pēc pamatprecēm bija ļoti augsts, šis tirgus plauka, un runā, ka lielisku automātisko ieroci varēja iegādāties apmaiņā pret 220 mārciņām sāls.

b) Legālais tirgus. Dažas preces pagrīdes organizācija bieži vien var nopirkt no legāliem uzņēmumiem ar piesegorganizāciju starpniecību, kuras var pamatot šo preču iegādes vajadzību. Šādus darījumus parasti veic ārvalstīs. Pēc tam šīs preces pretošanās operatīvie darbinieki slepeni pārved uz okupēto teritoriju pa sauszemi, jūru vai gaisu. Šī metode dažkārt ir iespējama arī okupētajā teritorijā. Polijā 2. pasaules kara laikā Tēvijas armija bija iepirkusi lielu daudzumu mākslīgo mēslošanas līdzekļu no divām Vācijas kontrolētajām rūpnīcām Hožovā [*Chorzow*] un Moscicē [*Moscice*] ar lauksaimniecības kooperatīvu un atsevišķu lauksaimnieku starpniecību. No šiem mēslošanas līdzekļiem tika ekstrahēts salpetris, ko izmanto sprāgstvielās.

c) Kaujas laukā atgūtie līdzekļi. Pretošanās karadarbībai bieži vien ir raksturīgi uzbrukumi no slēpņa un reidi, ko parasti veic partizānu vienības pret nošķirtiem konvencionāliem spēkiem, kam seko strauja atkāpšanās. Bieži vien šo pasākumu mērķis ir konfiscēt ieročus, munīciju, transportlīdzekļus, sakaru iekārtas, pārtiku, medicīniskos krājumus un citus krājumus, ko atstājuši konvencionālie spēki.

d) Slepena konfiskācija. Preces var slepeni no rūpnīcas vai noliktavas izvest strādnieki, kas simpatizē pretošanās kustībai. Itālijas strādnieki 2. pasaules kara laikā spēja apgādāt pagrīdes organizāciju ar radioaparātiem, ko viņi bija nozaguši no savu rūpnīcu

noliktavām. Šādas konfiskācijas nerada preču vienmērīgu piegādi. Turklāt pastāv liels risks regulāro inventarizāciju dēļ. Inventarizācijas problēmu varēja novērst, ja kustībai simpatizējošie administratīvie darbinieki spēja uzskaitīt zaudējumus, izmantojot viltotas pavadzīmes un rēķinus un grozot grāmatvedības pierakstus.

e) **Reidi.** Lai iegādātos preces un aprīkojumu, var rīkot arī reidus valdības vai komercuzņēmumu noliktavās vai citos uzglabāšanas centros. Tomēr ir jāuzmanās, lai netiktu apzagti lojālie iedzīvotāji, kuru vārdā pretošanās kustība darbojas. Francijā 2. pasaules kara laikā reiz kādu noliktavas pārvaldnieku bija uzmodinājuši 12 maskās tērpti pretošanās dalībnieki, kas piespieda viņu atdot atslēgas. Pagalmā bija novietoti kravas automobiļi un stāvēja 200 vīri, kas bija gatavi veikt iekraušanu. Kopumā tika paņemtas 38 tonnas mēteļu, džemperu, apavu, radioaparātu un rakstāmmašīnu. Francijā tika veikti daudzi šādi reidi, līdzko pretošanās kustības darbinieki bija izveidojuši “saprāšanos” ar kustībai simpatizējošiem noliktavas darbiniekiem.¹⁰⁷

2) Ražošanas veidi un vietas

a) Pagrīdes organizācijas bieži vien izgatavoja tādas lietas kā mīnas, liesmu metējus, rokasgranātas, degbumbas, sprāgstvielas un detonatorus. Visai reti tās varēja izgatavot smago tehniku aizsega problēmu dēļ. Izņēmuma gadījums bija nacistu okupētajā Francijā, kad tērauda rūpnīcas strādnieki uzbūvēja četrus primitīvus tankus no lauksaimniecības traktoriem un no rūpnīcā iegūtām tērauda loksniem. Šie komponenti tika atsevišķi noslēpti ražotnes teritorijā, līdz tos varēja sametināt un aprīkot ar 87 mm lielgabaliem un automātiskajiem ieročiem.¹⁰⁸

b) Kā iepriekšējos piemēros minēts, pagrīdes organizācija var sev izgatavot preces legālās ražotnēs, izgatavojot līdzīgas vai pēc izskata līdzīgas preces. 2. pasaules kara laikā Polijas Tēvijas armija izmantoja legāli licencētos metāla izstrādājumu veikalos strādājošos, lai izgatavotu kājnieku ieročus. Rokas granātas, kas parasti tika dēvētas par “Sidelowski”, jo līdzinājās apaļajām kārbām, kurās pildīja *Sidel* politūru, tika izgatavotas tajā pašā ražotnē, kur izgatavo politūras īstās kārbas, savukārt liesmu metēji tika izgatavoti rūpnīcā, kurā ražoja ugunsdzēsamos aparātus.¹⁰⁹

c) Legāls aizsegs pagrīdes organizācijai vajadzīgo preču ražošanai ne vienmēr ir nepieciešams vai pieejams. Mazas darbnīcas var būt pilnībā noslēptas ar neīstām sienām, kas nodala telpas un pagrabus. Lai apslāpētu mašīnu troksni, darbnīcas var būt izveidotas tādu vietu tuvumā, kurās ražo legālās preces. Ražošanu, kurās izmanto ķīmiskas vielas, var veikt naktī, lai maskētu iekrāsotos dūmus, kas ceļas no skursteņa.

3) **Preču vākšana no iedzīvotājiem.** Preces var sistemātiski ievākt no iedzīvotājiem teritorijās, kurās ir būtiska pagrīdes organizācijas ietekme un rīcības brīvība. Lauku apvidos pārtiku bieži vien vāc partizānu vienībām. Lai vietējie iedzīvotāji pagrīdes organizāciju neuzskatītu par “bandītiem” vai noziedzīgām organizācijām, tai ir vai nu jāmaksā par rekvizētajām precēm, vai arī jāpiedāvā kādā citādā veidā kompensēt ar “esmu tev parādā” apliecinājumu.¹¹⁰

4) Ārēji līdzekļi

a) Valstij, kas gatavo pretošanās karadarbību kā savas nacionālās aizsardzības plāna sastāvdaļu, ir jānodrošina, ka sabiedrotie un partneri atbalsta šos pretošanās pasākumus pirms krīzes iestāšanās. Ņemot vērā operacionālās un loģistikas prasības okupācijas

laikā, kā arī okupanta intensīvo izlūkošanu un drošības spēku spējas, parasti pretošanās kustībai ir nepieciešams ārēja avota atbalsts. Lielbritānijas Karaliskie gaisa spēki 2. pasaules kara laikā ar izpletņiem nometa bruņojumu un iekārtas Francijas pretošanās kustībai. Lai izmantotu šo metodi, bija iepriekš jākoordinē un jāsaskaņo nomešanas zonas atrašanās vieta, precīzi nomešanas laiki un zeme–gaiss atpazīšanas signāli. Šo piegādes metodi izmantoja gandrīz vienīgi naktī, un pretošanās dalībnieki preces uzglabāja slēptuvēs netālu no nomešanas zonas, tādējādi viņi varēja nekavējoties pamest notikuma vietu, neatstājot pierādījumus par sevi.¹¹¹

b) Ārvalstu valdības var arī atbalstīt pretošanos, slepeni ražojot un piegādājot neattiecināmas preces, kas ir papildinājums tām precēm, attiecībā uz kurām sabiedrotie vēlas, lai ienaidnieks zinātu, ka viņi tās nodrošina nacionālās pretošanās kampaņas atbalstam. Pēc Huseina režīma sakaušanas Irākā Irānas Revolucionārās gvardes korpuss (*IRGC*) izmantoja šo metodi, lai nodrošinātu šītu milicijai izejvielas pašizgatavotu spridzināšanas līdzekļu (*IED*) izgatavošanai. Šāda prakse ļauj ārvalstu valdībai zināmā mērā atrunāties, ka tā neko nezina.

c) Pagrīdes organizācija var izmantot arī tādus uzņēmumus, kas nodarbojas ar ārējo tirdzniecību, lai importētu iekārtas zem nekontrobandas preces izkārtnes. Piemēram, tekstilmateriālu ražošanas uzņēmums var pasūtīt tekstilmašīnas, savukārt piegādāta tiek bruņojuma ražošanas tehnika vai bruņojuma daļas.¹¹²

5) Transportēšana

a) Sauszemes un jūras transports

1) Bruņojumu un aprīkojumu, kas tiek vests uz lauku apvidiem, bieži vien var noslēpt starp lauksaimniecības tehnikas vienībām, savukārt sūtījumus, kas paredzēti vešanai uz pilsētas teritorijām, var ievietot kompresoros, gāzes balonos, asfalta klāšanas iekārtās un citās rūpnieciskās iekārtās. Ebreju cīņā par savas valsts izveidi preces dažkārt tika slēptas kravas mašīnās, kas pārvadā lielu daudzumu apelsīnu, kurus tad varēja ieripināt jebkurā izveidotā caurumā, kamēr krava tiek pārbaudīta. Kontrabanda tika slēpta arī zem brezenta, pārklājot to ar mēslojumu, kas izplata ļoti nepatīkamu smaku, tādējādi elegantie un labi ģērbtie policisti atturējās veikt pilnu pārbaudi. Aizdomas neradīja arī kravas mašīnas, kas pārvadāja labi zināmu uzņēmumu, piemēram, alusdarītavu, preces uz daudzām vietām un lielos daudzumos. Pagrīdes organizācijas dalībnieki mēdza pārgērbties par policistiem un ar motocikliem pavadīja piekrautās kravas automašīnas, izlikdamies par policijas eskorta konvoju, un dažkārt viņiem izdevās pat pievienoties britu militārajiem konvojiem, šķērsojot daudzus ceļa blokādes punktus un kontrolpunktus bez pārbaudes.

2) Filipīnās Jaunā tautas armija izveidoja sarežģītu zvejas laivu tīklu, kas darbojās salas iekšienē un starp salām un kas izskatījās kā tipiskas zvejas laivas, ko sala izmantoja likumīgai tirdzniecībai. Šī metode bija ārkārtīgi sekmīga, jo Filipīnu drošības spēkiem nebija upju flotes un patruļlaivu, kas spētu aizsargāt ūdensceļus.¹¹³

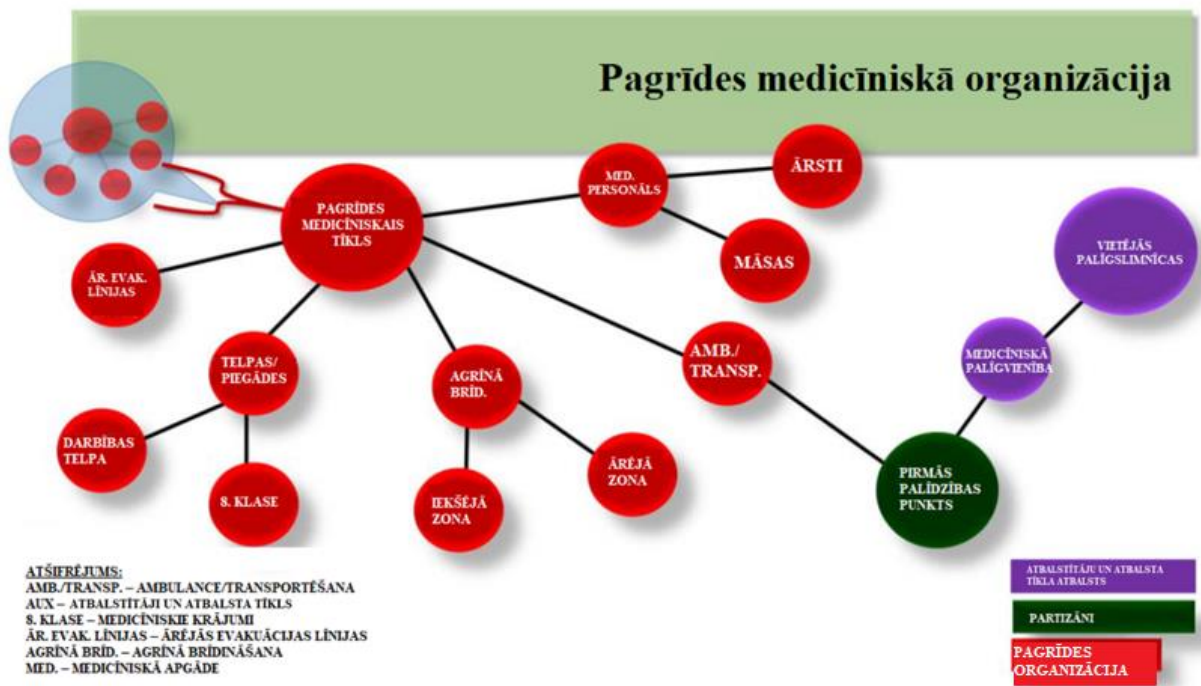
b) Cilvēku un dzīvnieku transports. Partizāni, kas darbojas attālos un dažkārt kalnainos lauku apvidos, parasti materiālus pārnēsā paši vai ar dzīvniekiem dabisko piekļuves šķēršļu dēļ. Grieķijas pretošanās kustība 2. pasaules karā mēdza sarunāt kalnu iedzīvotājus, kas pa kalnu takām ar kravu nesējiem dzīvniekiem piegādāja krājumus

pretošanās spēkiem. Vjetmina izmantoja tūkstošiem atbalstītāju no vietējo iedzīvotāju vidus, kas bija organizējuši “palīgdienestu”, lai ar “cilvēku karavānām” pārvietotu bruņojumu, iekārtas, pārtiku un munīciju pa takām.¹¹⁴

6) Uzglabāšana. Krājumus dažkārt var uzglabāt personu mājokļos, taču biežāk tie tiek uzglabāti centralizētās vietās, lai gadījumā, ja tie tiek atklāti, mazāks skaits cilvēku būtu pakļauts notveršanai. Slēptuves biežāk tika ierīkotas attālos apvidos. Francijas pretošanās kustība bija izrakusi un nomaskējusi bedres netālu no vietām, kur ar izpletņiem tika nomestas piegādes, lai uzglabātu iekārtas līdz brīdim, kad tās varēja droši pārvest uz parocīgākām slēptuvēm. Vjetnamā vietējie iedzīvotāji palīdzēja partizāniem “sagatavot kaujas lauku”, proti, viņi uzglabāja pārtiku netālu no vietas, kur bija gaidāms Vjetminas uzbrukums, tādējādi partizāni varēja viegli un ātri pārvietoties. Kad krājumi bija jāuzglabā ilgāk par pāris dienām, slēptuvēs tika ierīkota ventilācija un hidroizolācija un virs zemes izvīrītās ventilācijas caurules tika nosegtas ar krūmiem.¹¹⁵

7) Tehniskā apkope. Tā kā pagrīdes organizācijas loģistika būtībā bieži vien ir nesistemātiska, traucēta vai neuzticama, pretošanās elementiem ir pašiem jānodrošina tehniskās apkopes funkcija. Partizāni parasti veic tehnisko apkopi vienības līmenī, savukārt atbalstītāju un atbalsta tīkla komponents parasti veic augstāka līmeņa tehnisko apkopi (piemēram, dzinēja nomainīšanu, ieroču remontu). Ja pretošanās kustība kontrolē drošu teritoriju, tā var uzbūvēt īpašu tehniskās apkopes ražotni.¹¹⁶

8) Medicīniskie pakalpojumi. Pagrīdes organizācijai ir jānodrošina efektīvas medicīniskās iespējas, lai saglabātu tās galīgo potenciālu. Ievainotie pretošanās kustības biedri parasti nevar doties uz slimnīcu, jo baidās, ka ienaidnieka drošības aģenti vai informatori, kas strādā okupanta labā, informēs okupanta drošības dienestus par ievainota pretošanās kustības biedra klātbūtni. Šāda situācija var rasties pēc pretošanās spēku un okupācijas spēku vardarbīgas sadursmes, kuras rezultātā ir cietušie. Okupants vēros jaunuzņemtus pacientus, kuriem ir konkrētu veidu ievainojumi. Efektīvi medicīniski pakalpojumi uztur arī morālo stāvokli un ļauj personai uzņemties risku, zinot, ka ir pieejama medicīniskā palīdzība. Pirmskrīzes posmā plānojot pretošanos, ir jāiekļauj atbalsta pasākumi cietušo evakuācijai ārā no valsts un uz draudzīgu valsti, kā arī evakuācijas metodes. Apdzīvotās vietās, kurās varētu nebūt efektīvas medicīniskās palīdzības, pretošanās kustība var uzturēt iedzīvotāju lojalitāti, sniedzot medicīniskos pakalpojumus.¹¹⁷ Plānojot pretošanos, pretošanās organizācijai ir jānosaka nepieciešamā medicīniskā kompetence un, iespējams, jāsavervē atbilstoši ārsti, medmāsas un tehniskais personāls izmantošanai nākotnē kā atbalstītāji un atbalsta tīkla personāls. Plānojot pretošanos, ir jāņem vērā ne tikai evakuācija uz draudzīgo valsti, bet arī medicīnisko krājumu un iekārtu iespējamā saņemšana no šīs valsts, lai papildinātu pieejamos krājumus un aprīkojumu, kas, iespējams, tiek uzglabāts slēptuvēs. Pirmskrīzes posmā ir jāapstiprina Hipokrāta zvēresta došanas prakse, lai saglabātu leģitimitāti informācijas vidē. Pretošanās medicīniskais tīkls var būt visai plašs. Ir nepieciešams, lai būtu atvēlēts pagrīdes organizācijas medicīniskais personāls, transporta dienesti, krājumi, aprīkojums un telpas. Šāds izveidots tīkls var medicīniski spēcīnāt pretošanās organizāciju, jo īpaši dalībniekus, kas guvuši ievainojumus pret ienaidnieku vērstās darbībās, un stiprināt pretošanās kustības morālo stāvokli. Šo atvēlēto pagrīdes organizācijas personālu, krājumus, iekārtas un telpas jāpapildina ar atbalstītāju un atbalsta tīkla pieejamību. Pagrīdes medicīniskās organizācijas piemērs ir sniegts turpmākajā attēlā (*skat. 12. att.*).

12. att. Pagrīdes medicīniskās organizācijas piemērs¹¹⁸

9) Apbedīšana. Drošības nodrošināšanai ir izšķirīgi svarīgi evakuēt bojāgājušos pretošanās cīnītājus no vietas, kur notikusi taktiskā operācija, piemēram, reids vai uzbrukums no slēpņa. Ja bojāgājušais biedrs tiek identificēts, tas varētu apdraudēt pretošanās dalībnieku ģimenes un sniegt ienaidniekam svarīgus izlūkdatumus par šūnas dalībniekiem vai lielāku pretošanās organizāciju. Šādos gadījumos pretošanās kustības dalībniekiem ir jāpārvieta un uz laiku jāaprok kaujā kritušie, līdz ir iespējams tos pienācīgi apbedīt vai nodot. Ar kritušo aizvākšanu un apbedīšanu panāk ne tikai to, ka ienaidnieks neiegūst izlūkdatumus par pretošanās kustības dalībniekiem, skaitu un organizācijas struktūru, bet arī liedz tam propagandas iespējas (*skat. D pielikumā aprakstu par mežabrāļiem*).

F. Apmācība

1) Identificētie pretošanās organizācijas dalībnieki, piemēram, galvenie kadri, ir jāapmāca pirmskrīzes posmā, plānojot un gatavojot valsts aizsardzības pasākumus, lai nodrošinātu dalībnieka pilnīgu pārbaudi, vispusīgu prasmju apgūšanu un arī savstarpējo apmācību. Pretošanās kustības dalībniekiem apmācības procesā ir jāiegūst gan profesionālās prasmes, gan psiholoģiskā sagatavotība. Okupācijas laikā pagrīdes organizācijas dalībnieku primārais pienākums ir nodrošināt īpašu apmācību pretošanās kustības komponentiem – pagrīdes organizācijai, atbalstītājiem un atbalsta tīklam un partizāniem.¹¹⁹ Partizāni, sabotieri, administratīvie speciālisti, ziņotāji un citi operatīvie darbinieki var izpildīt savus uzdevumus vien tad, ja viņi prot prasmīgi izmantot ieročus, sprāgstvielas, sakaru iekārtas utt. Apmācības procesā ir jānodrošina ne tikai prasmju veidošana, bet arī jāstiprina organizācijas drošība, jāveic ideoloģiskais darbs un jāatlasa un jāveido nākamie līderi. Tiklīdz ir sākta pretošanās okupantam, tiek iegūta pieredze, un gūtās mācības ir jāizplata un jāiekļauj pastāvīgās apmācības programmā.

2) Sākotnējā apmācības periodā vadītāji novērtē jauno kandidātu uzticamību vai apdraudējumu organizācijai. Tādējādi sākotnējā apmācība pilda divas funkcijas, proti,

prasmju veidošanas un kontroles funkciju. Tikai tad, kad šis kandidāts būs pierādījis spēju, apņēmību, briedumu un uzticību valsts autonomijas un aizsardzības lietai, viņš tiks apmācīts tālāk.

3) Ja šāda apmācība tiek veikta slepeni okupācijas vidē, parasti tā aizņem daudz ilgāku laiku. Apmācība parasti notiek neregulāri īsos intervālos un ir vērsta uz indivīdiem vai ļoti mazām vienībām, nevis tiek veikta lielāku kopu apmācība. Visbiežāk izmantotās apmācības metodes ir mācību nometnes un apmācība tiešsaistē.¹²⁰

a) Mācību nometnes

1) Tāpat kā valsts konvencionālo un speciālo operāciju spēku apmācībā arī nometnēs var radīt izolētu vidi, koncentrēties uz prasmju veidošanu un ideoloģisko audzināšanu, lai sagatavotu rīkoties spējīgus un uzticamus biedrus. Pirmskrīzes vidē valdība var izveidot nepieciešamo materiāli tehnisko bāzi, lai nodrošinātu potenciālo pretošanās dalībnieku apmācību. Jānodrošina, ka okupācijas laikā šāda materiāli tehniskā bāze nav pieejama okupācijas spēkiem un, iespējams, ir izvietota ārvalstī. Vēsture liecina, ka mācību nometnes, kas izveidotas brīvākā vai daļēji brīvā atmosfērā, var attīstīties par ļoti efektīvām pretošanās cīnītāju kaldināšanas institūcijām. Vjetkongs kandidātus apmācīja viņu dzimto ciematu tuvumā. Kandidātiem, kuriem bija lielākais potenciāls, tika sniegta papildu apmācība, un viņi tika norīkoti galveno spēku vienībās. Šajās vienībās tika iekļautas ārkārtīgi motivētas personas.

2) Pēc Izraēlas iebrukuma Libānā 1982. gadā Irānas Revolucionārās gvardes korpusa (*IRGC*) elementi pārvietojās uz Bekas ieleju Libānā un nodibināja tur infrastruktūru, lai izveidotu formējumu, kas kļuva par politisko un paramilitāro organizāciju *Hezbollah*. *IRGC* vadīja militārās mācības un reliģisko ideoloģiju iedīgļa stadijā esošajai nemiernieku kustībai. Līdz 1984. gadam *IRGC* vadīja sešas mācību nometnes un maksāja algas, sniedza medicīniskos pabalstus un bezmaksas izglītību kaujiniekiem un viņu ģimenēm.¹²¹

b) Apmācība tiešsaistē

1) Līdz ar interneta tīkla, datoru, portatīvo digitālo ierīču un bezvadu sakaru attīstību ir krasī mainījušies daudzi sabiedrības un konflikta aspekti. Ir mainījusies arī pagrīdes organizācijas apmācības funkcija. Pirms interneta ienākšanas piekļuve informācijas avotiem par ieročiem, sprāgstvielām un taktiku bija visai ierobežota. Mūsdienās daudz motivējošas un operacionālas informācijas var atrast internetā, un tā ir vien peles klikšķa attālumā. Tomēr apmācība tiešsaistē rada arī būtisku risku, ja runa ir par ienaidnieka spējām vadīt izlūkošanu ar sakaru līdzekļiem (*SIGINT*). Lai nodrošinātu operacionālo drošību, īstenojot apmācību tiešsaistē, ir jāveic piesardzības pasākumi.

2) Organizācija *Hezbollah* bija izstrādājusi videospēli *Special Force* [Speciālo operāciju vienība], kurā spēlētāji izspēlēja simulētas operācijas pret Izraēlas kareivjiem, pamatojoties uz reālās dzīves notikumiem. Šajā spēlē spēlētāji varēja praktizēties “šaušanā pa mērķi” uz Izraēlas politiskajiem līderiem. Publicējot šo spēli, *Hezbollah* varēja gan sludināt savu ideoloģiju, gan pilnveidot noteiktas prasmes.¹²²

3) Valdības internetā pret pretiniekiem nepārtraukti īsteno uzbrukuma un aizstāvības pasākumus. Pirmskrīzes posmā valdībai ir pieejami daudzi resursi, lai uzturētu un aizsargātu savu informāciju un īstenotu drošu saziņu. Tas ir labākais laiks, lai apmācītu personālu šo uzdevumu veikšanai. Savukārt okupācijas apstākļos šie resursi diez vai būs droši pieejami. Pat ja pretošanās dalībnieki ir apguvuši šīs metodes, pretošanās spēkiem valstī būs nepieciešama piekļuve pieejamajiem interneta resursiem, lai pastāvīgi turpinātu apmācību un sniegtu palīdzību pretošanās kustībai. Nozīmīgākā izpausme apmācībai tiešsaistē ir augošā hakeru kopiena. Ik gadu tiek izveidots tūkstošiem jaunu tīmekļa vietņu, kas piedāvā hakeriem instrukcijas un rīkus un kas ir pilnas ar operacionālu profesionālo informāciju, padomiem, viltībām un “paraugpraksi”. Šo vietņu apmeklētāji var iemācīties detalizētas tehnikas, kā veikt pakalpojumatteices uzbrukumus, zagt paroles, pārslogot tīmekļa vietnes un zondēt tīklu vājās vietas. Viņi var arī lejupielādēt šifrēšanas, programmēšanas un datu manipulācijas rīkus.¹²³ Šādu suverēnas valdības sastāvā neietilpstošu personu vai organizāciju izmantošana ir jālīdzsvaro ar noteikumiem un likumiem, kas šai valdībai ir saistoši, kā arī jāizvērtē, kā tas ietekmēs legītimītāti informatīvajā vidē.

c) Apmācību veikšana

1) Ja kādu pretošanās dalībnieku apmācība nav veikta pirmskrīzes posmā, tā kļūst par pagrīdes organizācijas pamatfunkciju. Apmācības režīmā pagrīdes organizācijas vadītāji atlasa un novērtē kandidātus un pilnveido viņu prasmes, lai papildinātu pagrīdes organizācijas un partizānu spēkus, un vienlaikus veic arī īpašu apmācību potenciālajiem atbalstītājiem un atbalsta tīkla dalībniekiem. Internets sniedz gandrīz neierobežotu piekļuvi informācijai par to, kā iegūt plaša apjoma noderīgas profesionālās prasmes dažādās jomās. Slepna apmācība ietekmē tās saturu un veikšanu un parasti ir vērsta uz atsevišķu personu vai ļoti mazu vienību apmācību. Apmācības programma pilda arī kontroles funkciju, un programmā ir ātri jāiekļauj gūtās mācības par jaunajām apmācības tehnikām.

2) Saistībā ar nepieciešamību īstenot ilgstošu pretošanos, *PIRA* ir pamācošs piemērs, kā organizācija plānoja, organizēja un īstenoja apmācību. Galvenā štāba apmācības nodaļa bija atbildīga par apmācības resursu un materiāli tehniskās bāzes uzturēšanu. Tā nodrošināja apmācību trijās jomās: jauno kandidātu apmācību, operacionālo prasmju apguvi un apmācību izlūkošanas/pretizlūkošanas/drošības jomā. Jauno kandidātu apmācībā uzsvars tika likts uz motivāciju veicinošu informāciju, piemēram, valsts vēstures un īru pretošanās kustības vēstures mācīšanu. Pēdējās divas minētās mācību programmas bija vērstas uz operāciju veikšanai nepieciešamo profesionālo prasmju apguvi un organizācijas drošības nodrošināšanu.

a) Jaunajiem kandidātiem pirmos trīs mēnešus pēc iestāšanās organizācijā bija jāapmeklē apmācības sesijas apmēram reizi nedēļā. Šajās sesijās tika iekļautas lekcijas un diskusijas par pienākumiem, organizācijas vēsturi, militārās iesaistīšanās noteikumiem un pretošanos pratināšanai. Šajā laikā tika novērtēta kandidāta piemērotība dienestam un organizācijas drošības riski.

b) *PIRA* saprata, ka uzsvars ir jāliek uz profesionālo prasmju rūpīgu apguvi, proti, apmācību un instrukcijām par ieročiem, sprāgstvielām un taktiku pilsētvidē un laukos. Tādi secinājumi radās tādēļ, ka iepriekš bija daudz gadījumu, kad, neprotot rīkoties ar ieročiem un sprāgstvielām, tika nogalināti pašu biedri vai spridzekļi uzsprāga priekšlaikus, kā arī impulsīvie un neprasmīgie jaunieši devās

neefektīvos uzbrukumos, kas izraisīja vien arestus, pratināšanas un politiskās neveiksmes.

c) *PIRA* arī centās uzlabot bumbu izgatavošanas, snaiperu, loģistikas un izlūkošanas sniegumu. Tāpēc laiku pa laikam tika sapulcēti speciālisti, lai saņemtu apmācību un nodotu tālāk gūtās mācības nolūkā uzlabot drošumu, drošību un sniegumu.

d) Parasti tiek prasīts, lai slepenajās mācībās nenotiktu reāla šaušana ar ieročiem, jo tā rada troksni un to ir grūti noslēpt. Tāpēc *PIRA* izmantoja nomaļas vietas visā Īrijā, tostarp pamestas lauku mājas, ļaužu neapmeklētas pludmales un mežus. Reiz *PIRA* izmantoja pludmali šaušanai ar mīnmetēju, izmantojot tukšas čaulītes. Drošības nolūkos kandidāti bieži vien nezināja šo nometņu precīzu atrašanās vietu. *PIRA* veidoja sakarus arī ar simpatizējošām grupām ārvalstīs un veica apmācību ārvalstu teritorijā.¹²⁴

G. Sakari

1) Sakari ir informācijas apmaiņa un citu veidu ziņošana organizācijas iekšienē. Pagrīdes organizācijas operācijas, tostarp bruņoto vienību, atbalstītāju un atbalsta tīkla un sabiedriskā komponenta savstarpēja koordinācija, nevar notikt, ja nav sakaru sistēmas. Pagrīdes organizācijas sakari pēc būtības parasti ir slepeni, un nepieciešamība sazināties ir jālīdzsvaro ar personāla, plānu un objektu apdraudējuma risku, ja ziņojumi tiks pārtverti.

2) Vēsturiski pagrīdes organizācijas sakaru sistēma attīstās līdztekus pretošanās kustības attīstībai. Ja pretošanās kustība ir iekļauta valsts aizsardzības plānos, ir iespēja iegādāties un izmantot bagātīgu klāstu drošu sakaru sistēmu, lai apmācītu iesaistītos pretošanās dalībniekus pirmskrīzes periodā, kā arī iemācītu viņiem īpašas klasificētas izlūkošanas metodes. Tas ļauj izvairīties no stingras disciplīnas un viendabīguma trūkuma, ja šie pasākumi sākas pēc okupācijas un pretošanās pasākumi sākas ar lielāku spēju un kompetenci. Lai pagrīde nedarbotos pēc viena šablona, ko varētu atpazīt un sakaut, pagrīdes organizācijai ir jāizmanto dažādas un daudzveidīgas metodes, piemēram, sanāksmes klātienē, kurjeri, pasts, sūtījumu “nomešana”, radio, mobilie telefoni, internets un sociālie tīkli. Gatavojoties pretpasākumiem, ko izmanto okupācijas vara, pagrīdes organizācijai ir arī jābūt apmācītai īstenot tādas drošības pasākumus kā, piemēram, kodus, lēkājās frekvences radioiekārtas, izkliedes spektru un citus pasākumus.¹²⁵

3) Efektīva pretošanās plānošana ietver arī alternatīvu sakaru metožu izstrādi un uzturēšanu visā pretošanās tīklā, lai vājinātu pretinieka spējas to sagraut. Ja okupants kontrolē visu valsti vai tās lielāko daļu, tas varētu atspējot, bloķēt, pārtvert vai mainīt tehniskos sakarus. Tas varētu izmantot arī noteikšanas metodes, lai identificētu, izsekotu, arestētu vai nogalinātu pretošanās līderus un dalībniekus. Tādējādi nacionālā pretošanās kustība un tās sabiedrotie un partneri nedrīkst aprobežoties vien ar tehnisko variantu plānošanu, bet ir jāiekļauj arī mazāk pierastas netehniskas sakaru metodes.

4) Tehniskie sakari

a) Pretošanās spēki mēdz izmantot visu veidu radioiekārtas – gan ultra augstfrekvences radioiekārtas, gan amatieru radioiekārtas un personālo sakaru frekvenču joslu radioiekārtas. Lai arī šos sakarus var viegli traucēt, pārtvert vai noteikt to atrašanās vietu ar virziena atrašanas ierīcēm, tie ir arī lēti, paplašināmi un tiem nav nepieciešams

izsekojams konts, kā tas ir ar telefona vai interneta e-pasta kontiem.

b) Noderīgi var būt arī mobilie telefoni, lai arī tiem ir augsta riska pakāpe. Savienojumus var pārraudzīt, var noteikt atrašanās vietu un var iegūt ļoti daudz informācijas, ja [sakari] tiek notverti. Šādiem trūkumiem bija nozīmīga loma Abū Musaba az-Zarkavi [*Abu Musab Al-Zarqawi*] izsekošanā un nogalināšanā Irākā. Afganistānā talibi sarīkoja mobilo telefonu torņu izslēgšanu naktī, lai traucētu amerikāņiem veikt operācijas, savukārt Irākā nemiernieki piespieda komercuzņēmumus turpināt pakalpojumu sniegšanu, jo tie bija noderīgi nemiernieku operācijām.

c) Arī interneta sakariem ir līdzīgas priekšrocības, proti, ātrums un precizitāte, un līdzīgi trūkumi, proti, monitorings, atrašanās vietas atklāšana un informācijas ieguve, notveršanas gadījumā. Tomēr nemiernieki tos efektīvi izmantoja propagandas nolūkos, augšupielādējot savu uzbrukumu digitālos videoattēlus, ko paši bija uzņēmuši. Pretošanās spēki var augšupielādēt labvēlīgus attēlus, lai palīdzētu uzturēt okupēto iedzīvotāju morālo stāvokli.

d) No 2004. gada novembra līdz 2005. gada janvārim Oranžās revolūcijas laikā Ukrainā tika plaši izmantotas publikācijas interneta tīklā un izmantoti mobilie telefoni, lai atbalstītu un palielinātu protestus pret falsificētām vēlēšanām Kijevā. Organizētāji izmantoja internetu, lai organizētu demonstrācijas, sēdstreikus un streikus, vienlaikus lai sasniegtu starptautisko auditoriju un pilnveidotu starptautisko atbalstu. Līdzīgas metodes var izmantot, lai organizētu iedzīvotāju pretošanos, iesaistot viņus nevardarbīgos protestos pret okupantu.

e) Pretošanās kustība Moldovā 2009. gadā savā labā izmantoja sociālo ziņojumu pakalpojumu internetā *Twitter*, lai mudinātu pretoties, aktualizētu protestētāju darbības un informētu par valdības reakciju, kā arī izmantoja *Twitter*, lai lūgtu starptautiskās sabiedrības atbalstu. Pretošanās organizācija var izmantot līdzīgas metodes, lai uzturētu un veidotu draudzīgo ārvalstu tautu, kā arī savas diasporas atbalstu.

f) Internetu un mobilos telefonus var izmantot, lai demoralizētu okupācijas spēkus, publicējot partizānu vai pagrīdes organizāciju sekmīgu uzbrukumu vai liela mēroga demonstrāciju un citu notikumu videoierakstus. Tos var arī izmantot, lai piesaistītu jaunus pretošanās kustības kandidātus un demonstrētu savu atjaunošanās spēju, kā arī atbalstītu valsts morālo nostāju pret okupantu. To var izmantot arī kā propagandas rīku, lai ietekmētu pašas agresorvalsts iedzīvotājus nolūkā mazināt viņu atbalstu agresorvalsts veiktajām darbībām.

g) Tehniskie sakari, piemēram, interneta un mobilo telefonu izmantošana, var uzlabot vervēšanas, finansēšanas, apmācības, propagandas un pat izlūkošanas operācijas, vienlaikus piesaistot lielu auditoriju kibertelpā. Sociālo tīklu decentralizētais veids arī ir ļoti noderīgs, lai sasniegtu un mobilizētu masas, un ir ārkārtīgi noderīgs ikdienas operāciju plānošanā un kontrolē, ja vien pretinieks nenobloķē uztveršanas iespējas. Turklāt pretinieks kā okupēto iedzīvotāju vai pretošanās organizācijas maldināšanas rīku jo īpaši var izmantot sociālos tīklus.

h) Pagrīdes organizācijai ir jāizmanto efektīvi sakari, lai izdzīvotu un augtu. Ir jābūt sakariem ar pagrīdes organizāciju, atbalstītājiem un atbalsta tīklu, partizānu spēkiem, valsts iekšienē evakuēto vai trimdas valdību un, ja atbilstīgi, ar pretošanās sabiedrisko komponentu. Turklāt, lai gūtu sekmes, izšķirīgi svarīgi ir uzturēt sakarus ar faktiskajiem

un iespējamajiem atbalstītājiem visos līmeņos visā starptautiskajā sabiedrībā un censties demoralizēt agresorvalsts iedzīvotājus.¹²⁶

5) Netehniskie sakari

a) Netehnisko sakaru priekšrocība ir tā, ka netiek atstāts atklājams elektroniskais paraksts, kuru varētu pārķert, taču tie palielina to cilvēku ievainojamību, kas īsteno šādus sakarus. Netehniskie līdzekļi ir klātienēs tikšanās, kurjeri, pasta sistēma un sūtījumu "nomešana". "Nomešana" ir slepena vieta, kur tiek atstāti ziņojumi, nauda vai piegādes, lai vēlāk tos paņemtu kāds cits aģents. Priekšrocība ir tā, ka ne tā persona, kas atstāj ziņu vai priekšmetu, ne tā persona, kas to paņem, nesatiekas un pat nepazīst viena otru. Persona, kas norunātajā vietā atstāj sūtījumu, tajā pašā vai pat kādā citā vietā parāda kādu fizisku zīmi, kuru varētu atpazīt vien otra kontaktpersona vai ierobežots organizācijas biedru skaits. Šis signāls informē saņēmēju, ka priekšmetu var paņemt nomešanas vietā. Šīs metodes lielākais apdraudējums ir novērošana. Tāpēc pagrīdes organizācijai ir jāveic drošības piesardzības pasākumi, piemēram, jāmaina nomešanas vietas un signāli un jāveic izlūkošanas pretpasākumi.

b) Ja kā slepenos sakarus izmanto neklātienēs metodes, ir izšķirīgi svarīgi apstiprināt, ka saņēmējs ir saņēmis sūtītāja ziņojumu. Ja nav saņemts pozitīvs saņemšanas apstiprinājums, pagrīdes organizācijas kustībai ir jāpieņem, ka ziņojums tika pārtverts un ka daļa tīkla var būt kompromitēta. Šādā gadījumā dalībniekiem, kurus tas var visvairāk ietekmēt, ir vai nu jāgatavo aizsega darbības, vai arī jānododas uz drošiem mājokļiem un jāgaida turpmākais riska novērtējums.¹²⁷

H. Drošība. Spējīgu un kompetentu ienaidnieka spēku klātbūtnē drošība ir pretošanās organizācijas primārais apsvēruma un caurauž katru tās funkciju aspektu. Lai nodrošinātu tās darbību un izdzīvošanu, pirmskrīzes posmā ir nepieciešams veikt ieceltā pretošanās kadra dalībnieku apmācību. Izstrādājot un īstenojot drošības pasākumus, pretošanās kustība stiprina organizācijas integritāti, savu biedru drošību un spēju vadīt operācijas. Pretošanās organizatoriskie drošības piesardzības pasākumi primāri ir pagrīdes organizācijas atbildība, un atbalstītāji un atbalsta tīkla dalībnieki sniedz agrīno brīdināšanu par apdraudējumiem.

1) Segmentēšana. Segmentēšana ir organizācijas vai darbības sadalīšana funkcionālos segmentos vai šūnās, lai ierobežotu savstarpējo saziņu un nodrošinātu, ka par citu segmentu identitāti vai darbībām ir zināms tikai tas, kas ir jāzina. Ar šādu pasākumu tiek panākts tas, ka mazinās organizācijas apdraudējuma risks, jo tiek ierobežoti augstākstāvošo un padoto savstarpējie kontakti, kā arī laterālie sakari. Izmantojot šo metodi, ja kāds šūnas biedrs tiek notverts, viņš var izpaust vienīgi dažu savu šūnas biedru identitāti – neko vairāk.

2) Jauno dalībnieku pārbaude. Jaunie kandidāti, jo īpaši okupācijas laikā, rada paaugstinātu apdraudējumu, jo pastāv iespēja, ka jebkurš no tiem varētu būt agresorvalsts aģents. Tāpēc ir jāpārbauda viņu pagātne, politiskās aktivitātes, darbs, ģimene un tuvākie līdzgaitnieki. Turklāt var būt nepieciešams arī pārbaudes laiks, kurā viņi tiek uzraudzīti un pārbaudīti, parasti uzticot viņiem palīguzdevumus.

3) Saziņas drošība. Izmantojot gan tehnisko, gan netehnisko sakaru metodes, kodētus vārdus var izmantot vietu, kustību un operācijas plānu apzīmēšanai, un tos var izmantot arī tamdēļ, lai atpazītu savstarpēji nepazīstamas personas, kas ir pretošanās dalībnieki. Kad Kosovā sākās nozīmīgs konflikts 1998. gadā, visi Kosovas Atbrīvošanas armijas (KLA)

vadītāji pieņēma, ka Serbijas izlūkdienesti pārrauga viņu mobilos telefonus. Tāpēc sarunas pa mobilo telefonu bija absolūti minimālas un tika stingri ievērota operacionālā drošība, proti, netika minētas vietas, vārdi vai konkrēti novērojāmie, kurus Serbijas izlūkdienesti varētu viegli pārtvert.

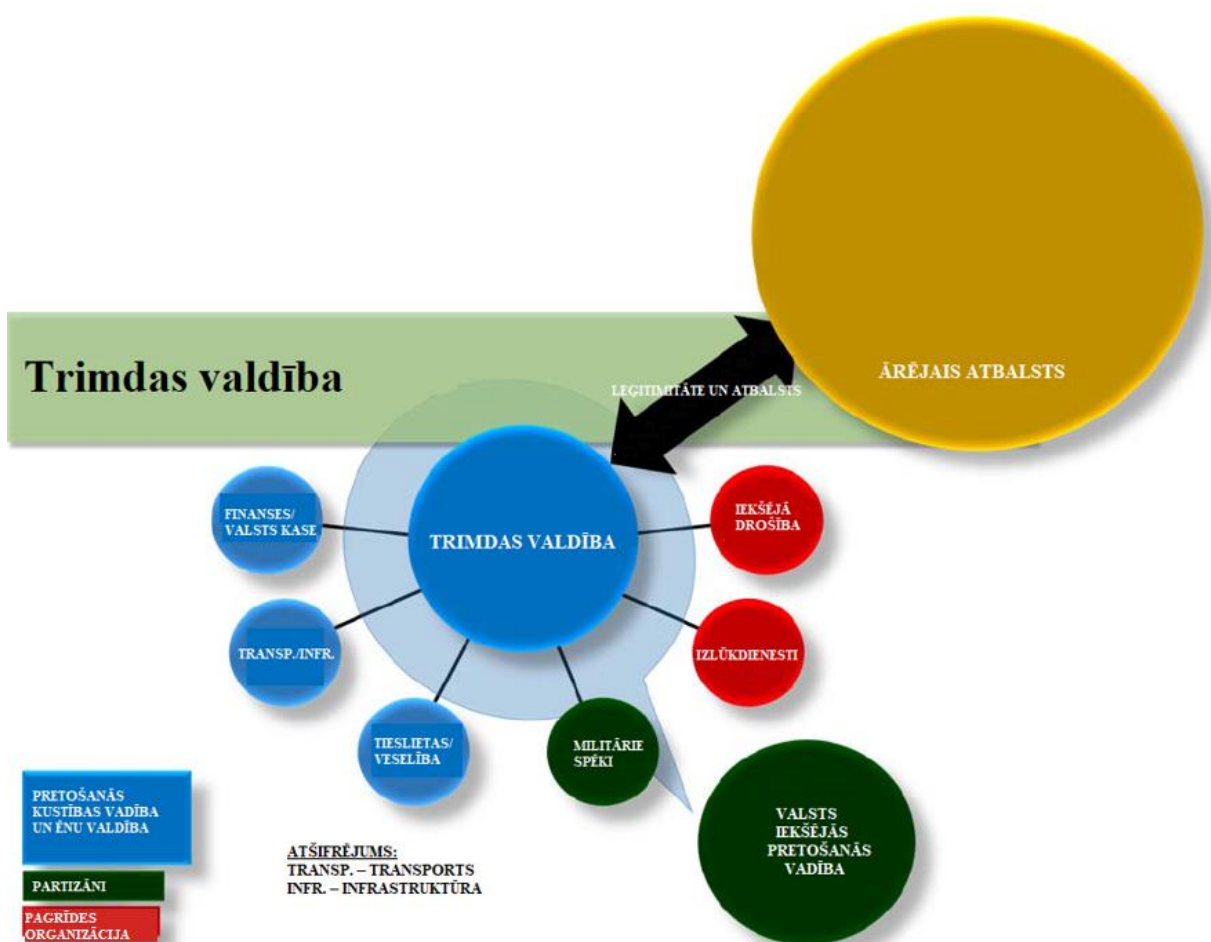
4) Pierakstu veikšana. Lai arī praktiski visām organizācijām ir nepieciešams veikt pierakstus, okupētajā teritorijā un teritorijā, kurā pastāv okupācijas draudi, ir līdz minimumam jāsamazina rakstiskie vai elektroniskie pieraksti. Jāpieraksta tikai tāda informācija, ko nevar atcerēties vai kas nepieciešama turpmākai izmantošanai. Pieredze, ko 2. pasaules karā bija guvis Francijas pretošanās tīkls, dēvēts par “Cartel”, parāda to, kādu risku rada detalizēti pieraksti. Organizācijas vadītājs bija izveidojis savu biedru sarakstu, iekļaujot katra vārdu un uzvārdu, adresi, izskatu un telefona numuru, un par katru biedru nekodētā veidā uzrakstīja kartiņu. 1942. gadā izraudzītais organizācijas kurjers brauca ar vilcienu uz Parīzi un portfelī viņam bija 200 šo kartiņu. Kurjers iemīga, un, kamēr viņš gulēja, Vācijas izlūkošanas aģents paņēma viņa portfeli. Tādā veidā tīkls tika iznīcināts.¹²⁸

5) Individuālie drošības pasākumi. Okupācijas laikā atsevišķiem pretošanās dalībniekiem ir jāturpina saplūst ar savu vidi. Dalībniekiem ir jāturpina vai jāizveido parastās ikdienas gaitas, kas saskan ar viņu kaimiņu ikdienas gaitām, lai nepievērstu sev uzmanību. Bijušais Vācijas antifašistu pagrīdes organizācijas līderis norādīja, ka ir grūti izvairīties no modernas policejiskas valsts uzraudzības, taču policiju var maldināt. Labākais veids, kā viņus maldināt, ir dzīvot iespējami ierasti un atklāti. “Jo vairāk jūs līdzināsities parastam ikdienas iedzīvotājam visos aspektos, jo mazāk jūs tiksiet turēts aizdomās.”¹²⁹ Mūsdienās tas var nozīmēt ne vien fizisku uzvedību, bet arī uzvedību interneta vidē. Vēl viens individuālās drošības aspekts ir nejaušu fiziskās uzvedības šablonu izveide. Šāda ierastās kārtības korigēšana ir efektīva pretnovērošanas metode, ko izmanto, lai atklātu, vai drošības spēki neveic uzraudzību.

6) Drošās teritorijas [safe havens]. Modernas valsts drošības spēku spējas iegūt uzticamus tehniskās izlūkošanas datus piešķir vēl lielāku nozīmi tam, ka pretošanās organizācijai ir drošās teritorijas. Šādām drošām teritorijām ir jābūt vietās, kurām ienaidnieka vai okupācijas drošības spēki nevar vai gandrīz nevar piekļūt. Ierobežotas drošās teritorijas var izveidot valsts iekšienē, kur mīt uzticami simpatizējošie iedzīvotāji, kas var būt arī atkarīgi no materiāli tehniskā atbalsta. Visefektīvākās drošās teritorijas ir ārpus valsts draudzīgā valstī, kas, vēlams, fiziski ir robežvalsts.

7) Kā rīkoties notveršanas gadījumā. Pretošanās dalībniekiem ir jābūt rīcības kodeksam, lai zinātu, kā rīkoties notveršanas gadījumā. Kopumā saskaņā ar rīcības kodeksu nedrīkst izpaust tādu informāciju kā vārdu un uzvārdu, segvārdu, adresi un informāciju par iepriekšējām, pašreizējām vai nākotnes operācijām. Turklāt dalībniekiem ir jābūt sagatavotiem un jāzina iespējamās pratināšanas tehnikas, ko izmanto ienaidnieks. Parastās pratināšanas un iztaujāšanas tehnikas ir viltus aģenta ievietošana tajā pašā kamerā, lai censtos iegūt dalībnieka uzticību un iegūtu no viņa informāciju. Cita tehnika ir ieslodzītā demoralizēšana, izmantojot informāciju, kas par viņu vai organizāciju jau ir zināma, lai viņš sāktu ticēt, ka ir nodots, tādējādi vājinot viņa lojalitāti. Vēl viena tehnika ir apsolīt viņu pasaudzēt vai amnestēt apmaiņā pret informāciju.¹³⁰

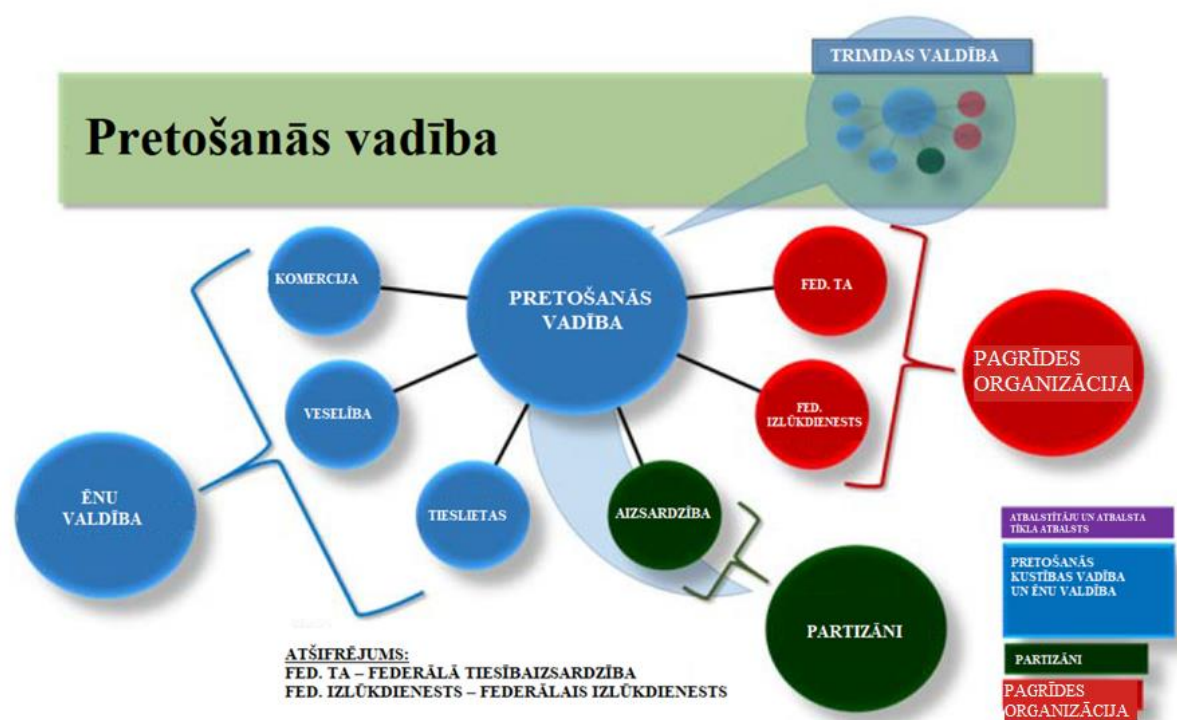
11. Vadības un pārvaldības darbības un funkcijas un trimdas valdība

13. att. Trimdas valdības vispārīga grafiska atveidojuma piemērs¹³¹

A. Trimdas valdība ir valdība, kas evakuēta no savas izcelsmes valsts, bet kas joprojām tiek atzīta par leģitīmu suverēnu valsts varas institūciju. Valdības došanās trimdā ārkārtējos apstākļos, kad tā vairs nevar turpināt darboties valstī, ir jāparedz ikvienā nacionālās pretošanās kustības plānošanā. Tas ir nepieciešams, lai nodrošinātu, ka valsti joprojām pārstāv suverēna, leģitīma valdība, kas spēj runāt valsts interesēs, tai cīnoties līdztekus tās sabiedrotajiem un partneriem nolūkā atjaunot valsts suverenitāti. Trimdas valdība parasti rod patvērumu netālā sabiedroto valstī vai partervalstī. Trimdas valdībai ir jābūt ciešām attiecībām ar okupētajā teritorijā izveidoto ēnu valdību un tā jāvada. Trimdas valdība var nodrošināt gatavu aparātu pretošanās kustības ārējā atbalsta koordinēšanai. Trimdas valdības funkcijas un attiecības ir norādītas iepriekš (*skat. 13. att.*).

B. Pretošanās vadība. Lai arī pretošanās organizācijai ir svarīga zināmā mērā centralizēta stratēģiskā virzība un plānošana, tās vadība var būt gan vienkārša, gan sarežģīta un gan centralizēta, gan decentralizēta. Līdz ar sociālo tīklu un informācijas tehnoloģiju aizvien lielāku lietojumu pretošanās organizācijas var darboties plakanākā, decentralizētākā veidā. Izmantojot internetu, ja tas ir pieejams okupācijas apstākļos un ja tiek izvērtētas drošības prasības, pretošanās dalībnieki var virtuāli sazināties ar saviem biedriem valstī un ārpus tās. Pretošanās vadības savstarpējās attiecības ir attēlotas turpmāk (*skat. 14. att.*).

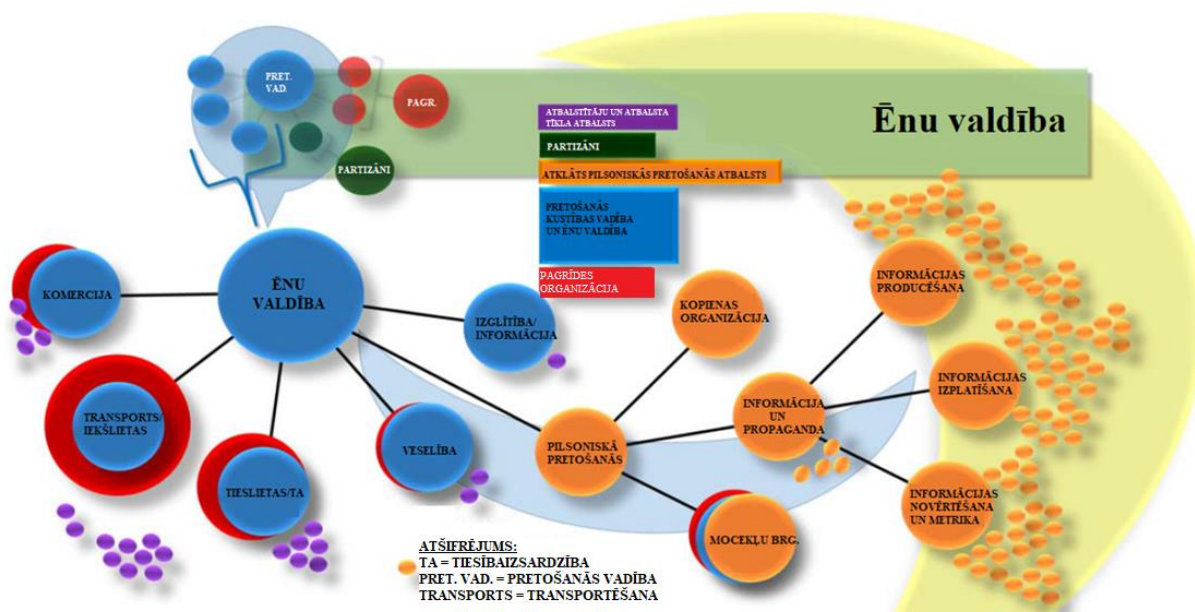
14. att. Pretošanās vadība attiecībā pret citiem komponentiem. Piemērs¹³²

C. Ēnu valdība

1) Nolūks. Ēnu valdība ir slepena pretošanās kustības pārvaldība, kas darbojas pagrīdē. Tā funkcionāli darbojas paralēli valsts struktūrai, ko izmanto okupācijas režīms okupētajā teritorijā, taču opozīcijā tai. Tā darbojas slepeni okupētajā teritorijā evakuētās vai trimdas valdības vārdā un tās atbalstam. Tās primārais nolūks ir ietekmēt iedzīvotāju uzvedību. Proti, tā cenšas uzturēt vai palielināt tautas pretošanos okupantam ar nevardarbīgas un pasīvas pretošanās metodēm, vienlaikus tā darbojas, lai atturētu no sadarbošanās (*skat. G pielikumu*).

2) Struktūra un loma. Ēnu valdība, jo īpaši tad, ja tai ir jādarbojas gadiem ilgi, bieži vien cenšas kopēt vai atdarināt dažas vai gandrīz visas pārvaldības funkcijas, ko piemērojis okupācijas režīms (piemēram, drošība un policija, tieslietu procesi, sociālie un veselības aprūpes pakalpojumi un ieņēmumu ģenerēšana ar nodokļu politiku, ja nepieciešams).¹³³ Ēnu valdības loma ir pievienot legimitātāti pretošanās organizācijai, vājināt okupanta varu un atturēt un demotivēt grupas un atsevišķus iedzīvotājus no sadarbošanās ar ienaidnieku, kā arī, ja nepieciešams, izskatīt šos jautājumus savos tiesas procesos. Ēnu valdība sinhronizē savas slepenās funkcijas ar citiem pretošanās komponentiem. Tā nerīkojas, lai kontrolētu citus komponentus, bet drīzāk rīkojas, lai ietekmētu iedzīvotāju uzvedību. Ēnu valdība zināmā mērā īsteno tautas pārraudzību, kontroli un saukšanu pie atbildības. Šo atbildības funkciju var pagarināt arī suverenitātes atjaunošanas fāzē pēc okupanta aizdzīšanas, piemērojot to pret cilvēkiem, kas apsūdzēti kolaboracionismā, ja okupācijas laikā ievāktā informācija var palīdzēt to īstenot, izmantojot atjaunotās tiesvedības procedūras. Ēnu valdība darbojas, lai diskreditētu okupantu, atbalstītu un ietekmētu iedzīvotājus un piešķirtu legimitātāti pretošanās kustībai. Organizatoriski un konceptuāli parasti tā darbojas pagrīdē. Ēnu valdības sarežģītās attiecības ir atveidotas turpmāk sniegtajā attēlā (*skat. 15. att.*).

3) Legitimitātes saglabāšana. Ēnu valdības locekļi būs vietējie pilsoņi, kuru nacionālā identitāte ir tāda pati kā vietējo iedzīvotāju nacionālā identitāte. Pamatojoties uz šo kopīgo identitāti, iedzīvotāji parasti piešķir viņiem lielu legitimitāti.¹³⁴ Tā jāuztver kā valdība, kas rīkojas tautas labākajās interesēs. Tās pienākums ir palīdzēt īstenot atklātu tiesībsardzību, aizturot parastos noziedzniekus, kas kaitē iedzīvotājiem, vai izveidot savu policijas funkciju, ja atklātās funkcijas nav atbilstīgas.¹³⁵ Tā var arī nodrošināt vai papildināt sociālos pakalpojumus tai iedzīvotāju daļai, kam tie nepieciešami, kā to bija darījusi Polijas Pagrīdes valsts 2. pasaules karā (*skat. D pielikumu*). Tai ir jāiegūst un jā saglabā funkcionējoša empīriskā suverenitāte un jāuztur spēcīga saikne ar evakuēto vai trimdas valdību. Tai ir arī jāizvairās darīt pārāk daudz gadījumos, kad tai sāk trūkt līdzekļu un tā vairs nevar veikt funkcijas, ko bija uzņēmusies. To varētu uzskatīt kā pretošanās kustības vājināšanos, un ienaidnieks to varētu izmantot, lai diskreditētu pretošanās kustību. Gadījumā, kad valsts iedzīvotāji pretojas ienaidnieka valsts okupācijai, ēnu valdībai, kas darbojas pēc evakuētas vai trimdas valdības norādījumiem, ir jā saglabā liela legitimitāte tās iedzīvotāju, kā arī starptautiskās sabiedrības acīs.¹³⁶

15. att. Ēnu valdības saikne ar pagrīdes organizāciju un atklātām organizācijām. Piemērs

4) Īslaicīga vai ilglaicīga ēnu valdība. Nacionālā pretošanās kustība kvalitatīvi un kontekstuāli atšķiras no nemieriem. Nemieri ir iekšēja kustība, kuras pamatā ir neapmierinātība ar nacionālo valdību, kas daudzos gadījumos ir starptautiski atzīta un leģitīma valdība. Pretošanās ir karadarbības forma, ko veic leģitīma valdība un suverēnas valsts iedzīvotāji, lai pretotos svešas varas īstenošanai okupācijai. Saskaņā ar šo koncepciju nacionālās pretošanās karadarbība ir īslaicīgs pasākums, ko īsteno, lai palīdzētu valstij un tās sabiedrotajiem un partnervalstīm atgūt no okupanta valsts suverenitāti. Tā nelīdzinās maoistu revolucionārajai karadarbībai, kas tika īstenošana, lai gāztu un aizstātu sociālo un politisko hierarhiju. Tikai tad, ja valstij nav ārējo sabiedroto un partneru, kas ir apņēmušies ar spēku palīdzēt atjaunot valsts suverenitāti īsā laikā, pretošanās kļūst par ilgstošu cīņu. Īstenojot šādu ilgstošu cīņu, ēnu valdībai ir pakāpeniski jāpalielina tās loma valsts iekšējās drošības un pakalpojumu sniegšanas jomā, lai vairotu savu legitimitāti valsts līmenī un starptautiski, palielinātu iedzīvotāju lojalitāti un atbalstītu trimdas valdību tās centienos atrast sabiedrotos un partnerus, kas palīdzētu atgūt valsts suverenitāti.

D. Leģitimitāte

1) Iekšzemes kontekstā ar politiskās leģitimitātes jēdzienu saprot valsti kā politisku organizāciju, kas veidota, noslēdzot sabiedrisko līgumu ar saviem pilsoņiem. Saskaņā ar šo sabiedrisko līgumu leģitīma politiskā vara tiek veidota ar pārvaldītās sabiedrības piekrišanu, vienlaikus iezīmējot pārvaldītās sabiedrības un valdības abpusējo saistību un tiesību savstarpējās attiecības. Ja ārvalsts iebrūk un pilnībā vai daļēji okupē valsts teritoriju, tā to dara bez pārvaldītās sabiedrības piekrišanas, tādējādi tai nav sabiedriskā līguma. Joprojām leģitīmajai evakuētajai vai trimdas valdībai, lai saglabātu savu leģitimitāti un noliegtu okupanta leģitimitāti, ir pastāvīgi jāinformē savi iedzīvotāji par to, ka tā pastāv un strādā, lai atjaunotu valsts suverenitāti.

2) Starptautiskajā kontekstā trimdas valdības leģitimitāte tiek veidota laikā, kad tā pārvalda valsts teritoriju pirms ienaidnieka iebrukuma. Jo stingrāk šī valdība izpilda leģitimitātes starptautiskās normas, tradicionālā veidā panākot galveno valstu konsensu, jo īpaši tad, ja ir demokrātiski ievēlēta, jo ir lielāka varbūtība, ka tā saglabās citu valstu un arī savas tautas atbalstu.

3) Ja valsts pretojas agresorvalsts iebrukumam un ja tā to dara saskaņā ar iekšzemes un starptautiskajiem nosacījumiem, tad jaunajai valdošajai pilnvarotajai valsts varai, ko iecēlis okupants, praktiski nebūs nekādas leģitimitātes attiecībā uz tautu, kuru tā centīsies pārvaldīt, izņemot iespējamu, bet mazu tautas daļu, kas būs pieslēgusies okupantam. Okupantam būs mazas izredzes panākt, ka jaunieceltā režīma valsts varu atzīs starptautiskā sabiedrība un iekšzemes iedzīvotāji. Pamatojoties uz iekšzemes un starptautisko atbalstu, ieņemtās valsts evakuētā vai trimdas valdība joprojām ir leģitīma un tās leģitimitāte nav jānodibina no jauna. Lai saglabātu šo leģitimitāti, pretošanās kustībai cīņā par suverenitātes atgūšanu ir jāizvairās no brutālas taktikas, cilvēktiesību pārkāpumiem un noziedzīgas darbības un jāievēro karadarbībai piemērojamās tiesības, Ženēvas konvencijas, to protokoli un starptautiskās tiesības cilvēktiesību jomā.¹³⁷

E. Suverenitāte

Kā jau tika norādīts iepriekš šajā dokumentā, suverenitāte var būt “juridiska” un “empīriskā”. Lai arī okupants var to apstrīdēt, sākotnējā nacionālā valdība var saglabāt tehnisko juridisko okupētās teritorijas suverenitāti, sagatavojot nepieciešamo tiesisko regulējumu, ar kuru nodod valsts pārvaldību trimdas valdības iestādei, kas turpinās pārstāvēt valsti. Okupants īsteno empīrisku suverenitāti, taču pretošanās kustība to var apstrīdēt ar darbībām, ko veic tās partizānu, pagrīdes organizācijas un atbalstītāju un atbalsta tīkla komponenti, evakuētā vai trimdas valdība un jo īpaši ēnu valdība.¹³⁸

F. Pretošanās kustības sabiedriskais komponents

1) Papildus pretošanās kustības pagrīdes organizācijas, partizānu un atbalstītāju un atbalsta vienības komponentam okupētajā teritorijā var pastāvēt arī sabiedriskais komponents. Šis sabiedriskais komponents, visticamāk, būs politiskās partijas veidolā un nevardarbīgi pretosies jaunajām iestādēm. Tam ir atklāti jāuzņemas nevardarbīga pretošanās, lai jaunās iestādes ļautu tam pastāvēt arī turpmāk.

2) Šis sabiedriskais komponents jeb pretošanās politiskais spārns var veicināt plašu saziņu valstī ar savu vēlētāju, kā arī ar starptautisko auditoriju. Tas var arī nodrošināt okupācijas iestādēm sarunu partneri, kas acīmredzami nav saistīts ar vardarbību, ko veic citi

pretošanās komponenti. Ja pienāks laiks, kad okupants nolems atteikties no savas ambīcijas izveidot pārvaldību visā valsts teritorijā vai tās daļā, kurā tas ir ielauzies, tad šis sabiedriskais komponents vai politiskā partija būs tā struktūrvienība, ar kuru okupants, visticamāk, veiks sarunas.

3) Piemēram, *PIRA* izveidojās kā radikāla grupa, kas 1969. gadā atšķēlās no oficiālās *IRA* pēc tam, kad *IRA* centās izbeigt atturēšanos no politiskā procesa. *PIRA* iebilda pret dalību politiskajā procesā, jo tā baidījās, ka Ziemeļīrija un Īrijas Republika tiks leģitīmi atzītas kā divi atsevišķi politiskie subjekti. Tomēr, kad tika novērots, ka iekšzemes un starptautiskais politiskais atbalsts *IRA* lietai mazinājās pēc Bobija Senda [*Bobby Sands*] nāves badastreikā 1981. gadā, *PIRA* realizēja politiskā procesa vērtību. Drīz vien pēc tam 1983. gadā par politiskās partijas *Sinn Fein* vadītāju kļuva Džerards Adamss [*Gerry Adams*], un līdz 2005. gadam politiskajā procesā sāka dominēt sarunas un vardarbības samazināšanās, kad *PIRA* pasludināja savas bruņotās cīņas beigas un nodeva ieročus.¹³⁹

12. Nevardarbīga pretošanās

A. Lai arī nevardarbīgas pretošanās lomu un metodes dažkārt ir aizēnojuši reliģiski un filozofiski apsvērumi, tās taktika ir visai konsekventa. Parasti pretošanās kustība organizē un vada nevardarbīgas pretošanās tehnikas un pārliecina parastos iedzīvotājus tās īstenot. Pēdējos 35 gados nevardarbīga pretošanās un masu mobilizācija ir sekmējusi nozīmīgas pretošanās organizācijas un kustības. Solidaritātes kustība Polijā 20. gs. 80. gados bija strādnieku kustība, kurai galu galā bija izšķirīga loma komunistiskā režīma gāšanā. Ukrainā pēc negodīgām vēlēšanām 2004.–2005. gadā sākās Oranžā revolūcija, kas bija masu mobilizācija ar plašu pilsonisko nepakļaušanos, kā rezultātā tika gāzts režīms, aizstājot to ar patiesi demokrātisku politisko procesu.

B. Pretošanās kustība var izmantot dažādus pasākumus, lai vājinātu ienaidnieka kontroli pār teritoriju un iedzīvotājiem. Nevardarbīgas darbības ir protesti, demonstrācijas, sēdstreiki, boikoti, valdības ēku vai citu atrašanās vietu ieņemšana, grafiti, simboli, vēstījumi sociālajos tīklos un okupanta rīkojumu ignorēšana. Pretošanās kustība var arī izvēlēties demonstrācijas, festivālus un institūcijas, lai kultūras identitāti pielāgotu pretošanās lietai. Šīs darbības traucē valdībai un pilsoniskajai sabiedrībai, kas atrodas okupāciju īstenojošā ienaidnieka varā vai ietekmē, nevainojami darboties. Nevardarbīga pretošanās var arī provocēt uz ienaidnieka neadekvātu reakciju. Šī reakcija var būt, sākot no tūlītējiem arestiem un iespējamās vardarbības līdz pat ilgstošiem pret kopienām un sabiedrību kopumā vērstiem būtiskiem ierobežojumiem. Šāda pārmērīga reakcija varētu atsvešināt iekšējos atbalstītājus, ārējos atbalstītājus (tostarp okupāciju īstenojošās valsts iedzīvotājus) un neizlēmīgos. Šādas reakcijas gadījumā pretošanās kustībai ir jāizmanto priekšrocība parādīt ienaidnieku kā netaisnīgu un neleģitīmu okupantu, pamatojoties uz ko tiek veidots nacionālās pretošanās kustības naratīvs. Līdztekus tam, ka pretošanās kustības ēnu valdība ar savu vēstījumu, kas atbalsta pretošanās naratīvu, grauj okupācijas režīmu, tā var arī parādīt, ka pretošanās kustības efektivitāte un taisnīgums spilgti kontrastē ar okupanta darbībām un ētiku. Šīs darbības neļauj ienaidnieka valstij nodibināt leģitimitāti ieņemtajā valstī, vājina ienaidnieka režīma amatpersonu, tostarp drošības spēku, morālo stāvokli, atņem ienaidniekam viņa laiku un resursus un novērš jebkāda iedzīvotāju atbalsta veidošanos uzspiestajam režīmam.¹⁴⁰

C. Nevardarbīgas pretošanās mērķi

1) Nevardarbīgu pretošanos īsteno nebruņota grupa, kas savā labā izmanto sociālās normas,

paražas un tabu, ar savām darbībām bieži vien provocējot okupācijas drošības spēku reakciju nolūkā panākt, ka lieli sabiedriskās domas segmenti atsvešinās no okupācijas režīma un tā aģentiem. Ja okupants neatbild uz nevardarbīgiem pretošanās kustības pasākumiem, pretošanās dalībnieki apstādinās sabiedriskās kārtības un drošības procesus un nopietni izaicinās ienaidnieka spēju pārvaldīt. Nevardarbīgas pretošanās pamatā ir tēze, ka valdības un sociālās organizācijas, pat ja tām ir fiziska spēka lietošanas instrumenti, var darboties tikai tad, ja tām brīvprātīgi palīdz un ar tām sadarbojas liels skaits personu. Šāda veida opozīcija varas struktūrai tiek īstenota, lai pārliecinātu iedzīvotājus atteikties sadarboties ar okupantu un tā aģentiem.

2) Galvenā taktika, ko izmanto, lai ierosinātu nesadarbošanos, bieži vien tiek raksturota kā pārliecināšana ar ciešanām nolūkā panākt, ka okupācijas režīms zaudē iedzīvotāju atbalstu. Kļūdaini tiek uzskatīts, ka šī taktika paredz pārliecināt oponentu mainīt savus uzskatus, nožēlojot izdarīto. Šāda kļūdaina uztvere liek kļūdaini pieņemt, ka šajā procesā ir iesaistītas vien divas puses – pretošanās dalībnieks, kas ir cietušais, un oponents. Tomēr nevardarbīgās pretošanās procesā ir iesaistīti trīs dalībnieki – cietušais nevardarbīgais pretošanās īstenotājs, oponents (okupāciju īstenojošais ienaidnieks un tā drošības spēki) un lielāka “auditorija” (iedzīvotāji). Saistībā ar nacionālo pretošanos ienaidniekam, kas īsteno okupāciju, auditorija ir ļoti plaša. Tajā ietilpst arī ienaidnieka valsts iedzīvotāji, attiecībā pret kuriem ir jācenšas panākt iekšējā atbalsta mazināšanās savas valsts īstenojamiem pasākumiem, kā arī daudzi iedzīvotāji visā pasaulē valstīs, kuras atbalsta pretošanos vai kuras var tikt pārliecinātas atbalstīt pretošanos. Ikvienu konflikta situāciju spēcīgi ietekmē tas, kādā apmērā šī auditorija iesaistās.

3) Šis “konflikta lipīgums” neizbēgami notiek tad, ja šī auditorija tiek iekļauta kā trešais spēlētājs. Nevardarbīgas pretošanās tehnikas, jo īpaši ciešanu funkcija, ir ieskats “konflikta lipīguma” manipulācijā. Nevardarbīgās pretošanās lielākais mērķis ir radīt situācijas, kas veido sabiedrisko domu un ir vērstas pret okupācijas varu vai tās iecelto režīmu.

4) Kad nevardarbīgās pretošanās kustība cieš no okupanta rokas, tā demonstrē savu viengabalainību, apņemšanos un motivāciju un vienlaikus parāda okupanta netaisnību, cietsirdību un tirāniju. Ja nevardarbīgās pretošanās kustība ir provocējusi okupācijas spēku vai režīma reakciju, kuru var uzskatīt par netaisnīgu vai negodīgu, apstiprinās apsūdzības par tirāniju un vajāšanu. Izmantojot nevardarbīgas pretošanās tehnikas, iniciatīva un atbildība par nelūgtu konfliktu pret neapbruņotiem iedzīvotājiem gulstas uz okupantu. Šī ir aikido¹⁴¹ politika, kad iedzīvotājus ir mobilizējis divu grupu konflikts, no kurām viena – šajā gadījumā okupācijas spēki – ir agresīvi vai pārmērīgi reaģējusi attiecībā pret otru, veicinot simpātijas pret cietušo(-ajiem) un raisot dusmas pret agresoru. Šajā saistībā aikido politika ir situācija, kad okupanta kinētisko enerģiju pretošanās organizācija, kurai ir mazāk resursu, izmanto pret pašu okupantu.

5) Šo organizēto ciešanu efektivitāti ietekmē vairāki mainīgie lielumi. Viens no tiem ir okupanta attieksme. Šīs metodes veiksmē būs atkarīga no tā, vai okupantam rūp, kā uz to skatās tauta. Ja okupantam nerūp tautas viedoklis, nevardarbīgas pretošanās taktika būs mazāk efektīva.

6) Papildus tam, ka tiek veicināta sabiedriskās domas atsvešināšanās no okupanta, pagrīdes organizācijas sponsorētajai nevardarbīgās pretošanās kustībai ir vēl divi citi mērķi. Pirmkārt, mazināt okupējošo drošības spēku un to valdības amatpersonu morālo stāvokli. Konfrontācija ar neapbruņotiem un nevardarbīgiem aktīvistiem var vājināt iedzimto etosu vairākumam drošības spēku. Otrkārt, mērķis ir sasaistīt drošības spēkus. Organizējot

nevardarbīgas pretošanās notikumus, pagrīdes organizācija var drošības spēkus veiksmīgi novirzīt no citiem uzdevumiem. Ar šīm nevardarbīgā spārna un partizānu vai pagrīdes organizācijas koordinētajām operācijām var ārkārtīgi efektīvi dezorientēt drošības spēkus.¹⁴²

D. Nevardarbīgas pretošanās tehnikas. Nevardarbīga pretošanās var izpausties plašā amplitūdā gan kā konkrētu likumu sīka, izolēta neievērošana, gan kā pilnīga okupanta varas ignorēšana. Vispārīgi ir triju veidu nevardarbīgas pretošanās tehnikas – uzmanības piesaistīšanas rīki, nesadarbošanās un pilsoniska nepakļaušanās. Nevardarbīgas pretošanās tehniku pamatapsvērums ir šāds – vai tie kalpo tam, lai leģitimizētu nevardarbīgas pretošanās dalībnieka stāvokli, vienlaikus atsvešinot vai apstrīdot okupācijas režīma varu.¹⁴³

1) Uzmanības piesaistīšanas rīki. Nevardarbīga pretošanās tās sākuma posmos parasti izpaužas kā darbības, kas tiek veiktas ar aprēķinu piesaistīt uzmanību, nodrošināt propagandu kā cēloni vai traucēt okupācijas spēkiem. Uzmanības piesaistīšanas rīki ir demonstrācijas, masu mītiņi, piketi un simbolu radīšana. Demonstrācijas un piketi palīdz reklamēt pretošanās kampaņu un izglītēt plašāku sabiedrību par nepieciešamību turpināt pretošanos okupantam. Šādas darbības nodrošina saziņu ar iekšējo un ārējo auditoriju. Piemēram, apvērsumu Tunisijā, kas sākās 2010. gada 17. decembrī, bija uzsācis 26 gadus vecs augļu tirgotājs, kas veica pašupurēšanas aktu, lai protestētu pret vietējo amatpersonu pazemojošo taktiku. Tas acīmredzami izraisīja plašus protestus un sadursmes ar Tunisijas drošības spēkiem, kā rezultātā visā valstī dzīvību zaudēja apmēram 100 cilvēki. Rezultātā prezidents Bens Alī [*Ben Ali*] atteicās no savas varas un pameta valsti. 2. pasaules karā Dānijā nacistu okupācijas laikā karalis Kristiāns kļuva par nevardarbīgas pretošanās simbolu. Saglabājot savu tradicionālo rīta izbraukumu cauri Kopenhāgenas pilsētai bez policijas vai palīgiem un atstājot savu karalisko karogu plīvojam virs pils dienu un nakti, viņš norādīja, ka atrodas uz vietas kā tiesīgs un leģitīms tautas suverēns pārstāvis un ka ir gatavs sarunām ar Vāciju un vadīt savu tautu.¹⁴⁴

2) Nesadarbošanās. Nesadarbošanās tehnikas paredz, ka pasīvs, nevardarbīgs pretošanās dalībnieks veic parastās darbības nedaudz citādā veidā, lai palēninātu vai traucētu procesus vai lai palielinātu grūtības, taču ne līdz tādai pakāpei, ka pretošanās dalībnieku var apsūdzēt par likumpārkāpumu. Iepriekš šajā dokumentā to dēvēja arī kā pasīvo sabotāžu. Nesadarbošanās piemēri ir tādas darbības kā darba palēnināšana, visu veidu boikoti un dažādu veidu norobežošanās no okupanta. Antifašistu pretošanās Eiropā 2. pasaules kara laikā tostarp bija ar nolūku pieļautas mašīnas instrumentu un precīzijas instrumentu regulēšanas kļūdas. Darbinieki, kas strādāja nosūtīšanas nodaļās, kravu sūtījumus sūtīja uz nepareizo adresi vai gadījuma pēc aizmīrsa iekļaut precīzas kravas konteineros. Ļoti izplatīta bija arī slimības simulēšana. Šie nesadarbošanās akti kavēja karadarbību, vienlaikus tie izskatījās pēc nevainīgām kļūdām (*skat. D pielikumu*). Šajā pašā laikā Dienvidslāvijas dzelzceļa strādnieki izmantoja jo īpaši iedarbīgu nesadarbošanās tehniku, proti, sabiedroto gaisa reidu laikā viņi pameta savas darbavietas un pēc reida neatgriezās darbā 24 vai vairāk stundas, simulējot bailes, tādējādi nopietni kavējot dzelzceļa satiksmi.¹⁴⁵

3) Pilsoniskā nepakļaušanās

a) Masu līdzdalība apzināti nelikumīgās darbībās, parasti sīkos likumpārkāpumos, ir pilsoniska nepakļaušanās. Šī ir galējā nevardarbīgas pretošanās forma, jo balansē uz robežas starp sīku likumpārkāpumu un smagu noziegumu, kas ir robežšķirtne starp nevardarbīgu un vardarbīgu pretošanos. Pilsoniskās nepakļaušanās formas ir noteiktu likumu pārkāpumi, piemēram, nodokļu tiesību aktu pārkāpumi, nemaksājot nodokļus,

ceļu satiksmes likumu pārkāpumi, traucējot satiksmi, un likumu par sapulču, publikāciju, runas kodeksu utt. aizliegumiem pārkāpumi, iesaistoties šajās darbībās. Pilsoniskā nepakļaušanās var izpausties arī kā noteiktu veidu streiki un iziešana ielās, masveidīga atkāpšanās no amata un maznozīmīgas mantas iznīcināšana.

b) Palestīnā ebreju atmodas/pretošanās laikā 1920.–1948. gadā iedzīvotāji praktizēja efektīvu pretošanos pilsoniskās nepakļaušanās veidā, neļaujot Britu drošības spēkiem sagūstīt paramilitārās organizācijas *Haganah* reidu spēkus. Tiklīdz policija sāka meklēt *Haganah* dalībniekus, cilvēki enerģiski atteicās ielaist drošības spēkus savās mājās, atturoties vien no ieroču lietošanas, bieži vien iesaistoties dūru cīņā, metot ķieģeļus un akmeņus un ievainojot daudzus drošības spēku locekļus. Tiklīdz parādījās pirmās britu kordona tuvošanās pazīmes, ieskanējās sirēna vai gongs un, izdzirdot šo signālu, tuvējo ciematu iedzīvotāji steidzās uz attiecīgo teritoriju, piepildot to ar nepiederošām personām un faktiski liedzot britiem iespēju noteikt, kuras nepiederošas personas, kas ir atbildīgas par reidu, ir radušas patvērumu ciematā.

c) Pilsoniskā nepakļaušanās ir jaudīga tehnika, taču tā ir jāsteno lielum cilvēku skaitam, lai būtu efektīva. Aprēķinātajam riskam ir jābūt tādā, lai likuma pārkāpums attaisnotu drošības spēku uzlikto arestu un tiesas piespriesto sodu. Tomēr, jo masīvāks ir nepakļaušanās mērogs, jo grūtāk un nelietderīgāk valdībai ir piemērot sodus. Indijas neatkarības kustības laikā tik daudzi miljoni cilvēku Mahatmas Gandi vadībā rīkoja nevardarbīgas pilsoniskās nepakļaušanās aktus, ka britiem praktiski vairs nebija iespējams salikt visus likumpārkāpējus cietumā. Šādas plaši izplatītas likuma neievērošanas dēļ britiem izpilde kļuva smieklīga vai neproduktīva. Šādus pasākumus pretošanās organizācija var izmantot, lai nepieļautu, ka okupants īsteno savu gribu, un lai censtos panākt, ka tas vismaz daļēji atsakās no savas varas.¹⁴⁶

4) Kiberaktīvisms. Kiberaktīvisms (jeb virtuālais aktīvisms) ir parasta, nedestruktīva interneta lietošana darba programmas vai cēloņa atbalstam. Tā ir arī organizēšana tiešsaistē, aizstāvība elektroniskā vidē, e-kampaņas un e-aktivitātes. Šāda darbība ietver pētniecību uz tīmekļa bāzes, tīmekļa vietnes izstrādi un publicēšanu, elektronisko izdevumu un citu materiālu nosūtīšanu pa e-pastu, tīmekļa vietnes izmantošanu jautājumu apspriešanai, interešu kopu veidošanai un darbību plānošanai un koordinēšanai. Haktīvisms, datoru sistēmu ekspluatēšana (urķēšana) politiskiem mērķiem, pārnes pilsoniskās nepakļaušanās metodes uz kibertelpu. Haktīvisma taktika iekļauj daudzas aizvien jaunas tehnikas, kas virza informācijas drošību, piemēram, virtuālus sēdstreikus, automātiskās e-pasta bumbas, tīmekļa urķēšanu, ielaušanos datorā, datortārpus un vīrusus. Virtuālais sēdstreiks ir blokādes ekvivalents kibertelpā, kura mērķis ir pārtraukt normālas darbības, tādējādi piesaistot vardarbības veicēja uzmanību. Cita urķēšanas forma ir tīmekļa vietnes izkropļošana, kas ne vienmēr ir ar nolūku iegūt informāciju vai sabojāt tīklu, bet gan esošo publisko saturu aizstāt ar politisku vēstījumu.¹⁴⁷ Visas šīs metodes ir pieejamas pretošanās organizācijai, ja interneta pieslēgums ir iespējams okupētajā teritorijā. Trūkums ir tāds, ka dalībnieku var izsekot un atklāt, jo īpaši okupētajā teritorijā, tāpēc šajā darbībā drīkst iesaistīties tikai daži eksperti. Šo darbību pret okupantu samērā nesodīti var veikt arī evakuētā vai trimdas valdība. Trimdas valdībai ir nepieciešams, lai draudzīgā valsts, no kurienes šo darbību var veikt, sniegtu palīdzību un palaišanas vietu.

13. Atturēšana kā pretošanās aspekts

Pretošanās plānošanas ietvaros valdībai ir jāizstrādā atturēšanas faktori. Atturēšana nozīmē,

ka valdība izveido pretpasākumus iespējamā pretinieka darbībām, kas liks pretiniekam uzskatīt, ka agresijas izmaksas būs lielākas par priekšrocībām. Lielāku atturošo ietekmi sniegs aizsardzības iespējas, ko kolektīvi koordinē sabiedrotie un partneri, nevis vienpusējas darbības. Spēcīgas sabiedroto un partnervalsts attiecības stiprina atturēšanu un var stiprināt ārējo atbalstu pretošanās operācijām. Lai atturēšana pretošanās kustībā darbotos, iespējamam agresoram ir jāzina, ka tā pastāv. Tāpēc atsevišķai informācijai, jo īpaši tiesiskajam un politiskajam regulējumam, ir jābūt pieejamam iespējamā agresora publiskajā telpā, lai iespējamais agresors zinātu par šādu plānošanu. Šāda sabiedrības informēšana nodrošina arī iedzīvotāju leģitimitāti.

14. Suverenitātes atjaunošana/apsvērumi par stabilitātes operācijām

A. Stabilizācija pēcpretošanās posmā

1) Stabilizāciju un atjaunošanu pēcpretošanās posmā ir jāsāk gatavot un plānot jau tad, kad pretošanās tiek izvērtēta kā valsts aizsardzības variants. Plānojot aizsardzību miera laikā, valdībai šis posms ir jāplāno tādā pašā apmērā, kā tā plāno pretošanās kampaņu. Tiklīdz valstī ir atjaunota valdošā suverenitāte, pretošanās organizācijai ir jāizbeidz visas operācijas. Daudzi tās dalībnieki var vēlēties saglabāt anonimitāti. Tās dalībniekiem, valdībai un tautai ir jāsaprot un jāparāda, ka organizēto pretošanās kustību joprojām cieši kontrolē valsts reglamentējošā hierarhija. Tā ir valsts leģitīmās pārvaldības neatņemama daļa un atbalsta tās atgriešanos un atjaunošanu.

2) Lai pēcpretošanās un stabilizācijas posma plānošana būtu sekmīga, ir jāsaprot apstākļi, kuru dēļ nācija un valsts bija neaizsargāta pret agresoru, un visi sociālie apstākļi, kas radīja problēmas pretošanās operāciju laikā. Valdībai ir jāparedz, ka pēcpretošanās posms var nelīdzināties agrākajam iekšējam politiskās varas līdzsvaram un daudzas iekšējās sabiedriskās attiecības neatgriezīsies precīzi tajā pašā *status quo ante*. Valstī būs jārisina attiecības ar noteiktām sabiedrības daļām, grupām un atsevišķām personām, kas atbalstīja agresoru. Var gadīties, ka pati sociālā struktūra ir bojāta ienaidnieka ar nolūku veiktu darbību, kā arī atļautu vai neatļautu pretošanās operāciju rezultātā. Valdībai ir jāplāno tā, lai visiem pretošanās dalībniekiem un visiem iedzīvotāju segmentiem būtu vienots mērķis. Valdībai ir jāapzinās un jāplāno nepieciešamība turpināt darbības, kas nodrošina tās leģitimitāti valsts iekšienē un ar sabiedrotajiem, partneriem un starptautisko sabiedrību kopumā.

3) Tāpat kā atjaunošanās spējas veidošanas laikā, kas norisinās pirmskrīzes posmā, ir jākoncentrējas uz to, lai tauta būtu uzticīga valstij, nevis konkrētajai valdībai, kas vada valsts pārvaldi. Tas nozīmē arī to, ka ir jānovērtē, cik efektīvi iestādes izpilda iedzīvotāju vajadzības pēckrīzes posmā, taisnīgi un iekļaujoši sniedzot pakalpojumus. Iekļautība ir jo īpaši nozīmīgs faktors, jo, lai arī cik efektīvas būtu valsts iestādes, konkrētu iekšzemes minoritāšu grupu uztvere var būt tāda, ka valdība tās vai nu ignorē, vai arī vērsas pret tām. Sākotnēji tas ienaidniekam ir ļāvis izveidot atbalstpunktu valstī un gūt atbalstu šajā iedzīvotāju segmentā.

4) Īpaša uzmanība ir jāpievērš tiesu sistēmai un tiesībaizsardzības organizācijām. Šajā posmā valsts tiesās kolaboracionistus. Tai ir jābūt juridiski pārrēdzamai darbībai, kas tiek īstenota, pamatojoties uz tiesību aktiem, kas rakstiski pastāvēja pirms konflikta, un faktiem, kas radušies konflikta laikā. Tiesvedībai ir jānorisinās saskaņā ar pēckonflikta posmā pastāvošo valsts tiesu sistēmu. Tādējādi tiks nodrošināta *un demonstrēta* visu

pilsoņu tiesību aizsardzība saskaņā ar piemērojamiem tiesību aktiem un tiks saglabāta valsts un valdības leģitimitāte. Turklāt būs skaidrs, kādas ir sekas mazai iedzīvotāju daļai, kas varētu būt atbalstījusi agresoru. Tiks arī veicināta šai grupai ar etniskām, reliģiskām vai citām saitēm piederošu personu lojalitāte pret valsti, nodrošinot, ka tikai tām personām, kas ir faktiski sadarbojušās ar ienaidnieku konkrētu pārkāpumu veidā, iestājas tiesiskas sekas.

B. Pretiniekam lojālu personu klātbūtne. Pat pēc ienaidnieka padzīšanas var gadīties, ka ienaidniekam lojālas personas saglabā kontroli kādā valsts teritorijas daļā. Šie lojālisti var turpināt vājināt leģitīmo valdību, izmantojot vardarbību, draudus vai citus piespiedu līdzekļus, lai nepieļautu sadarbību ar leģitīmo valdību. Šādās situācijās valdībai var nākties izmantot spēku pret šo iekšējo pretinieku. Lēmums par to, vai valsts piemēro savus militāros vai tiesībaizsardzības resursus, ir jāpieņem, pamatojoties uz valsts tiesību aktiem un tādiem faktoriem kā iesaistīto personu skaits, vardarbības līmenis, šo personu fiziskā atrašanās vieta, tas, kādā pakāpē tās materiāli atbalsta patriektā ienaidnieka valsts, un valsts leģitimitātes uzturēšana.

4. NODAĻA

STARPRESORU PLĀNOŠANA UN SAGATAVOŠANA¹⁴⁸

Cilvēces (un arī dzīvnieku valsts) pastāvēšanas ilgajā vēsturē dominējošo stāvokli ir ieņēmuši tie, kas ir iemācījušies visefektīvāk sadarboties un improvizēt.

Čārlzs Darvins

Patiesībā tāpēc ir jādomā par vispārēju sacelšanos karā, ko veic regulārā armija un kas tiek koordinēts vienā visaptverošā plānā.

Karls fon Klauzevics, *On War*¹⁴⁹

1. Ievads

Plānojot pretošanos, ir jāiesaista praktiski visas valsts pārvaldes iestādes vai ministrijas, veidojot visas valdības iesaistes pieeju. Tas stiprina valsts sagatavotību un tādējādi atjaunošanās spēju. Šāda sagatavotība un plānošana arī sniedz stratēģisku vēstījumu iespējamajam pretiniekam, ka tā centieniem pārkāpt suverenitāti būs izmaksu ziņā dārgas sekas. Plānojot pretošanās kustību, tajā ir jāietver arī organizācijas un citi subjekti ārpus valdības, lai palielinātu atjaunošanās spējas, stiprinot nacionālo apņēmību un nacionālo integritāti. Vispirms aplūkosim dažus šādas plānošanas vispārējos principus, uzdodot šādus jautājumus: kas, ko, kad, kur un kāpēc.

A. KAS? Visu pretošanās iespēju plānošana ir valdības obligāts pienākums visos tās līmeņos. Tādējādi visos līmeņos tiek nodrošinātas integrētas un savstarpēji atbalstošas spējas. Vislabāk to var vadīt nacionālā valdība un jo īpaši Aizsardzības ministrija, kas varētu būt piemērotākā, ņemot vērā plāna tēmu un nolūku. Vadošā iestāde darbojas arī kā pasākumu galvenā koordinatore, bet tai var būt vai arī var nebūt pilnvaru virzīt citas iestādes. Plānošana, ko īsteno šīs ministrijas vai iestādes, veicina centienu vienotību, nodrošinot kopīgu izpratni, kopīgas atsauces, vienotu terminoloģiju un kopīgu nolūku attiecībā uz reaģēšanu krīzes situācijā un pretošanās darbībām. Lai arī nacionālā valdība (visticamāk, Aizsardzības ministrija) ir tā, kas vada šos centienus, totālās aizsardzības īstenošanā ir jāiesaista arī valdībā neietilpstošās komerciālās, privātās un pilsoniskās sabiedrības struktūrvienības. Tādējādi plāna daļas tiek paplašinātas, valsts aizsardzībā un iespējamā pretošanās kustībā iesaistot visu sabiedrību.

B. KO? Plāns ir nepārtraukts, izvērstis rīks, kurā noteiktas paredzamās darbības, kas maksimāli palielina iespējas un virza reaģēšanas pasākumus. Tā kā plānošana ir nepārtraukts process, plāns ir pagaidu produkts, kas izstrādāts, pamatojoties uz pieejamo informāciju, esošajām spējām un izpratni. To pārskata, ņemot vērā jaunu informāciju un spējas. Plānošana ir visas valdības iesaistes pieeja, kas nozīmē, ka kolektīvi tiek integrētas visas valdības šķautnes un līmeņi gan vertikālā, gan horizontālā plaknē. Plānā dažkārt ir jāiekļauj arī nolīguma memorandi vai saprašanās memorandi attiecībā uz atbildības jomām, kas ir kopīgas vai pārklājas, vai attiecībā uz nepieciešamo sadarbību rezultātu sasniegšanai.

C. KAD? Plānu vislabāk var raksturot kā regulāri atjaunojamu dokumentu. Sākotnējā plāna izstrādātājiem ir regulāri jāplāno tā pārskatīšana, aktualizēšana un caurlūkošana. Papildus regulārajiem pārskatiem plāni ir jāatjaunina, ja palielinās apdraudējuma līmenis vai notiek

citas būtiskas kontekstuālas pārmaiņas.

D. KUR? Pretošanās plānošanu vislabāk veikt Aizsardzības ministrijā. Visticamāk, tai ir drošākās telpas šādai plānošanai un šo plānu glabāšanai, un, visticamāk, tā būs vadošā ministrija nacionālās pretošanās kustības laikā. Dažas jo īpaši sensitīvas plāna sastāvdaļas, piemēram, ziņas par iecelto pretošanās kustības vadību, var turēt ārpus valsts, iespējams, kādā partnervalstī izvietotajā valsts vēstniecībā. Kā iespējamais variants ir plānot iespējamās trimdas valdības vai vēstniecības izvietojumu kādā no drošākajām partnervalstīm.

E. KĀPĒC? Plānošana sniedz trīs būtiskus ieguvumus: 1) iestādes, ministrijas, nodaļas un jurisdikcijas var ietekmēt notikumu gaitu valsts krīzes laikā, savlaikus nosakot īstenojamās darbības, politiku un procesus; 2) tiek ieskicēta un radīta savstarpēja sapratne par integrētām un savstarpēji papildinošām lomām un pienākumiem un 3) tiek veicināta centienu vienotība, sniedzot kopīgu ieskicējumu, kā rīkoties krīzes gadījumā visām lejupeņi integrētajām struktūrām. Šī kolektīvā plānošana ir paredzēta, lai uzlabotu sadarbību, piešķirtu un precizētu atbildības jomas, mazinātu neskaidrības un palielinātu efektivitāti un lietderību. Plānošana ir valsts sagatavotības pamatelements un ir būtiska valsts aizsardzības darbība. Pretošanās plānošana veicina atjaunošanās spēju, un tai ir jābūt valsts prioritātei.

2. Apsvērumi par plānošanu, kurā iesaistīta visa valdība

- Ieceļ vadošo jeb galveno iestādi, kas vadīs plānošanas procesu (visticamāk, Aizsardzības ministrija)
- Integrē visus nepieciešamos valsts varas instrumentus
- Valdības organizāciju kompetence attiecībā uz plāna mērķi
- Dalībnieki, kam ir vienota izpratne par darbības vidi un definēto problēmu
- Aktīvas sakaru līnijas, kas atbilst apspriešanas līmenim, lai sāktu un stiprinātu pastāvīgu saikni visā plānošanas procesā vieglākai informācijas apmaiņai
- Kopīgs mērķis ar skaidri noteiktiem mērķuzdevumiem, kas jāizpilda, lai sasniegtu rezultātus, īstenojot visaptverošu integrāciju un sinhronizāciju īstenošanas līmenī
- Kopīgi nosaka resursus un spējas, kas jāsaņū, lai sasniegtu plānošanas mērķus

3. Vispusīga pieeja

A. Vienota rīcība. Izstrādā vienotu rīcību, veidojot stratēģiju, lai integrētu visus attiecīgos valsts varas instrumentus ar citām valdības ministrijām un organizācijām, daudznacionālajiem partneriem un nevalstiskajām pilsoniskajām organizācijām pēc vajadzības. Nosaka visiem dalībniekiem galvenos mērķus, kas jāizpilda, lai sasniegtu beigu stāvokli. Ja ir vairākas organizācijas, tām ir nepieciešams saskaņots plāns (pretošanās plāna izstrādes plāns), kurā noteikti laika grafiki un termiņi, kas jāievēro, lai virzītu vairāku ministriju un iestāžu kopīgos centienus, kas palīdzēs labāk saprast katras lomu plašākajā plānošanas shēmā.

B. Nosaka atbildību. Dalībnieki labāk apzinās savu atbildību un savstarpējās saistības, ja saprot, kas ir jādara, lai sasniegtu plānošanas mērķus, un piekrīt tam, kā jāveic plānošana. Katrai ministrijai, organizācijai vai iestādei ir skaidri jānosaka resursi (cilvēku un laika resursi), ko tās atvēlēs plānošanai, un jāpiekrīt, ka tās pildīs tām noteiktos pienākumus.

4. Valdības līmeņi

Lai izstrādātu katram valdības līmenim atbilstošu, papildinošu un integrētu plānu, katrā

valdības līmenī un arī atsevišķu indivīdu līmenī ir jābūt noteiktiem pienākumiem. Pretošanās plāni pretošanās kustības sākumposmā var maz atšķirties no ārkārtas situāciju vai katastrofu reaģēšanas plāniem. Ja agresors iebrūk teritorijā, liela daļa iedzīvotāju vispirms saskarsies ar daudzām tādām pašām problēmām, kādas ir dabas vai cilvēka izraisītu katastrofu gadījumā.

A. Indivīdi un vietējās pašvaldības. Atjaunoties spējīgas kopienas sākas ar sagatavotiem indivīdiem. Vietēja līmeņa vadību nodrošina vietējā pašvaldība, privātās un komerciālās organizācijas, uzņēmumi un apvienības, kā arī citas nevalstiskās grupas. Indivīdiem, ģimenēm un personām, kas aprūpē cilvēkus ar īpašām vajadzībām, ir jāizstrādā māsaimniecības plāni reaģēšanai ārkārtas situācijās, iekļaujot apgādes komplektus ārkārtas situācijām. Tas nozīmē, ka jāparūpējas arī par mājdzīvniekiem un dienesta dzīvniekiem. Ārkārtas apgādes komplektos ir jāiekļauj pārtika un ūdens, pirmās palīdzības komplekts, baterijas sakaru ierīcēm un, iespējams, alternatīvi enerģijas avoti, piemēram, elektroenerģijas ģeneratori. Iedzīvotāji individuāli var apgūt arī pirmās palīdzības kursus vai piedalīties valdības finansētajās brīvprātīgajās militārajās mācībās, ko piedāvā dažas valstis. Pašvaldības policija, ugunsdzēsēji, neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesti, valsts veselības aprūpes un medicīnisko pakalpojumu sniedzēji, ārkārtēju situāciju vadība, sabiedrisko darbu veicēji un citi kopienas pārstāvji bieži vien ir pirmie, kas reaģē incidenta gadījumā. Vietējās augstākās ievēlētās vai ieceltās amatpersonas (mērs, pilsētas vadītājs vai novada vadītājs) ir atbildīgas par sabiedrības drošības un iedzīvotāju labklājības nodrošināšanu. Tās organizē un apvieno savas spējas un resursus ar kaimiņu un augstāka līmeņa jurisdikcijām, NVO un privāto sektoru. Uzņēmumi ir izšķirīgi svarīgi partneri kopienās, ja tajās ir mazumtirdzniecības vietas, pakalpojumu sniegšanas vietas, ražotnes vai vadības biroji. NVO un bezpeļņas organizācijām arī ir būtiska nozīme kopienas reaģēšanas spēju stiprināšanā, parasti saistībā ar gatavošanos dabas vai cilvēka izraisītām katastrofām. Daudzām no šīm organizācijām ir zināšanas par grūti sasniedzamiem iedzīvotājiem, tās apmāca un vada brīvprātīgos un tām ir identificētas patvēruma vietas un krājumi.

B. Reģionālās, vidējā līmeņa vai starplīmeņa valdības. Šajā pārvaldes līmenī ir jākoordinē resursi un spējas savas kompetences ietvaros un parasti jāiegūst resursi un spējas no citām līdzīga līmeņa valdībām. Parasti šajā pārvaldes līmenī ir savs tiesībaizsardzības personāls, kas var koncentrēties uz palīdzības sniegšanu konkrētos apvidos. Dažās valstīs šis reģionālā līmeņa valdības ir suverēnas struktūrvienības (piemēram, katra no ASV piecdesmit pavalstīm), savukārt citās valstīs tās ir valsts līmeņa valdības pakārtotais līmenis, vai arī var būt abu sajaukums. Ja tās ir suverēnas, ir nepieciešama lielāka koordinēšana, jo nacionālā valdība ne vienmēr tās var tieši vadīt.

C. Nacionālā jeb centrālā valdība. Nacionālajai valdībai parasti ir plašs spēju un resursu klāsts, kas var papildināt valdības augšējos līmeņus, ja tie nav nepieciešami valsts līmeņa krīzē. Nacionālajai valdībai ir arī jāuztur darba attiecības ar privāto sektoru un NVO, kā arī starptautiskajām organizācijām, partnervalstīm un sabiedrotajiem. Jā ārvalstu pretinieks pārkāpj valsts suverenitāti, nacionālā valdība ir primārā struktūra, kas aizsargā valsti un kas koordinē darbības ar citiem valdības līmeņiem, tāpēc tai ir jāvada šis plānošanas darbs.

5. Valdības starpresoru plānošana un pienākumi

Tā kā valdība vada pretošanās plānošanu, dažādas iestādes un ministrijas tiek informētas par plānošanas aspektiem. Turklāt, kā minēts iepriekš, plāniem, kas attiecas uz naidīgas ārvalsts varas radītā apdraudējuma agrīnajiem posmiem, būs daudz līdzību ar plāniem, kas attiecas uz dabas vai cilvēka izraisītām katastrofām. Tālab pretošanās plānošanā par pamatu ir jāņem jau

izstrādātie valsts plāni rīcībai šādu katastrofu gadījumā. Turpmākā izklāstā piemēra veidā ir sniegtas ieteicamās plānošanas darbības valsts pārvaldes ministrijām sadalījumā pa pamatposmiem – pirmskrīzes jeb atturēšanas posmā, krīzes posmā un (daļējas vai pilnīgas) ārvalstu okupācijas posmā. Minētie ministriju nosaukumi ir sniegti, cenšoties ietvert vispārējās valdības nodaļas, kādas ir vairumam nacionālo valdību. Pirmajā posmā minēto pienākumu piemēri attiecas uz valdības iekšzemes darbībām miera laikā. Krīzes laikā veicamo pienākumu piemēri paredz, ka dažas ministriju darbības tiek nodotas ārpus valsts, lai atbalstītu suverēnas valdības nepārtrauktību. Ienaidnieka īstenotas okupācijas laikā veicamo pienākumu piemēri arī ir sadalīti, proti, daļu veic ministrijas, kas turpina darboties okupācijas apstākļos, un ir noteikti elementi, kas darbojas ārēji un ir nodoti trimdas valdībai, lai atbalstītu valsts suverenitātes atgūšanu. Turklāt, lai arī šeit tas nav norādīts, dažām valdības ministrijām un iestādēm var būt uzticēta īpaša loma, kas jāizpilda, kad ienāk sabiedroto spēki, lai palīdzētu atjaunot valsts suverenitāti. Plānošana var ietvert arī ārējo sabiedroto un partneru atbalsta koordinēšanu. Šie ieteicamie pienākumi ir tikai piemērs tam, ko var darīt un, ņemot vērā administratīvās, tradīciju un kultūras atšķirības, ir paredzēti tikai, lai palīdzētu iesākt nacionālās pretošanās kustības plānošanu. Piemēru veidā norādītie pienākumi ir sniegti valdības starpresoru plānošanas un sagatavošanas shēmā *J pielikumā* un sīkāk skaidroti turpmākajās sadaļās.

A. Aizsardzības ministrija (AM)

1) Pirmskrīzes/atturēšanas posms. Ministrija, kas, iespējams, kopumā vada plānošanu. Vada un sniedz īpašu apmācību pretošanās jomā izraudzītiem speciālo operāciju spēku locekļiem, konvencionālo spēku locekļiem un īpaši izraudzītām personām, kurām ir paredzēta loma un pienākumi pretošanās organizācijā. Uzņem pilsonisko valsts krīzes plānošanas grupu, kas organizē, pārrauga un vada valdības īstenoto pretošanās plānošanu un sagatavošanu. Iesaistās kopīgajās mācībās un vingrinājumos ar partneriem un sabiedrotajām valstīm saistībā ar valsts aizsardzību un iespējamo atbalstu pretošanās kustībai. Iegādājas specializēto sakaru, transporta un citu aprīkojumu un krājumus. Nepieciešamības gadījumā izraugās aprīkojuma un krājumu slēptuves un uzglabāšanas vietas saskaņā ar piemērojamiem tiesību aktiem.

2) Krīze. Atklāj uguni uz ienaidnieku, lai aizsargātu valsts suverenitāti. Aktivizē atlasītos pretošanās pagrīdes atbalsta tīklus, koordinējot to ar valsts politisko varu. Piepilda atlikušās slēptuves. Izdala specializēto aprīkojumu. Iepriekš izraudzīto militāro vadību nosūta uz ārējām, iepriekš plānotām vietām, koordinējot to ar partnervalstīm. No šīm vietām koordinē turpmākās iekšējās (okupētajā teritorijā) un ārējās darbības ar sabiedrotajiem un partnervalstīm, kā arī strādā ar trimdā nosūtīto civilo valdību un sniedz tai padomus militārajos jautājumos.

3) Ienaidnieka īstenota okupācija. Pretojas okupantam saskaņā ar plānu. Ieceļ mazas aizmugures spēku vienības, kas veic plānotās darbības, lai cīnītos pret okupantu, uzturētu iedzīvotāju morālo stāvokli un sagatavotos sabiedroto spēku ienākšanai. Pretošanās tīkli veic darbības pret okupantu pēc trimdas valdības politiskās vadības norādēm. Veic sabotāžu, pārvilināšanu, izlūkdatu vākšanu un nodošanu. Pēc vajadzības vervē, apmāca un apgādā ar aprīkojumu papildu pagrīdes organizācijas locekļus un partizānus.

B. Iekšlietu ministrija / Tieslietu ministrija (iekšējā drošība un tiesībaizsardzība)

1) Pirmskrīzes/atturēšanas posms. Palīdz valsts likumdošanas struktūrai izstrādāt tiesību aktus kā valsts tiesiskā regulējuma sastāvdaļu, pamatojoties uz kuriem tiek izveidota,

pilnveidota un materiāli atbalstīta un apgādāta pretošanās organizācija, kā arī tās darbību iespējamā vadība (*skat. A pielikumu*). Palīdz valsts likumdošanas struktūrai saprast un izstrādāt tiesību aktus, kas jāīsteno pret sabiedrības elementu un organizāciju asimetrisku naidīgu ielaušanos un pret kritiski svarīgas infrastruktūras apdraudējumu. Identificē, uzrauga un sagrauj kaitnieciskus elementus sabiedrībā, kas palīdz naidīgajai ārvalsts varai (pretizlūkošana) gūt ietekmi vietējā sabiedrībā.

2) Krīze. Vada reidus un arestē atlasītus zināmus kaitnieciskus elementus, kas iepriekš lielākoties tika novēroti un kas palīdz naidīgajai ārvalstu varai. Ciešāk uzrauga grupas un indivīdus, kas tiek turēti aizdomās par palīdzības sniegšanu naidīgajai varai. Izmanto visu varu, kas atļauta ārkārtas situācijās, lai pretdarbotos pretinieka asimetriskās karadarbības pasākumiem.

3) Ienaidnieka īstenota okupācija. Ievāc informāciju par okupanta darbībām un personālu. Pretošanās kustības pagrīdes locekļi nodod informāciju, kas kļūst par izlūkdatiem. Atbalsta un maskē vietējo tiesībsardzības iestāžu darbības, slepeni sadarbojoties ar pretošanās kustību. Izmanto piekļuvi okupanta darbībām, lai tās novērotu un ievāktu datus par šīm darbībām un lai šos datus izmantotu pret okupantu starptautiskajā tiesiskajā regulējumā pēc suverenitātes atjaunošanas. Turpina nodrošināt tiesībsardzību pret tradicionālajām noziedzīgajām darbībām, lai aizsargātu iedzīvotājus.

C. Iestāde, kas atbild par reaģēšanu avārijas situācijās vai civildienestu darbību ārkārtas situācijās

1) Pirmskrīzes/atturēšanas posms. Izglīto un informē plašu sabiedrību par individuāliem un organizatoriskiem pienākumiem dabas vai cilvēka izraisītu katastrofu gadījumā vai to novēršanas pasākumiem (piemēram, ASV Federālā avārijas situāciju pārvaldības aģentūra (*FEMA*) vai Zviedrijas Cīvilā kontingenta aģentūra (*MSB*)).¹⁵⁰ Palīdz plašai sabiedrībai sagatavošanas un reaģēšanas agrīnajos posmos, ņemot vērā, ka dabas vai cilvēka izraisītas katastrofas un ārvalstu piespiedu okupācijas draudu agrīnie posmi ir līdzīgi.

2) Krīze. Sagatavo valsti deficītam un izpilda vairumu protokolu, kas veicami katastrofu gadījumā. Naidīgs iebrukums agrīnajos posmos izraisīs daudz tādu pašu problēmu, kādas rada citu veidu katastrofas. Var rasties vajadzība izmantot iepriekš izvietotos krājumus, kas paredzēti reaģēšanai katastrofu gadījumā. Var gadīties, ka ar citām valstīm noslēgtos nolīgumus par atbalstu reaģēšanai katastrofu gadījumā šīs attiecīgās valstis nepildīs, ņemot vērā karadarbības kontekstu un personāla un aprīkojuma papildu apdraudējumu.

3) Ienaidnieka īstenota okupācija. Kamēr ir okupācija, katastrofas gadījumā turpina darboties valsts vārdā kā avārijas situāciju novēršanas aģentūra. Kauju laikā, kad sabiedroto un partneru konvencionālie spēki ienāk, lai atjaunotu suverenitāti, iespēju robežās palīdz iedzīvotājiem gadījumos, ja trūkst pārtikas un elektroenerģijas, un sagatavo tos šīm situācijām.

D. Ārlietu ministrija

1) Pirmskrīzes/atturēšanas posms. Noslēdz nolīgumus ar sabiedrotajiem un partneriem, lai nepieciešamības gadījumā nodrošinātu trimdas valdības juridisko atzīšanu un iespējamo izvietošanu, kā arī lai tiktu atzīti pretošanās tīkli, kas darbojas suverēnas trimdas valdības vārdā.¹⁵¹ Stiprina attiecības ar diasporu informācijas izplatīšanas, izlūkošanas, finansējuma, stratēģiskās komunikācijas un vervēšanas nolūkā. Iesaista starptautiskās organizācijas un

starptautiskās NVO, lai izstrādātu un noslēgtu nolīgumus par atbalsta sniegšanu krīzes gadījumā un lai integrētu pašreizējo un turpmāko stratēģisko komunikāciju.

2) Krīze. Koordinē plāna izpildi, lai droši pārvestu iepriekš noteiktos valdības galvenos locekļus uz sabiedroto valsti vai partnervalsti, kas apņēmusies uzņemt trimdas valdību, saskaņā ar pirmskrīzes posmā noslēgtajiem nolīgumiem. Īsteno stratēģiskās komunikācijas plānu, uzsverot, ka ir noticis nepamatots, naidīgs ārvalstu iebrukums suverēnā valstī, un šo plānu īsteno sadarbībā ar premjerministra vai prezidenta biroju un Sakaru ministriju. Īsteno stratēģiskās komunikācijas plānu sadarbībā ar Sakaru ministriju, lai izgaismotu un starptautiski publiskotu naidīgās valsts agresīvās un nelikumīgās darbības, kas apdraud suverenitāti un leģitimitāti.

3) Ienaidnieka īstenota okupācija. Turpina iepriekš plānoto stratēģisko komunikāciju, lai pozitīvi ietekmētu partnervalstu iedzīvotājus un valdības nolūkā saglabāt atbalstu pilnas suverenitātes atjaunošanai. Cenšas panākt, ka valdības un starptautiskās organizācijas piemēro starptautiskas sankcijas pret okupējošo valsti.

E. Sakaru ministrija

1) Pirmskrīzes/atturēšanas posms. Izstrādā un izplata stratēģiskās komunikācijas vēstījumus saskaņā ar tematiku un valsts naratīvu pašmāju un starptautiskajai auditorijai, kā noteikts ar likumu. Sagatavo krīzes stratēģisko komunikāciju. Identificē naidīgas komunikācijas ielaušanos iekšzemes tīklos un pārtrauc to. Koordinē valdību un nevalstiskās iestādes, lai pilnvērtīgi izmantotu esošās kibertelpas spējas. Izstrādā alternatīvas sakaru izplatīšanas sistēmas un metodes, ja ir kritiski sakaru pārrāvumi.¹⁵² Palīdz izstrādāt un, iespējams, iegādāties drošas sakaru spējas pretošanās organizācijai. Izstrādā alternatīvus pretošanās sakaru līdzekļus. Palielina sakaru tīklu noturību.

2) Krīze. Izplata nacionālās stratēģiskās komunikācijas vēstījumus saskaņā ar iepriekš plānotām un apstiprinātām tēmām un naratīvu. Identificē un neitralizē pretinieka sakaru spējas valsts robežās, kā noteikts ārkārtas situāciju jomā izstrādātajos tiesību aktos. Vēršas pret pretinieka sakaru spējām, kā noteikusi valsts varas iestāde. Iesaista partneru un citu starptautisko plašsaziņas līdzekļu ruporus, lai gūtu starptautisku atbalstu.

3) Ienaidnieka īstenota okupācija. Atjauno un restaurē kibertelpas un telesakaru infrastruktūru, jo īpaši avārijas situāciju sistēmas. Izplata iepriekš plānoto pretošanās informatīvo operāciju produktus, kā plānots un koordinējot darbības ar citām attiecīgajām iestādēm. Cieši uzrauga okupanta darbības, jo īpaši, ja tās, iespējams, ir noziedzīgas. Ieraksta un nosūta šādu informāciju, kā arī okupanta komunikāciju trimdas iestādēm vai partnervalsts izlūkošanas iestādēm, lai to izmantotu savā stratēģiskajā komunikācijā un, iespējams, starptautiskajā tiesvedībā.

F. Izglītības ministrija / Kultūras ministrija

1) Pirmskrīzes/atturēšanas posms. Pārrauga patriotiskās izglītības un pasākumu norisi, lai stiprinātu nacionālo vienotību un atjaunošanās spēju. Veicina tautas kultūras pieejamību visiem pilsoņiem. Kopā ar kaimiņvalstīm un starptautiskajām organizācijām iesaistās kultūras un izglītības pasākumu rīkošanā, lai stiprinātu ilgtermiņa saikni un palīdzētu īstenot stratēģisko komunikāciju. Šajās darbībās iesaista valsts pilsoniskās sabiedrības organizācijas, lai stiprinātu valsts iekšējās saites. Izglīto iedzīvotājus par miermīlīgām, pasīvām un citu veidu pretošanās metodēm.

2) Krīze. Sniedz vēstījumu par spēcīgām nacionālajām saitēm un nacionālo atjaunošanās spēju. Veicina nacionālo sadarbību pret ienaidnieku.

3) Ienaidnieka īstenota okupācija. Turpina vispārīgo izglītību, ciktāl to ļauj okupants. Veicina slepenu izglītošanu sadarbībā ar pretošanās organizāciju, lai gāztu okupantu. Iesaistās ar kultūru saistītās miermīlīgās pret okupantu vērstās pretošanās darbībās. Palīdz uzturēt iedzīvotāju morālo stāvokli. Izplata slepenas ziņas, lai informētu iedzīvotājus par okupanta darbībām, un motivē pretošanos okupantam.

G. Satiksmes ministrija

1) Pirmskrīzes/atturēšanas posms. Formulē plānu par militāri svarīgu objektu prioritāru transportēšanu pa gaisu, sauszemi un jūru valsts krīzes laikos, lai nodrošinātu valsts aizsardzību. Koordinē un atbalsta alternatīvu un slepenu transporta tīklu izstrādi pretošanās kustības atbalstam. Identificē svarīgākos transporta infrastruktūras mezglus, kurus nepieciešamības gadījumā var izmantot sabotāžai pret ienaidnieku.

2) Krīze. Izpilda valsts aizsardzības plānu prioritārā transporta jomā, kā to prasa Aizsardzības ministrija. Sagatavo pārvadāšanas tīklus nacionālās pretošanās darbību veikšanai saskaņā ar plānu. Īsteno sabotāžu saskaņā ar valsts aizsardzības prasībām Aizsardzības ministrijas vadībā.

3) Ienaidnieka īstenota okupācija. Atjauno un atgūst ārkārtas situāciju transporta infrastruktūru. Neļauj ienaidniekam izmantot iekšzemes transporta infrastruktūru, lai kavētu iespēju ienaidniekam pārņemt kontroli. Sniedz atbalstu pretošanās kustībai, lai tā slepeni izmantotu transporta tīklus valsts iekšienē un iefiltrētos pāri robežām. Palīdz īstenot transporta sistēmu sabotāžu saskaņā ar norādījumiem.

H. Finanšu ministrija

1) Pirmskrīzes/atturēšanas posms. Izstrādā plānu, kā tiks finansēta materiālu, krājumu un pakalpojumu iegāde pretošanās organizācijas izveides un nacionālās pretošanās spējas atbalstam. Izstrādā alternatīvas ieņēmumu radīšanas, iekasēšanas un sadales metodes pretošanās kustības slepenam atbalstam, koordinējot tās ar pašmāju, partnervalstu un starptautiskajām banku iestādēm.

2) Krīze. Aktivē ārkārtas finanšu pasākumus valsts aizsardzības atbalstam un alternatīvās finansēšanas metodes pretošanās kustības atbalstam. Darbina diasporas finansiālā atbalsta tīklu, lai palīdzētu nacionālajai pretošanās kustībai. Aizsargā galveno valsts finanšu informāciju un datus, lai nepieļautu, ka okupants ar to manipulē, un lai atbalstītu suverenitātes atgūšanu.

3) Ienaidnieka īstenota okupācija. Turpina sadarboties ar diasporas kopienām un starptautiskajām bankām un līdzekļu devējiem, lai turpinātu finansiāli atbalstīt nacionālo pretošanās kustību un pretošanās organizācijas darbības.

6. Sagatavotība

Tiklīdz plāns ir formulēts, tas kļūst par sagatavotības cikla sastāvdaļu. Šo ciklu veido vairākas

darbības: plānošana, organizēšana, aprīkošana, apmācība, mācības, novērtēšana un uzlabošana. Šis cikls vai līdzīga metode ir izšķirīgi svarīga, lai saprastu un uzlabotu iespējamu pretošanās kustību un lai tādējādi uzlabotu nacionālo atjaunošanās spēju.

A. Plānošana. Plānošana ļauj vadīt visu iespējamās krīzes norises ciklu, noteikt nepieciešamās spējas un palīdzēt procesā iesaistītajām ministrijām, iestādēm un citām personām apgūt savu lomu. Tā ietver izlūkdatu un informācijas vākšanu un analīzi, kā arī politikas, procedūru, palīdzības nolīgumu un citu pasākumu izstrādi. Plānošana arī uzlabo efektivitāti, jo tiek skaidri definētas nepieciešamās spējas, saīsināts reaģēšanas laiks un veicināta ātra informācijas apmaiņa. Plānā ir skaidri jānosaka vadības loma un pienākumi, kā arī skaidri jāformulē pieņemamie lēmumi, kas tos pieņems un kad tie jāpieņem. Plānojot sadarbību, ir jānosaka un jāizveido valdes, centri, šūnas, darba grupas, biroji, elementi, plānošanas grupas un/vai citas daudzfunkcionālas personāla organizācijas. Tās vada konkrētus procesus un pilda uzdevumus plāna izstrādes atbalstam. Personām, kas ieceltas darbam šajos elementos, ir jābūt pilnvarotām pieņemt lēmumus savā atbildības līmenī savas mātesorganizācijas vārdā, lai paātrinātu kopējo lēmumu pieņemšanas procesu plānošanas posmā.¹⁵³

B. Organizēšana. Pretošanās plāna izpildes organizēšana nozīmē, ka tiek izstrādāta pretošanās organizatoriskā struktūra un tā tiek saprasta, tiek identificēta vadība un tiek izveidots kvalificēts personāls. Pretošanās organizācijā ir jābūt vadības un kontroles struktūrām. Zinot strukturālo hierarhiju, katrs varēs identificēt iespējamās sadarbības un koordinācijas partnerus. Visu līmeņu valsts pārvaldes struktūrām ir jāintegrē savas spējas, lai palīdzētu pilnveidot pretošanās organizāciju un tās iespējamās darbības.

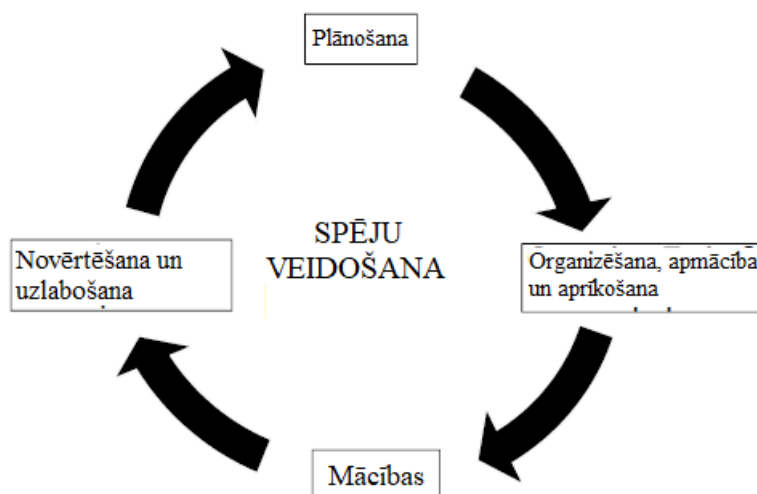
C. Aprīkošana. Izšķirīgi svarīgs sagatavotības komponents ir aprīkojuma iegāde, tostarp tā savietojamība ar aprīkojumu, ko izmanto noteiktas citas valdības struktūrvienības un partnervalstu spēki. Lai sagatavotība būtu efektīva, ir jāspēj identificēt, iegūt un izmantot aprīkojumu, krājumus, materiāli tehnisko bāzi un sistēmas tādā apjomā, kas nepieciešams uzdoto misiju un uzdevumu izpildei. Fizisko un cilvēkresursu mobilizācijai un uzturēšanai ir nepieciešama efektīva loģistikas sistēma. Valdības organizācijas, kas atbild par organizētajai pretošanās kustībai paredzētā aprīkojuma nodrošināšanu, to var uzglabāt savās materiāli tehniskajās bāzēs to tālāk izplatīšanai nepieciešamības gadījumā vai arī sagatavotās slēptuvēs, kā noteikts ar likumu un paredzēts plānā. Tām ir arī jāveic aprīkojuma regulārās apkopes un remonts un jānodrošina resursi, kas nepieciešami aprīkojuma uzturēšanai, remontam un ekspluatēšanai uz vietas.

D. Apmācība. Lai izveidotu nacionālās pretošanās spējas, ir nepieciešama sistemātiska fizisko personu, šūnu vai grupu un organizāciju apmācības programma. Mērķis ir sasniegt vienotu snieguma vadlīniju un sertifikācijas standartus. Profesionalitāte un pieredze ir sekmīga iznākuma pamats. Tāpēc ir obligāti nepieciešama stingra, nepārtraukta apmācība. Fiziskām personām un šūnām vai grupām ir jāatbilst kvalifikācijas vai snieguma standartiem. Apmācības saturam un metodēm ir jābūt tādām, lai tiktu iegūtas nepieciešamās prasmes un izmērāma kompetence.

E. Mācības. Mācības nodrošina iespēju pārbaudīt plānus un uzlabot kompetenci bezriskā vidē. Mācības ļauj novērtēt un pārbaudīt kompetences līmeni. Tajās personāls precizē un apgūst savu lomu un pienākumus. Labi izstrādātas mācības uzlabo starpresoru koordināciju, komunikāciju un plānošanu, izgaismo nepietiekamas spējas un identificē iespējas veikt uzlabojumus. Tiklīdz ir izstrādāts pretošanās plāns, ir izstrādāta pretošanās organizatoriskā struktūra, ir noteiktas valdības iestāžu un ministriju lomas un pienākumi un ir iegādāts

nepieciešamais aprīkojums, dažādos līmeņos var rīkot noteiktu plāna daļu izpildes mācības. Dažām plāna daļām, kas paredz ārēja partnera militārā atbalsta sniegšanu, mācības ar šo partneri var rīkot klasificētā vidē. Pašmāju un partnera militāro vienību mācības var rīkot arī iespējamajā strīdus teritorijā vai tās tuvumā vai arī militāro mācību centrā. Pretošanās plāna daļai, kas attiecas uz individuālo un organizāciju reaģēšanu ārkārtas situācijās, mācības var rīkot kā vietējā līmeņa, reģionālās vai valsts līmeņa mācības reaģēšanai ārkārtas situācijās. Attiecībā uz citām plāna daļām var rīkot atbilstošo valsts iestāžu mācības klasificētā vidē. Plāna sensitīvākajām daļām var nerīkot oficiālas mācības, bet ir nepieciešams, lai ar noteiktām to daļām individuāli pārbaudītu dažas personas.

F. Novērtēšana un uzlabošana. Novērtēšana un procesa nepārtraukta uzlabošana ir efektīvas sagatavotības stūrakmens. Pēc mācību pabeigšanas novērtē sniegumu, proti, vai ir izpildīti attiecīgie spēju mērķi, identificē trūkumus un ievieš korektīvos pasākumus. Plānojot uzlabojumus, ir jāizstrādā konkrēti praktiski veicamo izmaiņu ieteikumi un to īstenošanas termiņi. Pārbaudošajai vienībai ir jāveic korektīvo pasākumu programma, lai novērtētu dalību mācībās un reaģēšanu, apkopotu gūtās mācības un veiktu reaģētspējas uzlabojumus. Aktīva uzlabojumu programma ir tāda, kas nodrošinās metodi, kā identificēt, sakārtot pa prioritātēm, ieviest un uzraudzīt mācībās un no reāliem notikumiem izrietošos korektīvos pasākumus, un noteiks par šīm darbībām atbildīgos un pienākumus šo darbību veikšanai. Turpmāk sniegtajā attēlā (*skat. 16. att.*) ir parādīts spēju veidošanas cikls sagatavotības uzlabošanai.

16. att. Sagatavotības cikls¹⁵⁴

7. Sekmīgas plānošanas kritēriji¹⁵⁵

Plānošanas galveno aspektu mērīšanai izmanto turpmāk norādītos kritērijus.

A. Pieņemamība. Plāns ir pieņemams, ja tas atbilst gaidāmo scenāriju prasībām, to var īstenot saskaņā ar augstāko amatpersonu noteiktajām izmaksām un noteiktajos termiņos, sabiedrība var sniegt atbalstu un tas atbilst piemērojamajiem tiesību aktiem.

B. Atbilstība. Plāns ir atbilstīgs, ja tas atbilst piemērojamajām plānošanas vadlīnijām, plānošanas pieņēmumi ir derīgi un atbilstīgi un operāciju koncepcijā ir identificēti un aplūkoti kritiski svarīgie uzdevumi, kas atbilst konkrētajiem plāna mērķiem.

C. Pilnīgums. Plāns ir pilnīgs, ja tajā ir ietvertas galvenās darbības, mērķi un veicamie uzdevumi. Pilnīgā plānā ir risināti nepieciešamā personāla un resursu jautājumi un ir skaidra koncepcija, kā tie tiks izvietoti, izmantoti, uzturēti un demobilizēti. Tajā ir arī skatīti termiņi un kritēriji, saskaņā ar kuriem nosaka mērķu sasniegšanas sekmes, kā arī vēlamais iznākums. Plāna pilnīgumu var būtiski veicināt, iekļaujot tajā visus tos, kurus var ietekmēt plānošanas process.

D. Saskanība un standartizācija. Ir jāizstrādā kopīga atsauču sistēma un kopīga terminoloģija. Tad ir jāizstrādā standartizēti plānošanas procesi un produkti, lai veicinātu saskanību, savietojamību un sadarbību.

E. Iespējamība. Uzskatāms, ka plāns ir iespējams, ja tā svarīgākos uzdevumus var izpildīt ar resursiem, kas ir pieejami valstī vai izmantojot savstarpējo palīdzību. Ir sīki noteikts, kad ir neatliekami nepieciešami papildu resursi no citiem avotiem, piemēram, partnervalstīm, un tas tiek savlaikus koordinēts. Ir izstrādātas resursu efektīvas integrēšanas un izmantošanas procedūras.

F. Elastība. Elastību un pielāgošanos veicina, zināmā mērā decentralizējot lēmumu pieņemšanu un plānojot pilnīgu vai daļēju suverenitātes zaudēšanu. Elastību sekmē arī spēja daļēji vai pilnībā aktivizēt reģionālos pretošanās organizācijas elementus un konkrētus tīklus.

G. Savietojamība un sadarbība. Plāns ir savietojams un sadarbīgs, ja tajā ir noteikti citi plāna turētāji, kuriem ir līdzīgi un papildinoši plāni un mērķi. Tas ir jo īpaši svarīgi, plānu izstrādājot kopā ar sabiedrotajiem un partnervalstīm, lai atbalstītu pretošanās kustību un kontrolētu militāro spēku turpmākās darbības nolūkā atgūt suverenitāti. Plānojot ir jāatbalsta arī regulāra sadarbība, kas vērsta uz plāna integrēšanu ar citiem plāniem, lai optimizētu individuālo un kolektīvo mērķu sasniegšanu. Katrai organizācijai ir jāsaprot visu citu organizāciju intereses, politikas nostādnes un vērtības. Lai plānošana būtu sekmīga, ir svarīgi panākt vienprātību par kopīgiem mērķiem, ņemot vērā kopīgo darbības vidi.

8. Iestādes un tiesiskais regulējums

A. Iestādes. Var gadīties, ka iestādēm vai ministrijām, kurām ir jāpiedalās pretošanās plāna izstrādē, nav šāda pienākuma vai misijas. Tādējādi var gadīties, ka tām nav tūlītēji piešķirts vai pieejams arī nepieciešamais personāls un/vai finansējums. Attiecīgi dažām šādām organizācijām var būt nepieciešams pilnvarojums vai norādes, kā arī papildu finansējums, ko piešķir augstākstāvošā atbildīgā izpildu vai likumdevēja struktūra, lai varētu pildīt savus pienākumus saistībā ar pretošanās plānošanu.

B. Tiesiskais regulējums. Ministrijām un citām organizācijām, kas piedalās plānošanā, ir jābūt tiesību ekspertiem, kas saprot normatīvo un tiesisko regulējumu, kurā darbojas katra attiecīgā ministrija vai iestāde. Šie eksperti var sniegt padomus par saistību uzņemšanos un par nolīgumu izstrādi, kā arī par attiecīgajiem valsts tiesību aktiem (*skat. A pielikumu*).

9. Operāciju slepenības nodrošināšanas pasākumi (OPSEC)

OPSEC arī ir svarīga plānošanas procesa sastāvdaļa. Jāuzskata, ka plānošanas process, dažas tajā iesaistītās personas, nolīgumi un lēmumi, kā arī pats plāns un tā komponenti ir aizsargāta vai slepena informācija. Tāpēc ne visiem plānotājiem, jo īpaši personām, kurām nav atļaujas,

un valdībā neietilpstošām civilpersonām, būs piekļuve visai plānošanas informācijai un pat lielākajai tās daļai. Informāciju var sadalīt pakļautībā esošajās plānošanas grupās un nošķirt. Tikai daži cilvēki zinās pretošanās plāna sensitīvākos aspektus, jo īpaši saturu, kas attiecas uz krīzes un okupācijas posmu.

NOSLĒGUMS

Galū galā veiksmē uzsmaida tikai tiem, kas ir labi sagatavojušies.

Helmuts fon Moltke [*Helmuth von Moltke*],
vecākais

1. Pretošanās ir karadarbības forma. To potenciāli īsteno ASV sabiedrotie un partneri pret blakus esošiem hegemoniskiem režīmiem, kurus nav izdevies atturēt un kuriem ir spējas pilnībā vai daļēji sagrābt šo sabiedroto un partneru suverēno teritoriju. Šīs pretošanās operāciju koncepcijas mērķis ir noteikt vienotus noteikumus, perspektīvas un sapratni, lai veicinātu jo īpaši ASV un tās sabiedroto un partneru operacionālās diskusijas, plānojot, gatavojot un īstenojot pretošanās pasākumus.

2. Tā kā šāda veida karadarbību tiešā veidā veic ASV sabiedrotie un partneri, ASV loma ir atbalstīt šos pasākumus. Proti, šāda veida karadarbība ir pretošanās ārvalstu okupantam, tādējādi tā atšķiras no nemieriem vai revolūcijām. Pretošanās karadarbību sabiedrotie un partneri ar ASV atbalstu var plānot un gatavot pirmskrīzes posmā miera laikā. Taktiskā un operacionālā līmeņa plāni un detalizēti dati ir rūpīgi jāsaņem. Savukārt valsts grib gatavot pretošanos ārvalstu okupantam, īstenojot, ja nepieciešams, iedarbīgas un aktīvas, pasīvas un nevardarbīgas metodes, var būt nacionālās atturēšanas stratēģijas sastāvdaļa, kā tas ir visaptverošajā totālās aizsardzības koncepcijā.

3. Valsts militāro pretošanos ārvalstu okupantam var vadīt tās aktīvie un rezerves militārie spēki (piemēram, Zemessardze, Aizsardzības līga). Šiem spēkiem var pievienoties vai tos var pastiprināt iepriekš atlasītu personu tīkli, kuriem nav saistības vai attiecību ar ministrijām, kas atbild par aizsardzības vai drošības jomu. Ja nav saiknes ar agrāku militāro vai valdības dienestu, okupantam, kam ir iespējama piekļuve personāla datu pierakstiem, ir grūtāk atklāt šo personu esību un skaitu. Arī iedzīvotāji var piedalīties, īstenojot nevardarbīgas un pasīvas pretošanās metodes.

4. Lai palielinātu pretošanās kustības atturošo vērtību, valdībai ir publiski jāizsludina tiesiskais un politikas regulējums, ar kuru tiek atbalstīti pretošanās plānošanas pasākumi. Iespējamajam pretiniekam ir jābūt informētam, un valsts iedzīvotājiem ir jābūt informētiem un izglītotiem. Turklāt valstij ir jābūt noslēgtiem nolīgumiem ar sabiedrotajiem un partneriem par materiālo atbalstu un cita veida atbalstu pretošanās laikā. Piemēram, NATO dalībvalstīm tas varētu būt 5. panta piemērošanas gadījums, saskaņā ar kuru sabiedrotie militāri spēki reaģē uz dalībvalsts suverēnās teritorijas pārkāpumu. Valstis, kas plāno pretošanos, var censties noslēgt nolīgumus ar partnervalstīm par to militāro spēku izmantošanu suverēnās valsts teritorijas atgūšanai.

5. Lai gūtu sekmes, izšķirīgi svarīga ir iedzīvotāju pretošanās okupantam un konkrēta un mērķtiecīga pretošanās, izmantojot savus militāros tīklus un izveidotos pretošanās tīklus, tomēr apdraudētajai valstij pirmskrīzes posmā ir jāsadarbjas ar sabiedrotajiem un partneriem, lai kopīgi plānotu un sagatavotu pretošanos. Pretošanās periods ir laiks, kas nepieciešams, lai sabiedrotie un partneri sagatavotu savus konvencionālos militāros spēkus ienaidnieka padzišanai no okupētās teritorijas. Konvencionālo militāro spēku sagatavošanas laikā pretošanās spēki ar savas leģitīmās evakuētās vai trimdas valdības starpniecību var pārsūtīt izlūkdatumus no okupētās teritorijas un veikt citus pasākumus, lai palīdzētu sagatavot šo vidi

konvencionālo spēku ienākšanai.

6. Nacionālā pretošanās kustība pret okupantu ir jāplāno ne tikai tāpēc, lai nodrošinātu suverēnas valsts teritorijas atgūšanu. Tā ir arī nepieciešama, lai nepieļautu, ka pārvaldību īsteno jebkāda cita struktūrvienība, kas nav leģitīmā valdība, kuru ir izdzinis ārvalstu okupants. Šā izdevuma *D pielikumā* ir sniegti vairāki piemēri, kas parāda komunistu iekšējo konkurenci 2. pasaules kara laikā, kad komunisti dažkārt sekmīgi panāca, ka netiek atjaunots pirmskara *status quo*. Komunisti tā vietā spēja izmantot karu, lai izveidotu jaunu valdību, valdošo ideoloģiju un struktūru. Saskaņā ar šo koncepciju valstij ir nepārtraukti jākoncentrējas uz valdības, valsts un nācijas atgriešanos pirmskara statusā. Tam jābūt mērķim, ko politiski pieņem nācijas absolūtais vairākums un kas ir tās atjaunošanās spējas neatņemama sastāvdaļa. Nacionālās atturēšanas izšķirīgs aspekts ir uzsvērt un stiprināt šīs valsts atjaunošanās spējas aspektu, kas ļauj iedzīvotāju absolūtajam vairākumam atbalstīt šo sevišķo mērķi.

7. Pretošanās plānošana ir pasākums, kurā, kā minimums, iesaistās visa valdība. Valstīm, kuras izmanto vispusīgās aizsardzības jeb totālās aizsardzības koncepciju vai kādu tās variantu, plānošanā papildus svarīgākajiem ārējiem sabiedrotajiem un partneriem ir jāiekļauj arī nevalstiskās struktūrvienības, kas pārstāv civilo sektoru. Tādā veidā izpratne par starpresoru pieeju pretošanās kustībai un tās izstrāde un plānošanas process kļūst izšķirīgi svarīga (4. nodaļa). Šāda plānošana nodrošina centienu vienotību un nacionālo saliedētību, kas veicina valsts atjaunošanās spēju. Sākotnējā valsts reakcija uz ārvalstu iebrukuma tūlītējo apdraudējumu daudzējādā ziņā līdzināsies valsts reakcijai uz dabas vai cilvēka izraisītu katastrofu. Tomēr, ņemot vērā to, kādos apstākļos ir nepieciešama pretošanās, visticamāk, valsts Aizsardzības ministrija vislabāk varēs koordinēt pretošanās plānošanu.

8. Šai koncepcijai pievienotie pielikumi palīdz veidot labāku izpratni, bieži vien no vēsturiska skatpunkta (*D un E pielikums*). Tajos tiek arī runāts par to, kā novērtēt iedzīvotāju atjaunošanās spēju miera laikā, lai atrastu sociālas vājās vietas, ko agresors varētu izmantot. Koncepcijas *H pielikumā* ir uzsākta saruna par pretošanās taktikas un operāciju izstrādi un izmantošanu, okupanta darbībām un reakciju uz pretošanos un par to, kā tas ietekmē iedzīvotājus.

9. Cerams, ka šeit sniegtā informācija būs noderīga ieinteresētajiem lasītājiem un politikas veidotājiem. Šī koncepcija palīdzēs labāk saprast pretošanos kā vēsturisku karadarbības veidu pret okupantu. Pretošanās plānošana un sagatavošana stiprina sabiedroto un partneru savstarpējo saikni un vēlreiz kalpo kā garantija iespējami apdraudētajiem sabiedrotajiem un partneriem, kas saskaras ar agresīviem hegemoniskiem kaimiņiem.

10. Labāka izpratne par pretošanās pasākumiem, pievienotie termini, atsauces, gadījumu izpētes un skatupunkti, kas veicina šo izpratni, ir funkcionālā platforma, pamatojoties uz kuru var veidot un stiprināt pašreizējos un turpmākos pretošanās pasākumus. Šī koncepcija palīdz efektīvi ietekmēt politiskās un militārās stratēģiskā, operacionālā un taktiskā līmeņa sarunas, kurām ir risinoša vai noteicoša ietekme. Mērķis ir panākt, ka sabiedrotajiem un partneriem, kuriem tas nepieciešams attiecīgajā situācijā, šā dokumenta saturs ir noderīgs savu mērķtiecīgo darbību īstenošanai.

A PIELIKUMS JURIDISKIE APSVĒRUMI¹⁵⁶

Apstākļi brīvā valstī no apstākļiem valstī, kuru vada patvaļīga valdība, visskaidrāk atšķiras ar to, ka brīvā valstī tiek ievēroti lielle principi, ko sauc par tiesiskumu.

Frīdrihs Augusts fon Hajeks [*Friedrich August von Hayek*]

1. Ievads

A. Šajā sadaļā ir paredzēts aplūkot, kāpēc ir nepieciešams izstrādāt valsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru pilnvaro un veicina pretošanās organizācijas izveidi. Šeit tiks arī izvērtēti starptautiskā tiesiskā regulējuma elementi, uz ko var balstīties valsts, kas aizstāvas, tās pretošanās organizācija un šīs organizācijas atsevišķie dalībnieki. Katrai valstij ir jāizvērtē šie aspekti, kā arī jāizstrādā savs iekšējais valsts tiesiskais regulējums. Šim regulējumam ir jāsaucina ar pašas valsts tiesību aktiem un likumdošanu, kā arī ar starptautiskajiem tiesību aktiem, jo valsts plāno pretošanos vai nu kā karadarbības papildu metodi, vai arī kā savas totālās aizsardzības sastāvdaļu.

B. Jānodrošina, ka pretošanās operāciju juridiskie parametri ir iespējami skaidri, bet tie ir arī atkarīgi no konkrētās pretošanās operācijas vai kampaņas īpašā konteksta. Svarīgi, ka pretošanās organizācija un tās vadība pievērš rūpīgu uzmanību juridiskajiem apsvērumiem un ciena justīcijas iestādes, lai saglabātu leģitimitāti iedzīvotāju acīs, kā arī starptautiskajā sabiedrībā un jo īpaši partnervalstīs un organizācijās. Šajā pielikumā ir aplūkoti ar pretošanās operācijām saistītie juridiskie apsvērumi un personāla statuss, kā arī karojošā okupanta statuss. Pretošanās kustība raisa daudzus un sarežģītus juridiskus jautājumus. Valsts stratēģiskajā līmenī tas nozīmē valsts suverenitātes atgūšanu un *de facto* pilnvaru atgūšanu pār okupēto teritoriju. Operacionālajā un taktiskajā līmenī tas nozīmē, ka pretošanās organizācijai ir jāievēro bruņota konflikta tiesību akti (*LOAC*), ko sauc arī par starptautiskajām humanitārajām tiesībām (*IHL*). Lai pieņemtu ar pretošanos saistītus lēmumus, gandrīz vienmēr ir nepieciešams, lai suverēnā valdība, kas īsteno pretošanos valsts vārdā, augstākajos līmeņos noteiktu politiku.

2. Tiesību akti un leģitimitāte

A. Kamēr vēl nav radusies vajadzība sākt pretošanos okupantam, vispirms ir jāpieņem noteicoši tiesību akti par nacionālo pretošanās kustību, tostarp par finansējumu, pilnvarām veikt operācijas, personāla juridisko statusu un daudziem citiem jautājumiem. Tas ir nepieciešams, lai personām, kas iesaistās pretošanās kustībā, un to veiktajām operācijām sniegtu maksimālu valsts tiesisko aizsardzību un tādējādi nodrošinātu to leģitimitāti. Pretošanās dalībniekiem ir jāzina, ka viņi iesaistās leģitīmās darbībās, un jāsaprot, kādas darbības ir atzinusi un atļāvuši viņu nacionālā valdība un par kurām tā pret viņiem neuzsāks kriminālprocesu.

B. Lai darbība būtu leģitīma un sekmīga, ļoti svarīgi ir ievērot starptautiskās cilvēktiesības. Nacionālās pretošanās kustībai ir jānodrošina, ka neviens no tās locekļiem nepārkāpj cilvēktiesības. Tas palīdz nodrošināt, ka tauta, attiecībā uz kuru tā cenšas atjaunot varu, un tās starptautiskie, valsts un nevalstiskie atbalstītāji to turpina atzīt par leģitīmu. Pārkāpumi varētu

apdraudēt atbalstu, kas tiek sniegts finansējuma, apmācības, aprīkojuma, tiešas līdzdalības veidā, sabiedroto un partneru plānoto konvencionālo militāro atbalstu vai ārējo partneru cita veida palīdzību.

3. Valsts tiesiskais regulējums

A. Organizētā nacionālā kustība, kas pretojas ārvalsts okupācijai, ne vienmēr precīzi iekļaujas dažādu statusu kategorijās, kas sākotnēji tika paredzētas ap 1907. gada Hāgas konvencijām un 1949. gada Ženēvas konvencijām izstrādātajās starptautiskajās līgumtiesībās. Pretošanās kustības plānotājiem un to ārējiem atbalstītājiem ir jāsaprot šīs paradigmas un jānodrošina arī efektīvs valsts tiesiskais regulējums operāciju veikšanai.

B. Tā kā pretošanās kustības plānošana, sagatavošana un īstenošana (kas ietver dažādus sagatavošanās pasākumus, dažādas darbības vides un dažādus operacionālos režīmus, kā arī pretošanās būtībā var būt plaša) ir sarežģīta, var būt nepieciešamība izmantot vairākus valsts varas instrumentus. Tiem visiem ir savi unikālie ierobežojumi, robežas un procesi, kuros likumīgās iestādes iekļaujas, lai apstiprinātu pretošanās kampaņas pasākumus un darbības.

4. Starptautiskās tiesības: starptautiskās humanitārās tiesības un bruņotu konfliktu tiesības

A. Oficiāli pieteikts karš vairs nav norma, un bruņoti konflikti bieži vien nenorisinās acīmredzami norobežotā kaujaslaukā. Pretošanās operācijas var ietilpt šajā kategorijā un radīt unikālus apstākļus, kas apgrūtina esošo tiesību aktu piemērošanu. Konflikta darbības ir jāanalizē, ņemot vērā no dažādiem avotiem, tostarp nolīgumiem, paražām, tiesību aktiem un tiesas nolēmumiem, izrietošu starptautisko un valsts tiesību komplicētu kopumu.

B. Militāras operācijas raisa sarežģītus jautājumus saistībā ar starptautiskajām tiesībām. Starptautiskajās tiesībās ir noteikti daži konflikta risināšanas ierobežojumi un noteiktas kareivju saistības. Starptautiskās tiesības kopumā ir izstrādātas, pamatojoties uz iedibinātām valstu paražām, nolīgumiem (dažādi dēvētiem starptautiskajiem nolīgumiem), vispārējiem tiesību principiem, ko atzinušas lielais vairums nāciju, ekspertu un zinātnieku rakstiem un starptautiskajiem tiesas nolēmumiem. Starptautiskās paražu tiesības jeb dažkārt dēvētas vienkārši kā “paražas” un nolīgumi ir divi primārie bruņotu konfliktu tiesību avoti. Tiesas nolēmumi un vadošo autoru raksti ir pakārtotie līdzekļi, kas tiek izmantoti tiesību aktu izstrādē. Starptautiskās paražu tiesības ietver tās normas, kas izriet no vispārējas par likumu atzītas prakses, nevis rakstītajiem likumiem. Tajās ir ietverta atzīta prakse, ciktāl tās ievērošanu valstis uzskata nevis par rīcības brīvību, bet drīzāk par juridisku pienākumu. Pirms kara tiesību (*LOW*) kodifikācijas Hāgas konvencijās un Ženēvas konvencijās tās bija ietvertas starptautiskajās paražu tiesībās. Šo konvenciju daļas attiecas ne vien uz konfliktiem, bet arī uz karojošās puses īstenotu okupāciju.

1) Svarīgākās no starptautiskajām *IHL/LOAC* konvencijām un nolīgumiem attiecībā uz konfliktiem ir uzskatīti turpmāk. Hāgas noteikumi, lielākā daļa Ženēvas konvenciju noteikumu un 1977. gada papildprotokoli kopumā tiek uzskatīti par paražu tiesībām.

- 1907. gada Hāgas konvencijas (jo īpaši Hāgas IV konvencija un Hāgas noteikumi)
- Četras 1949. gada Ženēvas konvencijas (ŽK I–IV): I – par sauszemes bruņoto spēku ievainoto un slimo stāvokļa uzlabošanu; II – par jūras bruņoto spēku ievainoto, slimo un kuģu avārijās cietušo stāvokļa uzlabošanu; III – par attieksmi pret karagūstekņiem; IV – par civilpersonu aizsardzību kara laikā (ieskaitot civiliedzīvotājus)

okupācijas laikā)

- Ženēvas konvenciju 1977. gada papildprotokoli (I–II PP): I PP – par starptautisku bruņotu konfliktu upuru aizsardzību; II PP – par lokāla rakstura bruņotu konfliktu upuru aizsardzību
- Konvencijas par ieročiem (piemēram, 1980. gada Konvencija par atsevišķiem konvencionāliem ieročiem (CCW))
- Okupācijas jomā primārie tiesību avoti ir šādi:
- 1907. gada 18. oktobra Hāgas konvencija (IV) par sauszemes kara likumiem un paražām un tās pielikums “Noteikumi par sauszemes kara likumiem un paražām” (Hāgas noteikumi);
- 1949. gada 12. augusta Ceturtā Ženēvas konvencija par civilpersonu aizsardzību kara laikā (ŽK IV);
- 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvenciju 1977. gada 8. jūnija Papildprotokols par starptautisku bruņotu konfliktu upuru aizsardzību (I papildprotokols);
- starptautisko humanitāro tiesību paražu normas.

C. No starptautisko paražu tiesību skatpunkta sarežģīti ir tas, ka ne vienmēr ir skaidrs, ka kāda valsts atzīst noteiktas normas par paražām, un bieži vien tas ir politikas jautājums. Ja valsts praksē norma tiek atzīta, valstij tā būs saistoša, ja tā jau ir starptautiskajās paražu tiesībās. Ja šī norma vēl nav paraža, valstis var padarīt to saistošu, vienpusēji paziņojot par savu nodomu to ievērot. Piemēram, tagad tiek vispārēji atzīts, ka daudzi Ženēvas konvencijās iekļautie noteikumi tiek uzskatīti par starptautiskajām paražu tiesībām, kas ir būtiski, jo šādi noteikumi ir saistoši pusēm neatkarīgi no tā, vai tās ir vai nav šo konvenciju dalībvalstis. Piemēram, Amerikas Savienotās Valstis nav ratificējušas Ženēvas konvencijas I un II papildprotokolu, taču ir paziņojušas, ka daudzus I protokolā sniegtos aspektus uzskata par paražām.

D. Starptautiskā Sarkanā Krusta komiteja (SSKK). SSKK savu darbību sāka 19. gadsimta vidū kā neatkarīga Šveices organizācija. SSKK tika izveidota pēc Anrī Dināna [*Henry Dunant*] iniciatīvas, kas lobēja politiskos līderus aktīvāk rīkoties, lai aizsargātu kara upurus. Viņš aicināja noslēgt nolīgumu, kura divas galvenās domas bija uzlikt par pienākumu armijā rūpēties par visiem ievainotajiem kareivjiem un izveidot valsts biedrības, kas palīdzētu militārajiem medicīniskajiem dienestiem. 1864. gada augustā divpadsmit valstu delegāti pieņēma pirmo Ženēvas konvenciju, kas kļuva par tiesisko regulējumu saistībā ar šiem lēmumiem un saskaņā ar kuru armijām bija obligāti jā rūpējas par visiem ievainotajiem kareivjiem, neatkarīgi no tā, kurā pusē tie karoja.¹⁵⁷ Mūsdienās SSKK darbojas, primāri pamatojoties uz 1949. gada Ženēvas konvencijām, to papildprotokoliem un tās statūtiem. Tā ir neatkarīga, neitrāla organizācija, kas nodrošina humāno aizsardzību un palīdzību upuriem, kas cietuši bruņotos konfliktos un citās vardarbības situācijās. Tā mudina ievērot starptautiskās humanitārās tiesības un ieviest tās valsts tiesību aktos. Tā ir unikāla organizācija, jo atšķirībā no NVO tā izveidota saskaņā ar nolīgumu. Proti, tā darbojas saskaņā ar Ženēvas konvencijām, kas ir valstu nolīgumi, kuriem ir izveidots repozitorijs, tādējādi SSKK ir unikālas pilnvaras darbībai valstīs un konfliktos.

5. Terminoloģija: kara tiesību, bruņotu konfliktu tiesību, starptautisko humanitāro tiesību un starptautisko tiesību cilvēktiesību jomā savstarpējā saikne

A. Kara tiesības un bruņotu konfliktu tiesības

Kā norādīts iepriekš, lai raksturotu tiesību bāzi, kas piemērojama pretošanās organizāciju dalībniekiem, izmanto vairākus specifiskus terminus. Šie termini attiecas uz atsevišķām,

savstarpēji saistītām tiesību jomām, kurus var savstarpēji aizstāt, izņemot vienu – kara tiesības (*LOW*), bruņotu konfliktu tiesības (*LOAC*), starptautiskās humanitārās tiesības (*IHL*) un starptautiskās tiesības cilvēktiesību jomā (*IHRL*). Gandrīz nemaz vai nemaz neatšķiras *LOW* un *LOAC*, un daži zinātnieki apgalvo, ka abi termini ir pieļaujami, galvenokārt tāpēc, ka Ženēvas konvencijās ir sniegta atsauce gan uz karu, gan bruņotu konfliktu.¹⁵⁸ Būtībā “kara tiesības ietilpst starptautiskajās tiesībās, kas reglamentē bruņoto spēku izmantošanu, karadarbības veikšanu un kara upuru aizsardzību starptautiskos un vietēja līmeņa bruņotos konfliktos, karojošās puses īstenotu okupāciju un karojošo, neitrālo un nekarojošo valstu savstarpējās attiecības”.¹⁵⁹ Turklāt “kara tiesības bieži tiek dēvētas par bruņotu konfliktu tiesībām (...). Starptautiskās humanitārās tiesības ir alternatīvs termins, ar kuru apzīmē kara tiesības, kuru var saprast tādējādi, ka tam ir tāda pati nozīme kā terminam “kara tiesības”.¹⁶⁰ Kara tiesības izriet no gadsimtiem ilgi pastāvošām normām, kas jāievēro kaujaslaukā. *LOAC* ir samērā jauns veidojums un ir saistīts ar kaujaslauka likumiem, un galvenā atšķirība ir tāda, ka likumos ir ietvertas sankcijas, ko var piemērot konkrētā jurisdikcijā, savukārt normas ir rīcības kodekss, kura pārkāpšana ne vienmēr rada sekas.¹⁶¹ Karastāvokļa atzīšana vairs nav priekšnoteikums tam, lai piemērotu *LOAC* – noteicošais apstāklis ir bruņota konflikta esība. Kā atzīmēts 1949. gada Ženēvas konvenciju komentāros,

*vārds “karš” tika apzināti aizstāts ar terminu [bruņots konflikts]. Par termina “karš” juridisko definīciju var praktiski nebeidzami strīdēties. (...) Formulējums “bruņots konflikts” šos strīdus apgrūtina. Jebkādas nesaskaņas, kas rodas divu valstu starpā un kuru rezultātā notiek bruņoto spēku interence, ir bruņots konflikts. (...) Nav nekādas starpības, cik ilgi konflikts risinās vai cik asiņu tiek izliets.*¹⁶²

B. Starptautiskās humanitārās tiesības

Starptautiskās humanitārās tiesības (*IHL*) var definēt saskaņā ar SSKK komentāru attiecībā uz 1987. gada I papildprotokolu (I PP): “.. starptautiskās humanitārās tiesības (*IHL*), kas piemērojamas attiecībā uz bruņotu konfliktu, ir starptautiskas tiesību normas, kas izveidotas ar starptautiskajiem līgumiem vai paražām un kas īpaši paredzētas, lai risinātu no starptautiskiem vai vietēja līmeņa bruņotiem konfliktiem tieši izrietošas humanitāras problēmas, un kas humānu apsvērumu dēļ ierobežo konfliktā iesaistīto pušu tiesības izmantot pašu izraudzītās karadarbības metodes un līdzekļus vai aizsargā personas un īpašumu, ko skāris vai varētu skart konflikts. Formulējums “starptautiskās humanitārās tiesības, kas piemērojamas attiecībā uz bruņotu konfliktu” bieži vien saīsināti tiek lietots kā “starptautiskās humanitārās tiesības” vai “humanitārās tiesības”.¹⁶³ To pamatprincipi ir šādi: nošķir civilpersonas un karojošās personas, aizliegts uzbrukt personām, kas nepiedalās karadarbībā (piemēram, karagūstekņiem), aizliegts izraisīt nevajadzīgas ciešanas, nepieciešamības princips un samērības princips.

C. Starptautiskās humanitārās tiesības un starptautiskās tiesības cilvēktiesību jomā

1) *IHL* un *IHRL* ir atšķirīgi tiesību aktu kopumi. Šie termini nav savstarpēji aizvietojami. Lai arī abi principā ir vērsti uz fizisko personu aizsardzību, pastāv svarīgas atšķirības. *IHL* ir piemērojamas bruņota konflikta un okupācijas laikā. *IHRL* ir piemērojamas ikvienam, kas atrodas attiecīgās valsts jurisdikcijā gan miera laikā, gan arī bruņota konflikta laikā; tās ir piemērojamas vienmēr un visiem.

2) Starptautiskās tiesības cilvēktiesību jomā ir starptautisko normu sistēma, kas izstrādāta, lai aizsargātu un veicinātu visu personu cilvēktiesības. Tās izsaka valstu pienākumu rīkoties noteiktā veidā vai atturēties no rīcības, lai veicinātu un aizsargātu indivīdu vai

personu grupu cilvēktiesības un pamatbrīvības.

3) Starptautiskās humanitārās tiesības ir paredzētas, lai ierobežotu vardarbību konfliktu laikā un lai reglamentētu attieksmi pret personām, kuras ir ietekmējis bruņotais konflikts, cenšoties līdzsvarot humānismu un militāro nepieciešamību.

4) Abu tiesību aktu kopumu būtība ir ļoti līdzīga un abi aizsargā fiziskās personas līdzīgā veidā. Būtiskākā un svarīgākā atšķirība ir tā, ka *IHL* aizsardzība pamatā tiek balstīta uz nošķiršanu, proti, civiliedzīvotāju un karojošo personu nošķiršanu, kas starptautiskajās tiesībās cilvēktiesību jomā nepastāv.

6. Bruņotu konfliktu tiesību principi

Saistībā ar *LOAC* ir četri pamatprincipi. Parasti tos piemēro attiecībā uz to, ko dēvē par “līdzekļiem un metodēm”¹⁶⁴, jeb tam, kā puses rīkojas bruņota konflikta gadījumā. “Līdzekļi” attiecas uz cīņā izmantotajiem ieročiem. “Metodes” attiecas uz cīņas taktiku. Citiem vārdiem sakot, tiek noteikts, pret ko un kā tiek vērsta cīņa. Šīs analīzes četri pamatprincipi ir militārā nepieciešamība, nošķiršana, samērība un humānisms. Lai analizētu rīcību šo principu kontekstā, ir jāskatās, kādi principi pastāv paražu tiesībās, līgumos, judikatūrā, noteikumos par spēka lietošanu un politikas norādēs, kā arī ir jāizvērtē koalīcijas un uzņēmējvalsts bažas.¹⁶⁵

A. 1. princips. Militārā nepieciešamība. Militārā nepieciešamība ietver divus elementus: 1) pastāv militāra prasība veikt kādu konkrētu pasākumu; 2) *LOAC* neaizliedz šo pasākumu. Komandierim ir jāformulē militārā prasība, jāizraugās, ar kādiem pasākumiem to sasniegt, un jānodrošina, ka ne prasība, ne tās īstenošanas pasākumi nav *LOAC* pārkāpums.

B. 2. princips. Nošķiršana. Nošķiršanas princips dažkārt tiek dēvēts par “visu principu tēvu”, jo tas ir *LOAC* Ženēvas tradīcijas pamats. Principa būtība ir tāda, ka militārie uzbrukumi ir jāvērst pret karojošām personām (tiem, kas cīnās) un militārajiem mērķiem, bet ne pret civiliedzīvotājiem (tiem, kas nepiedalās cīņā, un ne pret civilo īpašumu). I papildprotokola 48. pantā ir noteikts: “karojošajām pusēm ir vienmēr jānošķir civiliedzīvotāji no kombatantiem [kareivjiem] un civilobjekti no militāriem objektiem; visas operācijas drīkst vērst tikai pret militāriem objektiem.”

C. 3. princips. Samērība. Lai noteiktu, vai uzbrukums ir samērīgs, tests ir atrodams I papildprotokola 51. panta 5. punkta b) apakšpunktā, proti, ja sākts “uzbrukums, kas, domājams, izraisīs nejaušus civiliedzīvotāju upurus, nodarīs bojājumus civilobjektiem, vai arī tā sekas būs visu šo kaitējumu kombinācija un nodarītais ļaunums salīdzinājumā ar paredzamajām konkrētajām un tiešajām militārajām priekšrocībām būtu pārmērīgi liels”, samērības princips tiktu pārkāpts. Šī pati norma ir atbalsojusies arī I papildprotokola 57. pantā: ja mērķis ir pilnībā militārs un nav zināms, ka būtu apdraudēts civilpersonāls vai īpašums, samērības analīze nav jāveic.

D. 4. princips. Humānisms. Dažkārt dēvēts par nevajadzīgu ciešanu principu jeb humānisma principu, tas paredz, ka militārajiem spēkiem ir jāizvairās no nepamatotas vardarbības vērsšanas pret ienaidnieku. Sākotnēji tas radās saistībā ar humāniem apsvērumiem par cietušajiem vai ievainotajiem kareivjiem, un tas tika kodificēts kā ieroču lietošanas ierobežojums: “jo īpaši ir aizliegts .. izmantot ieročus, lādījumus vai vielas, kas pēc aplēsēm radīs nevajadzīgas ciešanas.”¹⁶⁶ Šis princips ir militārās nepieciešamības principa pretsvars.

7. Ženēvas konvencijas

A. 1949. gada Ženēvas konvencijas ir četri starptautiski līgumi, kā arī 1977. un 2005. gada papildprotokoli, kas ir *IHL* un *LOAC* stūrakmens. Visas valstis ir ratificējušas 1949. gada Ženēvas konvencijas, un daudzi no šiem līguma noteikumiem tagad tiek uzskatīti par paražu tiesībām. Šo līgumu mērķis ir aizsargāt kara upurus un dalībniekus, tostarp kareivjus un citas karojošās personas, karagūstekņus (*POW*), slimos, ievainotos, nogremdētu kuģu apkalpes un civiliedzīvotājus.

B. Katrs no šiem četriem līgumiem, kas veido 1949. gada Ženēvas konvencijas, ir vērsts uz konkrētu personāla kategoriju un ir piemērojams jebkurā bruņotā konfliktā (turpmāk tekstā minēts kā ŽK I, ŽK II, ŽK III un ŽK IV). Visos šajos līgumos ir identisks 3. pants, kas paplašina līgumu aizsardzības minimālos standartus attiecībā uz militārajiem konfliktiem, kas ir lokāli, vai uz lokāliem bruņotiem konfliktiem (*NIAC*), piemēram, nemieriem.¹⁶⁷ Dēvēts par “kopīgo 3. pantu”, uz to atsaucas kā uz “konvenciju miniatūrā”, jo tajā tiek prasīts, lai iekšēju bruņotu konfliktu laikā dalībniekiem un civiliedzīvotājiem tiktu piemērots humānās pamataizsardzības pasākumu kopums.¹⁶⁸ Konvencijās ir ietverts arī kopīgs 2. pants, saskaņā ar kuru tā noteikumi ir piemērojami “visos pieteikta kara gadījumos vai jebkura cita militāra konflikta gadījumā, kurš var rasties starp divām vai vairākām Augstajām Līgumslēdzējām valstīm”.¹⁶⁹

C. SSKK civiliedzīvotājus iekļauj organizētu bruņotu grupu dalībnieku kategorijā, ja viņi uzņemas pastāvīgu karošanas funkciju, tieši iesaistoties karadarbībā.¹⁷⁰ Viņi ir karojošās personas tādā ziņā, ka ņem ieročus un cīnās. Tomēr šīs grupas nav bruņotie spēki un tāpēc nav kareivji, tādējādi viņiem netiek sniegtas tādas pašas privilēģijas, kādas saņem kareivji. Drīzāk viņi ir karojošās personas bez privilēģijām. Tomēr tas, ka šīs personas ir nepriviliģētā statusā, nenozīmē prettiesiskumu saskaņā ar starptautiskajām tiesībām. Šīm personām nav starptautiskā statusa. Ja tās tiek sauktas pie atbildības par savām kaujas darbībām (piemēram, valdības bruņoto spēku personāla nogalināšanu vai ievainošanu vai valdības īpašuma bojāšanu), tas tiek darīts saskaņā ar valsts tiesību aktiem par darbībām, attiecībā uz kurām starptautiskajās tiesībās netiek piešķirta aizsardzība vai privilēģijas.¹⁷¹ Darbības, kas sodāmas kā starptautisko tiesību pārkāpumi, ir līgumos noteikto un paražu tiesībās noteikto starptautisko humanitāro tiesību pārkāpumi, piemēram, terorisms un vēršanās pret civiliedzīvotājiem.¹⁷²

D. 1977. gadā Ženēvas konvencijas tika papildinātas ar I un II papildprotokolu. Saskaņā ar I papildprotokolu civiliedzīvotāji tiek aizsargāti starptautisku bruņotu konfliktu (*IAC*) laikā, paplašinot Ženēvas konvenciju noteikumus, un šī aizsardzība ir paplašināta, attiecinot to uz nacionālajām atbrīvošanas kustībām, proti, iekšējiem konfliktiem pret koloniālo dominanci, ārvalsts okupāciju un rasistiskiem režīmiem. II papildprotokolā, pirmkārt, ir noteikts augstāks tā piemērošanas sliekšnis nekā kopīgajā 3. pantā noteiktais, un vēl ir paplašināta kopīgajā 3. pantā noteiktā aizsardzība, piemēram, īpaši noteikumi bērnu aizsardzībai un “civiliedzīvotāju izdzīvošanai nepieciešamo objektu” aizsardzība.¹⁷³

8. Personas statuss kaujas laukā: divi veidi – karojošā persona un civilpersona (skat. *LOAC/IHL*).

A. Civilpersonas ir aizsargāta grupa, kamēr un ja vien tās tieši nepiedalās karadarbībā, un no tā brīža tās kļūst par karojošām personām, kas pakļautas uzbrukumam.

B. Karojošās personas tiek iedalītas šādās kategorijās: personas, kas tiek uzskatītas par tādām, kurām ir karojošās personas privilēģijas, proti, tās ir tiesīgas piedalīties karadarbībā, un tām sagūstīšanas gadījumā ir piešķirta karagūstekņu aizsardzība. Karojošās personas, kas nav tiesīgas karot, dažkārt dēvētas par neprivileģētām karojošām personām vai *nelikumīgiem kareivjiem*, ir personas, kas saskaņā ar LOAC netiek atzītas par tādām, kurām pienākas karagūstekņu aizsardzība.

C. Pretošanās dalībnieki vēsturiski izmanto partizānu karu, konspirāciju, sabotāžu un citas pretošanās metodes pret okupācijas valsti. Ja tie ievēro konkrētus nosacījumus, kas izteikti starptautiskajās līgumtiesībās, jo īpaši 1907. gada Hāgas noteikumos un 1949. gada Ženēvas konvencijās, tiem var piešķirt likumīgi karojošās personas statusu un tādējādi karagūstekņa statusu saskaņā ar starptautiskajām tiesībām.

1) Saskaņā ar Hāgas noteikumiem, kas pievienoti 1907. gada Hāgas konvencijai (IV) par sauszemes kara likumiem un paražām, karojošās personas statusu un pēc sagūstīšanas karagūstekņa kvalifikāciju piešķir ne tikai valsts armijas locekļiem, bet arī “zemessardzes un brīvprātīgo vienību locekļiem”, ja tie atbilst šādiem nosacījumiem (1. pants):

- tiem ir komandieris, kas atbild par saviem padotajiem;
- tiem ir noteikta pazīšanas emblēma, kuru var ievērot no attāluma;
- tie atklāti nēsā ieročus;
- tie veic savas operācijas saskaņā ar kara likumiem un paražām.

2) 1949. gada Ženēvas konvencijā (III) par attieksmi pret karagūstekņiem (ŽK III, 4. panta A. punkta 2) apakšpunkts) ir noteikts, ka karojošās personas/karagūstekņa statusu piemēro arī “organizētas pretošanās kustības locekļ[iem], kas pieder karojošai pusei” un “darbojas tās teritorijā vai ārpus tās teritorijas”, pat ja šī teritorija ir okupēta, ar nosacījumu, ka šāda organizētā pretošanās kustība ievēro sekojošas prasības:

- tiem ir komandieris, kas atbild par saviem padotajiem;
- tiem ir noteikta pazīšanas zīme, kuru var ievērot no attāluma;
- tie atklāti nēsā ieročus;
- tie veic savas operācijas saskaņā ar kara likumiem un paražām.

3) Tiek uzskatīts, ka gan Hāgas noteikumu 1. pants, gan ŽK III 4. pants ir ietverts starptautiskajās paražu tiesībās. III ŽK 4. panta A. punkta 2) apakšpunktā uzskaitītie nosacījumi ir kumulatīvi. Citiem vārdiem sakot, personai jāatbilst karojošās personas statusam un karagūstekņa statusam, lai šī persona būtu likumīgi tiesīga saukties par pretošanās organizācijas biedru un tai šis biedra statuss tiktu piešķirts.

D. Ja organizētās pretošanās biedri, kas veikuši naidīgas darbības okupētajā teritorijā, atbilst ŽK III 4. panta A. punkta 2) apakšpunktā uzskaitītajiem kritērijiem, tie ir tiesīgi saņemt karojošās personas statusu. Tiem ir jābūt organizēta spēka dalībniekiem un jābūt piederīgiem vienai no konflikta pusēm, lai šajā kontekstā varētu uzskatīt, ka darbības ir leģitīmas. Konflikta pusei ir jāuzņemas atbildība par pretošanās organizācijas darbībām. Savukārt pretošanās kustības dalībniekiem ir jāuzskata, ka viņi ir konflikta puses padotībā un pieņem tās vispārējo politiku un vadību, jo īpaši attiecībā uz kara likumu un paražu ievērošanu. Karojošās personas statuss sniedz trīs juridiskas sekas:

- privilēģēta karojošā persona var veikt karadarbību un nevar tikt saukta pie atbildības par ieroču nēsāšanu vai uzbrukumu ienaidnieka mērķiem, ja vien šīs darbības neizvērsas par kara noziegumu;
- karojošā persona ir pretējo spēku leģitīms mērķis;

-
- ja karojošā persona tiek sagūstīta, tai piešķir karagūstekņa statusu.

9. Organizētas pretošanās kustības, zemessardzes un brīvprātīgo vienību locekļi

A. Saskaņā ar ŽK III 4. panta A. punktu karojošās personas un karagūstekņa statuss ir piemērojams “citu zemessardzes un brīvprātīgo vienību locekļiem”, ieskaitot organizētas pretošanās kustības locekļus. Lai iegūtu karagūstekņa statusu, šo grupu locekļiem ir jāatbilst šādiem iepriekš minētajiem kritērijiem:¹⁷⁴

- tiem ir komandieris, kas atbild par saviem padotajiem;
- tiem ir noteikta pazīšanas zīme, kuru var ievērot no attāluma;
- tie atklāti nēsā ieročus;
- tie veic savas operācijas saskaņā ar kara likumiem un paražām.

B. Pirmā prasība ir noteikta, lai definīcijā netiktu iekļautas personas, kas darbojas pašas par sevi. Otrais nosacījums ir nepieciešams, lai nošķirtu piekritējus vai partizānus no civiliedzīvotājiem. Trešais kritērijs nozīmē, ka nedrīkst slēpt ieročus, kad puses ir redzamas pretiniekam vai pirms uzbrukuma sākšanas, proti, nedrīkst radīt “maldīgu priekšstatu, ka persona ir civiliedzīvotājs, .. un saprātīgā veidā ieroči ir jānēsā atklāti.”¹⁷⁵ Pēdējais nosacījums ir paredzēts tāpēc, lai karojošās personas nevarētu atsaukties uz LOAC tikai tāpēc, lai gūtu tajā sniegtās aizsardzības priekšrocības. Rīcība saskaņā ar LOAC ir galvenais kritērijs, kas atšķir likumīgas karojošās personas no *nelikumīgām karojošām personām*.

1) Pirmā prasība – tiem ir komandieris, kas atbild par saviem padotajiem

a) Pretošanās kustība ir jāorganizē, veidojot vienības, kurām ir atbildīgā pavēlniecība. Bruņota grupa ir organizēta grupa, ja tās militārā iesaiste ir kolektīva, ietilpst organizācijas struktūrā, uz to ir attiecināma vadība un kontrole un tā ievēro piemērojamos noteikumus. Tā nevar būt rīcība, ko veic atsevišķas personas bez pienācīgas sagatavotības un apmācības.

b) Locekļi veido grupu, kurai ir visas militārās organizācijas iezīmes, jo īpaši iekšējās disciplīnas sistēma, hierarhija, atbildība un gods.

1) Iekšējā disciplīna nozīmē, ka ir stingri jāievēro organizācijas noteikumi un pavēles. Saskaņā ar I papildprotokolu (86. pants) iekšējās disciplīnas sistēmai ir arī jānodrošina, ka tiek ievērotas humanitāro tiesību normas.

2) Pretošanās organizācijā hierarhija ne vienmēr nozīmē tādu struktūru, kāda pastāv regulārajās militārajās vienībās. Pretošanās organizācijas komandieri var būt gan civilpersonas, gan militārpersonas, tomēr viņu pavēlniecība ir jāuzskata par militāro pavēlniecību. Proti, komandieris ir atbildīgs par darbībām, tostarp pārkāpumiem, ko izdarījuši padotie.

3) Atbildīga pavēlniecība ir militārā disciplīna. Organizācijai ir jāspēj ierosināt lietu un sodīt locekļus, kas pārkāpj disciplināros un tiesiskos noteikumus.

2) Otrā prasība – ir noteikta pazīšanas zīme, kuru var ievērot no attāluma

Pretošanās organizācijas militārajām vienībām ir jābūt pazīšanas zīmēm, tās var būt rokas lence, cepure, formastērps, krekls, emblēma vai krāsaina nozīme, kas tiek piesprausta pie krūtīm, vai arī īpaši simboli, kas redzami uz apģērba gabaliem. Šīs zīmes vai emblēmas

nav obligāti vienmēr jāvalkā, taču jānodrošina, ka tās ierauga personāls, pret kuru tiek vērstas darbības, īsi pirms militāro darbību sākuma, un ka to atpazīst persona no attāluma, kas nav pārāk liels, lai varētu atpazīt uniformu. Šai zīmei ir jābūt atšķirīgai, visiem organizācijas locekļiem vienādi un tādai, ko izmanto tikai šī organizācija.¹⁷⁶ Ja pretošanās kustības cīnītāji atrodas transportlīdzeklī, tankā, lidmašīnā vai laivā, šai atšķirības zīmei ir jābūt redzamai uz attiecīgā transportlīdzekļa (Militārais prokurors pret Omāru Mahmudu Kasemu [*Omar Mahmud Kassem*] un citiem).¹⁷⁷

3) Trešā prasība – atklāti nēsāt ieročus

Saskaņā ar 1907. gada Hāgas noteikumiem un ŽK III ieroču atklāta nēsāšana ir vēl viens *sine qua non*, lai pretošanās organizācijas locekļi varētu iegūt karojošas personas statusu. Ieroču atklāta nēsāšana ir jānošķir no ieroču nēsāšanas redzamā vai demonstratīvā veidā. Šī prasība nenozīmē, ka mazizmēra ieročus (piemēram, rokas ieročus) nedrīkst turēt kabatā vai formastērpā un ka tie ir jātur redzamā vietā. Tomēr ienaidniekam ir jāspēj atpazīt pretinieku, kas gatavojas uzbrukt, neatkarīgi no tā, kādu ieroci tas lieto. Proti, ir aizliegts nostāties militārajās pozīcijās kā civilpersonai ar maldinošu nodomu un nodevīgā veidā, lai gūtu priekšrocības un uzbruktu pretiniekam (Vilhelma Lista [*Wilhelm List*] un citu tiesāšana).¹⁷⁸

4) Ceturtā prasība – veikt operācijas saskaņā ar kara likumiem un paražām

a) Karojošo personu tiesības izmantot spēku (karojošo personu privilēģija) nav neierobežotas. Saskaņā ar Hāgas noteikumu 22. pantu “karojošo pušu tiesības izvēlēties līdzekļus ienaidnieka ievainošanai nav neierobežotas”. Turklāt I papildprotokola 35. panta 1. punktā ir noteikts, ka “jebkurā bruņotā konfliktā karojošo pušu tiesības izvēlēties kara taktiku vai līdzekļus nav neierobežotas”. Karojošām personām ir jāievēro kara likumi un paražas. Ja tās to nedara, tās pārkāpj starptautiskās humanitārās tiesības un ir personīgi atbildīgas par savām prettiesiskajām darbībām. Turklāt militārais komandieris, kas pavēlējis karojošajām personām veikt saskaņā ar starptautiskajām humanitārajām tiesībām aizliegtas darbības, arī ir atbildīgs par savu pavēli.

b) Ja tās ievēro šos noteikumus, pretinieks nedrīkst pret tām izturēties kā pret bandītiem, dumpiniekiem, noziedzniekiem utt. Juridiski okupācijas varai nav attaisnojuma atteikt tām karojošās personas juridisko statusu. Ja karojošās personas plaši un sistemātiski pārkāpj šos noteikumus, okupācijas vara drīkst neatzīt organizāciju kā konflikta pusi, rīkojoties pret tās locekļiem kā pret sabiedriskās kārtības pārkāpējiem.

c) Okupācijas vara nedrīkst atteikt karojošās personas statusu visiem pretošanās locekļiem, ja viens tās loceklis ir individuāli un sporādiski izdarījis starptautisko humanitāro tiesību pārkāpumu, jo īpaši, ja organizācijas komandieris vai tās attiecīgās struktūras pārkāpēju ir sodījušas. Savukārt plaši izplatīta starptautisko humanitāro tiesību normu neievērošana ietekmēs visas pretošanās organizācijas statusu.

C. Pretojoties ārvalstu okupācijai, pretošanās locekļu divas vēsturiski ierastākās darbības ir sabotāža un spiegošana.

1) Lai noteiktu, vai sabotāža ir likumīga karadarbības rīcība, ir jāanalizē trīs faktori: 1) to izdarījušo personu kategorija (likumīgi veikt sabotāžu drīkst tikai karojošās personas, tostarp pretošanās organizācijas locekļi); 2) sabotāžas mērķis (sabotāžu drīkst vērst tikai pret militāriem mērķiem) un 3) izmantotās metodes un līdzekļi (legāli, kas nav aizliegti saskaņā ar *IHL*).

2) Okupanta izspiegošana ir sarežģītāks jautājums, jo ir grūti noteikt pieļaujamās uzvedības parametrus. Ženēvas konvencijā ir mēģināts definēt, vai dalībnieks ir aizsargāts, ja tiek konstatēta spiegošana. Karojošās puses bruņoto spēku dalībnieks, kas ir okupētās teritorijas pastāvīgais iedzīvotājs un kas vāc vai cenšas vākt informāciju ar militāru nozīmi šajā teritorijā, nav uzskatāms par iesaistītu spiegošanā, ja vien viņš to nedara ar viltu vai izlikšanos, vai tīši slepenā veidā. Šāds iedzīvotājs nezaudē tiesības uz karagūstekņa statusu un pret viņu nedrīkst izturēties kā pret spiegu, ja vien viņš netiek notverts, būdams iesaistīts spiegošanā.¹⁷⁹ Turklāt karojošās puses bruņoto spēku dalībnieks, kas nav okupētās teritorijas pastāvīgais iedzīvotājs un kas ir iesaistījies spiegošanā šajā teritorijā, nezaudē savu karagūstekņa statusu, un pret viņu nedrīkst izturēties kā pret spiegu, ja vien viņš nav notverts, pirms paspējis atkal pievienoties saviem bruņotajiem spēkiem.¹⁸⁰

10. Fiziskas personas statuss un tieša līdzdalība karadarbībā

A. Fiziskas personas statusa nozīme

1) ŽK I papildprotokolā (51. pants) izmantotā terminoloģija liecina, ka fiziskai personai var būt viens no trim statusiem:

- bruņoto spēku loceklis;
- *levée en masse* (masu sacelšanās vai masu mobilizācijas) dalībnieks vai
- civiliedzīvotājs.

2) Valsts bruņoto spēku dalībnieks I PP (43. panta 1. punktā) ir definēts šādi: “Karojošās puses bruņotie spēki sastāv no organizētiem bruņotajiem spēkiem, bruņotiem grupējumiem un vienībām, kas pakļautas vadībai, kura ir atbildīga par savu padoto rīcību šīs karojošās puses priekšā pat tad, ja šo pusi pārstāv tāda valdība vai vara, kuru pretējā puse neatzīst. Šādi bruņotie spēki ir jāpakļauj iekšējās disciplīnas sistēmai, kurai savukārt jābūt pakārtotai bruņota konflikta gadījumos piemērojamajiem starptautisko tiesību likumiem.” I PP (43. panta 3. punktā), jo īpaši attiecībā uz valstīm, kas izmanto totālās aizsardzības koncepciju, ir noteikts: “ja kāda no karojošajām pusēm iekļauj savos bruņotajos spēkos kādu daļēji militarizētu organizāciju vai bruņotu tiesībaizsardzības organizāciju, tai ir jāinformē par to citas karojošās puses”.

3) Termins *levée en masse* ir īpašs apzīmējums, kas attiecas vien uz darbībām, ko īsteno neokupētas teritorijas iedzīvotāji. Proti, ja draud ārvalstu iebrukums un cenšoties novērst okupāciju, civiliedzīvotājiem (kuriem nav iespēju organizēties) ir atļauts spontāni ķerties pie ieročiem, lai vērstos pret iebrucēju. Šajā īsajā laikā ir jābūt izpildītiem tikai diviem no Hāgas noteikumu četriem nosacījumiem – atklāti nēsāt ieročus (3. nosacījums) un ievērot starptautiskās tiesības (4. nosacījums). Šajā periodā nav nepieciešams, lai bruņotie iedzīvotāji būtu atbildīgā komandiera padotībā (1. nosacījums) vai lai tiem būtu redzama noteikta pazīšanas emblēma (2. nosacījums). *Levée en masse* beidzas vai apsīkst salīdzinoši ātri. Ja teritorija tiek okupēta, un tas ir faktiskas, nevis juridiskas jautājums, iedzīvotājus, kas turpina ar spēku pretoties okupācijai, var uzskatīt par sabotieriem vai par civiliedzīvotājiem, kas tieši piedalās karadarbībā. Savukārt iedzīvotāji, kas piedalījušies *levée en masse*, bet tad pēc okupācijas ir nolikuši ieročus, var atgriezties ierastajā civilajā dzīvē.^{181, 182, 183}

4) Civilpersona vienmēr tiek nolieguma formā definēta kā persona, kas *neietilpst* citā kategorijā. Civilpersona ir jebkura persona, kas nepieder kādai no ŽK III 4. panta

A. punkta 1), 2), 3) un 6) apakšpunktā un I PP 43. pantā minēto personu kategorijai. Saskaņā ar tiesību aktiem, kas reglamentē karadarbības īstenošanu (jo īpaši, kā noteikts I PP 48. pantā un turpmākajos pantos), un saskaņā ar starptautiskajām paražu tiesībām civilpersonas ir tiesīgas uz vispārēju aizsardzību pret apdraudējumu, ko rada militāras operācijas; jo īpaši civilpersonas nedrīkst kļūt par uzbrukuma objektu.¹⁸⁴ Saskaņā ar *IHL* civiliedzīvotāji un atsevišķas civilpersonas vispārīgi tiek aizsargātas pret karadarbības sekām.

5) I papildprotokolā ir risināts jautājums par civiliedzīvotāju lielāku līdzdalību karadarbībā, izmantojot 51. pantu, kurā noteikts, ka civiliedzīvotājiem jāsaņem aizsardzība “pret briesmām, kas draud militārās operācijās”, tostarp pret tiešiem uzbrukumiem.¹⁸⁵ Tā pienākas, “ja vien (un tikmēr, kamēr) viņi *neņem tiešu dalību karadarbībā*”.¹⁸⁶ Ne protokolos, ne konvencijās nav definēts termins “tieša dalība karadarbībā”. Tomēr ir izšķirīgi svarīgi noteikt, vai civilpersona tieši iesaistās karadarbībā, jo tādā gadījumā tā zaudē savu imunitāti, tādējādi kļūstot par uzbrukuma objektu.

B. SSKK kritēriji tiešas līdzdalības noteikšanai

1) Analīzi, kas tiek veikta, lai noteiktu tiešu līdzdalību karadarbībā, var iedalīt divos elementos: 1) kas ir “karadarbība” un 2) kas ir “tieša līdzdalība”. Pirmais elements attiecas uz kolektīvajām darbībām, kas ir līdzeklis, lai nodarītu kaitējumu ienaidniekam, savukārt otrais elements attiecas uz personas individuālo iesaisti. Bruņota konflikta laikā ne visas darbības ir karadarbība. Arī ne visas darbības, ko veic fiziska persona, ir kvalificējamas par iesaisti tādā pakāpē vai tik jēgpilni, lai tās atbilstu tiešas līdzdalības sliekšnim.

2) SSKK ir noteikti trīs kumulatīvi elementi, kas jāizpilda, lai civilpersonas konkrētā darbība būtu tieša līdzdalība karadarbībā:

- “pirmais elements – darbībai ir jābūt vērstai uz to, ka tiek negatīvi ietekmētas bruņotā konfliktā iesaistītās puses militārās operācijas vai militārās spējas vai arī tiek nogalināti vai ievainoti cilvēki vai iznīcināti objekti, kas tiek aizsargāti pret tiešu uzbrukumu (kaitējuma sliekšnis);
- otrais elements – darbībai ir jābūt tiešā cēloņsakarībā ar kaitējumu, ko iespējami radīs šī darbība vai koordinēta militārā operācija, kuras neatņemama sastāvdaļa ir šī darbība (tieša cēloņsakarība), un
- trešais elements – darbībai ir jābūt konkrēti izstrādātai tā, lai ar to tiešā veidā sasniegtu nepieciešamo kaitējuma sliekšni par labu konfliktā atbalstītajai pusei un kaitējot pretējai pusei (saikne ar karojošo pusi).”¹⁸⁷

3) Attiecībā uz pirmo elementu – kaitējuma *sliekšni* – ir nepieciešama tikai objektīva varbūtība, ka kaitējums tiks nodarīts. Nav nepieciešams, lai tas faktiski īstenotos. Militārais kaitējums var būt jebkādas sekas, kas nelabvēlīgi ietekmē militārās operācijas, piemēram, sabotāža, bruņotas vai nebruņotas darbības, spēku izvietošanas traucēšana, loģistika, sakari, ienaidnieka izvietoto mīnu atmīnēšana vai pretinieka virspavēlniecības sarunu noklausīšanās. Kaitējums var būt ne tikai personālsastāva nogalināšana vai ievainošana vai militāro objektu fiziska bojāšana. Šā elementa otrais noteikums paredz, ka tieša līdzdalība karadarbībā ir arī tad, ja pret nemilitāriem mērķiem tiek vērstas vardarbīgas vai letālas sekas izraisošas darbības. Tās var būt uzbrukumi civiliedzīvotājiem, piemēram, snaiperu uzbrukumi vai dzīvojamo rajonu bombardēšana.¹⁸⁸

4) Attiecībā uz otro elementu – *tiešu cēloņsakarību* – šīs darbības var būt ne tikai bruņotu karadarbību faktiska īstenošana, bet var ietvert darbības, kas tiešā veidā sekmē pretinieka

sakaušanu. Šāda veida darbība ir, piemēram, ja šoferis, kas ir civilpersona, vada militāro kravu automašīnu ar munīciju operācijā iesaistītajiem kaujiniekiem. Tomēr termina “*tieša līdzdalība*” izmantošana nozīmē to, ka līdzdalība var būt arī *netieša*. Tiek uzskatīts, ka darbības, kas var būt “pretiniekam pat ļoti nepieciešamas, piemēram, finansējuma, pārtikas un pajumtes nodrošināšana .. un ieroču un munīcijas ražošana”, ir konfliktu uzturošas darbības, kas tieši nerada prasīto kaitējumu. Acīmredzami munīcijas ražošana atšķiras no munīcijas piegādes operācijā iesaistītajiem kaujiniekiem ar to, ka ieroču piegāde kaujā iesaistītajiem “ietilpst konkrētajā militārajā operācijā, kas ir izstrādāta, lai tiešā veidā sasniegtu prasīto kaitējuma sliekšni”.¹⁸⁹ Pretējs piemērs var būt persona, kas pilda sardzes pienākumus uzbrukumam no slēpņa. Šīs personas ieguldījums nav obligāti nepieciešams kaitējuma radīšanai, kad notiek uzbrukums no slēpņa, taču var gandrīz nešaubīgi uzskatīt, ka šī persona piedalās karadarbībā. Vienkārši munīcijas ražošana neatbilst cēloņsakarības prasībai, jo tiek tikai saglabāta vai palielināta vienas puses spēja nodarīt kaitējumu pretiniekam. Tikai līdzdalība karadarbībā vien nerada *tiešu cēloņsakarību*.

5) Trešais elements – *saikne ar karojošo pusi* – attiecas uz civilpersonas veiktās darbības objektīvo mērķi. Uzmanības centrā ir nevis fiziskas personas subjektīvais nodoms, bet mērķis, kas “ir formulēts darbības vai operācijas plānā”. Tā kā uzmanības centrā nav fiziskas personas garīgās spējas vai griba, par kareivjiem var uzskatīt pat tādas civilpersonas, kas spiestas tieši piedalīties karadarbībā, vai bērnus, kas vēl nav sasnieguši iesaukšanas vecumu. Tikai tādos gadījumos, kad civilpersona pilnībā nezina savu lomu vai kad tai nav nekādas rīcības brīvības, tai tiks nodrošināta aizsardzība. Viens no piemēriem var būt fiziska persona, kas spiestā kārtā darbojas kā dzīvais vairogs, vai transportlīdzekļa vadītājs, kas nezinot ved tālvadības bumbu.¹⁹⁰

11. Nelikumīgi kareivji

A. Termins *nelikumīgi kareivji* neparādās konvencijās un protokolos, taču to bieži izmanto Amerikas Savienotās Valstis, apzīmējot fiziskas personas statusu. Nelikumīga kareivja pamatiezīme ir tāda, ka tas nav tiesīgs saņemt karagūstekņa statusu. Nelikumīga kareivja statuss netiek vispārēji atzīts, un daži apgalvo, ka tā ir tādu civilpersonu apakškatērija, kas ņem rokās ieročus un nesaņem *LOAC* aizsardzību. Tādējādi ar formulējumu “nelikumīgs kareivis” saprot visas personas, kas tieši piedalās karadarbībā, lai arī nav tiesīgas to darīt, un tādējādi tās nevar klasificēt kā karagūstekņus, ja tās nonāk ienaidnieka varā (*Ex Parte Quirin et al.*).¹⁹¹ Tie varētu būt, piemēram, civiliedzīvotāji, kas tieši piedalās karadarbībā, vai zemessardzes un citu brīvprātīgo grupu locekļi, kas nav integrēti regulārajos bruņotajos spēkos (bet kas pieder konflikta pusei) un kas neatbilst ŽK III 4. panta A. punkta 2) apakšpunkta nosacījumiem.

B. Šā statusa izmantošana tiek kritizēta. Daži zinātnieki atzīmē, ka nelikumīgie kareivji “ir pakļauti kaujas apgrūtinājumiem (viņus var nogalināt), bet viņiem nav atbilstošo tiesību .., tas ir ļaunākais, kas var būt”.¹⁹² Nelikumīgi kareivji neatzīst prasību, ka sevi ir jānošķir no civilpersonām, un tas varētu būt neuzticības akts. Neuzticība ir aizliegta gan *IAC*, gan *NIAC* un kopumā ir jebkāda darbība, kas tiek veikta, lai iegūtu ienaidnieka uzticību, vienlaikus saglabājot nodomu viņu nogalināt, ievainot vai sagūstīt.¹⁹³ Viens no piemēriem ir rīkoties, izliekoties par civilpersonu. Vjetkonga dalībnieki tika uzskatīti par nelikumīgiem kareivjiem, jo viņi cīnījās naktīs un dienā izlikās par civilajiem lauksaimniekiem. Kareivji nevar būt gan vieni, gan otri, un, ja viņi to dara, viņi zaudē aizsardzību gan kā vieni, gan kā otri. Viņi nav ne civilpersonas, ne likumīgi kareivji. Tomēr nelikumīgiem kareivjiem ir piemērojamas *LOAC* tādā ziņā, ka sagūstīšanas gadījumā viņi ir tiesīgi uz kopīgajā 3. pantā noteikto humāno

pamataizsardzību.

12. Karojošās puses īstenota okupācija un statuss saskaņā ar starptautiskajām līgumtiesībām

A. Hāgas noteikumu 42. pantā ir teikts: “Uzskatāms, ka teritorija ir okupēta, ja tā faktiski atrodas naidīgas armijas varā. Okupācija aptver tikai tādu teritoriju, kurā šī vara ir izveidota un var tikt īstenota.” 42. pantā ir uzskaitīti divi nosacījumi, kas nepieciešami, lai piemērotu karojošās puses īstenotas okupācijas likumu:

1) okupētās valsts teritoriju kontrolē ārvalstu bruņotie spēki;

2) iespējams īstenot varu pār šīs teritorijas iedzīvotājiem.

a) Tādējādi okupācija nav tiesiska rīcība. Tā nenotiek okupanta publiska paziņojuma rezultātā. Tas ir faktiskas apstākļi. Karojošās puses īstenotas okupācijas laikā faktiskā vara ir okupanta rokās. Tas tomēr neietekmē okupētās valsts tiesisko nepārtrauktību.

b) Tiesiskā suverenitāte saglabājas tāda, kāda tā bija pirms teritorijas okupācijas, lai arī likumīgā valdība nav spējīga īstenot savu varu okupētajā teritorijā. Pat ja ilgstošas okupācijas gadījumā nav leģitīmu valsts vai vietējo iestāžu, okupētā valsts tomēr nezaudē suverenitāti.

c) Okupants ir atbildīgs par okupēto teritoriju, līdz okupētās valsts valdība spēj atgūt varu un pildīt savas saistības. Tāpēc faktiskā vara pār okupēto teritoriju ir pagaidu un to ierobežo okupācijas likuma normas. Okupants tādējādi nevar vienpusēji lemt par okupētās teritorijas nākotni vai mainīt tās iekšzemes tiesību sistēmas normas.

B. ŽK IV 2. panta 2. punktā ir noteikts, ka “šī [k]onvencija jāievēro arī visos kādas Augstās Līgumslēdzējas valsts teritorijas daļējas vai pilnīgas okupācijas gadījumos pat tad, ja minētā okupācija nesastop nekādu bruņotu pretestību”.

C. Karojošās puses īstenota okupācija pastāv neatkarīgi no tā, vai okupants ir likumīgi izmantojis bruņotos spēkus, lai ieņemtu teritoriju, un neatkarīgi no karastāvokļa un okupācijas pasludināšanas.¹⁹⁴

D. Okupācija, ko īstenojusi karojošā puse, faktiski sākas, kad konkrētajā teritorijā ir pārvarēta organizētā pretošanās un okupācijas armija spēj pienācīgu laiku saglabāt savu varu visās okupētās teritorijas daļās. Tas nenozīmē, ka okupācijas spēkiem ir jābūt izvietotiem ikvienā okupētās teritorijas daļā. Pietiek, ka tie var efektīvi reaģēt pareizajā laikā un vietā, ja konkrētajā situācijā tas ir nepieciešams. Iedarbīgums ir karojošās puses īstenotās okupācijas uzbūves elements. Okupācija nevar būt simboliska. Tā pastāv vien tad, ja okupants spēj īstenot efektīvu administratīvo pārvaldību, izmantojot bruņotos spēkus un civilās iestādes.

E. Saskaņā ar starptautiskajām humanitārajām tiesībām okupācija ilgst tikmēr, kamēr ārvalstu karaspēka vienības īsteno reālu varu pār konkrēto (okupēto) teritoriju. Okupācija ir pagaidu situācija, tās sekas ir noteikums, ka okupantam ir jāievieš tikai nepieciešamās izmaiņas, lai uzturētu tādu statusu, kāds okupētajai teritorijai bijis pirms okupācijas sākuma (*status quo ante*).

F. Okupētā teritorija pārstāj būt okupēta, ja tiek atbrīvota kaujas rezultātā un arī ja tā kļūst par kaujas lauku. Okupants nevar iecelt marionešu valdību vai pasludināt jaunu valsti okupētajā teritorijā. Šāda rīcība ir karojošās puses īstenotas okupācijas likuma pārkāpums.

13. Karojošās puses īstenota okupācija, karadarbība un tiesībaizsardzība

A. 1907. gada Hāgas noteikumu 43. pantā ir noteikts: “ja leģitīmā vara faktiski nonāk okupanta rokās, okupants īsteno visus savas varas pasākumus, lai atjaunotu un iespēju robežās nodrošinātu sabiedrisko kārtību un drošību, vienlaikus ievērojot valstī spēkā esošos noteikumus, ja vien tos pilnībā nenoliedz”.

B. Okupētā teritorija joprojām ir likumīgās valsts suverēnā teritorija, tomēr faktisko varu īsteno okupējošā vara, tāpēc nav juridiska pamata apšaubīt okupanta tiesības apkarot bruņoto pretošanās organizāciju ar militāriem un milicijas un policijas līdzekļiem – tas nav kara noziegums, okupantam ir tiesības to darīt saskaņā ar okupācijas likumu.

C. Savukārt organizētajai bruņotajai pretošanās kustībai ir visi juridiskie iemesli turpināt bruņotu cīņu iebrukuma un okupācijas apstākļos – tās ir ikvienas iekarotas un okupētas valsts nenoliedzamas tiesības.

D. Ne 1907. gada Hāgas noteikumos, ne 1949. gada Ceturtajā Ženēvas konvencijā nav reglamentēts, kā ir jāveic militārās operācijas okupētajā teritorijā. Tomēr ir piemērojami vispārējie noteikumi par militāro operāciju sagatavošanu un veikšanu (piemēram, nošķiruma un samērīguma principi, pienākums veikt piesardzības pasākumus, noteikti karadarbības metožu un līdzekļu ierobežojumi, cieņa attiecībā uz personām un objektiem, kam piemērojama īpaša aizsardzība).

E. Atbildība par drošības un sabiedriskās kārtības nodrošināšanu okupētajā teritorijā nozīmē, ka ir pienācīgi un iedarbīgi jāreaģē uz sabiedriskās kārtības traucējumiem, iekšējo saspīlējumu un nemieriem, kā arī ir jānovērš noziedzīgi nodarījumi (kas nav saistīti ar aktiem, kas vērsti pret okupācijas varu) un jāierosina kriminālvajāšana; papildus militārajām darbībām okupanta pienākums ir veikt arī policijas uzdevumus.

F. Starptautiskajos tiesību aktos nav nekas teikts par militāro un policijas funkciju nošķiršanu okupētajā teritorijā. Tomēr praksē valstis nošķir, kādos divos veidos okupācijas vara izmanto spēku: 1) drošības un sabiedriskās kārtības uzturēšana, pildot saistības saskaņā ar Hāgas noteikumu 43. pantu, kas nosaka, ka okupants kā faktiskā vara ir atbildīgs par okupētās teritorijas normālu darbību, tādējādi okupants drīkst veikt tiesībaizsardzības darbības; 2) karadarbības veikšana okupētajā teritorijā. Tam pamatā ir pieņēmums, ka okupētās valsts organizētie bruņotie spēki joprojām spēj veikt bruņotu cīņu pret okupantu vai tai ir pretošanās organizācija, kas īsteno šo cīņu okupācijas laikā.

14. Okupācija un ārvalstu sabiedroto spēki

A. Lai arī Ženēvas konvencijās un I papildprotokolā nav skaidri definēts termins “starptautisks bruņots konflikts”, šāds konflikts pastāv, ja vienas valsts spēks ir vērsts pret citu valsti neatkarīgi no ilguma vai intensitātes.

B. Okupācijas laikā ārvalstu bruņotie spēki var kļūt par konflikta pusēm, iejaucoties ar savām karaspēka vienībām, organizējot, ka citi dalībnieki rīkojas to vārdā, vai arī sniedzot tiešu

atbalstu pretošanās organizācijas militārajām operācijām. Ja ārvalstu bruņotie spēku locekļi aktīvi atbalsta nacionālo pretošanās kustību, okupācijas vara tos var uzskatīt par naidīgiem ienaidnieka spēkiem. Atkarībā no to veiktajām darbībām sagūstīšanas gadījumā tos var uzskatīt vai neuzskatīt par karagūstekņiem. Ja ārvalstu militārais personāls veic slēptas operācijas vai darbojas slepeni, sagūstīšanas gadījumā okupācijas vara to var apsūdzēt spiegošanā vai uzskatīt par nelikumīgiem kareivjiem.

C. Parasti ikviens, kas atrodas ārvalsts teritorijā, ir pakļauts tās jurisdikcijai. Jurisdikcija ir suverēnas valsts likumīga vara izstrādāt un pieņemt likumus bez ārvalstu norādēm un kontroles. Okupants var uzskatīt, ka ārvalstu, valsts sponsorēts militārais vai cits personāls, kas aktīvi atbalsta pretošanās kustību, ir naidīgs ienaidnieka spēks, un šīm personām atkarībā no to darbībām var piemērot vai arī nepiemērot kara gūstekņu aizsardzību. Šīs personas, kas darbojas slēpti vai slepeni, ir pakļautas riskam, ka okupācijas vara tās var arestēt un saukt pie atbildības par spiegošanu.

15. Likumīgā (trimdas) valdība un piederība konflikta pusei pretošanās kustības statusā

A. Pretošanās kustības militārajām vienībām, kas cīnās pret okupantu, ir jārikojas konflikta puses vārdā. Pretošanās kustībai ir jābūt saiknei ar okupētās teritorijas likumīgo valdību.

B. Pēc 1949. gada Ženēvas konvenciju pieņemšanas pilnvaras var tikt piešķirtas ar valdības klusuciešot izteiktu piekrišanu bez rakstiskiem norādījumiem. Tas jo īpaši tā ir gadījumos, kad pretošanās organizācijas veiktās operācijas atbilst trimdas valdības mērķiem un ir vērstas pret okupanta spēkiem. Tādējādi ir iespējams noteikt, kura konflikta puse atbalsta organizāciju. Likumīgās valdības un bruņotās pretošanās kustības attiecībām ir jābūt vismaz *de facto* attiecībām (Militārais prokurors pret Omāru Mahmudu Kasemu un citiem).¹⁹⁵

C. SSKK komentārs par I papildprotokola 1661. punktu: “pretošanās kustības, kas pārstāv iepriekš pastāvošo starptautisko tiesību subjektu, var būt “konflikta puses” konvenciju un protokola nozīmē. Tomēr ir jānodrošina, ka pilnvaras, kas tām ir sniegtas, atbilst noteiktām valdības pazīmēm vismaz attiecībā uz tās bruņotajiem spēkiem” (Prokurors pret Dusko Tadiću [*Dusko Tadić*]).¹⁹⁶

16. Secinājumi

A. Alianses ir uz līguma pamata izveidotas organizācijas, kurās līgumslēdzējas puses ir piekritušas veikt noteiktas darbības visu vārdā. Lielākoties tās aņņemas aizstāvēt viena otru uzbrukuma gadījumā. Laikā, kad tika dibinātas mūsdienu militārās alianses, uzbrukuma metodes bija skaidrākas un objektīvākas, tās attiecās uz uniformās tērptiem kareivjiem un aprīkojumu, piemēram, tankiem, robežu šķērsošanu un bombardēšanu no gaisa. Tādos gadījumos “uzbrukuma” jēdziens bija skaidrs.

B. Piemēram, NATO Ziemeļatlantijas līguma 5. pantā ir noteikts, ka “puses vienojas, ka bruņotu uzbrukumu vienai vai vairākām no tām Eiropā vai Ziemeļamerikā uzskatīs par uzbrukumu visām dalībvalstīm”. Tomēr pavisam nesen ir bijuši asimetriskas taktikas gadījumi hibrīdkara kampaņās, ko īstenojusi konkrēti Krievija savās kaimiņvalstīs, uz kuriem nevar skaidri un tūlītēji attiecināt jēdzienu “bruņots uzbrukums”. Tas ir būtisks juridisks jautājums, jo tas nozīmē, ka juridiski var strīdēties, kad vai kurā vietā ir noticis “bruņots uzbrukums” vairākās nesenajās konflikta zonās. Tas arī ir brīdinājums par iespējamo taktiku, kas var tikt

lietota pret suverēnām valstīm, vienlaikus cenšoties nepārsniegt sliekšni, kas izraisītu ārējo partneru nozīmīgu, tūlītēju militāru reakciju.

C. Starptautiskās paražu un kodificētās tiesības, kā arī noslēgtie drošības līgumi var būt juridiski nepietiekami, lai risinātu pēdējā punktā aprakstītās situācijas, daudzas no kurām bija uzbrukumi, kuros izmantotas asimetriskas metodes kā hibrīduzbrukuma komponenti (*skat. C pielikumu*). Valstīm, kas cenšas aizstāvēties pret agresorvalsts nekonvencionālajiem uzbrukumiem, šī juridiskās nepietiekamības situācija ir jārisina.

D. Turklāt, gatavojot nacionālās pretošanās plānus uzbrukuma gadījumam, valstij savā tiesiskajā regulējumā ir jāparedz pretošanās dalībnieku juridiskais statuss, darbības un leģitimitāte. Šādu iespējamo juridisko nepilnību identificēšana un ņemšana vērā ir obligāta valsts tiesiskā regulējuma izstrādes sastāvdaļa, veidojot, attīstot un nepieciešamības gadījumā pilnvarojot pretošanās kustības darbības pret okupantu.

B PIELIKUMS NEVARDARBĪGAS PRETOŠANĀS METODES

Nevardarbīga darbība ir iespējama un spēj radīt lielu spēku, kas vērsts pat pret cietsirdīgākajiem valdniekiem un militārajiem režīmiem, jo uzbrukums ir vērsts pret visu hierarhisko institūciju un valdību ievainojamāko iezīmi – atkarību no tiem, kurus pārvalda.

Džīns Šārps [*Gene Sharp*]

The Role of Power in Nonviolent Struggle, 1990

1. Ievads

A. 2000. gadā izveidojās Serbijas studentu grupa *Otpor!* [Pretošanās!], kas mobilizējās, lai gāztu šīs Balkānu valsts diktatoru Slobodanu Miloševiću [*Slobodan Milosevic*]. Šī organizētā grupa izvirzīja trīs prasības: brīvas un taisnīgas vēlēšanas, akadēmisko brīvību un brīvus plašsaziņas līdzekļus.

B. Lai arī šī jauniešu grupa saskārās ar milzīgiem izaicinājumiem, tā bija sekmīga – daļēji tāpēc, ka bija vienota un bija mobilizējusi daudzveidīgas pilsoniskās asociācijas visā valstī. Šī Serbijas grupa bija uzrunājusi lielus Serbijas iedzīvotāju slāņus, jo tā stingri ievēroja nevardarbīgas metodes. Šajā grupā *Otpor!* bija stingri aizliegta jebkāda veida vardarbība, atriebība vai atmaksa, pat ja pretinieks pret tās biedriem īstenoja draudus, iebiedēšanu vai fizisku kaitējumu.

C. Lai palielinātu spēku, kustībai ir jāveido saskanīga koalīcija, kurā apvienojas kopīgu mērķu vadītas organizācijas, grupas un institūcijas. Tā kā grupa *Otpor!* guva aizvien lielāku atbalstu un simpātijas un tajā iesaistījās jauni biedri no simpatizējošo iedzīvotāju vidus, tās spēks un pret darbība Miloševićam pieauga. Jo vairāk biedru, resursu un ārējā atbalsta līdzekļu kustība var piesaistīt, jo stiprāka tā kļūst. Grupa *Otpor!* saņēma atbalstu arī no starptautiskajām grupām un vairākām valstīm, tostarp no ASV un vairākām Eiropas valstīm, kas sniedza dažādu veidu palīdzību šai kustībai.

D. Nevardarbīgai pilsoniskajai darbībai ir jābūt mērķtiecīgai un prasmīgai. Tāpat kā daudzas citas kustības visā pasaulē grupa *Otpor!* nekad nevarētu sasniegt savus mērķus bez saskaņotiem, proaktīviem un apņēmīgiem pasākumiem. Bruņotajos spēkos komandieri cenšas pārspēt savus pretiniekus manevru un viltības ziņā, vienlaikus ir gatavi saņemt atbildes reakciju. Nevardarbīgajām kustībām arī ir rūpīgi jāplāno savas darbības, lai sasniegtu mērķus ar ierobežotiem resursiem un nenoteiktības apstākļos. Lai Serbijā nodrošinātu brīvas un godīgas vēlēšanas, grupa *Otpor!* visos balsošanas iecirkņos izvietoja novērotājus, saskaņoti centās atklāt nelikumības vēlēšanu laikā un mobilizēja masu protesta pasākumus pēc viltotajām vēlēšanām.¹⁹⁷

E. 20. gs. 80. gadu sākumā vairāki tūkstoši padomju karavīru okupēja Poliju. Poļi dzīvoja lielās bailēs un piedzīvoja komunistiskās valdības represijas. Režīms bargi vērās pret nepaklausības izpausmēm. 1980. gada augustā Leņina vārdā nosauktā kuģu būvētava Gdaņskā uzsāka streiku, protestējot pret nesenu notikušo pārtikas cenu celšanu un citām netaisnībām. Apmēram 17 000 rūpnīcas strādnieku apturēja darbu un daudzi palika rūpnīcas iekšienē, nepakļaujoties valdošajai komunistiskajai partijai. Grupa izplatīja prasību sarakstu, kurā

tostarp bija prasītas tiesības veidot neatkarīgu pašregulējošu arodbiedrību, kuras nosaukums būtu “Solidarnosc” jeb “Solidaritāte”. Ziņas par streiku izplatījās visā Polijā, kustība uzplauka, jo tai pievienojās simpatizējošie rūpnīcas strādnieki. Kuģu būvētavas strādnieki Leha Valensas vadībā stingri ievēroja nevardarbīgas disciplīnas kodeksu. Polijas streikotāji bija guvuši mācību, cik veltīga ir vardarbīga konfrontācija pret komunistu valdību, kas piekropj “dzelzs dūres” politiku, kad pirms desmit gadiem seši cilvēki bija zaudējuši dzīvību streikos. Šoreiz dažu dienu laikā “Solidaritāte” sekmīgi bija slēgusi visu ražošanu visā Polijā un piespieda Komunistisko partiju sēsties pie sarunu galda. Valdības amatpersonas galu galā piekrita gandrīz visām strādnieku prasībām, tostarp prasībai izveidot brīvu arodbiedrību, pirmo arodbiedrību komunistiskajā Eiropā. “Solidaritāte”, kas aizsākās kā vienas rūpnīcas neapmierināto strādnieku grupas kustība, nedaudz vairāk kā gada laikā izauga par kustību, kurā bija apmēram desmit miljoni biedru. Turpmākajos gados valdība daļēji atkāpās no darba līguma, taču kustības “Solidaritāte” spēks un ietekme nobruģēja ceļu, lai 1989. gada jūnijā pirmo reizi komunistiskajā blokā notiktu brīvas vēlēšanas.¹⁹⁸

F. Nevardarbīgām kustībām ir iespēja gāzt pat nežēlīgāko diktatoru. Tomēr pie varas esošie parasti nenodod savu varu brīvprātīgi. Drīzāk viņiem ir jāliek saprast, cik augsta politiskā un ekonomiskā cena būs nepieciešama *status quo* saglabāšanai. Lai arī pastāv iespēja, ka ar stratēģisku nevardarbīgu darbību cilvēki, kuriem iepriekš nebija pilsonisko tiesību un pilnvaru un kas tika marginalizēti, iegūs pilnvaras, nekad nav garantijas, ka nevardarbīga kustība būs sekmīga. Nevardarbīgas pretošanās dalībniekiem īpaši nopietnu izaicinājumu rada izteikti autoritāri režīmi, kas ir noslēgti no globālās ekonomikas. Šādā vidē aktīvistiem ir lieli riski un sekas. Neskaitāmi daudz cilvēku, kas cīnījušies nevardarbīgi, ir tikuši arestēti, spīdzināti un nogalināti.

G. Birma (saukta arī par Mjanmu), kas bija nežēlīgas militārās huntas kontrolē, četrus gadu desmitus apspieda birmiešu pamatbrīvības. Gan Birmas iekšienē, gan ārpus tās ar diasporas iedzīvotāju un piekritēju starpniecību izplatījās ļoti koordinēta demokrātiska kustība. Birmiešu mūki noorganizēja virkni protestu, demonstrāciju un gājienu, piemēram, 2007. gada Safrāna revolūciju. Tomēr hunta ar savu dzelzs dūri apspieda disidentu centienus un, neraugoties uz starptautiskajiem protestiem, spīdzināja un nogalināja daudzus līderus. Prodēmokrātiskā līdere Aunga Sān Su Čī [*Aung San Suu Kyi*] mājas arestā atradās vairāk nekā 20 gadus. Birmiešu nevardarbīgā cīņa ar nelielām sekmēm turpinājās ilgu laiku.¹⁹⁹

2. Nevardarbīgo metožu izklāsts

A. Viens no ievērojamākajiem teorētiskajiem nevardarbīgu pretošanās metožu un revolūciju jomā bija Dr. Džīns Šārps. Dr. Šārps ir izstrādājis 198 nevardarbīgu taktiku sarakstu (skat. turpmāk). Šārpa galvenā tēma bija tāda, ka politiskā vara neizriet no īpašībām, kas piemīt tiem, kam ir vara. Drīzāk valsts vara izriet no tā, ka pārvaldītāji dod savu piekrišanu. Tādējādi pārvaldītājiem ir morālas un politiskas pilnvaras nedot savu piekrišanu. Būtībā līderiem nav varas, ja pārvaldītāji nedod savu piekrišanu, un, tā kā vairums valstu saglabā monopoltiesības izmantot spēku, nevardarbīgas pretošanās metodes ir ideāls līdzeklis, kā tauta var uztiept savu gribu valstij.²⁰⁰ Šādas metodes var būt efektīvas, kad valdības spēki nezina, kā rīkoties saistībā ar nevardarbīgu pretošanos. Dr. Šārps izvirzīja teoriju, ka policija un karavīri ir apmācīti ar spēku vērsties pret spēku, taču ir daudz mazāk sagatavoti apkarot nevardarbīgu pretošanos.²⁰¹

B. Nevardarbīga pretošanās var izpausties gan kā konkrētu likumu sīka, ierobežota neievērošana, gan kā pilnīga valsts pārvaldes ignorēšana. Darbā *The Politics of Nonviolent*

Action, Part Two: The Methods of Nonviolent Action [Nevardarbīgas darbības politika. Otra daļa: nevardarbīgas darbības metodes] Džīns Šārps identificē 198 nevardarbīgas darbības metodes.²⁰² Viņš tās iedala šādās trijās kategorijās:

1) protests un pārliecināšana: oficiāli paziņojumi, blogu rakstīšana, grupu prezentācijas, skrejlapu izplatīšana, simbolu nēsāšana, teātris un mūzika, pievienošanās *Facebook* protesta grupām, procesijas, mirušo godināšana un tautas sapulces;

2) nesadarbošanās: sociālie vai ekonomiskie boikoti, aizliegtas vai cenzētas informācijas teksta ziņojumi, darba streiki, safabricētu vēlēšanu boikotēšana un atteikšanās atzīt režīma legitimitāti;

3) intervence: bada streiki, sēdstreiki ielās, ar mobilo telefonu uzņemtu notikumu videostraumēšana tiešsaistē internetā, kas parāda pretinieka ļaunprātīgu rīcību vai krāpšanu, biroju ieņemšana, cenšanās panākt ieslodzījumu, kā arī administratīvo iestāžu pārslogošana.

C. Prasmīgi rīkojoties, vienotai, nevardarbīgai parastu cilvēku kustībai var būt milzīgs spēks, kas varētu radīt problēmas pat ievērojamiem militārajiem pretiniekiem vai vismaz likt tiem sēsties pie sarunu galda. Lai iekļautu atsevišķi izolētus protesta vai aizstāvības aktus saskaņotā, koordinētā kustībā, vēl svarīga ir arī detalizēta plānošana, stratēģijas izstrāde un vadība. Džīna Šārpa 198 nevardarbīgas darbības metodes ir uzskaitītas 2. tabulā.

Nevardarbīga protesta un pārliecināšanas metodes	
Oficiāli paziņojumi	25. Portretu izlikšana apskatei
1. Publiskās runas	26. Zīmēšana kā protests
2. Iebildumu vai atbalsta vēstules	27. Jaunas zīmes un vārdi
3. Organizāciju un institūciju deklarācijas	28. Simboliskas skaņas
4. Parakstīti publiski paziņojumi	29. Simboliskas reklamācijas
5. Apsūdzību un nodomu deklarācijas	30. Nepieklājīgi žesti
6. Grupu vai masu petīcijas	Spiediens uz fiziskām personām
Saziņa ar plašāku auditoriju	31. Amatpersonu "vajāšana"
7. Lozungi, karikatūras un simboli	32. Amatpersonu izsmiešana
8. Reklāmkarogi, plakāti un saziņa uz displeja ekrāna	33. Brāļošanās
9. Skrejlapas, pamfleti un grāmatas	34. Protesta demonstrācijas
10. Laikraksti un žurnāli	
11. Ieraksti, radio un televīzija	Teātris un mūzika
12. Uzrakstu veidošana debesīs vai uz zemes	35. Humoristiskas parodijas un izjokošanas
Attēlojums grupā	36. Lugu un mūzikas priekšnesumi
13. Delegēšana	37. Dziedāšana
14. Parodiju apbalvojumi	Procesijas
15. Grupu lobēšana	38. Gājieni
16. Piketi	39. Parādes
17. Modelētas vēlēšanas	40. Parādes

Simboliski publiski akti	41. Svētceļojumi
18. Karogu un simbolisku krāsu izlikšana apskatei	42. Transportlīdzekļu kolonnas
19. Simbolu nēsāšana	Mīrušo godināšana
20. Lūgšana un dievkalpojums	43. Politiski izsludinātas sēras
21. Simbolisku objektu piegāde	44. Imitētas bēres
22. Izģērbšanās protestējot	45. Demonstratīvas bēres
23. Sava īpašuma iznīcināšana	46. Cieņas apliecināšana apglabāšanas vietās
24. Simboliskas gaismas	

2. tabula. Džina Šārpa 198 nevardarbīgas darbības metodes (1.–46. darbība)²⁰³

Nevardarbīga protesta un pārliecināšanas metodes (turpinājums)	
Tautas sapulces	Atsauksšana un atteikšanās
47. Protesta vai atbalsta sapulces	51. Demonstratīva aiziešana
48. Protesta sanāksmes	52. Klusēšana
49. Maskētas protesta sanāksmes	53. Goda apliecinājuma noraidīšana
50. Disputi	54. Muguras pagriešana
Sociālās nesadarbošanās metodes	
55. Sociālais boikots	63. Sociālā nepaklausība
56. Selektīvs sociālais boikots	64. Izstāšanās no sociālām iestādēm
57. Līstrātiska bezdarbība (seksta streiks)	Izstāšanās no sociālās sistēmas
58. Ekskomunikācija	65. Palikšana mājās
59. Aizliegums	66. Pilnīga personas nesadarbošanās
Nesadarbošanās sociālajos notikumos, paražās un ar iestādēm	67. Strādnieku “aizbēgšana”
60. Sociālo un sporta aktivitāšu apturēšana	68. Patvērums
61. Sociālo notikumu boikots	69. Kolektīvā pazušana
62. Studentu streiki	70. Protesta emigrācija (hidžra)
Ekonomiskās nesadarbošanās metodes. 1) Ekonomiskie boikoti	
Pircēju aktivitātes	83. Lokauts
71. Pircēju boikoti	84. Atteikšanās no industriālās palīdzības
72. Boikotēto preču nepirkšana	85. Tirgotāju “ģenerālstreiks”
73. Taupības politika	Finanšu resursu turētāju darbības
74. Īres ieturēšana	86. Bankas noguldījumu izņemšana
75. Atteikums izīrēt	87. Atteikums maksāt maksājumus, nodevas un naudassodus
76. Nacionālais pircēju boikots	88. Atteikums maksāt parādus vai procentus
77. Starptautisks pircēju boikots	89. Līdzekļu vai kredīta pārtraukšana
Strādnieku un ražotāju īstenotas darbības	90. Ieņēmumu atteikums
78. Strādājošo boikoti	91. Valdības naudas atteikums
79. Ražotāju boikoti	Valdības īstenotās darbības

Starpnieku īstenotās darbības	92. Iekšzemes embargo
80. Piegādātāju un turētāju boikots	93. Tirgotāju iekļaušana melnajā sarakstā
Īpašnieku un vadītāju īstenotas darbības	94. Starptautisks pārdevēju embargo
81. Tirgotāju boikoti	95. Starptautisks pircēju embargo
82. Atteikums izīrēt vai pārdot īpašumu	96. Starptautiskās tirdzniecības embargo
Ekonomiskās nesadarbošanās metodes. 2) Streiks	
Simboliskie streiki	Ierobežoti streiki
97. Protesta streiks	108. Detalizēts streiks
98. Spontāns streiks (zibstreiks)	109. Vienas nozares vai jomas uzņēmumu un iestāžu streikošana pēc kārtas
Lauksaimniecības streiki	110. Darba salēnināšanas streiks
99. Zemnieku streiks	111. Darbs, stingri ievērojot noteikumus
100. Laukstrādnieku streiks	112. Darbnespējas streiks (“sēdēšana uz slimības lapas”)
Īpašu grupu īstenoti streiki	113. Atkāpšanās no amata kā streika izpausme
101. Atteikšanās veikt piespiedu darbu	114. Ierobežots streiks
102. Ieslodzīto streiks	115. Selektīvs streiks
103. Arodstreiks	Daudznozarū streiki
104. Nozares streiks	116. Vispārīgi streiki
Parastie nozarū streiki	117. Ģenerālstreiks
105. Protests pret pastāvošo iekārtu	Streiku un ekonomisko slēgumu apvienojums
106. Nozares streiks	118. Darba un tirdzniecības pārtraukšana
107. Piekritēju streiks	119. Ekonomiska slēgšana

2. tabula (turpinājums). 198 nevardarbīgas darbības (57.–119. darbība)

Politiskās nesadarbošanās metodes	
Pilnvaru noraidīšana	139. Nesadarbošanās saistībā ar iesaukšanu un deportēšanu
120. Lojalitātes nesniegšana vai atsaukšana	140. Slēpšanās, izvairīšanās un identitātes viltošana
121. Atteikšanās no valsts atbalsta	141. Pilsoniska nepakļaušanās “nelegitīmiem” likumiem
122. Pretošanās propagandējošā literatūra un runas	Valdības personāla īstenotas darbības
Pilsoņu nesadarbošanās ar valdību	142. Selektīva atteikšanās no palīdzības
123. Likumdošanas struktūru boikots	143. Pavēlniecības un informācijas līniju bloķēšana
124. Vēlēšanu boikots	144. Vilcināšana un šķēršļu likšana
125. Valdības sektora darba vietu un amatu boikots	145. Vispārēja administratīva nesadarbošanās
126. Valdības departamentu, aģentūru un citu struktūru boikots	146. Judiciāla nesadarbošanās

127. Izstāšanās no valdības izglītības iestādēm	147. Apzināta neefektivitāte un selektīva nesadarbošanās, ko īsteno piespiedu izpildes aģenti
128. Valdības atbalstīto organizāciju boikots	148. Dumpis
129. Atteikums palīdzēt piespiedu izpildes iestādēm	Iekšzemes valdības darbības
130. Atcelšana no amata	149. Kvizilegāla izvairīšanās un kavēšanās
131. Atteikšanās atzīt ieceltās amatpersonas	150. Valdības sastāvā esošu vienību nesadarbošanās
132. Atteikšanās likvidēt esošās institūcijas	Citu valstu valdību darbības
Pilsoņu paklausības alternatīvas	151. Diplomātiskās un citu veidu pārstāvniecības izmaiņas
133. Negribīga un lēna izpilde	152. Diplomātisko notikumu atlikšana un atcelšana
134. Nepaklausība, ja nav tiešas uzraudzības	153. Diplomātiskās atzīšanas atsaukšana
135. Tautas nepaklausība	154. Diplomātisko saišu saraušana
136. Maskēta nepaklausība	155. Atsaukšana no starptautiskajām organizācijām
137. Atteikšanās sapulcei vai sanāksmei izklīst	156. Atteikums dalībai starptautiskajās struktūrās
138. Sēdstreiks	157. Izraidīšana no starptautiskajām organizācijām
Nevardarbīgas iejaukšanās metodes	
158. Sevis pakļaušana laika apstākļu ietekmei	177. Runāšana
159. Badošanās	178. Partizānteātris
a) Gavēņa streiks	179. Alternatīvas sociālās iestādes
b) Badastreiks	180. Alternatīvā komunikācijas sistēma
c) Satjagrāha	Ekonomiska intervence
160. Apgrieztā tiesāšana	181. Apgrieztais streiks
161. Nevardarbīga uzmākšanās	182. Palikšana darbavietā kā streika izpausmes forma
Fiziska intervence	183. Nevardarbīga zemes konfiscēšana
162. Sēdprotests	184. Blokādes neievērošana
163. Stāvstreiks	185. Politiski motivēta viltošana
164. Sēdstreiks sabiedriskajā transportā	186. Preventīvā pirkšana
165. Protestēšana, iekļūstot slēgtās ūdenstilpēs	187. Aktīvu konfiscēšana
166. Protestēšana, traucējot pārvietošanos	188. Dempings
167. Lūgšanu streiks	189. Selektīva patronāža
168. Nevardarbīgi reidi	190. Alternatīvie tirgi

169. Nevardarbīgi reidi ar lidaparātiem	191. Alternatīvas transporta sistēmas
170. Nevardarbīga invāzija	192. Alternatīvas ekonomiskās iestādes
171. Nevardarbīgi starpsaucieni	Politiska intervence
172. Nevardarbīga šķēršļu likšana	193. Administratīvo sistēmu pārslogošana
173. Nevardarbīga ieņemšana	194. Slepeno aģentu identitātes izpaušana
Sociālā intervence	195. Cenšanās nonākt ieslodzījumā
174. Jaunu sociālo šablonu izveidošana	196. Pilsoniska nepakļaušanās “neitrāliem” likumiem
175. Iestāžu pārslogošana	197. Darba turpināšana, nesadarbojoties ar okupācijas spēkiem
176. Protestēšana, kavējot satiksmi	198. Divkāršā suverenitāte un paralēlā valdība

2. tabula (turpinājums). 198 nevardarbīgas darbības (120.–198. darbība)

D. Ļoti sīki izstrādātas un praktiskas nevardarbīgas un pasīvas pretošanās metodes plašai sabiedrībai 1965. gadā bija izstrādājis arī Šveices armijas majors Hanss fon Dahs [*H. Von Dach*]. Viņš aprakstīja dažādas rīcības formas, piemēram, traucēt ienaidnieka karavīriem miegu, sabojāt viņu apģērbu mazgāšanas laikā, pārdot preces par paaugstinātu cenu un bojātas preces un sabojāt augļus un dārzeņus, kad tie tiek iepakoti iepirkumu somās. Hanss fon Dahs iedzīvotājus iedalīja grupās atkarībā no to nodarbinātības un piedāvāja konkrētus ieteikumus, kā pasīvi pretoties okupantam. Viņš paskaidroja, kā medicīniskais personāls, atklāti lietojot medikamentus un medicīnisko aprīkojumu lielā apmērā, var noslēpt daļu medikamentu un aprīkojuma, lai to atliktu malā un nodotu pretošanās dalībniekiem. Viņš ieteica, ka vietējie policisti var noslēpt savas uniformas un nodot tās aktīviem pretošanās dalībniekiem, lai vēlāk tās tiktu izmantotas operācijās maldināšanai, veicot reidus un ievācot informāciju.²⁰⁴

3. Organizācija

A. Lielākajai daļai šo metožu sekmes ir atkarīgas no spējas nodrošināt plašu izpildi. Piemēram, lai boikots būtu iedarbīgs, nepieciešams, lai tajā piedalītos liels skaits cilvēku. Oranžās revolūcijas laikā Ukrainā organizētāji spēja pret valdību mobilizēt simtiem tūkstošu cilvēku, vienlaikus izvairoties no vardarbības izmantošanas vai provocēšanas. Nākamajā dienā pēc falsificētā balsojuma apmēram 500 000 cilvēku (daudzi bija ģērbusies oranžās drēbēs) sapulcējās Neatkarības laukumā Kijevā un devās uz Ukrainas parlamenta ēku. Šī aina, kas tika pārraidīta visā pasaulē, bija nepārprotams vēstījums Parlamenta deputātiem, kuriem pēc dažām dienām bija jābalso par vēlēšanu rezultātu pasludināšanu par spēkā neesošiem.

B. Organizācija ir izšķirīgi svarīgs nevardarbīgas pretošanās aspekts, jo ir jāorganizē pretošanās kustības komponenti (atbalstītāji un atbalsta tīkls, pagrīdes organizācija, partizāni, sabiedrība). Lai šāda pretošanās kustība būtu sekmīga, ievērojamai iedzīvotāju daļai ir jābūt organizētai, lai varētu piedalīties šo metožu īstenošanā.²⁰⁵

4. Legitimitāti noteicošie faktori

A. Normatīvie faktori. Kustības kā ieganstu sev un savām tehnikām var izmantot pārliecību, vērtības un sabiedrības normas, proti, to, ko sabiedrība bez šaubīšanās pieņem. Piemēram, 2. pasaules kara laikā Norvēģijas garīdzniecība agrīnajos posmos vadīja Norvēģijas pretošanās kustību pret nacistu okupāciju un Kvislinga [*Quisling*] valdību. Augstākā

garīdzniecība apvienoja sabiedrisko domu pret nacistiem, piesaucot baznīcas viedokli. Lai arī bija izveidota jauna baznīcas vadība, daudzas agrāk dibinātās baznīcas ignorēja jauno hierarhiju. Ar nevardarbīgām darbībām vecais veidojums saglabāja savu integritāti, vienkārši atsakoties sadarboties ar nacistu okupācijas režīmu reliģiskajos jautājumos. Norvēģijas baznīca un tās vadība bija augstā cieņā, un tā vērsās pie iedzīvotājiem, piesaucot reliģiskās vērtības. Nacistu okupācija nekad nespēja salauzt šo pretošanos.²⁰⁶

B. Mistiskie faktori. Arī tādi faktori kā harisma var mobilizēt sabiedrisko domu. Indijā Gandija līderība bija vērsta uz mistiku, un viņš spēja mobilizēt plašus iedzīvotāju slāņus ar saviem gavēņiem un reliģisko mistiku.²⁰⁷

C. Saskaņota apstiprināšana

1) Tas attiecas uz gadījumiem, kad vienlaikus notiek notikumi, kas rada sajūtu, ka tie ir pamatoti, un kas var vienot sabiedrisko domu. Piemēram, ja dažādās valsts daļās vienlaikus notiek demonstrācijas, to cēlonis var šķist pamatots vienkārši tāpēc, ka tajās ir iesaistītas dažādas personas no dažādām vietām. Nevardarbīgas pretošanās organizatori izmanto šo psiholoģisko “saskaņotas apstiprināšanas” metodi, lai apvienotu sabiedrisko domu.

2) Sociālo atbilstību var panākt ar izstumšanu no sabiedrības. Izstumšanu no sabiedrības var izmantot, lai izdarītu spiedienu uz personām, kas nepiedalās nevardarbīgas pretošanās kampaņā. Neformāls ikdienas spiediens arī var palīdzēt nodrošināt plašu atbilstību.²⁰⁸

5. Saziņa un propaganda

A. Tiklīdz ir nepieciešams īstenot pretošanās kampaņu, ir jābūt pastāvīgas saziņas nodrošināšanas metodēm. Nolūks ir informēt, organizēt, sniegt norādes par nevardarbīgas pretošanās tehnikām, palīdzēt saglabāt pretošanās kustības leģitimitāti un uzturēt uzmanības centrā suverenitātes atgūšanu un ienaidnieka sakaušanu.

B. Ar netradicionāliem plašsaziņas līdzekļu veidiem var efektīvi izplatīt vēstījumus, vienlaikus tie kalpo kā galveno plašsaziņas līdzekļu avots tai iedzīvotāju daļai, kas uzskata, ka agresors ir uzpircis tās tradicionālos plašsaziņas līdzekļu avotus. Interneta izmantošanas priekšrocība ir tāda, ka var apiet valdības cenzūru. Tomēr valdības spējas, lai arī ne vienmēr elastīgas, var būt lielākas nekā pretošanās kustības spējas, ņemot vērā resursus. Tunisijas interneta aģentūra (ATI) iespējami bija uzlauzusi *Facebook* vietnes, kas aicināja atcelt no amata prezidentu Benu Alī [*Ben Ali*], un ierobežoja piekļuvi internetam no tām IP adresēm, kuras ir ārpus valdības iestādēm.²⁰⁹ 2011. gadā, kad saspīlējums Ēģiptē bija augstākajā punktā, valdība ierobežoja piekļuvi internetam un mobilajiem tīkliem. Visi šie protesti piesaistīja visas pasaules uzmanību, jo tika integrēti sociālie tīkli un tie bija pieejami, tādējādi aktīvistu un dalībnieku varēja sazināties, koordinēt un dokumentēt notiekošo.²¹⁰

C. Norvēģijā 2. pasaules kara laikā deviņdesmit procenti pasniedzēju dažu mēnešu laikā aizgāja no darba, reaģējot uz nacistu spiedienu mācīt nacionālsociālismu un pievienoties nacistu pasniedzēju asociācijai. Šis pretspars tika īstenots tādā veidā, ka visiem Norvēģijas pasniedzējiem šis plāns tika paziņots, iedodot sērkokciņu kastīti, kurā bija ievietots paziņojums, kas pasniedzējiem bija jāiesniedz nacistiem. Šai informācijai visi paklausīja, lai arī līderi nebija zināmi, jo visi ziņas devēji bija uzticami un pasniedzēji tika pārliecināti, ka visi rīkosies līdzīgi.²¹¹

6. Apmācība

A. Apmācības mērķis ir psiholoģiski norobežot personas, kas pretojas, no jaunās varas institūcijas. Norādījumi parasti ir “ko darīt” un “ko nedarīt” formā. Vēsturiski pagrīdes organizācija ir konstatējusi, ka vieglāk ir cilvēkiem pateikt, ko nedarīt, nevis ko darīt.²¹²

B. Gandijs lielu uzsvaru lika uz nevardarbīgu apmācību ne tikai tāpēc, ka viņš uzskatīja nevardarbību par morālu reliģisko pārliecību, bet arī tāpēc, ka viņš saprata, ka tas ir būtiski efektīvai pretošanās kustībai. Viņš lika saviem sekotājiem nodot zvērestu un izstrādāja brīvprātīgajiem rīcības kodeksu. Amerikāņu pilsonisko tiesību kustība sekoja viņa piemēram un izmantoja to, plānojot “sēdprotestu” kustību 1985. gadā, proti, izveidoja īpašas skolas, kurās mācīja cilvēkiem pretstāvēt fiziskas vardarbības formām un paciest mocības, nereaģējot uz tām vardarbīgi, kas tādējādi padarītu stratēģiju neiedarbīgu.²¹³

C. Tādas iestādes kā Alberta Einšteina Institūcija (*AEI*) un ASV Miera institūts (*USIP*) ir krātuves, kurās glabājas šāda informācija, kā arī tās finansē pētījumus, tulko publikācijas un rīko pasākumus, kas vērsti uz nevardarbīgu politisko risinājumu. Džīna Šārpa darbi ir tulkoti vairāk nekā trīsdesmit valodās un izmantoti no Ukrainas līdz pat Ēģiptei.²¹⁴

7. Kopsavilkums

A. Nevardarbīgas pretošanās kustībai ir aizvien lielāka loma daudzās pagrīdes organizācijas darbībās. Divdesmit pirmajā gadsimtā globālie tehnoloģiskie tīkli, kas savieno datorus interneta tīklā, apvienojumā ar sociālajiem tīkliem ir radījuši inovatīvus saziņas un protesta veidus. Lai arī tie nav tik spēcīgi, lai tikai ar tiem vien mainītu režīmu, saziņas saites veido forumu jaunatnei, lai tā iesaistītos kreatīvos alternatīvos pasākumos piketēšanai un saukļu skandēšanai, kurus bieži vien virza sociālie tīkli. Šī ar tehnoloģiju palīdzību veidotā saziņas un organizēšanas forma, visticamāk, arī turpmāk izcelsies, īstenojot nevardarbīgas darbības.

B. Okupētas lielas iedzīvotāju daļas organizēšana, lai iesaistītu to nevardarbīgas pretošanās kustībā, var būt svarīga stratēģiskās komunikācijas naratīva sastāvdaļa. Tā ļauj lielu iedzīvotāju daļu iesaistīt pretošanās darbībā ar minimālu risku sev, jo īpaši tad, ja tiek iesaistīts liels iedzīvotāju skaits. Tā palīdz uzturēt sabiedrības morālo stāvokli pret okupantu, kā arī cerību uz valsts suverenitātes atgūšanu. Nevardarbīga pilsoniskā pretošanās ļauj gandrīz visiem neatkarīgi no dzimuma, vecuma, izglītības vai ekonomiskā statusa ieņemt nozīmīgu lomu, īstenojot nevardarbīgu pretošanos, kas ir efektīvs līdzeklis, kā pretoties agresorvalstij un tās iedibinātajam režīmam. Dažkārt izaicinājumi un riski var būt lieli un oponenti var būt iespaidīgi. Rūpīgi plānojot un apņēmīgi rīkojoties, aizrautīgi cilvēki var izmantot nevardarbīgas pilsoniskas darbības kā reālu alternatīvu, lai pretotos agresijai un atgūtu valsts suverenitāti.

C PIELIKUMS

KRIEVIJAS HIBRĪDKARA TAKTIKA UN APSVĒRUMI

Mēs, Ziemeļatlantijas Alianses valstu vadītāji un valdības, esam vienoti savā apņēmībā uzturēt un turpināt attīstīt savas individuālās un kolektīvās spējas, lai pretotos jebkāda veida bruņotam uzbrukumam. Tādēļ mēs šodien apņemamies turpināt uzlabot savas atjaunošanās spējas pret visu veidu apdraudējumiem, tostarp hibrīdiem draudiem, kas nāk no jebkuras puses. Atjaunošanās spējas ir uzticamas atturēšanas un aizsardzības nodrošināšanas un Alianses pamatuzdevumu efektīvas izpildes pamatu pamats.²¹⁵

Ziemeļatlantijas Padomes sanāksme, Varšava,
2016. gada jūlijs

1. Ievads

A. Šeit terminu “hibrīdkarš” vienotas izpratnes nolūkā lieto, lai izteiktu plašu karadarbības formu klāstu, kas neaprobežojas vien ar konvencionālo vai tradicionālo karadarbību, kā tā tika saprasta gadsimta pēdējos trīs ceturkšņus. Tas ir vairāk domāts kā kaujas stili un metodes iekļaujošs, nevis tos izslēdzošs. Hibrīdkarš kā karadarbības metožu apvienojums ietver asimetriskas taktikas. Terminu “hibrīds” faktiski ir izmantojis Dr. Frenks Hofmans [*Frank Hoffman*], lai formulētu jaunus tehniskos paņēmienus apvienojumā ar kaujas stiliem, kuros trūkst tradicionālās valsts struktūras un netiek ievēroti kara noteikumi, likumi un paražas.²¹⁶ Laika gaitā tas ir kļuvis par plaši lietotu terminu, ar kuru apzīmē karadarbības konvencionālo/industriālo, neregulāro un nekonvencionālo metožu apvienojumu. Karadarbības metožu apvienošana, jo īpaši tādu metožu apvienošana, kuras mēs šodien uzskatām par neregulārām, faktiski ir raksturīga lielākajai daļai karu cilvēces vēsturē. Eiropas Savienība 2017. gada aprīlī Somijas galvaspilsētā Helsinkos izveidoja Eiropas Savienības Hibrīddraudu ekselences centru, tādējādi “hibrīds” šobrīd Rietumu pasaulē ir ierastāks termins šāda veida kombinētās karadarbības apzīmēšanai.

B. Hibrīdkara tēma šeit ir aplūkota tādu valstu dēļ kā Krievija un Irāna, kuras sekmīgi to izmanto, lai mazinātu atjaunošanās spēju mērķvalstīs. Organizācijas *Hezbollah* 2006. gada cīņa pret Izraēlu pievērsa lielu uzmanību attiecībā uz hibrīdkaru. Pēc tam, kad organizācija *Hezbollah* bija efektīvi izmantojusi šādu karadarbību, sekoja Krievijas karš Čečenijā, kura laikā šis termins ir radies.²¹⁷ Attiecībā uz atjaunošanās spēju un pretošanās operācijām unikālais apdraudējums valstij, ko rada hibrīdkarš, primāri ir tāds, ka dalībnieki, kuriem ir spēja uzsākt daudzveidīgu uzbrukumu, to var darīt, kamēr mērķvalsts vēl nav apjautusi, kas notiek. Tādējādi aizkavējas uzbrukuma mērķvalsts aizstāvības pasākumi, pretošanās aktivizēšana un sabiedroto/partnervalstu reakcija.

C. Ja pretinieks izmanto hibrīdkaru, pasaulē, kurā valda sarežģītas un mijiedarbīgi dinamiskas attiecības, ir nepieciešama jauna domāšana par stratēģiskajiem izaicinājumiem, apdraudējumiem un iespējām. Ir jāizstrādā rādītāji, lai novērtētu, sašķirotu, izstrādātu atbildes gājienus un lai mainītu drošības izaicinājumu mērogu daudz agrīnākā šo izaicinājumu izstrādes un riska profilu noteikšanas posmā. Proti, ir vispusīgi jāsaprot cilvēciskais faktors (psiholoģiskā un informatīvā joma) un tas, kā agresorvalsts piekļūst šai jomai un izmanto to savā labā, lai vājinātu mērķvalsti un padarītu to rīcībnespējīgu, ietekmējot cilvēku uztveri un lēmumu pieņemšanu.²¹⁸

D. Pēdējo divdesmit piecu gadu laikā nevalstiskie teroristi, nemiernieki un noziedzīgās grupas aizvien plašāk ir izmantojuši neregulārās metodes. Šajā pašā laikā hibrīdkarš ir radies kā atšķirīgs izaicinājums, jo ir radies šādu neregulāru vai asimetrisku apdraudējumu inovatīvs sajaukums. Hibrīdkarš apvieno konvencionālos, neregulāros un asimetriskos līdzekļus, tostarp neatlaidīgu politiskā un ideoloģiskā konflikta manipulāciju. Irānas darbības visā Vidējo Austrumu reģionā un Ķīnas neierobežotas karadarbības stratēģijas izstrādātāji 20. gs. 90. gados²¹⁹ bija hibrīdkara koncepcijas priekšvēstneši, savukārt liela uzmanība šai koncepcijai tika pievērsta laikā, kad Krievija sniedza atbalstu separātistu nemierniekiem Ukrainā.

2. Vispārīgs apraksts

A. Hibrīdkarš nozīmē, ka valsts vai valstij līdzīgs dalībnieks izmanto visus pieejamos diplomātiskos, informatīvos, militāros un ekonomiskos līdzekļus, lai destabilizētu pretinieku. Hibrīdkarā, kas pēc būtības ir visas valdības līmenī, uzsvars tiek likts uz neregulāro karadarbību (*IW*). Runājot konkrētāk, hibrīdkarš ietver visu veidu karadarbību, tostarp konvencionālās spējas, neregulāro vai asimetrisko taktiku un formējumus, terorisma aktus (tostarp pieļauj vardarbību un spaidus), kā arī noziedzīgas nekārtības. Šīs multimodālās darbības kopumā operacionāli un taktiski vada un koordinē galvenajā kaujas telpā, lai gūtu sinerģisku iedarbību konflikta fiziskajā un psiholoģiskajā dimensijā.²²⁰ Hibrīdkara pamats ir konverģence un koordinācija, ļaujot dažādiem dalībniekiem integrēt savus centienus, darbojoties kopā, lai sasniegtu un vairotu sinerģisko iedarbību.

B. Pēc tam, kad Krievija bija okupējusi Krimu un īstenojusi cita veida agresiju pret Ukrainu, NATO 2014. gada Velsas sammita deklarācijā centās ļoti vispārējā veidā definēt hibrīdkaru. Hibrīdkarš notiek, ja “tiek izmantots plašs atklātu un slēptu militāro, paramilitāro un civilo pasākumu klāsts ļoti integrētā plānā”.²²¹

C. Dažas hibrīdkara nekinētiskās izpausmes formas ietver “ietekmes operāciju” metodes, kuru mērķis ir dezinformēt (piemēram, Krievija Krimā un Sīrijā) vai vairot spēku (piemēram, *ISIS* Vidējos Austrumos). Šīs izpausmes formas var būt pietiekami nozīmīgas, lai ietekmētu karojošo personu stratēģiskos aprēķinus, un tās ir sekmīgi izmantotas kopš seniem laikiem.²²² Sunḏzi [*Sun Tzu*] ir teicis, ka “apspiest ienaidnieku bez kaujas ir augstākā izcilība”.²²³

3. Hibrīdkarš no antīkajiem laikiem līdz 20. gadsimtam

Ebreju sacelšanās laikā mūsu ēras 66. gadā hibrīdo spēku veidoja bandīti, regulārā karaspēka karavīri un neregulārie vai neregulētie kaujinieki un tika izmantotas dažādas taktikas, tostarp kaujas noteiktās vietās, uzbrukumī no slēpņa uz ceļiem un zagtu aplenkuma ieroču izmantošana pret Vespasiāna romiešu leģioniem.²²⁴ Pireneju karos pret Francijas spēkiem, kuri bija okupējuši Spāniju 1808.–1814. gadā, hibrīdo spēku veidoja Spānijas partizāni ar atšķirīgām interesēm (gan basku neatkarības spēki, gan antirojālistu spēki un bandīti) apvienojumā ar konvencionālajiem Lielbritānijas, Portugāles un Spānijas spēkiem, kurus atbalstīja britu jūras kara spēki ar blokādi, lai pakāpeniski un apņēmīgi sakautu Francijas Lielo armiju [*Grande Armée*].²²⁵ 2. pasaules kara laikā Padomju armija integrēja un sinhronizēja slikti aprīkotos neregulāros spēkus ar konvencionālajiem militārajiem spēkiem, lai sakautu Vācijas armiju un tās sabiedrotos – Ass valstis – padomju teritorijā un pakāpeniski dzītu tos rietumu virzienā.²²⁶ Ziemeļvjetnamas armija sinhronizēja savas darbības ar neregulārajiem Vjetkonga spēkiem dienvidos²²⁷, savukārt Ziemeļvjetnamas valdība īstenoja ļoti izsmalcinātu informācijas kampaņu, lai sakautu tehnoloģiski un konvencionāli pārākos

4. Jaunāko laiku vēsture

A. Kopš 21. gadsimta sākuma valsts un nevalstiskie dalībnieki ir īstenojuši hibrīdkaru, lai apspiestu, sagrautu vai gāztu nodibinātās valdības Irākā, Sīrijā, Afganistānā, Gruzijā un citos reģionos. Nevalstiskie dalībnieki, sunnītu džihādistu ekstrēmisti, izveidoja Islāma valsti Irākā un Sīrijā (*ISIS*) un pasludināja neierobežotu "islāma valsti".²²⁹ Tie centās gāzt valsts pārvaldi, izmantojot neregulāras metodes, piemēram, piemērojot vispārēju teroru pret okupētajiem iedzīvotājiem, nogalinot militārpersonas un drošības dienesta virsniekus un izmantojot partizānu taktikas pret konvencionālajiem spēkiem. *ISIS* guva ieņēmumus, pārdodot naftu, prasot izpirkuma maksu par nolaupītajām personām, pārdodot antīkus priekšmetus un nodarbojoties ar izspiešanu. Vervēšana notika ar interneta starpniecību, un šis plašsaziņas līdzeklis tika iedarbīgi izmantots stratēģiskajai komunikācijai.

B. Hibrīdie draudi ir plašs iespēju kopums, ar kuru var konfrontēt valstis. Nopietnākās problēmas rada tas, ka nākamie pretinieki izmanto dažādus pilnvarotos un aizstājējus, tostarp teroristu un noziedznieku tīklus. Irāna, piemēram, izmanto ļoti spējīgus pilnvaroto spēkus, lai paplašinātu un stiprinātu savu ietekmi ārvalstīs, labākais piemērs ir organizācija *Hezbollah* Libānā. Tā izmanto arī aizstājējus, piemēram, organizāciju *Hamas* (ar sunnītu starpniecību) Gazas joslā. Tai ir līdzīgas pilnvaroto un aizstājēju attiecības ar dažādām grupām Afganistānā, Jemenā, Irākā un Kaukāzā. Arī tādi nevalstiskie dalībnieki kā organizācija *Hezbollah*, *Hamas* un citas vardarbīgas grupas savās interesēs izmanto augsta līmeņa spējas, kas tradicionāli tiek saistītas ar valsts dalībniekiem.

C. Ir jāsaprot, kā pretdarboties pretiniekiem, kas pret valsti izmanto mūsdienīgas militārās tehnoloģijas, kā arī pilnvarotos un aizstājējus. Hibrīdos draudus ir grūti savlaikus atklāt, izmantojot konvencionālās metodes, tāpēc šo draudu apkarošana ir izvirzīta plašu izlūkošanas pasākumu, ātras, koordinētas inovācijas un pielāgošanas priekšplānā, un šo draudu apkarošana ir centieni vājināt pretinieka līdzekļus un gribu izmantot šādu darbību.

5. Kā Krievija attīsta un piemēro savas hibrīdkara spējas

A. Hibrīdie līdzekļi ir galvenie, ko Krievija cenšas izmantot savu nacionālo mērķu sasniegšanai. Papildus tam, ka Krievija izmanto konvencionālos spēkus vai arī izmanto tos kā draudu pastiprināšanas līdzekli, tā hibrīdkaru apvieno ar neliela spēka lietošanu, kiberuzbrukumiem, ekonomisko un politisko ietekmi un diversijām, kā arī ar informatīvo karu, kas vērsti konkrēti pret mērķvalsti. Šie pasākumi ir sarežģīti un savstarpēji saistīti politisko, diplomātisko, informācijas, militāro un ekonomisko darbību tīkls.²³⁰

B. Katru no šīm asimetriskajām metodēm atsevišķi var attīstīt augstā līmenī, izvēršot hibrīdkara kampaņu. Tās var izmantot dažādās kombinācijās atkarībā no katras metodes stiprajām pusēm attiecībā uz mērķvalsti. Konceptuāli var uzskatīt, ka šie līdzekļi ir rīki instrumentu kastē. Ja dažādu problēmu kopām ir pieejami attīstīti un daudzveidīgi rīki, to turētājam ir daudz iespēju, kā šos efektīvos rīkus izmantot dažādām mērķkopām. Šo iespēju diapazons rada lielākas problēmas pusei, kas aizstāvas, jo tai ir jāatpazīst, kādi rīki tiek izmantoti, un jāaizstāvas, ņemot vērā šo rīku izmantošanas plašo diapazonu. Tādējādi agresoram ir vieglāk īstenot ietekmēšanu vairākās jomās.²³¹

C. Hibrīdkara koncepcija Krievijai nav nekas jauns. Padomju Savienība 20. gs. 20. gados bija

izstrādājusi “maskēšanās kara” [*maskirovka*] koncepciju. Tā ietvēra vairākus aktīvus un pasīvus pasākumus, kas bija izstrādāti, lai maldinātu ienaidnieku un ietekmētu sabiedrisko domu Rietumos.²³² Padomju Savienība centās manipulēt ar iekšzemes jautājumiem NATO valstīs, vienlaikus radot neskaidrību par savas iesaistes pakāpi. Padomju Savienība izmantoja asimetriskās taktikas hibrīdkarā, lai mīkstinātu savu oponentu modrību. Krievija mūsdienās tās izmanto kā galveno līdzekli savu politisko mērķu sasniegšanai kaimiņvalstīs.²³³

D. Šie dažādie rīki tiek pielāgoti vājadiem punktiem mērķvalstī, kurus var izmantot kā sviru. Rietumeiropā, piemēram, Apvienotajā Karalistē, Francijā un Vācijā, Krievija uzsver saites uzņēmējdarbībā, jo īpaši enerģētikas jomā. Valstīs, kur ir pareizticīgo vairākums, piemēram, Rumānijā, Bulgārijā, Serbijā un Grieķijā, Krievija uzvaru liek uz baznīcu un saistītajām organizācijām. Slāvu valstīs, piemēram, Čehijas Republikā, Slovākijā, Polijā, Bulgārijā un atkal jau Serbijā, Krievija uzvaru liek uz slāviskajām saknēm, uzsverot, ka “mēs visi esam slāvi”. Baltijas valstīs Krievija savu interešu sasniegšanai cenšas izmantot krievvalodīgo minoritāti un tautiešu organizācijas, jo īpaši izmantojot savas valsts organizētās nevalstiskās organizācijas (VONVO) un uzsverot Krievijas nacionālismu un kultūru. Austrijā, Šveicē, Somijā un Zviedrijā Krievija uzsver šo valstu neitralitāti kā sviru to ietekmēšanai.²³⁴ Krievija manipulē ar piekļuvi energoresursiem un tirgiem, izmantojot iedomātas ekonomiskās un diplomātiskās sviras, lai grautu brīvību un stabilitāti Baltijas valstīs, Eiropas centrālajā un dienvidu daļā, kā arī Centrālāzijā.

E. Jaunākais asimetriskais taktiski izstrādātais hibrīdkara rīku komplekta rīks ir “juridiskais karš”.²³⁵ Tā kā laika gaitā ir pieaugusi starptautisko tiesību nozīme un tas, kā sabiedrība tās uztver, valstis vēlas sevi parādīt kā tādas, kas ievēro starptautiskās tiesības. Viena no izstrādātajām juridiskā kara definīcijām ir šāda: “taktika, kuras mērķis ir palīdzēt valstīm izstrādāt juridiski pamatotu naratīvu, kas attaisno to darbības un racionālā izteiksmē formulē to agresiju. Tas savukārt ļauj valstīm veikt jebkādu pasākumus, ko tās uzskata par nepieciešamiem, vienlaikus saglabājot viltību, ka tiek ievērota starptautiskā tiesību sistēma.”²³⁶ Juridisko karu hibrīdkarā izmanto gan iekšzemes, gan starptautiskajā līmenī, cenšoties leģitimizēt valsts rīcību pašmāju un starptautiskās auditorijas acīs.

F. Krimas gadījumā daudzas rietumvalstis un plašāka starptautiskā juridiskā sabiedrība apsūdzēja Krieviju, ka tā pārkāpj Apvienoto Nāciju Organizācijas dalības līgumu, Eiropas Padomes statūtus, esot šo organizāciju dalībniece, divus reģionālos līgumus un divus divpusējos līgumus. Krievija uz to atbildēja ar saviem juridiskiem jeb juridiskā kara pretargumentiem, piemēram, ar Kosovas precedentu, apgalvojot, ka Kosovas atdalīšana no Serbijas ir bijis starptautisks juridisks precedents, lai atdalītu Krimu no Ukrainas. Krievija arī apgalvoja, ka Krimas nodalīšana no Krievijas un tās pievienošana Ukrainai 1954. gadā saskaņā ar Padomju tiesībām bija nelikumīga. Turklāt Krievija apgalvoja, ka Ukrainā 2014. gadā notika varas prettiesiska sagrābšana, kad tā tika pārņemta no ievēlētā prezidenta Viktora Janukoviča, un tādējādi Krievijas darbības, kas vērstas uz krievu aizsardzību Krimā, bijušas pamatotas. Krievija arī apgalvoja, ka Krievijas darbības ir attaisnojamas ar “Rietumu precedentu”, norādot uz Rietumu darbībām Afganistānā, Irākā un Lībijā, kas devis Krievijai pienācīgu precedentu, lai iejauktos.²³⁷

1) Krievijas darbības Ukrainā

a) Krievijas darbības Ukrainas austrumu un dienvidu reģionā ir hibrīdkarš. Krievija izmantoja speciālo operāciju spēkus (*SPECNAZ*), izlūkošanas aģentus, politiskos provokatorus un plašsaziņas līdzekļu pārstāvjus, kā arī pārvalstiskos noziedzīgos elementus. Dažu fizisku mērķu sasniegšanai Krievija izmantoja “zaļos cilvēciņus”

(galvenokārt Krievijas *SPECNAZ* vienību pārstāvjus), kurus finansēja Kremļis un kuru darbība tika vairāk vai mazāk noliegta vai pat netika atzīta. Daudzi Krimas iedzīvotāji šīs pārņemšanas laikā viņus sauca par “pieklājīgajiem cilvēkiem”. Šo spēku uzdevums bija izraisīt sajukumu un graut sabiedrisko kārtību. Turklāt Krievijas elementi organizēja prokrieviskos separātistus, kuru rindas aizpildīja ar konsultantiem un kaujiniekiem. Krievija separātistu operācijām nodrošināja arī finansējumu, bruņojumu, taktisko koordināciju un ugunsatbalstu.²³⁸ Ar Krievijas palīdzību izraisītos nemieros iesaistījās vietējie atbalstītāji, vienlaikus notika opozicionāru iebiedēšana, lai viņi piekristu atdalīties no Kijevas valdības.²³⁹

b) Krievijas hibrīdkarā tādējādi tika iesaistīti konvencionālie spēki, ekonomiskā iebiedēšana, ietekmes operācijas un diplomātiskā iejaukšanās. Separātisko nemieru sponsorēšana Ukrainā labi saskan ar Krievijas pašreizējo militāro doktrīnu un stratēģiju, kas paredz “asimetriskas darbības .., [tostarp] *SPECNAZ* un iekšējo opozīciju, lai izveidotu pastāvīgi darbojošos fronti visā ienaidnieka valsts teritorijā”.²⁴⁰

c) Krievijas kampaņa Ukrainā ir izcils hibrīdkara piemērs. Savukārt 2008. gadā Krievijas un Gruzijas konflikta laikā Abhāzijas un Dienvidosētijas nošķeltajos reģionos abas puses izmantoja regulāro spēku, neregulāro spēku un kriminālo elementu kombinācijas. Pirms kara Krievijas spēki, kas Gruzijā darbojās kā miera uzturētāji, sadarbībā ar dažādām abhāzu, osetīnu un gruzīnu noziedzīgajām grupām, iespējams, uzturēja plaukstošu kontrabandistu tīklu. Šis tīkls sadarbībā ar separātistu militārajām vienībām, ko izmantoja Krievijas spēki, īstenoja gruzīnu etnisko tīrīšanu abos nošķeltajos reģionos. Gruzijas militārie spēki arī sadarbojās ar partizānu grupām, kas darbojās šajā teritorijā. Abās pusēs regulāro valdības spēku, kriminālo elementu un militāro vienību nošķīrums kļuva neskaidrs.

2) Kiberkarš – Igaunijas Bronzas kareivis Tallinā 2007. gadā un Gruzija 2008. gadā

a) 2007. gada janvārī Igaunijas valdība paziņoja par nodomu pārvietot bronzas pieminekli (*pieminekli 2. pasaules karā kritušajiem*), kas tika uzslēts 1947. gadā, kad Igaunija bija Padomju Sociālistiskā Republika. Piemineklis tika pārvietots no galvaspilsētas Tallinas centra uz militārpersonu kapiem pilsētas priekšpilsētā, kur ir apbedīti vairāki 2. pasaules karā kritušie.²⁴¹ Krievijas valdība brīdināja tā nedarīt, norādot, ka šāda rīcība būs “īgauniem postoša”.²⁴²

b) Pēc vairākus mēnešus ilgušiem politiskiem strīdiem, tostarp protesta demonstrācijām, ko rīkoja Igaunijas mazākumtautība krievi, šī statuja un zem tā apglabātie Sarkanās armijas kareivji 2007. gada 26. aprīlī tika pārvietoti uz tuvējo kapsētu militārpersonām. Pēc šīs pārvietošanas Igaunija piedzīvoja etnisko krievu izraisītus nemierus un apsūdzības no Krievijas puses, tostarp no prezidenta Putina. Igaunija, Eiropas “visvairāk savienotā valsts”, kas bija priekšgalā ar e-valdības ieviešanu un gandrīz pilnībā izmantoja bezvadu tīklu, piedzīvoja kiberuzbrukumus savai interneta infrastruktūrai.²⁴³

c) Šie uzbrukumi izpaudās kā izkliegtās pakalpojumatteices (*DDoS*) uzbrukumi, tīmekļa vietnes izkropļošana, uzbrukumi *DNS* serveriem, masu e-pasti un masīvas mēstules un pikšķerēšanas e-pasta vēstules. Daudzus uzbrukumus veica hakeri, kurus, visticamāk, bija nolīgusi Krievijas valdība konkrēti šim notikumam. Uzbrukumi tika vērsti pret valdības iestādēm, universitātēm, bankām, telesakariem, plašsaziņas līdzekļiem un gandrīz visu sabiedrisko infrastruktūru.²⁴⁴ Šie uzbrukumi bija lielākie un valsts līmenī graujošākie līdz šim veiktie kiberuzbrukumi. Lai arī šādu karadarbību var

apvienot ar citu veidu karadarbību kā hibrīduzbrukuma sastāvdaļu, šis kibernetizētais uzbrukums netika apvienots ar fizisku uzbrukumu.

d) 2008. gada augustā starp Krieviju un Gruziju, vēl vienu bijušo Padomju Sociālistisko Republiku, izvērsās konvencionāls militārs konflikts Gruzijas separātiskajos apgabalos Abhāzijā un Dienvidosetijā. Krievijas kibernetizētie uzbrukumi Gruzijas politikajiem līderiem, kam sekoja uzbrukumi Gruzijas valsts iestādēm, sākās apmēram trīs nedēļas pirms Krievijas konvencionālo spēku iebrukuma. Salīdzinājumā ar Igauniju Gruzijas kibernetizētais uzbrukums bija daudz mazāk savienots. Tomēr atšķirībā no uzbrukuma Igaunijai kibernetizētais uzbrukums Gruzijai tika apvienots ar konvencionālajām Krievijas militārajām operācijām.

e) Pēc Krievijas konvencionālo spēku iebrukuma sākuma kibernetizētie uzbrukumi tika turpināti un ar *DDoS* uzbrukumiem tika atslēgtas mērķētās tīmekļa vietnes. Citas vietnes tika izkropļotas ar Krievijas propagandu. Līdzīgi kā pret Igauniju vērstā uzbrukuma gadījumā daudzus hakerus, visticamāk, bija nolīgusi Krievijas valdība konkrēti šim uzbrukumam. Turklāt pašā sākumā tika veikti uzbrukumi Gruzijas hakeru forumiem, lai tos neitralizētu un nevarētu izmantot pretuzbrukumam.²⁴⁵

f) Krievijas fizisko mērķu atlase un kibernetizētā uzbrukuma mērķi šķita koordinēti. Par to liecināja tas, ka vadības un kontroles centri, plašsaziņas līdzekļu kanāli un citi sakaru mērķi netika aizskarti ar fizisku spēku, ja bija jau neitralizēti kibernetizētā uzbrukumā.²⁴⁶ Tomēr tā kā Gruzija nebija tik stipri savienota kā Igaunija, šie uzbrukumi primāri skāra Gruzijas iedzīvotāju spēju sazināties ar ārpusauli un valdības spēju apkarot Krievijas dezinformāciju.²⁴⁷

g) Kibernetizētie uzbrukumi Igaunijai radīja miljoniem dolāru lielus zaudējumus un milzīgus ekonomikas pārrāvumus, kam bija īstermiņa, pagaidu un nevis fiziskas sekas. Kibernetizētais uzbrukums Gruzijai bija apvienots ar fizisku sauszemes iebrukumu, kam atbalstu sniedza sekmīgi veikti kibernetizētie uzbrukumi vadības un kontroles centriem un sakaru centriem, tādējādi nebija vajadzības īstenot destruktīvākus un izmaksu ziņā dārgākus fiziskus uzbrukumus. Kibernetizētie uzbrukumi Gruzijai bija iedarbīgas hibrīdkara kampaņas sastāvdaļa.

G. Krievijas hibrīdkara spēju pilnveidojumi. Hibrīdkarš kā konflikta izpausme rada īpašus izaicinājumus, ņemot vērā tā sarežģīto veidu un spēju maskēt uzbrukuma sākuma punktu. Tas testē valsts atjaunošanās spēju un var kavēt aizstāvības pozīcijā esošās valsts spēju sākt aizstāvības pasākumus vai aktivizēt pretošanās spējas. Lai arī Krievija nav vienīgā valsts, kas izstrādā hibrīdkara teorijas un to, kā iesaistīties hibrīdkarā, Krievija vislabāk der šāda veida karadarbības izpētei, jo tā ir sekmīgi izmantojusi šo pieeju.

1) Spēka struktūra

a) Krievijas mantotās smagnējās divīzijas, kas paredzētas kaujām uz frontes līnijas, tika izformētas 2009. gadā un aizstātas ar mazākām, bet veiklākām un labāk sagatavotām brigādēm. Šāda transformācija tika veikta, lai uzlabotu mobilitāti un veiktu mazāka mēroga operācijas ar labāk aprīkotām vienībām.

b) Kopš 2014. gada Krievija nodarbojās ar ātras dislokācijas spēku kopas izveidi, kurā ietilpst *SPECNAZ* vienības, gaisa desanta spēki un citas attiecīgās brigādes. Saskaņā ar aplēsēm 2015. gadā šo spēku sastāvā bija apmēram septiņdesmit tūkstoši kaujas spēku

karavīru, kas veidoja Krievijas Gaisa desanta spēku bāzi.²⁴⁸

2) Nacionālais aizsardzības vadības centrs

a) Tas, ka Krievija 2014. gada decembrī izveidoja Nacionālo aizsardzības vadības centru, varētu būt nozīmīgākā inovācija kopš 2008. gada, kad Krievija uzsāka militārās reformas, kurām sekoja Krievijas karš ar Gruziju. Centra galvenais pienākums ir nodrošināt Krievijas bruņoto spēku kaujas centralizētu vadību un analizēt vispusīgus datus par militārajiem un politiskajiem pilnveidojumiem valstī un ārvalstīs. Centrs galvenokārt koordinē attiecīgo valsts struktūru (Aizsardzības ministrijas, Ģenerālštāba utt.) informācijas plūsmas un pārrauga aizsardzības un drošības pasākumu īstenošanu.²⁴⁹

b) Nacionālais aizsardzības vadības centrs arī nodrošina ciešu koordināciju ar 49 citām drošības iestādēm un ministrijām, piemēram, ar Iekšlietu ministriju, Ārkārtējo situāciju ministriju un *Rosatom*, valsts kodolenerģētikas uzņēmumu.²⁵⁰ Tādējādi tiek veicinātas bruņoto spēku kopīgas operācijas, kā arī starpresoru koordinācija, nodrošinot patiesu visas valdības iesaistes pieeju. Šis centrs uzlabo Krievijas spējas īstenot hibrīdkaru.²⁵¹

3) **Valsts politika/tiesību akti.** Krievija 2009. gadā grozīja savu likumu *Par aizsardzību*. Iepriekš saskaņā ar šo likumu Krievijas karaspēka vienības bija atļauts ievest ārvalstīs tikai starptautiskā terorisma apkarošanai vai miera uzturēšanas misiju veikšanai. Grozījumi ļāva Krievijas karaspēka vienības izmantot plašāk, tostarp dislocēt, lai atvairītu bruņotus uzbrukumus, kas vērsti pret Krievijas karaspēka karavīriem vai pilsoņiem ārvalstīs, vai lai palīdzētu citai valstij pēc tās vadības lūguma atvairīt vai novērst bruņotu uzbrukumu. Krievija atsaucās uz abiem šiem grozījumiem, lai leģitimizētu savas operācijas Krimā, un uz otro grozījumu, lai leģitimizētu savas operācijas Sīrijā.²⁵²

H. Krievijas hibrīdkara teorētiskā attīstība²⁵³

1) Ģenerālis Valērijs Gerasimovs [*Valery Gerasimov*], Krievijas Federācijas Ģenerālštāba priekšnieks, 2013. gadā publicēja rakstu, kurā sniedza savus apsvērumus par Arābu pavasari. Tas, visticamāk, bija apsvērumus par NATO vispusīgo pieeju,²⁵⁴ kas tika pieņemta kā NATO jaunā stratēģiskā koncepcija Lisabonas sammitā 2010. gadā, un atbilde uz to. Tajā tika izklāstīta prasība izmantot politiskos, civilos un militāros instrumentus vienkopus kā pieeju krīzes vadībai. Viņš aprakstīja “jaunās paaudzes karadarbību”, kas ir vēsta nevis uz atklātu karu, bet uz diplomātisko, ekonomisko, politisko un citu nemilitāro metožu izmantošanu apvienojumā ar tiešu militāro spēku.²⁵⁵ Viņš apgalvoja, ka ir palielinājusies nemilitāro līdzekļu nozīme politisku un stratēģisku mērķu sasniegšanā un ka šie līdzekļi bieži vien ir efektīvāki nekā tikai ieroči. V. Gerasimovs paredzēja, ka tiks izmantots slēpts, neatklāts spēks, piemēram, paramilitāras un civilo nemiernieku vienības, un uzsvēra nepieciešamību balstīties uz asimetriskām netiesām metodēm. Viņš iekļāva arī informatīvo telpu, kurā ir iespējams reāllaikā koordinēt līdzekļus un rīkus. Viņš īpaši uzsvēra mērķtiecīgus uzlidojumus tālu aiz ienaidnieka līnijas un ienaidnieka kritiskās infrastruktūras (militāro un civilo elementu) iznīcināšanu, vēlams īsā laika posmā. Viņš bija piekritējs īpašo spēku un robotizētu ieroču, piemēram, dronu, masīvai izmantošanai. V. Gerasimovs apgalvoja, ka regulārie spēki ir jāizmanto tikai konflikta vēlinajos posmos un miera uzturēšanas vai krīzes vadības spēku aizsegā.²⁵⁶

2) Tajā pašā gadā citu papildinošu rakstu publicēja Sergejs Čekinovs [*Sergei Chekinov*] un Sergejs Bogdanovs [*Sergei Bogdanov*].²⁵⁷ Autori bija vienprātis ar Gerasimovu un sīkāk izstrādāja viņa doktrīnu. Viņi uzsvēra to, cik liela nozīme ir asimetriskām darbībām, kas

tiek veiktas, lai neitralizētu ienaidnieka militāros spēkus, kombinēti izmantojot politiskās, ekonomiskās, tehnoloģiskās un informatīvās kampaņas. Viņi norādīja, ka visi šie rīki ir jāintegrē vienotā, kopīgā vadības un kontroles sistēmā, lai daudzkārtotu to efektivitāti. Viņi uzskaitīja, ka pret mērķvalsti vērstie koordinēta uzbrukuma iespējamie komponenti ir plašsaziņas līdzekļi, reliģiskās organizācijas, kultūras institūcijas, NVO, no ārvalstīm finansētas sabiedriskās kustības un zinātnieki, kas nodarbojas ar pētniecību, izmantojot ārvalstu dotācijas. Proti, viņi iezīmēja nepieciešamību iegūt informatīvu pārsvaru pār mērķvalsti, izmantojot intensīvu propagandu pirms uzbrukuma un pastāvīgi izmantojot elektronisko karu (*EW*), lai atspējotu ienaidnieka sakarus. Viņi saskaņoja, ka galvenais kaujaslauks ir informatīvā telpa. Šāda veida karadarbībā dominē psiholoģiskais un informatīvais karš, kuru izmanto, lai grautu ienaidnieka karaspēka un opozīcijā esošo iedzīvotāju morālo stāvokli, tādējādi laužot viņu gribu pretoties.

3) Čekinovs un Bogdanovs šāda veida karadarbību iedalīja divās fāzēs – sākuma fāzē un noslēguma fāzē. Sākuma fāze sākas ar intensīvu, mēnešiem ilgu, koordinētu nemilitāru kampaņu, kurā iekļauti diplomātiskie, ekonomiskie, ideoloģiskie, psiholoģiskie un informatīvie pasākumi. Tiek īstenota smaga propagandas kampaņa, lai nopiestu ienaidnieka valsts iedzīvotājus, uzšķiltu neapmierinātības dzirksteli saistībā ar tās centrālo valdību un vājinātu bruņoto spēku morālo stāvokli. Valdība un militāro spēku virsnieki mērķvalstī tiek maldināti un piekukuļoti, lai jau laikus mazinātu tās bruņoto spēku darbību. Vienlaikus mērķvalstī tiek iesūtīti aģenti ar naudu, ieročiem un citiem materiāliem, lai veiktu terorisma aktus un provokācijas un lai radītu haosu un nestabilitāti. Tieši pirms militārās fāzes (noslēguma fāzes) tiek veikta liela mēroga izlūkošana un diversijas, lai iegūtu informāciju un lai noteiktu ienaidnieka militāro vienību, galveno valdības objektu un kritiskās infrastruktūras atrašanās vietu un tās izolētu. Pēc tam seko liela mēroga elektroniskā kara operācija, lai atspējotu ienaidnieka valdību un militāros spēkus. Uzreiz pēc tam sākas konvencionāls militārs uzbrukums ar precīzijas ieročiem, droniem un citiem automatizētajiem ieročiem. Šīs sākuma fāzes beigās mērķvalsts galvenā valdība un militārās vadības centri tiek iznīcināti un kritiskai infrastruktūrai tiek nodarīti smagi bojājumi, tādējādi valsts pārvalde nespēj darboties un nespēj izvietot savas aizsardzības spēkus. Nākamajā fāzē, proti, noslēguma fāzē, mērķvalstī ienāk uzbrucēja neregulārie sauszemes spēki, lai izolētu un iznīcinātu atlikušos pretošanās punktus. Šī otrā fāze ir daudz maznozīmīgāka nekā dominējošā nemilitārā pirmā fāze. Šis apraksts ir ļoti līdzīgs notikumiem, kas risinājās 2014. gadā Ukrainā, jo īpaši pirms Krievijas darbībām Krimā un to laikā.²⁵⁸

4) Šo pieeju var raksturot arī ar terminu “refleksīvā kontrole”, kas tika izstrādāts padomju laikos. Refleksīvā kontrole ir izstrādāta, lai panāktu, ka “pretinieks stingrāk brīvprātīgi izvēlas darbības, kas ir visizdevīgākās Krievijas mērķiem, izšķirīgi veidojot pretinieka uztveri par situāciju”.²⁵⁹ To panāk, piemērojot informatīvās operācijas/stratēģisko komunikāciju, juridisko karu, politisku darbību, militāras operācijas, izmantojot mērķtiecīgu un savlaicīgu *SOF* un konvencionālo spēku komunikāciju, un ekonomiskas darbības.²⁶⁰

5) Šī Krievijas pieeja faktiski var būt priekštece tā saucamajai Gerasimova doktrīnai un NATO Vispusīgajai pieejai. Noteiktas šāda veida karadarbības kombinācijas var dēvēt arī par *politisko karadarbību*. Politiskā karadarbība tika izmantota jau Ļeņina laikos un Padomju Savienības pirmsākumos. Faktiski var apgalvot, ka Krievija ir izmantojusi šāda veida hibrīdkaru jeb politisko karadarbību visu 20. gadsimtu, kamēr tā vadīja Padomju Savienību, tādējādi šāda veida karadarbība ir Krievijas valsts ilgstoša tradīcija.²⁶¹

I. Krievijas hibrīdkara piemērošana²⁶²

1) Krievijas hibrīdkara trīs galvenās operacionālās fāzes. Ondrāšs Rācss [*András Rácz*] no Somijas Starptautisko lietu institūta ir analizējis Krievijas operācijas Krimā un Austrumukrainā. Saskaņā ar viņa aprakstu Krievijas hibrīdkarš sastāv no trim pamatfāzēm: sagatavošanās, uzbrukuma un stabilizācijas. Turpmākās iedaļas ir izstrādātas, pamatojoties uz viņa darbu *Russia's Hybrid War in Ukraine; Breaking the Enemy's Ability to Resist* [Krievijas hibrīdkarš Ukrainā. Ienaidnieka spējas pretoties salaušana].²⁶³

a) Sagatavošanās fāze²⁶⁴

1) Sagatavošanās fāzē tiek iezīmētas mērķvalsts stratēģiskās, politiskās, ekonomiskās, sociālās un infrastruktūras vājās vietas un tiek radīti nepieciešamie līdzekļi, lai tās izmantotu savā labā. Tas daudz neatšķiras no tradicionālajām diplomātiskajām un maigās varas darbībām. Tostarp tiek izveidotas Krievijai lojālas politiskās un kultūras organizācijas, iegūta ekonomiskā ietekme, veidotas stingras plašsaziņas līdzekļu pozīcijas un stiprinātas separātistu kustības un citu veidu pret valdību vērsti noskaņojumi; tas viss tiek darīts ar mērķi veikt spiedienu uz mērķvaldību.

2) Tādējādi ir praktiski neiespējami noteikt, vai tradicionālie Krievijas ietekmes gūšanas pasākumi var būt kā sagatavošanās hibrīduzbrukumam pirms ofensīvas faktiskas sākšanās. Turklāt daudzas no turpmāk uzskaitītajām darbībām vairumā valstu nebūt nav klaji vai noteikti prettiesiskas, tāpēc mērķvalstij pret tām ir grūti aizsargāties.

3) Hibrīdkara sagatavošanās fāzi, kas ietver ārpolitikas tradicionālos aspektus, kuri var būt pamats hibrīdkaram, var iedalīt turpmāk norādītajos trijos posmos.

1. posms. Stratēģiskā sagatavošanās

- Izpēta mērķvalsts pārvaldes, ekonomikas un bruņoto spēku vājās vietas.
- Izveido lojālu NVO un plašsaziņas kanālu tīklus mērķvalsts teritorijā.
- Izveido diplomātisko un plašsaziņas līdzekļu nostāju, lai ietekmētu starptautisko auditoriju.

2. posms. Politiskā sagatavošanās

- Veicina neapmierinātību ar mērķvalsts centrālajām iestādēm, izmantojot politiskos, diplomātiskos, īpašo operāciju un plašsaziņas līdzekļu rīkus.
- Stiprina vietējās separātistu kustības un kurina etnisko, reliģisko un sociālo saspīlējumu.
- Izmanto informācijas pasākumus pret mērķvalsti un tās valdību.
- Uzpērk ietekmējamus politiķus, valsts pārvaldes amatpersonas un bruņoto spēku virsniekus.
- Nodibina kontaktus ar vietējiem oligarhiem un uzņēmējiem, padarot tos atkarīgus no uzbrūkošās valsts ar izdevīgiem līgumiem.
- Nodibina kontaktus ar vietējām organizētās noziedzības grupām.

3. posms. Operacionālā sagatavošanās

- Īsteno koordinētas politiskā spiediena un dezinformācijas darbības.
- Mobilizē pārvilinātās amatpersonas, virsniekus un vietējās noziedzīgās grupas.
- Mobilizē Krievijas bruņotos spēkus ar atrunu, ka tiek īstenotas militārās mācības.

4) Sagatavošanās fāzes laikā nenotiek vardarbība un veiktie pasākumi nedrīkst pārkāpt nekādu politisko vai tiesisko sliekšni, kas liktu mērķvalstij pieņemt pretpasākumus. Tomēr, ja mērķvaldība atklāj šos posmus, tā var izjust spiedienu, ka kļūst uzņēmīgāka pret Krievijas prasībām. Tas var radīt zināmu politisko nestabilitāti. Šīs sagatavošanās sekas iegūst redzamas aprises tikai nākamajā fāzē, ievērojot Čekinova un Bogdanova noteiktos principus.

b) Uzbrukuma fāze²⁶⁵

1) Uzbrukumā tiek izmantotas visas vājās vietas, kas identificētas sagatavošanās fāzē.

2) Sākas atklāta, organizēta un bruņota vardarbība vai draudi to uzsākt. Krīze līdzīgā veidā uzliesmoja gan Krimā, gan Austrumukrainā. Parādījās nemarkētas vienības, kas izmantoja Krievijas uniformas, ieročus, transportlīdzekļus un aprīkojumu bez pazīšanās zīmēm, un sāka uzstādīt barikādes un kontrolpunktus, kā arī sāka bloķēt Ukrainas militāro spēku un policijas kazarmu vārtus. Vardarbība netika izmantota, taču kļuva skaidrs, ka Ukrainas vienības nevarēs iziet no savām bāzēm, neizmantojot spēku pret šīm neidentificētajām militārajām vienībām.

3) Politiskie mērķi ir primāri svarīgi. Krimā uzbrukums sākās 2014. gada 27. februārī, ko īstenoja “zaļie cilvēciņi”, kas ieņēma parlamenta ēku un Krimas Augstāko padomi, tādējādi faktiski liedzot vietējo politisko lēmumu pieņemšanu. Doņeckā 2014. gada aprīlī viens no pirmajiem mērķiem, kas bija jāsaagrābj, bija valsts reģionālās administrācijas ēka, kas joprojām tiek izmantota kā Doņeckas Tautas Republikas štābs. Policijai un vietējiem drošības spēkiem neizdevās aizstāvēt ēkas, jo nebija dotas skaidras pavēles to darīt un arī to zemā morālā stāvokļa, vājas vadības un nepietiekamo resursu dēļ.

4) Krimā paralēli šīm darbībām labi organizēti, bieži vien bruņoti demonstranti, kas bija ģērbusies civildrēbēs un izrādīja augstas taktiskās spējas, sāka pārņemt mazāk aizsargātas valsts pārvaldes ēkas, plašsaziņas kanālus un civilo infrastruktūru. Televīzijas, radiostaciju un apraides torņu ieņemšana ļāva uzbrucējiem atslēgt centrālās valdības plašsaziņas līdzekļu kanālus un aizstāt tos ar Krievijas kanāliem.

5) Uzbrucēji un “zaļie cilvēciņi” konsekventi apgalvoja, ka viņi ir vietējie protestētāji, kas nav apmierināti ar Ukrainas centrālo valdību. Krievijas oficiālajā diskursā un plašsaziņas līdzekļos viņi konsekventi tika dēvēti par opozīciju vai pretošanās kustību. Daudzi vietējie iedzīvotāji viņus sauca par “pieklājīgajiem cilvēkiem”. Krievijas prezidents Vladimirs Putins atzina, ka šie vīri bija Krievijas karavīri, tikai pēc Krimas aneksijas, pēc plaši kritizētā tautas referendumā.

6) Šo uzbrukuma operāciju atbalstam tika izmantota intensīva informācijas kampaņa, kuras mērķis bija apmulsināt lēmuma pieņēmējus, radīt bailes un neapmierinātību ar

centrālo valdību un vājināt Ukrainas vietējās armijas un policijas vienību pretošanās potenciālu, pazeminot to morālo stāvokli. Ukrainas vadības un kontroles ķēdes tika bojātas, pārrautas vai bloķētas, izmantojot sabotāžas uzbrukumus, korupciju un elektronisko karu. Šo darbību rezultātā gandrīz visa Ukrainas armija, policija un jūras spēku vienības Krimā galu galā padevās. Dažas vienības, kas pieslēgās Krievijai, pārgāja otrā pusē, savukārt citu vienību pretošanās tika salauzta ar nelielu vardarbību.

7) Kamēr nebija zināms, ka uzbrucēji ir piederīgi Krievijai, Maskava konsekventi noliedza savu iesaisti, mulsinot Rietumu novērotājus un iegūstot sev laiku. Šāda kavēšanas taktika ļāva Krievijai ātri panākt *fait accompli* Krimā un vēlāk arī Donbasā. Darbība bija sekmīga, jo Maskavas politika bija *konsekvents noliegums*.

8) Ja šāda veida zema līmeņa uzbrukums apvienojumā ar neatlaidīgu noliegumu tiktu īstenots pret kādu NATO valsti, kas ir līdzīgā veidā ievainojama, tas varētu kavēt vai liegt Vašingtonas līguma 5. panta iedarbināšanu. Tā kā vairums darbību nepārsniegtu NATO kolektīvās aizsardzības garantiju sliekšni, uzbrucējs varētu riskēt, ka NATO vispār neiesaistīsies vai arī to darīs vien tad, kad ievērojama daļa teritorijas jau būs ieņemta, tādējādi radot NATO politiskas grūtības. Jo ilgāk teritorija atrastos naidīgas varas kontrolē, jo grūtāk būtu politiski un militāri atgūt suverenitāti.

9) Lai arī uzbrukuma fāzes darbības lielākoties tiek veiktas, izmantojot nemilitāros vai neregulāros militāros līdzekļus, galvenā loma ir regulārajiem militārajiem spēkiem. Krimas gadījumā un Austrumukrainā Krievijas regulāro militāro spēku vienības tika novietotas uz robežas ar Ukrainu, radot nenovēršamus draudus pāriet konvencionālā uzbrukumā. Tas ierobežoja Ukrainas iespējas, jo tā nevēlējās pakļaut sevi Krievijas konvencionālā iebrukuma riskam.

10) Separātistu līderu leģitimitāte ir veidota un stiprināta, konsekventi izmantojot Krievijas diplomātijas, plašsaziņas līdzekļu un sabiedrisko diskursu. Krievijas plašsaziņas līdzekļi konsekventi atsaucās uz separātistu institūcijām tā, it kā Doņeckas un Luhanskas Tautas Republikas būtu pienācīgi funkcionējošas leģitīmas valstis un it kā tās pārstāvētu vietējos iedzīvotājus. Padomju Savienība rīkojās tieši tāpat, kad atzina Babraku Karmalu [*Babrak Karmal*] par Afganistānas iecelto vadītāju pēc Padomju Savienības invāzijas 1979. gadā. Tomēr pat šāda konstruēta leģitimitāte var atsvešināt vietējos iedzīvotājus no patiesās suverēnās valdības, ko panāk, balstoties uz uzbrucēja informatīvo monopolu, tiklīdz uzbrucējs dominē informatīvajā telpā, un izveidojot alternatīvu politiskās varas centru.

11) Pašu uzbrukuma fāzi arī var iedalīt trijos posmos.

1. posms. Saspīlējuma eksplozija

- Organizē pret valdību vērstus lielus protestus un nemierus mērķvalstī.
- Iefiltrē speciālo operāciju spēkus, kas maskēti kā vietēji civiliedzīvotāji, lai bieži vien sadarbībā ar vietējām noziedzīgām grupām veiktu pirmos sabotāžas uzbrukumus un ieņemtu administratīvās ēkas (ar korumpētu vietējo amatpersonu un policijas aktīvu vai pasīvu atbalstu).
- Izraisa provokācijas un sabotāžas uzbrukumus visā mērķvalstī, lai novērstu nacionālās valdības uzmanību un resursus.
- Izmanto plašsaziņas līdzekļus, lai izvērstu dezinformācijas kampaņu.
- Novieto Krievijas regulāros spēkus uz robežas, radot nenovēršamus draudus

pāriet konvencionālā uzbrukumā, lai apgrūtinātu vai padarītu neiespējamu pretuzbrukumu.

2. posms. Centrālās varas izdzīšana no mērķreģiona

- Atspējo mērķvalsts valdību, ieņemot administratīvās ēkas un telesakaru infrastruktūru mērķreģionā.
- Bloķē mērķvalsts plašsaziņas līdzekļus, izveidojot sakaru un informācijas monopolu.
- Atspējo mērķvalsts varas vietējos bruņotos spēkus, bloķējot to kazarmas, uzpērkot komandierus, salaužot morālo stāju utt.
- Izmanto plašsaziņas līdzekļus, lai maldinātu un dezorientētu starptautisko auditoriju un diskreditētu mērķvalsti.

3. posms. Alternatīvas politiskās varas izveide

- Pasludina alternatīvu politisko centru, izmantojot ieņemtās administratīvās ēkas un atsaucoties uz reālām vai safabricētām separātisma tradīcijām.
- Mērķvalsts administratīvās institūcijas aizstāj ar jaunizveidotām politiskām struktūrām, tādējādi radot šķietamu leģitimitāti.
- Izmanto plašsaziņas līdzekļus, lai stiprinātu jauno politisko struktūru šķietamo leģitimitāti.
- Vietējos iedzīvotājus atsvešina no mērķvalsts valdības ar informācijas monopola starpniecību.
- Pastāvīgi bloķē mērķvalsts pretuzbrukuma iespējas ar draudiem pret mērķvalsti sākt konvencionālu militāru uzbrukumu.

12) Uzbrukuma fāzes beigu posmā mērķvalsts spēja pretoties ar konvencionālajiem militārajiem vai citiem iekšējās drošības spēkiem ir salauzta. Pārvaldības, vadības un kontroles un sakaru spējas ir būtiski iedragātas, un mērķvalsts zaudē kontroli pār savas teritorijas daļu. Šādas sekmes ir iespējamās, ja savā labā tiek izmantotas sagatavošanās fāzē izpētītās mērķvalstij raksturīgās daudzās vājās vietas.

c) Stabilizācijas fāze²⁶⁶

1) Lai konsolidētu hibrīdkarā sasniegtos rezultātus, uzbrūkošajai valstij ir jāveic pasākumi, lai nostiprinātu un leģitimizētu savu varu. Šī trešā fāze ir stabilizācija. Austrumukrainā un Krimā notikumi sākotnēji attīstījās pēc līdzīgas shēmas, taču to tālākā norise bija ļoti atšķirīga.

2) Krimā izvietotās Krievijas vienības izdarīja spiedienu uz vietējo eliti un iedzīvotājiem. Abos reģionos tika organizēti “neatkarības” referendumi, un abos gadījumos to rezultāti bija labvēlīgi separātistiem. Nepagāja ne diennakts no tā saucamās neatkarības pasludināšanas, un Krievija anektēja Krimu. Austrumukrainā savukārt separātisms neguva pietiekami spēcīgu impulsu, galvenokārt tāpēc, ka bija zems vietējo atbalsts un trūka arī atbalsta, kādu Krimā nodrošināja tur izvietotās Krievijas vienības. Tā vietā, lai izveidotu funkcionējošu alternatīvo varu Donbasā, Krievija izveidoja politisko, drošības un sociālo elli.

3) Parasti hibrīdkarā ir iespējami divi varianti. Viens variants ir ieņemtās teritorijas aneksija, kā tas notika Krimā, savukārt otra iespēja ir turēt teritoriju uzbrukuma mērķvalsts iekšienē, bet liegt centrālajai valdībai to kontrolēt.

4) Abos gadījumos galīgais politiskais rezultāts un galvenais mērķis ir sasniegts. Mērķvalsts stratēģiskā pārvietošanās brīvība, tostarp brīvība izvēlēties savu ārpolitiku, tiek smagi iedragāta teritorijas, iedzīvotāju, resursu un uzticamības zuduma dēļ. Ukrainas gadījums ir parādījis, kā hibrīdkarš spēj salauzt valsts spēju darboties, neīstenojot pilna mēroga karu pret to.

5) Stabilizācijas fāzi var sīkāk iedalīt trijos posmos.

1. posms. Iznākuma politiskā stabilizācija

- Mērķvalstī organizē referendumu un lemj par atšķelšanos/neatkarību, to visu darot ar stingru uzbrūkošās valsts diplomātiskā korpusa un plašsaziņas līdzekļu atbalstu.
- Jaunā politiskā struktūra lūdz uzbrūkošajai valstij palīdzību.

2. posms. Ieņemtās teritorijas nošķiršana no mērķvalsts

- Anektē ieņemto teritoriju (Krimu).
- Vai nodibina atklātu vai slēptu militāro spēku klātbūtni un sāk apkarot gāzto nacionālo valdību jaunizveidotās politiskā struktūras vārdā, tādējādi turpinot vājināt mērķvalsti politiskajā, ekonomiskajā un militārajā ziņā (Austrumukraina). Kā variants ir atklāta invāzija, aizbildinoties ar miera uzturēšanu vai vadību krīzes situācijās.

3. posms. Uzbrukuma mērķvalsts stratēģiskās pārvietošanās brīvības ilgstoša ierobežošana

- Teritorijas (ekonomikas, iedzīvotāju, infrastruktūras utt.) zaudēšana rada smagas ekonomiskās grūtības un destabilizē iekšējo politisko stāvokli.
- Ja uzbrukuma mērķvalsts pilnībā nekontrolē savu teritoriju, tā nevar pievienoties nevienai politiskai vai militārai aliansei, kas pieprasa teritoriālo integritāti (piemēram, NATO).

6) Viens no galvenajiem iemesliem, kāpēc notikumu gaita Austrumukrainā atšķīrās no notikumu gaitas Krimā, bija tas, ka pēc Petro Porošenko [*Petro Poroshenko*] ievēlēšanas Ukrainas prezidenta amatā 2014. gada 25. maijā impulsu bija devusi Ukrainas īstenotā pretterorisma operācija. Neregulārie nemiernieku spēki nevarēja turēties pretim uzbrūkošajam Ukrainas regulārajam militārajam spēkam. Lai novērstu separātistu sakaušanu 2014. gada augustā, Krievija uzsāka regulāro spēku intervenci, tādējādi konflikts kļuva par konvencionālu starpvalstu konfliktu, lai arī ierobežotā apmērā.

6. Sekmīgie operacionālie faktori²⁶⁷

Lai arī Krievija daļēji cieta neveiksmi Austrumukrainā, hibrīdkara izmantošana bija ļoti iedarbīga.

A. Pārsteiguma elements

Pirmais un droši vien nozīmīgākais iedarbīguma pamatiemesls bija pārsteiguma elements. Tas, ka strauji tika īstenots hibrīdkarš pilnā apmērā (t. i., visas iepriekš aprakstītās fāzes), bija pārsteigums gan Kijevai, gan rietumvalstīm. Šāda veida karadarbība bija negaidīta un aizsardzības līdzekļi pret to arī nebija izstrādāti. Galvenais rīks, kas tika izmantots Kijevas un citu valdību maldināšanai, bija efektīvs un labi koordinēts informatīvais karš, kura svarīgs elements bija konsekventa noliegšana.

B. Oficiālas iesaistes noliegšana

1) Krievija noliedza savu iesaisti, tādējādi mulsinot Ukrainas vadību un apsteidzot Rietumu valdību reakciju. Turklāt uzbrucēji izmantoja to, ka nebija nevienam pakļauti, jo šķietami viņiem nebija saistības ne ar vienu ārvalsti.

2) Vienlaikus šādā situācijā Ukrainai formāli nebija, ar ko veikt pārrunas. Krievija konsekventi atteicās iesaistīties divpusējās sarunās, apgalvojot, ka nav iesaistīta. Turklāt Maskava lika Kijevai risināt sarunas tieši ar separātistiem. Tas nozīmētu, ka tā *de facto* atzīst separātistus par leģitīmiem partneriem.

3) Turklāt, noliedzot oficiālu iesaisti, Krievija teorētiski varēja jebkurā laikā apturēt savu uzbrukumu, ja rastos kādas grūtības. Noliedzot savu iesaistīšanos, uzbrukumu varēja apturēt praktiski jebkurā laikā, ja nenotiek izšķirīgas politiskas darbības. Atsaucot savus spēkus, kuriem nav atpazīšanas zīmju, un uzdodot saviem aģentiem pakāpeniski izbeigt savas darbības, Maskava varēja izbeigt Krimas un Austrumukrainas operācijas bez lieliem politiskiem zaudējumiem.

C. Uzbrucējus nevar atšķirt no civiliedzīvotājiem

1) Vēl viens elements, kas sekmēja hibrīduzbrukuma efektivitāti, bija tas, ka daudzi uzbrucēji bija ģērkušies civiliedzīvotājiem. Tādējādi viņi praktiski neatšķīrās no vietējiem civiliedzīvotājiem. Tas būtiski ierobežoja Ukrainas valdības iespējas izmantot spēku. Spēka izmantošana pret demonstrantiem, kuru vidū ir daudz vietējo civiliedzīvotāju, radīja risku, ka lielākā daļa Ukrainas ierindas policistu nevēlētos to darīt.

2) Turklāt Krievijas propaganda bija ārkārtīgi efektīva un sēja šaubas par Kijevas pagaidu valdības leģitimitāti. Tā rezultātā daudzi policijas darbinieki nebija pārliecināti, kurus rīkojumus izpildīt un vai likums faktiski ir viņu pusē. Lielākā daļa Ukrainas policijas ierindas darbinieku nevēlējās pakļaut sevi savainošanas vai pat nāves riskam, nemaz nerunājot par karjeras iespējām, cenšoties aizsargāt ēkas, kurām uzbruka demonstranti.

7. Secinājumi

A. Krievija efektīvi izmantoja hibrīdkaru pret Ukrainu divos gadījumos. Galvenais bija spēja identificēt un efektīvi izmantot savā labā abu Ukrainas operacionālo teritoriju vājās vietas. Krievijas mērķus atbalstīja liela etnisko krievu iedzīvotāju daļa (tomēr mazāk nekā vairums etnisko krievu Austrumukrainā). Šī iedzīvotāju daļa atvieglāja iespēju Krievijas *SPECNAZ* spēkiem maskēties kā vietējiem iedzīvotājiem. Tas ļāva Krievijai ticami noliegt savu iesaisti, kad tā apgalvoja, ka vietējie iedzīvotāji tikai izsaka savu neapmierinātību ar Kijevas valdību un īsteno darbības pret šo valdību. Turklāt spēcīga plašsaziņas līdzekļu klātbūtne

mērķteritorijā un ārvalstīs deva Krievijai iespēju radīt neuzticēšanos opozīcijas centrālajai valdībai, izolēt uzbrukuma reģionu, sūtot informāciju vai to aizturot, kā arī dezinformēt starptautisko sabiedrību par Krievijas līdzdalību un aizēnot to. Televīzija un radiostacijas bija viens no pirmajiem mērķiem, un to apraide tika nekavējoties aizstāta ar Krievijas kanāliem, kas izplatīja Krievijas vēstījumus. Krievija ģeogrāfiski robežojās un militārā ziņā bija pārāka, tādējādi tā varēja nodrošināt slepenu pārrobežu loģistikas un citu atbalstu. Ar to vien, ka Krievija savā robežas pusē novietoja lielu skaitu spēku operāciju zonas tuvumā, tika ierobežotas oponentu iespējas, jo bija bailes, ka Krievijas spēki varētu iebrukt.

B. Tā kā šādas hibrīdās metodes visvairāk izmanto piekļuvi iedzīvotājiem, ir jāpievērš lielāka uzmanība sabiedrības iesaistei pirms krīzes, lai stiprinātu atjaunošanās spējas. Tautas atjaunošanās spējas ir svarīgs elements Klauzevica kara teorijā par “trīsvienību”. Varētu sākt ar to, ka iedzīvotājiem iedevs uzticību, izmantojot iekšzemes atjaunošanās spējas pasākumus, tostarp sniedzot vispārzināmu informāciju par pretinieka taktiku un to identificējot, piemēram, atmaskojot pretinieka propagandu, kā arī to, kā pretinieks izmanto hibrīdkara metodes.²⁶⁸ Pēc tam nacionālais pretošanās plāns, kas ietver pretošanos okupācijas apstākļos, var kalpot arī tam, lai iedvestu tautai pārliecību cīņai pret iespējamo pretinieku, parādot, ka valsts turpinās cīņu, lai atgūtu suverenitāti un teritoriālo integritāti. Pretošanās plānošana un sagatavošana, jo īpaši koordinējot to ar sabiedrotajiem un partneriem, var būt arī atturēšanas pasākums. Visbeidzot, šāda koordinēta plānošana un sagatavošana palielina sekmīga rezultāta izredzes un sabiedroto un partneru iespējas savlaikus rīkoties, lai atgūtu zaudēto suverenitāti un teritoriālo integritāti.

D PIELIKUMS

OTRĀ PASAULES KARA PRETOŠANĀS GADĪJUMU IZPĒTE

Lai paredzētu nākotni, ir jālūkojas pagātnē; ikviens cilvēka izraisīts notikums vienmēr līdzinās kādam agrākos laikos notikušajam. Tas tā ir tāpēc, ka tos visus ir veidojuši cilvēki, kurus ir iedvesmojušas un joprojām iedvesmo tās pašas kaislības, un tāpēc tiem noteikti ir vienāds rezultāts.

Nikolo Makjavelli [*Niccolo Machiavelli*]

1. Ievads

A. Otrais pasaules karš (2. pasaules karš) sniedz lielisku ieskatu par pretošanās operācijām. Ass valstu varas viegli pārgāja pāri vairumam valstu, kuras tās gribēja iekarot. Pretošanās notika dažādās pakāpēs dažādās vietās visā pasaulē. Dažām pretošanās grupām būtisku palīdzību sniedza Sabiedroto valstu varas, bet citām tā netika sniegta.

B. D pielikumā ir izpētīti četri gadījumi, kas tika izraudzīti to kontekstuālās dažādības dēļ. Izklāstījuma ziņā šīs gadījumu izpētes atšķiras, pamatā ņemot vērā informācijas pieejamību. Katras gadījuma izpētes beigās ir kopsavilkums. Šajās iedaļās iespēju robežās ir mēģināts maksimāli objektīvi retrospektīvi aplūkot pretošanos. Secinājumi nav paredzēti, lai norādītu uz 2. pasaules kara vadības domāšanas trūkumiem. Tie arī nekādā veidā nav paredzēti, lai kritizētu, apšaubītu vai celtu negodā lēmumu pieņēmējus un drosmīgos cilvēkus, kas cīnījās un krita. Šīs gadījumu izpētes ir vēsturiskā bāze, pamatojoties uz ko tika veidota liela daļa divdesmitā gadsimta nekonvencionālās karadarbības un kas tagad ir apstiprinājums šajā pretošanās koncepcijā ietvertajiem ieteikumiem. Kopumā šīs gadījumu izpētes izskaidro praktiskus ieteikumus un izgaismo problēmas, kas var rasties, ja šie ieteikumi netiek ņemti vērā. Šie gadījumi attiecas uz pretošanās kustībām Francijā, Polijā, Filipīnās un Baltijas valstīs.

2. Gadījumu izpētes kopsavilkums

A. Francijas pretošanās Vācijas invāzijai bija situatīva un dzina asņus pat teritorijās, ko iebrucējs nebija fiziski okupējis. Daudzas pretošanās grupas izveidojās no dažādiem ideoloģiskiem strāvojumiem. Sociālistu un komunistu grupas vēlējās, lai pēckara Francija būtu pilnībā citāda, nekā tā bija iepriekš. Dažādu grupu savstarpējā berze mazināja sadarbības potenciālu, jo katra grupa manevrēja tā, lai nodrošinātu sev vēlamo pēckara iznākumu. Papildus šai berzei bija arī Lielbritānijas un ASV mērķi, kas bija īpaši vērsti uz Vācijas sakaušanu, savukārt Francijas iekšējie konflikti, kas ietekmēs pēckara Franciju, tām rūpēja mazāk. Ģenerāļa Šarla de Gola [*Charles de Gaulle*] politiskās prasmes bija izšķirīgas, lai galarezultāts būtu tāds, kāds tas ir, proti, nekomunistiska Francija bez Sabiedroto uztiptas militārās valdības, bez pilsoņu kara un ar atgūtu suverenitāti, kas tika pārkāpta 1940. gadā.

B. Polijas pretošanās Vācijas okupācijai, līdzīgi kā Francijas pretošanās, ilustrē, cik svarīgi ir tas, lai būtu izstrādāti pretošanās plāni vēl pirms invāzijas. Polijai ir senas pretošanās tradīcijas, kas ļāva izveidot valsts pagrīdes organizāciju ļoti īsā laikā. Polijas pagrīdes organizācija droši vien bija vislabāk un visvairāk integrētā organizācija Eiropā. Pretstatā Francijai Polija ātri izveidoja trimdas valdību, kas tika aizsūtīta uz ārvalstīm, lai aizsargātu Polijas suverenitāti un turpinātu tās leģitīmo cīņu. Polijas pretošanās kustība veica izcilus

varoņdarbus, piemēram, slepus izveda V2 raķetes kritiski svarīgos komponentus uz Lielbritāniju un sniedza informāciju par nāves noietēm. Polijas brīvības atgūšanu visvairāk apdraudēja Padomju Savienība. Polija ģeogrāfiski bija daudz tuvāk Padomju Savienībai nekā rietumu sabiedrotie, un tam bija gadu desmitiem ilgas sekas Polijas brīvībai. Polijas pretošanās kustība bija varoņīga, labi organizēta un ārkārtīgi motivēta, taču tā nespēja gūt virsroku pār apgriezienus uzņēmušo Padomju Savienību.

C. Filipīnu pretošanās Japānai sniedz vairākus interesantus aspektus. Vēsturiski, lai pretošanās būtu sekmīga, tai ir jābūt vietējai organizācijai un kustībai. Filipīnas bija Amerikas Savienoto Valstu Sadraudzības teritorija un tādējādi savu aizsardzību balstīja uz ASV. Tomēr, lai arī ASV zināja par Japānas ekspansiju un tika brīdināta par Japānas nodomiem Klusā okeāna rietumu reģionā, tā arhipelāgā neizveidoja nekādas pretošanās spējas. Pēc ASV padošanās tūkstošiem amerikāņu un filipīniešu virsnieku un kareivju izbēga no japāņu gūsta un iemuka džungļos un kalnos. Šie militārie dalībnieki organizēja izcili efektīvas pretošanās grupas, lai arī tās nebija savstarpēji savienotas. Filipīniešu partizānu vienības amerikāņu vadībā bija tiešs rezultāts tam, kāda bija kultūras un politiskā vide, ko amerikāņi pieredzēja Filipīnās pirms kara. Lielākā daļa filipīniešu atbalstīja šo vienību centienus, taču pastāvēja vietējā konkurence. Hukbalahapi (huki) bija komunisti, kas centās nodibināt komunistisku pēckara valsti. Lai arī to skaits un spējas nekad nesasniedza to līmeni, kas nepieciešams, lai sasniegtu savus pēckara mērķus, huki radīja sarežģītumus amerikāņu spēkiem. Moro, filipīniešu musulmaņi, bija pret japāņiem, bet nebija arī amerikāņu pusē. Uz hukiem un moro varēja paļauties, cīnoties pret japāņiem, bet ne saskaņoti ar amerikāņu plāniem kā uz integrētu spēku. Sabiedroto spēku štābs acīmredzami saskatīja, ka militāro spēku vadītas pretošanās grupas, kuras bija izveidojuši galvenokārt no japāņu gūsta izbēgušie, noder kā izlūkošanas sastāvdaļa, kas ievāc informāciju par japāņu izvietojumu un darbībām, jo īpaši pirms amerikāņu konvencionālo spēku atgriešanās.

D. Baltijas valstīs mežabrāļi uzsāka pretošanos pret Padomju Savienību drīz vien pēc Molotova–Ribentropa pakta parakstīšanas, saskaņā ar kuru šīs valstis nonāca padomju varā. Kad Vācija okupēja Padomju Savienību, baltieši vāciešus sākotnēji uztvēra kā atbrīvotājus. Tomēr Baltijas tautām acīmredzami nācās pretoties nacistu domināncei. Drīz vien, kad Padomju Savienība dzina vāciešus pāri Baltijas valstu teritorijai uz rietumiem, Baltijas valstis atkal tika okupētas. Tomēr, tā kā dažus gadus iepriekš baltieši jau bija piedzīvojuši padomju okupāciju, viņi Padomju Savienību neuztvēra kā atbrīvotājus. Igaunijā, Latvijā un Lietuvā tika izveidotas organizētas pretošanās grupas pret Padomju Savienību. Šajās valstīs pretošanās dalībnieki bija labi organizēti pēc militāro spēku parauga lielās vienībās, samērā labi bruņoti un formas tērpos. Viņi tika dēvēti par mežabrāļiem. Pēc sākotnējām sadursmēm ar padomju spēkiem, kuru rezultātā viņu skaits ievērojami saruka, viņi mainīja taktiku, lai izdzīvotu. Viņi slēpās mežos, kur uzbūvēja pazemes bunkurus. Mežabrāļi balstījās uz to, ka ASV un Lielbritānija ievēros Atlantijas hartu un cīnīsies par Baltijas valstu brīvību no padomju kundzības. Tomēr šī palīdzība tā arī neatnāca. Pakāpeniski mežabrāļi zaudēja savus biedrus – tie vai nu atgriezās normālajā civilajā dzīvē, tika nogalināti kaujās ar okupācijas drošības spēkiem, vai arī tos nodeva tie, kas uzskatīja, ka cīņa ir bezcerīga. Pretošanās dalībnieki vairākus gadus izdzīvoja praktiski bez jebkāda ārēja atbalsta.

3. Secinājumi

Šīs gadījumu izpētes parāda gan nacionālās pretošanās efektivitāti, gan tās nepilnības cīņā pret okupantu. Neviena no šīm valstīm nebija sagatavojusi pretošanās organizācijas pirms ienaidnieka invāzijas. Polija, ņemot vērā tās ilgo vēsturi atrasties lielvaru pakļautībā, spēja ātri

izveidot pretošanās organizācijas pamatus, kas turpmākajos gados kļuva aizvien spējīgāka un lielāka. Nevienai no šīm valstīm, izņemot Poliju, arīdzan nebija efektīvas trimdas valdības, kas spētu pārstāvēt savu valsti. Filipīnām kā ASV Sadraudzības teritorijai nebija savas suverēnas valdības trimdā, jo tās intereses pārstāvēja ASV. Parādās kopīgas tēmas, piemēram, iekšējā konkurence (bieži vien ar komunistiem) par pēckara pārvaldību, cīņa par politisko leģitimitāti, kritiskā atkarība no ārēja materiālā atbalsta un pretošanās kustības lietderība, kad tā veic operācijas draudzīgo konvenciālo spēku iebrukuma atbalstam. Iedziļinoties šajās dažās vēsturiskajās epizodēs, no kurām šeit sniegtajās gadījumu izpētēs ir izgaismoti daži kritiski svarīgi aspekti, var daudz mācīties.

1. GADĪJUMA IZPĒTE. FRANCIJA – PRETOŠANĀS 2. PASAULES KARĀ²⁶⁹

*Lai varētu pievienoties pretošanās kustībai, vispirms tā ir jārada.*²⁷⁰

Francijas pārvaldības forma ir un paliek Republika. Juridiski Republika nekad nav pārstājusi pastāvēt.

Alžīras 1944. gada 26. jūnija rīkojums

1. Vispārīga informācija

Pirms 2. pasaules kara Francijas valdība nebija sagatavojusi iekšzemes pretošanos okupācijas spēkiem. Tā koncentrējās uz savu konvencionālo spēku spējām atvairīt Vācijas invāziju no austrumiem un aizstāvēties. Francija uzbūvēja Mažino aizsardzības līniju, kas stiepās no Šveices līdz Beļģijai, lai aizstāvētos pret konvencionālo sauszemes uzbrukumu. Vācieši uzbruka 1940. gada 10. maijā no Ardēnu mežiem, izvairoties no aizsardzības līnijas un īstenojot apvienotās karadarbības un zibens kara [*blitzkrieg*] kombināciju. Pēc sešām nedēļām Francija tika sakauta. Pēc Francijas–Vācijas 1940. gada 22. jūnijā noslēgtā pamiera Francija tika sadalīta trīs atsevišķās teritorijās.

A. Okupētā Francija. Vācieši ekspansīvi okupēja Franciju. Vācija ieguva daudzas rūpnīcas, strādniekus, minerālvielas un gaisa un jūras ostas, kas nepieciešamas operācijām pret Lielbritāniju, tieši kontrolējot rūpniecisko ziemeļu daļu, valsts galvaspilsētu Parīzi un Ziemeļjūras ostas, Lamanša kanālu un Atlantijas okeāna krastu.²⁷¹

B. Francijas neokupētā teritorija jeb nomināli brīvā zona. Francijas jaunā valdība *État Français* [Francijas valsts], kas atradās Francijas pilsētā Viši, pārvaldīja Francijas dienvidu daļu, ko Vācijas karaspēks nebija okupējis. Francijas Viši valdība faktiski bija Vācijas satelītvalsts. Tomēr pēc Sabiedroto izcelšanās Francijas teritorijās Ziemeļāfrikā 1942. gada novembrī, pēc kuras tur esošie Francijas spēki padevās, Vācija uzskatīja, ka ar šo padošanos tiek laužts 1940. gada pamiers, kas ļāva pastāvēt Viši kontrolētajai Francijas daļai. Vācijas karaspēks tad iebruka Francijas Viši daļā, tādējādi okupējot visu Franciju un atceļot brīvās zonas un okupētās zonas nošķirumu.

C. Anektētās teritorijas. Vācijas reihs atkārtoti anektēja Elzasas reģionu un lielu daļu Lotringas reģiona, kas bija Vācijas kontrolē no 1871. gada līdz 1919. gadam. Tajos dzīvoja gan franču, gan vācu valodā runājošie iedzīvotāji ar dubultu vai dalītu lojalitāti.²⁷²

2. Novājinātas pirmskara atjaunošanās spējas

A. Pēc franču sakāves 1870. gada Francijas–Prūsijas karā Vācija okupēja Francijas austrumu daļu. Šajās teritorijās *francs-tireurs* [brīvie šāvēji] uzsāka partizānu karu. *Francs-tireurs* izveidojās no atpūtas šāvēju klubiem un patriotiskām organizācijām, kas bija izveidojušās Francijas Otrās impērijas laikā 19. gs. 60. gados. Viņi izmantoja snaiperu, uzbrukumu no slēpņa un īsu pēkšņu uzbrukumu taktiku pret Vācijas regulārajiem spēkiem, kā rezultātā vācieši pret civiliedzīvotājiem īstenoja nežēlīgas un nāvīgas kolektīvās represijas, tāpēc tika uzskatīts, ka vācieši ir veikuši teroristu uzbrukumus, pārkāpjot kara likumus. Konfliktam sekoja iekšējais haoss, noziedzība, revolūcija un Trešās republikas dibināšana, kas pastāvēja

līdz 1940. gadam. Papildus Francijas–Prūsijas karam franču svaigā atmiņā bija arī 1. pasaules karš, kurā tika nogalināti apmēram 1,3 miljoni Francijas pilsoņu. Šī pieredze vājināja Francijas atjaunošanās spējas un vēlmi ziedot vēl dzīvības cīņā pret iekarotāju.

B. Francijas fašisti un paramilitāristi 1934. gadā uzbruka Francijas parlamenta ēkai. Reaģējot uz to, radās centriski kreisā antifāšistu kustība, kurā dominēja sociālisti un komunisti, un 1936. gadā tā ieguva zināmu politisko varu kā Tautas fronte. Tomēr šī grupa Francijas politikā aizvien bija maznozīmīga, un tajā bija biedri, kas simpatizēja Padomju Savienībai, un tas daudzos Francijas iedzīvotājos radīja aizdomas. Fronte tika aizliegta 1939. gadā un sāka darboties slepeni, kas labi palīdzēja tai darboties arī kā pagrīdes organizācijai vēlākās vācu okupācijas laikā. Lai arī tā nebija vienīgā organizētā pretošanās grupa, šī kustība veica pamatdarbu, organizējot pretošanos Vācijas okupācijai, jo īpaši Parīzē un tās apkārtnē.²⁷³

3. Valdība (valsts iekšienē evakuēta valdība/trimdas valdība)

Francijas valdībai nebija nekādu plānu par trimdas valdību gadījumā, ja notiek ārvalsts iebrukums. Šī nesagatavotība ļāva vāciešiem izveidot satelītvalsti Francijas Viši valdības veidā, kuras galvenā mītne atradās Višī, Francijā, un kura bija militāri, ekonomiski un politiski pakļauta nacistiskajai Vācijai.

A. Valsts iekšienē evakuēta valdība (brīvā zona)

1) Saskaņā ar pamiera noteikumiem jaunizveidotā Viši valdība vairs necīnījās pret Vāciju un nepalīdzēja Vācijas ienaidniekiem. Proti, saskaņā ar pamiera noteikumiem tā sadarbojās ar Vāciju, taču acīmredzami bija tai politiski un militāri pakļauta. Viši valdība kļuva par leģitīmu valdību, ko vadīja 1. pasaules kara Francijas varonis, maršals Filips Petēns [*Philippe Pétain*], kuru atzina lielākā daļa Francijas iedzīvotāju. Šī labējā valdība bija antikomunistiska, pret brīvmūrniekiem noskaņota un, kā liecina pierādījumi, arī antisemitiska. Viši valdība saglabāja pamiera armiju 100 000 kareivju sastāvā brīvajā zonā, kā arī kontrolēja visus Francijas militāros un jūras spēkus, kas bija izvietoti Francijas aizjūras teritorijās.

2) Daži virsnieki, tostarp Šarls de Gols, nepiekrita karadarbības izbeigšanai un līgumam, ar kuru Francija nonāca pakļautībā. Viņi atteicās izbeigt cīņu un aizbēga uz Lielbritāniju.

B. Topošā trimdas valdība

1) Šarls de Gols nebija trimdas valdības ieceltais vadītājs. Viņš bija pirmais, kas ārpus okupētās teritorijas un ārpus Viši kontrolētās Francijas aicināja turpināt Francijas pretošanos. Vācija iebruka Beļģijā un Nīderlandē 1940. gada 10. maijā un šķērsoja Francijas un Beļģijas robežu 12. maijā. De Gols 5. jūnijā tika iecelts par kara sekretāra vietnieku Francijas premjerministra Pola Reino [*Paul Reynaud*]²⁷⁴ kabinetā. Vācijas Ass valstu sabiedrotā Itālija, šķērsojot Alpus, iebruka Francijas dienvidos 10. jūnijā. Baidoties no vāciešu aresta, de Gols 17. jūnijā ar britu palīdzību aizbēga uz Angliju. Nākamajā dienā, 18. jūnijā, viņš “BBC” radio no Londonas sniedza savu pirmo uzrunu, mudinot savus domubiedrus – franču virsniekus un kareivjus – rast ceļu pie viņa, lai turpinātu “pretošanās liesmu”.²⁷⁵ Iespējams, tā bija pirmā nozīmīgā reize 20. gadsimtā, kad termins “pretošanās” tika lietots šādā kontekstā.²⁷⁶ Pamiers, ar kuru tika izbeigta Ass valstu un Francijas karadarbība, tika parakstīts 22. jūnijā.

2) De Gols nebija tūlītējs un acīmredzams franču pretošanās centrs. Viņa atbalsta bāze sākotnēji bija ļoti maza. Daudzi Francijas pilsoņi un ārvalstnieki uzskatīja, ka viņš ir neapdomīgs un ambiciozs, tādēļ viņa veidoto trimdas valdību vērtēja piesardzīgi. Drīz vien de Gols izveidoja organizāciju “Brīvā Francija”, pēc tam tika izveidota Francijas Nacionālā komiteja [*Français Comité National*] jeb FNK, kas kļuva par trimdas valdību un ko britu valdība atzina 1940. gada 23. jūnijā. Pēc nedēļas Lielbritānija atzina de Golu par “Brīvās Francijas” “līderi”.²⁷⁷ Divas franču militārās vienības – Ārvalstu leģions un Alpu kājnieki – laikā, kad krita Francija, atradās ārpus Francijas un tās kolonijām. De Golum pievienojās vien trīsdesmit no 700 kājniekiem un apmēram puse leģionāru. Pārējie vai nu repatriējās uz Franciju, vai pievienojās britu militārajiem spēkiem.

3) Ar Lielbritānijas atbalstu de Gols pretstāvēja gan Vācijai, gan Francijas Višī valdībai. Pēc 1941. gada jūnija briti regulāri apsūdzēja Višī valdību, ka tā ir provāciska un nodevīga pret Franciju.²⁷⁹ Lielbritānija tagad sāka sniegt ierobežotu materiālu atbalstu, pamatojoties uz 1941. gada 7. augusta vienošanos ar de Golu. Višī valdība uzskatīja, ka Francijas pilsoņi, kas cenšas turpināt karu pret vāciešiem, ir nodevēji, un tiesāja viņus par to. Višī militārais tribunāls 1940. gada jūlijā notiesāja de Golu uz nāvi par nodevību.²⁸⁰

4) De Gols īsti nekomandēja militāros spēkus. Viņš drīzāk centās pierādīt savu noderīgumu britiem, lai saglabātu viņu atbalstu, sniedzot militāros izlūkdatus par vāciešu spēkiem un to kustību Francijā. Šādā veidā de Gols centās saglabāt leģitimitāti, parādot, ka viņam ir piekļuve Francijas aģentiem un pretošanās tīkliem. Tālab de Gols izveidoja izlūkošanas biroju, kas vēlāk kļuva par Centrālo izlūkošanas un rīcības biroju [*Bureau Central de Renseignements et d'Action (BCRA)*]. BCRA īstenoja pretošanos tikai militārā ziņā, organizējot tīklus, lai ievāktu un nodotu militāros izlūkdatus, tādējādi de Gols guva britu uzticību. Vēlāk šīs darbības kļuva plašākas un ietvēra arī bēgšanas ceļus no Francijas un vācu ietaišu sabotāžu.²⁸¹

5) Kad 1942. gada 8. novembrī Sabiedrotie izcēlās Ziemeļāfrikā, amerikāņi uzskatīja, ka de Gols ir jāaizstāj ar citu Francijas militāro līderi, kurš varētu apvienot Franciju. Tika uzskatīts, ka ar citiem franču virsniekiem būtu vieglāk sastrādāties nekā ar de Golu.²⁸² Admirālis Darlāns [*Darlan*] bija Višī valdības augstākā amatpersona, kas atradās Alžīrijā un veica pamiera sarunas ar amerikāņiem pēc to izcelšanās Ziemeļāfrikā, kā arī bija viens no potenciālajiem kandidātiem, kuru atbalstīja amerikāņi, līdz franču līdzgaitnieki viņu nogalināja atentātā.²⁸³ Pēc tam civilās un militārās pilnvaras Ziemeļāfrikā uzņēmas armijas ģenerālis Žiro [*Giraud*]. Viņa pusē bija amerikāņi, kas vēlējās, lai Ziemeļāfrika būtu placdarms, kur veidot uzbrukumu pret Ass valstīm, un nevēlējās tikt iepīti franču strīdos. Tas bija tiešs izaicinājums de Golum kā līderim.²⁸⁴ Tomēr Francijas iekšzemē veidotie pretošanās tīkli atbalstīja de Golu kā “Brīvās Francijas” līderi, tādējādi palielinot viņa leģitimitāti. Kad de Gols bija ieguvis Francijas Komunistiskās partijas atbalstu, viņš kļuva par vienīgo figūru, kas spēja vienot visus pretošanās centienus Sabiedroto mērķa atbalstam.²⁸⁵

4. Pretošanās centieni pirmsākumos

Pēc 1940. gada pamiera daļa Elzasas un Lotringas reģiona iedzīvotāju neasimilējās Vācijas reihā.²⁸⁶ Okupētajā Francijā vācieši bija aizlieguši visu veidu paramilitārās grupas, pat skautus, kā arī visu veidu ieročus, tostarp medību šautenes, kas bija jānodod, citādi draudēja nāvessods. Skautu organizācija bija atļauta brīvajā zonā.²⁸⁷

A. Pretošanās kustības iedīgi. Pretošanās dalībnieki pārstāvēja visu politisko spektru. Kreisi noskaņotā Tautas fronte, kas bija izveidojusies 1936. gadā un tika aizliegta 1939. gadā, tagad izvērta savus antifāšistiskos pasākumus un sāka nāvējošus uzbrukumus vāciešiem. Daudzi labējie bija bijušie 1. pasaules kara kareivji, kas novērsās no Višī “kolaboracionisma stratēģijas” un uzskatīja, ka ir jāsniedz militārie izlūkdati britiem.²⁸⁸ Sākotnējo pretošanās kustību veidoja un definēja pastāvošās ieinteresēto personu grupas – kareivji un veterāni, draugi un kaimiņi, mācītāji un priesteri, akadēmiskais mācībspēks un studenti, uzņēmēji un strādnieku līderi.²⁸⁹

B. Agrīnā sporādiskā nevardarbīgā pretošanās

1) Franču tautas agrīnā pretošanās izpaudās nepakļaušanās aktu veidā, piemēram, Francijas karoga izkāršana virs katedrāles vai vainagu nolikšana pie karā kritušo pieminekļiem. 1940. gada novembrī koledžas studenti sapulcējās pie Nezināmā kareivja kapa pie Triumfa arkas un devās gājienā Elizejas laukos, simboliski izmantojot telpu, pa kuru Vācijas kareivji katru dienu maršēja, kā rezultātā sekoja aresti un tika slēgtas universitātes.²⁹⁰

2) Brīvajā un okupētajā zonā lielajās pilsētās sieviešu komitejas organizēja daudzus protestus un gājienus, vēršoties pret pārtikas un preču nepietiekamību. Policija bieži vien arestēja dalībniekus, kuri dažkārt spēja izkļūt. Cietumniekus, kas tika pārvietoti uz slimnīcu ārstēšanai, bieži vien atbrīvoja pretošanās dalībnieki vai ģimenes locekļi. Tas pats bieži vien notika arī cietumnieku transportēšanas laikā. Daudzi iedzīvotāji ieguva informāciju par vāciešu pārvietošanos pa sauszemi, jūru un gaisu un spēja nodot šo informāciju ārpus Francijas Sabiedrotājiem.²⁹¹

3) Liela mēroga kalnraču protests sākās 1941. gada 1. maijā, Francijas Strādnieku dienā, Vācijas okupētajos Padekalē un Ziemeļu reģionos. Protestētāji uz elektrības vadiem, ēkām un konveijeru lentām izkarināja Francijas trīskrāsu karogus un sarkanos karogus ar sirpi un āmuru. Lozungos tika pieprasītas augstākas algas un tika slavēts Staļins. Streiks izplatījās uz citiem ziemeļu kalnrūpniecības reģioniem, un protestiem pievienojās sieviešu demonstrācija. Tiklīdz vācieši redzēja, ka Francijas drošības spēki nespēj apturēt vairākas nedēļas ilgušās darbības, viņi devās uz šiem reģioniem un brutāli apspieda protestus, arestējot apmēram 500 kalnračus un viņu sievas. Apmēram puse tikai aizsūtīti uz Vāciju darbos, no viņiem apmēram puse nekad tā arī neatgriezās. Šo brutālo represiju rezultātā kalnrači veica sabotāžas. Vairāki sabotieri tika arestēti, tiesāti un sodīti ar nāvi. Viņu sievas, kas bija palīdzējušas, arī tika tiesātas, un viņām tika piespriests piespiedu darbs.²⁹²

5. Pretošanās tīklu attīstība

A. Francijas pretošanās elementi bija ļoti dažādi – sākot no ideoloģiskiem sociālistiem un komunistiem līdz pat antikomunistiem, antisemītiskām grupām, pret brīvmūrniekiem noskaņotajiem un Francijas militāro spēku atbalstītājiem.²⁹³ Šīs grupas bija pastāvējušas vēl pirms kara un centās rīkoties, lai uztieptu savus uzskatus, kādai ir jābūt Francijai pēc okupācijas. Tomēr šīs atšķirīgās grupas parasti nevērsās tieši viena pret otru.

B. Pamatā šie tīkli bija sadalīti starp brīvo zonu un okupēto zonu. Okupētajā zonā pretošanās darbības lielākoties bija vērstas uz izlūkdatu sūtīšanu Sabiedrotājiem vai palīdzību kara gūstekņiem izbēgt. Brīvajā zonā primārie centieni, lai arī ne vienīgie, bija propaganda pret Višī kolaboracionismu.²⁹⁴ Šie tīkli līdz 1944. gadam kopā bija publicējuši vairākus simtus slepenu laikrakstu, izplatot apmēram divus miljonus to kopiju.²⁹⁵

1) Tīkli brīvajā zonā

a) Brīvajā zonā bija vairāki ievērojami pretošanās tīkli. Civilo un militāro organizāciju [*Organisation Civile et Militaire*] veidoja uzņēmumu vadītāji un rūpnīcu pārvaldītāji. Tai bija sakari ar Pamiera armijas Gaisa spēku izlūkdienestu, un tā sūtīja ar tā starpniecību izlūkdatum uz Londonu.²⁹⁶ *Action Ouvrière* bija metālapstrādes strādnieku pagrīdes savienība Lionā, kas organizēja rūpnīcas streikus, lai mazinātu ražošanu Vācijas kara ekonomikai.²⁹⁷ Labējā spārna grupas *Croix de Feu* un *Combat* bija nacionālisti un antikomunisti.²⁹⁸

b) Brīvajā zonā par pretošanās centru kļuva Liona. Šī pilsēta bija blīvi apdzīvota, tajā bija baznīcas centrs, universitāte un liela strādnieku šķira, kas galvenokārt bija iesaistīta ražošanā. Lionā arī bija *traboules* – ar ielām savienoti iekšpagalmi un alejas, kas līdzinājās labirintam un kas ļāva slepeni pārvietoties vai ātri aizbēgt.²⁹⁹

2) Tīkli okupētajā zonā

a) 1941. gada 23. augustā trīs atentāta rīkotāji no komunistiskā Jauniešu bataljona Parīzē nogalināja Vācijas jūras spēku pilnvaroto virsnieku. Tas bija pirmais tiešais uzbrukums, kas bija vērstas pret Vācijas bruņoto spēku fizisku personu, tādējādi pārkāpjot nerunātu noteikumu, ka šādi atentāti netiks rīkoti. Pēc šīs slepkavības sākās kolektīvas represijas. Vācieši nekavējoties ar nāvi sodīja sešus komunistus, pēc tam četru nedēļu laikā vēl piecdesmit astoņus. Atbildot uz šīm represijām, Nantes komunistu šūna veica vēl vienu atentātu, kā rezultātā tika nogalināti četrdesmit astoņi ķīlnieki. Šos iespaidīgos vardarbības aktus, piemēram, klajus atentātus, galvenokārt īstenoja komunisti, kā rezultātā vācieši īstenoja kolektīvas represijas. Komunistu grupas neguva daudz piekritēju, un daudzas citas pretošanās grupas un lielākā daļa Francijas iedzīvotāju no tām atsvešinājās.³⁰⁰

b) De Gols atbildēja uz šiem atentātiem un represijām 1941. gada 25. oktobrī. Uzstājoties “BBC”, viņš vēstīja, ka “jākaro ir tiem, kuriem tas ir jādara. Es pavēlu tiem, kas atrodas okupētajā teritorijā, nenogalināt vāciešus.” Viņš aicināja ievērot piecu minūšu klusumu, lai godinātu mirušos, un vēlāk ieviesa Atbrīvošanas krustu [*Croix de la Liberation*], ar ko apbalvoja Nantes pilsētu.³⁰¹

c) Okupētajā zonā darbojās vēl vairāki citi pretošanās tīkli. Tostarp muzejā *Musée de l'Homme* darbojās šā muzeja pretošanās tīkls, kas palīdzēja karagūstekņiem un notriektajiem Sabiedroto lidotājiem aizbēgt. Šis tīkls nodeva izlūkdatum amerikāņiem un publicēja avīzi “Pretošanās”. Tīkls turpināja darboties, līdz informatora nodevības rezultātā sekoja aresti, tiesāšana, deportācijas uz Vāciju un nāvessodi.³⁰² Divas pretošanās grupas – *Comité d'Action Socialiste*³⁰³ un *Defense de la France* – bija organizējuši Sorbonas studenti Parīzē.³⁰⁴

d) Komunistiskā un ļoti neatkarīgā grupa *Francs-Tireurs et Partisans (FTP)* bija veikusi daudzus atentātus, kuriem sekoja briesmīgas represijas. *FTP* apgalvoja, ka ir nogalinājusi 500–600 vāciešus mēnesī, un tās rindās bija apmēram viena trešā daļa pretošanās personālsastāva.³⁰⁵ Lai palīdzētu bijušajām koloniālajām karaspēka vienībām, primāri melnādainajiem un ziemeļafrikāņiem, kas tika turēti karagūstekņu nometnēs un slimnīcās, tika izveidota Nacionālā koloniālo kareivju apvienība [*Union Nationale des Combattants Coloniaux (UNCC)*]. *UNCC* atklāti sniedza labdarības

palīdzību, savukārt slepeni centās viņus dabūt ārā, nodrošinot viņiem civilapģērbu, drošu mājokli un viltotus personas dokumentus.³⁰⁶

3) Disidenti un makizāri

a) Vācija 1942. gada jūnijā ieviesa atbalsta politiku, kas zināma kā *Relève*³⁰⁷ un 1943. gadā – obligāto darba dienestu [*Service du Travail Obligatoire*]³⁰⁸. Saskaņā ar *Relève* politiku vienu franču karagūstekni varēja atbrīvot apmaiņā pret trim uz Vāciju nosūtītiem strādniekiem. *Relève* un *Service du Travail Obligatoire* izraisīja darba streikus. Daudzi vīri pazuda un tika saukti par disidentiem [*réfractaires*]. Ne visi šie disidenti pievienojās pretošanās grupām – daži vienkārši slēpās mežos un citviet, piemēram, Verkora plakankalnē.

b) Disidenti nodrošināja pretošanās grupām daudzus kandidātus, kas slēpās kalnos un mežos un kas vēlāk kļuva zināmi kā makizāri [*maquisards*].³⁰⁹ Sākotnēji šīm grupām bija slikta reputācija, jo tās veica reidus uz lauku saimniecībām pēc pārtikas, uz rātsnamiem pēc viltotiem dokumentiem un uz tabakas izstrādājumu veikaliem pēc cigaretēm.³¹⁰ Makizāru grupas sāka veidoties 1942. gadā Alpu dienvidu daļas kalnos un mežos un Centrālajā masīvā.³¹¹ To skaits bija apmēram 30 000–40 000. Šiem jaunajiem vīriem, kas bija jauniņie pretošanās kustībā, par instruktoriem darbojās daudzi Spānijas pilsoņu kara spāņu republikāņu veterāni.³¹²

6. Pretošanās tīkla dinamika

A. Iekšējā konkurence

1) Plaši organizētie iekšējās pretošanās tīkli bieži vien savstarpēji konkurēja par politisko ieguvumu pēc kara. Daudzi lielpilsētu tīkli, kas bija sociālistiski un komunistiski tendēti, mēdza izmantot konfliktu kā iespēju izveidot pavisam jaunu kreisā spārna politisko kārtību. “Brīvā Francija” de Gola vadībā saskatīja, ka pretošanās tīklu mērķis ir veicināt Sabiedroto militārās darbības, lai atbrīvotu Franciju un atjaunotu republiku.

2) Kad tika izformēta Višī Pamiera armija, daudzi virsnieki nodibināja slepenu organizāciju, sauktu par Armijas pretošanās organizāciju [*Organisation de Résistance de l'Armée*], kurai bija jāatklājas, kad Sabiedrotie ieies Francijā. Vēl pastāvēja cita liela grupa – Slepenā armija [*Armée Secrète*]. Tās dalībnieki dzīvoja savu parasto ikdienas dzīvi, un viņiem bija jāsanāk vienībās, lai palīdzētu Sabiedrotajiem, kad tie sāks savu uzbrukumu.³¹³

B. Franču un britu sāncensība

1) Centrālā izlūkošanas un rīcības biroja (*BCRA*) kontrolē esošā tīkla aģenti un radiosakaru operatori, kas atradās ārpus Francijas, tika nosūtīti, lai ievāktu militāros izlūkdatumus, kā arī izveidotu bēgšanas kanālus. Vienlaikus britu Speciālo operāciju vienība (*SOE*) izveidoja F nodaļu ar mērķi veidot pretošanās grupas Francijā. Tā iztaujāja franču bēgļus nolūkā iesaistīt viņus kā iespējamus aģentus un vervēja viņus, neapspriežoties ar *BCRA*. *SOE* īpaši nerūpēja iekšējo grupu rīcība savu politisko interešu gūšanai pēc kara, un tā izveidoja apmēram simts tīklus, kuros tika iekļauti komunisti. Pretošanās aģentiem, kas strādāja *SOE* labā, tika izdoti izsmalcināti viltoti dokumenti, un bieži vien viņiem bija saikne gan ar Franciju, gan Lielbritāniju, lai nodrošinātu Francijas kultūras un lingvistisko identitāti, bet ne britu lojalitāti. Parasti tika norādīts, ka vecāki ir miruši, bet kā dzimšanas vieta tika

norādīta tāda vieta, kas ir sabombardēta vai iznīcināta vai kas nav pieejama Vācijas vai Viši iestādēm.³¹⁴

2) Kad pēc piespiedu darba likumu pieņemšanas pastiprinājās makizāru kustība, *SOE* radās interese veidot slepenu armiju, kuru varētu izmantot gaidāmajam iebrukumam, lai arī briti nevēlējās veicināt plašu nekontrolējamu partizānu karu. Gan de Gols, gan *SOE* vēlējās, lai pretošanās grupas celtos vienīgi tad, ja tiktu sniegts norādījums to darīt gaidāmā iebrukuma atbalstam. Britu bruņotie spēki organizēja arī paši savu *SOF*, kas darbojās neatkarīgi – dažkārt sadarbībā ar *SOE* un dažkārt konfliktējot ar to.

C. ASV iesaiste. Visbeidzot 1942. gadā šajā darbības zonā ieradās jaunizveidotais ASV Stratēģisko pakalpojumu birojs (*OSS*). Tas labi sadarbojās ar *SOE* Francijā, un *OSS* bija līdzīgs skatījums uz Francijas pretošanās kustību, proti, ka jākoncentrējas uz antinacistu operācijām un iespējamo palīdzību ienākošajiem Sabiedroto konvencionālajiem spēkiem, nevis uz pēckara politiskajiem rezultātiem.³¹⁵

7. Tīkla kopīgās iezīmes

A. Šūnas lielums. Neraugoties uz politiskajām un operacionālajām atšķirībām, Francijas pretošanās tīkliem bija daudz kopīgu iezīmju, piemēram, tie darbojās mazās šūnās un bija daudz biedru, kas darbojās nepilna laika režīmā.³¹⁶

B. Drošība. Pretošanās dalībnieki savai drošībai pieņēma izdomātus vārdus [*noms de guerre*].³¹⁷ Daži pilnībā pazuda no savas iepriekšējās dzīves un pieņēma pavisam jaunu identitāti. Ja tika sagūstīti vai aizturēti, bieži vien viņi izlikās slimi, lai tiktu pārvietoti uz slimnīcu, kas tika mazāk apsargāta nekā cietums un no kurienes varēja organizēt izbēgšanu vai palīdzēt izbēgt.³¹⁸ Dažkārt tīkli tika iznīcināti neprasmiņa amatierisma dēļ. Reiz kāds pretošanās dalībnieks vilcienā bija atstājis aģentu sarakstu, kas nonāca vāciešu rokās, atklājot visu tīklu.³¹⁹

8. Politiskās saliedēšanas centieni

A. 1943. gada maijā, kad de Gols nosūtīja savu personīgo pārstāvi Žanu Mulēnu [*Jean Moulin*] slepenā misijā uz okupēto Franciju, visbeidzot tika panākta dažādu kustību daļēja vienotība. Ž. Mulēnam izdevās nodibināt Nacionālo pretošanās padomi [*Conseil national de la résistance (CNR)*], apvienojot visas nozīmīgākās kustības vienā federācijā de Gola virsvadībā, kurš darbojās no Londonas, un vairojot viņa uzticamību un leģitimitāti.³²⁰ Nākamajā mēnesī de Gols pasludināja, ka tiek izveidota Francijas Nacionālās atbrīvošanās komiteja [*Comité Français de la libération nationale (CFLN)*], kura kļuva par gaidāmās Republikas pagaidu valdību un kuras līdztekus prezidenti bija de Gols un Žiro.³²¹ Šīs abas struktūras apliecināja Francijas un koloniju pretošanās kustības vienotību un, šķiet, izbeidza varas cīņu starp de Golu un Žiro.

B. De Gols centās palielināt savu uzticamību un leģitimitāti, izmantojot metropoles komunistu tīklus, sūtot tiem vēstījumu, ka vēlas “atjaunot” nāciju un aktualizēt “brīvības, vienlīdzības un brālības” ideālus.³²² Dažas nedēļas vēlāk “BBC” pārraidē viņš norādīja, ka “nacionālo brīvību nevar nošķirt no nacionālās sacelšanās”. Zinot, ka komunisti gribēja, lai tauta iesaistās plašākā sabiedriskā kustībā, un vēlējās pavisam atšķirīgu pēckara valdību, ar šo rūpīgi un gudri formulēto paziņojumu, šķiet, ar aprēķinu bija domāts viņus atvēsināt. Tomēr tieši šis sacelšanās instinkts bija tas, ko vēlāk viņš centās savaldīt.³²³

C. Gestapo 1943. gada jūnijā arestēja Žanu Mulēnu. Pēc viņa nāves un dažu citu personu arestiem un nāves lielāku nozīmību ieguva pretošanās līderi Parīzē. Daudzi no viņiem centās pieprasīt neatkarību no Londonā bāzētās vadības. Laikā, kad notika šī cīņa par varu, komunistiskā partija guva ietekmi *CNR*, pateicoties Sarkanās armijas uzvarai Staļingradā 1943. gada februārī un Viši valdības agrāk pieņemtajam lēmumam piekrist Vācijas prasībām eksportēt Francijas strādniekus uz Vāciju. Komunisti centās virzīt to savam atbalstam un savam aicinājumam uz nacionālo sacelšanos. *BCRA* un *CFLN* tagad bija izaicinājums savaldīt komunistu pretošanos un pastiprināt valsts varu.³²⁴

D. Komunistiskie pretošanās dalībnieki 1943. gada septembrī izveidoja Parīzes atbrīvošanas komiteju [*Comité de libération de Paris*], un drīz vien tajā iestājās arī nekomunisti. Komunisti balstījās uz tautas neapmierinātību un gatavoja nacionālo sacelšanos. Pilsētā tagad bija daudz disidentu, kas glābās no aplenkumiem un kam sāka aptrūkties pārtika un nauda. Komunisti centās viņus apbruņot, lai viņi atbalstītu kreisi noskaņoto nemierus.³²⁵ Daudzi Francijā bāzētie līderi aicināja uz tūlītēju rīcību un nacionālo atbrīvošanu kā veidu, kā gūt neatkarību no Londonā un Alžīrijā bāzētās vadības.³²⁶

E. Reaģējot uz komunistu darbībām, nekomunistiskie pretošanās dalībnieki Londonā izveidoja Pētījumu ģenerālkomiteju [*Comité General d'Études*]. Šī grupa atlasīja personas, kas tika gatavotas ministru pienākumu pildīšanai nekavējoties pēc brīvības atgūšanas, un nodibināja leģitimitāti, lai novērstu nacionālo sacelšanos.³²⁷ De Gols uzsāka veiklus politiskos manevrus, izdalot gaidāmos portfeļus. 1944. gada pavasarī de Gols izbeidza savu duālo prezidentūru ar Žiro, izmantojot Žiro saistību ar bijušo Viši valdības viceministru Pišē [*Pucheu*]. Pišē tika tiesāts un sodīts ar nāvi par to, ka piedalījies komunistisko pretošanās dalībnieku sodīšanā ar nāvi brīvajā zonā. Žirārs [*Girard*] tika atstādināts no augstākā vadītāja posteņa, un viņš nogāja no skatuves. Šis notikums pietuvināja komunistus de Golam.³²⁸

9. Ārējais atbalsts

A. Informācijas operācijas un stratēģiskā komunikācija

1) “BBC” katru dienu pārraidīja Francijā, sniedzot organizācijai “Brīvā Francija” piecas minūtes [ētera laika] dienā. “BBC” tika aizliegta okupētajā Francijā 1940. gadā un gadu vēlāk – brīvajā zonā. Par klausīšanos draudēja naudas sods vai ieslodzījums. Tomēr klausītāju skaits Francijā pieauga no apmēram 300 000 klausītāju 1941. gadā līdz trim miljoniem 1942. gadā.

2) Iekšējās pretestības propaganda agrīnajā posmā bija skrejlapas, dēvētas par tauriņiem [*papillons*], kas tika izlīmētas publiskās vietās, piemēram, uz laternu stabiem un tualetēs.³²⁹ 1941. gada martā “BBC” mudināja visā Francijā izmantot burtu “V” kā uzvaras zīmi. Tā tika lietota aizvien vairāk – līdz pat vāciešu aiziešanai 1944. gadā.³³⁰ Morzas ābecē “V” ir trīs punkti un svītra (...-), kas ir arī Bēthovena Piektais simfonijas pirmās takts ritms un ko varēja nodungot vai nobungot.³³¹ Mariannas bīste, Francijas Republikas simbols, arī parādījās grafīti zīmējumu vai fiziskā veidā kā pretošanās simbols.³³² De Gola “Brīvās Francijas” spēki izmantoja Lotringas krustu, Vācijas anektētās teritorijas simbolu, uzdrukājot to uz trīskrāsu karoga, un ar to dekorēja arī savu aprīkojumu.³³³ Tā parādīšanās grafīti zīmējumos Francijā arī simbolizēja pretošanos.

B. Džedburgas komandas

1) 1. pasaules kara laikā T.E. Lorencs Arābijas pussalā darbojās kopā ar arābu partizāniem pret Osmaņu turkiem sadarbībā ar britu konvencionālajiem spēkiem. Šīs darbības piesaistīja lielu skaitu turku militārā personālsastāva, kam bija jāapsargā loģistikas līnijas, tādējādi britu konvencionālajiem spēkiem bija lielāka manevru brīvība. Šī darbība iedvesmoja 2. pasaules kara koncepciju par Džedburgas komandām.³³⁴

2) Šīs komandas ar izpletņiem nolaidās Francijas teritorijā un aiz ienaidnieka līnijas nodibināja saikni ar pretošanās kaujiniekiem. Tās bija daudznacionālas komandas triju personu sastāvā, kurās ietilpa britu vai amerikāņu virsnieks, franču virsnieks un radiosakaru operators, kam ir kāda no šīm tautībām. Šāda daudznacionāla kombinācija nodrošināja nepieciešamo militāro, kultūras un politisko sapratni apvienojumā ar nepieciešamajām valodas spējām un tehnisko sakaru zināšanām.³³⁵

3) Šīs komandas uzturēja sakarus, lai vadītu pretošanās darbības Sabiedroto konvencionālo vienību atbalstam. Viņi koordinēja bruņojuma un aprīkojuma nomešanu no gaisa un vadīja īpašu prasmju apmācību. Ja nepieciešams, viņi arī nodrošināja vadību. Šīs darbības bija labāk koordinētas un izpildītas nekā tās, ko vadīja Lorencs, jo tehnoloģiski bija uzlabojušies radiosakari un labāki lidaparāti spēja naktīs un skarbākos laika apstākļos nomest smagākas kravas.³³⁶

4) Džedburgas koncepcijai bija ļoti ierobežota darbības joma. Komandas tika iecerētas un izveidotas tieši tam, lai palīdzētu Sabiedroto konvencionālajiem spēkiem, tiklīdz sāksies iebrukums Francijā. Tādējādi tās sāka izmantot, sākot tikai no 1944. gada 5. jūnija un tikai dažas stundas pirms visu konvencionālo vienību izcelšanās krastā un desanta nolaišanās.³³⁷ Kopumā tika izmantotas deviņdesmit trīs komandas, kopumā 265 dalībnieki, kas darbojās līdz 1944. gada septembra beigām.³³⁸ Šīs komandas vissekmīgāk darbojās kopā ar labi organizētajiem makizāriem, cieši sadarbojoties ar de Gola "Brīvo Franciju".

10. Pretošanās kustības integrēšana konvencionālo spēku īstenotajā atbrīvošanas kampaņā

A. Diskusijas izvērsās par diviem variantiem, kā integrēt pretošanos Francijas atbrīvošanas kampaņā, un tās ilga vēl līdz pat 1944. gadam. Pirmais bija vairāk militārs variants – atbrīvošana, bombardējot un iesūtot aģentus, kas darbotos pret konkrētiem mērķiem, lai grautu vāciešu militāro varu. Otrais variants bija nacionālā sacelšanās, īstenojot partizānu karu un ļaujot komunistiskajiem pretošanās dalībniekiem gūt kreisā spārna virsroku.³³⁹ Gada laikā Sabiedrotie sāka pakāpeniski sliekties par labu pagaidu valdībai un pretošanās organizācijai, kas atbalsta Sabiedroto militāro virzību, un iebilda pret komunistu modeļa nacionālo sacelšanos, kas ļautu komunistiem pārņemt varu Francijā.³⁴⁰

B. Tika organizēti īpaši funkcionālie pretošanās tīkli, lai kara agrīnajā posmā integrētos ar Sabiedroto pasākumiem. Šie tīkli vairāk pildīja militāru funkciju, tieši atbalstot Sabiedrotos, un tiem nebija politisko mērķu, kādi bija lielākajai daļai citu pretošanās tīklu. Bija izlūkošanas tīkli, piemēram, *Phalanx*³⁴¹ un *Nimrod*³⁴², sabotāžas shēmas, kas bija cieši saistītas ar britu *SOE*, kura tos vadīja,³⁴³ un Francijas organizētie karagūstekņu un notriekto lidmašīnas apkalpju bēgšanas kanāli, piemēram, tīkli *Comet* un *Shelburn*.³⁴⁴

C. Plānojot D-dienu, Sabiedrotie iekļāva savos plānos pretošanās vienību īstenoto partizānu

karu. Dienu pirms izcelšanās, 5. jūnijā, “BBC” pārraidīja kodētu vēstījumu pretošanās spēkiem īstenot dzelzceļu (Zaļais plāns), autoceļu (plāns “Bruņurupucis”) un telekomunikāciju tīklu (Violetais plāns) sabotāžu, lai aizkavētu vāciešu spēku virzību uz Normandiju.

D. Sabiedrotie cerēja aizdzīt vāciešu spēkus atpakaļ uz Vāciju ar minimālām politiskām nekārtībām Francijā. Līdz pat D-dienai amerikāņi neizslēdza iespēju izveidot tādu militāro valdību kā Itālijā, taču de Gols iebilda šai idejai. De Gols centās pārliecināt Sabiedrotos un tiem parādīt, ka viņam ir plašs Francijas tautas atbalsts un ka franči varētu paši sevi atbrīvot ar Sabiedroto palīdzību, un ka komunisti nepārņems varu, tādējādi izvairoties no nepieciešamības dibināt militāru valdību. 6. jūnijā viņš pārraidīja radio, ka “mūsu darbības aiz ienaidnieka līnijām ir iespējami cieši jāsaista ar Sabiedroto armijas un Francijas armijas frontes līnijas darbībām”. 7. jūnijā Francijas Komunistiskās partijas delegāts deva pretsitienu un arī pa “BBC” pārraidīja vēstījumu, norādot, ka frančiem “ir jāapbruņojas un jācīnās, lai aizdzītu iekarotājus no tēvzemes un atjaunotu brīvību un neatkarību”.³⁴⁵ Turklāt amerikāņi uzskatīja, ka tautai ir nepieciešamas vēlēšanas, lai izvēlētos savu valdību, tādējādi izvairoties no vajadzības pēc de Gola vadītās pagaidu valdības.

E. Makizāri tūlītēji rīkojās, kas radīja negatīvas atskaņas. Daudzi uzvilka rokas apsējus ar uzrakstu “FFI”, lai apzīmētu sevi kā Francijas Iekšlietu spēku [*Forces Françaises de l'Interieur*] sastāvdaļu, tādējādi cerot, ka sagūstīšanas gadījumā tiks uzskatīti par karagūstekņiem, nevis teroristiem. Būdami neapmācīti un impulsīvi, makizāri pieļāva daudz kļūdu, tostarp uzbrukumus dienasgaismā un kaujas pret franču un Sabiedroto vienībām. Sabiedroto risinājums bija koncentrēt makizāru elementus redutēs un piegādāt tiem pa gaisu ieročus un vadītājus, lai salēninātu vāciešu spēku kustību, kas virzījās uz Sabiedroto līnijām.³⁴⁶

F. Britu *SOE* pretošanās spēkiem piegādāja vairāk nekā 45 000 *STEN* mašīnpistoļu, 17 000 pistoļu, 10 000 šauteņu, 300 bazuku un 143 mīnmetēju. Kaujinieki iznīcināja lielus dzelzceļa līniju posmus, neļaujot vāciešiem uz Normandiju piegādāt pastiprinājumu pa dzelzceļu, un panāca, ka vāciešiem bija jāizmanto autoceļi, kas ļāva veikt vairāk uzbrukumus no slēpņa, būtiski palēninot vāciešu pārvietošanos.³⁴⁷

G. Vairākas pretošanās grupas izmantoja savā labā pēc D-dienas radušos nemierus, meklējot dažādus beigu stāvokļus. Tulūza un Liona bija gandrīz anarhijas stāvoklī, jo izmisušas pretošanās grupas veica vardarbīgas partizānu aktivitātes un nebija Sabiedroto vai “Brīvās Francijas” spēku.³⁴⁸ Proti, spāņu komunisti veica antifašistiskus vardarbības aktus un centās pārnest savas darbības uz Spānijas un Francijas komunistiem Lionā, cenšoties ierosināt nacionālo sacelšanos. Parīzes atbrīvošanas komiteja, kurā dominēja komunisti, aizstāvējās Parīzē un nesaņēma gandrīz nekādus padomus no Sabiedroto un “Brīvās Francijas” delegācijām. Šī komiteja organizēja streikus un gājienus. Tā izveidoja arī apkaimes drošības vienības, dēvētas par patriotu militārajām vienībām [*Milices Patriotiques*], un cerēja, ka tās kļūs par nacionālās sacelšanās kodolu.³⁴⁹

H. Pirmajās desmit nedēļās pēc Sabiedroto iebrukuma Normandijā gāja bojā neskaitāmi daudz makizāru. Tam par iemeslu bija gan vājā taktika, gan vāciešu represijas, jo vācieši tos uzskatīja par teroristiem, kas jānošauj bez vilcināšanās. Ja radās aizdomas, ka apkārtnē ir makizāri, daudzās apdzīvotās vietās visā Francijā tika īstenotas nežēlīgas represijas, tostarp masveidīgas nāvēssodu izpildes, un tika nodedzinātas veselas pilsētas un ciemati.³⁵⁰

I. 1944. gada 16. augustā “Brīvās Francijas” Pirmā divīzija, kuras sastāvā bija Francijas

trimdas karaspēka vienības un kura tika pievienota ASV Septītajai armijai, izsēdās Provansā. Septembra sākumā de Gols izformēja *FFI*, dodot iespēju vai nu atgriezties mājās, vai pievienoties regulārajai armijai.³⁵¹ Vienlaikus amerikāņi joprojām neatzina de Gola pagaidu valdību.

J. Pretošanās grupas iefiltrējās Parīzes Policijas prefektūrā, iegūstot vērā ņemamu pārvietošanās un rīcības brīvību. Parīzes atbrīvošanas komiteja un Nacionālā pretošanās padome 18. augustā vienojās par sacelšanās kārtību un nākamajā dienā to izsūtīja pa pastu visā Parīzē.³⁵² Policija civildrēbēs ieņēma policijas prefektūru, lai īstenotu pretošanos, visā pilsētā tika izkarināti trīskrāsu karogi un pretošanās dalībnieki patrulēja rekvizētajās automašīnās. Tas notika, neraugoties uz to, ka pilsētā joprojām bija ievērojama Vācijas militārā klātbūtne. De Gols baidījās no komunistu apvērsuma vai asinspirts pēc Varšavas apvērsuma parauga. Pa to laiku Sabiedroto un Francijas karaspēka vienības virzījās uz Parīzi un vienlaikus veica sarunas ar vācu komandieri. “Brīvās Francijas” 2. bruņotā divīzija ienāca Parīzē 24. augustā. Vācieši padevās nākamajā dienā. Tika novērsta sacelšanās un asinspirts, un pilsēta tika pasargāta. 26. augustā de Gols vadīja uzvaras parādi Elizejas laukos.

11. Pēckonflikta fāze

A. Pāreja. Pēc Parīzes atbrīvošanas de Gols turpināja savus politiskos manevrus, lai izveidotu savu pagaidu valdību, cenšoties novērst komunistu jebkādu politisko vai militāro atdzimšanu. Viņš izveidoja regulāro militāro spēku prioritāti un savu pagaidu valdību Parīzē. Viņš deva rīkojumu demobilizēt pretošanās spēkus, tostarp *FFI*. Iekšējās pretošanās elementus viņš aizstāja ar saviem “Brīvās Francijas” spēkiem un atjaunoja valsts varu. Sagraujot komunistu cerības uz jaunu politisko kārtību, de Gols paziņoja, ka “Francija nav jauna valsts. Francija ir valsts, kas turpinās”. De Gola valdības lielāko daļu veidoja “Brīvās Francijas” dalībnieki, kas darbojās viņa labā Londonā.³⁵³ Regulārās armijas un valsts augstākā vara tika tālāk nostiprināta vairākās ceremonijās “Atbrīvošanas biedri” [*Compagnons de la Liberation*], kurās tika uzsvērtā jaunā bruņnieciskā ordeņa nozīme.³⁵⁴ Šie biedri bija prokonsuli, kas bija pilnvaroti risināt, piemēram, tādas problēmas, kas saistītas ar pārtikas piegādi, kolaboracionistiem un kārtības atjaunošanu. Pilsētas līmeņa atbrīvošanas komitejas pakāpeniski tika atceltas.³⁵⁵

B. Jaunās politiskās partijas. Pretošanās dalībnieki vēlējās pēc kara politisko varu organizēt, izveidojot jaunas politiskās partijas, no kurām divas bija dominējošas: Nacionālās atbrīvošanas kustība [*Mouvement de Libération Nationale*] (nekomunisti) un Nacionālā fronte [*Front National*] (komunisti). Tika izveidotas arī citas sociālistu un kristīgo demokrātu partijas. Pakāpeniski de Gols risināja jautājumus ar citiem iekšējiem spēkiem, piemēram, ar spāņu republikāņiem, kas vēlējās atbrīvot Spāniju no Franko, vāciešu antifašistiem, kas vēlējās nodibināt brīvu Vāciju, un cionistiem ebrejiem, kas vēlējās nodibināt ebreju valsti Palestīnā.³⁵⁶

C. Tiesiskums un atriebība. Viši valdības atstātā mantojuma likvidēšana draudēja ar smagu spriedzi valsts iekšienē. Neformāla un spontāna Viši amatpersonu un atbalstītāju attīrīšana sākās 1944. gada vasarā, kad pretošanās grupējumi izpildīja vairāk nekā 10 000 tūlītējus nāvessodus. Vēlāk tika īstenota sistemātiskāka sodu izpilde. Apmēram 80 000 franču tika nogalināti pēc atbrīvošanas, kārtojot karalaika rēķinus. Tika izveidotas speciālās tiesas, kas tiesāja kolaboracionismā apsūdzētos pilsoņus, un nākamajos divos gados tika izskatīts apmēram 125 000 lietu. Aptuveni 50 000 likumpārkāpēju piesprieda “nacionālo degradāciju” (pilsonisko tiesību atņemšanu uz vairākiem gadiem), gandrīz 40 000 personu piesprieda

cietumsodu, bet 700–800 personām piesprieda nāvessodu.³⁵⁷ Maršalam Petēnam [*Marshal Pétain*], Viši Francijas līderim un 1. pasaules kara varonim, kuram sākotnēji bija piespriests nāvessods, de Gols to mīkstināja uz mūža ieslodzījumu kādā mazā piekrastes salā.

D. Samierināšana. 1951. un 1953. gadā tika izdoti amnestijas likumi, kas ļāva bijušajām Viši režīma amatpersonām atgriezties valdības posteņos.³⁵⁸ Pēc bijušo ieslodzīto un deportēto repatriācijas notika vēlēšanas. Vēlēšanu rezultātā bijušie pretošanās līderi guva pārsvaru un īstenoja politisko virzību pa kreisi – trīs ceturtdaļas bija komunisti, sociālisti un kristīgie demokrāti. Tika nodibināta Ceturtā republika, taču tai trūka ilgtermiņa stabilitātes, kā rezultātā 1958. gadā tika izveidota Piektā republika.³⁵⁹

12. Kopsavilkums

A. Atjaunošanās spēja. Iekšējās politiskās atšķirības un iepriekšējo karu psiholoģiskās sekas vājināja Francijas tautas un tās valdības atjaunošanās spēju. Nozīmīgu iekšpolitisko sašķeltību papildināja atmiņas par Prūšu kara represijām par neregulāro snaiperu [*Franc-Tireurs*] darbībām, kam sekoja ārkārtīgi lieli cilvēku zaudējumi 1. pasaules karā.

B. Pretošanās plānošana pirmskonflikta fāzē

1) Organizēta pretošanās. Francijas valdība nebija sagatavojusies pretošanās karadarbībai ārvalsts okupācijas gadījumā. Vienīgi sociālistiem un komunistiem bija saglabājušies tīkli, kas bija organizēti paš aizsardzībai, savienoti ar Komunistisko Internacionāli (Kominterne) un kuru mērķis bija vājināt Trešo republiku.

2) Trimdas valdība

a) Nebija iepriekš ieceltas trimdas valdības. Stāvokli sarežģīja tas, ka Vācija bija daļēji okupējusi Franciju, bija anektējusi dažas teritorijas un bija izveidojusi marionešu valdību, kas atradās Viši. Francijas kolonijas, tostarp tur dislocētie militārie spēki, atradās Viši valdības kontrolē. Francijas spēki, kas nepakļāvās Viši valdībai, tika uzskatīti par dumpiniekiem. Šādā situācijā de Gols no Francijas devās uz Lielbritāniju un centās kļūt par varas centru, pretstatot to Viši valdībai.

b) Šarls de Gols Anglijā savāca mazu militāro spēku un pakāpeniski ieguva franču uzticību pašā Francijā un ārpus tās. Viņš arī guva rietumu Sabiedroto atbalstu, būdams Francijas pretošanās kustības centrs pret vāciešiem, un galu galā izveidoja organizāciju nolūkā un ar mērķi darboties kā leģitīmai trimdas valdībai.

C. Pretošanās integrēšana konflikta laikā

1) Integrēšana. Neskaitāmi daudz Francijas pretošanās tīklu bija politiski atšķirīgi un to politiskās intereses pēc kara atšķīrās. Kreisi noskaņotās grupas ģeogrāfiski centrējās Parīzē, savukārt labējās grupas centrējās Lionā. Francijas dienvidos uzturējās ievērojams skaits Spānijas republikāņu, kas bija aizbēguši no Franko režīma Spānijā. Viņi centās atgriezties un cīnīties un simpatizēja kreisi noskaņotajām franču organizācijām. Daudzām grupām bija konkrēti mērķi, piemēram, glābt franču cietumniekus, glābt ebrejus, palīdzēt Sabiedroto lidmašīnu apkalpēm bēgt vai ievākt izlūkdatumus un nosūtīt tos uz Angliju. Galu galā gandrīz visas šīs grupas, ieskaitot nepakļāvīgos komunistus, apsolīja atbalstu de Golam un viņa “Brīvās Francijas” organizācijai.

2) Ideoloģiskā sašķeltība. Kara laikā de Gols un Sabiedrotie visu laiku bija piesardzīgi pret kreisi noskaņotajām grupām. Viņi saprata, ka šīs grupas necenšas atjaunot Francijas Republiku, bet gan vēlas sākt revolūciju, lai izveidotu jaunu sociālistisku Franciju pēc Padomju Savienības parauga. Pat pēc viņu solījumiem sniegt atbalstu de Gols uzstāja, lai Sabiedrotie ieņem Parīzi, tā nodrošinot, ka ap to izveidotās komunistu organizācijas neieņemtu galvaspilsētu pēc vāciešu atkāpšanās.

D. Ārējais atbalsts pretošanās kustībai

1) Militārais atbalsts. Sabiedrotie sniedza lielu tiešo atbalstu pretošanās organizācijām Francijā – materiālo atbalstu, padomdevējus un finansējumu, lai ievāktu izlūkdatumus, atbalstītu karagūstekņu un lidaparātu apkalpes izvairīšanos un izglābšanos un veiktu sabotāžu. Daudznacionālās Džedburgas komandas, kas tika izveidotas tieši tādēļ, lai palīdzētu Sabiedroto konvencionālajiem spēkiem pēc D-dienas, bija noderīgākais atbalsts Sabiedroto militārajiem centieniem. Tās varēja sazināties ar Londonu norādījumu saņemšanai un konsultēt tīklus par efektīvu darbības gaitu.

2) Politiskais atbalsts. De Gols kļuva par Francijas politisko līderi un centās atjaunot Francijas pirmskara stāvokli. Britu *SOE* un amerikāņu *OSS* viņam uzticējās, jo viņš sniedza tiem Francijā ievāktu informāciju un izlūkdatumus, un ieguva leģitimitāti Francijas tautas acīs, jo nodrošināja britu un amerikāņu atbalstu saviem “Brīvās Francijas” spēkiem un *BCRA*. De Gols veikli izvirzīja sevi atstādināto Francijas līderu priekšplānā, izveidojot organizāciju “Brīvā Francija”, izmantojot to Sabiedroto centienu tiešajam atbalstam un saskaņojot savus mērķus ar Sabiedroto mērķiem. Tad viņš pārliecināja britus un amerikāņus neizveidot militāro valdību un pakāpeniski panāca, ka tie atzīst viņa spēju pretoties komunisma draudiem.

E. Pretošanās stratēģijas

1) Nacistu terora politika izraisīja pretošanās darbības, lai arī komunistiskās organizācijas tā ietekmēja mazāk. Francijas pretošanās grupas vāciešu personālsastāvam un materiāliem nodarīja minimālus zaudējumus. Bieži vien tās vērsās tieši pret kolaboracionistiem, nevis pret vāciešiem, lai izvairītos no represijām.

2) De Gols saskaņoja savu “Brīvās Francijas” pretošanās tīklu mērķus ar britu un amerikāņu mērķiem. Tie tieši atbalstīja militāros centienus atbrīvot Franciju, ievācot un nosūtot izlūkdatumus uz Londonu, lai labāk informētu par iebrukuma plāniem. Turklāt tie izveidoja lielākus tīklus, lai tieši atbalstītu iebrukumu, palēninot vāciešu pastiprinājumus.

3) Komunisti īstenoja tiešus uzbrukumus pret vāciešiem ar mērķi panākt nežēlīgas represijas pret iedzīvotājiem. Tas tika darīts, lai radikalizētu iedzīvotājus un atbalstītu komunistu idejas. Komunisti necentās atjaunot Franciju tās pirmskara formā, bet īstenot revolūciju, un dažos gadījumos – izveidot savienību ar Padomju Savienību. Viņu metodes radīja lielas ciešanas iedzīvotājiem, un viņi apvienojās ar citām organizācijām tikai tādēļ, lai patriektu vāciešus.

4) Galu galā izrādījās, ka de Gola politika attiecībā uz pretošanās spēku operācijām ir uzvaru nesoša. Viņš izmantoja Francijas pretošanās kustību, lai tiešā veidā atbalstītu Sabiedroto militārās nepieciešamības. Kad notika iebrukums Normandijā, Francijas pretošanās spēki īstenoja izšķirīgi nozīmīgas sabotāžas, uzbrukumus no slēpņa un reidus,

lai palēninātu vāciešu papildspēku virzīšanos uz Normandiju. Tādējādi sabiedrotajiem tika dots izšķiroši svarīgs laiks, lai izsēdinātu pietiekami daudz vīru un materiālu un izveidotu neuzvaramus spēkus. Komunistu taktika tā arī neizraisīja revolūciju, uz ko viņi bija cerējuši, bet tikai daudzu Francijas iedzīvotāju nāvi nacistu represiju rezultātā.

F. Suverenitātes atjaunošana. Pēc izcelšanās Ziemeļāfrikā de Gols sekmīgi cīnījās, lai saglabātu savu politisko dominanci Francijas virsnieku vidū ārpus Višī režīma. Tikpat sekmīgi tika īstenotas D-dienas izcelšanās, pēc kuras viņš varēja iesoļot Parīzē nelielā “Brīvās Francijas” kontingenta priekšgalā un novērst komunistu apvērsumu. Pēc tam viņš sniedza un uzstāja uz redzējumu, ka franči paši ir sevi atbrīvojuši ar Sabiedroto palīdzību un ka tādējādi nav nepieciešama Sabiedroto militārā valdība. De Gola personība un politiskais asums ļāva viņam atjaunot neatkarīgu un suverēnu Franciju, sakaut sociālistu un komunistu grupas un novērst Sabiedroto militāro valdību, kas censtos sarīkot vēlēšanas, kuru rezultātā valdība varētu būt pavisam citāda. De Gols ir pierādījis, ka ir 20. gadsimta “pirmais pretošanās dalībnieks” [*le premier résistant*].³⁶⁰

2. GADĪJUMA IZPĒTE. POLIJA: PRETOŠANĀS 2. PASAULES KARĀ³⁶¹

.. lielākā un labākā organizācija Eiropā.³⁶²

Herolds B. Perkins [Harold B. Perkins], SOE

1. Vispārīga informācija

A. Nacistiskā Vācija un Padomju Savienība 1939. gada 23. augustā parakstīja Molotova–Ribentropa paktu, Vācijas–Padomju Savienības neuzbrukšanas līgumu. Vācija 1939. gada 1. septembrī iebruka Polijā, norādot divus ieganstus, proti, Polija vajājot etniskos vāciešus un Polijas karaspēks esot iebrucis Vācijā (vāciešu inscenējums). Tā rezultātā Francija un Lielbritānija 3. septembrī pasludināja karu pret Vāciju. Vācija, īstenojot zibenskaru, savus spēkus nogādāja līdz Varšavas robežai līdz 8. septembrim. Padomju Savienība Polijā iebruka 17. septembrī.

B. Nākamajā dienā, 18. septembrī, Polijas valdība atteicās padoties un aizbēga uz Rumāniju. Militārajām vienībām tika pavēlēts virzīties uz dienvidiem, evakuēties no Polijas un saformēties Francijā. Polijas armijas virspavēlnieks iecēla ģenerāli Mihalu Tokarževski [Michael Tokarzewski] organizēt pagrīdes pretošanās kustību abās okupētās Polijas pusēs.³⁶³ Varšavas garnizons padevās 28. septembrī.

C. Drīz vien pēc Polijas sakaušanas Vācija un Padomju Savienība administratīvi reorganizēja valsti. Vācieši anektēja Polijas rietumu daļu (Polijas koridoru, Lodzu un Polijas Silēziju), kurā dzīvoja liels skaits etnisko vāciešu. Padomju Savienība vairs neatzina Poliju kā neatkarīgu valsti un anektēja Austrumpoliju. Valsts centrālajā daļā vācu okupanti izveidoja vispārējo valdību kā Lielvācijas autonomo daļu un sadalīja to četros rajonos: Krakova, Varšava, Radoma un Lubļina. Vācijas ģenerālgubernators, kura mītnes vieta bija Krakovā, valdīja tieši, nevis ar poļu starpniecību, izņemot zemākajos administratīvajos līmeņos.

D. Sākotnējā iebrukuma laikā, tā kā Polijas drošības un policijas spēki bija izsīkuši, pieauga laupīšana un sirošana. Daudzi poļi iesākumā optimistiski raudzījās uz to, ka Vācijas armija apturēja anarhiju. Šī bargā vēršanās pret noziedzīgajiem elementiem, visticamāk, bija primārais faktors, kāpēc sākotnēji okupanta pasākumi guva popularitāti. Pēc tam nacisti ekspropriēja ebreju īpašumus un iznomāja tos poļiem, piedāvāja darbu un sāka pārbūvēt un paplašināt infrastruktūru (lai izvestu preces, darbaspēku un resursus no Polijas uz Vāciju). Parādi ebreju kreditoriem tika dzēsti, un sākotnējās pārtikas kvotas bija samērā mazas. Pateicībā okupantiem tika piešķirtas dzīvojamās telpas. Kad okupanti ieviesa aizvien stingrākus noteikumus attiecībā uz Polijas pilsoniskās dzīves tradicionālajiem aspektiem un pieprasīja to ievērošanu, draudot ar nāvessodiem atsevišķām personām un tad pakāpeniski veselām grupām, tas deva augšni domām par pretošanās kustību, kas pakāpeniski pieauga.³⁶⁴

2. Polijas neatkarība un atjaunošanās spēja pirmskara posmā

A. Polijas ģeogrāfiskais izvietojums starp lielvarām palīdzēja veidoties pretoties spējīgai sabiedrībai, kas balstās uz vienotu nacionālo vērtību un noteikumu kopumu. Tam pamatā ir kopīga kultūra, valoda, reliģija un nacionālā identitāte, kas bija stiprinājusies ilgstošā vēstures posmā, pretojoties iebrukumiem un okupācijām.³⁶⁵ Līdz pat 1. pasaules karam un tā laikā lielu daļu mūsdienu Polijas bija okupējuši Austroungārijas, Vācijas un Krievijas spēki. Lai panāktu neatkarību no svešām varām, bija izveidojušās vairākas poļu organizācijas. Divas galvenās

organizācijas bija Polijas militārā organizācija [*Polska Organizacja Wojskowa*], ko vadīja Juzefs Pilsudskis [*Józef Piłsudski*] un kas bija izveidota, uzliesmojot 1. pasaules karam, un Nacionālie demokrāti [*Narodowi Demokraci*], ko vadīja Romans Dmowski [*Roman Dmowski*] un kas bija izveidota deviņpadsmitā gadsimta beigās. Pēc Versaļas līguma parakstīšanas 1918. gadā Polija atguva pašnoteikšanos pēc gandrīz pusotru gadsimtu ilgušas svešu varu valdīšanas.

B. Uzreiz pēc Polijas jaunās neatkarības revolucionārā Krievija boļševiku vadībā centās atgūt savas intereses Polijā 1919.–1921. gada poļu–boļševiku karā. Poļu organizācijas apvienojās Pilsudska vadībā un sakāva boļševikus. Galvenokārt katoliciskajai nācijai bija nacionālā pašapziņa, ko pastiprināja baznīcas runas, pārliecinot par “bezdievīgo boļševismu”. Nesen iegūtā Polijas neatkarība un Krievijas boļševiku sakaušana vairoja nacionālo pašapziņu un kļuva par izglītības un militāro zināšanu sastāvdaļu. Tautas svētki tika apvienoti ar katoļu baznīcas svētkiem un tika atzīmēti kopā. Šī kopīgā pieredze vairoja biedriskumu un sociālo šķiru nacionālo solidaritāti.³⁶⁶

C. Jaunās Polijas valsts sabiedrība sastāvēja no katoļticīgajiem poļiem, kas bija pārliecināts vairākums, un vairākām nozīmīgām etniskām minoritātēm, piemēram, protestantiem vāciešiem bijušajā Austrumprūsijā, pareizticīgajiem ukraiņiem (unitāriešiem) un galvenokārt ortodoksālajiem ebrejiem. Katrai etniskajai grupai bija sava valoda, un tās dzīvoja pašu izveidotā nošķirtībā, mijiedarbojoties galvenokārt tirgojoties. Starp šīm grupām pastāvēja sociālie konflikti, taču tie nekad neizauga līdz valsts līmenim, visticamāk, pārliecināti lielā katoļticīgo poļu skaita dēļ. Šajā grupā savukārt sociālo konfliktu un šķiru cīņu remdēja kolektīvā vēsturiskā apziņa, kopīga reliģija un nacionālā solidaritāte, ko veicināja baznīca, brīvprātīgās organizācijas, skolas un armija. Šķiru cīņu neitralizēja tas, ka elite vairoja kopienas labklājību, tieši līdzdarbojoties pilsoniskās un sociālās labklājības organizācijās.³⁶⁷

D. Neatkarības cīņu laikā no 1914. gada līdz 1921. gadam, kas ietvēra 1. pasaules karu un Polijas–boļševiku karu, poļi izveidoja brīvprātīgās organizācijas, lai pretstāvētu šķeltniecisko varu politikai, Piemēram, tika izveidota paramilitārā Strēlnieku asociācija “Strēlnieki” [*Zwiazek Strzelecki “Strzelec”*], tās atzars – Jātnieku militārās gatavības grupa [*Konne Przysposobienie Wojskowe “Krakus”*] un pilsoniskās/palīdzības organizācijas, piemēram, Brīvprātīgo ugunsdzēsēju vienības [*Ochotnicza Straz Ogniowa*], Polijas Sarkanais Krusts [*Polski Czerwony Krzyz*], Katoļu rīcības grupa [*Akcja Katolicka*] un jauniešu un sievietes palīggrupas, ko sponsorēja gan valdības, gan opozīcijas grupas. Šīs organizācijas un darbošanās tajās ieaudzina ieradumu piedalīties neatkarīgās brīvprātīgās grupās, vienlaikus palīdzēja veidoties nacionālajai identitātei, lai pretstāvētu Polijas lielo kaimiņu centrīces spēkiem. Šīs grupas cilvēkiem ļāva justies pašpietiekamiem, kas transformējās par pretošanos centrālās valdības uztieptām saistībām. Turklāt, ņemot vērā, ka valstī pārsvarā pastāvēja kristietība (katoļticība, protestantisms un unitārisms), tika izmantotas kristīgās atsauces, lai rosinātu nacionālo vienotību, piemēram, Polijas 1918. gada neatkarība tika dēvēta par “Polijas augšāmcelšanos” un boļševiku sakaušana tika dēvēta par “brīnumu pie Vislas”.³⁶⁸

E. 1926. gadā maršals Pilsudskis veica apvērsumu un pārņēma varu. Viņš izveidoja “sanācijas” [*Sanacja*] režīmu, kas ilga līdz 1939. gadam. Jaunajā režīmā valdīja galvenokārt viena partija, kas izmantoja regulatīvo varu, lai marginalizētu citas partijas, jo īpaši komunistus. Režīms īstenoja aizbildniecisku attieksmi, izmantoja policijas ietekmes līdzekļus un sadalīja savus ienaidniekus. Šāda kvazidemokrātiska sistēma radīja neuzticēšanos valsts institūcijām.³⁶⁹

F. Kad lielākā daļa Polijas pēc 1. pasaules kara centās veidot jaunu demokrātisku valsti,

ievērojama daļa laucinieku un pilsētas sociālistu bija pret komunismu, tomēr vēlējās jaunu pēckara politisko iekārtu. Tā rezultātā izveidojās politiskas un militāras sociālistu organizācijas, kas palika ārpus struktūras, kura vēlāk kļuva par Pagrīdes valsti un tās Tēvijas armiju.³⁷⁰

3. Trimdas valdība(-as)

A. Kad Vācija iebruka Polijā, 1939. gada 17. septembrī, Polijas prezidents pilnvaroja Polijas valdības locekļus doties uz ārvalstīm, lai turpinātu Polijas suverenitāti un pretotos iebrucējiem un to prasībām. Polijas Republikas valdības primārie locekļi bēga un izveidoja trimdas valdību – vispirms Francijā un pēc tam Londonā. Šai valdībai bija būtiskas pilnvaras un leģitimitāte rietumu sabiedroto acīs, jo 1) tās rīcībā bija nozīmīgas militāras vienības ārpus Polijas, kas cīnījās kopā ar Sabiedrotajiem, 2) iebrukums Polijā Lielbritānijai bija *casus belli*, lai tā pasludinātu karu pret Vāciju, un 3) poļu vairākums atzina trimdas amatpersonas kā Polijas patiesos vadītājus, dodot tiem *de iure* leģitimitāti. Šo trimdas valdību atzina Sabiedrotie un tā spēja īstenot zināmu kontroli Polijā, izmantojot pagrīdes kustības, kuru sastāvā netika iekļauti komunisti un kuras sastāvā bija “slepenā valsts”, kas galu galā kļuva par Polijas Pagrīdes valsti (*PUS*), un Tēvijas armija.³⁷¹ Sabiedrotie pārtrauca šīs valdības atzīšanu 1945. gada 5. janvārī, kad Rietumi vispirms *de facto* un vēlāk *de iure* atzina Padomju Savienības atbalstīto Polijas valdību.³⁷² Šī trimdas valdība turpināja pastāvēt līdz pat 1990. gada 22. decembrim, kad tā atzina Lehu Valensu par Polijas prezidentu.³⁷³

B. Maskavā izveidotā “Polijas Patriotu apvienība” [*Związek Patriotów Polskich*] konkurēja ar Polijas Republikas Londonā bāzēto valdību par trimdas valdības statusu. Padomju Savienība 1942. gadā Polijā iesūtīja poļu komunistus, lai izveidotu “Strādnieku partiju” [*Polskiej partii robotniczej*], kurā ietilpa pretošanās organizācija “Tautas gvarde” [*Gwardia Ludowa*].³⁷⁴ Padomju Savienības pilnvarotā Polijas Republikas Pagaidu valdība [*Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego*], kas tika izveidota 1944. gadā, apgalvoja, ka tā ir leģitīma valdība. Tā oficiāli pasludināja Polijas Otrās republikas (1918.–1939. gads) un Polijas trimdas valdības beigas. Konkurējošās Maskavas trimdas valdības piemērs iezīmē riskus, kas leģitīmai trimdas valdībai ir jārisina un jāpārvar.

4. Nacistu okupācija

A. Vispārīgi jautājumi. Laikposmā no 1939. gada septembra līdz 1944. gada beigām nacistu okupācija kļuva aizvien brutālāka un no administratīvās un ekonomiskās kontroles pārgāja uz centieniem pilnībā kontrolēt iedzīvotājus.³⁷⁵ Pieaugošā nežēlība izrietēja no nacistu ideoloģijas, ka poļi ir slāvi, proti, otrās šķiras cilvēki, kas jāekspluatē. Nacisti piemēroja divas graužošākās politiskās nostādnes, kas ietekmēja lielāko daļu iedzīvotāju, proti, pārtikas un darbaspēka kvotas. Kvotas aizvien tika paaugstinātas, un sodi par nepildīšanu kļuva aizvien letālāki. Šīs politikas rezultātā daudzi cilvēki nomira bada nāvē savās mājās vai no slimībām darba nometnēs. Šāda politika izraisīja daudz lielāku pretošanos nekā jebkura cita nacistu politika.³⁷⁶

B. Drošības aparāts. Nacistu drošības aparāts izmantoja teroru kā primāro līdzekli, lai piespiestu pakļauties. Drošības aparāts sastāvēja no diviem elementiem: izmeklēšanas atzara, Drošības policijas, un no policijas spēkiem jeb žandarmērijas, Kārtības policijas.³⁷⁷ Drošības policija veica izlūkošanas un pretizlūkošanas darbības un izmeklēja politiskās darbības. Kārtības policija piespieda izpildīt likumus, kas attiecās uz iedzīvotāju pārvietošanos, tirdzniecību, veselību un kultūras pasākumiem, un apkaroja parasto un politisko noziedzību.

Atbalstītāju un atbalsta tīkla sastāvā bija etniskie vācieši, poļi un Polijas ukraiņi, un tika izmantoti arī padomju pilsoņi. Šie atbalstītāji un atbalsta tīkls darbojās mazās grupās vāciešu tiešā pārraudzībā un veica pārtikas konfiskācijas, nomierināšanas pasākumus, vergu darbaspēka tvarstīšanas, melnā tirgus likvidēšanas reidus un piekritēju apšaudes. Tās veica arī masu nāvessodu izpildes un deportācijas. Polijas policija bija pakļauta Kārtības policijai un bija atbrīvota no nāvessodu izpildes un aplenkumu rīkošanas. Polijas policija apkaroja parasto noziedzību un koordinēja nakts patruļas un ugunsdzēsēju brigādes.³⁷⁸ Dažkārt Polijas policija spēja palīdzēt izbēgt pagrīdes organizācijas dalībniekiem vai brīdināt par žandarmērijas vai Gestapo draudiem.³⁷⁹

C. Mērķtiecīgs kolektīvais terors. Laika gaitā nacistu okupācija kļuva aizvien nežēlīgāka, aizvien vairāk deportēja cilvēkus vergu darbu veikšanai un nodarbojās ar ebreju iznīcināšanu. Par pārkāpumiem tika sodītas veselas cilvēku grupas, jo tāda bija nacistu rasisma politika un viņu mērķis – iznīcināt Polijas elites šķiru. Lielas grupas, kas varētu būt pārkāpuma izdarītāju līdzinātāji un kas tika noteiktas pēc sociālajām aprindām un ģeogrāfiskās vietas, tika arestētas, ieslodzītas, deportētas uz darba nometnēm vai nogalinātas. Nacisti vērsās pret katoļu baznīcu, jo uzskatīja, ka tā ir Polijas nacionālisma galvenā izpausme un tādējādi veicina pretošanos.³⁸⁰ Neīstas piekritēju vienības, kuru sastāvā bija nevācieši, un drošības aparāta daļa bieži vien iegāja aizdomīgajā teritorijā, veica izlūkošanu un ievāca informāciju, pēc tam tajā ielauzās policijas vienības.³⁸¹

D. Polijas valdības ierēdņu un institūciju izmantošana politikas izpildei. Okupanti izmantoja Polijas ierēdņus nacistu politikas izpildei. Mērķis bija sašķelt Polijas iedzīvotājus, dodot nacistiem iespēju saņemt apliecinājumu par lietām, kas tika uzskatītas par labdarību. Skolotājiem papildus mācībām klasē bija jāizdod personu apliecinoši dokumenti un jāapmeklē māsasaimniecības, lai pamācītu lauciniekus, ka viņiem ir jāizpilda savas pārtikas kvotas un citi pienākumi. Priesteriem pēc mesas no kanceles bija jānolasa oficiāli paziņojumi. No skolotājiem, priesteriem, juristiem, ārstiem, turīgiem lauksaimniekiem un ievērojamiem pilsoņiem tika veidotas ciema kvotu komitejas, kurām tika uzdots nodrošināt Vācijas pārtikas kvotu izpildi un darba dienesta kvotu izpildi. Praksē tas nozīmēja, ka viņi kļuva par ķīlniekiem, sākumā riskējot ar savu īpašumu, bet vēlāk – ar savu dzīvību. Daudzi poļi sadarbojās pielāgojoties, lai nodrošinātu ienākumus, baidoties, ka tiks norīkoti sliktākā darbā, baidoties no deportācijām uz piespiedu darba nometnēm un bieži vien ticot, ka varētu mainīt nacistu politiku savā izpildes līmenī. Dažiem bija nepieciešams oficiāls darbs kā piespiedums savām pagrīdes organizācijas darbībām, un dažiem izdevās sekmīgi iejaukties, kad viņu novadniekiem tika darīts pāri. Dažkārt viņi vilcinājās iebilst, baidoties apdraudēt sevi un savu ģimeni. Daži varēja iedzīvoties kādā bagātībā. Bieži vien poļi šajos oficiālajos amatos rīkojās nelojāli pret nacistiem, tādējādi apdraudot sevi, savukārt citi ar lielu aizrautību pildīja nacistu politiku, tādējādi saniknojot pagrīdes organizāciju un līdzīgā veidā apdraudot savu dzīvību.³⁸² Nacistu terora iespaidā vairums cilvēku parasti pielāgojās, pretojās, kad tas bija nepieciešams vai iespējams, un sadarbojās paš aizsardzības dēļ.³⁸³

5. Pretošanās grupas

A. Pretošanās kustības iedīgļi

1) Līdz 1939. gadam Polijā nebija organizētas pirmskara pretošanās infrastruktūras. Šādu plānu vietā bija politiskas, brālību, sociālās un veterānu organizācijas, kas turpināja sanākt – bieži vien slepeni. Piemēram, paramilitārā Strēlnieku asociācija nodrošināja kādu apmācību, savukārt policijas darbinieki, skolotāji, mežsargi un valsts ierēdņi piesaistīja

savus draugus un radus, veidojot slepenus tīklus. Polijas ierēdņi, kas darbojās kā atbalstītāji un atbalsta tīkls, tecināja naudu no valdības lādes, un skolotāji slepeni mācīja Polijas vēsturi un kultūru. Pirmskara organizāciju slepenās sanāksmes veidoja pretošanās organizāciju kodolu, kas galu galā īstenoja slepenas darbības. Vienlaikus pagrīdē devās arī politiskās partijas un to publikācijas.³⁸⁴

2) Rakstnieki, mākslinieki un izglītotāji, kurus bija aizliegušas okupācijas iestādes, turpināja savu darbību slepeni. No 1939. gada līdz 1945. gadam Vācijas okupētajā Polijā tika izdotas 2000 pagrīdes avīzes un periodiskie izdevumi. Polijas izglītotāji vadīja vidusskolas sistēmu ar pirmskara mācību programmu. Varšavā bija divas universitātes un politehnikums, kas turpināja slepeni darboties okupācijas apstākļos. Slepenas militāro virsnieku skolas, amatā neiecelto virsnieku skolas un daudzas citas specializētas militārās skolas apmācīja kadetus dalībai slepenā armijā.³⁸⁵

B. Nevardarbīga pretošanās

1) Jaunie skauti (jauniešu organizācija) iesaistījās “mazas sabotāžas” aktos, tostarp rakstīja pretvāciskus uzsaukumus uz sienām un bojāja vāciešu īpašumu. To mērķis bija panākt, lai vāciešu okupanti justos nelūgti un neērti, vienlaikus spēcīnot poļu morālo stāju.³⁸⁶ Dažkārt kooperatīvu darbinieki aicināja organizēto pretošanās kustību uzbrukt kravām, noliktavām un veikaliem, lai noslēptu preču piesavināšanos un lai nodrošinātu piegādes pagrīdes organizācijai.³⁸⁷

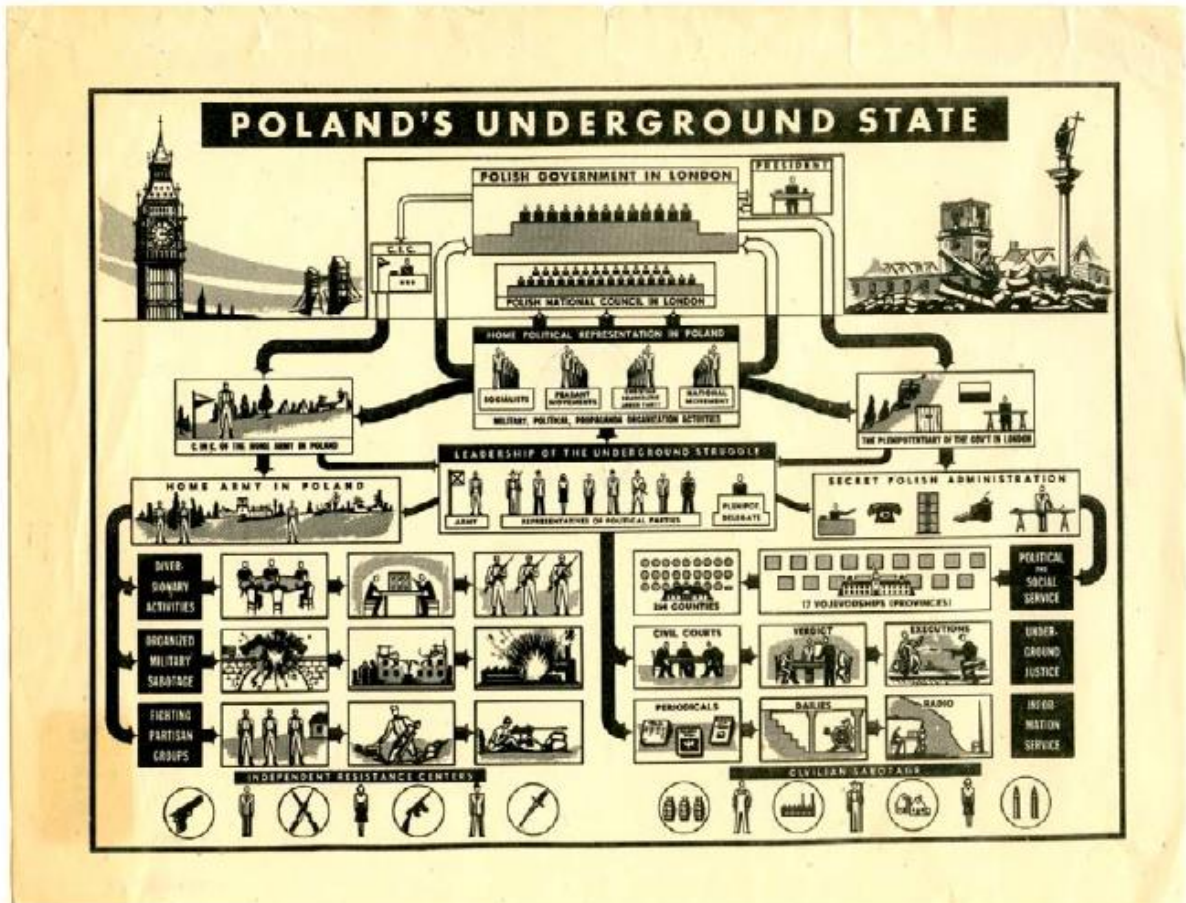
2) Lielākā daļa iedzīvotāju izmantoja krāpšanos kā galveno pasīvās pretošanās metodi. Poļu amatpersonas viltoja dokumentus, lai palīdzētu pretošanās kustībai vai atvieglotu grūtības.³⁸⁸ Melnajā tirgū tika pārdota pārtika par labākām cenām.³⁸⁹ Tika uzbūvētas pazemes patvēruma vietas, kurās slēpa cilvēkus, mājlopus un pārtiku, piemēram, graudu kastes un sālītu gaļu mucās, lai neatdotu pārtikas kvotas. Tika uzpirkti dzirnavnieki, lai viņi sniegtu viltotus pierakstus par pārtikas kvotās nodotajiem graudiem. Noliktavu darbinieki graudus sajauca ar smiltīm, lai palielinātu saskaņā ar kvotām nodotās pārtikas svaru. Kartupeļu maisos, kas tika piegādāti vāciešiem, tika salikti akmeņi, lai palielinātu to svaru. Saskaņā ar kvotām nododamo pienu atšķaidīja ar ūdeni. Cūkas tika nelegāli nokautas, un amatpersonas izdeva oficiālu apliecinājumu, ka tās ir nozaguši bandīti. Sabotāžas akti bieži vien tika maskēti kā iekārtu bojājums vai vāciešu paviršība. Melnais tirgus bija visizplatītākā un sekmīgākā tautas pretošanās forma, kas bija kā totalitārās sistēmas pārplūdes vārsts un pat nodrošināja okupantiem preces un pakalpojumus, kas citādi nebija iegūstami.³⁹⁰ Tas, ka lielākajai daļai krāpšanās bija dominējošā pretošanās forma, parāda, ka pielāgošanās bija primārais veids, kā iedzīvotāji mijiedarbojās ar okupantiem.³⁹¹

C. Polijas Pagrīdes valsts (PUS) izveide

1) **Leģitimitāte.** Polijas tradīcijas un sabiedrības normas izveidojās ilgos okupācijas periodos vēl pirms 1. pasaules kara, tās pastiprināja pagrīdes tiesas un pagrīdes valsts atzītā struktūra. Šo leģitimitāti pārņēma 2. pasaules kara Polijas pretošanās organizācijas, kas apvienojās Polijas Pagrīdes valsts (PUS) paspārnē. Absolūtais tautas vairākums piešķīra leģitimitāti pretošanās kustībai un Polijas trimdas valdībai kā pirmskara Polijas valsts turpinātājam.³⁹² Tas, ka tauta piešķīra leģitimitāti PUS kā alternatīvam pilnvarojuma avotam, to leģitimizēja un tās paspārnē apvienoja pretošanās kustību. PUS vadība rīkojās disciplinēti un savaldīti, lai novērstu represijas. Tā arī nodrošināja likumību un kārtību teritorijās, kur okupācijas spēki bija izkliedēti un nevarēja pārbaudīt parasto noziedzību.³⁹³ Komunisti palika ārpus tās, bija lojāli Padomju Savienībai un saņēma no tās materiālu

atbalstu.

2) **Struktūra.** Galu galā PUS kļuva par ārkārtīgi attīstītu organizāciju. To vadīja leģitīma trimdas valdība Londonā, un tai bija galveno politisko partiju izpildstruktūras, konsultatīvās struktūras un pārstāvji. Tā spēja paziņot norādījumus pagrīdes organizācijai Polijas iekšienē, Tēvijas armijai (partizānu funkcija) un slepenajai administrācijai (ēnu valdības funkcija). Tēvijas armija bija funkcionāli organizēta tāpat kā ēnu valdība, kas spēja vadīt kolaboracionistu izmeklēšanu un piemērot tiesu, kā arī sazināties ar plašu sabiedrību. Tajā laikā tā, visticamāk, bija visattīstītākā pretošanās organizācija Eiropā (skat. 17. att.).

<i>Angļu val.</i>	<i>Latviešu val.</i>
POLAND'S UNDERGROUND STATE	POLIJAS PAGRĪDES VALSTS
POLISH GOVERNMENT IN LONDON	POLIJAS VALDĪBA LONDONĀ
PRESIDENT	PREZIDENTS
C. I. C.	ARMIJAS VIRSPAVĒLNIEKŠ
POLISH NATIONAL COUNCIL IN LONDON	POLIJAS NACIONĀLĀ PADOME LONDONĀ
C. IN C. OF THE HOME ARMY IN POLAND	TĒVIJAS ARMIJAS POLIJĀ ARMIJAS VIRSPAVĒLNIEKŠ
HOME POLITICAL REPRESENTATION IN POLAND	PAŠMĀJU POLITISKĀ PĀRSTĀVĪBA POLIJĀ

SOCIALISTS	SOCIĀLISTI
PEASANT MOVEMENTS	LAUKU IEDZĪVOTĀJU KUSTĪBAS
CHRISTIAN DEMOCRATIC LABOR PARTY	KRISTĪGO DEMOKRĀTU DARBA PARTIJA
NATIONAL MOVEMENT	NACIONĀLĀ KUSTĪBA
MILITARY, POLITICAL, PROPAGANDA ORGANIZATION ACTIVITIES	MILITĀRO, POLITISKO, PROPAGANDAS ORGANIZĀCIJU DARBĪBAS
THE PLENIPOTENTIARY OF THE GOV'T IN LONDON	LONDONĀ BĀZĒTĀS VALDĪBAS PILNVAROTAIS
HOME ARMY IN POLAND	TĒVIJAS ARMIJA POLIJĀ
DIVERSIONARY ACTIVITIES	DIVERSIJU DARBĪBAS
ORGANIZED MILITARY SABOTAGE	ORGANIZĒTA MILITĀRĀ SABOTĀŽA
FIGHTING PARTISAN GROUPS	KAUJAS PIEKRITĒJU GRUPAS
INDEPENDENT RESISTANCE CENTERS	NEATKARĪGI PRETOŠANĀS CENTRI
LEADERSHIP OF THE UNDERGROUND STRUGGLE	PAGRĪDES ORGANIZĀCIJAS CĪŅAS VADĪBA
ARMY	ARMIJA
REPRESENTATIVES OF POLITICAL PARTIES	POLITISKO PARTIJU PĀRSTĀVJI
PLENIPOT, DELEGATE	PĀRSTĀVIS, DELEGĀTS
SECRET POLISH ADMINISTRATION	SLEPENĀ POLIJAS ADMINISTRĀCIJA
POLITICAL AND SOCIAL SERVICE	POLITISKAIS UN SOCIĀLAIS DIENESTS
17 VOJEVODSHIPS (PROVINCES)	17 VOJEVODISTES (PROVINCES)
264 COUNTIES	264 APGABALI
CIVIL COURTS	CIVILTIESA
VERDICT	VERDIKTS
EXECUTIONS	IZPILDE
UNDERGROUND JUSTICE	PAGRĪDES ORGANIZĀCIJAS TIESISKUMS
PERIODICALS	PERIODISKIE IZDEVUMI
DAILIES	DIENAS IZDEVUMI
RADIO	RADIO
INFORMATION SERVICE	INFORMĀCIJAS DIENESTS
CIVILIAN SABOTAGE	PILSONISKĀ SABOTĀŽA

17. att. 2. pasaules kara Polijas PAGRĪDES VALSTS³⁹⁴

3) Unifikācija. Dažādu pretošanās organizāciju unifikācijas process sākās 1940. gadā līdz ar Politiskās koordinācijas komitejas [*Polityczny Komitet Koordynacyjny (PKP)*] izveidi. Līdz 1944. gadam pretošanās organizācijas, izņemot komunistus un mazu daļu nacionālo demokrātu, bija militāri un politiski konsolidētas PAGRĪDES VALSTS centrālās iestādes pakļautībā. Līdz ar to brīdi *PKP* delegāts bija Londonā bāzētās trimdas valdības

premierministra vietnieks. Tādējādi Polijas pretošanās kustība kļuva par Eiropas vienotāko un centralizētāko kustību, kurai ir vispusīga valsts infrastruktūra, tostarp centrālās un vietējās pilsoniskās institūcijas un organizēta militārā struktūra.³⁹⁵

4) Motivācija. Cilvēki parasti pievienojās šai kustībai drošības un atmaksas iemeslu dēļ, nevis ideoloģijas dēļ (izņemot komunistus). Teritorijās, kurās trūka likumības un kārtības, cilvēki meklēja pagrīdes organizācijas aizsardzību. Pagrīdes organizācija darbojās kā pašpalīdzības un drošības organizācija, kas apkaroja parasto noziedzību un darbojās kā apkārtnes sardze. Daudzi, kas bija cietuši no okupācijas režīma, vēlējās atbēgties okupantiem. Daži pievienojās mazāk cēlu iemeslu vadīti, piemēram, lai atbēgtos kaimiņiem par nevērīgu izturēšanos.³⁹⁶

D. Tēvijas armija [*Armia Krajowa* (AK)]

1) 1939. gada novembrī, dažas nedēļas pēc Polijas valdības došanās trimdā un pēc ģenerāļa Mihaela Tokarževska [*Michael Tokarzewski*] iecelšanas, uzticot viņam pretošanās kustības organizēšanu, viņš organizēja Bruņotās pretošanās apvienību [*Unia walki zbrojnej*], lai apvienotu pagrīdes organizācijas militārās atdalītās vienības. Ģenerāļa Tokarževska štāba priekšnieks pulkvedis Stefans Roveckis [*Stefan Rowecki*] bija pirmais Pagrīdes armijas komandieris. Londonā bāzētā Polijas trimdas valdība drīz vien 1942. gadā pārdēvēja Polijas Pagrīdes valsts Pagrīdes armiju par Tēvijas armiju [*Armia Krajowa*, AK].³⁹⁷

2) Ne amerikāņi, ne briti nekad tā arī pienācīgi neapbruņoja Tēvijas armiju, kas līdz 1943. gadam skaitliski bija apmēram 100 000 karavīru. Sabiedrotie 1943. gada Teherānas konferencē nolēma, ka Polija un Austrumeiropa paliks Padomju Savienības ietekmes sfērā. Padomju Savienība atbalstīja komunistu Tautas armiju, kas palika ārpus PUS, nevis Tēvijas armiju. Tādējādi Tēvijas armijas rīcībā bija tikai tie ieroči, ko tā paslēpa pēc 1939. gada kampaņas, un pārtvertie ieroči. Briti visa kara laikā nometa vien dažas piegādes, kas bija noderīgas dažām sabotāžas darbībām, taču bija nepietiekamas, lai apbruņotu Tēvijas armiju, kurā līdz 1944. gada pavasarim bija vairāk nekā 350 000 kareivju.³⁹⁸

E. Komunisti

1) Jau no paša Polijas sadalīšanas sākuma pastāvēja arī komunistu pagrīdes organizācija, līdz Padomju Savienība konsolidēja savu varu pār Poliju 1947. gadā. Citas organizācijas pret šo organizāciju bija naidīgas, jo tā bija sniegusi atbalstu nacistiem līdz 1941. gadam, kad Vācija lauza savu paktu ar Padomju Savienību. Kopš tā brīža komunisti praktizēja “revolucionāro bandītismu” attiecībā uz pretošanās organizācijām, kuras cīnījās par neatkarību, un “aktīvu cīņu” pret vāciešiem. Lai taktiski un ideoloģiski palīdzētu Sarkanajai armijai, viņi veicināja anarhiju, uzbrūkot vāciešiem tā, lai provocētu nežēlīgas nacistu represijas, cerot, ka šāds nacistu terors likvidēs eliti, un radikalizēs iedzīvotājus un vilinās viņus pievienoties komunistiem.³⁹⁹

2) Komunistu kustībā ietilpa Polijas Strādnieku partija [*Polska Partia Robotnicza* (PPR)] un tās Tautas gvarde [*Gwardia Ludowa* (GL)], kas vēlāk tika pārdēvēta par Tautas armiju [*Armia Ludowa* (AL)]. Tās mērķis bija ierosināt Polijā apvērsumu, lai atslogotu Padomju Savienību, iznīcinātu tradicionālo Polijas eliti un radikalizētu iedzīvotājus nolūkā iegūt jaunus kandidātus savai kustībai. Lai arī nacistu represijās tika nogalināti daudzi no Polijas elites, komunisti veica paši savas slepkavību kampaņas pret eliti un iesaistījās informācijas karā, aizstājot savu mērķi “šķiru cīņa” ar saukļiem “aktīva cīņa” un “nacionālā

atbrīvošana”. 1942. gadā komunisti sāka slepkavību kampaņu “šķiru tīrīšana”, lai nogalinātu “reakcionārus”, jo īpaši eliti, kas vēlējās Polijas neatkarību. Komunistu uzbrukumi *PUS* un cilvēkiem, kas aizstāvēja neatkarības ideju, skaita ziņā pārsniedza uzbrukumus vāciešiem.⁴⁰⁰

F. Ukraiņi. Polijā dzīvojošie etniskie ukraiņi arī izveidoja nacionālo pretošanās grupu. Poļi un ukraiņi savstarpēji nekoordinēja savas darbības naidīgo attiecību dēļ.⁴⁰¹ Šis naidīgums bija tāpēc, ka vācieši izmantoja ukraiņus kā atbalstītājus un atbalsta tīklu, ukraiņu pagrīdes organizācijas pārmērību dēļ un tāpēc, ka ukraiņu elite sadarbojās ar komunistiem.

6. Centienu vienotības trūkums

Sākotnēji Polijas pretošanās kustību veidoja populistu, nacionālistu, pilsudskieši⁴⁰² un komunisti. Katra grupa centās panākt neatkarīgu Poliju, izņemot komunistus, kas centās izveidot savienību ar Padomju Savienību. Šīs grupas cīnījās par Polijas neatkarību un gan Trešo reihu, gan Padomju Savienību uzskatīja par saviem ienaidniekiem. Komunisti saņēma ievērojamu Padomju Savienības atbalstu, kas pieauga, karam turpinoties. Savukārt Lielbritānija un ASV Tēvijas armijai sniedza mazu atbalstu, lai arī diplomātiski tās atzina Polijas trimdas valdību.

7. Tēvijas armijas (AK) operācijas

A. Tēvijas armijas starposma militārie mērķi bija vērsti uz paš aizsardzību, sabotāžu un izlūkošanu. Šīs starposma operācijas bija daļa no lielākas kampaņas, lai sagatavotu Polijas Tēvijas armiju tās primārajam militārajam mērķim, proti, iesaistīties vispārējā sacelšanās operācijā aiz vāciešu līnijām, lai atbalstītu sabiedroto operācijas.⁴⁰³

B. Tēvijas armija veica ierobežotu cīņu pret vāciešiem divu galveno iemeslu dēļ – pirmkārt, tā cerēja, ka vācieši varētu zaudēt un atkāpties no Polijas, ļaujot tai veikt liela mēroga kauju ar rietumu palīdzību, lai atgūtu neatkarību un atvairītu Padomju Savienību, otrs un svarīgākais iemesls bija bažas, ka nacisti īstenos represijas pret iedzīvotājiem. Tādējādi tās darbības bija labi mērķētas un salīdzinoši mērenas. Operācijās, kuras tika veiktas, lai Vācijas policijai atņemtu ieročus, norādījumi bija “bez nosacījumiem atbruņot, bet nenogalināt”. Tā devās reidos, lai konfiscētu piegādes, sadedzinātu pārtikas kvotu dokumentus un salauztu tehniku, taču nesabojāja infrastruktūru, jo domāja, ka tā drīz atkal būs poļu rokās. Tika iznīcināti pārtikas kvotu dokumenti, nevis pati pārtika, lai nenodarītu ciešanas. Izvairījās arī veikt tādas bojājumus, kuru rezultātā cilvēki varētu zaudēt darbu, jo baidījās, ka bez darba palikušos cilvēkus varētu aizsūtīt uz piespiedu darbu. Uzbrukumā laikā viņi bieži izlikās par padomju piekritējiem, cenšoties pasargāt cilvēkus no represijām. Lai pasargātu cilvēkus, viņi arī slēpa vāciešu liķus pēc vardarbīgām sadursmēm. Ja kolaboracionisti pārāk cieši sadarbojās ar nacistiem, viņi tika brīdināti. Ja tas netika ņemts vērā, viņi tika fiziski sisti. Ja arī tad nekas nemainījās, kolaboracionistu lietas izskatīja, viņus notiesāja un sodīja ar nāvi. *AK* vairāk vērsās pret poļiem nekā vāciešiem, baidoties no represijām.⁴⁰⁴

C. *AK* operācijās tika nogalināti apmēram 6000 vāciešu. Līdz 1944. gada jūnijam Sabotāžu direktorāts [*Kierownietwo Dywersji (KeDyw)*] iznīcināja 1167 dzelzceļa naftas cisternas, 6930 dzelzceļa lokomotīves, 19 058 dzelzceļa cisternas, 4326 vieglās automašīnas un kravas mašīnas, 600 telefona līnijas un elektrolīnijas un 443 vilcienus. Šajos skaitļos nav iekļauta OPERĀCIJA “VĒTRA” un Varšavas sacelšanās.⁴⁰⁵

D. Varšavas sacelšanās sākās 1944. gada 1. augustā un ir labāk zināma kā Polijas pretošanās darbība. Poļi cerēja sakaut vāciešus un izveidot neatkarīgu valdību Varšavā, apsteidzot Padomju Savienības nodomus pārņemt Poliju. Viņi no Rietumu sabiedrotajiem nesaņēma praktiski nekādu palīdzību. Tā bija daļa no OPERĀCIJAS “VĒTRA”, kuras mērķis bija pārņemt kontroli pilsētās un izveidot poļu pilsoniskās iestādes pirms padomju Sarkanās armijas ierašanās. Pretošanās kustības nodoms bija izmantot Tēvijas armiju, lai atbrīvotu galvaspilsētu trijās dienās pirms Sarkanās armijas ienākšanas. Taču Sarkanā armija apturēja savu virzību uz priekšu, un pretošanās kustība cīnījās ar vāciešiem viena pati sešdesmit trīs dienas. Varšavas lielākā daļa tika iznīcināta. Hitlers pavēlēja nopostīt pilsētu līdz pamatiem. Polijas pretošanās kustība tika neatgriezeniski iedragāta – 20 000 bija nogalināti un ievainoti un 16 000 – sagūstīti. Nomira vairāk nekā 250 000 civiliedzīvotāju. Vācieši zaudēja vairāk nekā 30 000 cilvēku.⁴⁰⁶ Līdz 1945. gada februārim padomju spēki pārgāja pāri gandrīz visai Polijai, pagrīdes organizācija un Tēvijas armija izšķīda un daudzi pagrīdes valsts līderi tika arestēti un ieslodzīti cietumā.⁴⁰⁷ Bija gājuši bojā gandrīz 18 procenti jeb apmēram 6 miljoni Polijas iedzīvotāju no 35 miljoniem pirmskara iedzīvotāju skaita.⁴⁰⁸ Sacelšanās pilnībā izgāzās, kā rezultātā izgāzās arī OPERĀCIJA “VĒTRA”.⁴⁰⁹

8. Ārējā palīdzība

Polija, tās slepenā valsts, *PUS* un Tēvijas armija saņēma niecīgu atbalstu no Sabiedrotajiem. Polijai bija ģeogrāfiski sarežģīti piekļūt, un rietumu Sabiedrotie pakāpeniski sāka saprast, ka padomju karaspēks galu galā varētu aizdzīt vāciešus. Tāpēc Polija saņēma niecīgus resursus no rietumiem, lai arī Polija bija sniegusi daudz izlūkdatu Sabiedrotajiem, piemēram, informāciju par V2 raķetēm un to komponentus, un informāciju par cilvēku iznīcināšanu, jo īpaši ebreju iznīcināšanu Aušvicē.

9. Kopsavilkums

A. Atjaunošanās spēja

1) Polijas Otrās republikas (1918–1939) laikā tās dažādās ģeogrāfiskajās teritorijās dzīvoja būtiski atšķirīgas etniskās grupas. Kad Polija centās izveidot savu jauno demokrātisko valsti, sadūrās dažādu etnisko grupu savstarpējās intereses. Vācija un Krievija izmantoja šo sašķeltību, lai vājinātu nacionālās atjaunošanās spēju, piemēram, etniskos ukraiņus un etniskos vāciešus.

2) Polijai iznākot no 1. pasaules kara un tās konflikta ar boļševikiem kā jaunai neatkarīgai valstij, izveidojās daudzas NVO, kas koncentrējās uz pilsoniskiem un labdarības mērķiem un kas nākamās divas desmitgades dažkārt darbojās kā valdībai pielīdzināmas institūcijas. Šī pašnoteikšanās palīdzēja ātri izveidot pagrīdes organizācijas.

B. Pretošanās plānošana pirmskonflikta fāzē

1) **Organizēta pretošanās.** Polija nebija iekļāvusi pretošanos pirmskara ārkārtas situāciju plānos un steigšus izveidoja pretošanās organizāciju, kad tā krita Vācijas un Padomju Savienības iebrukuma rezultātā.

2) **Trimdas valdība.** Poļi sekmīgi izveda savas valdības pārstāvjus no Polijas un steigšus izstrādāja plānus pretošanās kustības izveidei, kas tika vadīti no Londonas. Tās trimdas valdība spēja kontrolēt pagrīdes valsts un Tēvijas armijas darbības tādā pakāpē, ka

sociālisti un komunisti bija vienīgie konkurenti neatkarības atjaunošanai.

C. Pretošanās integrēšana konflikta laikā

1) Apvienošanās, izveidojot Pagrīdes valsti. Pēc iebrukuma Polijā izveidojās atšķirīgas pretošanās organizācijas. Galvenās un lielākās nacionālās organizācijas bija populistu, nacionālistu, pilsudskiešu un komunistu. Izņemot komunistus, šīs grupas bija vērstas uz neatkarības iegūšanu un centās atgūt Polijas suverenitāti, tāpēc galu galā apvienojās, izveidojot Pagrīdes valsti, un izstrādāja vienotu stratēģiju. Komunisti centās apvienoties ar Padomju Savienību.

2) Ideoloģiskā sašķeltība. Padomju atbalsts Polijas sociālistu un komunistu pretošanās grupām vājināja Polijas kopīgos pretošanās centienus, liedzot veidot vienotu sadarbīgu fronti. Padomju atbalstītās grupas nebalstījās uz pagrīdes organizāciju, kas tika kontrolēta no Londonas, un nesadarbojās ar to. Tas varētu būt viens no faktoriem, kas izraisīja Varšavas sacelšanās postošo iznākumu, būtībā sagraujot centrisko un labējo spēku pretošanos. Pēc Varšavas sacelšanās faktiski palika vien pretošanās kustība, kas bija saistīta ar Padomju Savienību.

D. Ārējais atbalsts pretošanās kustībai. Rietumu sabiedrotie maz atbalstīja Polijas pretošanos – galvenokārt ģeogrāfiskās un operacionālās sasniedzamības dēļ un vēlāk arī tāpēc, ka 1943. gada Teherānas konferencē tika noslēgta vienošanās, ka Poliju atbrīvos Padomju Savienība. Poļiem nācās izmantot savus nedaudzos paslēptos ieročus un to, ko izdevās atņemt okupantiem. Padomju Savienība atbalstīja komunistu pretošanās kustību ar padomdevējiem, ieročiem un aprīkojumu, noskaņojot tos palīdzēt Sarkanajai armijai.

E. Pretošanās stratēģija

1) Okupantu terora politika izraisīja pretošanās darbības, lai arī komunistiskās organizācijas tā ietekmēja mazāk. Pagrīdes organizācija un Tēvijas armija radīja minimālus zaudējumus vāciešiem, baidoties no represijām pret iedzīvotājiem. Bieži vien tās vērsās tieši pret poļu kolaboracionistiem, nevis pret vāciešiem, lai izvairītos no represijām.

2) Polijas Pagrīdes valsts vadība savas darbības un stratēģiju veidoja, balstoties uz sākotnējo pārliecību, ka Rietumi palīdzēs atbrīvot Poliju. Tā izvairījās no liela mēroga vardarbības līdz brīdim, kad ar OPERĀCIJU “VĒTRA”, domājams, tiks panākta vāciešu atkāpšanās. Varšavas sacelšanās rezultātā tika sagrauta pilsēta un masveidā iznīcinātas pagrīdes organizācijas rindas, tāpēc padomju karaspēkam pretī stājās daudz mazāki pretošanās spēki. Pēc tam padomju okupācijas laikā daudzi poļi varēja tikai gaidīt Rietumu un Padomju Savienības karu cerībā atbrīvoties no komunisma, taču tas nekad nenotika.⁴¹¹ Bez ārējas palīdzības cīņai pret Padomju Savienības varenību Polijai nebija citu izredžu, kā vien gaidīt apstākļu maiņu.

F. Suverenitātes atjaunošana. Rietumu sabiedrotie pārstāja atzīt Londonā bāzēto leģitīmo trimdas valdību, un Polija zaudēja savu suverenitāti līdz ar padomju marionešu komunistiskās administrācijas izveidi. Daudzi poļi vēl vairākus gadus cīnījās pret Padomju Savienību un tās poļu komunistu sabiedrotajiem cerībā uz rietumu palīdzību. Polijas valsts un tās suverenitāte tika atjaunota vien 1989. gadā.

3. GADĪJUMA IZPĒTE. FILIPĪNAS: FILIPĪNIEŠU UN AMERIKĀŅU PRETOŠANĀS 2. PASAULES KARĀ

.. pretošanās bija viens no lieliskākajiem brīžiem filipīniešu tautai. ⁴¹²

1. Vispārīga informācija

A. Japāna iebruka Filipīnu salās 1941. gada 8. decembrī, nepilnu dienu vēlāk pēc sava uzbrukuma Pērlhāborai Havaju salās, kad tika sagrautas amerikāņu jūras spēku spējas Klusajā okeānā. Filipīnas kā ASV Sadraudzības teritorija bija ASV atbildības joma. Lai arī amerikāņi zināja par Japānas ekspansiju un bija brīdināti par japāņu nodomiem attiecībā uz Klusā okeāna salām, ASV pirmskara posmā nebija izveidojusi pretošanās spējas Filipīnās. Oranžajā plānā bija ietverts ASV Filipīnu aizsardzības plāns, saskaņā ar kuru ASV spēkiem bija jāaizstāv Batanas pussala un Koregidoras sala līdz sešiem mēnešiem, kamēr tiek gaidīts pastiprinājums. Vājas sagatavotības dēļ pussalā tika uzglabāti nepietiekami pārtikas krājumi, lai lieli spēki varētu ilgstoši atrasties aplenkumā, tomēr munīcijas krājumi bija pietiekami. Pārtikas krājumu pietika vien dažiem mēnešiem. Galu galā apmēram 76 000 amerikāņu un filipīniešu spēku Batanā padevās 1942. gada 9. aprīlī un Koregidorā – 1942. gada 6. maijā.

B. Kad tika izdota pavēle padoties, daudzi ASV Tālo Austrumu spēku kareivji izvēlējās bēgt uz džungļiem, nevis padoties. Arī tūkstošiem filipīniešu kareivju apkārtējās salās izdevās izvairīties no sagūstīšanas. Tomēr šīs grupas vairāk darbojās kā tradicionālas partizānu grupas, no nepieejamiem apvidiem rīkojot reidus un uzbrukumus no slēpņa. ⁴¹³

2. Ģeogrāfija

Filipīnu arhipelāgs sastāv no vairāk nekā 7000 salām, kurās ir plaši džungļi, kalni un plaši bezceļu apvidi. Salas ir sadalītas trijos apgabalos: ziemeļu salās (Lusona), centrālajās salās, kas kopēji sauktas par Visaju salām (Panaja, Negrosa, Sebu, Bohola, Samara un Leite), un dienvidu salās (Palavana, Sulu arhipelāgs un lielā Mindanao sala). Dienvidu salas ir lielākās salas, taču tajās ir vismazākā apdzīvotība. Iedzīvotāji koncentrējas gar piekrasti.

3. Atjaunošanās spēja

A. Spāņu–amerikāņu 1898. gada kara rezultātā Filipīnu salas, kas pirms kara bija Spānijas valdījumā, anektēja ASV. 1899. gadā pretošanās ASV varai kļuva vardarbīga un amerikāņiem kļuva zināma kā Filipīnu nemieri, kas beidzās 1902. gadā ar amerikāņu uzvaru. Filipīnu “nemiernieki” un filipīniešu tauta cieta nesamērīgus zaudējumus salīdzinājumā ar ASV zaudējumiem. Karš beidzās ar nemiernieku līdera notveršanu, kam sekoja draudzīgs miers. Pēc tam ASV spēki tika izvietoti salās daļēji kā policijas spēki un daļēji kā paraugs Filipīnu spēku izveidei. Relatīvi maigā ASV vara, kas centās audzināt filipīniešos briedumu un galu galā neatkarību, kā arī Filipīnai sniegtais ekonomiskais labums nodrošināja draudzīgas attiecības un vēlāk partnerattiecības cīņā pret japāņiem.

B. Rasu un etniski daudzveidīgajai Filipīnu iedzīvotāju kopai bija daudz iespējamo politiskās sviras punktu. Rasu ziņā filipīnieši bija negrito, indonēzieši un malajieši, taču lielākā daļa bija ļoti sajaukti gadsimtiem ilgu savstarpējo precību rezultātā. Filipīnās runā astoņās pamatvalodās un 60 dialektos. Angļu valodā, lai arī tā bija otra biežāk lietotā valoda, runāja vien 28 procenti iedzīvotāju. Bija trīs reliģijas: kristieši, musulmaņi un pagāni. Vairums

kristiešu bija Romas katoļi.⁴¹⁴ Politiskajā ziņā Filipīnu Komunistiskā partija iesakņojās kā nozīmīga komunistu kustība. Līdzīgi Eiropas komunistiskajām partijām tā bija labi organizēta un pēc Japānas iebrukuma nodrošināja pretošanās struktūru. Japāna neizmantoja iespējamās sviras, ko rada iedzīvotāju kopas daudzveidība, un visas šīs grupas atsvešināja vienu no otras savas nežēlīgās okupācijas laikā. Nedaudzie kolaboracionisti galvenokārt bija pilsētās.

4. Filipīnu pārvaldība

A. Pēc ASV padošanās Japāna izveidoja kolaboracionisku Filipīnas valdību ar jaunu Japānas apstiprinātu konstitūciju.⁴¹⁵ Šai nominālajai valdībai bija likumīga jurisdikcija partizānus jeb pretošanās spēkus uzskatīt par nodevējiem vai bandītiem. Tomēr daudzi jaunās valdības locekļi slepeni sadarbojās ar pretošanās spēkiem un tiem palīdzēja.⁴¹⁶ Filipīnu policija bija piemērs tam, kā institucionālajā līmenī notika sadarbība ar pretošanās kustību. ASV izveidotie policijas spēki pastāvēja jau vairākas desmitgades, pirms sākās to sadarbība ar partizāniem un pirms Japāna atjaunoja policiju tās funkciju veikšanai. Tomēr daudzi policijas darbinieki sadarbojās ar pretošanās kustību un nodrošināja ar ieročiem, munīciju un izlūkdatiem. Galu galā Japāna izformēja policiju 1944. gada oktobrī.

B. Japāna izveidoja arī Kalabapi, vienpartejisku politisko organizāciju, un Japānas armijas politisko atzaru. Tā kontrolēja apkaimju asociācijas, lai nodrošinātu kārtību un pārtikas un preču sadali. Kalabapi uzturēja arī spiegu tīklu, lai izķertu pretošanās dalībniekus un tās piekritējus. Vadības lojalitāti stiprināja, sodot vadītājus un viņu ģimenes locekļus, kas jebkādā veidā ar darbību vai bezdarbību sadarbojās ar pretošanās kustību.⁴¹⁷ Japāņu nolūks bija izveidot Filipīnu Jauno republiku, kas pasludinātu karu pret ASV. Japāņu centieni vispirms cieta neveiksmi, taču vēlāk, 1944. gada septembrī, tas izdevās ar sadarbīgāku kolaboracionistu palīdzību.⁴¹⁸ Japāņu atbalstošas Filipīnu organizācijas pastāvēja pirms un pēc japāņu iebrukuma. Japāņi mēdza kādu iefiltrēt ASV vadītajās pretošanās vienībās.

5. Pretošanās grupas

A. Amerikāņu vadība. Amerikāņu un filipīniešu virsnieki un kareivji, kas bija izvairījušies no japāņu gūsta Batanā un Koregidorā, devās džungļos un kalnos. Vairākas karaspēka vienības aizbēga vēlāk garo pārgājienu laikā uz apcietinājuma nometnēm, kad pieredzēja, ka japāņu kareivji nogalina tos, kas saslimuši vai zaudējuši spēkus. Daži centās turpināt cīnīties, savukārt citi centās bēgt uz Austrāliju. Daži palikušie ASV civiliedzīvotāji, kas vadīja lauksaimniecības ražotnes, laiku pa laikam varēja palīdzēt amerikāņu kareivjiem, kas slēpās džungļos.⁴¹⁹ Šie militārie spēki izcili organizēja efektīvas pretošanās grupas, lai arī bija savstarpēji nesaistīti. Filipīnu partizānu vienības ASV vadībā tika organizētas, ievērojot pirmskara militāro hierarhiju. Tajās uz salām apvienojās ASV karaspēka vienības nelielā skaitā.

D. Iekšzemes grupas. Daudzas vietējās milicijas vienības veidojās nevis tāpēc, lai apkarotu japāņus, bet gan lai apkarotu bandītismu pēc Filipīnu valdības krišanas un ASV padošanās. Japāņi nebija fiziski okupējuši visas apdzīvotās vietas. Dažas šīs vietējās aizsargājošās militārās vienības kļuva par lielāku pretošanās grupu iedīgļiem, jo īpaši Visaju reģionā. Šajā reģionā bija arī daudz pretošanās grupu, kuras vadīja Filipīnu armijas virsnieki, savukārt amerikāņi bija galvenokārt ziemeļos Lusonā un dienvidos Mindanao salā.

1) Hukbalahapi [*Hukbong Bayan Laban sa mga Hapon*] jeb “Tautas armija pret japāņiem” (huki) bija iekšējā komunistiskā partizānu kustība, spēcīgākā centrālajā Lusonā. Viņi tiešā

veidā neizaicināja ASV vadītās pretošanās vienības, bet bieži vien radīja kavēkļus, lai arī apgalvoja, ka sadarbojas. Huki īstenoja paši savu karu pret japāņiem, kuru tie vēlāk turpināja pret Filipīnu pēckara valdību.⁴²⁰ Hukiem izdevās izveidot daļēji atbrīvotus anklāvus, no kuriem tie vērsās pret japāņiem un devās reidos pēc ieročiem un piegādēm.⁴²¹

2) Otra iekšzemes grupa, ko nekontrolēja ASV, bija moro. Sakoncentrējušies Mindanao salā un mazajā Suli arhipelāgā, kas atrodas starp Mindanao un Malaiziju, moro bija cīnījušies jau gandrīz trīsarpus gadsimtus vēl pirms japāņu iebrukuma. No 16. gadsimta līdz 20. gs. sākumam viņi cīnījās pret spāņiem, un no 20. gs. sākuma līdz 20. gs. 40. gadiem viņi cīnījās pret ASV. Viņi cīnījās pret visiem, kas nebija moro tauta, vai tie būtu rietumnieki, japāņi vai filipīnieši no Mindanao ziemeļu daļas, izņēmums bija vienīgi ķīnieši, kas gadsimtiem ilgi bija viņu tirdzniecības partneri. ASV spēku pulkvedim Vendelam V. Fērtigam [*Wendell W. Fertig*] izdevās izveidot moru un vietējo kristiešu daļēju aliansi un virzīt tos cīņai pret japāņiem. Pulkvedis Fērtigs sāka ar pieciem virsniekiem un apmēram 175 iesauktajiem kareivjiem, no kuriem izveidoja gandrīz 40 000 vīru lielu organizāciju, iegūstot savā kontrolē nozīmīgas teritorijas Mindanao salā.⁴²²

3) Mazai ķīniešu kopienai, kas ir nepilns procents no kopējā iedzīvotāju skaita, arī bija sava pret japāņiem vērstā pretošanās organizācija, kas saņēma atbalstu no Ķīnas komunistiem. Daži no šiem Ķīnas komunistiskās partijas biedriem pirms japāņu iebrukuma Filipīnās bija ceļojuši uz Ķīnu, lai saņemtu partizānu kara apmācību. Šī apmācība lieliski palīdzēja īstenot ķīniešu pretošanās centienus. Ķīniešu komunisti sadarbojās ar komunistiski noskaņotajiem hukiem, darbojoties galvenokārt Lusonā, vienlaikus okupācijas laikā viņi palika ārpus pilsētām. Pastāvēja arī tādas ķīniešu pretošanās grupas, kas nebija komunisti, tomēr tās nebija militāri efektīvas.⁴²³

6. Sakari un stratēģiskā komunikācija

ASV un Filipīnu militārajam personālsastāvam, kas slēpās, bija daži īsviļņu radioaparāti, kas tika izmantoti sakariem ar ASV zemūdenēm, kuras naktīs pacēlās virs ūdens. Mazām grupām, kurām nebija radioaparātu, ziņojumus nodeva ziņneši.⁴²⁴ Mindanao salā informācijas nodošanai parasti tika izmantoti Mindanao baznīcas priesteri. Pret Japāņu noskaņoto katoļu baznīcu priesteriem nebija nepieciešama liela drošības pārbaude. Tāpat kā Eiropas pretošanās organizācijas, arī šeit dažas šīs organizācijas izdeva laikrakstus.⁴²⁵ Katru dienu plkst. 17.00 Sabiedrotie pārraidīja ziņas uz Filipīnām. Tās sākās ar ģenerāļa Makārtura [*MacArthur*] ievadvārdiem “es atgriezīšos” un pēc stundas beidzās ar vēl vienu solījumu atgriezties.⁴²⁶ Frāze “Es atgriezīšos – Makārturs” tika uzdrukāta uz sērkokociņu kastītēm, cigarešu paciņām un spoguļiņiem, kas tika nosūtīti uz Filipīnām.⁴²⁷

7. Pretošanās fāzes

Filipīnu pretošanos var iedalīt trīs fāzēs, lai izpētītu notikumus un spēkus, kas virzīja šos notikumus.

A. Sākums/dzimšana

1) Kad Makārturs devās prom no Koregidas, viņš nolēma “turpināt pretošanās operācijas ar partizānu metodēm”, ar to domājot pretošanās spēkus, kas atbalstītu konvencionālos spēkus, kad tie atgriezīsies, kam, viņaprāt, bija jānotiek dažu mēnešu laikā. Viņš iecēla

brigādes ģenerāli Viljamu Šārpju [*William Sharp*] par Visajiešu un Mindanao salas spēku komandieri, lai vadītu šo pretošanos.⁴²⁸ Pulkvedis Klods Torps [*Claude Thorpe*] tika nosūtīts uz ziemeļiem, lai veidotu pretošanās organizāciju Lusonā centrālajā daļā⁴²⁹, un 1942. gada maijā viņš izveidoja Lusonā partizānu spēkus jaunizveidotajā Lusonā partizānu teritorijā.

2) Pieejamie ieroči un aprīkojums bija vāji. Konvencionālā apmācība bija laba, taču nebija apmācības pretošanās jomā vai doktrīnas tās atbalstam.⁴³⁰ Liela daļa aprīkojuma, ieroču un munīcijas tika neformāli izgatavota džungļos, piemēram, no misiņa aizkaru stangām tika izgatavotas ložu čaulas. Lielākajai daļai grupu nebija sakaru ar Sabiedroto spēku štābu, un bieži vien tās nezināja par citām pretošanās grupām. Dažas grupas pastāvēja nevis tāpēc, lai cīnītos, bet drīzāk tāpēc, lai izdzīvotu. Citas lūdzās vietējiem pārtiku. Komunistu grupas cīnījās, lai konsolidētu pēckara varu.⁴³¹

3) Mindanao pretošanās organizācija, pirmā labi organizētā grupa, bija nosacīti tuvāk Austrālijai, un to bija vieglāk sasniegt ar zemūdenēm un radioviļņiem. Mindanao grupa ātri vien savā labā izmantoja to, ka atrodas tuvu Austrālijai, un saņēma piegādes un aģentus. Citas grupas pakāpeniski saņēma aizvien lielāku atbalstu, tiklīdz tika nodibināti sakari un zemūdenes varēja veikt piegādes.

4) Kad tika izdota pavēle padoties, daudzi amerikāņi, kas atradās ārpus Batanas un Koregodoras, izvēlējās nevis ļauties japāņu gūstam, bet doties džungļos. Daudzus pievārēja pārtikas trūkums un slimības. Citus nogalināja vai apspieda moro vai pagāni magahati.⁴³² Bēgļi, kam izdevās sasniegt Austrāliju, informēja sabiedroto vadību par to, ka pastāv daudzas pretošanās grupas, kuras vada ASV virsnieki. Drīz vien tika nodibināti radiosakari, un līdz 1942. gada beigām zemūdenes nodrošināja regulārus sakarus, nogādāja Sabiedroto spēku Izlūkošanas biroja aģentus, krājumus, radioaparātus un kodu grāmatas.⁴³³

B. “Neuzkrītošas uzvedības” politika vidusposmā. Makārtura štābs 1943. gada vidū izdeva “neuzkrītošas uzvedības” politiku pretošanās vadītājiem. ASV štābs prasīja vākt izlūkdatumus, kas nepieciešami turpmāko operāciju militārajai plānošanai. Pretošanās vadītājiem bija jāievāc un jānosūta informācija un bija jāsteno vien japāņu sakaru līniju sabotāža, lai uzturētu filipīniešu morālo stāvokli. Šādas ierobežotas darbības mērķis bija izvairīties no kolektīvām vai individuālām represijām, ko japāņu militārie spēki veica pret civiliedzīvotājiem, kas tika turēti aizdomās par jebkāda veida sadarbību ar pretošanās kustību.⁴³⁴

C. Pirmsatbrīvošanas fāze. Dažas nedēļas pirms ASV izcelšanās Leites salā 1944. gada oktobrī tika doti norādījumi nevis ievākt informāciju, bet veikt sabotāžas. Pretošanās vienībām tika doti norādījumi veikt šīs operācijas Manilā un tās apkārtnē, lai liktu japāņu karaspēka vienībām doties uz šo teritoriju un prom no krasta, kur notiks desanta izcelšanās. 1944. gada rudenī ASV štābs pieprasīja sīkākas ziņas par japāņu spēku izvietojumu, vienlaikus tika prasīts arī aktīvāk darboties, lai novērstu japāņu uzmanību no desanta izcelšanās vietām. Pretošanās vienības saņēma pavēles veikt uzbrukumus japāņu spēkiem un turpināt arī sabotāžas un izlūkdatu ieguvu. Viena ASV vadītā pretošanās grupa bija sagrābusi lidlauku, ko nedēļu pirms iebrukuma izmantoja ASV Jūras spēku lidaparāts operācijām pret japāņiem.⁴³⁵

8. Pretošanās kustībā iesaistījušos amerikāņu juridiskais statuss

Pretošanās kustībai pievienojušos amerikāņus, kuri bija izbēguši no sagūstītajām vienībām,

japāņi uzskatīja par renegātiem, kas ir atteikušies izpildīt pavēles. Šos amerikāņu karavīrus japāņi uzskatīja par nelikumīgām karojošām personām un teroristiem. Notveršanas gadījumā viņi tika spīdzināti un sodīti ar nāvi kā kara noziedznieki.⁴³⁶ Ārpus Filipīnām dislocētie ASV militārie spēki saglabāja administratīvo atbildību attiecībā uz šiem piespiedu kārtā okupētajās teritorijās palikušajiem amerikāņu pretošanās kustības dalībniekiem tādos jautājumos kā atalgojums un paaugstināšana dienesta pakāpē, un Austrālijā bāzētais ASV štābs viņus par to bija informējis.

9. Tīkli

Atšķirībā no 2. pasaules kara pretošanās kustībām Eiropā vairums Filipīnās bāzēto pretošanās grupu bija koncentrētas skarbos džungļos un kalnos, un apdzīvotās vietās tās darbojās pavisam nedaudz. Tomēr pulkveža Fērtiga grupa Mindanao salā galu galā kontrolēja ievērojamu teritoriju, tostarp apdzīvotus centrus. Filipīniešu politiskās un reliģiskās atšķirības bija būtiskākie pretošanās grupu atšķirību ietekmējošie faktori. ASV un Filipīnu armijas virsnieku vadītās grupas centās iegūt konkrētus izlūkdatus, lai palīdzētu atgriezties regulārajiem spēkiem, tomēr pētnieki bija apkopojuši pavisam maz publiskas informācijas, lai tas palīdzētu saprast specifiskus izlūkdatus vai bēgšanas tīklus.

10. Pretošanās kustības lietderība

A. Apmēram 260 715 partizānu 277 partizānu vienībās cīnījās kā organizētas, bruņotas un taktiski darbojošās pretošanās vienības.⁴³⁷ Pretošanās vai pret japāņiem vērstie spēki kontrolēja apmēram 95 % sauszemes, taču šīs skarbās teritorijas iekšzemē bija reti apdzīvotas un tām bija maza lauksaimnieciska vai cita nozīme karā pret japāņiem.⁴³⁸

B. Austrālijā bāzētais ASV štābs uzskatīja, ka Filipīnu pretošanās vienības ir noderīgs informācijas avots, un centās ierobežot pretošanās vienību aktivitātes, prasot tām tikai vākt informāciju. Citas darbības pret japāņiem bija paredzētas tikai filipīniešu morālā stāvokļa uzturēšanai. Sabiedroto spēku Izlūkošanas birojs sāka sūtīt savus aģentus 1943. gada beigās, lai nodibinātu krasta novērošanas pozīcijas.

C. Kad konvencionālie spēki izcēlās krastā, daudzi pretošanās kustības dalībnieki darbojās kā pavadoņi. Bijušie pretošanās dalībnieki uzturēja sakarus ar saviem izlūkdatoriem teritorijās, kas joprojām bija japāņu rokās. Viņi sniedza informāciju arī par gūstekņu noietnēm, kurās tika turēti sabiedroto spēku personālsastāvs, lai sagatavotu reidus uz šīm noietnēm.⁴³⁹

D. Militāro spēku vadītās grupas, jo īpaši filipīniešu kareivji, kas bija pieredzējuši savu ģimeņu ciešanas, centās nogalināt savus ienaidniekus, japāņu kareivjus. Tomēr japāņu represijas pret civiliedzīvotājiem savaldīja bijušo pretošanās dalībnieku entuziasmu īstenot ataksu.

11. Kopsavilkums

A. Atjaunošanās spēja. Lai arī filipīnieši pirms četrdesmit gadiem bija cīnījušies karā pret amerikāņiem par neatkarību, viņu savstarpējās attiecības bija kļuvušas ļoti draudzīgas, kā rezultātā viņi plecu pie pleca cīnījās pret japāņiem. Neraugoties uz Filipīnu iedzīvotāju rasu, etnisko un reliģisko daudzveidību, japāņi nespēja šīs atšķirības izmantot sev izdevīgā veidā. Filipīnu Komunistiskā partija bija politiski dziļi iesaņķojusies. No visām pamatiedzīvotāju

grupām, kas cīnījās pret Japānu, vienīgi komunisti centās pilnībā gāzt veco politisko sistēmu un izveidot jaunu režīmu, tomēr viņiem tuvumā nebija sabiedroto, kas viņus atbalstītu. Moro, lai arī tos vienoja islāmticība, fiziski bija nošķirti, jo bija izkliedēti dažādās salās, un arī viņiem bija saglabājušās kultūras un etniskās atšķirības. Šo faktoru dēļ moro bija pietiekami atšķirīgi, lai islāmticība vien tos spētu apvienot centienos gūt fiziskus vai ģeogrāfiskus labumus.⁴⁴⁰ Vairums citu grupu sadarbojās cīņā pret japāņiem un uzticējās amerikāņu pēckara neatkarības solījumiem.

B. Pretošanās plānošana pirmskonflikta fāzē. Pirms kara Filipīnās nebija izstrādāti pretošanās organizāciju izveidošanas plāni. Turklāt nebija nepieciešamības veidot trimdas valdību, jo salas bija ASV suverēnās teritorijas. ASV pietiekami labi zināja par japāņu ekspansijas plāniem pirms Japānas iebrukuma Filipīnās 1941. gadā. Šīs zināšanas būtu bijis iespējams izmantot, lai izveidotu pretošanās spēkus vai aizmugures spēkus. Ja būtu plānotas pretošanās spējas, būtu bijis iespējams iecelt kadrus un veidot radioaparātu, ieroču, munīcijas un medikamentu slēptus krājumus. Ja būtu bijusi šāda organizācija, tā būtu varējusi iegūt un nosūtīt izlūkdatumus par japāņu militāro spēku un jūras spēku izvietojumu un darbībām un japāņu karaspēka vienību kvalitāti jau no paša kara sākuma. Šāda informācija būtu ļāvusi ātrāk un efektīvāk īstenot Filipīnās bāzēto Sabiedroto spēku operācijas pret japāņiem.

C. Pretošanās integrēšana konflikta laikā. Ja pretošanās kustība būtu plānota, būtu bijis iespējams efektīvāk iekļaut hokus un moro, proti, būtu iespējams ne tikai virzīt viņu darbības, bet kopējos pretošanās plānos varētu ņemt vērā un iekļaut darbības, ko viņi varētu uzņemties. Ideālā gadījumā aizmugures pretošanās spēki okupētajās teritorijās būtu varējuši agrāk sākt sagatavošanos un palīdzēt atgriezties Sabiedroto spēkiem.

D. Ārējais atbalsts pretošanās kustībai. ASV sniedza atbalstu pretošanās organizācijām, izmantojot savus, domājams, netīši atstātos, aizmugures militāros spēkus okupētajās teritorijās. Tiklīdz tika nodibināti sakari ar šiem uz salām palikušajiem amerikāņu spēkiem, tika veiktas pārtikas krājumu, ieroču, aprīkojuma un pat papildu personāla piegādes.

E. Pretošanās stratēģija. Grupas, kas salās sadarbojās ar amerikāņiem, saņēma atbalstu, lai uzturētu sevi un apbruņotos. Amerikāņu nolūks bija izmantot šīs grupas, lai tās tiešā veidā palīdzētu iespējamajam iebrukumam salās. Amerikāņi un lielākā daļa filipīniešu grupu piesargājās vērst tiešas darbības pret japāņiem, baidoties no represijām pret iedzīvotājiem. Tāpat kā citviet pasaulē, komunistus šis aspekts kavēja mazāk.

F. Suverenitātes atjaunošana. Kad japāņi tika padzīti no Filipīnām, Filipīnās tika atjaunota ASV suverenitāte pirmskara statusā. ASV pildīja savu solījumu, ko tā bija devusi filipīniešiem apmaiņā pret viņu centieniem pret japāņiem, un 1946. gadā piešķīra salām neatkarību. Līdztekus neatkarības piešķiršanas nolīgumiem ASV paturēja sev tiesības saglabāt daudzas militāro spēku un jūras spēku bāzes, kā arī dažus sev izdevīgus ekonomiskos nosacījumus.

4. GADĪJUMA IZPĒTE. MEŽABRĀĻI: BALTIJAS VALSTU PRETOŠANĀS PADOMJU OKUPĀCIJAI 2. PASAULES KARĀ UN PĒC 2. PASAULES KARA

(Igaunu valodā – *metsavennad*, latviešu valodā – *mežabrāļi*, lietuviešu valodā – *miško broliai*)

.. tiesības visām tautām izvēlēties pārvaldības formu, kādā tās vēlas dzīvot; un .. tiek ievērotas suverēnās tiesības un tiek atjaunota pašpārvalde tām tautām, kurām tā ar varu tika atņemta ..

Atlantijas harta, 1941. gada 14. augusts, trešais pamatprincips

1. Vispārīga informācija

A. Terminu “mežabrāļi” izmanto, lai apzīmētu organizētu, pretkomunistisku un pretpadomju pretošanās kustību Baltijas valstīs – Igaunijā, Latvijā un Lietuvā. Pirmo reizi tas tika izmantots, lai apzīmētu Baltijas reģiona iedzīvotājus, kas devās uz lauku apvidiem, lai glābtos no Krievijas 1905. gada revolūcijas sekām. Šajā pētījumā galvenā uzmanība ir pievērsta pretpadomju centieniem pēc 2. pasaules kara, taču aprakstam tiks skarti jautājumi par pretošanās kustības veidošanos pret Padomju Savienību 1940.–1941. gadā un pret Vācijas okupāciju 1941.–1944. gadā.

B. Igaunija un Latvija tika iekļautas Krievijas impērijas sastāvā astoņpadsmitajā gadsimtā cara Pētera Lielā valdīšanas laikā. Lietuva ik pa laikam bija gan Polijas hercogiste, gan neatkarīga valsts. Krievijas dominances laikā Baltijas valstīs savstarpējās attiecībās valdīja berze šo valstu labklājības dēļ salīdzinājumā ar nabadzībā slīkstošajiem krieviem. Igaunija un Latvija bija kļuvušas par Krievijas impērijas modernākajiem, izglītotākajiem un plaukstošākajiem reģioniem. Devispadsmitajā gadsimtā visās trijās nācijās attīstījās spēcīgs nacionālisms.⁴⁴¹

C. Kad 1917. gadā sabruka Krievijas impērija, Baltijas valstis nodibināja rietumnieciskas valdības, cīnījās ar Sarkanu armiju, sakāva to un ieguva neatkarību. Ja neskaita padomju apvērsuma mēģinājumu Igaunijā 1924. gadā, Baltijas valstis pēc 1. pasaules kara divdesmit neatkarības gadus dzīvoja relatīvā mierā. Tomēr 1939. gadā ar Molotova–Ribentropa paktu, ko noslēdza Padomju Savienība un nacistiskā Vācija, Baltijas valstis nonāca padomju ietekmes sfērā, un tas ļāva Padomju Savienībai anektēt šo reģionu. Staļins tad piespieda Baltijas valstis tajās izvietot militārās bāzes, un drīz vien 1940. gada jūnijā sekoja iebrukums un okupācija.⁴⁴²

D. 1940. gadā pēc viltotām vēlēšanām visās trijās Baltijas valstīs Padomju Savienība tās anektēja un tās kļuva par Padomju Savienības republikām. Drīz vien tās piedzīvoja nežēlīgu apspiešanu un kolektīvizāciju. Daudzi jo daudzi priesteri, ministri, uzņēmēji, inteliģences pārstāvji, militāro spēku virsnieki un zemes īpašnieki tika arestēti un deportēti uz Sibīriju vai uz vietas nogalināti. Lauksaimniecības, rūpnīcas un uzņēmumi tika kolektīvizēti. Kad nacistiskā Vācija pārkāpa ar Savienību noslēgto paktu un iebruka Baltijā 1941. gada jūnijā, Vācijas karaspēks tika uzņemts kā atbrīvotāji un uzskatīts par mazāko no diviem ļaunumiem. Pieredzējuši padomju masveida represijas, daudzi Baltijas iedzīvotāji sadarbojās ar vāciešiem un cīnījās ar tiem pret Padomju Savienību, tostarp veidojās mežabrāļu bandas.⁴⁴³

E. Padomju Savienība atjaunoja savu varu Baltijas valstīs 1944. gadā un sāka jaunu represiju

vilni, ko raksturoja vēl masveidīgākas deportācijas un nogalināšanas. Lielākās represijas notika laikā no 1944. gada līdz Staļina nāvei 1953. gadā. Visās trijās Baltijas valstīs antikomunistiskie mežabrāļi cīnījās pret padomju režīmu, līdz Sarkanā armija un Iekšlietu Tautas komisariāts (NKVD) līdz 1953. gadam tos faktiski iznīcināja kā organizētas vienības.

F. Visas trīs Baltijas valstis vairāk vai mazāk centās izveidot savu trimdas valdību, tomēr ar mazām sekmēm. Lietuvas prezidents Antans Smetona [*Antanas Smetona*] aizbēga uz ārvalstīm 1940. gada 15. jūnijā⁴⁴⁴ un centās izveidot trimdas valdību. Viņam tas neizdevās, jo trūka leģitimitātes tautas acīs un viņam nebija šādas atļaujas saskaņā ar Lietuvas tiesību aktiem.⁴⁴⁵

G. Neatkarīgās Latvijas pēdējā valdība pirms Vācijas un padomju iebrukumiem nebija izstrādājusi kārtību trimdas valdības izveidošanai un nebija tai devusi pilnvaras. Tomēr 1940. gada 17. maijā Latvijas valdība pilnvaroja tās sūtni Lielbritānijā pārstāvēt Latvijas nacionālās intereses, pamatojoties uz ārkārtējām pilnvarām rīkoties “kara gadījumā”, ja ārvalstu diplomāti nespētu sazināties ar Latvijas valdību karalaika apstākļos.⁴⁴⁶ Tomēr sūtnis atteicās veidot trimdas valdību, uzstājot, ka tā netiktu atzīta un viņš kā Latvijas diplomāts būtu neaizsargātā stāvoklī.⁴⁴⁷

H. Igaunijas valdība neizveidoja savu trimdas valdību, taču tādu izveidoja igauņu diaspora 1953. gadā, kas darbojās līdz pat 1991. gadam.⁴⁴⁸ Igaunijas valdības bijušie locekļi rada patvērumu Zviedrijā un izveidoja tā dēvēto trimdas valdību, ieceļot ministrus un Igaunijas Centrālās bankas trimdas vadītāju. Šo valdību nekad neatzina ne Sabiedrotās valstis starptautiskā apmērā, ne arī Igaunijas Ārvalstu dienests. Tomēr tā turpināja pastāvēt un tika simboliski apvienota ar Igaunijas valdību 1992. gada 8. oktobrī.⁴⁴⁹

I. Pretošanās kustība Lietuvā bija skaitliski lielākā un vislabāk organizētā kustība. Visas trīs Baltijas valstis bija līdzīgā situācijā attiecībā uz padomju un nacistu okupāciju. Pirmās padomju okupācijas laikā PSRS iekļāva visas trīs valstis kā Padomju Sociālistiskās republikas (PSR), pilnībā liedzot tām suverenitāti, atšķirībā no citām Austrumeiropas valstīm, piemēram, Polijas. Tas pats atkārtojās otrās padomju okupācijas laikā. Arī Vācijas reiha varas laikā šīs trīs valstis tika iekļautas “Ostlandes” apgabalā un Vācija tās neatzina par atsevišķām suverēnām valstīm.

2. Padomju Savienības pirmā okupācija

A. 1940. gada jūnijā, pamatojoties uz Molotova–Ribentropa paktu, Padomju Savienība sāka Igaunijas, Latvijas un Lietuvas okupāciju. Visās šajās valstīs padomju režīms ieviesa jaunus vēlēšanu noteikumus, tādējādi viltojot vēlēšanas un nodrošinot jaunas likumdevējas iestādes, kurās bija pilns ar komunistiem. Visās šajās valstīs jaunās likumdevējas iestādes lūdza savas valsts iekļaušanu Padomju Savienībā kā Padomju Sociālistisko republiku.⁴⁵⁰ Visi šie lūgumi nekavējoties tika apmierināti.⁴⁵¹

B. Cilvēki dažādos veidos tam pretojās. Tikai piecpadsmit procenti balsstiesīgo Lietuvas balsotāju nobalsoja parlamenta vēlēšanās. Daudzi nobalsoja par animācijas filmu varoņiem. Politiskie mītiņi tika reti apmeklēti. Tika zagti Ļeņina un Staļina portreti. Sarkanās armijas koncertu pārtrauca apmeklētāji, dziedot patriotiskas dziesmas, un bieži tika izkārti valsts karogi.⁴⁵²

C. Cenšoties iznīcināt konkurējošos varas avotus visās Baltijas valstīs, padomju režīms

iesūtīja savu slepenpoliciju, *NKVD*, lai vērstos pret noteiktām iestādēm. Romas katoļu baznīcai (90 % Lietuvas iedzīvotāju bija katoļticīgie) un ebreju reliģiskajām sinagogām piederošie īpašumi tika konfiscēti, un klosteri tika slēgti. Garīdzniecībai bija jāmaksā īpaši nodokļi, un daži tika sodīti ar nāvi. Bijušā valdības kabineta locekļi un galveno politisko partiju vecbiedri tika deportēti. Lielsaimniecības tika konfiscētas un kolektivizētas vai pārveidotas par valsts saimniecībām. Lielie banku noguldījumi tika konfiscēti, un vietējā valūta tika aizliegta.⁴⁵³ Valstu bruņotie spēki tika izformēti, iztīrīti un iekļauti Sarkanās armijas sastāvā, kuru vadīja Krievijas komisāri. Desmitiem tūkstoši cilvēku tika deportēti uz Sibīriju.⁴⁵⁴

D. 1940. gada 9. oktobrī tika organizēta pretošanās grupa “Lietuvas Aktīvistu fronte” (*LAP*), kuru veidoja simtiem šūnu trīs vīru sastāvā visā valstī. *LAP* uzkrāja ieročus ar mērķi sacelties, kad tam būs piemērots laiks. Tajā iekļāvās citas grupas, piemēram, “Dzelzs vilks” un Lietuvas Brīvības armija, un tā izauga līdz 36 000 dalībnieku.

E. Latvijā padomju režīms arestēja 3353 cilvēkus, pamatojoties uz Krievijas Kriminālkodeksa (kas tika īstenots visā Baltijā) 58. pantu, kurā tika noteikti sodi par tā dēvētajiem “kontrevolucionārajiem noziegumiem”, tostarp par “nodevību”. Šīs represijas savu augstāko punktu sasniedza 1941. gada 13.–14. jūnijā, kad uz PSRS tika aizvesti 15 443 vīrieši, sievietes un bērni. To vidū bija daudzi bijušās Latvijas armijas kareivji un virsnieki, kas tika nošauti vai arestēti un deportēti uz PSRS.⁴⁵⁵

F. Igaunijā aktīvos pretošanās dalībniekus sāka saukt par mežabrāļiem, un 1941. gada vasarā viņu pretošanās tika nosaukta par “Vasaras karu”.⁴⁵⁶ Pakāpeniski viņi iesaistījās militārās darbībās pret Sarkanās armijas vienībām un kolaboracionistiem. Šīs neregulārās taktiskās darbības radīja sajukumu un paniku daudziem padomju kareivjiem, kas baidījās no mežabrāļu aplenkuma un vēlējās bēgt.⁴⁵⁷ Mežabrāļu lielākais spēks bija vaļīgā organizatoriskā struktūra, spēja iejukt savā vidē un kopumā atbalstošie iedzīvotāji.⁴⁵⁸

3. Nacistu okupācija

Pēc vāciešu iebrukuma 1941. gada jūnijā Lietuvas *LAP* izveidoja pagaidu valdību, un to pašu centās izdarīt Igaunija. Šīs valdības nacisti drīz vien izformēja, un visas trīs Baltijas valstis, kā arī Baltkrievija, kļuva par Ostlandes sastāvdaļu. Rīgā bija izveidotas Ostlandes civilās administrācijas un militārās pavēlniecības iestādes, kā arī galvenās SS un policijas struktūrvienības.⁴⁵⁹ Tāpat kā citās okupētajās teritorijās nacisti pieprasīja darba spēku darbam visā Reichā. Ja šai prasībai pretojās, cilvēki tika aizvesti, ieslodzīti un sodīti ar nāvi.

4. Padomju Savienības otrā okupācija

A. Līdz 1944. gada sākumam padomju partizāni darbojās Austrumlietuvā, kas joprojām bija vāciešu okupācijā. Lietuvieši baidījās no Padomju Savienības atgriešanās un Lietuvas kā valsts iznīcināšanas. Tādējādi Lietuvas pretošanās kustības politiskais spārnis, Lietuvas atbrīvošanas augstākā komiteja, ar vāciešu atļauju izveidoja Lietuvas Teritoriālās aizsardzības spēkus, kas kļuva par Tēvijas gvardi.⁴⁶⁰ Vācieši sajuta apdraudējumu savai varai un centās tiešā veidā kontrolēt Tēvijas gvardi, panākot to, ka daudzi tās dalībnieki devās uz lauku apvidiem, lai sagatavotos partizānu karam pret Padomju Savienību.⁴⁶¹ 1944. gada jūnijā–augustā Padomju Savienība demonstratīvi vēlreiz atbrīvoja Lietuvu no vācu okupācijas. Masīvā Sarkanā armija neļāva izveidot organizētu pretošanos, tādējādi Padomju Savienība varēja ātri pāriet uz varas konsolidāciju.⁴⁶² Nākamo piecu mēnešu laikā padomju režīms

deportēja simtiem tūkstošus cilvēku – tā bija atmaksa par sadarbošanos ar vāciešiem.⁴⁶³

B. Kad padomju vara atkārtoti ieņēma Igauniju, tā izveidoja Tautas aizsardzības vienības, kuru sastāvā bija igauņi, kas iestājās iebiedēšanas rezultātā vai brīvprātīgi. Šīs vienības tika izveidotas, lai sagrautu pretošanos. Tās apsargāja pašvaldību ēkas, veica arestus un deportācijas un konfiscēja īpašumus.⁴⁶⁴ Daudzi to biedri bija zagļi un oportunisti, kas pievienojās, lai vadītu sociālos procesus. Viņi nodarbojās ar līdzpilsoņu iebiedēšanu, draudot ar izrēķināšanos un deportāciju.⁴⁶⁵

C. 1944. gada 17. jūlijā Padomju armija sasniedza Latvijas robežu, un drīz vien nacistu okupācijas vietā sākās padomju otrā okupācija. No Krievijas atgriezās Latvijas PSR valdība kā padomju okupācijas politikas instruments.⁴⁶⁶ 1944. gada rudenī Latvijā sāka attīstīties bruņota, organizēta pretošanās kustība.⁴⁶⁷

5. Trīs pretošanās posmi

A. Pretpadomju pretošanos Baltijas valstīs var iedalīt trijos posmos. Pirmajā posmā (no 1944. gada jūlija līdz 1946. gada maijam) notika lielākās kaujas, kā arī tika ciesti vislielākie zaudējumi. Simtiem partizānu mežos sapulcējās labi nostiprinātās nometnēs. Viņi uzbruka okupācijas iestādēm mazpilsētās, atbruņoja vietējo kolaboracionistu militārās vienības lauku apvidos, atbrīvoja arestētos cilvēkus un iznīcināja iesaucamo un kvotu pierakstus.⁴⁶⁸

B. Otrajā posmā (no 1946. gada maija līdz 1948. gada novembra) viņi izvairījās no liela mēroga kaujām pret padomju drošības spēkiem. Mežos palika apmēram 4000 partizānu, kas sadalījās mazākās grupās un pārvietojās uz īpašiem maskētiem bunkuriem, kas tika izbūvēti zem kūtiem, dzīvojamām ēkām, strautu nogāzēs, zem kartupeļu krautuvēm un koku saknēm. Ieejas bija krāsni vai zem krāsns un sausās vai ar ūdeni pildītās akās. Ja šie bunkuri tika atklāti, to iemītnieki bija slazdā, jo šīs konstrukcijas nebija piemērotas, lai aizstāvētos, un bieži vien tajos nebija bēgšanas iespēju.⁴⁶⁹

C. Trešajā un pēdējā posmā (no 1948. gada novembra līdz 1953. gada maijam) pretošanās kustība zaudēja savu spēku. Šajā laikā lielāka uzmanība tika pievērsta propagandai, izmantojot drukātos izdevumus. Tas tika darīts, lai attīstītu tautas nacionālo un pilsonisko apziņu, ka ir jāsaglabā pārliecība par cīņas sekmīgo iznākumu, kas galu galā vainagosies ar neatkarības atgūšanu.⁴⁷⁰

D. Otrajā un trešajā posmā, mazinoties partizānu militārajām darbībām, pieauga pilsoniskā nepakļaušanās. Ar šīm politiskajām darbībām tika traucētas padomju sponsorētās vēlēšanas un kolektīvizācijas programmas un cilvēki tika mudināti neatzīt padomju režīmu vai to pārstāvošās iestādes. Pretošanās kustība pat izdeva norādījumus, kā pilsoņiem uzvesties šīs okupācijas apstākļos. Tomēr, lai arī tika izdoti tūkstošiem kopiju periodisko izdevumu, kuru skaits mērāms desmitos, dziesmu, lūgšanu grāmatu un proklamāciju, kas tika drukātas slepenos pagrīdes bunkuros, pretošanās kustība nekad nespēja pārvarēt padomju informācijas dominanci iedzīvotāju vidū.⁴⁷¹

E. Mežos mītošajiem partizāniem pārtika parasti bija kritiskākā problēma. Parasti viņus atbalstīja vietējie lauksaimnieki, taču, pieaugot deportāciju apmēriem, šī atbalsta struktūra panīka. Tas lika mežabrāļiem rekvizēt pārtiku un materiālus no pārticīgākiem iedzīvotājiem un kolektīvizētajām saimniecībām, un bieži vien viņi izdeva apliecinājumus, apstiprinot šīs rekvizīcijas.⁴⁷²

F. Partizānu skaits strauji saruka pēc agrīnajām liela mēroga kaujām ar kritušajiem, atbalstītāju deportācijām un pēc dažu biedru atgriešanās legālajā dzīvē. *NKVD* pastāvīgi uzlaboja savas spējas noteikt pretošanās grupu atrašanās vietu un iefiltrēties tajās. Padomju īstenotā vardarbība un terors, spīdzinot un sodot ar nāvi sagūstītos kaujiniekus un izliekot viņu sakropļotos ķermeņus publiskos laukumos, arī darīja savu, ietekmējot mežabrāļu un iedzīvotāju morālo stāvokli. Visbeidzot, apjausma, ka Rietumu varas varētu nepildīt Atlantijas hartu, aktīvo pretošanos padarīja aizvien bezjēdzīgāku, līdz 1953. gadā tā beidzās.

6. Mežabrāļi

A. Lietuva

1) Lietuvas mežabrāļi bija vislabāk organizētā un plašākā grupa. Šajā kustībā tieši vai netieši bija iesaistījušies apmēram četri procenti Lietuvas iedzīvotāju. Vairums vīru, kas devās mežos, bija militārā iesaukuma vecumā. Kustībā iesaistītās sievietes veica kancelejas, sakaru un medicīniskos darbus. Mežabrāļi lielākoties bija lauksaimnieki. Tikai daži bija profesionālā dienesta kareivji, galvenokārt jaunākie militāro spēku virsnieki.⁴⁷³ Pretošanās kustībā bija iesaistījušies visa sociālā spektra pārstāvji.⁴⁷⁴ Laikposmā no 1944. gada līdz 1956. gadam pretošanās kustībā bija iesaistījušies apmēram 100 000 cilvēku.⁴⁷⁵

2) Mežabrāļu pirmais līmenis – “aktīvie frontes līnijas kareivji” – bija kareivji, kas nēsāja militārās uniformas, lai demonstrētu legitimitāti kā karadarbībā iesaistītie kareivji, nevis kā noziedzīgi bandīti. Viņi dzīvoja mežos pagrīdes bunkuros un tuneļos un bija bruņojušies ar vāciešiem un padomju kareivjiem atņemtajiem ieročiem.⁴⁷⁶

3) Mežabrāļu otrais līmenis bija “neaktīvie kareivji”, kuru līdzdalība bija pasīvāka. Viņi bija bruņoti, taču dzīvoja “legālu” dzīvi, iesaistoties kaujās vien tad, ja radās tāda izdevība.

4) Pēdējais līmenis bija “atbalstītāji”, kas bija ievērojama iedzīvotāju daļa. Viņi nodrošināja pārtikas krājumus, pajumti, izlūkdatumus un atbalstīja pagrīdes presi.⁴⁷⁷ Līdzīgi atbilstošie līmeņi pastāvēja arī Igaunijā un Latvijā.⁴⁷⁸ Šīs pretošanās operāciju koncepcijas izpratnē pirmais līmenis bija partizāni, otrais līmenis bija pagrīdes organizācija un trešais līmenis bija atbalstītāji un atbalsta tīkls.

5) Mežabrāļiem pievienojās dažādu motīvu dēļ, tostarp lai izvairītos no iesaukšanas Sarkanajā armijā, bailēs no vajāšanām par dalību agrākajās politiskajās apvienībās, ģimenes glābās no deportācijām, lauksaimnieki pretojās kolektivizācijai, padomju varas ienaidnieki zināja un bija pieredzējuši padomju iepriekšējo okupāciju.⁴⁷⁹

B. Igaunija

Pretošanās agrīnajā posmā Igaunijā dominējošā organizācija bija Bruņotās pretošanās apvienība (*RVL*), kas centās atgūt neatkarību. Tomēr tā bija ļoti hierarhiska, konvencionāli orientēta un reģistrēja visus savus biedrus, tādējādi viņus apdraudot. Cilvēki, kas vēlējās pretoties, bet bija piesardzīgi attiecībā uz šo organizāciju, pievienojās citām mazākām grupām, kas izveidojās par mežabrāļiem.⁴⁸⁰ Igaunijas lielākā mežabrāļu organizācija bija Bruņotā pretošanās līga, kas darbojās 1946.–1949. gadā 5–10 cilvēku grupās.⁴⁸¹

C. Latvija

Latvijā pretpadomju pretošanās organizācija arī sāka darboties nacistu okupācijas laikā, gatavojoties tam, ka Padomju Savienība atgriezīsies.⁴⁸² Kodolu veidoja bijušie kareivji, kas dienēja Latvijas vai Vācijas vienībās.⁴⁸³ Vēlāk viņiem pievienojās laucinieki, strādnieki un intelīgences pārstāvji, tādējādi aktīvie kareivji bija kopskaitā apmēram no desmit līdz piecpadsmit tūkstošiem.⁴⁸⁴ Latvijas mežabrāļi visaktīvāk darbojās meža biežokņos un purvainajos apvidos pie Latvijas robežām. Vietējie laucinieki piegādāja viņiem iztiku un izlūkdatumus.⁴⁸⁵ Tāpat kā citās Baltijas valstīs arī Latvijā NKVD pakāpeniski iefiltrējās mežabrāļu rindās un iznīcināja viņus kā grupas.⁴⁸⁶

7. Mežabrāļu stratēģija, operācijas un taktika

A. Stratēģija

1) Sākotnēji nevienā Baltijas valstī nebija vienotas pagrīdes iestādes, kas būtu pilnvarota izstrādāt stratēģiju, pārstāvēt kustību un meklēt ārvalstu atbalstu. Visā Baltijā pretošanās sāka attīstīties 1944. gadā, un šīs kustības uzskatīja, ka ir izšķirīgi svarīgi nodibināt uzticamību un leģitimitāti, lai piesaistītu Rietumu palīdzību. Tās cerēja saņemt ieročus, munīciju, medikamentus, sakaru iekārtas un politisko atbalstu, pildot Atlantijas hartu, kurā tika apstiprināts, ka visām nācijām ir tiesības atgūt savu zaudēto neatkarību.⁴⁸⁷

2) Lietuvas valsts atjaunošanas augstākā komiteja 1946. gadā izdeva uzsaukumu, kurā definēja savus mērķus, stratēģiju un taktiku.⁴⁸⁸ 1949. gada 16. februārī tā izveidoja Kustību Lietuvas atbrīvošanas cīņai (*LLKS*), pasludinot to par Lietuvas augstāko juridisko varu, kuras mērķis ir atjaunot neatkarīgu un demokrātisku republiku.⁴⁸⁹ Faktiski tā izveidoja ēnu valdību. Lietuvas partizāni pārņēma Lietuvas armijas militāro struktūru, pieņemot zvērestus, uzturot militāro disciplīnu un pakļaujoties kara tiesai. Lielākā viņu daļa nēsāja Lietuvas militāro spēku uniformas, kas bija izgreznotas ar tādiem Lietuvas simboliem kā bruņinieks uz zirga, trīskrāsu karogs un Vīta krusts.⁴⁹⁰

3) 1945. gada Igaunijas mežabrāļu grupas sāka uzbrukt mazākām NKVD vienībām, ciema padomēm, pagastu izpildkomitejām un kolaboracionistiem. Igaunijas Republikas vārdā no kooperatīviem un citiem valsts uzņēmumiem tika rekvizēta pārtika, apģērbs un nauda.⁴⁹¹ Sākotnēji mežabrāļiem bija sakari drošības iestādēs, kas ļāva viņiem izvairīties no daudzām operācijām, kuras bija vērstas pret pretošanās kustību. Mežabrāļi izplatīja arī politisku informāciju, izmantojot skrejlapas un laikrakstus.⁴⁹²

4) Septiņdesmit pieci procenti mērķu, pret kuriem vērsās mežabrāļi, bija civilie kolaboracionisti, kolhozi un citi publiski subjekti. Visbiežāk šie mērķi tika izraudzīti, lai atriebtos informatoriem un kolaboracionistiem. Daudzi mežabrāļi, kas padevās vai kuras padomju vara arestēja, tika sodīti ar nāvi vai deportēti uz Sibīriju.⁴⁹³

5) Lai arī Latvijā un Lietuvā organizētā pretošanās kustība bija daudz plašāka, labāk organizēta un aktīvāka, tiek lēsts, ka Igaunijā mežos joprojām slēpās 15 000–20 000 cilvēku, kas ir vairāk nekā viens procents no tā laika iedzīvotāju skaita.⁴⁹⁴ Daudzi šie igauņi ticēja, ka Rietumi drīz nāks palīgā (proti, gaidīja tā dēvēto “balto kuģi”).⁴⁹⁵ Mežabrāļiem pievienojās arī tie, kas vēlējās izvairīties no iesaukšanas Sarkanajā armijā, un bijušie Aizsardzības līgas un Tēvijas gvardes dalībnieki. Viņi veidoja mežabrāļu kustības kodolu. Pēc kara Igaunijā bija apmēram 30 000 mežabrāļu.⁴⁹⁶

6) Reaģējot uz to, padomju iestādes sāka masveidīgas militāras operācijas, lai notvertu mežabrāļus un viņu atbalstītājus. NKVD (vēlāk VDK) aģentu tīkls strauji auga, un aizvien biežāk tika rīkoti reidi mežos un uz zemnieku sētām.⁴⁹⁷

7) Igaunijas mežabrāļu vadības stratēģiju bija izstrādājis mazs cilvēku kopums, proti, Jerlets [*Jerlet*], Orass [*Oras*], Rādiķis [*Raadik*], Sāliste [*Saaliste*] un viņa brālis Sālists [*Saalists*]. Viens no rakstītājiem no šo personu uzvārdiem izveidoja akronīmu “JORSS” un nosauca viņu stratēģiju par “JORSS” stratēģiju. Līdzīgi kā Lietuvas un Latvijas partizāniem arī Igaunijas mežabrāļu galīgās sekmes bija atkarīgas no Rietumvalstu iejaukšanās. Tādējādi viņi gaidīja, kad sāksies Rietumvalstu karš ar Padomju Savienību, lai Igaunijā sāktu sacelšanos.⁴⁹⁸

8) Igaunijas “JORSS” organizācija tika izveidota 1947. gadā un izskausta 1949. gadā. Tās primārais mērķis bija panākt, lai mežabrāļi izdzīvo kā bruņots spēks, kas ir sagatavots un gatavs pievienoties Rietumiem karā pret PSRS. Otrs mērķis bija pārliecināt iedzīvotājus gāzt padomju varu. Trešais mērķis bija ievākt Rietumiem noderīgu informāciju un retranslēt to, lai palīdzētu tiem sagatavoties karam. Šie uzdevumi tika veikti, galvenokārt sākot no 1947. gada.⁴⁹⁹ Viņu stratēģiju var iedalīt vēl sīkāk (*skat. 3. tabulu. “JORSS” stratēģija – rezultāts, veidi un līdzekļi*).

“JORSS” stratēģija: rezultāts, veidi un līdzekļi			
Rezultāts	Veidi	Līdzekļi	Risks
Mežabrāļi ir gatavi kaujai, tiklīdz sākas Rietumvalstu un PSRS karš.	Mežabrāļi slepus izdzīvo un glabā ieročus. Grupas sazinās, lai mobilizētu mežabrāļus. Apgāde tiek nodrošināta ar atbalstītāju starpniecību un veicot konfiskācijas. Organizatoriskā struktūra tiek veidota bez ciešām saitēm drošības apsvērumu dēļ. Ilgtermiņa norādījumi, lai koordinētu dažādu grupu darbību.	Eksistē mežabrāļi. Apvidus ārpus apdzīvotām vietām. Dažādu grupu savstarpējā koordinēšana. Atbalstu sniedz vietējie iedzīvotāji. Valsts iestādes. Mežabrāļu disciplīna un morālais stāvoklis.	<i>Pieņemamība.</i> Padomju iestādes to nepieļauj un atbild ar vardarbību. <i>Pieņemamība/iespējamība.</i> Iedzīvotāju atbalsts ir izšķirīgi svarīgs (viņi atbalsta, kamēr redz jēgu vai kamēr necieš). <i>Pieņemamība/iespējamība.</i> Dažādu grupu kontrolēšana ir apgrūtināta. <i>Piekāpšanās.</i> Ja Rietumvalstis nesāk karu, stratēģija pilnībā jāmaina.
Sākoties karam, Igaunijas iedzīvotājus var mobilizēt uz bruņotu sacelšanos pret padomju varu, savukārt PSRS mobilizācija ir apgrūtināta.	Informācijas operācijas, skaidrojot mežabrāļu darbību mērķus, padomju varas noziedzīgo dabu un starptautisko politisko stāvokli. Tiek ņemtas vērā	Skrejlapas, brošūras. Aprīkojums plašsaziņas līdzekļu kompilēšanai. Mutiskas informācijas izplatīšana. Dati informācijas operācijām (padomju	<i>Iespējamība.</i> Lai izplatītu rakstisku informāciju, ir nepieciešamas drukas iekārtas. <i>Iespējamība.</i> Ir jābūt pieejamiem resursiem, lai uzbruktu padomju varai un apbruņotu iedzīvotājus.

	<p>iedzīvotāju intereses.</p> <p>Skaidru mērķu demonstrēšana darbībā (bruņoti uzbrukumi padomju pārstāvjiem un vietām).</p> <p>Identificē plašas sabiedrības locekļus, kas ir piemēroti mobilizācijai (fiziskā spēja, attieksme).</p> <p>Iedzīvotāju apbruņošana mobilizācijai ar palīdzību no ārienes.</p>	<p>iestāžu noziegumi, cilvēku attieksme, pretpadomju darbības, ko īsteno ārvalstis).</p> <p>Informācija, kas nepieciešama mērķu identificēšanai (fiziskie parametri, mērķa izraudzīšanās pamatojums).</p> <p>Resursi bruņotu darbību veikšanai.</p> <p>Sakari ar Rietumvalstīm.</p>	<p><i>Iespējamība.</i> Nav sakaru ar Rietumvalstīm.</p>
<p>Rietumvalstu un mežabrāļu rīcībā ir stratēģiska informācija, kas nepieciešama kara sagatavošanai un īstenošanai.</p>	<p>Informācijas vākšana (politiskais un ekonomiskais stāvoklis Igaunijas PSR, cilvēku attieksme, padomju drošības iestāžu un bruņoto vienību atrašanās vieta/veids).</p> <p>Informācijas retranslēšana uz ārvalstīm.</p>	<p>Vietējie iedzīvotāji. Kolaboracionisti, kas sadarbojas ar padomju iestādēm (padarīt tos par dubultaģentiem).</p> <p>Mežabrāļi spēj iegūt izlūkdatumus (prasmes, disciplīna, sakari, spēja pārvietoties pa apkārtni).</p> <p>Sakaru kanāli (radiostacijas, pasta pakalpojumi, kurjers, valsts plašsaziņas līdzekļi).</p>	<p><i>Iespējamība.</i> Pārliecināt kolaboracionistus sadarbīties (ar kompromitēšanu, materiālā veidā, ar spēcīgu ideoloģisko stāju).</p> <p><i>Iespējamība.</i> Sakaru sistēmas izveidošana (kanāli, metodes, abu pušu vēlme).</p>

3. tabula. “JORSS” stratēģija: rezultāts, veidi un līdzekļi⁵⁰⁰

B. Operācijas un taktika

1) Pretošanās operāciju mērķis bija atbalstīt stratēģisko mērķi – valsts atbrīvošanu, ko izdara Rietumu varas, pamatojoties uz Atlantijas hartā noteikto “pašnoteikšanās” deklarāciju.⁵⁰¹ Tādējādi grupas biedri ticēja, ka viņiem jāturpina pretošanās, līdz ieradīsies palīdzība. Tikai pēc tam viņi varētu koncentrēties uz padomju varas gāšanu. Tādējādi viņi izvēlējās mazāk agresīvu stratēģiju, proti, minimālu vardarbību, lai izvairītos no liela mēroga uzbrukumiem no Padomju Savienības puses.⁵⁰²

2) Lietuviešu darbības bija vērstas uz to, lai 1) novērstu valsts sovjetizāciju, iznīcinot komunistu aktīvistus un NKVD spēkus laukos, 2) nodrošinātu sabiedrisko kārtību, aizsargātu iedzīvotājus no laupīšanām, ko veic civiliedzīvotāji vai Sarkanās armijas kareivji, 3) atbrīvotu politieslodzītos, 4) piespiestu boikotēt PSRS Augstākās padomes vai marionešu valsts vadības vēlēšanas, 5) izjauktu lietuviešu jauniešu iesaukšanu Sarkanajā

armijā, 6) traucētu īstenot zemes nacionalizāciju un kolektivizāciju un 7) novērstu krievu kolonistu apmešanos uz deportēto lietuviešu zemes un viņu mājās.⁵⁰³

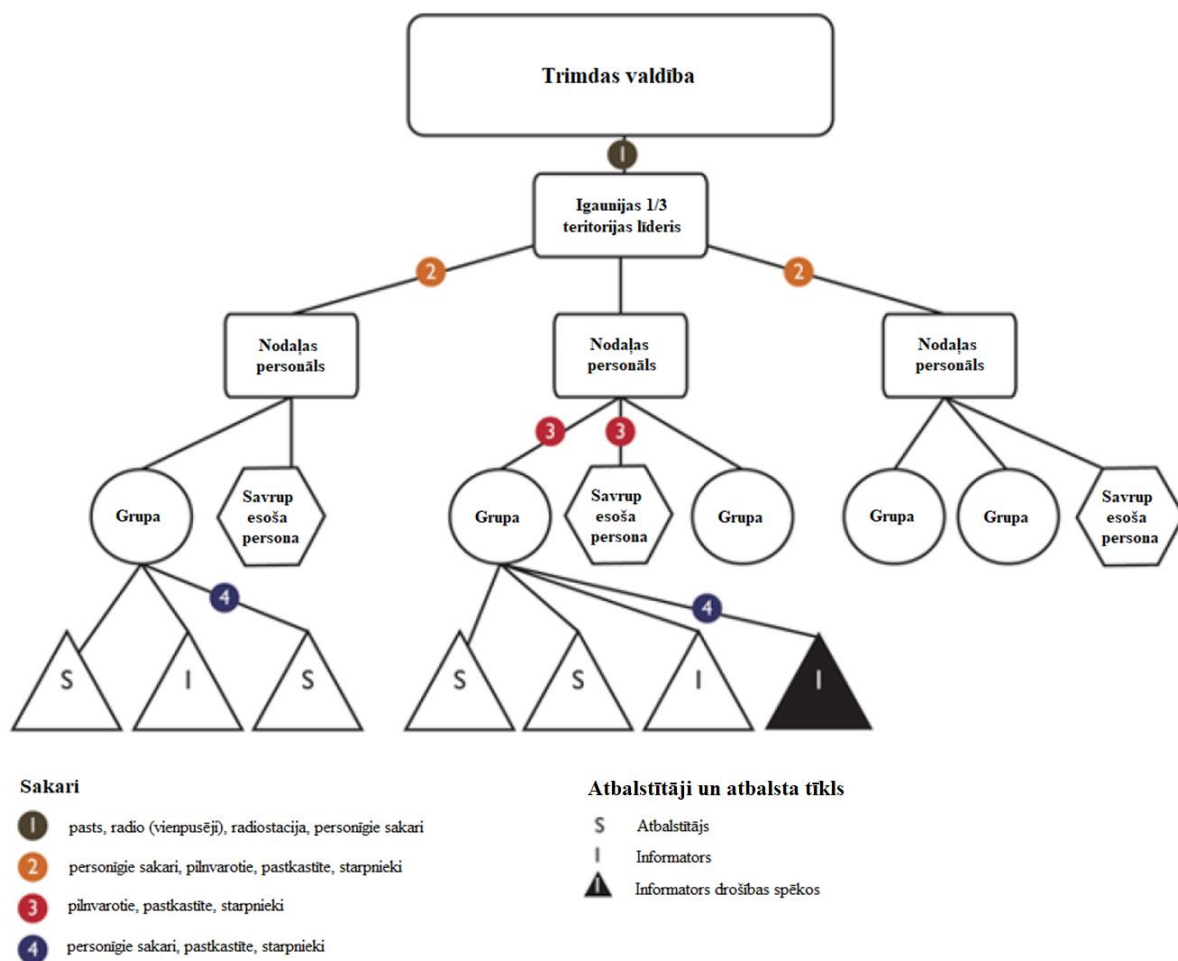
3) Īstenojot operācijas, sākotnēji bija līdz pat 800 vai vairāk vīru lielas partizānu vienības, kas cīnījās asiņainās kaujās pret Sarkanu armiju Lietuvas ziemeļaustrumos. Padomju spēki varēja viegli aizstāt savus zaudējumus, savukārt partizāni to nevarēja, turklāt bija viegli atklāt lielu partizānu formējumu atrašanās vietu un tos iznīcināt. Šī cīņas metode turpinājās līdz 1945. gada vidum.⁵⁰⁴ Mežabrāļi turpināja terorizēt padomju amatpersonas, uzbrūkot valdības ēkām, uzbrūkot no slēpņa NKVD karaspēka vienībām, rīkojot atentātus pret komunistu līderiem un uzbrūkot cietumiem, lai atbrīvotu ieslodzītos biedrus.⁵⁰⁵

4) Saskaņā ar “JORSS” stratēģiju (3. tabula) bija jāizveido organizatoriskā struktūra. Attīstīta organizācija aptvēra visu Igauniju (*skat. 18. att.*), un valsts tika sadalīta trijos apgabalos.⁵⁰⁶ Katram apgabalam bija savs personāls, kas pārraudzīja apmēram vienu trešdaļu Igaunijas teritorijas. Sakariem izmantoja vidutājus, pastu un kodētus radio ziņojumus. Katru šo apgabalu pārraugošais personāls trīs līdz piecu cilvēku sastāvā vadīja nodaļas, kurās darbojās 3–5 cilvēki, kas bija to pakļautībā, kā arī koordinēja šo nodaļu savstarpējās darbības. Primārās darbības bija izdzīvošanas un konflikta novēršanas darbības.⁵⁰⁷

5) Ārpus formālās organizācijas bija atbalstītāji un piekritēji. Atbalstītāji nodrošināja mežabrāļus ar materiālām precēm, izmitināšanu, medicīnisko palīdzību un transportu. Daudziem lauksaimniekiem bija vienošanās ar mežabrāļiem par pārtiku apmaiņā pret lauku darbiem. Katra grupa bija pašpietiekama, proti, augstākajā līmenī netika turēti centralizēti līdzekļi, kas tiek sadalīti lejupējā ķēdē.⁵⁰⁸

6) Lai šāda decentralizēta organizācija darbotos, bija nepieciešama stingra vadība un disciplīna vietējā līmenī. To noteica mežabrāļu sociālais statuss un izstrādātā disciplīna slēpties mežos un gadiem ilgi veikt slepenas darbības, esot ienaidnieka aplenkumā. Organizatoriskā struktūra (*skat. 18. att.*) bija šūnu struktūra.⁵⁰⁹

7) Kad mežabrāļi veica laupīšanu vai zādzību sevis uzturēšanai, padomju režīmam tika dota iespēja izmantot efektīvu propagandu pret viņiem, tādējādi zaudējot iedzīvotāju zināmu atbalstu un liekot padomju iestādēm attīstīt savu izlūkošanas tīklu. Tāpēc mežabrāļi centās no tā izvairīties, veicot darbus apmaiņā pret materiālo atbalstu.⁵¹⁰

18. att. Martina Herema [Martin Herem] skice Igaunijas mežabrāļu stratēģijai (komforta zonas modelis).⁵¹¹

8. Padomju taktika un operācijas

A. Sākotnēji padomju režīms pret partizāniem vērsās, rīkojot asiņainas kaujas pret lieliem formējumiem, kurās tas varēja atļauties daudz kritušo. Šo kauju rezultātā pretošanās dalībnieku skaits kritās, kā arī mežabrāļi atgriezās civilajā dzīvē. Padomju režīms saprata, ka pretošanās kustības izdzīvošana un jo īpaši mežabrāļu izdzīvošana ir atkarīga no lauku kopienas atbalsta. Tāpēc tas vērsās pret iedzīvotājiem, lai mazinātu tautas atbalstu.

B. Pirmkārt, padomju režīms īstenoja zemes reformu, atņemot zemi vidusšķirai un pārticīgajiem saimniekiem un sadalot to zemākai šķirai un bezzemniekiem. Vidusšķiras lauksaimnieki bija tie, kas visvairāk palīdzēja partizāniem. Tas radīja iekšējo šķiru cīņu un ļāva padomju režīmam par sevi radīt priekšstatu, ka tas ir nabadzīgo aizstāvis. Tā rezultātā tika panākta vismaz neliela pielāgošanās un neitralitāte pret padomju varu, vienlaikus tika būtiski samazināti pretošanās kustībai pieejamie resursi. Lietuvā padomju vara Viļņu, kas pirms kara bija Polijas sastāvā, atdeva Lietuvai, tādējādi gūstot zināmu politisko atbalstu un vājinot opozīciju.

C. Otrkārt, 20. gs. 40. gadu beigās padomju režīms Baltijas valstīs īstenoja masveida deportācijas. Desmitiem tūkstoši cilvēku tika deportēti uz Sibīriju. Tam bija divējāda iedarbība; pirmkārt, tūlītēji pieauga to personu skaits, kas glābjoties bēga no deportācijas un

pievienojās pretošanās kustībai, otrkārt, līdztekus deportācijām tika iznīcināti plašas sabiedrības veidotie atbalsta tīkli, kas nodrošināja pārtiku, piegādes un informāciju. Mežos mītošie partizāni tāpēc bija spiesti gādāt sev pārtiku un rekvizēt pārtiku un krājumus no vietējiem iedzīvotājiem. Rekvizīcijas savukārt signalizēja iestādēm par partizānu klātbūtni, un pieauga slogs iedzīvotājiem.

D. Treškārt, Baltijā kolektivizācija tika virzīta daudz straujāk nekā citviet, mazinot pretošanās kustības piekritēju skaitu. 1949. gada sākumā visā Baltijā 3,9–8 % zemes bija kolektivizēta. Gada beigās Lietuvā bija kolektivizēti 62 % zemes, Igaunijā – 80 % un Latvijā – līdz pat 93 %. Lauksaimnieki, kas pretojās, tika deportēti. Morālais un materiālais atbalsts pretošanās kustībai samazinājās.⁵¹²

E. *NKVD* vervēja arī vietējās etniskās militārās vienības, lai radītu priekšstatu, ka notiek pilsoņu karš, nevis partizānu karš pret padomju okupāciju. Mežabrāļi tika pastāvīgi raksturoti kā “bandīti”. To bija viegli atspēkot tūlītēji pēc okupācijas, kad mežabrāļi bija uniformās, bija organizēti lielās vienībās un īstenoja konvencionālas kaujas.

F. Izšķirīgi svarīgs izlūkdatu iegūšanas instruments bija spīdzināšana. Lietojot to efektīvā veidā, tika iegūts daudz noderīgas informācijas, tomēr tās dēļ daudzi partizāni deva priekšroku pašnāvībai, nevis lāvās padoties. Ir daudz nostāstu par to, kā aplenkās partizānu vienības varonīgi ar šaušanu centās izlauzties no bezcerīgām situācijām.⁵¹³

G. Citas iebiedēšanas metodes, ko izmantoja padomju vara, bija vietējo partizānu publiska pakāršana un pretošanās kustības cīnītāju liķu publiska izlikšana tirgus laukumos, dažkārt neķītrās pozās. Vietējie iedzīvotāji bieži vien tika piespiesti tuvumā aplūkot šos liķus tā, lai *NKVD* aģenti varētu novērot viņu emocionālo reakciju un tādējādi izskaitļot līdzjutējus un ģimenes locekļus, kas citādi nebija zināmi. Šīs personas tad tika arestētas un pratinātas sīkākas informācijas iegūšanai, un bieži vien deportētas uz Sibīriju. Lai no tā pasargātu draugus un ģimeni, ja sagūstīšana kļuva nenovēršama, daudzi mežabrāļi sevi nogalināja, turot granātu pie galvas, lai netiktu identificēti.⁵¹⁴ Plaši izplatīta metode bija arī māju un saimniecību dedzināšana, ja bija aizdomas, ka tās pieder pretošanās dalībniekiem.⁵¹⁵

H. 1946. gadā padomju režīms pievienoja pseidopartizānu taktiku. Šīs grupas mēdza apgalvot, ka ir pretošanās dalībnieki no cita apgabala, sarunāja tikšanos ar īstajiem pretošanās dalībniekiem un tad viņus visus nogalināja. Šīs grupas arī laupīja un slepkavoja mežabrāļu vārdā, lai viņus diskreditētu.⁵¹⁶

I. Publiski padomju režīms solīja nesaukt pie atbildības, ja pretošanās dalībnieki piekristu atteikties no pretdarbības un atdot vismaz vienu ieroci. Tomēr praksē, kad šie pretošanās dalībnieki padevās, viņiem tika draudēts ar deportācijām, ja viņi nesniegs informāciju par bijušajiem biedriem vai nepiekritīs kļūt par *NKVD* aģentiem. Vairums pretošanās dalībnieku, kuriem tika piedāvāta šāda izvēle, piekrita sadarboties, taču neko nedarīja, lai palīdzētu *NKVD*, un izvairījās no sevis paša un ģimenes locekļu deportēšanas, nenododot biedrus. Tomēr daži nodeva savus biedrus.⁵¹⁷ Padomju režīmam izdevās arī sekmīgi iefiltrēt savus aģentus faktiskās pretošanās organizācijas šūnās. Daži no šiem aģentiem bija Baltijas ekspatrioti komunisti, kas dzīvoja Padomju Savienībā un kas varēja viegli saplūst ar saviem tautiešiem.

J. Līdz 20. gs. 50. gadu sākumam padomju režīms nodibināja īpašas grupas pretošanās šūnu meklēšanai un uzraudzīšanai. Šīs grupas izveidoja detalizētu ainu par šūnām, kuras tās uzraudzīja, piemēram, uzzināja īsto vārdu, uzvārdu, kodēto vārdu, uzvedību, saziņas metodes

un kontaktus. Tiklīdz tika gūta pārlicība, ka par dalībniekiem ir zināms praktiski viss, šīs grupas rīkojās, lai likvidētu visus vienā reizē. Sarūkot pretošanās dalībnieku skaitam, mazinājās arī iedzīvotāju atbalsts viņiem.⁵¹⁸

9. Pretošanās iznīkšana

A. Visā Baltijā līdz ar straujām sociālās kārtības izmaiņām, ekonomiskā stāvokļa pasliktināšanos un personīgās drošības trūkumu cilvēki sāka vairāk koncentrēties nevis uz ideoloģiju un nacionālo neatkarību, bet gan uz izdzīvošanu. Padomju varai paramilitāro vienību bijušie dalībnieki un Vācijas armijā dienējušie bija izcili mērķi, lai tiktu savervēti kā informatori, ņemot vērā viņu kompromitējošo pagātņi un bailes no sodīšanas. Smags trieciens kustībai bija masu deportācijas un kolektivizācija 1949. gada martā. Daudzi atbalstu sniedzošie lauksaimnieki un viņu ģimeņu locekļi tika deportēti uz Sibīriju. Šo lauksaimnieku aizvešanas un piespiedu kolektivizācijas rezultātā mežabrāļi zaudēja savus atbalstītājus.⁵¹⁹ Šie pasākumi smagi iedragāja organizāciju.⁵²⁰ Šādā vidē un drošības iestāžu pacietīgo un nežēlīgo darbību rezultātā laikposmā no 1949. gada rudens līdz 1950. gada pavasarim organizācijas praktiski tika iznīcinātas. Primārais neizdošanās iemesls bija tas, ka “nodevību izdarīja tie, kas konstatēja, ka ir nodoti”.⁵²¹

B. Sākumā 1945. gada vasarā absolūtais vairākums cilvēku, ko bija nogalinājuši mežabrāļi, bija civiliedzīvotāji – kolaboracionisti un komunisti. Pretošanās kustība sevi attēloja kā alternatīvo varu, taču tādējādi tai bija jāuzspiež arī savi noteikumi. Tas nozīmē, ka tai bija jāvēršas pret civiliedzīvotājiem. Tāpēc tā pārāk entuziastiski sodīja tos, kas sadarbojās [ar pretinieku]. Turklāt visā Baltijā tā rezultātā tika īstenotas dažas neglītas un neapdomīgas darbības.

C. Galu galā liela daļa iedzīvotāju visā Baltijā uzskatīja, ka partizāni cīnās par zudušu lietu, un vienkārši vēlējās izbeigt vardarbību. Turpmākajos pēckara gados, sarūkot mežabrāļu skaitam un vienlaikus pieaugot viņu darbībām pret civiliem mērķiem, kas tika vērstas uz kolektivizācijas un kolaboracionisma apkarošanu, tautas atbalsts viņiem izgaiss. Nodevības kļuva par galveno metodi, kā atrast un iznīcināt palikušās pretošanās šūnas, jo aizvien vairāk cilvēku centās pielāgoties situācijai, kuru viņi nespēja mainīt.⁵²²

D. Līdz 1953. gadam padomju iestādēm izdevās apspiest aktīvo bruņoto pretošanos. Igaunijā pretošanās prasīja apmēram 2000 mežabrāļu dzīvību, un daudzi tūkstoši tika arestēti un aizsūtīti uz Sibīrijas ieslodzījuma nometnēm. Pēc 1953. gada pretošanās kļuva aizvien neregulārāka, lai arī daži partizāni palika mežos vēl vairākas desmitgades.⁵²³ Cīņa Igaunijā nebija tik plaša un bija mazāk centralizēta nekā Lietuvā un Latvijā.⁵²⁴

10. Organizētas pretošanās beigas

Kad Baltijā izdzisa mežabrāļu pretošanās, vienīgā atlikusī cerība atbrīvoties no okupācijas bija Rietumu iejaukšanās. Sūtņiem bija izdevies slepeni pamest Baltijas valstis un ierasties Rietumvalstu galvaspilsētās, lai lūgtu palīdzību. Visievērojamākā no misijām bija tā, ko bija veicis Lietuvas sūtņis Jozs Luks [*Juozas Luksa*]. Viņš aizbēga no Lietuvas ar vēstulēm Romas pāvestam un Apvienoto Nāciju Organizācijai, kurās bija raksturota okupācijas brutalitāte. Viņš saņēma vien morālu atbalstu un niecīgus centienus no Rietumu izlūkdienestiem. Lietuvā viņš atgriezās 1950. gadā, kad pretošanās kustība bija būtiski sarukusi. Viņu medīja tūkstošiem NKVD aģentu. Viņš tika nodots, viņam tika sarīkots uzbrukums no slēpņa, un viņš tika nošauts. Lai arī Lietuvas pēdējā partizānu grupa tika iznīcināta 1956. gadā, daži Lietuvas

pretošanās dalībnieki slēpās bunkuros vai vietējo iedzīvotāju sniegtās patvēruma vietās līdz pat 20. gs. 60. gadiem. Divi Igaunijas mežabrāļi Hugo [*Hugo*] un Aksels Motusi [*Aksel Mottus*] tika notverti vien 1967. gadā pēc vairāk nekā divdesmit gadus ilgas dzīvošanas mežā pazemes bunkuros.⁵²⁵

11. Kopsavilkums

A. Atjaunošanās spēja. Igaunija un Latvija kopš astoņpadsmitā gadsimta bija ilgstošā Krievijas varā un ieguva savu neatkarību pēc 1. pasaules kara, savukārt Lietuva ar pārtraukumiem bija Polijas hercogistes sastāvdaļa. Visās trijās valstīs bija spēcīga nacionālisma apziņa, un tās nevēlējās, lai to lielie kaimiņi tās atkal pārņemtu. Šis nacionālisms bija mugurkauls, kas stiprināja pret padomju dominanci vērsto pretošanos.

B. Pretošanās plānošana pirmskonflikta fāzē. Molotova–Ribentropa pakts pārsteidza Baltijas valstis nesagatavotas. Tām neatlika laika, lai organizētu un izstrādātu pretošanās spējas īsajā laika periodā, pirms Staļins tās iekļāva kā Padomju Sociālistiskās republikas. Šajā periodā katra valsts izveidoja pretošanās grupas, taču bez valsts līmeņa organizācijas. Pēc tam tās laipni uzņēma vāciešus, kas patrieca padomju karaspēku, taču cieta no nacistu represijām un nevarēja izstrādāt valsts līmeņa organizāciju, lai pretotos padomju spēkiem, kas atgriezās 1944. gadā.

C. Pretošanās integrēšana konflikta laikā. Visās šajās valstīs vairākas organizācijas, kas pastāvēja 1944. gadā, galu galā apvienojās lielākās jumta organizācijās. Visticamāk, tas bijis tāpēc, ka mazinājās dalībnieku skaits, spējas un cerības, tādējādi katrai atsevišķai organizācijai bija mazākas izredzes izdzīvot. Komunistu pretošanās grupas neattīstījās un nekonkurēja ar grupām, kuras centās panākt neatkarību, kā tas bija Francijā un Polijā.

D. Ārējais atbalsts pretošanās kustībai. Neraugoties uz Atlantijas hartā noteiktajiem mērķiem, ASV un Lielbritānija Jaltas konferencē atdeva Baltijas valstis Padomju Savienībai, kā to bija izdarījušas arī ar Poliju. Baltijas pretošanās kustība nesauņēma nekādu būtisku Rietumvalstu atbalstu.

E. Pretošanās stratēģija. Mežabrāļi paļāvās uz Rietumu varu iejaukšanos, lai tos atbrīvotu no padomju režīma. Viņu stratēģija bija saglabāties kā spēkam, lai būtu gatavībā palīdzēt Sabiedroto armijām, kad tās cīnīsies ar padomju režīmu Baltijā, un būt gatavībā atgūt valsts suverenitāti. Tālab pēc liela mēroga kaujām pret Sarkano armiju 1944. gadā, kas nodarīja lielus zaudējumus, viņi turpināja vien mazāka mēroga operācijas pret mazākām padomju vienībām un centās novērst sadarbošanos ar padomju režīmu.

F. Suverenitātes atjaunošana. Visas trīs valstis atjaunoja suverenitāti vien pēc Padomju Savienības izjukšanas 1991. gada decembrī. Lietuva bija pirmā padomju republika, kas izlauzās no Padomju Savienības 1990. gadā, un tai 1991. gadā sekoja Igaunija un Latvija.

E PIELIKUMS

AUKSTĀ KARA PRETOŠANĀS GADĪJUMU IZPĒTE

Neviena valsts nedrīkst pieļaut, ka tās drošība ir pilnībā atkarīga no tā, vai citas valstis, kas apņēmušās ievērot tiesiskumu, to godīgi ievēro.

Artūrs Belfors [Arthur Balfour]

1. Ievads

Aukstā kara laikā izveidoto pretošanās organizāciju analīze šeit ir sniegta kā piemērs, lai ilustrētu, kas *tika darīts* un ko *varēja darīt*. Šo gadījumu izpēte sniedz pieredzi, ko mēs varam no šiem gadījumiem mācīties. Šajā izpētē ir sniegti kļūdu piemēri un labas idejas, ko var pielāgot mūsdienai. Termins "aizmugures spēki" visos šajos piemēros par Eiropas valstīm pēc 2. pasaules kara ir izmantots, lai atsauktos uz to, ko mēs šajā koncepcijā dēvējam par pretošanās organizācijām. To, ka tiek izmantoti atšķirīgi termini, var skaidrot ar attiecīgo laiku kontekstu un skatījumu. Šos aizmugures spēkus vispirms organizēja atsevišķas dalībvalstis, un tad tie tika apvienoti zem NATO jumta. Katrā valstī ir nedaudz atšķirīgi iemesli, kāpēc tika nodibināti šie aizmugures spēki, un katrs no šiem piemēriem sniedz mācību mūsdienām. Pirmajā gadījumā ir runa par ASV atbalstu šādām organizācijām, savukārt pārējos gadījumos uzmanība ir vērsta uz valsts līmeņa aizmugures organizācijām, kas tika izveidotas vairākās Eiropas valstīs pēc 2. pasaules kara. Dažas no šīm organizācijām izauga no esošajām organizācijām, kas bija iesaistītas cīņā pret nacistiem, savukārt citas izveidoja valsts, lai pretotos okupantam, lai arī tai nav bijis šādas agrākas pieredzes (piemēram, Šveice).

2. Gadījumu izpētes kopsavilkums

A. Pirmā gadījuma izpēte attiecas uz sistēmu, ko ASV izveidoja, lai atbalstītu savu NATO sabiedroto aizmugures spēkus. Šis gadījums atšķiras no pārējiem tādā ziņā, ka tiek analizēta ASV iestāžu palīdzība sabiedroto un partnervalstu aizmugures organizācijām. Tas ir būtiski, jo ASV, tās sabiedrotajiem un partnervalstīm ir savstarpēji jāsaprotas un jābūt vienotai bāzei. Valstīm, kas gatavas sniegt savstarpēju palīdzību šajos centienos, ir jāizveido sadarbība, noslēdzot oficiālus nolīgumus un veicot praktiskas mācības, lai veidotu kopīgu saprašanās pamatu.

B. Nākamajā piemērā ir analizēta Šveice, piedāvājot 1) skatījumu, kā neitrāla valsts gatavojas pretošanās kustībai, kā arī 2) piedāvājot ļoti pilnīgu un pārskatāmu modeli. Šis gadījums ir unikāls ar to, ka Šveice ir ne tikai ļoti pretoties un atjaunoties spējīga sabiedrība, bet ir arī izmantojusi savu gribu pretoties iespējamajam okupantam kā spēcīgu atturošu līdzekli pret šādu iespēju.

C. Itālijas aizmugures spēku veidošanas gadījuma izpēte piedāvā skatījumu, kā pretošanās spēja ir dzimusi tieši kara rezultātā. Šai pretošanās organizācijai, kas tika izveidota, lai pretotos komunistu nemieriem, saknes ir meklējamas vēl pirms 2. pasaules kara beigām. Itālijas spējas sākumā tika koncentrētas uz pārrobežu draudiem, ko radīja tās komunistiskais kaimiņš Dienvidslāvija, un uz bailēm no iefiltrēšanās caur šo robežu, kā arī uz bailēm no atbalstītājiem, kas piedāvā sadarbību Itālijas robežās. Šis gadījums sniedz mācību par šādas organizācijas iespējamu ļaunprātīgu izmantošanu un nepareizu virzienu. Tas palīdz izskaidrot,

kāpēc pretošanās organizācijas ir jāveido saskaņā ar stingru un piemērotu politikas un tiesisko regulējumu un kāpēc tām ir jākoncentrējas vienīgi uz pretošanos iespējamam okupantam un nav jācenšas līdzināties iekšējai izlūkošanas organizācijai vai jādarbojas pret diversiju grupām vai indivīdiem. Abus šos uzdevumus labāk veic faktiskās izlūkošanas un tiesībsardzības iestādes. Visbeidzot, Itālijas aizmugures darbība, kas ir pazīstama kā operācija “Gladio”, ļauj izpētīt, kādas sekas rada tas, ka nav izveidots skaidrs šādu organizāciju politikas un tiesiskais regulējums. Itālijas operācijas “Gladio” negatīvās politiskās atklāsmes galu galā palīdzēja izformēt lielāko daļu aizmugures organizāciju visā Rietumeiropā periodā pēc Aukstā kara beigām, vienlaikus tā atstāja ļoti negatīvu iespaidu par šādām organizācijām politiķu un iedzīvotāju prātos.

D. Norvēģija līdzīgi lielākajai daļai Rietumeiropas valstu izveidoja savas pretošanās spējas, reaģējot uz komunisma draudiem. Šajā pētījumā tiek izskatīts, kā tika izveidotas pretošanās spējas, kas pakāpeniski galu galā kļuva par visaptverošām spējām. Ņemot vērā Norvēģijas ģeogrāfiju, iedzīvotājus un vēsturisko pieredzi, tiek piedāvāts vēl viens skatījums uz pretošanās organizāciju izveidi. Ļoti līdzīgi kā Itālijā, arī Norvēģijas pretošanās spējas vēlāk cieta neatbilstīga tiesiskā un politikas regulējuma dēļ.

3. Secinājumi

Katrs no šiem pētījumiem ļauj saskatīt, kāda nozīme ir tiesiskajam un politikas regulējumam, ko miera laikā izveido iespējamā pretošanās valsts un ārējie sabiedrotie un partneri, kas gatavi piedāvāt palīdzību. Ir acīmredzami, ka pretošanās organizācija nav jāizmanto, lai ievāktu izlūkdatumus par politisko opozīciju vai lai apkarotu saskatītos iekšējos nemierus, pat ja tie tiek kūdīti no ārvalsts. Turklāt valsts pretošanās organizācijas politiskais atbalsts ir nesaraucjami saistīts ar regulējumu, kas izveidots, lai atbalstītu šo organizāciju, tādējādi pilsoņu kopums ar to šai organizācijai piešķir leģitimitāti, kas var saglabāties okupācijas laikā.

1. GADĪJUMA IZPĒTE. VĒSTURISKĀ ASV ATBALSTA SISTĒMA NATO AIZMUGURES GRUPĀM⁵²⁶

Ja es vienmēr šķietu sagatavojies, tad tas ir tāpēc, ka pirms ko uzsāku, esmu bijis ilgās pārdomās un esmu paredzējis, kas varētu notikt. Ne jau pēkšņa un slepena ģeniāla atklāsme man pasaka priekšā, kas man būtu jādara apstākļos, ko citi nav paredzējuši; es esmu par tiem domājis un tiem gatavojies.

Napoleons Bonaparts

1. Vispārīga informācija

ASV uzskatīja, ka koncepcija par aizmugures organizācijām Rietumeiropā ir daļa no pasākumu pilna kopuma, kas tiek uzskatīti par atbildes pasākumiem uz padomju draudiem un darbībām. Aizmugures organizācijas tika turētas nošķirti no citām izlūkošanas darbībām. Tomēr, “ja jūs būtu izmantojuši vietējo arodbiedrību, lai cīnītos pret komunistiem, pastāv visai liela iespēja, ka jūs būtu lūguši tos pašus arodbiedrības līderus [iesaistīties] aizmugures tīklā.”⁵²⁷

2. Nacionālās drošības padomes dokuments Nr. 68 (NSC 68)

A. Svarīgākais ASV dokuments, kurā ir sniegts pamatojums par reakciju uz Padomju Savienības draudiem, bija Nacionālās drošības padomes 1950. gada 14. aprīļa dokuments Nr. 68 (NSC 68):

ASV un citām brīvām valstīm šobrīd nav gatavībā esošu un tūlītēji pieejamu spēku, lai sakautu lokālas padomju spēku pārvietošanās ar lokālām darbībām, bet ir jāpieņem sakāves vai arī jāuzskata, ka šīs lokālās pārvietošanās ir pamats karam – tam mēs neesam gatavi. Šī situācija rada milzīgu satraukumu mūsu sabiedrotajiem, jo īpaši Rietumeiropā, kurā totālais karš sākotnēji nozīmē padomju okupāciju. (..) ⁵²⁸

[Tāpēc ir nepieciešams] stiprināt virzību uz nepadomju nāciju savienotajām valstīm un palīdzēt tādām no šīm valstīm, kas spēj un vēlas sniegt nozīmīgu ieguldījumu ASV drošībā, palielināt savu ekonomisko un politisko stabilitāti un savas militārās spējas. ⁵²⁹

B. Dokumentā NSC 68 un citos NSC īstenošanas dokumentos tika izstrādāts darbību kopums, kas tika uzskatīts par pamatotu, lai tiktu īstenots nolūkā tikt galā ar Padomju Savienības draudiem. Šīs darbības ir militārā palīdzība un apmācība, ekonomiskā palīdzība Rietumeiropai, tiešas paramilitāras operācijas, kas veiktas pret Padomju Savienību, un aizmugures spēki.

3. Politikas koordinēšanas birojs (OPC)

A. ASV aizmugures programmas pirmsākumi ir meklējami, kad ar Nacionālās drošības padomes direktīvas 10/2 pilnvarojumu 1948. gada 18. jūnijā tika izveidots Politikas koordinēšanas birojs (OPC).⁵³⁰ OPC bija CIP Uzdevumu direktorāta priekštecis. Tā kā OPC bija CIP struktūrvienība, tas saņēma norādījumus no Valsts departamenta un Aizsardzības departamenta. Tam bija uzdots organizēt un atbalstīt “partizānu kustību” un “pagrīdes armijas”. Tā sākotnējais uzdevums bija palīdzēt Austrumeiropas valstīm atbrīvoties no

komunistu kontroles un atspiest atpakaļ padomju robežu līdz Krievijas robežai.⁵³¹ NSC 10/2 bija noteikts, ka papildus ASV valdības atklātajām ārvalstu darbībām ir jāveic slepenas operācijas, jo “PSRS veic slepenas darbības”. Tajā bija arī ieteikts par šīm darbībām uzlikt atbildību jaunai struktūrvienībai. Šai jaunajai struktūrvienībai, *OPC*, būtu jādarbojas neatkarīgi.⁵³²

B. Tādējādi *OPC* bija jābūt jaunai un neatkarīgai struktūrai, kuras uzdevums ir veikt operācijas miera laikā. NSC 10/2 bija noteikts, ka šādas operācijas nav atzītu militāro spēku īstenots bruņots konflikts, spiegošana un pretspiegošana, ne arī militāro operāciju piesegs un māņu gājieni. Tajā bija definēts, ka šādas operācijas ir slepenas darbības, kas attiecas uz informāciju, ekonomisko karu, preventīvām tiešām darbībām (tostarp sabotāžu, pretsabotāžu, sagraušanu un evakuācijas pasākumiem) un diversijām pret naidīgām valstīm (tostarp palīdzību pagrīdes pretošanās organizācijām, partizāniem un bēgļu atbrīvošanas grupām).⁵³³ Tādējādi radās ASV pamatojums aizmugures programmas atbalstam.

4. Struktūra un organizācija

OPC iesāka darbību 1948. gada 1. septembrī Frenka Viznera [*Frank Wisner*] vadībā. Līdz 1948. gada oktobra beigām Vizners bija izstrādājis *OPC* veicamo darbību “funkcionālo grupu” kategorijas. Tas tika darīts ar armijas, jūras spēku, gaisa spēku, apvienoto spēku štābu priekšnieku, Valsts departamenta pārstāvju Konsultatīvās padomes palīdzību. Funkcionālās grupas ietvēra šādas vispārējās jomas: psiholoģisko un politisko karu, ekonomisko karu, preventīvās tiešās darbības un dažādas darbības.⁵³⁴

- **1. funkcionālā grupa. Psiholoģiskais karš**
 - A programma – prese (periodiskie un neperiodiskie izdevumi)
 - B programma – radio
 - C programma – dažādi (tiešais pasts, anonīmas vēstules, baumas utt.)
- **2. funkcionālā grupa. Politiskais karš**
 - A programma – pretošanās atbalstīšana (pagrīdes organizācija)
 - B programma – pārvietoto personu un bēgļu atbalstīšana
 - C programma – antikomunistu atbalstīšana brīvās valstīs
 - D programma – nepilnību veicināšana
- **3. funkcionālā grupa. Ekonomiskais karš**
 - A programma – preču operācijas (daļa rediģēta)
 - B programma – fiskālās operācijas (daļa rediģēta)
- **4. funkcionālā grupa. Preventīva tieša darbība**
 - A programma – partizānu atbalstīšana
 - B programma – sabotāža, pretsabotāža un sagraušana
 - C programma – evakuācija
 - D programma – aizmugure
- **5. funkcionālā grupa. Dažādi**
 - A programma – piesegorganizācijas
 - B programma – kara plāni
 - C programma – administrācija
 - D programma – dažādi

5. Aizmugures spēki, iespiešanās aiz dzelzs priekšvara un NATO

A. Aizmugures operācijas tika paredzēts veikt arī aiz dzelzs priekšvara. Ar Nacionālās drošības padomes 1951. gada 23. oktobra direktīvu tika pavēlēts izveidot pretošanās spēkus teritorijās, kas atrodas padomju kontrolē, un kara gadījumā tām ir jābūt operacionāli pieejamām. Grāmatas *Battleground Berlin* autori bija sīkāk norādījuši: “Attiecībā uz Vācijas OPC tas nozīmēja izveidot “aizmugures” līdzekļus Austrumvācijā – slepenus operatīvos darbiniekus, kas būtu aprīkoti ar radioaparātiem un paliktu neaktīvi, līdz sākas faktiskais karš.”⁵³⁵

B. ASV militārie spēki centās atkārtoti pārņemt aizmugures darbības, taču CIP sekmīgi tam pretojās. OPC Eiropas divīzija kļuva par aizmugures programmas darbības sviru. Līdz ar NATO izveidi aizmugures darbība tika saistīta ar NATO, un galu galā īpaši izveidota struktūrvienība, kas tika nosaukta par Apvienoto spēku koordinācijas komiteju (ACC), pārņēma to savā kontrolē. ACC sastāvā bija dalībvalstu izlūkošanas iestāžu pārstāvji. Lai arī visas valstis bija ACC locekles, ne visas bija tās dalībnieces, piemēram, dalībnieces nebija Turcija, Grieķija, Portugāle, Islande un Kanāda.⁵³⁶ Zviedrija un Šveice varēja būt neformālas, neregulāras dalībnieces.⁵³⁷ Proti, CIP bija sadarbojies ar Šveices militārās izlūkošanas vienību par sakaru iekārtu izvietojumu valsts daļās.⁵³⁸

C. 1952. gadā OPC tika apvienots ar CIP spiegošanas elementu – Speciālo operāciju biroju. Tas nozīmēja, ka CIP bija tikai viens slepenais atzars – Uzdevumu direktorāts (toreiz saukts par Plānu direktorātu) –, un tieši šis elements nodarbojās ar izlūkdienestiem Eiropā, tostarp jautājumos par aizmugures spēkiem. Aizmugures organizāciju un darbību veica katrā valstī atsevišķi vai uz divpusēja pamata. Tādējādi ASV bija izveidojusi organizāciju, lai palīdzētu izveidot Eiropas valsts līmeņa aizmugures organizācijas.

6. Kopsavilkums

Lai pretošanās organizācijas būtu sekmīgas, tām ir jāplāno un jākoordinē darbības ar spējīgiem un atbalstu sniedzošiem sabiedrotajiem vai partneriem. Šī plānošana ir jāveic pēc iespējas kopā un integrēti. Kā uzsvērts iepriekšējās nodaļās, lai arī iepriekš aplūkotajā ASV regulējumā nav tas obligāti iekļauts, veicot šādu plānošanu, ir jāparedz arī izvietot trimdas valdību, proti, tai ir jāsaņem tūlītēja atzīšana un materiāls atbalsts no sabiedrotajiem un partneriem. Plānā, visticamāk, ir jāiekļauj ieroči, sakaru iekārtas un citi materiāli, kas noslēpti apdraudētajā valstī, lai tos varētu izmantot gan pretošanās organizācija, gan, iespējams, partnervalstu spēki. Plānā ir jāparedz arī papildu materiāli tehniskais atbalsts konflikta laikā. Leģitimitātes nodrošināšanai pirmskrīzes posmā un konflikta laikā ir izšķirīgi svarīgi, lai plānā būtu izstrādāts arī savstarpēji atbalstošs un integrēts tiesiskais regulējums abās pusēs, kas spēj atbalstīt gan pirmskrīzes darbības, gan pretošanās darbības konflikta laikā. Lai gūtu sekmes, ir vitāli svarīgi, lai būtu izstrādāts savstarpēji integrēts tiesiskais, informatīvais, materiāli tehniskā atbalsta un operatīvais regulējums.

2. GADĪJUMA IZPĒTE. ŠVEICE: TOTĀLĀS AIZSARDZĪBAS MODELIS⁵³⁹

Uzvaru ir pelnījis tas, kas par to ir gatavs maksāt tās cenu.

- Suņdzi

Īsi pirms 1. pasaules kara sākuma Vācijas ķeizars apciemojis Šveices valdību, lai novērotu militāros manevrus. Ķeizars vaicājis šveiciešu militāristam: “Jūs esat 500 000 vīru un jūs labi šaujāt, bet, ja mēs jums uzbrūsim ar 1 000 000 vīru, ko jūs darīsiet?” Uz to kareivis atbildējis: “Šausim divreiz un tad iesim mājās.”

- Nezināms autors

1. Vispārīga informācija

Šveices Aukstā kara totālās aizsardzības modelis bija visas sabiedrības pieeja aizsardzībai. Nolūks bija iesaistīt visu valsti (t. i., privāto sektoru, vietējo valdību un NVO), nevis tikai militāros spēkus valsts drošības nodrošināšanai. Tas ietvēra arī iedzīvotāju ekonomisko un psiholoģisko mobilizāciju. Visi iedzīvotāji bija pakļauti iesaukšanai militāro un nemilitāro funkciju veikšanai, savukārt valsts infrastruktūra un rūpnieciskās ražošanas bāze tika izraudzīta un aprīkota iespējamam izmantojumam aizsardzībai. Ar šādu plašu civilās aizsardzības tīklu un plašu pilsonisko integrēšanu tika panākta sabiedrības augsta līmeņa atjaunošanās spēja. Aukstā kara totālās aizsardzības modelis tika izstrādāts, pamatojoties uz Šveices pieredzi 2. pasaules karā, kad tā spēja atturēt nacistisko Vāciju no iebrukuma šajā mazajā valstī, kas atrodas pie Trešā reiha robežas.

2. Atjaunošanās spēja

Stratēģiskajā līmenī Šveice uzskatīja, ka militārie spēki ir tikai viens valsts varas elements. Tā iekļāva valsts varas diplomātisko, informācijas, ekonomisko un sabiedrības elementu tradicionālajā militārajā jomā. Lai veicinātu atjaunošanās spēju un mazinātu ievainojamību pret ārvalstu propagandu, tā uzturēja objektīvu nacionālo ziņu dienestu, veicināja izglītību un Šveices institūcijās veicināja nacionālo lepnumu, vienlaikus tā nodrošināja pārtikas rezervju krājumus valsts, vietējā un individuālajā līmenī. Neilgi pēc 2. pasaules kara sākuma tika izveidots jauns militāro spēku atzars – Teritoriālais dienests, kas nodrošināja iekšējo drošību un aizsargāja civiliedzīvotājus, izmantojot tādus līdzekļus kā policijas/apsardzes palīgvienības, ar medicīnisko transportu aprīkotas slimnīcu grupas, motorizēto transportu un pretgaisa aizsardzību. Teritoriālā dienesta brigādēm bija jaukta veida / starpresoru štābs, kas koncentrējās uz trim pamatuzdevumiem: 1) civilo aizsardzību – par civiliedzīvotāju aizsardzību atbildēja kantona (ASV pavalstu ekvivalents) pārstāvji kopā ar Tieslietu departamentu un policiju; 2) psiholoģisko aizsardzību – informatīvais karš Iekšlietu departamenta vadībā un 3) ekonomisko aizsardzību – to vadīja Valsts ekonomikas departaments. Par iedzīvotāju aizsardzības stūrakmeni kļuva civilā aizsardzība pret ķīmiskajiem, bioloģiskajiem, radioloģiskajiem draudiem un kodoldraudiem (CBRN). Stratēģiskais mērķis bija panākt, ka sabiedrība ir spējīga pretoties jebkādiem ārējai agresijai un atjaunoties, izmantojot kompleksu totālo aizsardzību.

3. Informācijas darbības

Šveices centienu pamatprincips bija atrunāšana – psiholoģiskās atturēšanas forma. Šī koncepcija tika apvienota ar spēcīgiem konvencionālajiem spēkiem, partizānu pretošanos un Šveices rūpniecisko, sakaru un transporta tīklu plānotu pašiznīcināšanu, lai ienaidnieks tos nevarētu izmantot. Tas bija paredzēts, lai signalizētu iespējamajam agresoram, ka vienīgais ieguvums, uzbrūkot Šveicei, būtu naidīgas teritorijas okupēšana, kuras ekonomiskā un transporta vērtība ir iznīcināta un kurā apņēmīga un bruņota tauta turpinās pretošanos. Totālās aizsardzības mērķis bija padarīt Šveici par nesagrešojamu ezi. Informācijas darbības atkal jau būtiski bija ietekmējusi 2. pasaules kara pieredze, kad nācija bija pakļauta nacistu propagandai. Tajā laikā vēstījumi par tā laika nacionālo atjaunošanās spēju un aizstāvību tika izplatīti ar ziņu īsfilmām, ko bija sagatavojuši militārie spēki, un kabarē mākslinieku satīriskiem uzvedumiem. Tika piemērota pašcenzūra, lai izvairītos no represijām un ievērotu neitralitātes principus.

4. Totālā aizsardzība un pretošanās

A. Totālās aizsardzības izšķirīgi svarīgs komponents bija spēja veikt pretošanās operācijas ienaidnieka okupētajā Šveices teritorijā. Pastāv populārs maldīgs priekšstats, ka plāns balstījās uz majora Hansa fon Daha rakstiem septiņos sējumos *Total Resistance* (kas 1965. gadā tika izdrukāti vienā īsā grāmatā), kuros viņš virzīja koncepciju par visas tautas pretošanos, ko viņš apzīmēja ar terminu “partizānu karš”.⁵⁴⁰ Šveices Ģenerālštābs noraidīja šo ieteikumu, jo pastāvēja bažas par sauszemes karadarbības tiesību aktiem un partizānu pārvaldības nodrošināšanu, un tā vietā izvēlējās konvencionālo doktrīnu ar integrētu pretošanās plānu.⁵⁴¹ Šveices militārie spēki bažījās arī par to, ka, liekot pārlietu lielu uzsvāru uz Daha partizānu karu, tiktu atstāti novārtā citi svarīgi totālās aizsardzības komponenti.⁵⁴² Teritoriālajā dienestā ietilpa aizmugures spēki jau kopš 1948. gada. Taču padomju iebrukums Ungārijā 1956. gadā izgaismoja operāciju slepenības nodrošināšanas pasākumu ierobežojumus, ko rada šāda aizmugures elementa turēšana Teritoriālajā dienestā. Līdz 1967. gadam prasība apmācīt un aprīkot aizmugures spēkus tika nodota Militārajam izlūkdienestam.

B. Valdības 1973. gada dokumentā “Šveices drošības politikas ziņojums” tika uzsvērtā vajadzība īstenot pretošanos okupētajos reģionos, kurai nepieciešama klasiska aizmugures nekonvencionālās karadarbības misija un organizācija, kas to veiktu. Ziņojuma 426. punktā bija teikts, ka “valsts okupācija nedrīkst nozīmēt, ka visa pretošanās ir beigusies. Pat šādā gadījumā ienaidniekam ir jāastopas ne tikai ar tautas antipātijām, bet arī ar aktīvu pretošanos.”⁵⁴³ Tā 717. punktā ir uzsvērts, ka “partizānu karadarbība un nevardarbīga pretošanās okupētajās zonās tiek sagatavota starptautisko tiesību ietvaros un, ja nepieciešams, tiks īstenota”.⁵⁴⁴ Tas nemainījās līdz pat Aukstā kara beigām.

C. Pretošanās operācijas tiku integrētas ar spēcīgu konvencionālo spēku operācijām. Šveices 61. armija kļuva par militāro spēku organizācijas koncepciju. To veidoja trīs sauszemes armijas korpusi valsts centrālās daļas aizsardzībai un viens kalnu armijas korpus Alpu reģioniem. Organizējot šos 4 armijas korpusus, tika izveidota sauszemes, mehanizētā, kalnu un robežas divīzija.⁵⁴⁵ Šveices 61. armijas ziedu laikos, pamatojoties uz tās militāro koncepciju par universālu iesaukumu, tās skaitliskais sastāvs bija 625 000.⁵⁴⁶ Šis skaits attiecas uz kopējo iedzīvotāju skaitu 1962. gadā, kas bija 5,5 miljoni.⁵⁴⁷ Galvenās kaujas doktrīnas centrā bija padziļināta aizsardzība, kas paredzēja, ka statiskas vienības virza padomju spēkus uz iznīcināšanas zonām un mobilās vienības veic pretuzbrukumus.⁵⁴⁸ Šā plāna neatņemama daļa bija pretošanās Šveices okupētajā teritorijā. Pēc regulāro militāro

vienību operacionālā sabrukuma atlikušajām vienībām būtu jāturpina cīņa okupētajos reģionos kā partizāniem vai piekritējiem. Paralēli tam civiliedzīvotāji šajās teritorijās īstenotu nevardarbīgu pretošanos, ievērojot starptautiskās tiesības. Iepriekš izveidotas pretošanās organizācijas kadri atbalstītu šo pretošanos un saskaņotu šos centienus. Tika atzīmēts represiju un pret iedzīvotājiem vērstas vardarbības risks, un valdība aicināja iedzīvotājus sagatavot sevi šādai iespējamībai.⁵⁴⁹ 1969. gadā valdība trīs Šveicē lietotajās pamatvalodās (vācu, franču un itāļu valodā) izdeva bukletu “Civīlā aizsardzība”, ko sauc arī par Sarkano bukletu. Tā mērķis bija paskaidrot, kā sagatavoties dabas katastrofām un karam, un ieaudzināt patriotisma garu un spēju pretoties komunismam, lai stiprinātu nacionālo atjaunošanās spēju. Tas tika kritizēts par ideoloģisko ievirzi, tomēr tajā bija daudz praktisku padomu attiecībā uz civilo aizsardzību.

5. Pretošanās organizācija

A. Šveice izveidoja slepenas organizācijas, kuru uzdevums būtu veikt pretošanos padomju pilnīgas vai daļējas okupācijas gadījumā. Šveices Federālā padome izveidoja trimdas valdības dislokācijas vietu Īrijā šādas notikumu gaitas gadījumā.⁵⁵⁰ Militārais izlūkdienests, kam bija uzdots organizēt aizmugures spēku tīklu, izveidoja Speciālo operāciju dienestu, kam ir jāorganizē tautas pretošanās ienaidniekam un jāsniedz trimdas valdībai izlūkdati. Šis Speciālo operāciju dienests tika veidots trīs hierarhiskos līmeņos – tā augstākajā līmenī bija neliela grupa vadošo virsnieku, kas bija regulāro militāro spēku locekļi, vienmēr bija ģērbti militārās uniformās un bija atbildīgi par slepenās armijas administrēšanu un apmācību. Otrais līmenis bija tā saucamās “uzticības personas”, kas darbojās visā Šveicē un kuru pienākums bija vervēt pretošanās kaujiniekus un atbalstītājus. Tie savukārt veidoja trešo līmeni valsts attiecīgajās daļās. Personas, kuras bija savervējis otrā līmeņa personāls, arī pašas varēja vervēt jaunus biedrus, lai viņi pievienotos pretošanās organizācijai.

B. 1979. gadā izraisījās neērts spiegu skandāls, Bahmana–Šilinga lieta [*Bachmann-Schilling Affair*], kura rezultātā parlamentārā komisija veica izmeklēšanu (*PUK-EMD*), secinot, ka Speciālo operāciju dienesta uzraudzība un apmācība ir bijusi nepietiekama. Šveices valdība pārveidoja un pārkārtoja šo organizāciju par “Projektu 26” (P-26); apzīmējums P-26 tika atvasināts no 26 Šveices kantoniem.⁵⁵¹ Aizsardzības plānotāji uzskatīja, ka tā ir vertikāla, kadru vadīta struktūra, nevis plaša, decentralizēta civilās pretošanās kustība, kādu to bija iedomājies fon Dahs. Šīs organizācijas izveides un pilnveides centienus joprojām vadīja Militārais izlūkdienests, tomēr tagad to pārraudzīja parlamentārā komisija 5 locekļus sastāvā. Līdzīgi kā Speciālo operāciju dienests arī P-26 tika organizēta trijos līmeņos. Komandējošais personāls pārsvarā bija augstākās militārās amatpersonas, ar kurām bija noslēgti civilie līgumi vai kuri tika norīkoti. Otrajā jeb pamatlīmenī organizācijas kadri bija noslepenoti un labi apmācīti pretošanās pagrīdes organizācijas kodols. Šim veidojumam bija decentralizēts organizatorisks modelis ar izklīdētām slepenām šūnām. Trešo līmeni kadri rekrutētu tikai tad, ja Šveice nonāktu ārvalsts okupācijā. P-26 uzdevums bija vervēt un apmācīt pamatpersonālu, kas varētu turpināt cīņu pēc okupācijas. Lai to izpildītu, P-26 izveidoja aizmugures ieroču slēptuves, kurās uzglabāja specializēto aprīkojumu, kas varētu būt nepieciešams pretošanās organizācijai, un organizēja infrastruktūru, kas nepieciešama, lai vadītu pretošanos no Šveices neokupētajām zonām vai no iespējamās trimdas bāzes.⁵⁵² Būtībā P-26 izveidoja sistēmu pagrīdes organizācijas un daļēja atbalsta tīkla izveidei. pagrīdes organizācija ir “slepena pretošanās kustības organizācija, kas sastāv no šūnām un kas spēj veikt operācijas partizāniem nepieejamās teritorijās, piemēram, pilsētvidē, vietējo drošības spēku vadībā”, savukārt daļējs atbalsta tīkls ir “iedzīvotāju daļa, kas sniedz aktīvu atbalstu partizānu spēkiem un pagrīdes organizācijai”.⁵⁵³

C. Operacionāli P-26 koncepcija piedāvā četras darbības jomas, kuras var izvērtēt no mūslaiku skatpunkta, kā izveidot slepenu organizāciju, lai īstenotu pretošanos okupācijas gadījumā. Pirmkārt, grupa bija sagatavojusi četrus iespējamus un ticamus scenārijus.

- Ārvalstu militārie spēki ieiet Šveicē un okupē tikai daļu teritorijas bez mērķa okupēt visu teritoriju.
- Ārvalstu militārie spēki iebrūk Šveicē un okupē tās daļu, un to galīgais mērķis ir pilnīga iekarošana un okupācija.
- Ārvalstu armija pilnībā iekaro un okupē valsti.
- Ārēji spēki gāj Šveices valdību, kā rezultātā Šveice tiek okupēta.⁵⁵⁴

D. Otrkārt, Šveices valdība šo organizāciju novietoja ārpus tradicionālās militāro spēku un valdības ierēdniecības, lai pasargātu tās dalībniekus no atklāšanas, ja notiek okupācija, un nepieļautu padošanos vispārēja kapitulācijas nolīguma ietvaros. Tās militārais vadītājs tika noalgots saskaņā ar privātā sektora līgumu, un personāls parakstīja darba vienošanos ar pieseguzņēmumu, kurā tika noteiktas tiesības un pienākumi, savukārt dalībniekiem atalgojumu un apdrošināšanu diskreti sniedza federālā valdība. Miera laikā P-26 bija Šveices Ģenerālštāba priekšnieka pakļautībā.⁵⁵⁵

E. Treškārt, P-26 meklēja tādus dalībniekus, kas ir līdzsvaroti, neatkarīgi, noturīgi pret stresu un uzticami, bet vienlaikus piezemēti rakstura un sabiedriskā ziņā. Viņiem bija jābūt ikdienišķam darbam, kas nodrošinātu piesegu periodisko apmācību prombūtnes laikā. Daudzi nebija reģistrēti militārajā dienestā, un neliela daļa bija arī sievietes. Bija tādu profesiju pārstāvji kā izglītotāji, akadēmiskais mācībspēks, medicīniskās jomas darbinieki un inženieri.⁵⁵⁶ Rekrutēšana notika lēni, rūpīgi izvērtējot un atlasot kandidātus. Pēc uzņemšanas dalībnieki tika apmācīti un iekļauti vienā no apmēram 80 pretošanās reģioniem visā valstī. P-26 personālsastāvs bija 800 dalībnieki, apmēram puse no viņiem tika rekrutēta un apmācīta līdz brīdim, kad organizācija tika deaktivēta 1990. gadā. 80 pretošanās reģionos bija 6–10 personu lielas vienības, kas bija autonomas, un katrai bija izveidota aktīvā un latentā šūna, turklāt aktīvā šūna nezināja par latentās šūnas esamību.⁵⁵⁷ Parasti šūnai bija operacionālais vadītājs, sakarnieks, kurjers un spridzināšanas/inženiertehnisko darbu speciālists.⁵⁵⁸

F. Ceturtkārt, apmācība tika veikta centralizētā veidā militārajā bunkurā pie Gstādas, tūristu vietas Šveices centrālajā daļā. Apmācības kurss ilga apmēram 1–2 nedēļas un tika atkārtots 3 līdz 4 reizes gadā. Personas, kas piedalījās šajās apmācībās, varēja piesegt savu prombūtnes laiku, aizbildinoties, ka attiecīgajā laikā ir bijušas atvaļinājumā vai brīvdienās, lai neradītu aizdomas vai nevēlamu interesi par savām darbībām un turētu slepenībā līdzdalību no darba biedriem un kaimiņiem. Briti sniedza apmācību, pamatojoties uz savu kompetenci. Lai personu pilnībā apmācītu, bija nepieciešami apmēram pieci gadi. Bunkurs, saukts par Švaicerhofu [*Schweizerhof*], bija galvenā aprikojuma un krājumu glabāšanas vieta miera laikā. P-26 panāca augstu plānošanas, detalizācijas, apmācības, slepenības un operatīvās drošības līmeni, lai operacionāli izstrādātu pretošanās plānus miera laikā.

G. 1989. gadā valsti satricināja skandāls, kas kļuva zināms kā slepeno lietas materiālu skandāls. Šveices valdība ar kodēto nosaukumu “Projekts 27” glabāja lietas materiālus par apmēram 900 000 pilsoņu, kas ir apmēram 15 % valsts iedzīvotāju. Atsevišķas izmeklēšanas rezultātā, ko vadīja federālais tiesnesis P-26 lietā, tika sagatavots ziņojums, kas joprojām ir klasificēts, tomēr tajā netika atklāts, ka kādas no iesaistītajām personām būtu izdarījušas ko noziedzīgu. Politiskais klimats tajā laikā līdz ar Aukstā kara beigām un atklāsmes saistībā ar citiem Eiropā izveidotajiem NATO aizmugures tīkliem, jo īpaši “Gladio” kaimiņvalstī Itālijā, lika Šveices valdībai 1990. gadā slēgt P-26.

6. Secinājumi plānošanai mūsdienās

A. Lai arī Šveices piemērs nekad netika testēts ar karu un okupāciju, tas parāda mazas valsts pragmatisko pieeju, gatavojot pretošanos, ja ārvalstu spēki pilnībā vai daļēji okupētu tās teritoriju. Priekšplānā vērtēšanai izvirzās vairākas mācības.

B. Pirmkārt, Šveices profils – maza valsts ar ierobežotiem resursiem – ir samērojams ar tās tikpat mazajām Eiropas māsīcām un arī daudzām citām valstīm ārpus Eiropas. Šveices P-26 pretošanās organizācija būtu veikusi savas operācijas samērā līdzējā Šveices *Mittelland*, kurā atrodas lielākā daļa apdzīvoto centru, kā arī ekonomikas rūpnieciskais dzinējspēks. Šis priekšalpu reģions daudz arī neatšķiras no Baltijas reģiona topogrāfijas. Turklāt Šveices iedzīvotāju kopiena ir ārkārtīgi neviendabīga – tajā ir vāciešu, francūžu, itāļu un retoromāņu reģioni. Šveice ir sekmīgi sajaukusi šīs daudzveidīgās kultūras un etniskās grupas vienotā šveiciešu identitātē, kas ir pamats, lai nodrošinātu sabiedrības pretošanās un atjaunošanās spējas pret ārvalstu okupantiem. Šis priekšnoteikums ir svarīga mācība citām līdzīgām neviendabīgām valstīm. Piemēram, Baltijas valstīs ir krievu un poļu mazākumtautības, kas ir vairāk vai mazāk, bet galvenokārt tomēr sekmīgi integrējušās.

C. Otrkārt, formulējot totālās aizsardzības koncepciju un pretošanās kustības misiju oficiālos valsts drošības dokumentos, tika sniegtas skaidras un būtiskas politiskās vadlīnijas, lai izveidotu visas valdības iesaistīšanas pieeju šo centienu īstenošanā, nodrošinot valsts līmeņa virzību. Aizsardzības koncepcijā ir jāintegrē visi valsts varas elementi, un tās sagatavošanā vadošo vietu ieņem psiholoģiskā/informācijas kara komponenti. Uzticami plašsaziņas līdzekļu kanāli, izglītota, kritiski domājoša sabiedrība un pietiekams nacionālais lepnums ir naidīgu propagandas kampaņu pretinde.

D. Treškārt, lai arī partizāni var nākt no bruņoto spēku daļām, slepeno kadru organizācija var nodrošināt strukturālu modeli pretošanās sagatavošanai un slepena tīkla izveidei, savukārt jaunie rekrutētie dalībnieki tiek iekļauti pagrīdes organizācijā un atbalstītāju un atbalsta tīkla spēkus tikai pēc karadarbības sākšanās. Jo īpaši ir interese par nemilitārā personāla rekrutēšanu, ko veica P-26. Biometrijas un elektronisko datubāzu laikmetā šāda pieeja varētu nodrošināt pretošanās organizācijai lielāku drošību pret ārvalstu okupantu nomierināšanas operācijām.

E. Ceturkārt, pretošanās plānošana un operācijas ir labi jāintegrē ar pienācīgu atturošu konvencionālo militāro spēku. Pretošanās operācijas vienas pašas nerada pietiekamu atturošo efektu, lai atrunātu agresoru. Šveice pretošanās koncepciju un organizāciju apvienoja ar četriem korpusiem – 625 000 kareivju lielu konvencionālo militāro spēku, kas bija gandrīz 12 % no kopējā iedzīvotāju skaita nacionālās ārkārtas situācijas laikā.

F. Visbeidzot, Šveicei nebija īstu *SOF* spēju Aukstā kara laikā. Mūsdienās *SOF* tradicionāli ir atbildīgi par nekonvencionālo karadarbību un pretošanās misijām. *SOF* var būt svarīgs katalizators pretošanās plānošanai un sagatavošanai, veicinot vienotu darbību ar savu starpinstitucionālo brālību, lai panāktu pretošanās operāciju centienu vienotību. Šveices pieredze Aukstā kara laikā sniedz noderīgu atskaites punktu šodienas nacionālās politikas veidotājiem un to *SOF* elementiem, lai izvērtētu, kā pielāgot Aukstā kara totālās aizsardzības koncepciju pašreizējiem notikumiem, it īpaši tās kritiski svarīgo pretošanās elementu.

7. Kopsavilkums

A. Iedomātais apdraudējums. Šveices holistiskās totālās aizsardzības pieejas stratēģiskais mērķis bija panākt, lai sabiedrība spētu pretstāvēt jebkāda veida ārējai agresijai, lai arī Padomju Savienība bija izvirzīta priekšplānā kā iedomātais svešas varas apdraudējums. Gatavojoties pret šo konkrēto apdraudējumu, iedzīvotāju aizsardzības centrā tika izvirzīta civilā aizsardzība pret *CBRN* draudiem.

1) Pretošanās organizācija un sagatavošana. Šveice izveidoja hierarhisku, kadru vadītu struktūru, nevis balstījās uz plašu pilsonisko kustību. Kadru kodols tika rūpīgi atlasīts, pārbaudīts un apmācīts, un organizācija pat nodrošināja, ka tiek sadalīti pienākumi pagrīdes organizācijai un atbalstītājiem un atbalsta tīklam. Rekrutētajiem dalībniekiem bija parasts darbs, lai nodrošinātu piesegu periodisko apmācību prombūtnes laikā, un daudzi nebija reģistrēti militārajā dienestā. Zemākais taktiskais organizatoriskais līmenis bija tipiskā šūnas struktūra. Šveice izvēlējās arī draudzīgu ārvalsti, kurā tiktu izvietota trimdas valdība, lai turpinātos leģitīma valdība, kas saglabā valsts suverenitāti. Visbeidzot, Šveice sniedza atturošus vēstījumus, lai pārliecinātu, ka potenciālajam iebrucējam un okupantam neizdosies gūt sekmes, tostarp publicēja plānus par savu ražotņu un objektu iznīcināšanu, lai pārliecinātos, ka ienaidnieka rokās nenonāks nekas vērtīgs.

B. Politikas un tiesiskais regulējums. Šveice izstrādāja valsts politiku un pavadošo totālas pretošanās tiesisko regulējumu, lai pārliecinātu gan Šveices pilsoņus, gan potenciālo okupantu, ka valsts vadītā nācija plāno turpināt pretošanos pat tad, ja tās konvencionālie spēki tiks sakauti un valsts tiks okupēta. Konvencionālais karaspēks kļuva par pretošanās kaujiniekiem, ja karaspēka formējumi tiktu sakauti, lai nodrošinātu konvencionālo spēku integrēšanu ar pretošanās organizāciju. Šveice pirmskrīzes posmā izveidoja arī pretošanās kadrus, kas vadītu pretošanās centienus.

C. Vērā ņemami punkti. Pretošanās organizācija bija ārpus Šveices militāro spēku un valdības ierēdniecības, lai okupācijas gadījumā tās dalībnieki netiktu atklāti. Tās vadītājs tika noalgots saskaņā ar privātā sektora līgumu, un kadri tika pieņemti darbā un algoti, izmantojot pieseguzņēmumus. Miera laikā nebija paredzēts veidot pilnīgu organizāciju. Miera laikā tika rekrutēti un apmācīti tikai kadru līmeņa personāls. Tas nozīmē, ka vairums šūnas locekļu tiktu rekrutēti krīzes vai okupācijas laikā. Šāda juridiskā struktūra bija arī mēģinājums nepieļaut padošanos kapitulācijas gadījumā, jo tā nebija bruņoto spēku sastāvdaļa.

3. GADĪJUMA IZPĒTE. ITĀLIJA: AIZMUGURES GRUPA – OPERĀCIJA “GLADIO”⁵⁵⁹

Sacelšanās, izmantojot partizānu grupas, ir patiesa karadarbības metode visām valstīm, kas vēlas atbrīvoties no ārvalstu jūga. Tā ir neuzvarama, neiznīcināma.

Džuzepe Madzīni [*Giuseppe Mazzini*]

1. Vispārīga informācija

A. 1990. gada augustā, kad notika parlamentārās debātes par terorismu, Itālijas premjerministrs Džūlio Andreoti [*Giulio Andreotti*] apstiprināja baumas, ka Aukstā kara laikā ir pastāvējis slepenais tīkls, ko vadījuši Itālijas izlūkdienesti. Šis tīkls tika izveidots, lai veiktu aizmugures operācijas Varšavas pakta spēku iebrukuma gadījumā, līdzīgi strukturām citās NATO valstīs. Šis noslēpums tika rūpīgi glabāts gandrīz 40 gadus. Šis atklājums lika uzdot jautājumus arī citām Rietumeiropas valdībām, kas pakāpeniski atzina, ka to rīcībā ir bijušas līdzīgas organizācijas.⁵⁶⁰

B. 1943. gada 8. septembrī Itālija un Sabiedrotās valstis noslēdza pamieru. Tomēr Itālijā turpinājās Sabiedroto kaujas ar Musolīni lojālās armijas atlikušajām vienībām un vāciešiem. Turklāt sākās pašu itāļu savstarpējā cīņa par Itālijas politisko nākotni. Nākamajos 20 mēnešos raisījās konflikts starp antifašistu piekritēju tīkliem, Musolīni atbalstītājiem un rojālistiem, kas savstarpēji cīnījās par turpmāko Itālijas kontroli. Šī cīņa norisinājās uz Padomju Savienības un Rietumvalstu varas aizvien augošās ideoloģiskās konfrontācijas fona. Piekritējiem, rojālistu bruņotajiem spēkiem un fašistiem bija pašiem savi izlūkošanas tīkli. Militāro dienestu izlūkošanas organizācijām bija arī pašām savi iekšējie kodoli un mērķi, kas citiem nebija zināmi. Karaliskie brīvprātīgie bija paramilitārā grupa, kas cīnījās par monarhijas saglabāšanu.⁵⁶¹ Brīvprātīgo armija par Sicīlijas neatkarību cīnījās partizānu karam līdzīgā veidā un bija cieši saistīta ar vietējo organizēto noziedzību.⁵⁶² Visā Itālijā bija arī daudz citu organizāciju līdz pat 1945. gada jūnijam, kad tās tika oficiāli izformētas, pieliekot punktu visatklātākajam konfliktam.

C. Tomēr Itālijas ziemeļaustrumos saglabājās spriedze, jo bija bailes, ka Dienvidslāvijas komunisti varētu pārņemt šo reģionu. Venēcijas Džūlijas reģions bija Dienvidslāvijas un Itālijas strīdus ābols. Tāpēc 1945. gada novembrī Goricijas pilsētas Nacionālās atbrīvošanas komitejas bijušie locekļi nodibināja slepenu grupu apmēram 1200 piekritēju sastāvā, lai aktivizētos, ja Dienvidslāvija mēģinās ar spēku anektēt reģionu.⁵⁶³ Šī spriedze ar Dienvidslāviju 1946. gada sākumā radīja vēl vienu karalaika pretošanās organizāciju “Osoppo”. Armijas štāba priekšnieks apstiprināja “Osoppo” grupu, un tika izveidota šīs grupas un 5. teritoriālās pavēlniecības sadarbība. 1947. gadā tā tika pārdēvēta par “Atbrīvošanas brīvprātīgo korpusu” [*Corpo Volontaria della Liberta*], kurā bija apmēram 4500 vīru. 1948. gada aprīļa vēlēšanās tas tika slepeni izmantots ziemeļaustrumu reģionā, lai aizsargātos pret Dienvidslāvijas iespējamo iefiltrēšanos komunistu apvērsuma atbalstam.⁵⁶⁴

D. 1950. gadā šī vienība, kas bija izveidojusies no “Osoppo”, atkal mainījās. Tagad tā tika kodēti nosaukta par “O” un kļuva par kadru organizāciju, kuru bija paredzēts paplašināt līdz 20 bataljoniem, katrā pa 360 vīriem, kopumā izveidojot 6500 vīru lielu organizāciju. Tās uzdevums bija aizsargāt sakaru līnijas, civilās un militārās ietaises, veikt partizānu un pretpartizānu operācijas, ievākt izlūkdatus un ziņot par ienaidnieka darbībām. Tās ieroči tika

glabāti 8. Alpu pulka noliktavā Udīnē.

E. 1947. gada ASV armijas izlūkošanas ziņojumā tika atzīmēts, ka pastāv antikomunistiska kustība “Slepenā antikomunisma kustība” jeb *ECA* [*Esercito Clandestino Anticomunista*], kuras mērķis, šķiet, ir novērst komunistu nākšanu pie varas. Pastāvēja arī vairākas neofašistiskās organizācijas, kā arī Itālijas Komunistu partija jeb *PCI* [*Partito Comunista Italiano*], kas bija komunistu tīkls. Liels skaits komunistu piekritēju atteicās nodot savus ieročus kara beigās, un Itālijas drošības spēki nākamajos gados atklāja lielas ieroču slēptuves. Pastāvēja saspīlējums starp *PCI* komunistu tīklu, kas tika turēts aizdomās par slepenām norunām ar Dienvidslāvijas komunistu valdību. Šo aizdomu rezultātā tika atļauti vai netika traucēti citi antikomunistiski slepenie tīkli, piemēram, *ECA*, kā pretsvars komunistu tīklam.⁵⁶⁵

F. 1953. gadā Itālijas militārais izlūkdienests, proti, Bruņoto spēku informācijas dienests jeb *SIFAR* [*Servizio Informazioni Forze Armate*] iegādājās zemes gabalu nomaļā Sardīnijas daļā Marrardžu zemesragā nolūkā izveidot pretošanās organizācijas dalībnieku apmācības nometni. Tas kļuva zināms kā Sabotieru mācību centrs [*Centro Addestramento Guastatori*] jeb *CAG*, un to daļēji subsidēja amerikāņi.⁵⁶⁶

2. Struktūra un organizācija

A. Aizmugures tīkla struktūra, iespējams, tika pabeigta 1956. gada beigās. Septembra beigās *SIFAR* tika atļauts izveidot mācību filiāli, kuru zināja kā Mācību centru [*Sezione Addestramento*] jeb *SAD*, kas atradās Izlūkdienesta “R” birojā, proti Ārējās izlūkošanas birojā [*Ricerche all'estero*]. Jaunajā struktūrā, kas uzsāka darbību 1. oktobrī, bija nodaļas vadītājs un divas grupas: vienai bija uzdots vispārēji organizēt un atbalstīt divas lielas partizānu vienības (ar kodēto nosaukumu “Stella Alpina” un “Stella Marina”) un otrai – veikt pastāvīgo sekretariāta darbu un aktivēt operatīvos atzarus (izlūkošanu, aizmuguri, propagandu, bēgšanu un partizānus) un dažas mazākas vienības, kas tiek turētas augstā gatavībā. Laikposmā no 1959. gada līdz 1964. gadam tika pievienotas vēl divas grupas – viena, kas veic loģistikas un operatīvās darbības gaisā, lai atbalstītu vieglo lidaparātu nodaļu [*Sezione Aerei Leggeri*] jeb *SAL*, kas sākotnēji izveidota 1958.–1959. gadā), un otra, kas nodarbojas ar tālās darbības un tuvās darbības sakariem. *SAD* arī pārraudzīja *CAG* mācības un eksperimentālās darbības, jo *CAG* tika definēts kā visas operācijas operacionālā un mācību bāze. Laikposmā no 1964. gada līdz 1971. gadam tika pievienota jauna grupa, lai uzturētu sakarus ar aizmugures operācijām citās NATO valstīs un ar Alianses struktūrām, kas atbild par slepeno karadarbību.⁵⁶⁷

B. Nosaukums “Gladio” pirmo reizi dokumentos parādījās pēc ASV un Itālijas sarunām 1956. gada oktobrī par kopīgas organizācijas iespējamu izveidi itāļu aizmugures centienu īstenošanai. Laikposmā no 1956. gada līdz 1958. gadam apvienotā ASV–Itālijas struktūra, saukta “Gladio” komiteja, sīkāk definēja jaunā tīkla uzdevumus un regulējumu.⁵⁶⁸

C. Vecā “Osoppo” grupa tika iekļauta jaunajā “Gladio” operācijā un pamatā kļuva par jauno “Stella Alpina” partizānu vienību, pat saglabājot to pašu vadītāju. Personālu jaunu, mazāku vienību komplektēšanai sāka rekrutēt tikai 1958. gada beigās. Līdz tam vienīgais nozīmīgais solis bija *SAD* sešu locekļu apmācība ASV 1957. gada oktobrī–novembrī. Tūlītējās sekas tam, ka tika izveidota jaunā struktūra, bija iepriekšējās aizmugures struktūras “Osoppo” darbības izbeigšana, kas oficiāli tika slēgta 1956. gada oktobrī. Politiskais fons, kas varēja pastiprināt šos notikumus, bija Suecas kanāla krīze 1956. gadā un padomju iebrukums Ungārijā tajā pašā gadā. Vienlaikus Itālijas aizsardzības ministrs pieprasīja un palielināja amerikāņu militāro klātbūtni.⁵⁶⁹

D. 1959. gadā *SIFAR SAD* nodaļas ziņojumā tika norādīts, ka divas partizānu vienības – “Stella Alpina” un “Stella Marina” – ir gandrīz pilnībā operacionālas. Tajā tika uzskaitīti arī organizācijas centienu pamatvirzieni, proti, tostarp pabeigt *CAG* izveidi, izstrādāt operacionālo doktrīnu, izveidot sakaru centru saziņai ar aizmugures vienību un ienaidnieka apraides bloķēšanai, izveidot 40 īpašus operacionālo filiāļu kodolus, izveidot ieroču slēptuves un apmācīt kadrus.⁵⁷⁰

E. Šajā struktūrā bija 40 mazi kodoli (30 no tiem tika aktivēti līdz 1961. gadam), kuru sastāvā būtu 2–3 dalībnieki un 2 radiosakaru operatori un kuriem būtu jāveic tādi uzdevumi kā izlūkošana (6 kodoli “I”), aizmugure (10 kodoli “S”), propaganda (6 kodoli “P”), izvairīšanās un izglābšanās (6 kodoli “E”) un partizāni (12 kodoli “G”). Kopumā šo struktūru veidotu apmēram 172 vīri apmēram 32 “organizētāju” vadībā. Pēc tam tiktu izveidotas piecas lielas partizānu vienības augstas gatavības stāvoklī, kas ietilptu ātrās reaģēšanas vienību kategorijā [*Unità di Pronto Impiego*] jeb *UPI*, proti, “Stella Alpina” (kurā jau ir 600 dalībnieki, bet kas ir jāpalielina līdz 1000 dalībniekiem un kam ir jāspēj mobilizēt vēl 1000 dalībniekus), “Stella Marina” (vēl 200 dalībnieki), “Rododendro”, “Ginestra” un “Azalea” (katrā no 100 līdz 200 dalībniekiem). Visās piecās lielajās vienībās kopumā būtu apmēram 1500 dalībnieku, un, ja nepieciešams, vēl 1500 tiktu mobilizēti.

F. Saskaņā ar oriģināldokumentiem, pamatojoties uz kuriem tika gatavoti vēlākie parlamentārie ziņojumi, izrādījās, ka šīs aplēses ir pārāk augstas, proti, ārējais personāls, kas tika rekrutēts aizmugures operācijām (t. i., neskaitot *SIFAR* personālu, kas darbojās kā instruktori, plānotāji utt.), nekad nebija lielāks par 622 dalībniekiem, no kuriem apmēram puse tika atlasīta 1958.–1967. gadā un pārējie 1967.–1990. gadā.⁵⁷¹

G. Organizatoriskais plāns tika koncentrēts galvenokārt uz Itālijas ziemeļu daļu (I un II zonu), bet otrajā posmā bija iecerēts paplašināt operācijas arī valsts centrālajā un dienvidu daļā (III un IV zonā). Vienības tika gatavotas, lai veiktu darbības gadījumā, ja ienaidnieks okupē teritoriju vai ja notiek iekšēja diversija, lai mudinātu vietējos iedzīvotājus pretoties un nodrošinātu valsts nepārtrauktības stāvokli un valdības klātbūtni vai nu ēnu valdības veidā, vai arī pārstāvot likumīgu trimdas valdību un nodrošinot lojalitāti pret to.

H. Visās iespējamajās darbības zonās tika ierīkotas ieroču slēptuves, lai arī pastāvēja risks, ka tās var tikt atklātas un izmantotas. 1959.–1960. gadā lielāko daļu šo materiālu nodrošināja *ASV*, un vispirms tie tika uzglabāti Neapolē, bet vēlāk nosūtīti *CAG* uz Marrardžu zemesragu. 20. gs. 60. gadu sākumā krājumi bija pietiekami, lai aprīkotu 30 no 40 kodoliem, kuriem galu galā bija jābūt izveidotiem, proti, bija izveidoti sprāgstvielu, ieroču, munīcijas, šauteņu, rokasgranātu, dunču, mīnmetēju, vieglo automātisko ieroču, pistoļu, raķešu palaišanas iekārtu, radioaparātu, binokļu un daudzu citu ierīču krājumi. Kad šī lieta tika izmeklēta 1990. gadā, Itālijas slepenais dienests iesniedza parlamentārajām komitejām sarakstu ar 139 slēptuvēm. Ieroči parasti tika uzglabāti pazemē un piegādāti naktīs, lai paturētu slepenībā slēptuvju izvietojumu un visu operāciju. Tomēr divas no tām nejausi tika atklātas – vienu 1966. gadā atklāja kādi strādnieki, bet otru 1968. gadā atklāja karabinieri patruļa. Tā rezultātā 1972. gadā tika pieņemts lēmums likvidēt ieroču slēptuves, un tas tika pabeigts 1973. gada jūnijā. Tika atgūts viss aprīkojums, izņemot divas vieglo ieroču slēptuves.⁵⁷²

I. Diemžēl sākotnējie principi, saskaņā ar kuriem projektam bija jādarbojas, pakāpeniski mainījās. Dažām lielajām partizānu vienībām, kuras bija izveidotas, lai darbotos pie Dienvidslāvijas robežas, pakāpeniski tika uzdots kontrolēt un, ja nepieciešams, neitralizēt diversijas, kas tika veiktas miera laikā to zonās. Turklāt *ASV* pārstāvji, kas darbojās “*Gladio*”

komitejā, izteica vēlmi operācijas darbības veikt intensīvāk. Jo īpaši viņi ieteica, ka dažas programmas ir jāpielāgo iekšējo nemieru apspiešanas (*COIN*) doktrīnas principiem. Pēc tam ASV militārie spēki un Kenedija administrācija sekmētu Itālijas bāzes izmantošanu ārējām, ar “Gladio” nesaistītām darbībām. Varētu iekļaut *COIN* apmācības kursus ārvalstu elementiem (jo īpaši afrikāņiem), šiem pašiem mērķiem izmantojot Itālijas instruktorus ārpus Itālijas. Varētu arī aktivēt dažus “Gladio” dalībniekus Itālijas teritorijā propagandas un pretpropagandas veikšanai. Saskaņā ar atklātībā nodotajiem dokumentiem šīm amerikāņu iniciatīvām nekad netika dota piekrišana un vienīgais *COIN* pasākums tika īstenots vienās mācībās ar nosaukumu “Delfino” 1966. gadā.⁵⁷³

3. Secinājumi

Lai arī liela informācijas daļa joprojām ir klasificēta, “Gladio” operācijas vispārējās aprises ir zināmas. Uzreiz pēc 2. pasaules kara Itālijas drošībai bažas radīja Triestes ziemeļaustrumu reģions, kuram tika pievērsta galvenā uzmanība, baidoties no Dienvidslāvijas komunistu ietekmes un iebrukuma. Tika izstrādāta operācija, lai risinātu ienaidnieka okupācijas draudus, proti, miera laikā tika organizēta slepena pretošanās kustība rīcībai šādu notikumu gadījumā un valsts legimitātes saglabāšanai okupētā teritorijā. Atklātībai nodotie dokumenti sniedza pierādījumu par ārkārtīgi lielu koordināciju un sadarbību ar ASV, tostarp par to, ka amerikāņi finansēja un nodrošināja ieročus un aprīkojumu.⁵⁷⁴

4. Kopsavilkums

A. Iedomātais apdraudējums. Uzreiz pēc kara pastāvēja konflikts starp antifašistu tīkliem, Musolini atbalstītājiem, rojālistiem un tiem, kas atbalstīja integrēšanos ar 2. pasaules kara Rietumu Sabiedrotājiem. Turklāt pastāvēja bažas par komunistiem un to, ka viņi varētu ielauzties Itālijas ziemeļaustrumos, ņemot vērā tuvumā esošo komunistisko Dienvidslāviju.

B. Pretošanās organizācija un sagatavošana. Izlūkdienesta paspārnē tika izveidota īpaša pretošanās organizācija. Tās struktūru veidoja partizānu vienības, kā arī izlūkošanas, glābšanās un propagandas tīkli. Tā centās izstrādāt operacionālo doktrīnu, vienlaikus tā galu galā izveidoja mazus šūnas kodolus, kurus nodrošināja ar ieroču un sakaru iekārtu slēptvēm. Informācija par to, vai pastāvēja plāni attiecībā uz trimdas valdību, netika izpausta.

C. Politikas un tiesiskais regulējums. Kad kļuva publiski zināms par pretošanās organizāciju, atklājās, ka lielākās problēmas radīja tas, ka nebija pretošanās organizācijas un tās centienu tiesiskā regulējuma. Aizdomas, kas bija saistītas ar “Gladio” iekšējām darbībām pret Itālijas iedzīvotājiem (kas, iespējams, bija noziedzīgas), kā arī spēcīga ārvalstu (amerikāņu) ietekme nodrošināja, ka “Gladio” radīto seku dēļ būtu ļoti grūti nākotnē izveidot šādas organizācijas.

D. Vērā ņemami punkti. Galu galā šie pasākumi tika virzīti uz Dienvidslāvijas pierobežu ar uzdevumu identificēt un, ja nepieciešams, neitralizēt prokomunistiskos elementus, kas veica diversijas un centās apvienoties ar Dienvidslāviju. ASV šos Itālijas centienus gandrīz novirzīja nepareizā virzienā, cenšoties tiem piešķirt iekšējo nemieru apspiešanas lomu. Šāda loma varētu palīdzēt īstenot diversiju novēršanas uzdevumu Itālijas ziemeļaustrumos pie Dienvidslāvijas robežas, taču tas nav pretošanās organizācijas uzdevums. Itālijas centienus agrīnajos gados pasliktināja tas, ka bija mainīts un neskaidrs nolūks, kā arī tas, ka nebija skaidras politikas un tiesiskā regulējuma, kas pamatotu un aizsargātu šīs darbības.

4. GADĪJUMA IZPĒTE. NORVĒGIJA⁵⁷⁵: AIZMUGURES GRUPA – “ROCAMBOLE”⁵⁷⁶

Ņemot vērā karā gūto pieredzi, apņēmīga griba cīnīties pat pēc militāras sakāves un okupācijas ir mazas valsts gatavības aizstāvēties būtiska sastāvdaļa.⁵⁷⁷

Aizsardzības ministrs Jenss Kristians Heuge
[*Jens Christian Hauge*]

1. Vispārīga informācija

A. Norvēģiju pēc 2. pasaules kara steidzināja vajadzība izstrādāt aizmugures spējas, ņemot vērā vairākus notikumus, tostarp to, ka tā tika okupēta kara laikā. 1947. gada martā ASV pasludināja tā saucamo Trūmena doktrīnu.⁵⁷⁸ Tā bija jauna politika, ar kuru ASV apņēmās sniegt palīdzību komunisma apdraudētajām valstīm. Sākotnējie centieni bija vērsti uz Grieķiju, lai novērstu tur komunistu nākšanu pie varas, un Turciju, lai aizsargātu to no iespējamām padomju draudiem saistībā ar Dardaneļiem. 1947. gada maijā komunisti pārņēma varu Ungārijā, un 1947. gada jūnijā tika pasludināts Māršala plāns. 1948. gada februārī komunisti pārņēma varu Čehoslovākijā, kam divas dienas vēlāk sekoja PSRS piedāvājums noslēgt ar Somiju neuzbrukšanas paktu. Tajā pašā mēnesī Norvēģijas premjerministrs publiski izteica brīdinājumu un aicināja būt modriem saistībā ar iekšējiem draudiem, ko radīja Norvēģijas Komunistiskā partija.⁵⁷⁹ Pamatojoties uz šiem notikumiem, Norvēģija sāka īstenot savus aizmugures plānus.

B. Šī aizmugures spēku programma sākās ar trim klasificētām darbībām, kuru kodētie nosaukumi bija “Saturns”, “Jupiters,” un “Urāns”. Projekts “Saturns” paredzēja visā valsts teritorijā stratēģiskajos punktos slēpņos izvietot 50 radioraidītājus. Tas tiktu uzticēts personām, kas iepriekš nav bijušas iesaistītas līdzīgās darbībās, lai nepieļautu, ka iespējama okupants atklāj šīs personas, un radioraidītāji tiktu iedarbināti tikai okupācijas un iekšēja apvērsuma gadījumā.⁵⁸⁰

C. Pēc tam centās izveidot organizāciju, kas vāktu izlūkdatus un veiktu sabotāžu aiz ienaidnieka līnijām, būtu laikus sagatavota un krīzes laikā neimprovizēta. Visticamāk, tās kodētais nosaukums bija “Jupiters”. Tās sākotnējais mērķis bija izveidot tīklu, lai pasargātu nozīmīgas nozares un rūpnīcas pret iefiltrēšanos un sabotāžu. Interesanti, ka šim nolūkam izstrādes procesā jau bija privātās iniciatīvas. Nolūks bija nodrošināties pret piektās kolonnas⁵⁸¹ diversijām. Pakāpeniski šie centieni attīstījās par pretspiegošanas pasākumiem, kuru mērķis bija aizsargāt nozari, vienlaikus arī nodrošināt spēju ievākt karalaika izlūkdatus pret okupācijas varu.⁵⁸²

D. Papildinot tos, tika izveidota piekritēju darbības organizācija. Šī piekritēju organizācija atšķīrās no partizānu darbības. Partizānu karš būtu jāvada, izmantojot sevišķu uzdevumu vienības, kas atstātas aizmugurē, armijai atkāpjoties, lai darbotos okupētajā teritorijā aiz ienaidnieka līnijām. Piekritēju vienības okupētajā teritorijā veiktu diversiju un pagrīdes organizācijas darbības pret militāras nozīmes mērķiem. Šai piekritēju organizācijai ir jābūt augstas gatavības stāvoklī miera laikā. Organizācijas apzīmējums bija “FO 4”, kas tika atvasināts no kara laikā piešķirtā nosaukuma Norvēģijas Bruņoto spēku trimdas virspavēlniecībai, kura plānoja un īstenoja sabotāžu un citas pagrīdes organizācijas darbības okupētajā teritorijā. Šīs piekritēju grupas būtu mazas rīcības grupas 2–4 personu sastāvā,

kurām būtu piekļuve iepriekš slēptos izvietotajiem radioaparātiem, ieročiem un citiem krājumiem. Tās būtu personas, ko rekrutējuši armijas un Tēvijas gvardes amatos neiecelti virsnieki, kas pārzina vietējos apstākļus. Karalaika pretošanās kustības veterāni būtu jāizmanto tikai kā instruktori, jo okupants ar vietējo informatoru starpniecību viņus varētu pārāk viegli identificēt un likvidēt.⁵⁸³

E. 1949. gada pavasarī šīs kodētās, daļēji aizpildītās organizācijas kļuva par Bruņoto spēku komandiera pakļautībā esošu slepeno organizāciju, kas tika nosaukta par “Rocambole”. Tā pārņēma “Saturna”, “Jupitera” un “FO 4” centienus. Tās mērķis bija veikt atsevišķas misijas okupētajā teritorijā. Tās uzdevumi bija iznīcināt materiālos mērķus, organizēt lielākas slepenās grupas, uzņemt pa gaisu iesūtīto personālu un piegādes, veikt izlūkošanu, iegūt īpašus izlūkdatus, īstenot partizānu darbības, veikt atentātus un aizsargāt ietaises un komunikācijas teritorijas atbrīvošanas laikā. Jāatzīmē, ka partizānu karš vairs netika izslēgts no tās misijām un uzdevumos tika skaidri norādīts izlūkdatu vākšanas darbs.⁵⁸⁴

F. “Rocambole” ietvaros bija paredzēts izveidot 15 grupas piecu dalībnieku sastāvā. Organizatoriskā kadru veidā rekrutēts un apmācīts tiktu tikai katras grupas vadītājs un radiosakaru operators, pārējie dalībnieki tiktu nominēti, bet netiktu aktivizēti. Ja visa Norvēģija tiktu okupēta, Lielbritānijā tiktu izveidots karalaika štābs. Kopš “Rocambole” izveides 1949. gada pavasarī tā primāri nodarbojās ar drošības dienesta virsnieku apmācību nozīmīgu industriālo uzņēmumu vajadzībām, ar atbilstīgu radioiekārtu iegādi un radiosakaru operatoru apmācību. Līdz 1949. gada beigām apmācība tika pabeigta deviņu grupu vadītājiem un septiņiem radiosakaru operatoriem, un “Rocambole” kļuva par trīspusēju – ASV, AK, Norvēģijas – organizāciju. Līdz 1949. gada beigām “Rocambole” plāns bija paplašināties, izveidojot 15–45 grupas, katrā pa 5 dalībniekiem, un atbilstošu skaitu slepeno slēptuvju, kurā glabāt sprāgstvielas, ieročus, munīciju, pārtiku, lauka aprīkojumu un sakaru iekārtas. Organizācijas primārais nolūks bija veikt sabotāžu pret okupētajā teritorijā esošām nozarēm, kuras varētu izmantot ienaidnieks, savukārt sekundārais nolūks bija garantēt kritisko vietu un sakaru iekāru drošību brīvajā teritorijā, ja Norvēģija tiktu daļēji okupēta.⁵⁸⁵

G. Pamataprises bija mazu, labi aprīkotu grupu slepens tīkls, kas tiktu mobilizēts vien pēc daļējas vai pilnīgas okupācijas. Sākotnēji būtu maskēšanās periods, kurā šīs grupas atrastu piesegu un veiktu izlūkošanu un sīku plānošanu, un tikai izraudzītas grupas ātri pārslēgtos uz aktīvo fāzi. Slēptuves tika izveidotas saskaņā ar pieņēmumu, ka tās varētu nepapildināt 12 mēnešus.⁵⁸⁶

H. Miera laikā “Rocambole” vadībā bija 8 personas. Pēc mobilizācijas tā kļuva divreiz lielāka un katram personāla loceklim tiktu iedalīti pienākumi – sakari, operācijas, izlūkošana, apmācība, personāls un piegādes. Mobilizētā vadība ar amerikāņu un britu izlūkdienestu palīdzību izveidotos vispirms Norvēģijā un tad pārvietotos uz sabiedroto valsti, ja Norvēģija tiktu pilnībā okupēta. Pirmos dažus gadus pēc organizācijas dibināšanas personāla sanāksmes tika rīkotas apmēram reizi nedēļā un tajās piedalījās amerikāņu un britu izlūkdienesti.⁵⁸⁷

I. 1950. gadā “Rocambole” personālam štāba vajadzībām tika piešķirta ēka Smestades nometnē Oslo ziemeļrietumos, vienlaikus tika gatavots arī avārijas plāns kadru personāla ātrai mobilizācijai un pārsūtīšanai uz sabiedroto valsti, notikumiem kritiski attīstoties. Šo steidzamības sajūtu radīja pasaules politiskā situācija, jo īpaši karš Korejā. Šajā laikā “Rocambole” veica arī “izmēģinājuma operācijas”, proti, grupas praktizējās dislocēties slēptuvju vietās. Amerikāņu un britu kopīgais piedāvājums veikt visas organizācijas praktisku mobilizāciju tika noraidīts, jo tas apdraudētu organizāciju un tās dalībniekus.⁵⁸⁸

J. Līdz 1951. gadam tika veikti vairāki apmācību kursi. Šie kursi sastāvēja no noteikta veida pamatkursiem, specializētiem industriālajiem kursiem un radiosakaru operatoru kursiem. Līdz gada beigām 27 grupu vadītāji un 27 radiosakaru operatori tika apmācīti un izvietoti Norvēģijas ziemeļos, kas tika uzskatīta par apdraudētāko teritoriju.⁵⁸⁹

K. Līdz 1952. gadam tika ievākta informācija par “galvenajām sabotāžas mērķu kategorijām”, proti, radaru iekārtām, lidlaukiem, sakaru līnijām un mezgliem, degvielas noliktavām un nozīmīgiem ražotājiem. Citi galējo ziemeļu mērķi bija dažas automaģistrāles un spēkstacijas. Plānošana kļuva intensīvāka Norvēģijas ziemeļu daļai, jo īpaši Finmarkai, ņemot vērā tās tuvumu Padomju Savienībai. Līdz 1952. gada rudenim kopumā 91 persona bija apmācīta kā kadrs un organizēta 32 grupās, katrai no kurām bija radiostacija un radiosakaru operators.⁵⁹⁰

2. Izlūkošana

Izlūkdienesta aģentu tīkls, kuram tika uzdots veikt vispārējo militārās izlūkošanas darbu okupētajā teritorijā, vispirms darbojās ar segvārdu “Lindus”, bet vēlāk tika nosaukts par “Grupu 27”. Līdz 1950. gada maijam tas izveidoja 40 stacijas ar radiosakaru operatoriem Norvēģijas dienvidos. Tajā vasarā tika izveidoti vēl divi tīkli. Pirmais tīkls, “Grupa 67”, bija aizmugures organizācija, kurai bija uzdots ievākt un nodot politisko un ekonomisko informāciju un instruēt aģentus par iefiltrēšanos okupētajā teritorijā. Otrais tīkls, “Grupa 134”, bija pretizlūkošanas vai pretspiegošanas grupa, kurai bija uzdots iefiltrēties ienaidnieka drošības dienestos okupētajā teritorijā, lai brīdinātu par briesmām. Tāpat kā ar “Rocambole”, izņemot “Grupu 134”, bija paredzēts, ka miera laikā tiek izveidots tikai šo tīklu skelets vai kadru forma. “Grupai 134” dalībniekiem bija jāizveido savu uzticamo komunistu *bona fides* pirms krīzes, lai spētu iefiltrēties ienaidnieka rindās nepieciešamības gadījumā. Nav pieejama pietiekama publiska informācija, lai uzzinātu, vai un kādā mērā tas tika izpildīts. “Grupa 33” tika izveidota, lai ziņotu par ienaidnieka lidaparātu un kuģu pārvietošanos, un tika apmācītas 14 stacijas. “Grupa 45” tika izveidota meteoroloģisko datu ieguvei. “Grupa 74” tika organizēta, lai evakuētu noteiktu Norvēģijas un sabiedroto personālu, bet tā nebija “izvairīšanās un izglābšanās” organizācija. Izvairīšanās un izglābšanās organizācija bija “Blue Mix”.⁵⁹¹

3. Izmaksas

Izmaksas bija minimālas. Lielākā daļa personāla bija brīvprātīgie, kas nesaņēma atalgojumu. Viņu motivācija bija ideālistiska, viņi darbojās bez atlīdzības, izņemot ļoti mazas dāvanas, piemēram, grāmatas vai kompensācijas par zaudētiem ieņēmumiem.⁵⁹²

4. NATO

A. 1951. gada augustā Apvienoto spēku Eiropā augstākais virspavēlnieks (*SACEUR*) izveidoja *ad hoc* komiteju, proti, Slepeno uzdevumu plānošanas komiteju [*Clandestine Planning Committee (CPC)*], kurā darbojās vien ASV, Lielbritānija un Francija, savukārt sanāksmēs varēja piedalīties citas valstis vien tad, ja sanāksmes priekšmets bija saistīts ar kādām šo valstu interesēm. Sākotnēji tika noteikts, ka aizmugures elementi ir pirmais un galvenais instruments, kas ir nacionālo valdību rīcībā, un to primārais uzdevums ir veidot kodolus zaudētās teritorijas atgūšanai.

B. Šīs koordinācijas sākumposmā Norvēģija uzstāja, ka tā pati komandēs un kontrolēs aizmugures spēkus un nenodos tos NATO pavēlniecības pakļautībā.⁵⁹³

“Pagājušajā karā Norvēģijas valdība atradās ārpus valsts robežām, taču tās konstitucionālā vara palika tiesiskā kārtībā un tā īstenoja savas funkcijas kā valdība visu laiku, kamēr ienaidnieks bija okupējis Norvēģiju. (..) Šīs pieredzes iespaidā Norvēģijas valdība uzskata, ka ir pašsaprotami, ka tai ir jā saglabā atbildība par politisko vadību valstī – arī valsts okupētājās daļās. Ja pretošanās kustības vadība būtu pakļauta ASV ģenerālim un viņa starptautiskajam sekretariātam, tas valstī izraisītu politisku vētru, ja kļūtu zināms pirms okupācijas, savukārt pēc okupācijas tas nodrošinātu izcilu pamatu ienaidnieka propagandai.”⁵⁹⁴

C. Tomēr nacionālās kontroles un NATO pārraudzības savstarpējās attiecības bija regulāra sarunu tēma, līdz NATO Apvienoto spēku Eiropā augstākā virspavēlnieka štābā (*SHAPE*) tika izveidotas Apvienoto spēku slepeno uzdevumu koordinācijas grupas jeb *ACCG* un padotības pavēlniecības. *ACCG* dokumentos tika apstiprināts, ka “vadību un kontroli vienmēr saglabās attiecīgie valsts slepenie dienesti”.⁵⁹⁵

D. Sekmējot valsts kontroli un organizatorisko drošību un nepārtrauktību, kritiski svarīga informācija tika aizzīmogota un noglabāta Norvēģijas vēstniecībās Londonā un Vašingtonā. Šajos aizzīmogotajos lietās materiālos bija iekļautas “Rocamble” un “Blue Mix” organizācijas personāla reģistru kopijas un informācija, kas nepieciešama, lai izveidotu un darbinātu radiosakaru tīklus dažādiem dienestiem.⁵⁹⁶

5. NATO plāni attiecībā uz partizānu karu padomju uzbrukuma kavēšanai un palēnināšanai

A. Līdz 1961. gadam NATO ieskatā karš Eiropā padomju iespējamā uzbrukuma rezultātā notiktu divās fāzēs. Pirmā fāze būtu liela mēroga manevru karadarbība, kas ilgtu apmēram 30 dienas. Otrā fāze būtu ilgāka, un to raksturotu centieni pārgrupēties un atsākt piegādes. NATO vadība neuzskatīja, ka padomju režīms spētu okupēt lielas Eiropas daļas. Tika uzskatīts, ka ir vēlams veikt aizmugures darbības teritorijās, no kurām NATO spēki bija spiesti uz laiku atkāpties. *SHAPE* bija piekritis tam, ka aizmugures darbības ir pilnībā valsts atbildība, tomēr joprojām vēlējās koordinēt izlūkošanas operācijas un izvairīšanās un izglābšanās operācijas. Šie pasākumi tiktu īstenoti ar *ACCG* (pārdēvētā Konsultatīvā un koordinācijas grupa) starpniecību.

B. *SHAPE* vēlējās kavēt iebrūkošā ienaidnieka virzību. Tāpēc Norvēģija izveidoja organizāciju kavēšanas darbību veikšanai, kas tika nošķirta no aizmugures organizācijas. Tika plānots, ka tajā būs 20 grupas, kuru sastāvā kopumā būtu 375 dalībnieki. Tiem tiktu uzdots palīdzēt kara agrīnajā fāzē, proti, tiem būtu jāaizšķērso stratēģiskās dzelzceļa līnijas, naftas vadi un ostas, vienlaikus jāatbalsta apvienoto gaisa spēku darbības un jā kavē ienaidnieka virzība, lai izveidotu taktiskās gaisa spēku bāzes. Plānošana vai novērtēšana tad tika paplašināta uz šāda kara agrīnajiem operacionālajiem posmiem un paredzēja izvērst šīs darbības pēc iespējas agrāk. Tas bija jādara sadarbībā ar draudzīgajām kaimiņvalstīm, kas nozīmēja agrīnas operācijas Zviedrijas un Somijas teritorijā, ko, visticamāk, veiktu šīs valstis. Jau 1953. gada sākumā Norvēģija un Somija sāka šādu operāciju plānošanu.⁵⁹⁷

6. Pēc 1970. gada

Ziņojums, ko 1996. gadā sniedza Lunda komisija, kas tika iecelta, lai izmeklētu iespējamo nelikumīgo novērošanu, sniedz primāro materiālu par informāciju pēc 1970. gada. Saskaņā ar minēto ziņojumu pa rajoniem izveidotā organizācija tika izbeigta 20. gs. 70. gados un aizstāta

ar neformālāku tīklu. 1974. gadā tika izveidots arī tīkls “Argus” izlūkošanas misiju un izvairīšanās un izglābšanās darbību veikšanai, un 1978. gadā tā struktūra kļuva militārāka, jo tika iecelti vadītāji no militārajiem spēkiem. Turklāt, kad 1978. gadā tika atklāta ieroču slēptuve Norvēģijas kuģu būvētāja rezidencē Oslo, visas privāti izvietotās slēptuves tika pārvietotas uz militārajām bāzēm. 1980. gadā Norvēģijas aizmugures organizācija pievienojās NATO Apvienoto spēku koordinācijas komitejai (ACC), kas, visticamāk, bija ACCG turpinājums. Direktīvas apstiprināja, ka aizmugures organizāciju vadība un kontrole bija valsts atbildība gan miera, gan kara laikā, un koordinācija tika veikta, lai veicinātu kopīgās mācības, taupītu resursus un izveidotu vienotu terminoloģiju. 1983. gadā sabotāžas tīkls “Rocamble” tika izformēts. 1991. gadā pēc atklājumiem par Itālijas “Gladio” operāciju tika izformēta CPC un ACC. Tā kā bailes par iebrukumu pamazām izplēnēja, no 20. gs. 70. gadiem sāka zust pamatojums aizmugures spēku esībai. Turklāt apgalvojumi par nepiedienīgām rīcībām, lai arī vairumā nepamatoti, veicināja aizmugures spēku organizatoriskās koncepcijas norietu. Pēc “Gladio” lietas Itālijā visas aizmugures organizācijas ieguva sliktu reputāciju, un tās bija arī ļoti grūti attaisnot pēc Padomju Savienības sabrukuma.⁵⁹⁸

7. Kopsavilkums

A. Iedomātais apdraudējums. Ārējais komunistu apdraudējums pārliecināja Norvēģijas valdību izveidot pretošanās organizāciju. Tika uzskatīts, ka primārās bažas ir komunistu iespiešanās tās sabiedrībā. Valstij nebija nozīmīgas citas iekšējas šķelšanās. Organizācija sākotnēji koncentrējās uz izlūkdatu ieguvu un sabotāžu aiz ienaidnieka līnijām. Mērķis bija aizsargāt nozīmīgas nozares un rūpnīcas pret iefiltrēšanos un sabotāžu. Tas bija nepieciešams, lai aizsargātos no “piektās kolonnas” darbībām. Tādējādi tā attīstījās par organizāciju, kas nodarbojas ar pretspiegošanu.

B. Pretošanās organizācija un sagatavošana

1) Šos izlūkošanas pasākumus papildināja piekritēju organizācija (norvēģu valodas leksikā to nošķir no “partizānu kara”, ko īsteno aizmugures sevišķu uzdevumu vienības), kas tika izveidota sabotāžas un pagrīdes organizācijas darbību veikšanai okupētajā teritorijā. Šie piekritēji veidoja ļoti mazas grupas, kurām bija pieejamas iepriekš sagatavotas ieroču, sakaru iekārtu un citu krājumu slēptuves. Visa programma bija Bruņoto spēku komandiera atbildībā, un saskaņā ar plāniem karalaikā štābs būtu izvietots Lielbritānijā.

2) Organizācijas aprises bija slepens tīkls, ko veido mazas, labi aprīkotas vienības, kas tiek mobilizētas pēc okupācijas. Sākotnēji tās slēptos, tad veiktu izlūkošanu un plānošanu. Tad atlasītas grupas veiktu darbības. Slēptuvēs bija piegādāti krājumi, lai grupas varētu izturēt divpadsmit mēnešus. Pret ražotnēm, kuras varētu izmantot ienaidnieks, okupētajās teritorijās tiktu veikta sabotāža. Izlūkošanas un piekritēju personālam tika izstrādāti apmācības kursi.

C. Politikas un tiesiskais regulējums. Lai arī organizācijas vadība ir militārpersonas, lielākā daļa personāla bija nealgoti brīvprātīgie, kas bija ideālistisku motīvu vadīti. Organizācijas tiesiskais regulējums bija problemātisks, kā rezultātā tika izteikti apgalvojumi, ka tā veic nelikumīgu novērošanu. Vēlāk pēc Itālijas “Gladio” atklāsmēm tika izteikti apgalvojumi par nepiedienīgām rīcībām, kas apvienojumā ar Padomju Savienības izjukšanu veicināja organizācijas turpmāku norietu.

D. Vērā ņemami punkti. Tika pienācīgi uzskatīts, ka organizācijas izdzīvošanai un sekmīgai darbībai ir kritiski svarīgi, lai ar organizācijas pastāvēšanu un tās hierarhiju, tās kadru dalībniekiem un iespējamām operācijām saistītie jautājumi tiktu turēti drošībā un slepenībā. Turklāt valstu valdības uzstāja, ka operatīvā kontrole ir jāsauglabā valstu, nevis NATO līmenī. Lai nodrošinātu šo valsts kontroli, kā arī garantētu drošību un izdzīvošanas spēju, “Rocambole” un “Blue Mix” organizāciju personāla reģistru kopijas, kā arī informācija, kas nepieciešama, lai izveidotu un izmantotu radiosakaru tīklus dažādiem dienestiem, tika aizzīmogota un noglabāta Norvēģijas vēstniecībās Londonā un Vašingtonā.

F PIELIKUMS NO GADĪJUMU IZPĒTES GŪTĀS MĀCĪBAS

Tikai muļķis mācās no savām kļūdām. Gudrais mācās no citu kļūdām.

Oto fon Bismarks

1. Ievads

A. Šeit aplūkoti gadījumi, salīdzinot tos ar šīs koncepcijas pamattekstā ieteikto organizāciju un rīcību, var izgaismot dažus nozīmīgus jautājumus un kopīgas iezīmes. Tā kā šajā sējumā netiek kritizētas agrākās darbības, ko veikuši kādi citi, ne arī tiek izstrādāts standarts, kādām ir jābūt pretošanās organizācijām, šajā sadaļā netiek veikts sīkaks salīdzinājums vai pārmērīgi detalizēta analīze. Drīzāk tas ir vispārīgs pārskats par atlasītajām sagrupētajām tēmām. Šīs tematiskās grupas ir šajā sējumā sniegto ieteikumu kopsavilkums, un tajās apkopotā informācija ir nozīmīgi jautājumi un kopīgas iezīmes, kas izkristalizējušās šajos aplūkotajos gadījumos.

B. Pirmais ir 2. pasaules kara izpētes gadījumu pārskats. Šie faktiskie vēsturiskie notikumi ļauj izvērtēt gūto pieredzi un dažas spējas, lai arī varbūt pārāk vienkāršoti, lai novērtētu, vai šīs organizācijas un to darbības ir bijušas sekmīgas vai nesekmīgas. Šajā pārskatā ir sniegta cēloņsakarību analīze, vienlaikus cieši paturot prātā to, kādā kontekstā šīs cīņas ir risinājušās. Šajā sadaļā vēlreiz ir iekļauta mežabrāļu pretošanās Baltijas valstīs, jo šī pretošanās kustība, lai arī risinājās galvenokārt pēc 2. pasaules kara, kā pretošanās cīņa dzima tieši 2. pasaules kara laikā un ir cieši saistīta ar pirmo padomju okupāciju.

C. Gadījumi, kas attiecās uz Aukstā kara periodu, tika izraudzīti, lai izvērtētu pretošanās tīklus, kas tika izveidoti dažādās pakāpēs, pamatojoties uz tā laika Padomju Savienības radīto apdraudējumu. Ja neskaita Itālijas tīklu, kas tika izveidots uzreiz pēc kara, baidoties no komunistu ielaušanās no Dienvidslāvijas, šie tīkli nekad netika iedarbināti pret ienaidnieku, jo Padomju Savienība nav iebrukusi šajās valstīs. Izņemot Šveici, visas šīs valstis 2. pasaules kara laikā bija vairāk vai mazāk okupētas, un var pieņemt, ka šie tīkli tika izveidoti, lielā mērā pamatojoties uz gūtajām mācībām, ko sniedza 2. pasaules kara pretošanās organizācijas. Faktiski dažas no tām izauga tieši no 2. pasaules kara laikā izveidotajām organizācijām. Šā perioda pētījumi sniedz ieskatu galvenokārt par iedomāto apdraudējumu, organizatorisko metodoloģiju, stratēģisko vēstījumu un politikas un tiesisko regulējumu, nevis tajos izvērtēts, cik sekmīgi vai nesekmīgi šie tīkli ir izmantoti.

2. Otrā pasaules kara pretošanās gadījumu izpēte

A. Atjaunošanās spēja

1) Saskaņā ar šo koncepciju atjaunošanās spēja tika definēta kā cilvēku griba saglabāt to, kas viņiem ir, proti, *tā ir griba un spēja pretoties ārējam spiedienam un ietekmei un/vai spēja atgūties no šāda spiediena vai ietekmes iedarbības.*

2) Otrajā nodaļā tika izvērtēti vairāki faktori, kas veicina valsts atjaunošanās spēju. Šie faktori ir nacionālā identitāte, psiholoģiskā sagatavotība, vājo vietu atpazīšana un mazināšana, sagatavotība, savietojamība ar ārējiem atbalsta sniedzējiem un pretošanās

plānošana.

3) D pielikumā sniegtā 2. pasaules kara gadījumu izpēte atklāja katras aplūkotās valsts atjaunošanās spēju stiprās un vājās puses, tostarp šajā aprakstā iederējās arī Filipīnu gadījums. Primārie fakti un pieredze, kas ietekmēja aplūkoto valstu nacionālo atjaunošanās spēju, ir nesenie kari un okupācijas, etniskā dažādība vai mazākumtautību etniskā kopība ar agresorvalsti un daudzveidīgas iekšējās ideoloģiskās grupas (komunisti), kas pieslejas ārvalstij vai cenšas ar to apvienoties. Nacionālo identitāti vairāk vai mazāk ir ietekmējušas etniskās identitātes un tas, cik labi šīs etniskās identitātes ir integrētas nacionālajā identitātē. Visos četros gadījumos bija redzama komunistiskā ideoloģija un iekšēji sašķeltas nācijas, jo pretošanās dalībnieki vēlējās vai nu atjaunot pirmskara pārvaldības idejas, vai arī celt komunismu. Attiecīgās valdības būtu varējušas plaši izvērtēt pirmskara sabiedrības vājās vietas un rīkoties, lai tās mazinātu, tomēr mums ir maz liecību, ka tas būtu darīts. Šajā sējumā nav sniegta šīs tēmas pilnīga izpēte, tomēr šo darbību sekmju izvērtējums būtu lielisks turpmāko pētījumu priekšmets. 2. pasaules kara gadījumu izpēte ir atklājusi, ka kopumā trūka pienācīgas sagatavotības, lai turpinātu cīņu pret okupantu, izmantojot organizētu nacionālo pretošanos. Nebija pretošanās plānu un tādējādi arī savietojamības plānu vai mācību ar citām valstīm. Tas, ka šīs valstis nebija sagatavojušās, lai īstenotu pretošanos okupācijas laikā, mazināja to atjaunošanās spējas.

a) Kari un okupācijas

1) Nosacīti nesenie kari ir gan pozitīvi, gan negatīvi ietekmējuši atjaunošanās spējas. Karš ar Prūsiju, kas Francijā norisinājās 19. gs. beigās, parādīja, kādu cenu ir prasījis partizānu karš, ko francūži represijās ir samaksājuši ar savām dzīvībām un fiziski iznīcināto īpašumu. Francijā 1. pasaules kara pieredze atstāja dziļu rētu tās sabiedrībā, ko radīja neizmērojami milzīgā veselās paaudzes jaunu vīriešu bojāeja. Šī salīdzinoši nesenā kara cena, lai arī nebija vienīgais faktors, tomēr būtiski ietekmēja to, ka Francijai bija vāja nacionālās atjaunošanās spēja pret nacistiskās Vācijas spēku iebrukumu, un tā, izveidojot Francijas Višī valdību, gribēja panākt izlīgumu ar savu ienaidnieku, vienlaikus saglabājot savu godu un suverenitāti.

2) Filipīnās nesenākais karš bija sacelšanās pret amerikāņiem, kas sekoja uzreiz pēc amerikāņu kara pret Spāniju, kā rezultātā ASV bija ieguvusi suverenitāti pār Filipīnu salām. Šis minētais karš beidzās salīdzinoši mierīgi, militāro spēku līderis padevās un vēlāk kļuva par Filipīnu vadītāju, taču neturpināja militāro vai politisko karu pret Savienotajām Valstīm. Amerikāņu okupācijas turpmākajās desmitgadēs filipīnieši lielā mērā sadarbojās un guva ekonomisku labumu. Amerikāņi un filipīnieši izveidoja savstarpēju sadraudzību. Tādējādi, saskaroties ar Japānas agresiju, abu attiecības kļuva ārkārtīgi noturīgas. Šīs noturīgās attiecības apvienojumā ar amerikāņu garantijām pēc kara piešķirt Filipīnām neatkarību, kas ir pretstats imperiālistiskās Japānas pastāvīgai dominancei, aktivizēja filipīniešu nacionālismu. Filipīnieši darbojās saskaņā un ciešā sadarbībā ar amerikāņu mērķiem pret japāņiem. Tādējādi pēdējais karš, kurā daudzi filipīnieši bija cīnījušies pret Savienotajām Valstīm, abu attiecības nebija vājinājis. Būtībā bija izveidojušās draudzības saites, kas stiprināja abu kopīgos centienus un kas noturējās līdz pat kara beigām. Japāna nevarēja izmantot šķelšanos, un Japāna arī necentās pienācīgi radīt kādu šķelšanos okupācijas laikā.

3) Polija un Baltijas valstis – Igaunija, Latvija un Lietuva – gadsimtiem ilgi bija piedzīvojušas lielāku vai mazāku Vācijas vai Krievijas dominanci. 1. pasaules karā

un pēc tā beigām katra no tām ieguva nacionālo neatkarību un izveidoja savu valsti. Tās visas sekmīgi iesaistījās karadarbībā, lai aizsargātos no Krievijas komunistiem īsi pēc 1. pasaules kara. Tas palīdzēja saliedēt katras valsts nacionālo identitāti un deva pārliecību par valsts spēju izdzīvot, stājoties pretī daudz spēcīgākajiem kaimiņiem. Jo īpaši Polijā laikposmā starp abiem pasaules kariem izveidojās daudzas pilsoniskas un labdarības NVO, kas dažkārt darbojās kā valdībai pielīdzinātas iestādes. Šī pašpalīdzības koncepcija palīdzēja ātri izveidot pagrīdes organizācijas. Tādējādi šī nesenā kara sekmīgā pieredze palīdzēja veidot poļu nacionālo identitāti un deva pārliecību par spēju izdzīvot kā nācijai. Minētie nesenie divdesmitā gadsimta sākuma sekmīgie kari bija galvenie faktori, kas noteica šo valstu pozitīvo atjaunošanās spēju, ņemot vērā šo faktoru pozitīvo ietekmi uz nacionālo identitāti.

b) Nacionālā piederība un etniskās identitātes

1) Francijā etniskās piederības faktoram bija minimāla nozīme. Francijā bija labi izveidojusies, spēcīga vēsturiskā nacionālā identitāte. Elzasas un Lotringas reģionā dzīvoja gan franči, gan vācieši, taču abi šie pierobežas reģioni ar savu jaukto identitāti būtiski neietekmēja kara gaitu un nebija galvenais kaujaslauks.

2) Filipīnieši lielākoties identificēja sevi kā nacionālu valsti, kurā ir fiziski izolētas mazākumtautības. To esamība salu arhipelāgā noteica to identitāti un zināmā pakāpē ļāva veidoties subkulturām, taču galvenajās salās vairākumu veidoja vienota etniskā identitāte, kas īstenoja galveno cīņu un saņēma balvu. Lai arī atšķirības patiešām bija un japāņi tās būtu varējuši izmantot kā politisko sviru savās militārajās interesēs, viņi tās neizmantoja, jo uzskatīja filipīniešus par zemākas kārtas ļaudīm.

3) Polijā jaundibinātās valsts galējos rietumos dzīvoja ļoti liela vāciešu kopiena. Kad nacistiskā Vācija iebruka valstī, tā izveidoja atsevišķu valdību teritorijā, kurā dzīvoja plaša vāciešu kopiena, tādējādi labi izmantojot etnisko sviru šīs teritorijas sagrābšanai. Taču šāda nošķiršana nozīmēja, ka Polijas pārējā teritorijā bija etnisko poļu vairākums, un bija mazāk problēmu, ka daļa iedzīvotāju varētu pieslēgties svešai varai. Izņēmums bija vien ukraiņu mazākumtautības kopiena, kuru Padomju Savienība spēja pārliecināt vērsties pret etnisko poļu kopienai. Ļoti lielais Polijas Romas katoļu vairākums ļāva etniski solidarizēties pret Vācijas un Krievijas dominanci.

4) Baltijas valstis bija iekļautas lielajās kaimiņvalstīs ilgu laiku vairāku gadsimtu garumā, taču tām bija izveidojusies sava kultūra un nacionālā identitāte, kas pamatā bija eiropiska, nevis krieviska. Šajās valstīs galveno etnisko problēmu raisīja etniskie krievi, kas tur bija apmetušies uz dzīvi padomju okupāciju laikā. Šie krievi radīja problēmu īstenot nacionālo pretpadomju solidaritāti. Neliela šīs kopienas daļa šajās valstīs joprojām ir potenciāla ietekmes svira jeb piekļuves punkts.

c) Komunistiskā ideoloģija

1) Komunisms bija galvenais faktors, kas veicināja gan Francijas, gan Polijas pretošanās kustību, jo komunisti sacentās ar nacionālo pretošanās kustību par iespēju izveidot komunistu valdību līdzīgi kā Padomju Savienībā. Filipīniešu un amerikāņu pretošanās kustībā šis faktors bija mazāk nozīmīgs. Baltijas valstīs komunistu ideoloģija apvienojumā ar valsts varu pakāpeniski iznīcināja mežabrāļu kustību. Francijā piekritēji pirms 2. pasaules kara veidoja tīklus, lai atbalstītu šo ideoloģiju.

2. pasaules kara laikā viņi saskatīja iespēju pēc Vācijas patriekšanas Francijā izveidot komunistu valdību. Viņu stratēģijas sastāvdaļa bija iesaistīties vardarbīgās tiesās darbībās pret vāciešiem, lai panāktu, ka vācieši īsteno represijas pret Francijas iedzīvotājiem, cerībā, ka šīs represijas mudinās frančus pieslēties komunistiem. Komunistu tīkli bija pastāvīgā sāncensībā ar antikomunistu tīkliem. Francijai par laimi Padomju Savienība bija ģeogrāfiski pārāk tālu, lai šiem tīkliem palīdzētu. Turklāt de Gols, briti un amerikāņi pienācīgi atbalstīja antikomunistu tīklus un nesniedza komunistu tīkliem pietiekamu atbalstu, lai tie pelnīti iznīktu. Tomēr šī iekšējā konkurence bija arī nozīmīgs faktors visā pret vāciešiem īstenotās pretošanās laikā.

Jēdzienam “nacionālās atjaunošanās spējas” ir daudz komponentu, un tas ir ļoti kontekstuāls. Iepriekšējie kari un okupācijas vienās valstīs ir stiprinājušas, savukārt citās – vājinājušas atjaunošanās spējas. Visās valstīs etniskā identitāte bija būtisks faktors, un, ja etniskā iekšējā kopiena bija līdzīga okupanta etniskajai kopienai, tas parasti vājināja atjaunošanās spējas, jo šīs kopienas okupants izmantoja kā sviras punktus. Izņēmums ir vienīgi Japāna, kas neizmantoja Filipīnu iekšējo etnisko dalījumu. Komunistu ideoloģija bija būtisks faktors visos aplūkotojamos gadījumos, izņemot Filipīnās (tomēr komunisti šajā valstī kļuva par lielu pēckara problēmu). Komunistu tīkli īstenoja iekšēju konkurenci un apdraudēja neatkarīgu valdību atjaunošanu. Tie sekmīgi darbojās teritorijās, kas bija ģeogrāfiski tuvu Padomju Savienībai un bija pārāk tālu, lai saņemtu Rietumu sabiedroto atbalstu.

2) Polijā komunistu grupas saņēma atbalstu no saviem ideoloģiskajiem brāļiem no blakus esošās Padomju Savienības. Šis atbalsts un tas, ka padomju spēki bija fiziski ielauzušies Polijas teritorijā, ļāva komunistu režīmam uzvarēt un salauzt labāk organizēto, plašāk izplatīto un atbalstīto Polijas Pagrīdes valsti. Komunistu grupas uzvarēja, jo saņēma ārēju atbalstu no lielā un spēcīgā kaimiņa, savukārt brīvās Polijas legītimajiem spēkiem trūka šāda atbalsta galvenokārt ģeogrāfisko apstākļu dēļ.

3) Baltijas valstīs komunisma ideoloģija bija mazāks faktors nekā Polijā. Droši vien tas bija tādēļ, ka šī ideoloģija tika ļoti saistīta ar vareno kaimiņvalsti Krieviju, kas bija ieņēmusi dominējošo stāvokli vismaz divās no šīm trim valstīm ļoti ilgu laika posmu šo valstu vēsturē, lai gan arī trešā valsts atzina apdraudējumu, ko rada šī galvenokārt Krievijas propagandētā ideoloģija. Tāpēc komunistu piektā kolonna šajās valstīs bija neefektīvāka.

4) Filipīnās komunistiski noskaņotie huki centās izveidot pēckara komunistu valdību arhipelāgā, bet viņiem bija minimāls iedzīvotāju atbalsts, nebija atbalsta no amerikāņiem un arī japāņu okupanti bija antikomunisti. Tāpēc, lai arī salās bija komunistu grupas, to ideoloģija bija minimāls faktors, kas ietekmēja pretošanās kustību un pēckara iznākumu.

d) Pretošanās plānošana pirmskonflikta fāzē

Pirms 2. pasaules kara neviena no gadījumu izpētē ietvertajām valstīm nebija izstrādājusi plānu, kā īstenot pretošanos kā karadarbības formu, vai izveidojusi izlūkošanas vai loģistikas tīklus. Iespējams, tas bijis tādēļ, ka šādu centienu īstenošana varētu šķist kā signāls, lai īstenotu draudus to sakaut, taču tā ir tikai spekulācija. Polijas valsts sāka steidzīgu plānošanu īsu brīdi pirms iebrukuma, tādējādi nodrošinot pamatu Polijas Pagrīdes valsts pakāpeniskai izveidei. Baltijas valstis gatavojās padomju otrajai

okupācijai, pamatojoties uz savu pieredzi par pirmo okupāciju un nacistiskās Vācijas okupāciju, taču nevarēja izstrādāt plānu kā valsts subjekts, kamēr atradās Vācijas okupācijā. Katrā valstī bija izveidojušies lielāki vai mazāki pirmskara pagrīdes komunistu tīkli.

Tas, ka pirms konflikta šie tīkli pastāvēja, nebija izšķirīgi sekmīgam iznākumam. Pirmskonflikta posmā komunistu tīkli sāka pretošanās pasākumus ātrāk, taču sekmīgu iznākumu noteica ārējās palīdzības apmērs. Tomēr, pirmskrīzes posmā plānojot cilvēkresursus un fizisko infrastruktūru pretošanās tīkla izveidei saskaņā ar politikas un tiesisko regulējumu, pretošanās pasākumiem var piešķirt uzticamību, leģitimitāti un vienotību.

B. Pretošanās tīklu izveide

1) Visas gadījumu izpētē aplūkotās valstis izveidoja pretošanās tīklus. Komunistu tīkliem bija priekšrocības, jo tiem tīkli bija izveidoti jau pirms 2. pasaules kara. Vai nu nacionālās valdības bija šīs komunistu organizācijas iedzinušas pagrīdē, vai arī šīs organizācijas darbojās kā pagrīdes tīkli, cenšoties gāzt nacionālo valdību un parasti apvienoties ar Padomju Savienību.

2) Francijā sākotnējie pagrīdes tīkli bija komunistu tīkli, kas izveidojās 1936. gadā. Pēc Vācijas iebrukuma un Francijas sadalīšanas okupētajā un neokupētajā zonā sāka veidoties arī antikomunistu tīkli. Sākumā tos neviens no ārpusē nevadīja, un katrs tīkls darbojās pamatā savu mērķu vadīts, piemēram, ievāca izlūkdatumus, lai tos no Francijas teritorijas nosūtītu sabiedrotajiem, vai veidoja bēgšanas tīklus. Vēlāk daudzi šie tīkli kļuva lojāli de Golam un viņa pagaidu valdībai. Arī britu un amerikāņu izlūkošanas un speciālo operāciju aģentūras izveidoja īpašus tīklus, lai tieši palīdzētu veidot gaidāmo iebrukumu Francijā. Džedburgas komandas, kuru sastāvā bija amerikāņi, briti un franči, lai arī bija īslaicīga programma, tika izveidotas, lai tieši palīdzētu Sabiedroto konvencionālo spēku manevriem, izmantojot vietējos Francijas tīklus.

3) Poļiem bija daudz organizāciju un asociāciju, kas darbojās ārpus valdības un kļuva par pagrīdes tīklu matricām. Tieši pirms vācu un padomju okupācijas Polijas valdība uzdeva militārajiem spēkiem veidot pagrīdes tīklus. Šos tīklus galu galā apvienoja ar citiem neatkarīgiem tīkliem, lai izveidotu Polijas Pagrīdes valsti. Tā kļuva par vislabāk organizēto pretošanās kustību Eiropā. Neraugoties uz tās organizāciju un daudzām sekmīgām operācijām, piemēram, vācu raķetes daļu izvešanu uz rietumiem kontrabandas ceļā, tai trūka Rietumu materiālā atbalsta, un galu galā Padomju Savienība to sagrāva.

4) Baltijas valstīs arī bija no valdības neatkarīgas organizācijas un asociācijas. Tās sāka aktīvi un pasīvi pretoties padomju režīmam pirmās padomju okupācijas laikā. Pagrīdes organizācijas darbību tās turpināja arī vācu okupācijas laikā, un, kad vācu okupācija beidzās, pretošanās kustība kļuva ļoti organizēta. Tai bija spēcīgs militārais komponents, lai cīnītos pret padomju spēkiem, kad tie atgriezās Baltijas valstīs, lai pasludinātu tās par Padomju Sociālistiskajām Republikām. Sākotnēji lielās, organizētās, militārās uniformās tērptās vienības pakāpeniski tika sagrautas un kļuva par mazākiem tīkliem, kas centās izdzīvot, slēpjoties mežos pagrīdes bunkuros. Bez Rietumu materiālā atbalsta šie tīkli galu galā cieta neveiksmi.

5) Filipīnās pirms Japānas iebrukuma ne Savienotās Valstis, kuru suverēnā teritorija bija salas, ne vietējie filipīnieši nebija izveidojuši pretošanās organizācijas. Līdzīgi kā Eiropā

komunisti bija jau izveidojuši organizāciju, taču tai nebija nozīmīga ārēja atbalsta, piemēram, tāda, kādu padomju režīms spēja sniegt Polijas un Baltijas valstu komunistu organizācijām. Tiem bija maza ietekme uz Japānu un nespēja pienācīgi konkurēt ar pretošanās grupām, kuras galu galā bija izveidojuši amerikāņu militārie spēki. Pirmos pretošanās tīklus izveidoja amerikāņu un filipīniešu kareivji, kas izmuka no japāņu gūsta un iemuka salu iekšienē. Sākumā viņi pat nepazina viens otru, taču amerikāņu un filipīniešu virsnieku vadībā viņi bija ideoloģiski un stratēģiski vienoti savos centienos izdzīt Japānu un atjaunot *status quo*. Tiklīdz ārpus Filipīnām izvietotie amerikāņu militārie spēki uzzināja par šiem tīkliem, tie saņēma to atbalstu un izmantoja šo tīklu palīdzību gaidāmajā iebrukumā, lai atgūtu salas no Japānas.

Visas aplūkotās valstis sāka ar vairākām pretošanās dalībnieku grupām, kuras tad apvienojās tīklos un galu galā tika savienotas vienotā tīklā, kuru pārrauga viena vai vairākas jumta organizācijas, kas ir saistītas ar ārējo trimdas valdību vai tikai ar iekšējo ēnu valdību. Valstis saskārās arī ar iekšēju problēmu, proti, ar konkurējošiem komunistu pretošanās tīkliem, kurus vairāk vai mazāk atbalstīja ārējas komunistiskās organizācijas. Neatkarīgi no tā, vai pretošanās tīklus atbalstīja Rietumu sabiedrotie vai padomju režīms, uzvaru guva tie tīkli, kas saņēma būtisku ārēju atbalstu, ņemot vērā piekļūstamības iespējas, un galu galā apvienojās ar draudzīgajiem konvencionālajiem militārajiem spēkiem.

C. Trimdas valdības, kas saglabā suverenitāti

1) Francijas gadījums 2. pasaules karā ir unikāls. Francijas valdībai nebija plānu veidot trimdas valdību iebrukuma gadījumā. Pēc Vācijas iebrukuma un lielas teritorijas un suverenitātes zaudēšanas Francija uzsāka sarunas ar Vāciju. To rezultātā Francija tika sadalīta divās daļās. Vienu daļu, kurā ietilpa tradicionālā galvaspilsēta Parīze, okupēja Vācija. Otra, Vācijas neokupētā daļa, tika izveidota saskaņā ar Višī līgumu, un šī pilsēta kļuva par tās galvaspilsētu.

2) Pēc sākotnējā iebrukuma pulkvedis Šarls de Gols aizbēga uz Angliju. Tur viņš centās sapulcināt Brīvās Francijas pilsoņus, lai turpinātu cīņu pret Vāciju. Višī valdība viņu aizmuguriski notiesāja un piesprieda nāvessodu par nodevību. Dažu gadu laikā viņš ieguva britu un tad arī amerikāņu atbalstu. Viņš izveidoja kontaktus ar Franciju un izveidoja tās teritorijā tīklus, kā arī kļuva noderīgs britiem un amerikāņiem, sniedzot tiem informāciju, ko bija ieguvuši šie tīkli Francijas iekšienē. Drīz vien viņš izveidoja pagaidu politisko biroju un pagaidu valdību, kas bija gatava pārņemt varu Francijā, tiklīdz tas būs iespējams. Šādā veidā viņš izvairījās no tā, ka uzreiz pēc Francijas atbrīvošanas tiek rīkotas tūlītējas vēlēšanas, kuru rezultātā lielu varu varētu iegūt komunisti, un izvairījās no Sabiedroto militārās valdības iecelšanas, kā tas tika izdarīts Itālijā. Pateicoties tam, ka de Gols bija devies trimdā, sadarbojies ar britu un amerikāņu militārajiem spēkiem un saņēmis to atbalstu, viņš izdzīvoja un guva lielus panākumus, pēc tam briti un amerikāņi viņu un viņa organizāciju pakāpeniski oficiāli bija atzinuši par Francijas patiesajiem pārstāvjiem, tad tika atcelta Višī valdība, un Vācija 1942. gadā pēc Sabiedroto izcelšanās Ziemeļāfrikā iebruka Višī kontrolētajā Francijas daļā. De Gols, nogādādams sevi trimdā, būtībā kļuva par *de facto* pagaidu valdības līderi un atjaunoja Francijas suverenitāti.

3) Sākoties konfliktam, Polijas valdība pati devās trimdā un galu galā ieradās Londonā. Tā kā šī valdība bija leģitīms, likumīgs veidojums, tā spēja saglabāt Polijas suverenitātes atzīšanu starptautiskajā mērogā. Izņēmums bija vien Padomju Savienība, kas atzina citu Polijas valdību, kuru padomju režīms bija izveidojis Maskavā. Trimdas valdību Londonā

diplomātiskā ceļā atzina un atbalstu sniedza gan ASV, gan Lielbritānija. Šī valdība spēja ietekmēt notikumus Polijā, izmantojot pretošanās tīklus, kurus tā bija uzdevusi izveidot pēc došanās trimdā. Šie tīkli galu galā kļuva par Polijas Pagrīdes valsti (*PUS*), un ar tās starpniecību tā spēja zināmā mērā īstenot pārvaldību Polijā. Tomēr, lai arī Polijas valdību turpināja atzīt ASV un Lielbritānija un lai arī to atzina lielākā daļa poļu, tā, tuvojoties kara beigām, lielā mērā zaudēja savu nozīmību. Iemesls tam bija tas, ka Rietumu sabiedrotie Jaltas konferences rezultātā Poliju atstāja Padomju Savienības ietekmes zonā. Pēc Padomju Savienības iebrukuma padomju režīms iecēla komunistu valdību.

Trimdas valdības, Francijas gadījumā – pagaidu valdība –, okupētajām valstīm kalpoja kā vienojošā ideja un deva cerību uz neatkarības atgūšanu, kā arī tās bija legītas un uzticamas struktūras, kas risināja sarunas ar ārējiem sabiedrotajiem un partneriem. Šīs valdības spēja uzņemties saistības attiecībā uz politiskiem lēmumiem, sadarbību izlūkošanas un militārajos jautājumos un iesaistīties finanšu atbalsta pasākumos. Tādējādi šīs struktūras sniedza okupētajai valstij lielu labumu. Polijas trimdas valdība visus šos pakalpojumus īstenoja kompetenti, taču zaudēja savu statusu, jo Rietumu sabiedrotie pieņēma savus lēmumus, balstoties uz to, ko viņi dēvēja par politisko un militāro realitāti un vajadzībām.

4) Visas trīs Baltijas valstis vairāk vai mazāk centās izveidot savu trimdas valdību, tomēr ar nelieliem panākumiem. Lietuvas prezidents aizbēga un centās izveidot trimdas valdību, taču viņam tas neizdevās, jo trūka tautas dotās legītimītes un saskaņā ar Lietuvas tiesību aktiem viņam nebija šādu pilnvaru.

5) Latvijas valdība pilnvaroja tās sūtni Lielbritānijā pārstāvēt Latvijas valsts intereses, pamatojoties uz ārkārtējām pilnvarām rīkoties kara gadījumā. Tomēr sūtnis atteicās veidot trimdas valdību, uzstājot, ka viņš būtu neaizsargātā stāvoklī.

6) Igaunijas valdība neizveidoja trimdas valdību; tomēr to centās izveidot Igaunijas diaspora Zviedrijā 1953. gadā. Tā darbojās līdz 1991. gadam, taču nekad netika starptautiski atzīta.

7) Filipīnu arhipelāgu lokāli vadīja Sadraudzības valdība, kas tika izveidota 1935. gada novembrī. Tomēr Filipīnas joprojām bija ASV protektorāts un ASV suverēnā teritorija. Tādējādi, lai arī galvaspilsētā Manilā pastāvēja Sadraudzības valdība, kas nodrošināja vietējo pārvaldi, salas bija ASV suverēnās teritorijas, kas tika pārvaldītas no ASV galvaspilsētas Vašingtonas. Filipīnu Sadraudzības valdība Japānas iebrukuma laikā pati devās no Filipīnām trimdā un izveidoja savu mītni Vašingtonā. Tomēr ASV saglabāja suverenitāti pār šīm salām līdz pat Filipīnu neatkarībai, ko bija paredzēts pasludināt 1946. gada 4. jūlijā saskaņā ar XVIII pantu Filipīnu 1935. gada Konstitūcijā. Šī konstitūcija salās tika ratificēta tautas balsošanā un to ratificēja ASV valdība, ļaujot desmit gadu pārejas periodu līdz pilnai neatkarības iegūšanai.

D. Stratēģiskā komunikācija un vadošais naratīvs

1) De Gola Brīvās Francijas spēkiem tika dotas piecas minūtes raidlaika dienā, lai sūtītu vēstījumus Francijai “BBC” radio. Šie raidījumi apvienojumā ar skrejlapām, kas tika izkaisītas publiskās vietās, “V” burta izmantošana kā uzvaras zīme, kas tika pārraidīta arī Morzes koda veidā (trīs punkti un svītra {...-}), fiziskas vai uzzīmētas Mariannas bistes vai Lotringas krusts – tie visi bija spēcīgi simboli, ko izmantoja, lai celtu Franciju un rosinātu uz tās atbrīvošanu. De Gols un viņa Brīvā Francija savos vēstījumos konsekventi uzturēja

naratīvu, ka Republika nav beigusi pastāvēt, neraugoties uz Višī līgumu, un ka Francija galu galā būs brīva no okupantiem. Šis konsekventais un spēcīgais vēstījums, ko de Gols un citi ārpus Francijas esošie franči sniedza pārraidēs, kā arī vizuālie attēli vairoja tautas cerību, ka okupanti tiks izdzīti un Francija atkal kļūs par neatkarīgu republiku. De Gola naratīvs pēc Francijas atbrīvošanas vēstīja, ka Francija ir atbrīvojusi sevi pati. Tas tika darīts, lai novērstu Sabiedroto iejaukšanos Francijas lietās, izveidojot militāru valdību vai atstājot Sabiedroto spēkus valstī ar tādiem nosacījumiem, par kādiem Francija nebūs vienojusies.

2) Polija un Baltijas valstis izmantoja tipiskās pagrīdes laikrakstu un žurnālu drukāšanas metodes un grafi, lai izplatītu vēstījumu par pretošanos okupantiem. Visās šajās valstīs darbojās arī antikomunistu kustības, cenšoties pasargāt dzīvības daudz vairāk, nekā to darīja komunistu tīkli. Nacistu okupācijas laikā antikomunistu tīkli vēlējās, lai iedzīvotāji viņus atzīst un sadarbojas ar viņiem, savukārt komunistu tīkli centās provocēt, lai nacisti īstenotu represijas, un balstījās uz Padomju Savienības varenību, lai ar spēku iedibinātu komunistisko režīmu. Polija centās panākt atzīšanu un Rietumvalstu atbalstu un sadarbojās ar tām, cik vien tas bija iespējams. Polijas iekšienē Pagrīdes valsts balstījās uz politisko leģitimitāti, ko tai piešķīra tās likumīgā trimdas valdība, un uz taktiku Polijā saudzēt poļu dzīvību un īpašumus. Baltijas valstu pretošanās padomju režīmam tika balstīta, izmantojot visai līdzīgu vēstījumu, kādu izmantoja Polijas Pagrīdes valsts 2. pasaules karā. Baltijas mežabrāļi centās noturēties, cerot uz Rietumu palīdzību, un centās pēc iespējas pasargāt savu tautiešu dzīvības. Gan Polijas pretošanās kustība, gan Baltijas valstu mežabrāļi vērsās pret kolaboracionistiem un nodevējiem, lai atriebtos un lai atturētu.

Visām šīm valstīm vadošais naratīvs bija suverenitātes un neatkarības atjaunošana. Tā mērķis bija saglabāt okupētās tautas morālo stāvokli un dot iedzīvotājiem cerību, ka galu galā okupanti tiks uzvarēti. Pretošanās tīkli palīdzēja uzturēt šo naratīvu, psiholoģiski un fiziski atturot nodevējus un kolaboracionistus. Šie tīkli saglabāja arī tautas uzticību, ierobežojot cilvēku bojāeju un īpašuma bojājumus un parādot, ka sadarbojas ar ārējiem sabiedrotajiem, lai censtos atjaunot savas valsts neatkarību.

3) Filipīnas kā ASV protektorāts balstījās uz to, ka amerikāņi galu galā atgriezīsies, lai atjaunotu ASV suverenitāti pār salām un tās *status quo*, kas nozīmēja, ka Filipīnas 1946. gadā kļūs par neatkarīgu valsti. Amerikāņu vēstījums vislabāk tika formulēts ģenerāļa Makārtura frāzē “es atgriezīšos”. Ģenerālis Makārturs personīgi ļoti labi pazina filipīniešu tautu, jo bija tur dienējis un pēc atvaļināšanās no ASV armijas 1937. gadā kā civilpersona bija arī Filipīnu Sadraudzības valdības militārais padomnieks līdz pat 1941. gada vasarai, kad atkal tika iesaukts ASV armijā. Filipīnu trimdas valdības un ASV vēstījums bija tāds, ka ASV atbrīvos salas no japāņiem un ka Filipīnas iegūs savu neatkarību, kā plānots, 1946. gadā. Šī garantija iegūt neatkarību, pamatojoties uz 1935. gada vienošanos, spēcīgi motivēja daudzus filipīniešus. Apvienošanās ar amerikāņiem, lai pretotos Japānai, kā rezultātā filipīnieši, kā plānots, pilnībā atgūst neatkarību, bija spēcīgs motivējošs faktors.

E. Politiskās leģitimitātes saglabāšana

1) Šarla de Gola izveidotā pagaidu valdība savu politisko leģitimitāti ieguva laika gaitā, kad to atzina arī Sabiedroto spēki un galu galā pieņēma arī Francijas tauta. Tas sākās ar to, ka to atzina pretošanās tīkli. Šī pagaidu valdība, kuras mītne bija Londonā, savu leģitimitāti ieguva ārpus Francijas un sasniedza Francijas iekšieni. Kad de Gols, ejot parādē cauri

Parīzes Triumfa arkai, vadīja mazu Francijas kontingentu lielās Sabiedroto armijas priekšgalā, šī leģitimitāte praktiski jau bija pilnīga. Uzreiz pēc tam viņš uzstāja uz savas valdības izveidi un varas nodošanu tai.

2) Polijas trimdas valdība saglabāja savu leģitimitāti Polijas tautas un arī Rietumu sabiedroto acīs gandrīz visu kara laiku. Galu galā tā tomēr zaudēja leģitimitāti starptautiskajā arēnā, taču ne savas kļūdas dēļ, bet gan tāpēc, ka Savienotās Valstis un Lielbritānija atzina Padomju Savienības ietekmes zonu, lai arī neatzina padomju režīma uztipto Polijas valdību.

3) Baltijas valstu tautām nebija trimdas vai pagaidu valdības, ko atbalstīt. Tāpēc šo prasību pildīja iekšējās ēnu valdības, kas bija mežabrāļu organizāciju sastāvdaļa. Tās balstījās uz darbībām, kas tika veiktas iekšienē, lai runātu tautas vārdā, un uz saviem iekšienē izplatītajiem vēstījumiem. Tā kā nebija ārējas valdības un resursu, piemēram, informatīvu pārraižu, kā arī pasākumu ar sabiedrotajiem, mežabrāļiem droši vien bija vislielākā iekšējā cīņa ar leģitimitāti.

4) Filipīnu Sadraudzības valdība un Amerikas Savienotās Valstis saglabāja politisko leģitimitāti gan Filipīnās, ko tām bija sniegusi tauta, gan starptautiskajā arēnā (kuru lielākoties kontrolēja Amerikas Savienotās Valstis kopā ar Lielbritāniju). Pēc japāņu patriekšanas no salām Sadraudzības valdība atgriezās, ASV turpināja savu suverenitāti un Filipīnas ieguva neatkarību, kā bija plānots, 1946. gada 4. jūlijā.

Pretošanās politisko leģitimitāti nodrošināja trimdas vai pagaidu valdību uzticamība, kā arī pretošanās spēku darbības. Francijai, Polijai un Filipīnām bija spēcīgākais ārējais politiskais atbalsts, tomēr Polijai tas nepārveidojās par pienācīgu militāro atbalstu no tās Rietumu sabiedrotajiem. Baltijas valstīs cīņa bija gandrīz tikai iekšēja. Tādējādi politiskā leģitimitāte vairāk balstījās uz mežabrāļu darbībām, pat vairāk nekā pretošanās pasākumi citās valstīs, kuras saņēma ārēju politisko atbalstu.

F. Pretošanās organizatoriskie komponenti

Visām aplūkotajām valstīm bija pretošanās organizācijas pamatkomponenti (partizāni, pagrīdes organizācija, atbalstītāji un atbalsta tīkls un publiskais komponents trimdas vai pagaidu valdības veidā). Visas antikomunistiskās pretošanās organizācijas pamatā centās arī pēc iespējas saudzēt dzīvības un īpašumu, jo paredzēja atgūt neatkarību no okupantiem. Visās valstīs tīkli kļuva visai labi attīstīti. Francijas un Filipīnu pretošanās organizācijas konkrēti vadīja Sabiedroto militārie spēki, lai sasniegtu militāros mērķus, jo īpaši tieši pirms iebrukuma Francijā un Filipīnās. Polijas antikomunistiskā pretošanās kustība un mežabrāļi, lai arī tie bija labi attīstīti tīkli, netika šādi vadīti, jo Rietumu sabiedrotie nebija plānojuši veikt iebrukumu. Katra pretošanās organizācija Polijā un Baltijas valstīs pakāpeniski izsīka padomju nežēlīgu represiju rezultātā ar kolaboracionistu un komunistu atbalstu.

Uz neatkarību vērstie pretošanās tīkli pamatā tika organizēti tā, lai pildītu kaujinieku, pagrīdes organizācijas, atbalstītāju un atbalsta tīkla un pārvaldības funkcijas. Cilvēki, kas vēlējas kaut kā pretoties okupantiem, pildīja vienu no šīm funkcijām, pamatojoties uz savu gribu un spējām. Cilvēki arī mainīja šīs funkcijas pēc savas gribas, spējām un pieredzes.

G. Nevardarbīgs mierīgs protests un pasīva pretošanās

Pasīvu pretošanos var nošķirt no nevardarbīga mierīga protesta. Pasīva pretošanās var būt darba salēnināšana slēptā veidā vai nelielas sabotāžas akti (atteikšanās apsēsties blakus okupanta armijas kareivim sabiedriskajā transportā, akmeņu piebēršana kartupeļu maisā, lai palielinātu tā svaru un lai tādējādi izskatītos, ka tiek pildītas pārtikas kvotas, grafiti zīmējumi utt.). Nevardarbīgs mierīgs protests var būt plašāka kategorija, ietverot atklātu protestēšanu pret okupantu, piemēram, darba streikus vai plakātu izlikšanu pie valdības ēkām. Atšķirībā no atsevišķiem pasīviem nevardarbīgiem aktiem atklātā nevardarbīgā protestā tiek skaidri identificēts protestētājs un protesta tēma. Aplūkotajās valstīs nacistiskās Vācijas vai Padomju Savienības okupācijas laikā bija neskaitāmi daudz pasīvas pretošanās un arī atklātu nevardarbīgu protestu gadījumu. Jo īpaši pretošanās kā atklāti, nevardarbīgi protesti vairākkārtīgi notika Francijā. Tomēr tie nebija sekmīgi. Sākotnēji vācu okupantu tipiskā reakcija bija dot vietējām iestādēm laiku izbeigt šīs darbības. Ja šīs darbības turpinājās nedēļām ilgi un ja tās jo īpaši ietekmēja Vācijas kara gaitu, vācieši iejaucās tieši, arestējot un deportējot cilvēkus, lai izbeigtu šīs darbības. Tādējādi saistībā ar pretošanos nacistiskajai Vācijai vai komunistiskajai Padomju Savienībai mierīgi, nevardarbīgi protesti nebija efektīvi, jo okupants bija gatavs piemērot nepieciešamo spēku, bieži vien letālu, lai izbeigtu protestu.

Pasīva pretošanās notika, ja radās izdevība un izvērtējot risku. Ja radās izdevība apkrāpt okupantu ar darbu, naudu vai precēm un ja risks bija zems, daudzi cilvēki bieži vien to arī darīja. Savukārt atklāti protesti pret nacistiskajiem un komunistiskajiem okupantiem tika uzskatīti par nepakļaušanos un apspiesti ar spēku, veicot arestus, deportācijas un nogalinot. Atklāta pretošanās okupantam, kas bija gatavs izmantot spēku, kas bija nepieciešams, lai turētu paklausībā un nodrošinātu kontroli, nebija sekmīga.

H. Suverenitātes atjaunošana

1) Francija un Filipīnas pēc 2. pasaules kara beigām atguva savu suverenitāti. Francijā Šarls de Gols droši vien bija vienīgā nozīmīgākā persona, kas nodrošināja šādu iznākumu, kad Sabiedrotie atbrīvoja valsti. Viņa pagaidu valdību atzina gan valsts iekšienē ievērojama daļa Francijas pilsoņu, gan starptautiskā sabiedrība un, kas ir vissvarīgākais, uzvarētāji Sabiedrotie. Francijas suverenitāte tika atjaunota līdz ar Sabiedroto karaspēka virzīšanos cauri Francijai, atbrīvojot katru ciematu un pilsētu. Amerikāņi atjaunoja savu suverenitāti Filipīnās līdzīgā veidā. Proti, amerikāņu un filipīniešu karaspēks virzījās cauri salām, tās atbrīvojot, un tika atsāktas darbības, lai nodotu ASV suverenitāti Filipīnu tautai, kā plānots, 1946. gadā.

2) Igaunijai, Latvijai, Lietuvai un Polijai bija pavisam cits liktenis. Padomju Sarkanā armija pārgāja šīm valstīm pāri, un Padomju Savienības valdībai nebija nekāda nodoma atjaunot šo valstu suverenitāti. Baltijas valstis tika atkal iekļautas Padomju Savienībā kā Padomju Sociālistiskās Republikas vēl pirms mežabrāļu pretošanās kustības sakaušanas. Padomju režīms atzina Poliju kā neatkarīgu valsti, taču tikai tad, kad bezierunu kārtībā tajā iecēla komunistu augstāko varu. Turklāt tas izvietoja padomju karaspēku lielā skaitā, un galu galā Polija tika iekļauta Padomju Savienības kontrolētajā komunistisko valstu Varšavas paktā.

3) Visās valstīs tika rīkoti tiesas procesi, kuros izskatīja karalaika nodevēju un kolaboracionistu lietas, un tika pieņemti noteikumi, ar kuriem centās novērst personisku rēķinu kārtošā naida dēļ. Visās valstīs daudzi cilvēki cieta no daudzām ārpustiesas

darbībām – tika veikt fiziski uzbrukumi, īpašuma iznīcināšana un cilvēku nogalināšana. Padomju režīms arī izmantoja iespēju no valsts pārvaldes iestādēm un amatiem iztīrīt iespējami daudz antikomunistu, lai pēc iespējas ieviestu komunistiskās ideoloģijas tīrību, vienlaikus šīs metodes tika izmantotas iedzīvotāju iebiedēšanai un paklausības nodrošināšanai.

Šajās valstīs suverenitāte un neatkarība tika atjaunota ar nozīmīgu ārēju atbalstu, kas tika sniegts pretošanās kustībai, un galu galā ievēdot liela apjoma Rietumu sabiedroto konvencionālos militāros spēkus. Pienācīgi organizēti pēckara tiesas procesi, kuros tika skatītas apsūdzības nodevībā un kolaboracionismā iespējami taisnīgā veidā, palīdzēja tām valstīm, kas tos izmantoja. Valstīs, kuras nelaimīgā kārtā nonāca Padomju Savienības pakļautībā, tika īstenotas arī politiskās tīrīšanas pret tiem, kas nebija pienācīgi pieslējušies komunistiskajai ideoloģijai.

3. Aukstā kara pretošanās gadījumu izpēte

A. Iedomātais apdraudējums

1) Aukstā kara pirmsākumos ASV koncentrējās galvenokārt uz Padomju Savienības iespējamo iebrukumu Eiropas valstīs, sniedzot atbalstu “vietējiem pretkomunistiskajiem elementiem apdraudētajās valstīs ..”. Tāpēc ASV izstrādāja politiku un tiesisko regulējumu, lai palīdzētu īstenot un faktiski arī stimulētu mierlaika centienus pret padomju komunistu iefiltrēšanos.

2) Tajos laikos aizmugures vai pretošanās tīkli sākotnēji tika izstrādāti aizsardzībai pret padomju režīma īstenoto iefiltrēšanos, okupācijas varas graušanu un sabotāžām. Labi piemēri tam ir Itālijas un Norvēģijas gadījumi. Savienotās Valstis, izmantojot savu politikas un tiesisko regulējumu, kas bija izstrādāts militāro spēku un izlūkošanas organizāciju pasākumu atbalstam, sniedza palīdzību šo centienu īstenošanā. Abās minētajās valstīs centieni tomēr bija vērsti ne tikai uz krīzes perioda plānošanu tieši pirms un uzreiz pēc faktiskā iebrukuma, bet bija arī mēģinājumi novērst komunistu iefiltrēšanos. Problēmas radīja tas, ka daudzi komunisti bija šo valstu pilsoņi. Tas nozīmē, ka pret komunistiem vērstie pasākumi, ko īstenoja aizmugures vai pretošanās spēki, faktiski izvērtās par slikti sagatavotiem un slikti aprīkotiem pretspieģošanos vai okupācijas varas graušanas novēršanas pasākumiem, kurus pavadīja politiskas un juridiskas problēmas.

3) No trim šajā izlasē aplūkotajiem gadījumiem Šveice bija vienīgā valsts, kura bija izveidojusi pretošanās spējas, kas ir vērstas vienīgi uz Padomju Savienības īslaicīgu, daļēju vai pilnīgu faktisku fizisku iebrukumu. Šveices mērķis bija stiprināt sabiedrības spējas pretstāvēt ārējai agresijai, izmantojot holistisku totālo aizsardzību. Šveices modelis saglabāja pilnīgu uzmanību uz ienaidnieka iespējamo invāziju, un Šveicei izdevās izvairīties no negatīvām politiskajām sekām, kas radās citās valstīs, piemēram, Itālijā (“Gladio”).

B. Pretošanās organizācija un sagatavošana

1) Aplūkotajās valstīs pretošanās organizācijas tika organizētas dažādos veidos izveidoto militāro vai izlūkošanas organizāciju paspārnē. Šveice izveidoja Īpašo uzdevumu dienestu militāro spēku pārraudzībā un bija vienīgā no aplūkotajām valstīm, kas paplašināja vēl iedīglā stadijā esošo pretošanās organizāciju, iekļaujot tajā civilās iestādes un

organizācijas. Pretošanās līderi, kas vadītu organizāciju okupācijas laikā, ar nodomu tika atlasīti tādi, kuriem nebija militāro saikņu, lai okupācijas varai neizdotos viņus atklāt.

2) Kopumā organizācijas nebija pilnībā nokomplektētas ar personālu gan finansiālu izdevumu dēļ, gan tāpēc, lai neatklātu to dalībniekus. Tādējādi valstis kopumā veica vien potenciālo dalībnieku vērtīšanu un rekrutēšanu plānoja vien tad, kad tas būtu nepieciešams, lai pretotos okupantam. Valstis izveidoja ieroču, munīcijas, sakaru iekārtu un citu materiālu slēptuves, taču dažas valstis tikai pakāpeniski nonāca pie atziņas, ka šādai darbībai ir nepieciešams politikas un tiesiskā regulējuma pilnvarojums.

3) Visas valstis shematiski izveidoja tīklus, pamatojoties uz īpašām funkcijām, kas vērstas uz tādām darbībām kā izlūkdatu vākšana, sabotāža, propaganda, informatīvās operācijas un personu pārvietošanās, piemēram, bēgšanas nolūkā. Tika apsektas arī vietas iebrucējam noderīgu objektu un iekārtu sabotāžas plānošanai. Šveice, piemēram, pat sagatavojās iznīcināt tuneļus un tiltus gadījumā, ja tie tiktu apdraudēti iebrukuma laikā. Šveice koncentrējās ne tikai uz īpašiem tīkliem, bet arī sagatavoja lielāko daļu iedzīvotāju, lai tie varētu iesaistīties pretošanās kustībā kādā no veidiem, tādējādi radot spēcīgu un pilnīgu opozīciju iebrucējiem saskaņā ar savu totālās aizsardzības koncepciju. Saskaņā ar Šveices modeli šie pasākumi tika publiskoti, lai sniegtu atturošu vēstījumu iespējamajam agresoram.

4) Tā kā šīs organizācijas nekad nav saskārušās ar reālu okupantu, ir grūti gūt uz pieredzi balstītu priekšstatu. Tomēr var gūt dažas pozitīvas atziņas. Šveices modeli, kurā tika izmantots atturošs vēstījums, pretošanās organizācija drošības nolūkos tika nošķirta no militārajiem spēkiem un tika sagatavoti sabotāžas mērķi, lai nepieļautu, ka ienaidnieks tos izmanto, var izmantot kā vadlīnijas pretošanās organizēšanai. Drošībai un resursu aizsargāšanai svarīgs ir arī organizāciju kadru jautājums. Šajā dokumentā tiek atbalstīta totālās aizsardzības koncepcija, kas paredz valstīm, kurām nav stratēģiskā dziļuma, iesaistīt visu sabiedrību, lai palielinātu iespējamās pretošanās dziļumu un plašumu.

C. Politikas un tiesiskais regulējums

1) No visām aplūkotajām valstīm Šveicei, šķiet, ir bijis izstrādāts detalizētākais politikas un tiesiskais regulējums pretošanās tīklu izveidei un vadīšanai. Pretošanās darbību vadību lielākoties nodrošināja augstākās vadības līmenī, jo sabotāžas pasākumi tika izstrādāti, lai uzturētu nacionālo morālo stāvokli, kas nepārprotami ir politisks aprēķins.

2) Itālijai un Norvēģijai, šķiet, bija mazāks regulējums pretošanās pasākumu nodrošināšanai. Šīs nepietiekamības dēļ Norvēģijā tika celtas apsūdzības par prettiesisku novērošanu. Itālijā šā iemesla dēļ sabiedrībā radās nopietnas aizdomas par prettiesisku un ļaunprātīgu ASV slepenu ietekmi valstī. Tādēļ Itālijas aizmugures plāna kodētais nosaukums "Gladio" tika uztverts kā apkaunojošs un izraisīja negatīvu attieksmi pret citiem līdzīgiem Eiropas tīkliem.

3) Lai arī šie tīkli netika izmantoti, no negatīvās reakcijas politiskajā un tiesiskajā jomā, ko ierosināja atklājumi "Gladio" lietā, mēs zinām, ka nacionālās pretošanās tīklu izveidei ir absolūti nepieciešams stingrs politikas un tiesiskais regulējums. Šāds regulējums var pasargāt dalībniekus no viltus politiskām un tiesiskām apsūdzībām, vienlaikus piešķirot leģitimitāti un uzticamību pretošanās izveides un vadīšanas pasākumiem.

D. Vērā ņemami punkti

- 1) Šveices pretošanās organizācijā netika ietverta Šveices militāro spēku un valdības ierēdniecībā, lai okupācijas gadījumā tās dalībnieki netiktu atklāti. Turklāt tās vadītājs tika noalgots saskaņā ar privāttiesisku līgumu, savukārt kadri tika pieņemti darbā un algoti, izmantojot pieseguzņēmumus. Šāda juridiskā struktūra turklāt darbojās, lai juridiski nepieļautu pretošanās organizācijas padošanos kapitulācijas gadījumā, jo tā nebija bruņoto spēku sastāvdaļa.
- 2) Itālijas pasākumi sākotnēji tika vērsti uz Dienvidslāvijas pierobežu ar mērķi pretdarboties prokomunistiskajiem kaitnieciskajiem elementiem, kas centās apvienoties ar Dienvidslāviju. Sākumā tai bija sagrozīts un neskaidrs nodoms.
- 3) Norvēģija tās vēstniecībās Londonā un Vašingtonā aizzīmogotu kopiju veidā noguldīja personāla pierakstus un informāciju, kas nepieciešama pretošanās tīklu izveidošanai un vadīšanai. Tādējādi tika pasargātas identitātes un operatīvais nodoms, palielināta izšķirīgi svarīgas informācijas saglabāšanas iespēja un nodrošināts, ka šai informācijai varēs piekļūt leģitīma trimdas valdība.

G PIELIKUMS ATJAUNOŠANĀS SPĒJU NOVĒRTĒŠANA

Valsts ir ne tikai tās teritorija; konkrētā teritorija ir tikai tās pamats. Valsts ir ideja, kas slejas uz šiem pamatiem; mīlestības jūtas, brālības sajūta ir tas, kas vieno visus šīs teritorijas dēlus.

Džuzepe Madzīni

1. Ievads

A. Kā norādīts otrajā nodaļā, sabiedrības atjaunošanās spējas veicina atturēšanu un palīdz plānot valsts aizsardzību, tostarp valsts suverenitātes atgūšanu. Atjaunošanās spējas ir sabiedrības spējas izdzīvot un izturēt. Tā ir cilvēku griba saglabāt to *status quo*, proti, *tā ir griba un spēja pretoties ārējam spiedienam un ietekmei un/vai spēja atgūties no šāda spiediena vai ietekmes iedarbības.*

B. Atjaunošanās spēju izšķirīgi svarīgs aspekts ir ievainojamo vietu identificēšana un mazināšana. Lai mazinātu ievainojamību, ir nepieciešama visas valdības un visas sabiedrības pieeja, kas aptver visus operacionālās vides elementus. Piemēram, ir proaktīvi jāvēršas pret pretinieka vēstījumiem, jādažādo un jāaizsargā valsts ekonomika un nozīmīgākās nozares/infrastruktūra, jāveicina vienota operacionālā aina un informācijas apmaiņa, jāaizsargā dzīves līmeņa pamatstandarti, jāsargā robežas, jāveicina nacionālā vienotība, jāpieņem datu un kibertelpas aizsardzības un informācijas drošības pasākumi, jāmazina galveno iedzīvotāju kopu ievainojamība un jāaizsargā esošās militārās priekšrocības. Visi šie aspekti ir jānovērtē kā iespējamās ievainojamās vietas, kuras agresors var izmantot kā politiskās sviras (ietekmi).

C. Valdībām ir jāsaprot un jāatpazīst, kādā veidā pretinieks var izmantot vai izmanto savas priekšrocības iekšzemes operacionālajā vidē. Valdībām ir jāinformē un jāizglīto iedzīvotāji par apdraudējumu, jo īpaši tā iedzīvotāju daļa, kas ir ievainojama ar pretinieka darbībām.

D. Valdības var izmantot novērtēšanas rīkus, lai noteiktu ļaunprātīgu ārvalsts ietekmi valsts teritorijā. To var darīt, sagrupējot cilvēka darbības jomas pa kategorijām, lai sniegtu ieskatu par tām iespējamajām jomām, kurās var ļaunprātīgi iedarboties uz sabiedrību. Šā pielikuma beigās ir sniegts piemērs, kā šādu darbību var iedalīt kategorijās un novērtēt.

2. Atjaunošanās spējas un hibrīdkarš⁵⁹⁹

A. Hibrīdkarš ir nesaraujami saistīts ar atjaunošanās spēju koncepciju, jo hibrīdkarā tiek izmantotas valsts ievainojamās vietas, nevis tiešā veidā pretstatīti valsts bruņotie spēki. Atjaunošanās spēju koncepciju var labāk saprast, ja to saista ar hibrīdkaru kā apdraudējumu, pret kuru ir jāaizsargājas.

B. Vispārīgi ar hibrīdkaru saprot sinhronizētā veidā izmantotu civilo un militāro veidu un līdzekļu radošu apvienojumu.⁶⁰⁰ Hibrīdkarš ļauj ar mērķtiecīgu pasākumu kopu izpētīt un izmantot mērķvalsts iekšējās vājās vietas vai politisko un sociālo šķelšanos, lai iegūtu piekļuvi, ko varētu izmantot kā iekšējo ietekmes sviru pret šo valsti.

C. Valsts ievainojamās vietas rada stratēģiskas iespējas dalībniekam, kas izmanto hibrīdkaru.

Naidīga valsts vai pat par valsts līmeni zemāka līmeņa grupa var izmantot asimetriskas iespējas, lai identificētu sabiedrības šķelšanos, gūtu piekļuvi un izmantotu to, kā arī iegūtu iekšējās ietekmes sviras mērķvalstī. Kā parādīts šā dokumenta C pielikumā, Krievija ir lielisks tādas valsts piemērs, kas izstrādājusi asimetrisku taktiku, ko ļoti efektīvi iekļāvusi hibrīdkarā pret saviem mērķiem, un turpina uzlabot savas spējas izmantot šos hibrīdos līdzekļus, lai sasniegtu savus starptautiskos politiskos mērķus.

D. Hibrīdkarš balstās uz mērķvalsts iekšējām raksturīgajām pazīmēm. Tātad vispirms mērķvalsts sabiedrībā tiek atklātas vājās vietas vai šķelšanās, ko var izmantot.⁶⁰¹ Tas var nozīmēt, ka mērķpopulācijas segmentu var padarīt par instrumentu, liekot tam rīkoties tā, lai palīdzētu hibrīdkaru ierosinājušajai valstij sasniegt tās politiskos mērķus. Tā ir sava veida “tautas sarīdīšana”.⁶⁰² Šajā izpildes vai īstenošanas posmā valsts, kas izmanto šos līdzekļus, parasti iesaistās maskētā veidā (“maskirovka”) (*skat. C pielikumu*), lai neatklātu sevi kā dalībnieku. Politiskā līmenī valsts visu noliedz, kas palīdz tai izvairīties no atklātas pret to vērstas starptautiskas pretdarbības un mazina risku, mazinot savu politisko ievainojamību gadījumā, ja netiek gūtas sekmes. Tas viss tiek darīts ar mērķi neļaut mērķvalstij skaidri identificēt šīs metodes un sekmīgi tām pretdarboties.⁶⁰³

3. Atjaunošanās spējas veicina atturēšanu, jo mazina pretinieka sviras punktus

A. Līdz ar hibrīdkara parādīšanos daudzās apspriedēs termins “atjaunošanās spējas” tiek saistīts ar aizvien sarežģītāku mūsdienu drošības vidi, mainīgajiem apdraudējumiem un uzbrukumu neprognozējamību. Savukārt, aizsargājot savu sabiedrību, demokrātiskās valstis nevar pilnībā garantēt savu iedzīvotāju drošību, neapdraudot viņu pašu vērtības. Valsts iestādēm un sabiedriskajām organizācijām ir jāspēj identificēt savas iekšējās vājās vietas un šķelšanās, kuras ārējs spēks var izmantot kā iedarbības sviru pret tām.⁶⁰⁴ To saprotot, atjaunošanās spējas veicina atturēšanu no hibrīduzbrukuma. Šī atjaunošanās spēju koncepcija zināmā mērā atšķiras no NATO pieejas.⁶⁰⁵

B. Atjaunošanās spēju elementam ir jābūt vērstam uz to, lai novērstu vai identificētu asimetriskus uzbrukumus, kas izstrādāti, lai destabilizētu valstis, polarizētu sabiedrības un izplatītu neuzticību. Jākoncentrējas ir uz to, lai atklātu un novērtētu vājās vietas vai sociālo sašķeltību, kas ir visbīstamākā, ja ietekmē kritiski svarīgo saskarpunktu, kurā Klauzevica “maģiskā trīsvienība”⁶⁰⁶ – valdība, tauta un militārie spēki – mijiedarbojas stratēģijas veidošanā.

4. Iesaistīšanās pastāvīgā atjaunošanās spēju novērtēšanā

A. Ja valsts un sabiedrība vēlas pasargāt sevi, tai ir jāveic kritisks pašnovērtējums, lai godīgi identificētu iekšējās vājās vietas. Tas ir nepārtraukts un pastāvīgs process, kas ilgst, kamēr vien ārēja vara vai vairākas varas apvienojumā cenšas iedarboties uz vājajām vietām mērķvalstī. Tāpat kā attiecībā uz pretošanās kustību arī šajā procesā ir jāizmanto visas sabiedrības un visas valdības iesaistīšanas pieeja. Politiskajiem līderiem ir jārisina drošības jautājumi ar saviem vēlētājiem. Ārējas izcelsmes propagandas kampaņām, kas vērstas uz konkrētām sabiedrības grupām, ir jāliek pretī publiskās diplomātijas kampaņām, izmantojot uzticamus un neatkarīgus plašsaziņas līdzekļus.⁶⁰⁷ Atjaunošanās spēju nodrošināšanai ir nepieciešams uzlabot izglītības programmas, lai palīdzētu veidot pilsonisko informētību un kritisko domāšanu.

B. Grafikos “Ārvalstu ļaunprātīgas ietekmes novērtējums” un “Ārvalstu ļaunprātīgas ietekmes

kopsavilkuma novērtējuma pamatojums” (19. att. un 20. att.) ir sagrupēti sabiedrības segmenti, kuru ievainojamību valstij ir pastāvīgi jānovērtē.⁶⁰⁸ Tās ir vēsturiski tipiskākās jomas, kurās pastāv vājās vietas vai šķelšanās, ko ārēja vara var izmantot kā sviru, un kuras ir tāpēc jāaizsargā.

Ārvalstu ļaunprātīgas ietekmes novērtējums

* Piezīme. Metodoloģijas apraksts ir sniegts nākamajā lapā

Ietekmes jomas un apdraudējuma vērtējums	Kopsavilkums	Riska mazināšana
Politiskā 	Apdraudējuma līmenis: vidējs <ul style="list-style-type: none"> • Organizācijas: • Līderi: 	Atjaunošanās spējas: vidējas <ul style="list-style-type: none"> • Analīze:
Ekonomiskā 	Apdraudējuma līmenis: vidējs <ul style="list-style-type: none"> • Rūpniecība un tirdzniecība: 	Atjaunošanās spējas: vidējas <ul style="list-style-type: none"> • Analīze:
Sociālā 	Apdraudējuma līmenis: vidējs <ul style="list-style-type: none"> • Demogrāfija: • Organizācijas: 	Atjaunošanās spējas: vidējas <ul style="list-style-type: none"> • Analīze:
Ideoloģiskā 	Apdraudējuma līmenis: augsts <ul style="list-style-type: none"> • Informatīvā vide: • Pretvalstisks/Rietumu naratīvs: 	Atjaunošanās spējas: zemas <ul style="list-style-type: none"> • Analīze:

19. att. Ārvalstu ļaunprātīgas ietekmes novērtējums. Piemērs⁶⁰⁹

Ārvalstu ļaunprātīgas ietekmes kopsavilkuma novērtējuma pamatojums

Apdraudējuma līmeņa, atjaunošanās spēju, ārvalstu ļaunprātīgas ietekmes apmēra noteikšana	
Apdraudējuma vērtējumu nosaka, pamatojoties uz ietekmes faktoru un izmantojamās sociālās šķelšanās kvalitatīvu novērtējumu, apvienojumā ar to, cik lielas ir spējas pretoties šiem faktoriem un atjaunoties. Atjaunošanās spējas ir kopienas spēja mīkstināt triecienus un spriedzi un atgūties no tiem, mazinot savu ievainojamību. Zemas atjaunošanās spējas paaugstina apdraudējumu, savukārt augstas atjaunošanās spējas samazina kopējo apdraudējumu. Ietekmes faktoru un atjaunošanās spēju analīzes kopsavilkums ir sniegts katrā ailē. Bultas parāda novērtējumu, vai apdraudējuma līmenis paaugstinās vai samazinās.	
	Zems: ārvalstu ļaunprātīgas ietekmes nav vai tā ir minimāla un rada tikai nenozīmīgus riskus.
	Vidējs apdraudējums: ļaunprātīgas ārvalstis vai tās atbalstošās grupas, fiziskas personas vai politiskās partijas bruģē ceļu ļaunprātīgam dalībniekam, lai tas izmantotu vietējo sašķeltību vai vājās vietas. Atjaunošanās spējas ir vidējas vai augstas.
	Augsts apdraudējums: ir vairākas saites ar ārvalsts ļaunprātīgu subjektu, un aktīva šo ārvalsti atbalstošo vai pret Rietumiem noskaņoto grupu un fizisku personu virzība vai darbība rada būtisku drošības risku. Atjaunošanās spējas ir vidējas vai zemas.

Ietekmes jomas	Kopsavilkums	Riska mazināšana
Politiskā 	Apdraudējuma līmenis: <ul style="list-style-type: none"> • Organizācijas: galvenās partijas un politiskās grupas • Līderi: ietekmīgi līderi 	Atjaunošanās spējas: <ul style="list-style-type: none"> • Konkurējošas politiskās ietekmes un iespējama pretdarbība ārvalstu ietekmei
Ekonomiskā 	Apdraudējuma līmenis: <ul style="list-style-type: none"> • Rūpniecība un tirdzniecība: ekonomiska saikne ar ļaunprātīgas ārvalsts uzņēmumiem un tirgu 	Atjaunošanās spējas: <ul style="list-style-type: none"> • Ekonomiska saikne ar ES/ASV sabiedrotajiem un spēja izturēt kritumu tirdzniecībā ar ļaunprātīgas ārvalsts uzņēmumiem un tirgu
Sociālā 	Apdraudējuma līmenis: <ul style="list-style-type: none"> • Cilvēki vai demogrāfija: ietekmīgas personas civilajā jomā vai nozīmīgi demogrāfijas dati • Organizācijas: nozīmīgas pilsoniskās sabiedrības grupas 	Atjaunošanās spējas: <ul style="list-style-type: none"> • Cik dziļas ir sociālās saites ar ļaunprātīgu ārvalstu dalībnieku; konkurējošas sociālās grupas; iespējas veidot saites ar Rietumu grupām
Ideoloģiskā 	Apdraudējuma līmenis: <ul style="list-style-type: none"> • Informatīvā vide: plašsaziņas līdzekļu piekļuve un tipiskais plašsaziņas līdzekļu patēriņš • Naratīvs: galvenās idejas nozīmīgākajos plašsaziņas līdzekļos 	Atjaunošanās spējas: <ul style="list-style-type: none"> • Analīze: piekļuve Rietumu plašsaziņas līdzekļu resursiem un to patēriņš; iespējas paplašināt un veidot uzticamību nacionālajiem un Rietumu informācijas avotiem

20. att. Ārvalstu ļaunprātīgas ietekmes novērtējums. Grafika paskaidrojumu piemērs⁶¹⁰

5. Atjaunošanās spēju sagatavošana indivīdu līmenī

Ikvienai brīvai un suverēnai valstij ir sava kontekstuālā vēsturiskā attīstība, politikas un tiesiskais regulējums un kultūras tradīcijas un paražas. Tas pārsvarā ir vairāk kā pietiekami, lai vadītu indivīda uzvedību laikā, kad ārvalsts agresors ir nesis postu. Formāla miera apstākļos joprojām var pastāvēt posts un paaugstināts iekšējais spiediens, ko ārvalsts izdara uz iedzīvotājiem. Daudzās valstīs pastāv neformāls uzvedības kodekss, kas nav ieviešams ar likumu, bet drīzāk kalpo kā vienotas vadlīnijas valsts iedzīvotājiem. Amerikas Savienotajās Valstīs tādas vadlīnijas ir “Lojalitātes zvērests”. Iedzīvotājiem ir jābūt vienotai izpratnei, kā arī likumā ir jābūt noteiktam, kāda uzvedība ir pieņemama nelaimes un krīzes laikā (*skat. H pielikuma 22. att.*).

H PIELIKUMS

IEDZĪVOTĀJU MIJIEDARBĪBA AR ĀRVALSTS OKUPANTU

Karš ir neglīta lieta, bet ne visneglītākā. Pagrimis un degradējies morālais stāvoklis un patriotiska sajūta, ka nekas nav tā vērts, lai karotu, ir daudz sliktāk.

Džons Stjuarts Mills [*John Stuart Mill*]

1. Ievads

A. Visā konfliktu vēsturē sabiedrībām ir bijis jārīsināta jautājums par okupēto un okupantu mijiedarbību indivīda un grupas līmenī. Šī mijiedarbība aptver visu cilvēka uzvedības diapazonu. Tomēr sabiedrībā, kuru ir okupējusi sveša vara, lielākā daļa okupēto iedzīvotāju, kas vēlas atgūt neatkarību un suverenitāti, ne visas mijiedarbības ar okupantu uzskata par pieņemamām. Šīs nepieņemamās mijiedarbības parasti kļūst par iemeslu tam, ka pret personām, kuru uzvedību vairums uzskata par nepieņemamu, tiek īstenota vardarbība un bieži vien pat ar letālu iznākumu.

B. Uzvedību, ko vairākums, kas vēlas atbrīvoties no ārvalsts okupanta, uzskata par nepieņemamu, parasti kvalificē uz sadarbību vērstu uzvedības izpausmju skalā. Atkarībā no apstākļiem šī uzvedība var izpausties vai nu kā vienkāršas darbības, piemēram, maznozīmīgi pieklājības apliecinājumi, līdz pat tādām darbībām kā pakļaušanās jaunieviestajiem normatīvajiem aktiem, seksuālu attiecību veidošana un kā galēja izpausme – brīvprātīga sabiedrības, valsts vai līdzpilsoņu nodošana, lai gūtu izdevīgumu no okupācijas režīma.

C. Koncentrējoties uz 20. gs. konfliktiem, kas aplūkoti šajā sējumā sniegtajā gadījumu izpētē, var pieminēt, ka šādiem kolaboracionistiem piemērotie sodi bija plašā amplitūdā, sākot no publiskas apkaunošanas līdz pat nonāvēšanai. Piemēram, Francijā 2. pasaules kara beigās sievietēm par seksuālām attiecībām ar okupantiem tika piemēroti sodi, sākot ar noskūtu galvu, līdz pat fiziskai sišanai par līdzīgiem nodarījumiem, un kā galēja izpausme – nogalināšana, lietu neskatot tiesā, ja radās aizdomas par nodarījumiem, kas tika uzskatīti par nepieņemamiem.

D. Ir izstrādāti zinātniskie darbi, kuros pētīta grupu un indivīdu uzvedība represīvos režīmos, kā arī šo personu un grupu uzvedība vienam pret otru, kad politiskais stāvoklis attīstās līdz stāvoklim, ko var apzīmēt ar terminu “pilsoņu karš”. Šī problēma, cerams, mazināsies saistībā ar pretošanās pasākumu iepriekšēju plānošanu un sabiedrības stiprināšanu, izmantojot atjaunošanās spējas, kā arī kopīgu sabiedrības koncentrēšanos uz iepriekšējā *status quo ante* atjaunošanu.

2. Kolaboracionisms, pielāgošanās un pretošanās (K-P-P)

A. Profesors Mareks Jans Hodakevičs [*Marek Jan Chidakiewicz*] ir izvirzījis savu izpratni par to, kas ir tautas pretošanās, proti, viņš uzskata, ka ir trīs metodes, kā iedzīvotāji pauž savu attieksmi pret ārvalstu iebrucēju, – kolaboracionisms, pielāgošanās un pretošanās. Viņa koncepcija ir grafiski atveidota K-P-P skalas veidā līdztekus *ROC* izveidei. Šīs metodes var kopumā definēt, kā norādīts turpmāk.⁶¹¹

- **Kolaboracionisms** – aktīvas attiecības ar okupantu savās interesēs un kaitējot okupētajai kopienai.

-
- **Pielāgošanās** – daudzveidīga lielāka vai mazāka pakļaušanās okupantam; tās veidu nosaka tas, vai tā nosacīti tuvinās kolaboracionismam vai pretošanās kustībai.
 - **Pretošanās** – pasīva vai aktīva pretstāvēšana okupantam.

B. Saskaņā ar šo izpratni, kad okupants pakāpeniski ievieš politiku ar mērķi palielināt kontroli pār iedzīvotājiem, oficiāli pieļaujamās uzvedības izpausmes strauji sašaurinās, galu galā piespiežot vairāk īstenot pretošanos.⁶¹² Pasīva pretošanās ir reakcija uz nomācošu politiku, piemēram, ekonomisko ekspluatāciju. Aktīva pretošanās ir reakcija uz tradicionālu un atzītu sociālo institūciju neesību, un tā pārveidojas par organizētu pretošanos.⁶¹³ Kad okupants palielina kontroles līmeni un, iespējams, teroru, ir mazākas iespējas tam pretoties bruņotā veidā, jo pretošanās dalībnieki un līdzpilvēki tiek pakļauti nāves briesmām kolektīvo represiju dēļ. Uzkrītoša pretošanās ir nāves izaicinājums. Bruņotas sacelšanās iespēja un ar to saistītais risks šādos apstākļos palielinās vienīgi tad, ja nav iespējams pielāgoties kādā veidā.⁶¹⁴

C. Šajā modelī iedzīvotāju uzvedību var skatīt kā skalū, kurā kolaboracionisms un pretošanās atrodas tās pretējās pusēs. Pielāgošanās ir skalas vidusdaļā un saista abas galējās izpausmes. Pielāgošanās izpaužas milzums dažādos veidos un robežojas ar pretošanos, no vienas puses, un aizsniedzas gandrīz līdz kolaboracionismam, no otras puses. Pielāgošanās ir veids, kā atrast *modus vivendi* ar okupācijas varu, pēc iespējas mazāk padodoties individuālajā vai grupas līmenī, tādējādi to nošķir no kolaboracionisma.

D. Kolaboracionisms ir apzināta un konsekventa slepena noruna ar okupantiem savās interesēs, būtiski kaitējot sabiedrībai kopumā, kādai tās grupai vai kādam atsevišķam indivīdam.

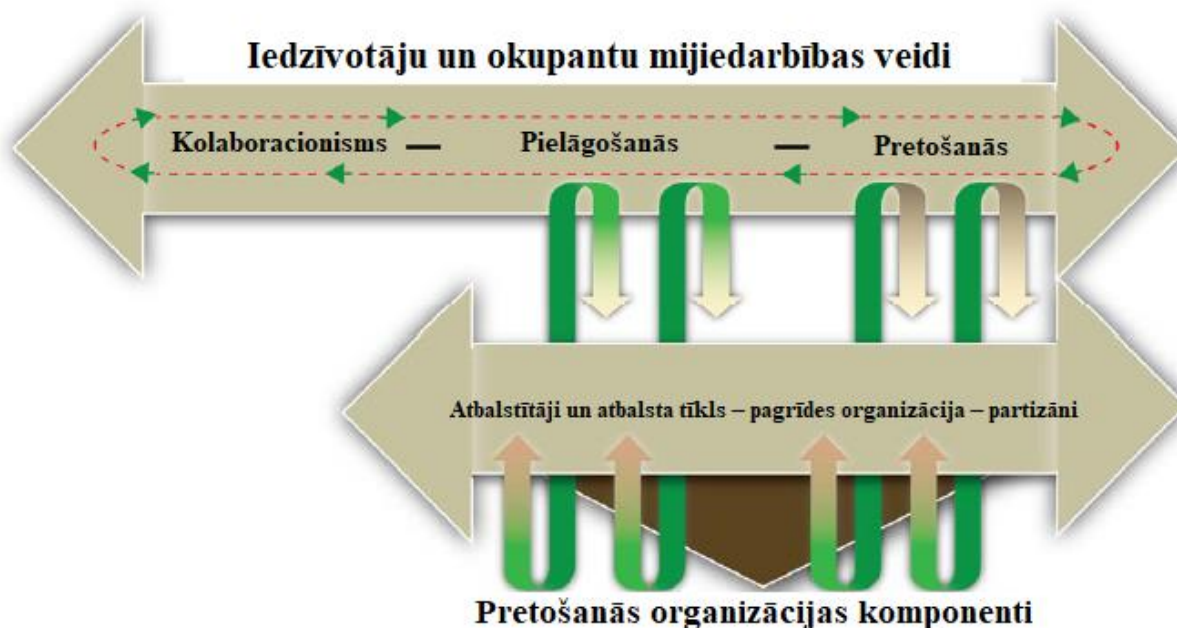
E. Pielāgošanās ir tieši saistīta ar pretošanos vai ir ar to sasaistīta un ir papildinoša funkcija vai uzvedības veids. Lai pretošanās būtu sekmīga, obligāts priekšnoteikums ir iedzīvotāju dalība institūcijās un organizācijās, kuru darbību okupants ir atļāvis.⁶¹⁵ Faktiski saskaņā ar šo pretošanās komponentu struktūras koncepciju, kas izveidota, pamatojoties uz vēsturisko pieredzi un kas ietverta ASV doktrīnā un citos specializētos dokumentos, pielāgošanās ir nepieciešama, lai veicinātu atbalstītāju un atbalsta tīkla un pat dažu pagrīdes organizācijas dalībnieku pastāvēšanu un darbību. Pretošanās kā organizācija savus biedrus iegūst no to iedzīvotāju loka, kas interaktīvā režīmā darbojas pielāgošanās–pretestības skalā. Personas, kas izmanto pielāgošanās taktiku, nodrošina lielāko daļu atbalstītāju un atbalsta tīkla funkciju.

F. Pretošanās ir darbība, kas vērsta uz to, lai nelabvēlīgi ietekmētu okupantu. Pavisam šauri definējot, tā ir bruņota cīņa. Tomēr tās izplatītākā forma ir to varas iestāžu krāpšana, kas rīkojas okupantu vārdā. Piemēram, Polijas gadījumā viena no pretošanās formām bija ar nolūku slikti pildīt okupantu rīkojumus. Pretošanās var būt spontāna vai plānota un aktīva vai pasīva. Pretošanos visbiežāk apvij nacionālisms, un, jo vairāk okupants apspiež, jo vairāk pieaug nacionālā apziņa. Komunistu pretošanās grupas centās panākt, lai okupanti palielina apspiešanu, proti, tie īstenoja savas darbības tā, lai izraisītu bargas represijas pret cilvēkiem un tādējādi sev piesaistītu vairāk cilvēku.⁶¹⁶

3. K-P-P skalas un pretošanās organizācijas komponentu savstarpējā saikne

A. Personas, kas sliecas aktīvi vai pasīvi pretoties, ieņem pagrīdes organizācijas un partizānu rindas. Kolaboracionisti ir organizācijas lielākais drošības risks. Turpmāk attēlā šīs koncepcijas vajadzībām ir izstrādāts grafiks, kurā atveidotas šīs attiecības, izmantojot kolaboracionisma, pielāgošanās un pretošanās skalū, kas šeit ir nodēvēta par K-P-P skalū

(skat. 21. att.).

21. att. Kolaboracionisma, pielāgošanās un pretošanās (K-P-P) skala attiecībā pret pretošanās organizatoriskajiem komponentiem⁶¹⁷

B. K-P-P skala ietver iedzīvotāju uzvedības izpausmes. Tas nenozīmē, ka iedzīvotāji sadalās vienādās trijās daļās. Laika gaitā persona var mainīt savu uzvedību šajā skalā atkarībā no personiskās pieredzes. Šī skala parāda arī pielāgošanās un pretošanās režīmā iesaistījušos iedzīvotāju saikni ar organizēto pretošanās kustību. Personām, kas izmanto pielāgošanās taktiku, ir liela nozīme, un tās darbojas kā atbalstītāji un atbalsta tīkla dalībnieki. Tie, kas visvairāk sliecas iesaistīties aktīvā vai bruņotā pretošanās kustībā, visticamāk, kļūs par pagrīdes organizācijas biedriem vai partizāniem. Pretošanās organizācijas komponentu skala ir novietota zem uzvedības modeļu skalas, lai parādītu, ka pretošanās organizācijas biedri atrodas zem iedzīvotājiem vai to vidū un atrodas to aizsegā. Šis novietojums arī parāda, cik liela iedzīvotāju daļa parasti iesaistās dažādos pretošanās komponentos. Vēsturiski pretošanās organizācijas izveido ēnu valdības struktūru (parasti tā ir saistīta ar pagrīdes organizāciju), lai atturētu no kolaboracionisma, piemērojot savus tiesiskos resursus, kas dažkārt sniedz skarbū rezultātus. Šāda ēnu valdība kā pagrīdes organizācijas sastāvdaļa mijiedarbojas ar iedzīvotājiem, kā parādīts šajā attēlā. Lai ierobežotu kolaboracionismu, papildus izmanto arī trimdas valdības struktūru.⁶¹⁸

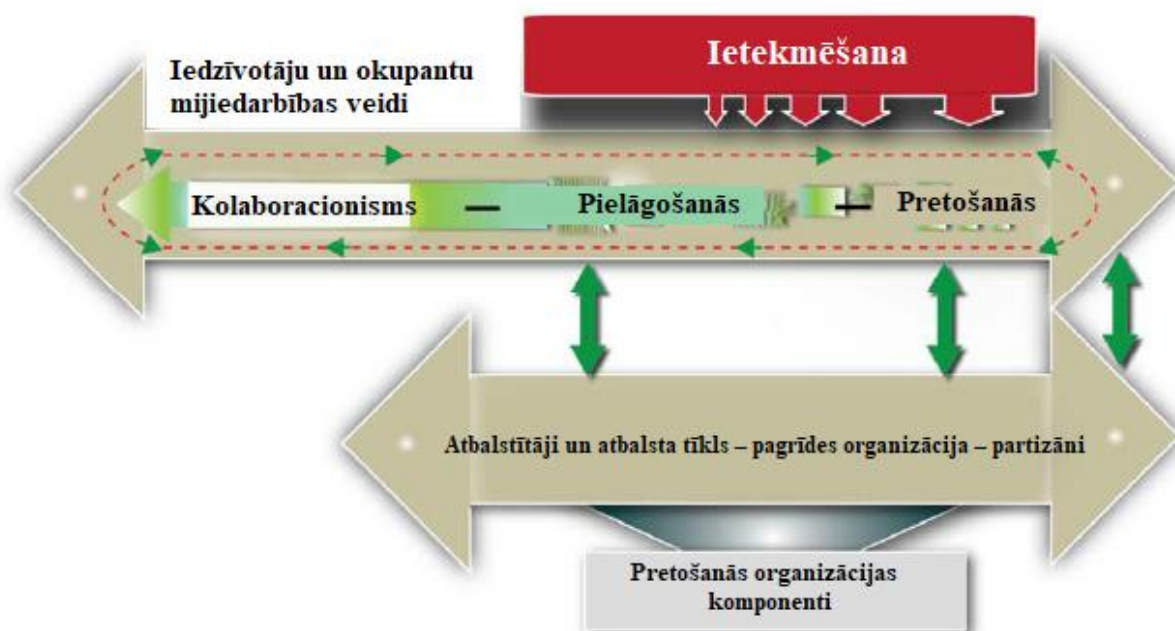
4. Būtiskas ietekmēšanas vai terorisma sekas

A. Vispārējās sekas. Kad okupants pastiprina teroru, lielāki iedzīvotāju segmenti var tikt terorizēti, lai panāktu viņu pielāgošanos. Dažus var pat piespiest uz kolaboracionismu, lai sevi pasargātu. Paradoksāli, bet terors var izraisīt arī pretošanās instinkta palielināšanos. Ar galēju ietekmēšanu vai teroru personu var piespiest pielāgoties, ieņemot pasīvu attieksmi, vienlaikus rodas arī personas ārpus likuma, kurām nav citas iespējas kā pretoties. Šajos apstākļos izdzīvošana ir atkarīga no tā, cik sekmīgi izdodas mainīt pielāgošanās un pretošanās taktiku.⁶¹⁹

B. Šķelšanas sekas. Pret okupēto sabiedrību vērsts terors paātrina arī nacionālo apziņu. Ja

sabiedrībā ir grupas, kurām ir atšķirīga identitāte, un tās identificē sevi kā no pamatnācijas nošķirtas grupas, rodas aizstāvšanās un pašsaglabāšanās reflekss. Šāda attieksme var mazināt vai pat liegt šīm grupām savstarpēji sadarboties. Pieaugot teroram, katra grupa veic paš aizsardzības pasākumus, īstenojot dažādu veidu pretošanos, kas bieži vien nelabvēlīgi ietekmē attiecības ar citām grupām. Tādējādi okupants var izmantot stratēģiju “skaldi un valdi”, lai sabiedrībā saasinātu etnisko grupu atšķirības un mazinātu katras grupas pielāgošanās un pretošanās efektivitāti.⁶²⁰

C. Ietekme uz iedzīvotāju un organizētās pretošanās saikni. Okupantam pret iedzīvotājiem vērsties ar spēcīgiem ietekmēšanas līdzekļiem, aizvien grūtāka un bīstamāka kļūst aktīva vai bruņota pretošanās, tādējādi mazinās to cilvēku skaits, kas ir gatavi iesaistīties šādā pretošanās kustībā. Lai arī joprojām paslepus var pastāvēt dažas pasīvās pretošanās formas, pret aktīvu pretošanos tiek īstenoti skarbi pretpasākumi. Tā rezultātā vairāk vai mazāk pieaug pielāgošanās un kolaboracionisms. Mazinās arī pretošanās organizācijas un iedzīvotāju saikne vai sakari, tādējādi vājinās organizācija (*skat. 22. att.*).

22. att. Ietekmēšanas sekas uz K-P-P skalu⁶²¹

5. Šodienas apdraudējuma konteksts

Vēsturisko notikumu analīzē atklātie fakti ir jāpiemēro šodienas iespējamo faktisko apdraudējumu kontekstā. Ņemot vērā 21. gadsimta tikumus, straujo un precīzo informācijas apmaiņu starp attīstītākajām valstīm un starptautiskās integrācijas un savstarpējās atkarības dažādās formas, okupants, kas nāk no šo valstu vidus, visticamāk, nepiemēros plašu teroru tādos veidos, kā analizēts iepriekšējās gadījumu izpētēs. Tomēr šī analīze joprojām noder, jo parāda savstarpējās attiecības un to, kādas ir šo attiecību ietekmēšanas sekas. Tas tā ir, jo mūsdienu agresīvas valsts dalībnieki, visticamāk, izmantos izsmalcinātākus ietekmēšanas un terora līdzekļus. Saskaņā ar iepriekšējā sadaļā aplūkoto hibrīdkaru, visticamāk, viņi izmantos asimetriskas metodes, kuras var publiski noliegt, lai arī to sekas būs ļoti līdzīgas tām, kas panāktas ar šeit aplūkoto okupantu izmantotajām metodēm.

6. Individīda rīcība okupācijas apstākļos

Vēsturiski kolaboracionisma sekas ir tādas, ka pret personām vai grupām, kas tiek vainotas kolaboracionismā, tiek īstenotas tiesas vai ārpustiesas darbības. Tas notiek šādos trijos apstākļos: 1) okupācijas laikā; 2) okupanta vētrainas padzīšanas laikā, kad var iestāties zināms haoss un prettiesiskums, un 3) vēlāk, kad ir atjaunota suverenitāte un pilnībā darbojas tiesu sistēma. Ņemot vērā kolaboracionisma jautājumus vēsturē un to, ka dažkārt tas tiek jaukts ar pielāgošanos, valstis var apsvērt iespēju miera laikā izglītēt iedzīvotājus par šiem sadarbības veidiem un par pieļaujamas uzvedības izpausmēm okupācijas laikā. Piemēram, lai spēcīnātu sabiedrības atjaunošanās spējas, valstis pirmskrīzes posmā var publicēt uzvedības vadlīnijas iedzīvotājiem. Tālab turpmāk ieteikuma veidā ir sniegti vispārēji iespējamie punkti, kurus valstis var izvērtēt un izplatīt un kuri ir jāpielāgo atbilstoši to nacionālajām tradīcijām, pieņemamībai sabiedrībā un tiesiskajam regulējumam (*skat. 23. att.*).

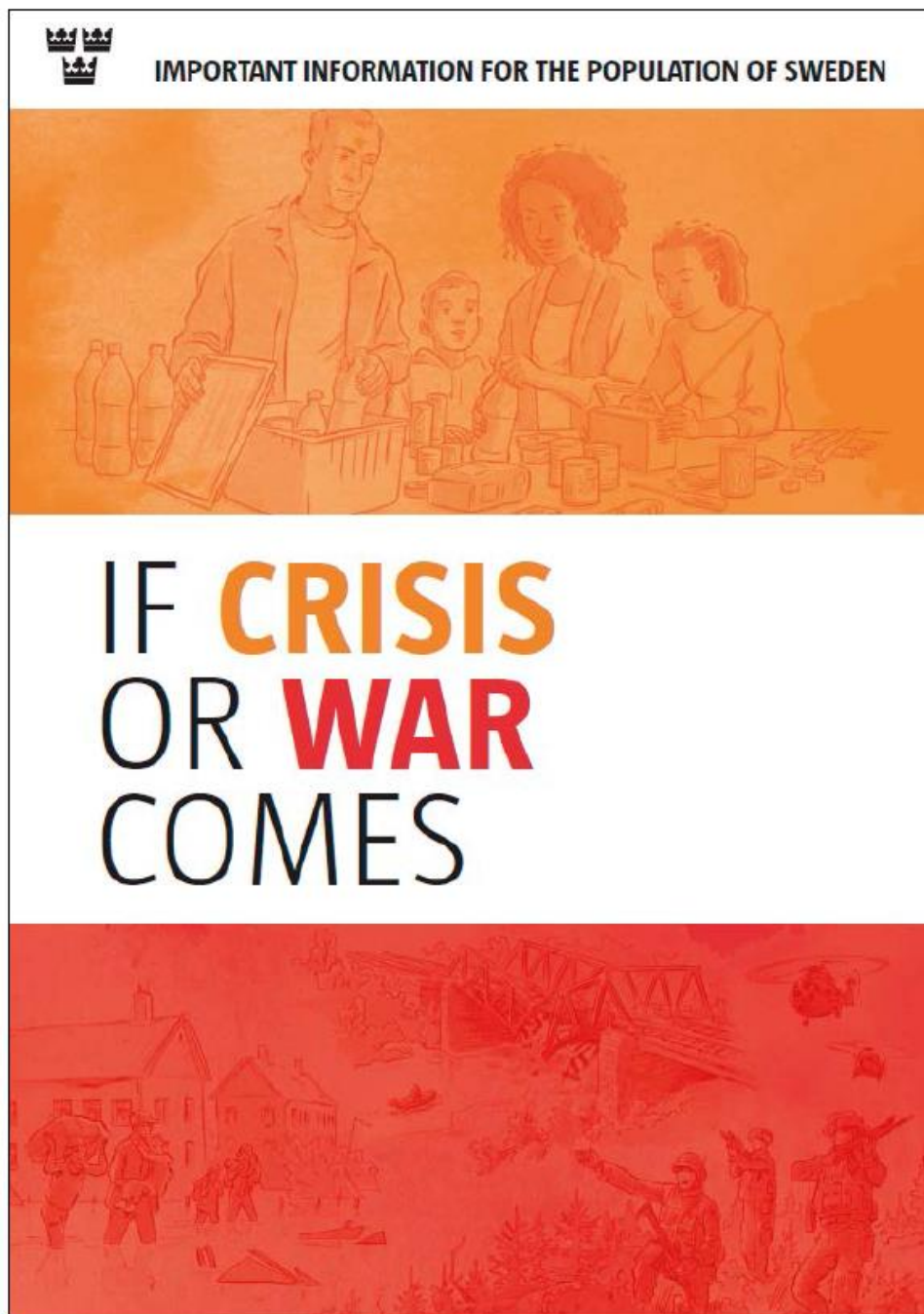
Iedzīvotāju uzvedības kodekss okupācijas apstākļos

I pants	Es nekad neaizmirsīšu , ka esmu suverēnas valsts pilsonis. Es palikšu lojāls savai suverēnajai un leģitīmajai valdībai, lai kur tā atrastos – mūsu zemē vai trimdā –, saviem līdzpilsoņiem un demokrātijas principiem, uz kuru pamata ir dibināta mana valsts.
II pants	Man nav obligāti aktīvi jāpiedalās bruņotā pretošanās kustībā. Tomēr mana valsts no manis sagaida, ka es darīšu visu, ko spēju, lai iespējami labāk atbalstītu mūsu pretošanos, un nekavēšu tās spēju rīkoties. Ja es piedalīšos bruņotā pretošanās kustībā, es rīkošos tā, lai nenodarītu kaitējumu saviem tautiešiem.
III pants	Kā savas kopienas loceklis es turpināšu atbalstīt savus līdzpilsoņus un palīdzēt viņiem okupācijas laikā. Ja es esmu ierēdnis, es turpināšu sniegt pakalpojumus, kas nepārkāpj manas valsts pirmsokupācijas laika likumus un nekaitē maniem līdzpilsoņiem.
IV pants	Es nekad nepalīdzēšu okupācijas spēkiem apspiest manus tautiešus, kaitēt viņiem vai ierobežot viņu brīvību, un, ja mani piespiedīs to darīt, es tam pretošos absolūti lielākajā mērā, cik vien to spēju, apzinoties savu atbildību par savām darbībām.
V pants	Es vienmēr ticēšu , ka mana valsts un mana tauta galu galā uzvarēs. Kā pilsonis es esmu atbildīgs par savām darbībām okupācijas laikā. Mana valsts sagaida, ka es rīkošos godprātīgi saskaņā ar šiem pantiem un manas valsts tiesību aktiem.

23. att. Iedzīvotāju uzvedības kodekss okupācijas apstākļos. Piemērs⁶²²

I PIELIKUMS⁶²³
ZVIEDRIJAS VALDĪBAS ZVIEDRIJAS CIVILĀ KONTINGENTA
AGENTŪRA (MSB)

Brošūra “Ja pienāk krīze vai karš”

<i>Angļu val.</i>	<i>Latviešu val.</i>
IMPORTANT INFORMATION FOR THE POPULATION OF SWEDEN	SVARĪGA INFORMĀCIJA ZVIEDRIJAS IEDZĪVOTĀJIEM
IF CRISIS OR WAR COMES	JĀ PIENĀK KRĪZE VAI KARŠ

Contents	
Emergency preparedness	Your emergency preparedness..... 5
	False information..... 6
	In the event of a terror attack..... 7
	Home preparedness tips..... 10
Total defence	Sweden's defences..... 8
	Attacks against Sweden..... 12
	Heightened state of alert..... 13
Warning systems	Important public announcement..... 14
	Emergency alarm..... 16
	Shelters..... 17
<p>This brochure is available to download in several different languages at dinsakerhet.se. Questions and answers about the brochure can be found at dinsakerhet.se.</p>	
 	
<p><small>MSB is a central government agency that works to improve Sweden's ability to prevent and manage accidents and emergencies. In the event of a serious accident or emergency, we provide support to those who are responsible.</small></p> <p><small>Graphic design and production: Henrik Nilsson Illustrations: Arvid Steen Printed by: Skala Graphic AS Email: info@msb.se Phone: +46 8 731 83 00 www.msb.se</small></p>	

For the population of Sweden

This brochure is being sent to all households in Sweden at the behest of the Swedish Government. The Swedish Civil Contingencies Agency (MSB) is responsible for its content. The purpose of the brochure is to help us become better prepared for everything from serious accidents, extreme weather and IT attacks, to military conflicts.

Many people may feel a sense of anxiety when faced with an uncertain world. Although Sweden is safer than many other countries, there are still threats to our security and independence. Peace, freedom and democracy are values that we must protect and reinforce on a daily basis.

Public authorities, county councils and regions, municipalities, companies and organisations are responsible for ensuring that society functions. However, everyone who lives in Sweden shares a collective responsibility for our country's security and safety. When we are under threat, our willingness to help each other is one of our most important assets.

If you are prepared, you are contributing to improving the ability of the country as a whole to cope with a major strain.

KEEP THIS BROCHURE!

Saturs

Gatavība ārkārtas situācijām

Tava gatavība ārkārtas situācijām
 Viltus ziņas
 Teroristiska uzbrukuma gadījumā
 Ieteikumi gatavības nodrošināšanai mājās

Totālā aizsardzība

Zviedrijas aizsardzības līdzekļi
 Uzbrukumi Zviedrijai
 Paaugstinātas trauksmes stāvoklis

Brīdināšanas sistēmas

Svarīgs publiskais paziņojums
 Ārkārtas situāciju trauksmes signāls
 Patversmes

Šī brošūra ir pieejama vairākās valodās, un to var lejupielādēt vietnē dinsakerhet.se.
 Jautājumus un atbildes par šo brošūru var atrast vietnē dinsakerhet.se.

Zviedrijas Civilā kontingenta aģentūra

MSB ir centrālās valdības aģentūra, kas darbojas, lai uzlabotu Zviedrijas spēju novērst un vadīt nelaimes	Grafiskais dizains un izstrāde: <i>Kreab AB</i> Mākslinieks: Arvids Stēns [Arvid Steen]
---	---

Zviedrijas iedzīvotājiem

Šī brošūra ir nosūtīta visām mājās saimniecībām Zviedrijā pēc Zviedrijas valdības rīkojuma. Par tās saturu atbild Zviedrijas Civilā kontingenta aģentūra (MSB). Brošūra ir izstrādāta ar mērķi palīdzēt jums labāk sagatavoties visam, ko var izraisīt nopietnas avārijas, ekstremāli laika apstākļi, IT uzbrukumi vai militāri konflikti.

Daudzi cilvēki var izjust nemieru, saskaroties ar pasaulē valdošo nenoteiktību. Lai arī Zviedrija ir drošāka nekā daudzas citas valstis, joprojām pastāv mūsu drošības un neatkarības apdraudējumi. Miers, brīvība un demokrātija ir vērtības, kuras jums ir jāaizstāv un jāstiprina katru dienu.

Valsts iestādes, valsts padomes un reģioni, pašvaldības, uzņēmumi un organizācijas ir atbildīgas par šo sociālo funkciju nodrošināšanu. Tomēr ikviens Zviedrijā dzīvojošais ir kolektīvi atbildīgs par valsts drošību un drošumu.

<p>gadījumus un ārkārtas situācijas. Ja ir noticis smags nelaimes gadījums vai ārkārtas situācija, mēs sniedzam atbalstu atbildīgajiem dienestiem.</p> <p>Zviedrijas Civilā kontingenta aģentūra (MSB) 651 81 Karlstat www.msb.se</p>	<p>Izdevniecība: <i>Stibo Graphic A/S</i> Publ. Nr.: MSB1214 2018. gada maijs ISBN: 978-91-7383-836-8</p>	<p>Apdraudējuma gadījumā viena no svarīgākajām vērtībām ir mūsu griba sniegt palīdzību otram.</p> <p>Ja tu esi sagatavojies, tu uzlabo visas valsts spēju tikt galā ar nopietnām saspringtām situācijām.</p> <p style="text-align: center;">SAGLABĀ ŠO BROŠŪRU!</p>
---	---	--

Emergency preparedness

What would you do if your everyday life was turned upside down?

An emergency can result in society not functioning in the way we are used to. Climate change may mean that flooding and forest fires become more common. Incidents in the rest of the world may result in shortages of certain foodstuffs. Disruptions to important IT systems may have an impact on the electricity supply. In just a short time, your everyday life can become problematic:

- The heating stops working.
- It becomes difficult to prepare and store food.
- The shops may run out of food and other goods.
- There is no water coming from the taps or the toilet.
- It is not possible to fill up your car.
- Payment cards and cash machines do not work.
- Mobile networks and the internet do not work.
- Public transport and other means of transport are at a standstill.
- It becomes difficult to obtain medicines and medical equipment.

Think about how you and people around you will be able to cope with a situation in which society's normal services are not working as they usually do.

Emergency preparedness

<p>Ko tu darītu, ja tava ikdienas dzīve apgrieztos kājām gaisā?</p> <p>Ārkārtas situācijā var gadīties, ka sabiedrība nedarbojas tā, kā esam pieraduši darboties. Klimata pārmaiņas nozīmē, ka aizvien biežāk mūs piemeklē plūdi un meža ugunsgrēki. Starpgadījumi pārējā pasaulē var izraisīt noteiktu pārtikas preču deficītu. Nozīmīgu IT sistēmu pārrāvumi var ietekmēt elektroenerģijas piegādi. Vienā acumirkli tavā ikdienas dzīvē var rasties problēmas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nedarbojas apkure. • Rodas grūtības sagatavot un uzglabāt pārtiku. • Veikalos ir izpirkta pārtika un citas preces. • No krāna vairs netek ūdens, un tā nav arī tualetē. • Automašīnā nevar vairs iepildīt degvielu. • Nedarbojas maksājumu kartes un bankas automāti. • Nedarbojas mobilie tīkli un internets. • Sabiedriskais transports un citi transporta līdzekļi nekursē. • Rodas grūtības iegādāties medikamentus un medicīnisko aprīkojumu. <p>Padomā, kā tu un tev tuvumā dzīvojošie cilvēki spēs tikt galā situācijā, kad parastie sociālie pakalpojumi nedarbojas ierastā režīmā.</p>	<p>Tava gatavība ārkārtas situācijām</p> <p>Tava pašvaldība ir atbildīga par to, ka pakalpojumu sniegšana, tostarp vecāka gadagājuma cilvēku aprūpe, ūdens piegāde, ugunsdzēsības un glābšanas dienestu un skolu darbība, turpinās pat sociālās ārkārtas situācijās. Arī tev kā fiziskai personai ir pienākumi. Ja esi pareizi sagatavojies, tu vari tikt galā grūtā situācijā neatkarīgi no tā, kāds ir tās cēlonis.</p> <p>Sociālās ārkārtas situācijas gadījumā palīdzība vispirms tiks sniegta tiem, kam tā visvairāk ir nepieciešama. Pārējiem ir jābūt gataviem kādu laiku iztikt ar saviem spēkiem. Jo labāk tu esi sagatavojies, jo lielākas iespējas tev būs palīdzēt citiem, kuriem nav šādas iespējas.</p> <p>Svarīgākais, lai tev būtu ūdens, pārtika un siltums un lai varētu iegūt informāciju no iestādēm un plašsaziņas līdzekļiem. Tev ir jāspēj arī sazināties ar saviem tuviniekiem. Brošūras 10. un 11. lpp. ir uzskaitītas pārtikas preces un priekšmeti, kurus būtu labi turēt mājās.</p> <p>Padomā, kādi riski var skart tevi un tavu apkārtni. Vai tu dzīvo vietā, kuru var apdraudēt zemes nogrūvumi vai plūdi? Vai tavā apkārtnē ir bīstama rūpniecība vai kaut kas cits, kas tev būtu jāzina?</p>
---	---

You can find more information at dinsakerhet.se

Be on the lookout for false information

States and organisations are already using misleading information in order to try and influence our values and how we act. The aim may be to reduce our resilience and willingness to defend ourselves.

The best protection against false information and hostile propaganda is to critically appraise the source:

- Is this factual information or opinion?
- What is the aim of this information?
- Who has put this out?
- Is the source trustworthy?
- Is this information available somewhere else?
- Is this information new or old and why is it out there at this precise moment?

- Search for information – the best way to counteract propaganda and false information is to have done your homework.
- Do not believe in rumours – use more than one reliable source in order to see whether the information is correct.
- Do not spread rumours – if the information does not appear trustworthy, do not pass it on.

In the event of a terror attack

Terror attacks may be targeted against individual people or groups, against the general public or against vital societal functions such as the electricity supply or the transport system. Even though there are many different ways to carry out a terrorist attack, there are some pieces of advice that may be applicable in most situations:

- Move to a safe place and avoid large groups of people.
- Call the police on 112 and inform them if you see something important.
- Warn those who are in danger and help those who are in need of assistance.
- Put your mobile on silent and do not call anyone who may be in the danger area. The sound of their phone ringing may reveal the location of someone who is hiding.
- Do not call anyone with your mobile unless you have to. If the network is overloaded, it may be difficult for vital calls to get through.
- Comply with requests from the police, the fire and rescue service and the authorities.
- Do not share unconfirmed information online or in any other way.

Emergency preparedness
Emergency preparedness

<p>Uzmanies no viltus ziņām</p> <p>Valstis un organizācijas jau tagad izmanto maldinošu informāciju, lai censtos ietekmēt mūsu vērtības un to, kā mēs rīkojamies. To mērķis var būt mazināt mūsu nelokāmību un gribu sevi aizsargāt.</p> <p>Labākā aizsardzība pret viltus ziņām un naidīgu propagandu ir ziņu avota kritiska novērtēšana.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vai informācija sniedz faktus vai viedokli? • Kāds ir šīs informācijas mērķis? • Kas to ir publicējis? • Vai avots ir uzticams? • Vai šī informācija ir pieejama vēl kaut kur? • Vai šī informācija ir jauna vai veca, un kāpēc tā ir sniegta tieši šajā konkrētajā brīdī? <ul style="list-style-type: none"> • Meklē informāciju – labākais veids, kā pretdarboties propagandai un viltus ziņām, ir būt jau laikus sagatavotam. • Netici baumām – izmanto vairākus uzticamus avotus, lai pārliecinātos, vai informācija ir pareiza. • Neizplati baumas – ja informācija neizskatās ticama, neizplati to. 	<p>Plašāka informācija ir atrodamā vietnē dinsakerhet.se.</p> <p>Teroristiska uzbrukuma gadījumā</p> <p>Teroristisks uzbrukums var būt vērst pret atsevišķiem cilvēkiem vai grupu, pret iedzīvotājiem kopumā vai pret dzīvībai svarīgām sociālām funkcijām, piemēram, elektroenerģijas piegādi vai transporta sistēmu. Lai arī teroristisku uzbrukumu var īstenot daudzos dažādos veidos, ir daži padomi, kas ir piemērojami lielākajā daļā situāciju.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dodies uz drošu vietu un izvairies no lielām cilvēku drūzmām. • Pa tālruņa numuru 112 izsauc policiju un informē, ja redzi kaut ko svarīgu. • Brīdini tos, kuriem draud briesmas, un palīdzi tiem, kam palīdzība ir nepieciešama. • Savā mobilajā tālrunī ieslēdz klusuma režīmu un nezvani nevienam, kurš varētu atrasties bīstamajā zonā. Ja persona slēpjas, telefona zvans var atklāt tās atrašanās vietu. • Zvani no sava mobilā tālruņa tikai tad, ja tev tas ir jā dara. Ja tīkls ir pārslogots, ir grūti sazināties svarīgu ziņu nodošanai. • Izpildi policijas, ugunsdzēsības un glābšanas dienesta un valsts iestāžu prasības. • Neizplati neapstiprinātu informāciju tiešsaistē vai kādā citā veidā.
---	---

Sweden's defences

Sweden's combined defences are in place to protect the country, our freedom and our right to live as we ourselves choose to. All of us have a duty to act if Sweden is threatened.

Total defence

The term 'total defence' denotes all activities that are needed in order to prepare Sweden for war. Sweden's total defence consists of military defence and civil defence.

Military defence

Sweden's military defence consists of the Swedish Armed Forces, including the Home Guard, and a number of other public authorities whose main duty is to support Sweden's military defence. The Armed Forces defend our territory and our borders.

Civil defence

Civil defence deals with the whole of society's resilience in the event of the threat of war and war. Civil defence is the work that is carried out by central government agencies, municipalities, county councils and regions, private companies and voluntary organisations. This work aims to protect the civilian population and to ensure that, for example, healthcare and the transport system continue functioning in the event of the threat of war and war. In the event of the threat of war and war, Sweden's civil defence also has to be able to support the Armed Forces.

Duty to contribute to Sweden's total defence

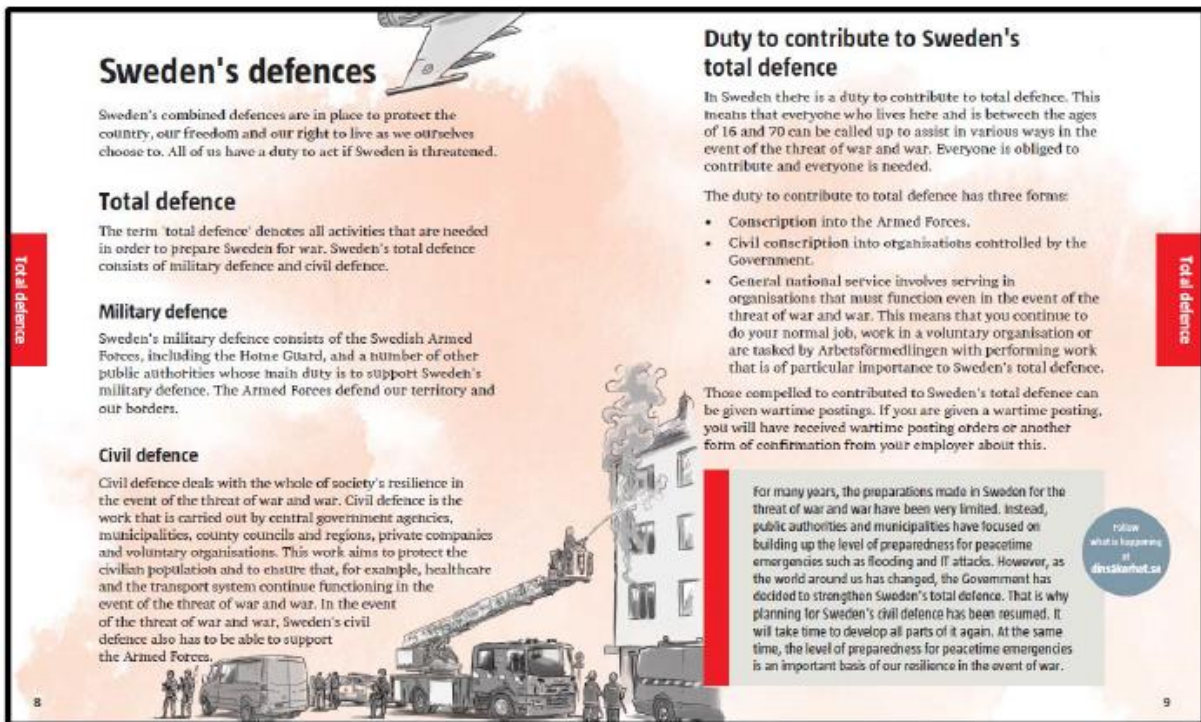
In Sweden there is a duty to contribute to total defence. This means that everyone who lives here and is between the ages of 16 and 70 can be called up to assist in various ways in the event of the threat of war and war. Everyone is obliged to contribute and everyone is needed.

The duty to contribute to total defence has three forms:

- Conscription into the Armed Forces.
- Civil conscription into organisations controlled by the Government.
- General national service involves serving in organisations that must function even in the event of the threat of war and war. This means that you continue to do your normal job, work in a voluntary organisation or are tasked by Arbetsförmedlingen with performing work that is of particular importance to Sweden's total defence.

Those compelled to contribute to Sweden's total defence can be given wartime postings. If you are given a wartime posting, you will have received wartime posting orders or another form of confirmation from your employer about this.

For many years, the preparations made in Sweden for the threat of war and war have been very limited. Instead, public authorities and municipalities have focused on building up the level of preparedness for peacetime emergencies such as flooding and IT attacks. However, as the world around us has changed, the Government has decided to strengthen Sweden's total defence. That is why planning for Sweden's civil defence has been resumed. It will take time to develop all parts of it again. At the same time, the level of preparedness for peacetime emergencies is an important basis of our resilience in the event of war.

Zviedrijas aizsardzības līdzekļi

Zviedrijai ir kombinētie aizsardzības līdzekļi, lai aizsargātu valsti, mūsu brīvību un mūsu tiesības dzīvot tā, kā mēs to vēlamies. Ikvienam no mums ir pienākums rīkoties Zviedrijas apdraudējuma gadījumā.

Totālā aizsardzība

Ar terminu "totālā aizsardzība" apzīmē visas darbības, kas nepieciešamas, lai Zviedriju sagatavotu karam. Zviedrijas totālā aizsardzība sastāv no militārās aizsardzības un civilās aizsardzības.

Militārā aizsardzība

Zviedrijas militāro aizsardzību veido Zviedrijas bruņotie spēki, tostarp Zemessardze, un vairākas citas valsts iestādes, kuru galvenais pienākums ir atbalstīt Zviedrijas militāro aizsardzību. Bruņotie spēki aizsargā mūsu teritoriju un mūsu robežas.

Civilā aizsardzība

Civilā aizsardzība risina jautājumus saistībā ar visas sabiedrības atjaunošanās spējam kara draudu vai kara gadījumā. Civilā aizsardzība ir darbs, ko veic centrālās valdības iestādes, pašvaldības, valsts padomes un reģioni, privāttuzņēmumi un brīvprātīgo organizācijas. Šis darbs tiek veikts ar mērķi aizsargāt civiliedzīvotājus un nodrošināt, ka, piemēram, veselības aprūpe un transporta sistēma turpina darboties kara draudu vai kara gadījumā. Kara draudu un kara gadījumā Zviedrijas civilajai aizsardzībai ir jāspēj atbalstīt arī

Pienākums sniegt ieguldījumu Zviedrijas totālajā aizsardzībā

Zviedrijā ir pienākums sniegt ieguldījumu totālajā aizsardzībā. Tas nozīmē, ka ikvienu, kas šeit dzīvo un ir vecumā no 16 līdz 70 gadiem, var iesaukt, lai sniegtu palīdzību dažādos veidos kara draudu un kara gadījumā. Ikvienam ir pienākums sniegt ieguldījumu, un ikviens ir nepieciešams.

Totālās aizsardzības nodrošināšanai var būt triju veidu dienesti:

iesaukums Bruņotajos spēkos;
civilais iesaukums darbam valdības kontrolētajās organizācijās;
vispārējais valsts dienests, iesaistoties darbā organizācijās, kurām ir jādarbojas kara draudu vai kara gadījumā. Tas nozīmē, ka tu vari veikt savu parasto darbu, strādāt brīvprātīgo organizācijā vai nodarbinātības dienests [*Arbetsförmedlingen*] tev var uzdot veikt darbu, kas ir īpaši svarīgs Zviedrijas totālajai aizsardzībai.

Personas, kurām ir obligāti jāpiedalās Zviedrijas totālās aizsardzības nodrošināšanā, var nosūtīt karalaika norīkojumā. Ja tu tiek norīkots karalaika vajadzībām, tu šajā saistībā saņemsi karalaika pavēsti vai citu apstiprinājumu no sava darba devēja.

Seko notikumu attīstībai vietnē dinsakerhet.se.

Daudzus gadus Zviedrijā gatavošanās kara draudiem vai karam bija ļoti ierobežota. Tā vietā valsts iestādes

bruņotos spēkus.	un pašvaldības vairāk koncentrējās uz gatavību miera laika ārkārtas situācijām, piemēram, plūdiem vai IT uzbrukumiem. Tomēr apkārtējā pasaule mainās, un valdība nolēma stiprināt Zviedrijas totālo aizsardzību. Tāpēc ir atsākta Zviedrijas civilās aizsardzības plānošana. Pāies kāds laiks, līdz visas tās sastāvdaļas atkal tiks pilnveidotas. Vienlaikus gatavība ārkārtas situācijām, kas var norisināties miera laikā, ir svarīgs pamats, lai mums būtu atjaunošanās spējas kara gadījumā.
------------------	---

Home preparedness tips

Your prerequisites and needs vary, for example, depending on whether you live in the countryside or in a built-up area, in a house or in an apartment. Here are some general home preparedness tips. Use that which is appropriate for you and those close to you. It is a good idea to share certain things and borrow from one another.

Food

It is important to have extra food at home that provides sufficient calories. Use non-perishable food that can be prepared quickly, requires little water or can be eaten without preparation.

- potatoes, cabbage, carrots, eggs
- bread with a long shelf-life, e.g. tortillas, hard bread, crackers, rusks
- cheese spread, soft whey cheese and other spreads in tubes
- oat milk, soy milk, milk powder
- cooking oil, hard cheese
- quick-cook pasta, rice, grains, instant mashed potatoes
- precooked lentils, beans, vegetables, hummus in tins
- chopped tomatoes to, for example, cook pasta in
- tins of bolognese sauce, mackerel, sardines, ravioli, salmon balls, boiled meat, soup
- fruit purée, jam, marmalade
- prepared blueberry and rosehip soup, juice or another drink that can be stored at room temperature
- coffee, tea, chocolate, energy bars, honey, almonds, nuts, nut butter, seeds.

Water

Clean drinking water is vital. Allow for at least three litres per adult per day. If you are uncertain about its quality, you need to be able to boil the water.

If the toilet is not working, you can take strong plastic bags and place them in the toilet bowl. Good hand hygiene is important for avoiding infection.

- bottles
- buckets with lids
- Plastic bottles to freeze water in (do not fill to the top as the bottle will crack if you do)
- mineral water
- jerry cans, ideally with a tap, to collect water in. You can also have a couple of clean jerry cans that are filled with water as a reserve. These are to be stored in a cool, dark place.

Learn more about home preparedness at dinsakerhet.se

Warmth

If the electricity goes off at a cold time of the year, your home will quickly become cold. Gather together in one room, hang blankets over the windows, cover the floor with rugs and build a den under a table to keep warm. Think about the risk of fire. Extinguish all candles and alternative heating sources before you go to sleep. Air the room regularly to let in oxygen.

- woolen clothes
- warm all-weather outdoor clothing
- hats, gloves, scarves
- blankets
- sleeping mats
- sleeping bags
- candles
- tea lights
- matches or fire-lighter
- alternative heat sources, e.g. LPG heaters, paraffin heaters.

Other

- spirit stove and fuel
- torch, head torch
- batteries

Communications

In the event of a serious incident, you need to be able to receive important information from the authorities, primarily Sveriges Radio's radio station P4. You also need to be able to follow how the media are reporting events, remain in contact with relatives and friends and be able to reach the emergency services in the event of an emergency.

- a radio powered by batteries, solar cells or winding
- a car radio
- a list of important telephonic numbers on paper
- extra batteries/power bank for devices such as mobile phones
- mobile phone charger that works in the car.
- cash in small denominations
- medicine cabinet and extra medicines
- wet wipes
- hand sanitiser
- nappies and menstrual products
- paper printouts of information such as insurance policies, bank details, registration certificates
- fuel in the tank.

10

11

Ieteikumi gatavības nodrošināšanai mājās

Ikvienam no mums ir savī atšķirīgie priekšnosacījumi un vajadzības, piemēram, atkarībā no tā, vai mēs dzīvojam laukos vai apbūvētā teritorijā, privātmājā vai dzīvoklī. Lūk, daži vispārīgi ieteikumi gatavības nodrošināšanai mājās. Izraugies, kuri no tiem tev der un visvairāk atbilst tavai situācijai. Itin laba ideja ir dalīties ar citiem ar noteiktām precēm un aizņemties no citiem.

Pārtika	Ūdens	Siltums	Sakari
<p>Ir svarīgi, lai mājās būtu pārtikas krājumi, kas nodrošina pietiekamu uzturvērtību. Izmanto produktus ar ilgu derīguma termiņu, kurus var ātri pagatavot nelielā ūdens daudzumā vai var ēst bez gatavošanas.</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ kartupeļi, kāposti, burkāni, olas ☐ maize ar ilgu glabāšanas laiku, piemēram, tortiljas, kaltēta maize, krekeri, sausiņi ☐ siera pasta, mīksta sūkalu siers un citas tūbiņas pildītas 	<p>Vitāli svarīgs ir tīrs dzeramais ūdens. Nodrošini vismaz trīs litrus ūdens uz pieaugušo dienā. Ja neesi drošs par ūdens kvalitāti, tev ir jābūt iespējai to uzvārīt.</p> <p>Ja tualete nedarbojas, tu vari tualetes podā ielikt stingrus plastmasas maisus un tādējādi to lietot. Lai izvairītos no infekcijas, svarīga ir laba roku higiēna.</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ pudeles ☐ spaiņi ar vākiem ☐ plastmasas pudeles, kurās sasaldē ūdeni (nepildīt līdz 	<p>Ja gada aukstajos mēnešos pazūd elektrība, tava māja ātri kļūs auksta. Sanāciet visi vienā istabā, logus aizklājiet ar segām, grīdu nosedziet ar grīdsegām un zem galda ierīkojiet migu, lai saglabātu siltumu. Padomā par ugunsgrēka risku. Pirms došanās gulēt nodzēs visas sveces un citus siltuma avotus. Regulāri vēdini istabu, lai būtu skābeklis.</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ vilnas drēbes ☐ siltas virsdrēbes, kas der visiem laika apstākļiem ☐ cepures, cimdi, šalles ☐ segas ☐ matračī gulēšanai ☐ guļammaisi 	<p>Nopietna incidenta gadījumā tev ir jāspēj saņemt svarīgu informāciju no valsts iestādēm, pirmkārt, no Zviedrijas Radio radiostacijas "P4". Tev ir arī jāspēj sekot tam, kā plašsaziņas līdzekļi ziņo par notikumiem, uzturēt kontaktus ar draugiem un spēt sazināties ar avārijas dienestiem ārkārtas situācijas gadījumā.</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ ar baterijām, saules baterijām vai vēja enerģiju darbināma radioiekārta ☐ automašīnas radio ☐ uz papīra uzrakstīti svarīgākie tālrunu numuri ☐ papildu baterijas/akumulatori ierīcēm, piemēram, mobilajam telefonam

<ul style="list-style-type: none"> pastas ☐ auzu piens, sojas piens, piena pulveris ☐ eļļa cepšanai, cietais siers ☐ ātri vārāmie makaronu izstrādājumi, rīsi, graudi, kartupeļu biezeni ☐ gatavie lēcu, pupiņu, dārzeņu, humusa konservi ☐ kapāti tomāti, piemēram, makaronu pagatavošanai ☐ Boloņas mērces, reņģu, sardīņu, ravioli, laša rullīšu, vārītas gaļas, zupu konservi ☐ augļu biezeni, džems, marmelāde ☐ sagatavots zīleņu vai mežrozū augļu novārījums, sula vai cits dzēriens, ko var uzglabāt istabas temperatūrā ☐ kafija, tēja, šokolāde, enerģijas batoniņi, medus, mandeles, rieksti, riekstu sviests, sēklas 	<p>malām, jo tad pudele saplaisās)</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ minerālūdens ☐ kannas, vēlams ar krānu, kurās var iepildīt ūdeni (dažas tīras kannas ar iepildītu ūdeni var turēt arī rezervē; tādā gadījumā tās ir jāuzglabā vēsā, tumšā vietā) <p>Vairāk par gatavību mājas apstākļos skat. vietnē dinsakerhet.se.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ sveces ☐ tējas sveces ☐ sērkokoņi vai šķiltavas ☐ alternatīvi siltuma avoti, piemēram, gāzes sildītāji, parafīna sildītāji <p>Citi</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ spirta krāsniņa un degviela ☐ lukturis, galvas lukturis ☐ baterijas ☐ sīka skaidrā nauda ☐ zāļu aptieciņa un medikamentu rezerves ☐ mitrās salvetes ☐ roku dezinfekcijas līdzeklis ☐ salvetes un sieviešu higiēnas preces ☐ papīra izdrukas ar svarīgu informāciju, piemēram, apdrošināšanas polises, bankas rekvizīti, reģistrācijas apliecības ☐ degvielas kanna ar degvielu 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ mobilā telefona lādētājs, kas darbojas automašīnā
--	---	--	--

If Sweden is attacked, resistance is required

We must be able to resist various types of attacks directed against our country. Even today, attacks are taking place against our IT systems and attempts are being made to influence us using false information. We may also be affected by conflicts in our region. Potential attacks include:

- Cyberattacks that knock out important IT systems.
- Sabotage of infrastructure (e.g. roads, bridges, airports, railways, electricity cables and nuclear power stations).
- Terror attacks that affect a large number of people or important organisations.
- Attempts to influence Sweden's decision makers or inhabitants.
- Severed transport links that result in a shortage of foodstuffs and other goods.
- Military attack, for example airstrikes, rocket attacks or other acts of war.

If Sweden is attacked by another country, we will never give up. All information to the effect that resistance is to cease is false.

Heightened state of alert

The Government can decide to put the country on a heightened state of alert in order to improve Sweden's chances of defending itself. In a heightened state of alert, peacetime laws apply, but other laws may also be used. For example, the state can requisition private property that is of particular importance to Sweden's total defence.

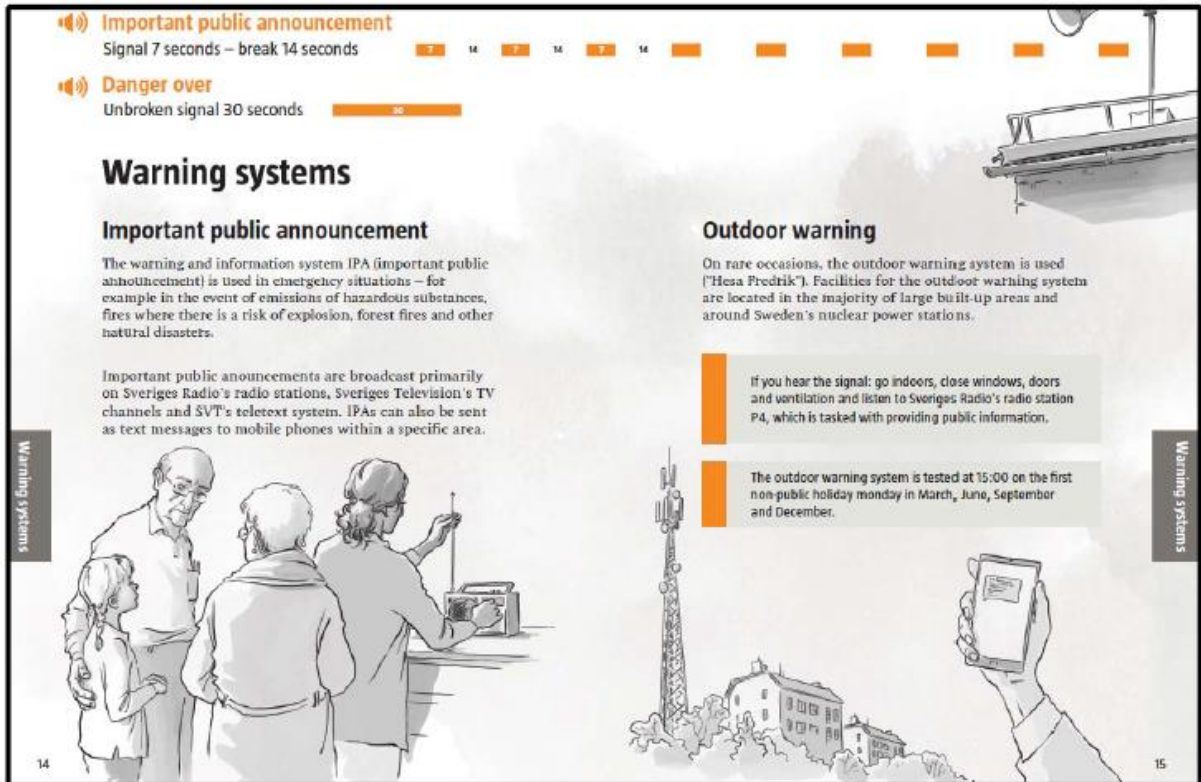
In a heightened state of alert, the whole of society has to gather its collective forces in order to ensure that which is most important functions. In a heightened state of alert, you may be called up to help in various ways.

Information about the heightened state of alert will be broadcast on radio and TV. Sveriges Radio's radio station P4 is the emergency channel.

Total defence

Total defence

<p>Ja pret Zviedriju tiek vērsts uzbrukums, ir jāpretojas</p> <p>Mums ir jāspēj pretoties dažādu veidu uzbrukumiem, kas vērsti pret mūsu valsti. Pat šodien tiek veikti uzbrukumi mūsu IT sistēmām un īstenoti mēģinājumi mūs ietekmēt, izmantojot viltus ziņas. Mūs var skart arī mūsu reģionā notiekošie konflikti. Potenciālie uzbrukumi tostarp ir šādi:</p> <p>kiberuzbrukumi, kas izsit no ierindas svarīgas IT sistēmas;</p> <p>pret infrastruktūru (piemēram, ceļiem, tiltiem, lidostām, dzelzceļiem, elektrības kabeļiem un kodolelektrostacijām) vērsta sabotāžas;</p> <p>teroristu uzbrukumi, kas ietekmē lielas ļaužu masas vai svarīgas organizācijas;</p> <p>mēģinājumi ietekmēt Zviedrijas lēmumu pieņēmējus vai iedzīvotājus;</p> <p>transporta ceļu pārraušana, radot pārtikas produktu un citu preču deficītu;</p> <p>militārs uzbrukums, piemēram, gaisa uzlidojums, raķešu uzbrukums vai citi karadarbības pasākumi.</p> <p>Ja Zviedrijai uzbruks kāda valsts, mēs nekad nepadosimies. Jebkāda informācija par to, ka pretošanās ir jāzbeidz, ir nepatiesa.</p>	<p>Paaugstinātas trauksmes stāvoklis</p> <p>Valdība var nolemt izsludināt valstī paaugstinātas trauksmes stāvokli, lai uzlabotu Zviedrijas izredzes aizstāvēties. Ja ir izsludināts paaugstinātas trauksmes stāvoklis, darbojas miera laika likumi, taču var tikt piemēroti arī citi likumi. Piemēram, valsts var rekvizēt privātīpašumu, kas ir īpaši svarīgs Zviedrijas totālās aizsardzības vajadzībām.</p> <p>Paaugstinātas trauksmes stāvoklī visai sabiedrībai ir jāsakopo kolektīvie spēki, lai nodrošinātu svarīgākās funkcijas. Ja valstī ir paaugstinātas trauksmes stāvoklis, tevi var izsaukt dažādas palīdzības sniegšanai.</p> <p>Informācija par paaugstinātas trauksmes stāvokli tiks pārraidīta pa radio un TV. Zviedrijas Radio radiostacija "P4" ir ārkārtas situācijas kanāls.</p>
---	---

Svarīgs publiskis paziņojums
Signāls 7 sekundes – pauze 14 sekundes

Briesmas beigušās
Nepārtraukts signāls 30 sekundes

Brīdināšanas sistēmas

Svarīgs publiskis paziņojums

Brīdināšanas un informēšanas sistēma “SPP” (svarīgs publiskis paziņojums) tiek izmantota ārkārtas situācijās, piemēram, bīstamu vielu noplūdes, sprādzienbīstamu ugunsgrēku, meža ugunsgrēku un citu dabas katastrofu gadījumā.

Svarīgus publiskus paziņojumus primāri pārraida Zviedrijas Radio radiostācijas, Zviedrijas Televīzijas TV kanāli un SVT teleteksta sistēma. SPP var nosūtīt arī kā teksta ziņojumus uz mobilajiem telefoniem kādā noteiktā teritorijā.

Āra brīdināšanas sistēma

Retos gadījumos izmanto āra brīdināšanas sistēmu [*Hesa Fredrik*]; āra brīdināšanas sistēmas aprīkojums ir izvietots galvenokārt lielās apbūvētās teritorijās un ap Zviedrijas kodolelektrostacijām.

Ja tu izdzirdi signālu, dodies iekšelpās, aiztaisi logus, durvis un ventilāciju un klausies Zviedrijas Radio radiostaciju “P4”, kurai ir uzdots pārraidīt informāciju sabiedrībai.

Āra brīdināšanas sistēmu testē plkst. 15.00 marta, jūnija, septembra un decembra pirmajā pirmsdienā, kas nav valsts svētku diena.

Emergency alarm
Signal 30 seconds – break 15 seconds

Air raid warning
Signal with short bursts for one minute

Danger over
Unbroken signal 30 seconds

Emergency alarm and air raid warning

The emergency alarm is a way for the Government to announce that there is the imminent threat of war, or that the country is at war.

If you hear the signal, you have to go indoors immediately and listen to Sveriges Radio's radio station P4. Get ready to leave home with that which is most important, warm clothes, something to eat and drink and identification documents. If you have been given a wartime posting, you are to proceed immediately to the place you have been instructed to go.

The air raid warning means that you are to find shelter immediately, for example an air raid shelter or the cellar of the building in which you are located.

New ways to warn the population may be applicable.

Keep yourself up to date by visiting darskloppet.se

Shelters and other protective spaces

Shelters can provide protection to the population in the event of war. All shelters and buildings that contain shelters are marked with a sign. You do not belong to any specific shelter, you use whichever is nearest.

Find out the location of the shelters that are nearest to where you live and where you are during the daytime. In the event of an air raid alarm, go immediately to a shelter or, in an emergency, to another protective space such as a cellar, tunnel or metro station.

<p>Ārkārtas situāciju trauksmes signāls Signāls 30 sekundes – pauze 15 sekundes</p> <p>Brīdinājums par gaisa uzlidojumu Īsi signāli vienas minūtes garumā</p> <p>Briesmas beigušās Nepārtraukts signāls 30 sekundes</p> <p>Ārkārtas situāciju un gaisa uzlidojumu brīdinājums</p> <p>Ārkārtas situāciju trauksme ir veids, kā valdība paziņo, ka pastāv nenovēršami kara draudi vai ka valsts atrodas kara stāvoklī.</p> <p>Izdzirdot šo signālu, nekavējoties dodies iekštelpās un klausies Zviedrijas Radio radiostaciju “P4”. Esi gatavs pamest māju, līdz ņemot pašu svarīgāko, siltu apģērbu, kaut ko ēdamu, dzeramu un identifikācijas dokumentus. Ja esi saņēmis karalaika norīkojumu, nekavējoties dodies uz vietu, kur tev norādīts ierasties.</p> <p>Gaisa uzlidojuma brīdinājums nozīmē, ka tev ir nekavējoties jāatrod patvēruma vieta,</p>	<p>Patversmes un citas patvēruma vietas</p> <p>Patversmes var nodrošināt iedzīvotāju aizsardzību kara gadījumā. Visas patversmes un ēkas, kurās ierīkotas patversmes, ir atzīmētas ar marķējumu. Tev nav jādodas uz kādu konkrētu patversmi – tev jādodas uz jebkuru tuvāko patversmi.</p> <p>Atrodi savai dzīvesvietai vai uzturēšanās vietai tuvākās patversmes atrašanās vietu. Ja atskan gaisa uzlidojuma trauksme, nekavējoties dodies uz patversmi vai ārkārtas situācijā – uz citu patvēruma vietu, piemēram, pagrabu, tuneli vai metro staciju.</p>
---	--

piemēram, gaisa uzlidojumu patversme vai pagrabs ēkā, kurā tu atrodies.

Var būt piemērojami arī citi jauni iedzīvotāju brīdināšanas veidi.

Jaunāko informāciju vari atrast vietnē **dinsakerhet.se**.

IMPORTANT TELEPHONE NUMBERS AND WEBSITES

112

In an emergency situation that requires the immediate assistance of an ambulance, the fire and rescue service or the police.

113 13

To provide or obtain information about serious accidents or emergency situations.

114 14

All police matters that are not about crimes or incidents that are ongoing.

1177

Healthcare advice.

Dinsäkerhet.se

More detailed information about the contents of this brochure.

Krisinformation.se

Emergency information from Sweden's public authorities collected in one place.

SVARĪGI TĀLRUŅA NUMURI UN TĪMEKĻA VIETNES	
112 Ārkārtas situācijā, ja ir nepieciešama neatliekamās medicīniskās palīdzības, ugunsdzēsības un glābšanas dienestu vai policijas palīdzība.	
113 13 Sniegt vai saņemt informāciju par smagiem nelaimes gadījumiem vai ārkārtas situācijām.	
114 14 Visi citi policijas jautājumi, kas nav saistīti ar konkrēti notiekošo noziegumu vai incidentu.	
1177 Veselības aprūpes konsultācijas.	
dinsäkerhet.se Sīkāka informācija par šīs brošūras saturu.	
krisinformation.se Zviedrijas valsts iestāžu sniegta ārkārtas situācijas informācija vienuviet.	

J PIELIKUMS
VALDĪBAS STARPRESORU PLĀNOŠANAS UN SAGATAVOŠANAS SHĒMA

Valdības starpresoru plānošana un pienākumi			
	Pirmskrīzes/atturēšanas posms	Krīze	Ienaidnieka okupācija
Aizsardzības ministrija (AM)	<ul style="list-style-type: none"> · Nodrošina apmācības pretošanās jomā · Vada pretošanās plānošanu un sagatavošanu · Iesaistās kopīgajās mācībās un vingrinājumos · Iepērk specializēto aprīkojumu un krājumus · Izraugās aprīkojuma un krājumu slēptuves un uzglabāšanas vietas 	<ul style="list-style-type: none"> · Aktivizē pretošanos · Veido krājumus slēptuvēs · Sadala aprīkojumu · Izklidē izraudzīto vadību uz ārējām iepriekš plānotām vietām 	<ul style="list-style-type: none"> · Sagatavojas sabiedroto spēku ienākšanai un veic pret okupantu vērstas darbības trimdas valdības politiskās vadības vadībā · Veic sabotāžu, okupācijas varas graušanu, izlūkdatu vākšanu · Vervē, apmāca un apgādā ar aprīkojumu papildu pretošanās pagrīdes locekļus un partizānus
Iekšlietu ministrija (IeM) / Tieslietu ministrija (iekšējā drošība un tiesībsardzība)	<ul style="list-style-type: none"> · Palīdz valsts likumdošanas struktūrai izveidot nacionālo tiesisko regulējumu pretošanās jomā · Palīdz valsts likumdošanas struktūrai izstrādāt tiesību aktus · Identificē, uzrauga un sagrauj kaitnieciskus elementus sabiedrībā 	<ul style="list-style-type: none"> · Vada reidus un arestē atlasītus zināmus kaitnieciskus elementus, kas palīdz naidīgajai ārvalsts varai · Ciešāk uzrauga grupas un indivīdus, kas tiek turēti aizdomās par palīdzības sniegšanu naidīgajai varai · Izmanto visu varu, kas atļauta ārkārtas situācijās 	<ul style="list-style-type: none"> · Ievāc un nodod izlūkdatu · Atbalsta un maskē vietējo tiesībsardzības iestāžu darbības · Turpina nodrošināt tiesībsardzību pret tradicionālajām noziedzīgajām darbībām
Iestāde, kas atbild par reaģēšanu avārijas situācijās vai civil dienestu darbību ārkārtas	<ul style="list-style-type: none"> · Izglīto un informē plašu sabiedrību par individuāliem un organizatoriskiem dabas vai cilvēka izraisītu katastrofu novēršanas 	<ul style="list-style-type: none"> · Sagatavo valsti deficītam un izpilda vairumu protokolu, kas veicami katastrofu 	<ul style="list-style-type: none"> · Turpina darboties kā katastrofu novēršanas aģentūra · Iespēju robežās palīdz

situācijās	pasākumiem	gadījumā	iedzīvotājiem iztikas un elektroenerģijas deficīta gadījumā un sagatavo tam iedzīvotājus
Ārlietu ministrija (ĀM)*	<ul style="list-style-type: none"> · Palīdz plašai sabiedrībai sagatavošanas un reaģēšanas agrīnajos posmos 	<ul style="list-style-type: none"> · Koordinē galveno institūciju divpusēju un daudzpusēju atbalstu · Izpilda valdības galveno locekļu trimdā sūtīšanas plānu · Izpilda stratēģiskās komunikācijas plānu 	<ul style="list-style-type: none"> · Nodrošina likumīgās valdības nepārtrauktu divpusēju un daudzpusēju atzīšanu · Turpina iepriekš plānoto stratēģisko komunikāciju* · Cenšas panākt, ka valdības un starptautiskās organizācijas piemēro starptautiskas sankcijas pret okupācijas valsti
Sakaru ministrija	<ul style="list-style-type: none"> · Izstrādā un izplata stratēģiskās komunikācijas vēstījumus · Sagatavo krīzes stratēģisko komunikāciju · Identificē naidīgas komunikācijas ielaušanos iekšzemes tīklos un pārtrauc to · Koordinē valdību un nevalstiskās iestādes, lai pilnvērtīgi izmantotu esošās kibertelpas spējas · Izstrādā alternatīvas sakaru izplatīšanas sistēmas un metodes · Palīdz izstrādāt un iegūt sakaru spējas pretošanās vajadzībām · Palielina sakaru tīklu noturību 	<ul style="list-style-type: none"> · Izplata nacionālās stratēģiskās komunikācijas vēstījumus · Vēršas pret pretinieka sakaru spējām · Iesaista partneru un citu starptautisko plašsaziņas līdzekļu ruporus, lai gūtu starptautisku atbalstu 	<ul style="list-style-type: none"> · Atjauno un restaurē kibertelpas un telesakaru infrastruktūru, jo īpaši avārijas situāciju sistēmas · Izplata iepriekš plānoto pretošanās informatīvo operāciju produktus · Cieši uzrauga okupanta darbības
Izglītības ministrija/Kultūras ministrija	<ul style="list-style-type: none"> · Pārrauga patriotiskās izglītības un notikumu norisi · Veicina tautas kultūras pieejamību visiem pilsoņiem · Kopā ar kaimiņvalstīm un 	<ul style="list-style-type: none"> · Sniedz vēstījumu par spēcīgām nacionālajām saitēm un nacionālo atjaunošanās spēju · Veicina nacionālo 	<ul style="list-style-type: none"> · Turpina vispārīgo izglītību, ciktāl to ļauj okupants · Veicina slepenu izglītošanu sadarbībā ar pretošanās organizāciju · Iesaistās ar kultūru saistītās

	<p>starptautiskajām organizācijām iesaistās kultūras un izglītības pasākumu rīkošanā</p> <ul style="list-style-type: none"> Šajās darbībās iesaista valsts pilsoniskās sabiedrības organizācijas, lai stiprinātu valsts iekšējās saites Izglīto iedzīvotājus par miermīlīgām un citu veidu pretošanās metodēm 	sadarbību pret ienaidnieku	<p>miermīlīgās pret okupantu vērstās pretošanās darbībās</p> <ul style="list-style-type: none"> Palīdz uzturēt iedzīvotāju morālo stāvokli Izplata slepenas ziņas, lai informētu iedzīvotājus par okupanta darbībām
Satiksmes ministrija	<ul style="list-style-type: none"> Formulē plānu par militāri svarīgu objektu prioritāru transportēšanu valsts krīzes laikā Koordinē un atbalsta alternatīvu un slepenu transporta tīklu izstrādi Identificē transporta infrastruktūras vājās vietas saistībā ar sabotāžu 	<p>Izpilda valsts aizsardzības plānu prioritārā transporta jomā, kā to prasa AM</p> <ul style="list-style-type: none"> Sagatavo pārvadāšanas tīklus nacionālās pretošanās darbību veikšanai Īsteno sabotāžu saskaņā ar valsts aizsardzības prasībām AM vadībā 	<ul style="list-style-type: none"> Atjauno un atgūst ārkārtas situāciju transporta infrastruktūru Novērš iespēju, ka iekšzemes transporta infrastruktūru izmanto ienaidnieks Sniedz atbalstu pretošanās kustībai, lai tā izmantotu transporta tīklus valsts iekšienē un iefiltrētos pāri robežām, kā arī atietu pēc iefiltrēšanās Palīdz īstenot transporta sistēmu sabotāžu saskaņā ar norādījumiem
Finanšu ministrija (FM)	<ul style="list-style-type: none"> Izstrādā finansiālā atbalsta plānu materiālu, krājumu un pakalpojumu iegādei Izstrādā alternatīvas ieņēmumu radīšanas, iekasēšanas un sadales metodes 	<ul style="list-style-type: none"> Aktivē ārkārtas finanšu pasākumus Darbina diasporas finansiālā atbalsta tīklu 	<ul style="list-style-type: none"> Turpina sadarboties ar diasporas kopienām un starptautiskajām bankām un līdzekļu devējiem*

4. tabula. Valdības starpresoru plānošana un pienākumi pretošanās operāciju veikšanai⁶²⁴

ATSAUCES

ASV AIZSARDZĪBAS DEPARTAMENTA APVIENOTĀS PUBLIKĀCIJAS

United States Department of Defense, Joint Publication 3-05, Public Affairs. *Special Operations*. Washington DC: Department of Defense, 2014.

United States Department of Defense, Joint Publication 3-08, *Interorganizational Cooperation*. Washington DC: Department of Defense, 2017.

United States Department of Defense, Joint Publication 3-13.3, *Operations Security*. Washington DC: Department of Defense, 2012.

United States Department of Defense, Joint Publication 3-22. *Foreign Internal Defense*. Washington DC: Department of Defense, July 2010.

United States Department of Defense, Joint Publication 3-27, *Homeland Defense*. Washington DC: Department of Defense, 2018.

United States Department of Defense, Joint Publication 3-61, *Public Affairs*. Washington DC: Department of Defense, 2016.

United States Department of Defense, *DOD Dictionary of Military and Associated Terms* (As of 15 October 2016). Washington DC: Department of Defense, 2016.

United States Department of Defense, Joint Doctrine Note 2-13, *Commander's Communication Synchronization*. Washington DC: Department of Defense, 2013.

United States Department of Defense, *Law of War Manual*, Washington DC: Department of Defense, 2015 (as updated in December 2016)

ASV SPECIĀLO OPERĀCIJU PAVĒLNICĪBAS PUBLIKĀCIJAS

United States Special Operations Command. *Counter-Unconventional Warfare*. White Paper. 2014.

United States Special Operations Command and United States Joint Forces Command. *Irregular Warfare Joint Operating Concept, v.2.0: Countering Irregular Threats*, 2010.

United States Special Operations Command. *SOF Support to Political Warfare*. White Paper. 2015. United States Special Operations Command. *The Gray Zone*. White Paper. 2015.

United States Army Special Operations Command. *Unconventional Warfare Pocket Guide*, 2016.

ASV ARMIJAS UN DIENESTU PUBLIKĀCIJAS

Grdovich, Mark. *A Leader's Handbook to Unconventional Warfare*. Fort Bragg: U.S. Army John F. Kennedy Special Warfare Center and School, 2009.

Lee, David, ed. *Law of Armed Conflict Deskbook*. Fifth Edition. Charlottesville: International and Operational Law Department, 2015.

Department of the Army. Army Doctrine Publication (ADP) 6-0, *Mission Command*, Washington D.C.: Headquarters, Department of the Army, 2014.

Department of the Army. FM 3-24, MCWP 3-33.5, *Insurgencies and Countering Insurgencies*, Washington D.C.: Headquarters, Department of the Army, 2014.

United States Army Institute for Military Assistance. *The Underground*, ST 31-202. Fort Bragg: U.S. Army Institute for Military Assistance, 1978.

Department of the Navy. *Operations Security*, NTTP 3-54M/ U.S. Marine Corps Publication MCWP 3-40.9, 2009.

United States Army, *Operations Security*, Regulation 530-1, 2014. United States Air Force, *Operations Security*, Instruction 10-701, 2011.

ASV VALDĪBAS CITAS PUBLIKĀCIJAS

Catherine Dale, Nina Serafino, and Pat Towell, *Organizing the U.S. Government for National Security: Overview of the Interagency Reform Debates*. Washington D.C.: Congressional Research Service, 2008.

United States Department of Homeland Security, *Continuity of Operations Plan Template for Federal Departments and Agencies*. Washington, D.C.: Department of Homeland Security, 2013.

United States Department of Homeland Security, *National Response Framework*. Washington D.C.: Department of Homeland Security, 2008.

Frederick M. Kaiser, *Interagency Collaborative Arrangements and Activities: Types, Rationales, Considerations*. Washington, D.C.: Congressional Research Service, 2011.

NATO PUBLIKĀCIJAS

Allied Joint Publication (AJP) 3.10, *Allied Joint Doctrine for Information Operations*. Brussels: NATO, 2009.

CITAS PUBLIKĀCIJAS

Adamsky, Dmitry. *Cross-Domain Coercion: The Current Russian Art of Strategy*. Paris: Institut Francais des Relations Internationales, November 2015. <http://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/pp54adamsky.pdf>.

After Action Report, Resistance Seminar, Baltic Defence College, Tartu, Estonia, November 4-6, 2014.

After Action Report, Resistance Seminar, The General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania, Vilnius, Lithuania, June 30 – July 2, 2015.

After Action Report, Resistance Seminar, Riga, Latvia, November 23-25, 2015.

After Action Report, Resistance Seminar, Krakow, Poland, April 26-27, 2016. After Action Report, Resistance Seminar, Swedish Defence University, Stockholm, Sweden, July 26-27, 2016. Asprey, Robert. *War in the Shadows, The Guerilla in History*. New York: William Morrow and Co., 1994.

Arrow, Ruaridh. "Gene Sharp: Author of the Nonviolent Revolution Rulebook." *BBC News*, February 21, 2011. <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-125228-48>.

Barber, Victoria, Andrew Koch, and Kaitlyn Neuberger. "Russian Hybrid Warfare." Capstone Project, Tufts University, The Fletcher School of Law and Diplomacy, June 2017.

Bartles, Charles K. "Getting Gerasimov Right." *Military Review* (January/February 2016): 30-38.

Baxter, Richard R. "So-Called 'Unprivileged Belligerency': Spies, Guerillas, and Saboteurs," *British Yearbook of International Law* 28 (1951).

Bērziņš, Jānis. "Russia's New Generation Warfare in Ukraine: Implications for Latvian Defense Policy." *Policy Paper No. 02*. National Defence Academy of Latvia, Center for Security and Strategic Research. (April 2014).

Beznosiuk, Maksym. "Russia's Military Reform: Adapting to the Realities of Modern Warfare." *New Eastern Europe*. (October 2016). <http://neweasterneurope.eu/2016/10/13/russia-s-military-reform-adapting-to-the-realities-of-modern-warfare/>.

Biscop, Sven. "Hybrid Hysteria." *Security Policy Brief*, No. 64 (June 2015). <http://aei.pitt.edu/64790/>.

Bos, Nathan, ed. "Human Factors Consideration of Undergrounds in Insurgencies." In *Assessing Revolutionary and Insurgent Strategies* 2nd ed. Fort Bragg: United States Army Special Operations Command, 2013.

Bramstedt, Ernest K. *Dictatorship and Political Police: The Technique of Control by Fear*. New York: Oxford University Press, 1945.

Calha, Julio Miranda. "Hybrid Warfare: NATO's New Strategic Challenge?" Draft General Report, NATO Parliamentary Assembly, April 7, 2015. <http://www.nato-pa.int/documents>.

Chekinov, S.G. and S.A. Bogdanov. "The Nature and Content of a New-Generation War." *Military Thought* (October-December 2013): 12-23. http://www.eastviewpress.com/Files/MT_FROM%20THE%20CURRENT%20ISSUE_No.4_2013.pdf

Chodakiewicz, Marek Jan. *Between Nazis and Soviets; Occupation Politics in Poland, 1939-1947*. Lanham: Lexington Books, 2004.

Chodakiewicz, Marek Jan. *Intermarium; The Land Between the Black and Baltic Seas*. New

Brunswick NJ: Transaction Publishers, 2016.

Clausewitz, Carl von. *On War*. Edited and translated by Michael Howard and Peter Paret. Princeton: Princeton University Press, 1984.

Cogan, Charles. "Stay-behind in France: Much ado about nothing?" *Journal of Strategic Studies*, 30:6 (2007): 937-954. DOI: 10.1080/01402390701676493.

Conley, Jerome. "Orange Revolution (Ukraine): 2004-2005." In *Casebook on Insurgency and Revolutionary Warfare, Volume II: 1962-2009*, edited by Charles Crossett. Ft Bragg: United States Army Special Operations Command 2012.

Corum, James S. "A View from Northeastern Europe: The Baltic States and the Russian Regime." *South Central Review* vol. 35, no. 1 (Spring 2018): 129-130.

Covington, Stephen R. *The Culture of Strategic Thought behind Russia's Modern Approaches to Warfare*. Belfer Center for Science and International Affairs, Harvard Kennedy School. Cambridge: Harvard Kennedy School, 2016.

Crossett, Chuck and Summer Newton. "Solidarity." In *Casebook on Insurgency and Revolutionary Warfare, Volume II: 1962-2009*, edited by Charles Crossett. Fort Bragg: United States Special Operations Command, 2012.

Crossett, Chuck and Summer Newton. "The Provisional Irish Republican Army: 1969-2001." In *Casebook on Insurgency and Revolutionary warfare, Volume II: 1962-2009*, edited by Charles Crossett. Fort Bragg: United States Special Operations Command, 2012.

Dabkowska-Cichocka, Lena, Dariusz Gawin, Pawel Kowal, Jan Oldakowski, Agnieszka Panecka, Pawel Ukielski, Ewa Ziolkowska eds. *Warsaw Rising Museum Guidebook*. Warsaw: Warsaw Rising Museum, undated.

Dach, H. Von. *Total Resistance: Swiss Army Guide to Guerilla Warfare and Underground Operations*. Boulder: Paladin Press, 1992.

De Allende, Veronica and Alison Vernon, *Coordination in a JTF Formation*. Arlington: Center for Naval Analysis, 2018.

De Brun, Bairbre. *The Road to Peace in Ireland*. Berlin: Konstruktive Konfliktbearbeitung, 2008.

Deksnis, Eduards Bruno. "Latvian Exile Government Proposals." *Journal of the University of Latvia, Law, Riga* no. 9 (2016): 79.

Dinstein, Yoram. *The Conduct of Hostilities Under the Law of International Armed Conflict*. New York: Cambridge University Press, 2004.

Dinstein, Yoram. *The International Law of Belligerent Occupation*. New York: Cambridge University Press, 2009.

Dunlap, Charles J. Jr. "Law and Military Interventions: Preserving Humanitarian Values in 21st Century Conflicts." *Humanitarian Challenges in Military Intervention Conference*.

(November 2001).

Dunlap, Charles J. Jr. "Lawfare: A Decisive Element of 21st Century Conflicts?" *Joint Forces Quarterly* 54 (July 2009): 34-39. http://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=6034&context=faculty_scholarship.

Elkin, Mike. "Tunisia Internet Chief Gives Inside Look at Cyber Uprising." *Wired*, January 28, 2011, www.wired.com/dangerroom/2011/01/as-egypt-tightens-its-internet-grip-tunisia-seeks-to-open-up/.

Estonica, Encyclopedia about Estonia. "The post-WW II armed resistance to Soviet power in Estonia." Accessed May 2018. http://www.estonica.org/en/The_post-WW_II_armed_resistance_to_Soviet_power_in_Estonia/.

Fitzsimmons, Michael. *Governance, Identity, and Counterinsurgency: Evidence from Ramadi and Tal Afar*. Carlisle: Strategic Studies Institute and U.S. Army Way College Press, 2013.

Fletcher, George and Jen David Ohlen. *Defending Humanity*. New York: Oxford University Press, 2008.

Fluri, Lucien. "Ehemalige GeheimarmeeP-26." *Solothurner Zeitung*, July 14, 2012.

"France Since 1940, Wartime France." *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/place/France/France-since-1940#ref465491>.

Galvach, Zane M., Thomas B Everett, Matthew J. Mesko, Jeffrey V. and Anton V Soltis. "Russian Political Warfare: Origin, Evolution, and Application." thesis, Naval Postgraduate School, 2015. https://calhoun.nps.edu/bitstream/handle/10945/45838/15Jun_Dickey_Everett_Galvach_Mesko_Soltis.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Ganser, Daniele. "The British Secret Service in Neutral Switzerland: An Unfinished Debate on NATO's Cold War Stay-behind Armies." *Intelligence and National Security* 20, no. 4 (December 2005): 553-580.

Gazula, Mohan B. "Cyber Warfare Conflict Analysis and Case Studies." *Cybersecurity Interdisciplinary Systems Laboratory (CISL) Sloan School of Management, Massachusetts Institute of Technology*. Submitted in partial fulfillment of Masters Degree requirements. May 2017.

Gerasimov, Valery. "The Value of Science in Prediction." *Military-Industrial Kurier*, February 27, 2013. <http://inmoscowsshadows.wordpress.com/2014/07/06/the-gerasimov-doctrine-and-russian-non-linear-war/>.

Gerasimov, Valery. "The Value of Science Is in the Foresight: New Challenges Demand Rethinking the Forms and Methods of Carrying out Combat Operations." Translated by Robert Coalson.. *Military Review*, vol 96, no. 1 (January-February 2016): 23-29. https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/military-review/Archives/English/MilitaryReview_20160228_art008.pdf.

Gervais, Bryan. "Hutu-Tutsi Genocides." In *Casebook on Insurgency and Revolutionary Warfare, Volume II: 1962-2009*, edited by Charles Crossett. Fort Bragg: United States Special Operations Command, 2012.

Gildea, Robert. *Fighters in the Shadows, A New History of the French Resistance*. Cambridge: The Belknap Press, 2015.

Gordon, Max. "Lessons From the Front: A Case Study of Russian Cyber Warfare." Submitted in partial fulfillment of Masters Degree requirements. Air Command and Staff College, Air University. Maxwell AFB, Alabama. December 2015. <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/1040762.pdf>

Grdovic, Mark. *A Leader's Handbook to Unconventional Warfare*. Fort Bragg: U.S. Army, John F. Kennedy Special Warfare Center and School, 2009.

Gross, Feliks. *The Seizure of Political Power in a Century of Revolutions*. New York: Philosophical Library, 1958.

Guisnel, Jean. "Chevenement balance le glaive." *Liberation*, November 13, 1990.

Hahn, Erin H., ed. *Special Topics in Irregular Warfare: Understanding Resistance, Assessing Revolutionary and Insurgent Strategies*. Fort Bragg: United States Army Special Operations Command, 2018.

Hartmann, Uwe. "The Evolution of the Hybrid Threat, and Resilience as a Countermeasure." NATO Defense College, Research Division no. 139 (September 2017). <http://www.ndc.nato.int/about/search.php>.

Herem, Martin. "The Strategy and Activity of the Forest Brothers: 1947-1950." *Combatting Terrorism Exchange* vol. 3, no.3 (August 2013).

Hoffman, Frank G. *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*. Arlington: Potomac Institute for Policy Studies, 2007. http://www.potomacinstitute.org/images/stories/publications/potomac_hybridwar_0108.pdf.

Hoffman, Frank and James N. Mattis. "Future Wars: The Rise of Hybrid Wars." *Proceedings* vol. 131/11/1,233, (November 2005).

Hoffman, Frank G. "Hybrid Warfare and Challenges." *Joint Forces Quarterly* vol. 52, no. 1 (2009): 34-39.

If Crisis or War Comes (Om krisen eller kriget kommer) Karlstad: Swedish Civil Contingencies Agency (MSB) May 2018. <https://www.msb.se/Upload/Forebyggande/Krisberedskap/Krisberedskapsveckan/Fakta%20om%20broschyren%20om%20krisen%20eller%20Kriget%20kommer/om-krisen-eller-kriget-kommer---engelska.pdf>.

Starptautiskās konferences (Hāga), *Hāgas konvencija (IV) par sauszemes kara likumiem un paražām un tās pielikums: Noteikumi par sauszemes kara likumiem un paražām*, 1907. gada 18. oktobris.

-
- Jackson, Julian. *France: The Dark Years, 1940-1944*. New York: Oxford University Press, 2001.
- Johnson, Robert. "Hybrid War and its Countermeasures: A Critique of the Literature." *Small Wars and Insurgencies* vol. 29, no. 1 (January 2018): 141-163.
- Jones, Benjamin. *Eisenhower's Guerillas, The Jedburghs, the Marguis, and the Liberation of France*. New York: Oxford Univeristy Press, 2016.
- Jureidini, Paul A., Norman A La Charite, Bert H. Cooper, and William A. Lybrand. *Casebook on Insurgency and Revolutionary Warfare, Volume I: 1933-1962*. Revised Edition. Fort Bragg: United States Army Special Operations Command, 2013.
- Kalyvas, Stathis N. *The Logic of Violence in Civil War*. New York: Cambridge University Press, 2006.
- Karolis, Aleksa, ed. *Prepare to Survive Emergencies and War: A Cheerful Take on Serious Recommendations*. Vilnius: Ministry of National Defence, 2015.
- Kaszeta, Daniel J. "Lithuanian Resistance to Foreign Occupation 1940-1952." *Lituanus Lithuanian Quarterly Journal of Arts and Sciences* vol. 43, no. 3 (Fall 1988).
- Keats, John. *They Fought Alone*. Philadelphia: Lippincott, 1963.
- Kerry, John. Secretary of State, Opening Statement Before the Senate Committee on Foreign Relations. *National Security and Foreign Policy Priorities in the FY 2015 International Affairs Budget* 113th Cong., 2d sess., April 8, 2014.
- Kersaudy, Francois. *Churchill and De Gaulle*. London: Collins, 1981. Kilcullen, David. *Out of the Mountains*. Oxford: Oxford University Press, 2015
- Klein, Margarete. "Russia's Military: On the Rise?" Transatlantic Academy, 2015-16 Paper Series, no. 2 (March 2016).
- Kramer, Franklin D. and Lauren M. Speranza. *Meeting the Russian Hybrid Challenge; A Comprehensive Strategic Framework*. Washington DC: Atlantic Council, Brent Scowcroft Center on International Security, May 2017.
- Kuder, Edward M. "The Moros in the Philippines." *The Far Eastern Quarterly*, vol. 4, no. 2, 1945, pp. 119–126. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/2048961.
- Kuodvte, Dalia and Rokas Tracevskis. *The Unknown War; Armed Anti-Soviet Resistance in Lithuania in 1944-1953*. Vilnius: Genocide and Resistance Research Center of Lithuania, 2013.
- Kwitny, Jonathon. "The CIA's Secret Armies in Europe." *The Nation*, April 6, 1992.
- Larr, Mart. *War in the Woods: Estonia's Struggle for Survival, 1944-1956*. Washington DC: Compass Press, 1992.

Leonhard, Robert, ed. *Assessing Revolutionary and Insurgent Strategies: Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 2nd Edition. Fort Bragg: United States Army Special Operations Command, 2013.

Leskys, Vylius M., "Forest Brothers, 1945: The Culmination of the Lithuanian Partisan Movement." thesis, United States Marine Corps Command and Staff College, 2009.

Levinson, Charles and Matt Bradley. "Egypt's Regime on the Brink." *Wall Street Journal Online*, January 29, 2011. <http://online.wsj.com/article/SB10001424052748703956604576109323492986438.html?mod=WSJ World LeadStory>.

Liang, Qiao and Xiangsui, Wang. *Unrestricted Warfare*. Translated by Ian Strauss. Brattleboro: Echo Point Books and Media, 2015.

Lowe, Keith. *Savage Continent, Europe in the Aftermath of World War II*. New York: St. Martin's Press, 2012.

Maigre, Merle. "Nothing New in Hybrid Warfare: The Estonian Experience and Recommendations for NATO." The German Marshall Fund of the United States, Foreign Policy Program, Policy Brief (February 2015). <http://www.gmfus.org/publications/nothing-new-hybrid-warfare-estonian-experience-and-recommendations-nato>.

Mantovani, Mauro. "Der 'Volksaufstand': Vorstellungen und Vorbereitungen der Schweiz im 19. und 20. Jh." *Power Military Revue de Schweizer Armee*, r.1 (2012): 52-60.

Matthews, Matt M. *We Were Caught Unprepared: The 2006 Hezbollah-Israeli War*. Fort Leavenworth: Combat Studies Institute Press, 2008.

May, Ernest, ed. *American Cold War Strategy: Interpreting NSC 68*. Boston: Bedford Books of St. Martin's Press, 1993.

McCulloh, Timothy and Richard Johnson. *Hybrid Warfare*. MacDill Air Force Base: Joint Special Operations University Press, 2013.

McDermott, Roger. "Russia Activates New Defense Management Center." *Eurasia Daily Monitor*, vol. 11, Issue 196 (November 2014). <https://jamestown.org/program/russia-activates-new-defense-management-center/>.

McGowan, Sam. "Guerilla War on Luzon During WWII." *Warfare History Network*, August 12, 2015. <http://warfarehistorynetwork.com/daily/wwii/guerrilla-war-on-luzon-during-world-war-ii/>.

Melzer, Nils. *Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities Under International Humanitarian Law*. Geneva: International Committee of the Red Cross, 2009.

Miller, Robert A. and Daniel T. Kuehl. "Cyberspace and the 'First Battle' in 21st -Century War." *Defense Horizons*, no.68, September 2009, National Defense University. <https://ndupress.ndu.edu/Media/News/Article/1006254/cyberspace-and-the-first-battle-in-21st-century-war/>

Molnar, Anthony R. *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary and Resistance Warfare*. Washington, DC: The American University, 1963.

Mosquera, Andrés B. Muñoz and Sascha-Dominik Bachmann. "Understanding Lawfare in a Hybrid Warfare Context." *NATO Legal Gazette*, Issue 37, (October 2016): 20-37.

Murphy, David E., Sergei A. Kondrashev and George Bailey. *Battleground Berlin: CIA vs. KGB in the Cold War*. New Haven: Yale University Press, 1997.

Murray, Williamson and Peter R. Mansoor. *Hybrid Warfare: Fighting Complex Opponents from the Ancient World to the Present*. New York: Cambridge University Press, 2012.

Neiburgs, Uldis. "Latvia during World War II," <http://okupacijasmuzejs.lv/en/history/nazi-occupation/latvia-during-world-war-ii>.

Nemeth, William J. "Future Wars and Chechnya: A Case for Hybrid Warfare." MA thesis, Naval Postgraduate School, 2002. http://calhoun.nps.edu/bitstream/handle/10945/5865/02Jun_Nemeth.pdf?sequence=1.

Nix, Margen and Dru Daubon. "Kosovo Liberation Army (KLA), 1996-1999." In *Casebook on Insurgency and Revolutionary Warfare, Volume II: 1962-2009*, edited by Charles Crossett. Fort Bragg: United States Special Operations Command, 2013.

Nonviolent Civic Action, A Study Guide Series on Peace and Conflict. Washington DC: United States Institute of Peace, 2009.

Nowak, Chester M. "The Polish Resistance Movement in the Second World War." *Bridgewater Review* vol. 4, issue 1 (1986): 4-7. http://vc.bridgew.edu/br_rev/vol4/iss1/6.

Nowak, Jan. *Courier From Warsaw*. Detroit: Wayne State University Press, 1982.

Nuland, Victoria. Assistant Secretary, Bureau of European and Eurasian Affairs, Statement before the Senate Committee on Foreign Relation. *Ukraine: Countering Russian Intervention and Supporting Democratic State* 113th Cong., 2d sess., May 6, 2014.

Nuti, Leopoldo. "The Italian 'Stay-Behind' Network – The origins of operation 'Gladio'," *Journal of Strategic Studies*, 30:6, (2007): 955-980, DOI: 10.1080/01402390701676501

Pajaujis-Javis, Joseph. *Soviet Genocide in Lithuania*. New York: Maryland Books Inc., 1980.

Petersen, Roger D. *Resistance and Rebellion, Lessons from Eastern Europe* Cambridge: Cambridge University Press, 2001.

Pictat, Jean, ed. *Commentary, Convention Relative to the Treatment of Prisoners of War*. Geneva: International Committee of the Red Cross, 1960.

Poli, Fulvio. "An Asymmetrical Symmetry: How Convention has become Innovative Military Thought." Master of Strategic Studies thesis, Carlisle: U.S. Army War College, 2010.

Prazmowska, Anita Jean. "Anticipation of Civil War: The Polish Government-in-Exile and the Threat Posed by the Communist Movement during the Second World War." *Journal of Contemporary History* vol. 48, no. 4 (October 2013): 717-741. <http://www.jstor.org/stable/24671829>.

Punga, Olavi. "Estonia's Forest Brothers in 1941: Goals, Capabilities, and Outcomes." *Combating Terrorism Exchange* vol. 3, no. 3 (August 2013) <https://globalecco.org/estonias-forest-brothers-in-1941-goals-capabilities-and-outcomes>.

Racz, Andras. *Russia's Hybrid War in Ukraine; Breaking the Enemy's Ability to Resist*. Helsinki: The Finnish Institute of International Affairs, FIIA Report 43, June 16, 2015.

Remeikis, Thomas. *Opposition to Soviet Rule in Lithuania, 1945-1980*. Chicago: Institute of Lithuanian Studies Press, 1980.

Riste, Olav and Berit Nokleby. *Norway 1940-45: The Resistance Movement*. Otta: Arthur Vanous Co., 1970.

Robertson, Nic, Antonia Mortenen, Elizabeth Robers and Woj Treszczynski. "Lithuania issues manual on what to do if Russia invades." *CNN Online*, October 28, 2016. <http://edition.cnn.com/2016/10/28/europe/lithuania-war-manual/index.html>.

Salonius-Pasternak, Charly. "An effective antidote: The four components that make Finland more resilient to hybrid campaigns." The Finnish Institute of International Affairs (FIIA), October 3, 2017. https://storage.googleapis.com/upi-live/2017/10/comment19_finland.pdf.

Sawyer, John E. "The Reestablishment of the Republic in France: The De Gaulle Era, 1944-1945." *Political Science Quarterly* vol.62, no.3 (September 1974): 354-367. <http://www.jstor.org/stable/2144294>.

Schmidt, Andreas. "The Estonian Cyberattacks." (2013). https://www.researchgate.net/publication/264418820_The_Estonian_Cyberattacks

Schmidt, Larry S. "American Involvement in the Filipino Resistance Movement on Mindanao During the Japanese Occupation, 1942-1945." thesis, United States Army Command and General Staff College, 1982.

Sharp, Gene. *Sharp's Dictionary of Power and Struggle: Language of Civil Resistance in Conflicts*. New York: Oxford University Press, 2011.

Shea, Jamie. "Resilience: a core element of collective defence." *NATO Review Magazine*, March 30, 2016. <http://www.nato.int/docu/Review/2016/Also-in-2016/nato-defence-cyber-resilience/EN/index.htm>.

Smith, Sir Rupert. *The Utility of Force*. New York: Random House, 2007.

Snegovaya, Maria. *Putin's Information Warfare in Ukraine: Soviet Origins of Russia's Hybrid Warfare*. Washington DC: Institute for the Study of War, September 2015.

Sontheimer, Michael. "When We Finish, Nobody is Left Alive." *Spiegel Online*, May 27, 2011. <http://www.spiegel.de/international/europe/germany-s-wwii-occupation-of-poland->

when-we-finish-nobody-is-left-alive-a-759095-3.html.

Spector, Ronald H. *Eagle Against the Sun, the American War with Japan*. Norwalk: Easton Press, 1985.

Stein, George J. "Total Defense: A Comparative Overview of the Security Policies in Switzerland and Austria." *Defense Analysis* vol.6, no. 1 (1990): 17-33.

Steinberg, David Joel. *Phillippine Collaboration in World War II*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 1967.

Stringer, Kevin D. "Building a Stay-Behind Resistance Organization; The Case of Cold War Switzerland Against the Soviet Union." *Joint Forces Quarterly*, 85 (2nd Quarter 2017): 109-114.

Solis, Gary D. *The Law of Armed Conflict: International Humanitarian Law in War*. New York: Cambridge University Press, 2012.

Swedish Defence Commission Report, "Resilience- The total defense concept and the development of civil defence 2021-2025." December 20, 2017. <https://www.government.se/4afeb9/globalassets/government/dokument/forsvarsdepartementet/resilience---report-summary---20171220ny.pdf>.

"Sweden's Defence Policy, 2016 to 2020." Government Offices of Sweden. June 1, 2016. https://www.government.se/globalassets/government/dokument/forsvarsdepartementet/sweden_defence_policy_2016_to_2020.

"Sweden Mobilises entire Home Guard for First Time since 1975." *The Local*, June 6, 2018. <https://www.thelocal.se/20180606/sweden-mobilises-entire-home-guard-for-first-time-since-1975>.

Tamkin, Emily. "Ten Years After the Landmark Attack on Estonia, Is the World Better Prepared for Cyber Threats?" *foreignpolicy.com*, 27 April 2017. <https://foreignpolicy.com/2017/04/27/10-years-after-the-landmark-attack-on-estonia-is-the-world-better-prepared-for-cyber-threats/>

The Telegraph. "Nazi fake banknote 'part of plan to ruin British economy.'" *The Telegraph*, September 29, 2010. <https://www.telegraph.co.uk/history/world-war-two/8029844/Nazi-fake-banknote-part-of-plan-to-ruin-British-economy.html>.

The United Nations War Crimes Commission, *Law Reports of Trials of War Criminals*, vol. VIII. London: His Majesty's Stationery Office, 1948.

Tribelhorn, Marc. "Terror-Rezepte aus der Schweiz." *Neue Zürcher Zeitung*, July 26, 2013.

Tse-Tung, Mao. *On Guerrilla Warfare*. New York: Frederick A. Praeger, Inc., 1965.

Trueman, C N. "The Polish Resistance." The History Learning Site. Accessed January 12, 2018. [historylearningsite.co.uk](http://www.historylearningsite.co.uk).

United States Institute of Peace. *Nonviolent Civic Action: A Study Guide Series on Peace and*

Conflict. Washington DC: Endowment of the United States Institute of Peace, 2009.

Vagts, Detlev F., and Theodor Meron. "So-Called 'Unprivileged Belligerency': Spies, Guerrillas, and Saboteurs." *Humanizing the Laws of War: Selected Writings of Richard Baxter* (September 2013). DOI:10.1093/acprof:oso/9780199680252.003.0003.

Venter, Al J. *War Dog: Fighting Other People's Wars*. Drexel Hill: Casemate, 2003.

Voelzke, Marlies ed., *War After War, Armed anti-Soviet Resistance in Lithuania, 1944-1953*. Vilnius: The Museum of Genocide Victims of the Genocide and Resistance Research Centre of Lithuania, n.d.

Vojtiskova, Vladislava, Vit Novotny, Hubertus Schmid-Schmidfelden and Kristina Potapova. *The Bear in Sheep's Clothing: Russia's Government-Funded Organizations in the EU*. Brussels: Wilfried Martens Centre for European Studies, 2016. https://www.martenscentre.eu/sites/default/files/publication-files/russia-gongos_0.pdf.

Volkman, Russell W. *We Remained*. New York: Norton, 1954.

Von Dach, H. *Total Resistance: Swiss Army Guide to Guerrilla Warfare and Underground Operations*. Boulder: Paladin Press, 1992.

Warner, Michael ed. *CIA Cold War Records: The CIA under Harry Truman* doc. 30. Washington DC: CIA History Staff, Center for the Study of Intelligence, 1993.

Wright, Gordon. "Reflections on the French Resistance (1940-1944)." *Political Science Quarterly*, vol. 77, no. 3 (September 1962): 336-349. <http://www.jstor.org/stable/2146309>.

Yuk-wai, Li. "The Chinese Resistance Movement in the Philippines During the Japanese Occupation." *Journal of Southeast Asian Studies* vol.23 issue 2 (September 1992): 308.

Zimmerman, Jon. "The 'V for Victory' Campaign." *DefenseMediaNetwork*, July 24, 2011. <https://www.defensemedianetwork.com/stories/the-v-for-victory-campaign/>.

KOMENTĀRI

Pictet, Jean ed., *Commentary, Convention Relative to the Treatment of Prisoners of War*. Geneva: International Committee of the Red Cross, 1960.

Pictet, Jean ed., *Commentary, Convention Relative to the Protection of Civilians in Time of War*. Geneva: International Committee of the Red Cross, 1958.

PAZIŅOJUMI UN RUNAS

Nuland, Victoria. "Ukraine: Countering Russian Intervention and Supporting Democratic States." Statement before the Senate Committee on Foreign Relations. 113th Cong., 2d sess., May 6, 2014.

Kerry, John. "National Security and Foreign Policy Priorities in the FY 2015 International Affairs Budget." Opening statement before the Senate Committee on Foreign Relations. 113th Cong., 2d sess., April 8, 2014.

“Velsas sammita deklarācija”. Izdeva valstu un valdību vadītāji, kas piedalījās Ziemeļatlantijas Līguma organizācijas (NATO) Ziemeļatlantijas Padomes sanāksmē Velsā, 2014. gada 5. septembrī.

GLOSĀRIJS

I DAĻA. SAĪSINĀJUMI, AKRONĪMI UN INICIĀLAS ABREVIATŪRAS

<i>ASCOPE</i>	teritorija, būves un struktūras, spējas, organizācijas, cilvēki un notikumi
<i>A2/AD</i>	piekļuves liegšana
<i>BBC</i>	Britu raidorganizācija
<i>BCRA</i>	<i>Bureau Central de Renseignements et d'Action</i> (2. pasaules karā Francijas Centrālais izlūkošanas un rīcības birojs)
<i>CALI</i>	spējas, darbības, ierobežojumi (tostarp ievainojamības) un nodomi
<i>CFLN</i>	<i>Comité Français de la libération nationale</i> (2. pasaules karā Francijas Nacionālās atbrīvošanās komiteja)
<i>CI</i>	pretizlūkošana
<i>CIL</i>	kritiski svarīgās informācijas saraksts
<i>CNR</i>	<i>Conseil national de la résistance</i> (2. pasaules karā Francijas Nacionālā pretošanās padome)
<i>DIMEFIL</i>	diplomātiskie, informācijas, militārie, ekonomiskie, finanšu, izlūkošanas un tiesību/tiesībaizsardzības līdzekļi
<i>DOD</i>	Aizsardzības departaments
<i>FARC</i>	<i>Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia</i>
<i>FID</i>	atbalsts iekšējai aizsardzībai pret ārējiem spēkiem
<i>FSF</i>	ārvalstu drošības spēki
<i>HUMINT</i>	cilvēksaskarsmes izlūkošana
<i>SSKK</i>	Starptautiskā Sarkanā Krusta komiteja
<i>IDAD</i>	iekšējā aizsardzība un attīstība
<i>IED</i>	pašizgatavots spridzināšanas līdzeklis
<i>IHL</i>	starptautiskās humanitārās tiesības
<i>IHRL</i>	starptautiskās tiesības cilvēktiesību jomā
<i>IRGC</i>	Irānas Revolucionārās gvardes korpuss
<i>IW</i>	neregulārā karadarbība
<i>LOAC</i>	bruņotu konfliktu tiesības
<i>LOW</i>	kara tiesības
<i>IeM</i>	Iekšlietu ministrija
<i>AM</i>	Aizsardzības ministrija
<i>NATO</i>	Ziemeļatlantijas līguma organizācija
<i>NVO</i>	nevalstiska organizācija
<i>NKVD</i>	Iekšlietu Tautas komisariāts (PSRS)
<i>OPC</i>	Politikas koordinēšanas birojs (ASV)
<i>OPSEC</i>	operāciju slepenības nodrošināšanas pasākumi
<i>OSINT</i>	izlūkošana ar atklāti pieejamu informācijas avotu palīdzību
<i>PIRA</i>	Pagaidu Īru republikāņu armija
<i>PMSEII-PT</i>	politiskā, militārā, ekonomiskā, sociālā, informatīvā, infrastruktūras, fiziskās vides un laika sistēma
<i>PN</i>	partnervalsts
<i>POW</i>	kara gūsteknis
<i>PUS</i>	Polijas Pagrīdes valsts
<i>ROC</i>	pretošanās operāciju koncepcija
<i>SC</i>	sadarbība drošības jomā
<i>SFA</i>	drošības spēku palīdzība
<i>SIGINT</i>	izlūkošana ar sakaru līdzekļiem

<i>SOCEUR</i>	Speciālo operāciju pavēlniecība Eiropā
<i>SOE</i>	speciālo operāciju vienība
<i>SOF</i>	speciālo operāciju spēki
<i>UW</i>	nekonvencionālā karadarbība

GLOSĀRIJS

II DAĻA. TERMINI UN DEFINĪCIJAS

Aizstājējs. Persona vai organizācija, kas rīkojas kā citas personas vai organizācijas aizvietotājs. Aizstājēju izmanto, lai personu vai organizāciju nomainītu vai aizstātu ar citu personu vai organizāciju. Aizstājēju izmanto, lai aizvietotu primāro dalībnieku, kas kādu iemeslu dēļ nespēj rīkoties savā statusā.

Atbalstītāji un atbalsta tīkls. Elements, kas sniedz atbalstu neregulārajai organizācijai, kuras organizatoriskā struktūra un darbības ir slepenas pēc būtības un kuras dalībnieki atklāti neizrāda savas simpātijas vai iesaisti neregulārajā kustībā.

Atjaunošanās spējas. Griba un spēja pretoties ārējam spiedienam un ietekmei un/vai spēja atgūties no šāda spiediena vai ietekmes iedarbības.

Ēnu valdība. Valdības elementi un darbības, ko veic neregulāra organizācija, kas galu galā ieņems esošās valdības vietu. Ēnu valdības locekļi var būt jebkura neregulārās organizācijas elementa (pagrīdes organizācijas, atbalstītāju un atbalsta tīkla vai partizānu spēku) sastāvā.

Ierobežots karš. Bruņots konflikts, kas nerasniedz vispārēja kara apmēru, neskaitot incidentus, kuros atklāti iesaistījušies divu vai vairāku valstu militārie spēki.

Kadri. Neliela grupa personu, kas īpaši apmācītas konkrētam nolūkam vai konkrētā profesijā.

Nekonvencionāla karadarbība. Darbības, kas tiek veiktas, lai ierosinātu pretošanās kustību vai nemierus nolūkā piespiest, sagraut vai gāzt valdību vai okupācijas varu, izmantojot pagrīdes organizācijas spēkus, atbalstītāju un atbalsta tīklu un partizānus vai ar tiem sadarbojoties neatzītajā teritorijā. Lieto arī apzīmējumu *UW* (ASV Aizsardzības departamenta militāro un ar to saistīto terminu vārdnīca, 2019. gada aprīlis).

Nemieri. Organizētā veidā izmantoti okupācijas varas graušanas pasākumi un vardarbība, lai pārņemtu, neitralizētu vai apstrīdētu politisko kontroli pār reģionu. Ar šo terminu var apzīmēt arī pašu grupu (nemiernieki) (JP 3-24).

Neregulārā karadarbība. Valsts un nevalstisko dalībnieku savstarpēja vardarbīga cīņa par leģitimitāti un attiecīgās(-o) iedzīvotāju kopienas(-u) ietekmi. Lieto arī apzīmējumu *IW* (JP 1).

Okupācijas varas graušana. Darbības, kuru mērķis ir vājināt valdošās varas militāro, ekonomisko, psiholoģisko vai politisko spēku un morālo stāvokli.

Operacionālās vides izlūkošanas analīze. Analītiskais process, ko izmanto izlūkošanas organizācijas, lai sagatavotu izlūkošanas novērtējumu un citus izlūkošanas produktus komandiera lēmumu pieņemšanas procesa atbalstam. Tas ir nepārtraukts process, kurā definē operacionālo vidi, raksturo operacionālās vides ietekmi, novērtē pretinieku un nosaka pretinieka rīcības gaitu.

Operāciju slepenības nodrošināšanas pasākumi. Kritiski svarīgas informācijas identificēšana un pēc tam draudzīgo spēku pasākumu analizēšana līdztekus militārajām operācijām un citām darbībām. Lieto arī apzīmējumu *OPSEC* (JP 3-13.3).

Pagrīdes organizācija. Slepena nekonvencionālās karadarbības organizācija, kas izveidota darbībai teritorijās, kas nav pieejamas partizānu spēkiem vai kas nav piemērotas partizānu spēku operācijām.

Partizāns. Kaujinieks, kas piedalās partizānu karā.

Partizānu bāze. Pagaidu vieta, kurā ir izvietotas partizānu ietaises, štābs un dažas partizānu vienības. Partizānu bāzei ir jābūt īslaicīgai, un bāzes personālam ir jāspēj to ātri pārvietot.

Partizānu karš. Militāras un paramilitāras operācijas, ko ienaidnieka ieņemtā vai naidīgā teritorijā veic neregulāri, pārsvarā vietējo iedzīvotāju spēki.

Piekritējs. Tādas bruņotas grupas loceklis, kas izveidota, lai slepeni cīnītos pret okupācijas spēkiem, jo īpaši Vācijas okupētajā Dienvidslāvijā, Itālijā un Austrumeiropas reģionos 2. pasaules karā (Oksfordas vārdnīca). Šajā grāmatā šis termins lietots tikai šajā vēsturiskajā kontekstā, ja vien netiek izmantots, lai aprakstītu idejisko politisko atbalstītāju ar karadarbību nesaistītā kontekstā.

Piektā kolonna. Grupa, kas atrodas kara stāvoklī esošā valstī un kas simpatizē ienaidniekiem vai sadarbojas ar tiem. Šis termins tiek lietots kopš Spānijas pilsoņu kara laikiem, kad ģenerālis Mola, kas četras karaspēka kolonnas veda uz Madridi, paziņoja, ka viņam pilsētā ir piektā kolonna.

Pilnvarotais. Pārstāvis vai organizācija, kas tiesīgi rīkoties citas personas vārdā. Pilnvarotais ir pārstāvis vai pilnvarotā dalībnieka aizstājējs. Obligāts elements ir pilnvarojums.

Pretošanās. Valsts organizēti visas sabiedrības centieni, izmantojot visu veidu nevardarbīgas un vardarbīgas darbības, ko vada likumīgi iecelta valdība (kas, iespējams, ir trimdas/evakuēta vai ēnu valdība), atjaunot neatkarību un autonomiju tās suverēnā teritorijā, ko sveša vara ir pilnībā vai daļēji okupējusi.

Slēptuve. Iztikas līdzekļu un piegāžu avots, kurā parasti ir ievietotas nošķirta personāla atbalstam nepieciešamās preces, piemēram, pārtika, ūdens, medicīniskās preces un/vai sakaru iekārtas, kas iepakotas, lai pasargātu no laika apstākļu ietekmes, un noslēptas izolētās vietās, tās aprokot, noslēpjot un/vai iegremdējot.

Stratēģiskā komunikācija. Mērķtiecīgi pasākumi ar mērķi saprast mērķauditoriju un to iesaistīt valdības interešu, politikas un mērķu virzībai labvēlīgu apstākļu radīšanā, stiprināšanā vai saglabāšanā; šie pasākumi tiek veikti, izmantojot koordinētas programmas, plānus, tēmas, vēstījumus un produktus sinhronizēti ar visu valsts varas instrumentu darbībām.

Trimdas valdība. Valdība, kas ir izdzīta no savas valsts, bet joprojām tiek atzīta par leģitīmu, suverēnu varas institūciju.

Vispārējs karš. Lielvaru bruņots konflikts, kurā izmanto visus karojošo pušu resursus un tiek apdraudēta karojošās lielvaras valsts izdzīvošana.

NOBEIGUMA PIEZĪMES

¹ Šī koncepcija ir izkristalizējusies no piecos semināros un divos rakstiskos darbsemināros raisītajām idejām, diskusijām un intelektuālā kapitāla; pēdējais no šiem pasākumiem notika 2018. gada oktobrī. ASV Speciālo operāciju pavēlniecība Eiropā (*SOCEUR*) veicināja šos seminārus un darbseminārus, kuros piedalījās pārstāvji no Igaunijas, Latvijas, Lietuvas, Zviedrijas, Polijas, Norvēģijas, Dānijas, Somijas un NATO Speciālo operāciju štāba. Šie dalībnieki bija jomas eksperti, valdības un militāro spēku praktiķi un akadēmisko aprindu un nozares pārstāvji. Sākotnējās idejas tika izstrādātas, pamatojoties uz vairākām iepriekšējām šā darba ierobežotas izplatīšanas versijām, tām pievienojot ASV apvienoto un armijas doktrīnu, atlasītas daļas no darbu sērijas “Assessing Revolutionary and Insurgent Strategies (*ARIS*)”, ko bija izstrādājusi ASV bruņoto spēku Speciālo operāciju pavēlniecība un Džona Hopkina Universitātes Lietišķās fizikas laboratorija, profesionālo žurnālu rakstus, vēsturiskos materiālus un citu attiecīgo publikāciju, struktūrvienību un atsevišķu speciālistu sniegtos materiālus.

² Šī vispusīgās aizsardzības stratēģija tika ieviesta vai tiek atkārtoti ieviesta Zviedrijā, Šveicē, Singapūrā, Somijā, Dānijā un Austrijā. Tās kopsavilkums ir izstrādāts, pamatojoties uz šādiem avotiem: George J. Stein, “Total Defense: a Comparative Overview of the Security Policies of Switzerland and Austria”, *Defense Analysis* vol. 6, no. 1 (1990): 17-33. “The Five Pillars of Total Defence,” Singapore Ministry of Defence, accessed July 2018. https://www.mindef.gov.sg/oms/imindef/mindef_websites/topics/totaldefence/about_us/5_Pillars.html. Swedish Defence Commission Report, “Resilience - The total defence concept and the development of civil defence 2021-2025,” 20 December 2017, a summary issued by the Swedish Defence Commission Secretariat, <https://www.government.se/4afeb9/globalassets/government/dokument/forsvarsdepartementet/resilience---report-summary---20171220ny.pdf>. “Sweden’s Defence Policy, 2016 to 2020.” Government Offices of Sweden. June 1, 2016. https://www.government.se/globalassets/government/dokument/forsvarsdepartementet/sweden_defence_policy_2016_to_2020.

³ After Action Report, Resistance Seminar, Riga, Latvia, November 23-25, 2015, 6.

⁴ Somija to formulē kā savu *sabiedrības drošības stratēģiju*. Skat. Charly Salonijs-Pasternak, “An effective antidote: The four components that make Finland more resilient to hybrid campaigns,” Finnish Institute of International Affairs (*FIIA*), October 3, 2017, https://storage.googleapis.com/upi-live/2017/10/comment19_finland.pdf.

⁵ Piemēram, Somija, Norvēģija, Zviedrija un Dānija ir organizācijas *Nordic Defence Cooperation (NORDEF)* [Ziemeļvalstu sadarbība aizsardzības jautājumos] dalībnieces, un Norvēģija un Dānija ir arī Ziemeļatlantijas Līguma organizācijas (NATO) dalībnieces.

⁶ Piemēram, viena no valdības prioritātēm varētu būt izveidot lielas naudas rezerves, lai turpinātu saimnieciskos darījumus gadījumā, ja elektroenerģijas zuduma vai kibernetizācijas rezultātā nedarbojas automatizētās kredītu sistēmas.

⁷ Piemēram, Somijas Valsts aizsardzības apmācības asociācija (*MPK*) ir brīvprātīga organizācija, kas darbojas saskaņā ar publiskajām tiesībām un stiprina valsts aizsardzību, īstenojot Somijas pilsoņu apmācību un izglītošanu drošības un drošuma jomā. Tā arī apmāca Teritoriālos spēkus Somijas Aizsardzības spēku pārraudzībā.

⁸ Piemēram, Zviedrijas Zemessardze, Singapūras bruņoto spēku Brīvprātīgo korpuss, Igaunijas Aizsardzības liģa, Latvijas Zemessardze, Dānijas Zemessardze, Somijas Teritoriālie spēki.

United States Department of Defense, *DOD Dictionary of Military and Associated Terms* (As of 15 October 2016). (Washington DC: Department of Defense, 2016), 119.

¹⁰ Joint Publication 3-20, *Special Operations* (Washington DC: United States Government, May 2017), GL-5

¹¹ Joint Publication 3-20, *Special Operations* (Washington DC: United States Government, May 2017), GL-6, vii.

¹² Joint Publication 3-05, *Special Operations* (Washington DC: Department of Defense, 2014), GL-12.

¹³ Joint Publication 3-22, *Foreign Internal Defense* (Washington DC: United States Government, July 2010), I-1.

¹⁴ Pārveidots no *After Action Report, Resistance Seminar*, Krakow, Poland, April 26-27 2016, 4.

¹⁵ Pārveidots no *After Action Report, Resistance Seminar*, Krakow, Poland, April 26-27 2016, 5.

¹⁶ *After Action Report, Unconventional Warfare / Resistance Seminar*, Baltic Defence College, Tartu, Estonia, November 4-6 2014, p. 4.

¹⁷ United States, *National Security Strategy of the United States of America*, December 2017, 27.

¹⁸ Vienota operacionālā aina nozīmē, ka “attiecīgā informācija, ko izplata vairākas pavēlniecības, tiek atveidota vienā identiskā veidā, tādējādi veicinot kolektīvu plānošanu un palīdzot visiem ešeloniem apzināties situāciju. To dēvē arī par *COP* [*Common operating picture*].” United States Department of Defense, *DOD Dictionary of Military and Associated Terms* (As of 15 October 2016), (Washington DC: Department of Defense, 2016).

¹⁹ Mark Grdovich, *A Leader's Handbook to Unconventional Warfare*, (Fort Bragg: U.S. Army John F. Kennedy Special Warfare Center and School, November 2009), 13, 16-17.

²⁰ Aleksa, Karolis, ed., *Prepare to Survive Emergencies and War: A Cheerful Take on Serious Recommendations* (Vilnius: Ministry of National Defence, 2015).

²¹ Nic Robertson, Antonia Mortensen, Elizabeth Roberts and Woj Treszczynski, “Lithuania issues manual on what to do if Russia invades,” *CNN online*, October 28, 2016, <http://edition.cnn.com/2016/10/28/europe/lithuania-war-manual/index.html>.

²² Skat. H. von Dach, *Total Resistance: Swiss Army Guide to Guerrilla Warfare and Underground Operations* (Boulder: Paladin Press, 1992), 127-140. Autors sniedz neskaitāmi daudz piemēru, kā fiziskas personas – skolotāji, garīdznieki, lauksaimnieki, pārtikas piegādātāji utt. – var izjaukt ienaidnieka ikdienas operācijas.

²³ Mao Tse-Tung, *On Guerrilla Warfare* (New York: Frederick A. Praeger, Inc., 1965), 71-87.

²⁴ David Kilcullen, *Out of the Mountains* (Oxford: Oxford University Press, 2015).

²⁵ Grdovic, *A Leader's Handbook to Unconventional Warfare*, 13-14.

²⁶ *Mission Command*, Army Doctrine Publication (ADP) 6-0 (Washington D.C.: Headquarters, Department of the Army, 2014)

²⁷ The Local, "Sweden Mobilises entire Home Guard for First Time since 1975," *The Local*, June 6, 2018, [https:// www.thelocal.se/20180606/sweden-mobilises-entire-home-guard-for-first-time-since-1975](https://www.thelocal.se/20180606/sweden-mobilises-entire-home-guard-for-first-time-since-1975).

²⁸ Pārveidots no sākotnējā grafiskā attēla, kas sniegts ziņojumā After Action Report, Resistance Seminar, Swedish Defence University, Stockholm, Sweden, July 26-27, 2016.

²⁹ Carl von Clausewitz, *On War*, edited and translated by Michael Howard and Peter Paret (Princeton: Princeton University Press, 1984), 481.

³⁰ Šo modeli ir izstrādājis Oto C. Fiala ar Ketijas Šeltones atbalstu.

³¹ Šo modeli ir izstrādājis Oto C. Fiala ar Ketijas Šeltones atbalstu.

³² Starptautiskās konferences (Hāga), *Hāgas konvencija (IV) par sauszemes kara likumiem un paražām un tās pielikums: Noteikumi par sauszemes kara likumiem un paražām*, (Hāga: 1907. gada 18. oktobris), III sadaļas 42. pants, 1907.

³³ Šis modelis atbilst gan semināru sērijā konstatētajiem faktiem, gan ASV Apvienotajai doktrīnai.

³⁴ Grdovic, *A Leader's Handbook to Unconventional Warfare*, 12; oriģinālam pievienota "satelīttelevīzija".

³⁵ Grdovic, *A Leader's Handbook to Unconventional Warfare*, 12.

³⁶ Šo attēlu ir izstrādājis un sniedzis SGM Viljams Dikinsons, vecākais operāciju seržants, SOJ3, *SOCEUR*.

³⁷ Leonhard, Robert, ed., *Assessing Revolutionary and Insurgent Strategies: Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 2nd Edition. (Fort Bragg: United States Army Special Operations Command, 2013), 153.

³⁸ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 188.

³⁹ Šo modeli ir izstrādājuši Oto C. Fiala un Daiena Lefārnema.

⁴⁰ United States Department of Defense, *DOD Dictionary of Military and Associated Terms* (As of 15 October 2016). (Washington DC: Department of Defense, 2016), 221.

-
- ⁴¹ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 171.
- ⁴² Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 175.
- ⁴³ Pārveidots no *Merriam-Webster Dictionary*.
- ⁴⁴ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 177-178.
- ⁴⁵ United States Army Institute for Military Assistance, *The Underground*, ST 31-202 (Fort Bragg: U.S. Army Institute for Military Assistance, 1978), 190.
- ⁴⁶ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 180.
- ⁴⁷ United States Department of Defense, *Joint Doctrine Note 2-13, Commander's Communication Synchronization* (Washington DC: Department of Defense, 2013).
- ⁴⁸ United States Department of Defense, *Joint Publication 3-61, Public Affairs* (Washington DC: Department of Defense 2016) and *Joint Doctrine Note 2-13, Commander's Communication Synchronization* (Washington DC: Department of Defense, 2013).
- ⁴⁹ United States Department of Defense, *Joint Publication 3-61, Public Affairs* (Washington DC: Department of Defense 2016) and *Joint Doctrine Note 2-13, Commander's Communication Synchronization* (Washington DC: Department of Defense, 2013).
- ⁵⁰ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 140.
- ⁵¹ Skat., piemēram, Jānis Bērziņš, *Russia's New Generation Warfare in Ukraine: Implications for Latvian Defence Policy* (Rīga: National Defence Academy of Latvia, Center for Security and Strategic Research, April 2014), 10: "Tā kā valoda ir spēcīgs indivīda kultūridentitāti noteicošs faktors, daudzas etniskās grupas pašreiz ir kulturāli tuvākas Krievijai, nekā Latvijai vai savam īstajam mantojumam. Tas pats ir tiesa attiecībā uz daudziem poļiem, baltkrieviem, ukraiņiem, tatāriem, uzbekiem, kazahiem un citiem, kuri kopā veido aptuveni 13 % no Latvijas iedzīvotājiem. Tā kā šīm valstīm ir savi politiskie jautājumi ar Krieviju, Latvijas valdībai būtu jāveicina etniskais dalījums krievvalodīgo vidū, palielinot to kultūras pašapziņu un tādējādi liekot tiem justies lepniem par savu kultūras mantojumu. Papildu solis būtu šo pašu stratēģiju izmantot attiecībā uz tām etniskajām grupām, kas acīmredzot veido krievu nāciju, piemēram, baškīriem, čuvašiem, čečeniem, mordoviem, kazahiem, avariem un citiem. Ir svarīgi veidot tādu politiku, kas paaugstinātu to apziņu par savu unikalitāti, nevis piederību krievu nācijai."
- ⁵² Pārveidots no *After Action Report, Resistance Seminar*, Rīga, Latvia, November 23-25, 2015, 5.
- ⁵³ Šo attēlu ir izstrādājis un sniedzis SGM Viljams Dinkinsons, vecākais operāciju seržants, SOJ3, SOCEUR.
- ⁵⁴ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 7-9.
- ⁵⁵ Paul A. Jureidini, Norman A. La Charite, Bert H. Cooper, and William A. Lybrand, *Casebook on Insurgency and Revolutionary Warfare, Volume I: 1933-1962*, Revised Edition (Fort Bragg: United States Army Special Operations Command, 2013), 70-100.

⁵⁶ Bryan Gervais, “Hutu-Tutsi Genocides,” in *Casebook on Insurgency and Revolutionary Warfare, Volume II: 1962-2009*, ed. Charles Crossett (Fort Bragg: United States Army Special Operations Command, 2013).

⁵⁷ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 9-10.

⁵⁸ United States Department of Defense, *DOD Dictionary of Military and Associated Terms* (As of 15 October 2016), (Washington DC: Department of Defense, 2016), 157.

⁵⁹ Crossett, Chuck, ed., *Casebook on Insurgency and Revolutionary Warfare, Volume II: 1962-2009*, 285-287.

⁶⁰ Grdovic, *A Leader's Handbook to Unconventional Warfare*, 12.

⁶¹ Chuck Crossett un Summer Newton, “Solidarity,” in *Casebook on Insurgency and Revolutionary Warfare, Volume II: 1962–2009*, ed. Chuck Crossett (Fort Bragg: United States Army Special Operations Command). Skat. arī B pielikumū.

⁶² Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 45-46.

⁶³ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 47.

⁶⁴ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 45.

⁶⁵ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 45-46.

⁶⁶ Šo attēlu ir izstrādājis un sniedzis SGM Viljams Dikinsons, vecākais operāciju seržants, SOJ3, SOCEUR.

⁶⁷ United States Department of Defense, *Joint Publication 2-0, Public Affairs* (Washington DC: Department of Defense 2013) and *Joint Doctrine Note 2-13, Commander's Communication Synchronization* (Washington DC: Department of Defense, 2014).

⁶⁸ *Joint Publication 2-0, Joint Intelligence*, B9.

⁶⁹ Šo attēlu ir izstrādājis un sniedzis SGM Viljams Dikinsons, vecākais operāciju seržants, SOJ3, SOCEUR.

⁷⁰ *Joint Publication 3-13.3, Operations Security*.

⁷¹ *Joint Publication 2-0, Joint Intelligence*, B7.

⁷² Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 111-114, 189.

⁷³ *Joint Publication 2-0, Joint Intelligence*, IV-20, V1-13.

⁷⁴ *Joint Publication 2-0, Joint Intelligence*, IV-19, and Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 47.

-
- ⁷⁵ *Joint Publication 2-0, Joint Intelligence, IV-20, I-19.*
- ⁷⁶ Anthony R. Molnar, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary and Resistance Warfare* (Washington, DC: Special Operations Research Office, The American University, 1963), 108.
- ⁷⁷ Molnar, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary and Resistance Warfare*, 108 and Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 46-47.
- ⁷⁸ Molnar, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary and Resistance Warfare*, 108.
- ⁷⁹ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 48.
- ⁸⁰ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 48.
- ⁸¹ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 49.
- ⁸² Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 49.
- ⁸³ Olav Riste and Berit Nokleby, *Norway 1940-45: The Resistance Movement* (Otta: Arthur Vanous Co., 1970), 59-61.
- ⁸⁴ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 49.
- ⁸⁵ Margen Nix and Dru Daubon, "Kosovo Liberation Army, 1996-1999," in *Casebook on Insurgency and Revolutionary Warfare, Volume II: 1962-2009*, ed. Chuck Crossett (Fort Bragg: United States Army Special Operations Command, 2013).
- ⁸⁶ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 51.
- ⁸⁵ Margen Nix and Dru Daubon, "Kosovo Liberation Army, 1996-1999," in *Casebook on Insurgency and Revolutionary Warfare, Volume II: 1962-2009*, ed. Chuck Crossett (Fort Bragg: United States Army Special Operations Command, 2013).
- ⁸⁸ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 51.
- ⁸⁹ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 57.
- ⁹⁰ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 57, and Molnar, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary and Resistance Warfare*, 61.
- ⁹¹ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 58.
- ⁹² Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 58.
- ⁹³ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 58-59.
- ⁹⁴ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 58-59.
- ⁹⁵ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 59.
- ⁹⁶ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 60.

-
- ⁹⁷ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 60-61.
- ⁹⁸ Molnar, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary and Resistance Warfare*, 63.
- ⁹⁹ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 61-64.
- ¹⁰⁰ The Telegraph, "Nazi fake banknote 'part of plan to ruin British economy,'" *The Telegraph*, September 29, 2010, <https://www.telegraph.co.uk/history/world-war-two/8029844/Nazi-fake-banknote-part-of-plan-to-ruin-British-economy.html>.
- ¹⁰¹ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 62.
- ¹⁰² Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 65.
- ¹⁰³ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 65.
- ¹⁰⁴ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 65-66.
- ¹⁰⁵ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 67-71.
- ¹⁰⁶ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 77.
- ¹⁰⁷ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 77-82.
- ¹⁰⁸ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 82.
- ¹⁰⁹ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 82-83.
- ¹¹⁰ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 82-85.
- ¹¹¹ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 85-86.
- ¹¹² Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 85-86.
- ¹¹³ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 87.
- ¹¹⁴ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 87.
- ¹¹⁵ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 88.
- ¹¹⁶ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 89.
- ¹¹⁷ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 89.
- ¹¹⁸ Šo attēlu ir izstrādājis un sniedzis SGM Viljams Dinkinsons, vecākais operāciju seržants, SOJ3, SOCEUR.
- ¹¹⁹ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 93.
- ¹²⁰ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 93-94.
-

-
- ¹²¹ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 97.
- ¹²² Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 99.
- ¹²³ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 101.
- ¹²⁴ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 102-103.
- ¹²⁵ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 109.
- ¹²⁶ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 111-114.
- ¹²⁷ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 109-110.
- ¹²⁸ U.S. Army Institute for Military Assistance, *The Underground*, 56.
- ¹²⁹ U.S. Army Institute for Military Assistance, *The Underground*, 69.
- ¹³⁰ Al J. Venter, *War Dog: Fighting Other People's Wars* (Drexel Hill: Casemate, 2003), 90.
- ¹³¹ Šo attēlu ir izstrādājis un sniedzis SGM Viljams Dikinsons, vecākais operāciju seržants, SOJ3, SOCEUR.
- ¹³² Šo attēlu ir izstrādājis un sniedzis SGM Viljams Dikinsons, vecākais operāciju seržants, SOJ3, SOCEUR.
- ¹³³ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 133-138.
- ¹³⁴ Michael Fitzsimmons, *Governance, Identity, and Counterinsurgency: Evidence from Ramadi and Tal Afar* (Carlisle: Strategic Studies Institute and U.S. Army War College Press, 2013).
- ¹³⁵ Chuck Crosset and Summer Newton, "The Provisional Irish Republican Army: 1969-2001 in *Casebook on Insurgency and Revolutionary Warfare, Volume II: 1962-2009*, ed. Chuck Crossett (Fort Bragg: United States Army Special Operations Command, 2013).
- ¹³⁶ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 138-142.
- ¹³⁷ Erin H. Hahn, ed., *Special Topics in Irregular Warfare: Understanding Resistance, Assessing Revolutionary and Insurgent Strategies*, (Fort Bragg: United States Army Special Operations Command, 2018), 143-145.
- ¹³⁸ Leonhard, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary, and Resistance Warfare*, 140.
- ¹³⁹ Bairbre De Brun, *The Road to Peace in Ireland* (Berlin: Berghof-Forschungszentrum für Konstruktive Konfliktbearbeitung, 2008), 14-15.
- ¹⁴⁰ Nathan Bos, ed., *Assessing Revolutionary and Insurgent Strategies: Human Factors Considerations of Undergrounds in Insurgencies* 2nd Edition. (Fort Bragg: United States Army Special Operations Command, 2013) 275-276.

¹⁴¹ Japāņu kaujas cīņas māksla, kura balstās uz aizsardzības taktiku un kurā izmanto satvērienus, metienus un paša pretinieka kustības.

¹⁴² Bos, *Human Factors Considerations of Undergrounds in Insurgencies* 2nd ed., 276-278.

¹⁴³ Bos, *Human Factors Considerations of Undergrounds in Insurgencies* 2nd ed., 279.

¹⁴⁴ Bos, *Human Factors Considerations of Undergrounds in Insurgencies* 2nd ed., 283-284.

¹⁴⁵ Bos, *Human Factors Considerations of Undergrounds in Insurgencies* 2nd ed., 287-288.

¹⁴⁶ Bos, *Human Factors Considerations of Undergrounds in Insurgencies* 2nd ed., 288-289.

¹⁴⁷ Bos, *Human Factors Considerations of Undergrounds in Insurgencies* 2nd ed., 289-290.

¹⁴⁸ Šis pielikums izstrādāts, pamatojoties galvenokārt uz šādiem darbiem: United States Department of Homeland Security, *National Response Framework* (Washington D.C.: Department of Homeland Security, 2008); un papildināts ar darbu Frederick M. Kaiser, *Interagency Collaborative Arrangements and Activities: Types, Rationales, Considerations* (Washington D.C.: Congressional Research Service, 2011), Summary; Catherine Dale, Nina Serafino, and Pat Towell, *Organizing the U.S. Government for National Security: Overview of the Interagency Reform Debates* (Washington D.C.: Congressional Research Service, 2008); un Veronica de Allende and Alison Vernon, *Coordination in a JTF Formation* (Arlington, Center for Naval Analysis, 2018); Joint Publication 3-08, *Interorganizational Cooperation* (Washington: Department of Defense, 2017); Joint Publication 3-27, *Homeland Defense* (Washington: Department of Defense, 2018).

¹⁴⁹ Clausewitz, *On War*, 480.

¹⁵⁰ *If Crisis or War Comes (Om krisen eller kriget kommer)*, (Karlstad: Swedish Civil Contingencies Agency (MSB), May 2018), <https://www.msb.se/Upload/Forebyggande/Krisberedskap/Krisberedskapsveckan/Fakta%20om%20broschyren%20Om%20krisen%20eller%20Kriget%20kommer/om-krisen-eller-kriget-kommer---engelska.pdf>.

¹⁵¹ Elementi saistībā ar sagatavošanu valdības nosūtīšanai trimdā, vienlaikus saglabājot maksimālu kontroli okupētajā teritorijā, ir līdzīgi valdības darbību nepārtrauktības elementiem. Skat. *Continuity of Operations Plan Template for Federal Departments and Agencies*, Department of Homeland Security, Washington, D.C., 2013. Available at: <http://www.fema.gov/about/org/ncp/coop/templates.shtm>.

¹⁵² Piemēram, Zviedrijas nacionālā digitālo sakaru sistēma *Rakel*, kas izveidota valsts ārkārtas situācijām un ko vada Zviedrijas Civilā kontingenta aģentūra (*MSB*).

¹⁵³ Joint Publication 3-08, *Interorganizational Cooperation* (Washington: Department of Defense, 2017) I-9 – I-10, I-13

¹⁵⁴ *National Response Framework*, 27

¹⁵⁵ *National Response Framework*, 74-75

¹⁵⁶ Izsakām lielu pateicību Dr. Marcinam Marcinko [*Marcin Marcinko*], Krakovas Jagaiļa Universitātes Starptautisko publisko tiesību priekšsēdētājam par viņa priekšlasījumu vienā no mūsu semināriem par pretošanās kustību, kas tika rīkots Rīgā, Latvijā, 2018. gada 30. oktobrī. Viņa priekšlasījums tika izmantots, lai precizētu dažus šā pielikuma aspektus un papildinātu citas sadaļas.

¹⁵⁷ “*Founding and early years of the ICRC (1863-1914)*,” 12 May 2010, International Committee of the Red Cross, <https://www.icrc.org/en/document/founding-and-early-years-icrc-1863-1914>

¹⁵⁸ 1949. gada Ženēvas konvencija, kopīgajā 2. pantā ir noteikts, ka “šī Konvencija jāievēro visos *pieteikta kara* gadījumos vai jebkura cita *militāra konflikta* gadījumā, kurš var rasties starp divām vai vairākām Augstajām Līgumslēdzējām valstīm, pat tajā gadījumā, ja viena no tām neatzīst karstāvokli”. Konvencija (III) par attieksmi pret karagūstekņiem, 2. pants, 1949. gada 12. augusts, 6 *UST* 3116, 75 *UNTS* 135 (izcēlums pievienots).

¹⁵⁹ U.S. Department of Defense, *Law of War Manual*, June 2015 (as updated in December 2016) Para. 1.3.

¹⁶⁰ U.S. Department of Defense, *Law of War Manual*, June 2015 (as updated in December 2016) Para. 1.3.1.2.

¹⁶¹ Gary D. Solis, *The Law of Armed Conflict International Humanitarian Law in War* (New York: Cambridge University Press, 2012), 20.

¹⁶² Jean Pictat, ed., *Commentary, Convention Relative to the Treatment of Prisoners of War* (Geneva: International Committee of the Red Cross, 1960), 23.

¹⁶³ Starptautiskā Sarkanā Krusta komiteja (SSKK), *Papildu protokols 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvencijām, kas attiecas uz starptautiska rakstura bruņotu konfliktu upuru aizsardzību (I protokols)*, 1977. gada 8. jūnijs, 1987. gada komentārs.

¹⁶⁴ United States Army Judge Advocate General’s Legal Center and School, *Law of Armed Conflict Deskbook* (Charlottesville: International and Operational Law Department, 2015); Lee et al, *Law of Armed Conflict Deskbook*, 133.

¹⁶⁵ United States Army Judge Advocate General’s Legal Center and School, *Law of Armed Conflict Deskbook*, 135–151.

¹⁶⁶ Konvencija (IV) par sauszemes kara likumiem un paražām un tās pielikums: Noteikumi par sauszemes kara likumiem un paražām, 23. pants. 1907. gada 18. oktobris, 36 Stat. 2277, 205 konsol. *TS*, 277

¹⁶⁷ Kopīgais 3. pants tika iekļauts, lai uzsvērtu “cilvēka personības ievērošanas principu” neatkarīgi no tā, vai konflikts ir noticis divu atzītu valstu starpā (t. i., pēc būtības ir starptautisks konflikts). Izstrādātāji konstatēja, ka “tāds pats loģiskais process novestu pie domas piemērot šo principu *visiem* bruņota konflikta gadījumiem, tostarp starptautiskiem bruņotiem konfliktiem”. Skat. Jean Pictat, ed., *Commentary, Convention Relative to the Protection of Civilians in Time of War* (Geneva: International Committee of the Red Cross, 1958), 26.

¹⁶⁸ Jean Pictat, ed., *Commentary, Convention Relative to the Protection of Civilians in Time of War* (Geneva: International Committee of the Red Cross, 1958), 34.

¹⁶⁹ Starptautiskā Sarkanā Krusta komiteja (SSKK), *Ženēvas konvencija par sauszemes bruņoto spēku ievainoto un slimo stāvokļa uzlabošanu (Pirmā Ženēvas konvencija)*, 1949. gada 12. augusts, 75 *UNTS* 31

¹⁷⁰ Nils Melzer, *Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities Under International Humanitarian Law* (Geneva: International Review of the Red Cross, 2009), 20–40.

¹⁷¹ Richard R. Baxter, “So-Called ‘Unprivileged Belligerency’: Spies, Guerillas, and Saboteurs,” *British Yearbook of International Law* 28 (1951): 340, 343.

¹⁷² Richard R. Baxter, “So-Called ‘Unprivileged Belligerency’: Spies, Guerillas, and Saboteurs,” *British Yearbook of International Law* 28 (1951): 338, 343.

¹⁷³ Papildu protokols 1949. gada Ženēvas konvencijām, kas attiecas uz starptautiska rakstura bruņotu konfliktu upuru aizsardzību (I protokols), 1977. gada 12. decembris, 1125 *UNTS* 609 [turpmāk – I protokols]; Papildu protokols 1949. gada Ženēvas konvencijām, kas attiecas uz lokāla rakstura bruņotu konfliktu upuru aizsardzību (II protokols), 4., 13., 14. pants, 1977. gada 12. decembris, 1125 *UNTS* 609 [turpmāk – II protokols].

¹⁷⁴ Starptautiskā Sarkanā Krusta komiteja (SSKK), *Ženēvas konvencija par attieksmi pret karagūstekņiem (Trešā Ženēvas konvencija)*, 4. panta A. punkta 2) apakšpunkta a)–d) daļa. 1949. gada 12. augusts, 75 *UNTS* 135.

¹⁷⁵ Yoram Dinstein, *The Conduct of Hostilities Under the Law of International Armed Conflict* (New York: Cambridge University Press, 2010), 45.

¹⁷⁶ Tas izriet no 1960. gada ŽK III juridiskās interpretācijas un komentāra: “Attiecībā uz piekritējiem atšķirības zīme aizstāj formas tērpu; tāpēc cīņā tā ir būtisks lojalitātes faktors un ir jānēsā pastāvīgi un jebkādos apstākļos (...). Lai šī zīme būtu atšķirīga, jānodrošina, ka visiem vienas pretošanās organizācijas locekļiem tā ir vienāda, un to drīkst izmantot tikai šī organizācija. Tas nekādā veidā neliedz nesāt papildu emblēmas, kas norāda rangu vai īpašas funkcijas.”

¹⁷⁷ Divas no ievērojamākajām lietām un lēmumiem šajā jautājumā ir aprakstītas turpmāk. a) Slepēnās padomes Tiesu komiteja, Bins Hadži Muhameds Ali [*Bin Haji Mohamed Ali*] u. c. pret prokuroru, apelācijas spriedums, lieta Nr. 20/1967: Indonēzijas un Malaizijas konflikta laikā (1963–1966) divi Indonēzijas bruņoto spēku locekļi, ģērbusies civildrēbēs, ievietoja bumbu biroja ēkā Singapūrā. Sprādzienā tika nogalinātas trīs civilpersonas. Izdarītāji tika pasludināti par vainīgiem slepkavībā un notiesāti uz nāvi. Lietā galīgo nolēmumu 1968. gadā pieņēma Slepēnā padome Londonā, kas *inter alia* citēja šādu Apvienotās Karalistes Militārās rokasgrāmatas 96. pantā sniegto nostādni: “bruņoto spēku locekļi, kas ir ģērbusies civildrēbēs, īstenojot sabotāžas aktus ienaidnieka teritorijā, ir tādā pašā statusā kā spiegi”. Turklāt Slepēnā padome uzsvēra formas tērpa nozīmīgumu, kas ļauj nošķirt karojošās personas no mierīgiem civiliedzīvotājiem. b) *Militārais prokurors pret Omāru Mahmudu Kasemu u. c.* (Rāmalas militārais tribunāls, lieta Nr. 6/49, 1969): šī tiesa uzsvēra, ka daži *PFPL* locekļi bija iefiltrējušies Izraēlas okupētajā teritorijā, ģērbusies tumši zaļos formas tērpos un ar raibām

naģenēm. Tiesa atzina, ka “civiliedzīvotāji, kas dzīvo šajā teritorijā, kur var sastapties ar Izraēlas spēkiem, parasti nevalkā zaļas drēbes un raibas naģenes, un ka apsūdzētie tāpēc ir izpildījuši aplūkoto nosacījumu.”

¹⁷⁸ Ievērojams nolēmums šajā jautājumā ir *Vilhelma Lista [Wilhelm List] u. c. iztiesāšana*, ASV militārais tribunāls, Nirnberga, 1947–1948 (Ķīlnieku lietas iztiesāšana): “[Piekritēji] parasti valkāja civilapģērbu, lai arī tika izmantotas Vācijas, Itālijas un Serbijas formas tērpu daļas, ciktāl tās varēja iegūt. Kā zīmotne parasti tika izmantota padomju zvaigzne. Pierādījumi neapstiprina konstatāciju, ka tā būtu saskatāma no attāluma. Viņi arī atklāti nenēsāja ieročus, izņemot gadījumos, kad viņiem tas sniedza priekšrocības.”

¹⁷⁹ Starptautiskā Sarkanā Krusta komiteja (SSKK), *Papildu protokols 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvencijām, kas attiecas uz starptautiska rakstura bruņotu konfliktu upuru aizsardzību (I protokols)*, 1977. gada 8. jūnijs, 46. panta 3) punkts.

¹⁸⁰ Starptautiskā Sarkanā Krusta komiteja (SSKK), *Papildu protokols 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvencijām, kas attiecas uz starptautiska rakstura bruņotu konfliktu upuru aizsardzību (I protokols)*, 1977. gada 8. jūnijs, 46. panta 4) punkts.

¹⁸¹ Yoram Dinstein, *The International Law of Belligerent Occupation* (New York: Cambridge University Press, 2009), 97-98.

¹⁸² Starptautiskā Sarkanā Krusta komiteja (SSKK), *Papildu protokols 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvencijām, kas attiecas uz starptautiska rakstura bruņotu konfliktu upuru aizsardzību (I protokols)*, 1977. gada 8. jūnijs, 1987. gada komentārs, Karojošās personas un karagūstekņi, 1704. punkts: “Šķiet, mūsdienās tiek atzīts, ka “levée en masse” var notikt jebkurā teritorijas daļā, kas vēl nav okupēta, pat ja pārējā valsts daļa ir okupēta, vai teritorijā, kurā okupācijas spēks ir zaudējis kontroli pār teritorijas administrāciju un cenšas to atgūt. (54) No otras puses, nešķiet, ka tas ir pieļaujami attiecībā uz ienaidnieku, kas atkāpjas, jo tā acīmredzami vairs nav iebrūkošā armija.”

¹⁸³ Starptautiskā Sarkanā Krusta komiteja (SSKK), *Papildu protokols 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvencijām, kas attiecas uz starptautiska rakstura bruņotu konfliktu upuru aizsardzību (I protokols)*, 1977. gada 8. jūnijs, 1987. gada komentārs, Karojošās personas un karagūstekņi, 1705. punkts: tālāk saistībā ar totālās aizsardzības koncepciju šajā punktā ir norādīts, ka “saskaņā ar tradicionālo interpretāciju nav obligāti jābūt tā, ka iedzīvotājus, kas iesaistījušies “levée en masse”, iebrukums ir pārsteidzis nesagatavotus; “levée en masse” pasākumos var iesaistīties arī iedzīvotāji, kas iepriekš ir bijuši brīdināti, ar nosacījumu, ka tiem nav bijis laika organizēties saskaņā ar prasībām, kas noteiktas 43. pantā (Bruņotie spēki). Šī priekšrocība ir piešķirta arī iedzīvotājiem, kas rīkojas pēc savas valdības rīkojumiem, piemēram, pa radio vai plašsaziņas līdzekļos izplatītiem izpildes rīkojumiem. Prasība par ieroču atklātu nēsāšanu būtu jāsaprot tādējādi, ka tie ir jānēsā tā, lai tie vienmēr būtu redzami.”

¹⁸⁴ Nils Melzer, “Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities under International Humanitarian Law,” *International Review of the Red Cross* 90, no. 872 (2008), 36.

¹⁸⁵ Starptautiskā Sarkanā Krusta komiteja, *Papildu protokols 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvencijām, kas attiecas uz starptautiska rakstura bruņotu konfliktu upuru aizsardzību (I protokols)*, 51. panta 1)–3) punkts, 1977. gada 8. jūnijs, 1125 UNTS 3.

¹⁸⁶ Ženēvas konvencija, I protokols, 51. panta 1)–3) punkts.

¹⁸⁷ Melzer, “Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities under International Humanitarian Law,” 46.

¹⁸⁸ Melzer, “Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities under International Humanitarian Law,” 49.

¹⁸⁹ Melzer, “Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities under International Humanitarian Law,” 53.

¹⁹⁰ Melzer, “Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities under International Humanitarian Law,” 60-63.

¹⁹¹ Lietā, kas tika pārskatīta ASV Augstākajā tiesā, *Ex Parte Kvirīns [Quirin] u. c.* (1942), Nr. 100, nolēmums pieņemts 1942. gada 31. jūlijā; 1942. gada jūnijā Kvirīns un septiņi citi vācu kareivji formas tērpos nosēdās Amerikas Savienotajās Valstīs, lai veiktu sabotāžu. Viņi sadedzināja savus formas tērpus, paņēma sprāgstvielas un iegāja valstī, gērbušies civilapģērbā. Drīz vien pēc tam viņi tika sagūstīti. Tiesa nosprieda: “1) Apsūdzības, kas ir izvirzītas pret iesniedzējiem un par kurām viņus tiesā militārā komisija, kas iecelta ar prezidenta 1942. gada 2. jūlija rīkojumu, liecina par vienu vai vairākiem pārkāpumiem, kurus saskaņā ar prezidenta rīkojumu ir uzdots izskatīt militārajā komisijā. 2) Militārā komisija ir likumīgi izveidota. 3) Iesniedzēji ir turēti likumīgā apcietinājumā, lai lietu iztiesātu militārā komisija, un nav uzrādīts neviens iemesls, lai viņi tiktu atbrīvoti ar priekšrakstu *habeas corpus*. Priekšlikumi atbrīvot, lai iesniegtu petīcijas priekšrakstus *habeas corpus*, ir noraidīti. Rajona tiesas rīkojumi ir apstiprināti. Ir pilnvaras nekavējoties risināt jautājumu.”

¹⁹² George Fletcher and Jens David Ohlen, *Defending Humanity* (New York: Oxford University Press, 2008), 183.

¹⁹³ Ženēvas konvencija, I protokols, 37. pants.

¹⁹⁴ *The United Nations War Crimes Commission, Law Reports of Trials of War Criminals*, vol. VIII, 1949, pp. 34-76. Vilhelma Lista un citu iztiesāšana lietā “ASV pret Vilhelmu Listu u. c.”, ASV militārais tribunāls, Nirnberga, 1947–1948 (Ķīlnieku lietas iztiesāšana) izgaismo šādu jautājumu: “Starptautiskajās tiesībās netiek nošķirts likumīgs un nelikumīgs okupants, runājot par attiecīgiem okupanta un iedzīvotāju pienākumiem okupētajā teritorijā. Tam, kādā veidā ir notikusi teritorijas militārā okupācija, nav nekādas saiknes ar okupanta un iedzīvotāju savstarpējām tiesībām un pienākumiem pēc tam, kad šīs attiecības faktiski ir nodibinātas. Izvērtējot šo lietas priekšmetu, nav nozīmes tam, vai iebrukums ir bijis likumīgs vai noziedzīgs.”

¹⁹⁵ Saistībā ar šo jautājumu ir lieta “Militārais prokurors pret Omāru Mahmudu Kasemu u. c.” (Rāmalas militārais tribunāls, lieta Nr. 6/49, 1969). Šajā tiesvedībā karagūstekņa statuss tika noraidīts Palestīnas atbrīvošanas tautas frontes (*PFLP*) sagūstītajiem locekļiem. Galvenie iemesli bija, ka *PFLP* locekļi nav konfliktā iesaistītā puse un ka daļība pretošanās organizācijā nav pietiekams iemesls viņu atzīšanai par karagūstekņiem saskaņā ar ŽK III.

¹⁹⁶ Šajā jautājumā lieta ir *ICTY*, “Prokurors pret Dusko Tadiču [*Dusko Tadić*]”, Apelācijas palātas spriedums, lieta Nr. IT-94-1-A, 1999: “Lai neregulārā karaspēka karavīri tiktu

kvalificēti kā likumīgas karojošās personas, saskaņā ar starptautiskajiem noteikumiem un valsts praksi .. viņiem ir jābūt pakļautiem starptautiskā bruņotā konfliktā iesaistītās puses kontrolei un tieši tāpat šiem neregulārā karaspēka karavīriem ir arī jābūt pakļautības un lojālas uzticības attiecībās ar šo konfliktā iesaistīto pusi. To tad var uzskatīt par termina “piederība konfliktā iesaistītai pusei” sastāvdaļu.”

¹⁹⁷ *Nonviolent Civic Action, A Study Guide Series on Peace and Conflict*. Washington DC: United States Institute of Peace, 2009.

¹⁹⁸ *Nonviolent Civic Action*, 13.

¹⁹⁹ *Nonviolent Civic Action*, 14.

²⁰⁰ Gene Sharp, *Sharp's Dictionary of Power and Struggle: Language of Civil Resistance in Conflicts* (New York: Oxford University Press, 2011).

²⁰¹ Feliks Gross, *The Seizure of Political Power in a Century of Revolutions* (New York: Philosophical Library, 1958), 51.

²⁰² Gene Sharp, *The Politics of Nonviolent Action, Part 2: The Methods of Nonviolent Action* (Boston: Porter Sargent, 1980), 357.

²⁰³ Gene Sharp, *Waging Nonviolent Struggle; 20th century Practice and 21st Century Potential* (Manchester: Extending Horizons Books, 2005), 51-64.

²⁰⁴ H. von Dach, *Total Resistance*, 127-140.

²⁰⁵ Bos, *Human Factors Considerations of Undergrounds in Insurgencies* 2nd ed., 290-293.

²⁰⁶ Bos, *Human Factors Considerations of Undergrounds in Insurgencies* 2nd ed., 293-295.

²⁰⁷ Bos, *Human Factors Considerations of Undergrounds in Insurgencies* 2nd ed., 295-296.

²⁰⁸ Bos, *Human Factors Considerations of Undergrounds in Insurgencies* 2nd ed., 296-297.

²⁰⁹ Mike Elkin, “Tunisia’s Internet Chief Gives Inside Look at Cyber Uprising,” *Wired*, January 28, 2011, <http://www.wired.com/dangerroom/2011/01/as-egypt-tightens-its-internet-grip-tunisia-seeks-to-open-up/>.

²¹⁰ Charles Levinson and Matt Bradley, “Egypt’s Regime on the Brink,” *Wall Street Journal Online*, January 29, 2011, <http://online.wsj.com/article/SB10001424052748703956604576109323492986438.html?mod=WSJ World LeadStory>.

²¹¹ Bos, *Human Factors Considerations of Undergrounds in Insurgencies* 2nd ed., 297-299.

²¹² Ernest K. Bramstedt, *Dictatorship and Political Police: The Technique of Control by Fear* (New York: Oxford University Press, 1945), 210.

²¹³ Bos, *Human Factors Considerations of Undergrounds in Insurgencies* 2nd ed., 299-300.

-
- ²¹⁴ Ruaridh Arrow, “Gene Sharp: Author of the Nonviolent Revolution Rulebook,” *BBC News*, February 21, 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-125228-48>.
- ²¹⁵ Sagatavojuši valstu un valdību vadītāji Ziemeļatlantijas Padomes sanāksmē Varšavā, 2016. gada 8.–9. jūlijā.
- ²¹⁶ Frank G. Hoffman, “Hybrid Warfare and Challenges,” *Joint Forces Quarterly* 52, no. 1 (2009): 34-39.
- ²¹⁷ William J. Nemeth, “Future Wars and Chechnya: A Case for Hybrid Warfare,” (thesis, Naval Postgraduate School, 2002), http://calhoun.nps.edu/bitstream/handle/10945/5865/02Jun_Nemeth.pdf?sequence=1.
- ²¹⁸ Frank Hoffman and James N. Mattis, “Future Wars: The Rise of Hybrid Wars,” *Proceedings* vol. 131/II/1,233 (November 2005).
- ²¹⁹ Liang, Qiao and Xiangsui, Wang, *Unrestricted Warfare*, trans. Ian Strauss (Brattleboro: Echo Point Books and Media, 2015).
- ²²⁰ Frank G. Hoffman, *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars* (Arlington: Potomac Institute of Policy Studies, 2007): 8. http://www.potomac institute.org/images/stories/publications/potomac_hybridwar_0108.pdf.
- ²²¹ “Velsas sammita deklarācija”, ko sagatavojuši valstu un valdību vadītāji, kas piedalījās Ziemeļatlantijas Padomes sanāksmē Velsā 2014. gada 5. septembrī, 13. punkts. Šajā pašā punktā ir minēts, ka NATO ir izveidojusi NATO akreditētu Stratēģiskās komunikācijas izcilības centru Latvijā, “kas ir nozīmīgs ieguldījums NATO centienos šajā jomā”.
- ²²² Andrés B. Muñoz Mosquera and Sascha-Dominik Bachmann, “Understanding Lawfare in a Hybrid Warfare Context,” *NATO Legal Gazette*, Issue 37 (October 2016): 23.
- ²²³ Sun Tzu, *The Art of War, The Book of Lord Shang*, (Hertfordshire: Wordsworth Editions Limited, 1998), 25, as quoted in Mosquera and Bachmann “Understanding Lawfare in a Hybrid Warfare Context,” 23.
- ²²⁴ Fulvio Poli, “An Asymmetrical Symmetry: How Convention has become Innovative Military Thought” (thesis, U.S. Army War College, 2010), 2.
- ²²⁵ Williamson Murray and Peter R. Mansoor, *Hybrid Warfare, Fighting Complex Opponents from the Ancient World to the Present* (New York: Cambridge University Press, 2012), 104-150.
- ²²⁶ Matt M. Matthews, *We Were Caught Unprepared: The 2006 Hezbollah-Israeli War* (Fort Leavenworth: Combat Studies Institute Press, 2008), 20.
- ²²⁷ Hoffman, *Conflict in the 21st Century*, 4.
- ²²⁸ Timothy McCulloh and Richard Johnson, *Hybrid Warfare* (MacDill Air Force Base: Joint Special Operations University, 2013), 3.

²²⁹ Organizācija “Islāma valsts”, kas zināma arī kā organizācija “Islāma valsts Irākā un Sīrijā” (*ISIS*) un organizācija “Islāma valsts Irākā un Levantē” (*ISIL*).

²³⁰ Franklin D. Kramer and Lauren M. Speranza, *Meeting the Russian Hybrid Challenge, A Comprehensive Strategic Framework* (Washington DC: Atlantic Council, Brent Scowcroft Center on International Security, 2017).

²³¹ Dmitry Adamsky, *Cross-Domain Coercion: The Current Russian Art of Strategy* (Paris: Institut Francais des Relations Internationales, November 2015) <http://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/pp54adamsky.pdf>.

²³² Merle Maigre, “Nothing New in Hybrid Warfare: The Estonian Experience and Recommendations for NATO,” The German Marshall Fund of the United States (February 12, 2015): 2, <http://www.gmfus.org/publications/nothing-new-hybrid-warfare-estonian-experience-and-recommendations-nato>.

²³³ Julio Miranda Calha, “Hybrid Warfare: NATO’s New Strategic Challenge?” Draft General Report (Brussels: NATO Parliamentary Assembly (April 7, 2015), <http://www.nato-pa.int/documents>.

²³⁴ Vladislava Vojtiskova, Vit Novotny, Hubertus Schmid-Schmidfelden, and Kristina Potapova, *The Bear in Sheep’s Clothing: Russia’s Government Funded Organizations in the EU* (Brussels: Wilfried Martens Centre for European Studies, 2016), 20, https://www.martenscentre.eu/sites/default/files/publication-files/russia-gongos_0.pdf.

²³⁵ Šo terminu ir darinājis pulkvedis Čārlzs Dž. Danleps jun. [*Charles J. Dunlap Jr.*] 2001. gadā. Skat. Charles Dunlap, “Law and Military Interventions: Preserving Humanitarian Values in 21st Conflicts,” *Humanitarian Challenges in Military Intervention Conference* (November, 2001).

²³⁶ Charles J. Dunlap Jr., “Lawfare: A Decisive Element of 21st Century Conflicts?” *Joint Forces Quarterly* 54 (July 2009), 34-39, http://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=6034&context=faculty_scholarship.

²³⁷ Victoria Barber, Andrew Koch, Kaitlyn Neuberger, “Russian Hybrid Warfare” (capstone project, The Fletcher School of Law and Diplomacy at Tufts University, June 2017), 28-29, 40-41.

²³⁸ Victoria Nuland, Assistant Secretary, Bureau of European and Eurasian Aff Statement Before the Senate Committee on Foreign Relations, *Ukraine: Countering Russian Intervention and Supporting Democratic State*, 113th Cong., 2d sess., May 6, 2014.

²³⁹ John Kerry, Secretary of State, Opening Statement Before the Senate Committee on Foreign Relations, *National Security and Foreign Policy Priorities in the FY 2015 International Affairs Budget*, 113th Cong., 2d sess., April 8, 2014.

²⁴⁰ See Valery Gerasimov, “The Value of Science in Prediction,” *Military-Industrial Kurier* (February 27, 2013); cited in “The ‘Gerasimov Doctrine’ and Russian non-Linear War,” <http://inmoscowsshadows.wordpress.com/2014/07/06/the-gerasimov-doctrine-and-russian-non-linear-war/>.

-
- ²⁴¹ Schmidt, Andreas. (2013). The Estonian Cyberattacks. https://www.researchgate.net/publication/264418820_The_Estonian_Cyberattacks
- ²⁴² Emily Tamkin, "Ten Years After the Landmark Attack on Estonia, Is the World Better Prepared for Cyber Threats?" *foreignpolicy.com*, 27 April 2017, accessed 17 November 2018.
- ²⁴³ Mohan B. Gazula. May 2017. Cyber Warfare Conflict Analysis and Case Studies. Cybersecurity Interdisciplinary Systems Laboratory (CISL) Sloan School of Management, Massachusetts Institute of Technology, Cambridge, MA 02142. Iesniegts programmai "Systems Design and Management Program", daļēji izpildot prasības, lai iegūtu maģistra grādu inženierzinātnēs un pārvaldībā.
- ²⁴⁴ Schmidt, Andreas. (2013). The Estonian Cyberattacks. https://www.researchgate.net/publication/264418820_The_Estonian_Cyberattacks
- ²⁴⁵ Max Gordon. "Lessons From the Front: A Case Study of Russian Cyber Warfare." Air Command and Staff College, Air University. Maxwell AFB, Alabama. December 2015. <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/1040762.pdf>. Iesniegts, daļēji izpildot maģistra grāda prasības.
- ²⁴⁶ Gordon. "Lessons From the Front."
- ²⁴⁷ Robert A. Miller and Daniel T. Kuehl. Cyberspace and the "First Battle" in 21st-century War. *Defense Horizons*, no.68, September 2009, National Defense University. <https://ndupress.ndu.edu/Media/News/Article/1006254/cyberspace-and-the-first-battle-in-21st-century-war/>
- ²⁴⁸ Maksym Beznosiuk, "Russia's Military Reform: Adapting to the Realities of Modern Warfare," *New Eastern Europe* (October 2016).
- ²⁴⁹ Beznosiuk, "Russia's Military Reform: Adapting to the Realities of Modern Warfare".
- ²⁵⁰ Roger McDermott, "Russia Activates New Defense Management Center," *Eurasia Daily Monitor* vol. 11, Issue 196 (November 2014).
- ²⁵¹ Margarete Klein, "Russia's Military: On the Rise?" *Transatlantic Academy*, 2015-16 Paper Series, No. 2 (March 2016): 17.
- ²⁵² Klein, "Russia's Military: On the Rise?" 2.
- ²⁵³ Pārējā šā pielikuma daļā ir sniegta informācija, kas galvenokārt ņemta no avota Andras Racz, *Russia's Hybrid War in Ukraine, Breaking the Enemy's Ability to Resist* (Helsinki: The Finnish Institute of International Affairs, FIIA Report 43, no date).
- ²⁵⁴ Robert Johnson, "Hybrid War and its Countermeasures: A Critique of the Literature," *Small Wars and Insurgencies* vol. 29, no. 1 (2018): 141-163.
- ²⁵⁵ Valery Gerasimov, "The Value of Science Is in the Foresight: New Challenges Demand Rethinking the Forms and Methods of Carrying out Combat Operations," Translated by Robert Coalson, *Military Review* (January-February 2016).

-
- ²⁵⁶ Racz, *Russia's Hybrid War in Ukraine, Breaking the Enemy's Ability to Resist*, 43.
- ²⁵⁷ Sergey G. Chekinov and Sergey A. Bogdanov, "The Nature and Content of a New-Generation War," *Military Thought* (October-December 2013): 12–23, http://www.eastviewpress.com/Files/MT_FROM%20THE%20CURRENT%20ISSUE_No.4_2013.pdf.
- ²⁵⁸ Racz, *Russia's Hybrid War in Ukraine, Breaking the Enemy's Ability to Resist*, 37-39.
- ²⁵⁹ Maria Snegovaya, *Putin's Information Warfare in Ukraine: Soviet Origins of Russia's Hybrid Warfare*, Washington DC: Institute for the Study of War, September 2015, 7.
- ²⁶⁰ Barber, "Russian Hybrid Warfare.".
- ²⁶¹ Zane M. Galvach, Thomas B. Everett, Matthew J. Mesko, Jeffrey V. Dickey, and Anton V. Soltis, "Russian Political Warfare: Origin, Evolution, and Application"(thesis, Naval Postgraduate School, 2015).
- ²⁶² Turpmāk minētās fāzes un posmi ir apkopoti no Racz, *Russia's Hybrid War in Ukraine, Breaking the Enemy's Ability to Resist*, 57-70.
- ²⁶³ Racz, *Russia's Hybrid War in Ukraine, Breaking the Enemy's Ability to Resist*, 57-70.
- ²⁶⁴ Racz, *Russia's Hybrid War in Ukraine, Breaking the Enemy's Ability to Resist*, 58-60.
- ²⁶⁵ Racz, *Russia's Hybrid War in Ukraine, Breaking the Enemy's Ability to Resist*, 60-64.
- ²⁶⁶ Racz, *Russia's Hybrid War in Ukraine, Breaking the Enemy's Ability to Resist*, 67-70.
- ²⁶⁷ Racz, *Russia's Hybrid War in Ukraine, Breaking the Enemy's Ability to Resist*, 64-67.
- ²⁶⁸ Johnson, "Hybrid Warfare and its Countermeasures," 158-159.
- ²⁶⁹ This case study relies heavily on; Robert Gildea, *Fighters in the Shadows, A New History of the French Resistance* (Cambridge: The Belknap Press, 2015).
- ²⁷⁰ Julian Jackson, *France: The Dark Years, 1940-1944* (New York: Oxford University Press, 2001), 406.
- ²⁷¹ Benjamin F. Jones, *Eisenhower's Guerrillas, The Jedburghs, the Maquis, and the Liberation of France* (New York: Oxford University Press, 2016), 60.
- ²⁷² Robert Gildea, *Fighters in the Shadows, A New History of the French Resistance* (Cambridge: The Belknap Press, 2015), 182.
- ²⁷³ Julian Jackson, *France: The Dark Years*, 97-111.
- ²⁷⁴ Pils Reino starpkaru periodā bija slavens Francijas politiķis un advokāts. Reino bija Francijas premjerministrs 1940. gada jūnijā; viņš konsekventi atteicās atbalstīt pamieru ar Vāciju un 16. jūnijā demisionēja.

-
- ²⁷⁵ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 23.
- ²⁷⁶ Gordon Wright, "Reflections on the French Resistance (1940-1944)," *Political Science Quarterly*, vol. 77, no. 3 (September 1962): 336-349. <http://www.jstor.org/stable/2146309>
- ²⁷⁷ Francois Kersaudy, *Churchill and De Gaulle* (London: Collins, 1981), 83. Skat. arī Gildea, *Fighters in the Shadows*, 25.
- ²⁷⁸ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 26-27. ²⁷⁹ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 110.
- ²⁸⁰ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 32-34.
- ²⁸¹ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 111.
- ²⁸² Gildea, *Fighters in the Shadows*, 242-243.
- ²⁸³ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 241.
- ²⁸⁴ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 277.
- ²⁸⁵ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 257.
- ²⁸⁶ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 182.
- ²⁸⁷ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 37, 59.
- ²⁸⁸ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 43-45.
- ²⁸⁹ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 66.
- ²⁹⁰ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 62-63.
- ²⁹¹ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 65.
- ²⁹² Gildea, *Fighters in the Shadows*, 83-84.
- ²⁹³ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 96.
- ²⁹⁴ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 82.
- ²⁹⁵ Wright, "Reflections on the French Resistance (1940-1944)," 337.
- ²⁹⁶ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 73, 119, 126.
- ²⁹⁷ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 294.
- ²⁹⁸ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 73, 98, 158.
- ²⁹⁹ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 74.

-
- ³⁰⁰ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 105, 176.
- ³⁰¹ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 88-91.
- ³⁰² Gildea, *Fighters in the Shadows*, 67-69, 155.
- ³⁰³ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 81.
- ³⁰⁴ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 70.
- ³⁰⁵ Robert B. Asprey, *War in the Shadows, The Guerrilla in History* (New York: William Morrow and Co., 1994), 316.
- ³⁰⁶ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 67.
- ³⁰⁷ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 265.
- ³⁰⁸ Jones, *Eisenhower's Guerrillas*, 67.
- ³⁰⁹ Termins "makizāri" [*maquis*] ir atsaucē uz Vidusjūras reģiona augāju, ko var vispārīgi tulkot kā krūmu biezoknis, briksnājs vai krūmājs, un korsikāņu izteiciens *prendre le maquis* nozīmē rast patvērumu skarbā apvidū, kuru sedz zemi augoši krūmāji, lai izvairītos no likuma vai lai atrietos pretiniekam. Šis termins ir lietots, lai raksturotu gan apvidu, gan pretošanās grupu. H. R. Kedward. "Refusal and Revolt, Spring 1943," in *In Search of the Maquis: Rural Resistance in Southern France* (New York: Oxford University Press, 1993), 30.
- ³¹⁰ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 265, 327.
- ³¹¹ Jones, *Eisenhower's Guerrillas*, 93.
- ³¹² Gildea, *Fighters in the Shadows*, 298.
- ³¹³ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 262-264.
- ³¹⁴ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 171-172.
- ³¹⁵ Asprey, *War in the Shadows*, 311-313, 316.
- ³¹⁶ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 161.
- ³¹⁷ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 156.
- ³¹⁸ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 167-168.
- ³¹⁹ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 164.
- ³²⁰ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 275.
- ³²¹ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 277, 285.
- ³²² Šo republikāņu lozungu Viši valdība aizstāja ar "darbs, ģimene un tēvzeme". Skat. "France
-

Since 1940, Wartime France,” Encyclopedia Britannica, accessed 10 January 2018, <https://www.britannica.com/place/France/France-since-1940#ref465491>.

³²³ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 112-119.

³²⁴ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 286-291.

³²⁵ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 302.

³²⁶ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 312.

³²⁷ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 303-304.

³²⁸ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 307-311.

³²⁹ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 141.

³³⁰ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 63-64.

³³¹ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 142. Skat. arī Jon Zimmerman, “The ‘V for Victory’ Campaign,” *DefenseMediaNetwork*, July 24, 2011, <https://www.defensemedianetwork.com/stories/the-v-for-victory-campaign/>.

³³² Gildea, *Fighters in the Shadows*, 177.

³³³ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 3.

³³⁴ Jones, *Eisenhower’s Guerrillas*, 2.

³³⁵ Jones, *Eisenhower’s Guerrillas*, 2.

³³⁶ Jones, *Eisenhower’s Guerrillas*, 2.

³³⁷ Jones, *Eisenhower’s Guerrillas*, 7, 31. Tas tā bija, lai arī iekšēji bija plānots, ka operācijas organizēšanai komandai ir nepieciešamas 72 stundas.

³³⁸ Jones, *Eisenhower’s Guerrillas*, 7, 271, 280. No 265 izvietotajiem komandas biedriem 13 krita kaujaslaukā un 9 no 10 biedriem atgriezās.

³³⁹ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 314.

³⁴⁰ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 341.

³⁴¹ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 120.

³⁴² Gildea, *Fighters in the Shadows*, 113.

³⁴³ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 324.

³⁴⁴ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 316-317.

-
- ³⁴⁵ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 343-345.
- ³⁴⁶ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 351.
- ³⁴⁷ Asprey, *War in the Shadows*, 318-319.
- ³⁴⁸ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 366-368.
- ³⁴⁹ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 375-377.
- ³⁵⁰ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 347.
- ³⁵¹ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 379-383.
- ³⁵² Gildea, *Fighters in the Shadows*, 395.
- ³⁵³ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 420.
- ³⁵⁴ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 3, 445.
- ³⁵⁵ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 421.
- ³⁵⁶ Gildea, *Fighters in the Shadows*, 425-427.
- ³⁵⁷ “France Since 1940, Wartime France,” *Encyclopedia Britannica*, accessed 11 January 2018, <https://www.britannica.com/place/France/France-since-1940#ref465491>.
- ³⁵⁸ Gildea, *Fighters in the Shadows*, pp. 447-448
- ³⁵⁹ *Encyclopedia Britannica*, “France Since 1940, Wartime France.”
- ³⁶⁰ John E. Sawyer, “The Reestablishment of the Republic in France: The De Gaulle Era, 1944-1945,” *Political Science Quarterly*, vol. 62, no. 3 (September 1947): 354-367, <http://www.jstor.org/stable/2144294>.
- ³⁶¹ Šī gadījuma izpēte galvenokārt balstās uz: Marek Jan Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets, Occupation Politics in Poland, 1939-1947* (Lanham: Lexington Books, 2004).
- ³⁶² Citēts britu Speciālo operāciju vienības (SOE) pulkvedis Herolds B. Perkins [Harold B. Perkins], Jan Nowak, *Courier From Warsaw* (Detroit: Wayne State University Press, 1982), 236.
- ³⁶³ Chester M. Nowak, “The Polish Resistance Movement in the Second World War,” *Bridgewater Review* vol. 4, Issue 1 (1986):4-7, http://vc.bridgew.edu/br_rev/vol4/iss1/6.
- ³⁶⁴ Marek Jan Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets, Occupation Politics in Poland, 1939-1947* (Lanham: Lexington Books, 2004), 106-111.
- ³⁶⁵ Nowak, “The Polish Resistance,” 4-5.
- ³⁶⁶ Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, 40-41.

-
- ³⁶⁷ Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, 44-46, 50, 54.
- ³⁶⁸ Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, 47-48. Skat. arī 3. piezīmi 56. lpp.
- ³⁶⁹ Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, 42-43.
- ³⁷⁰ Robert B. Asprey, *War in the Shadows, The Guerrilla in History* (New York: William Morrow and Co., 1994), 305-306.
- ³⁷¹ Eduards Bruno Deksnis, "Latvian Exile Government Proposals," *Journal of the University of Latvia, Law, Riga*, no. 9 (2016): 79.
- ³⁷² Deksnis, "Latvian Exile Government Proposals," 79-80.
- ³⁷³ Deksnis, "Latvian Exile Government Proposals," 80.
- ³⁷⁴ "The Polish Resistance," C.N. Truman, *The History Learning Site*, accessed 12 January 2018, historylearningsite.co.uk.
- ³⁷⁵ Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, 186.
- ³⁷⁶ Lai arī bija gadījumi, kad poļu kristieši bija varonīgi izglābuši ebrejus, vairums cilvēku ikdienā nepieredzēja ebreju nožēlojamo stāvokli, un iedzīvotāju lielākā daļa tikai pakāpeniski aptvēra, kādu likteni ebrejiem nacisti bija izlēmuši. Galu galā nacistu terors, par palīdzības sniegšanu ebrejiem piemērojot briesmīgus sodus, noteica poļu un ebreju attiecības pēc 1941. gada; Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, 68, 114, 119, 144-157.
- ³⁷⁷ Kārtības policija [*Ordnungspolizei – Orpo*] bija policijas spēki, savukārt Drošības policija un Drošības dienests [*Sicherheitspolizei un Sicherheitsdienst – Sipo un SD*] bija izmeklēšanas atzars. *Orpo* policijai bija pilsētas atzars un lauku atzars – attiecīgi Sardzes dienests [*Schutzpolizei – Schupo* (šucmaņi)] un žandarmērija. *Sipo* un *SD* sastāvā bija Valsts slepenpolicija [*Geheimstaatspolizei – Gestapo*], Kriminālpolicija [*Kriminalpolizei – Kripo*] un Drošības dienests [*Sicherheitsdienst – SD*], Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, note 17, 92.
- ³⁷⁸ Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, 70-71.
- ³⁷⁹ Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, 82.
- ³⁸⁰ Marek Jan Chodakiewicz, *Intermarium, The Land Between the Black and Baltic Seas* (New Brunswick NJ: Transaction Publishers, 2016), 137.
- ³⁸¹ Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, 71-73.
- ³⁸² Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, 76-82.
- ³⁸³ Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, 86.
- ³⁸⁴ Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, 186.

-
- ³⁸⁵ Nowak, “The Polish Resistance,” 4.
- ³⁸⁶ Nowak, “The Polish Resistance,” 4.
- ³⁸⁷ Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, note 86, 102.
- ³⁸⁸ Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, 82.
- ³⁸⁹ Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, 105.
- ³⁹⁰ Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, 120-122.
- ³⁹¹ Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, 106, 189.
- ³⁹² Nowak, “The Polish Resistance,” 5.
- ³⁹³ Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, 337.
- ³⁹⁴ Dabkowska-Cichocka ed., *Warsaw Rising Museum Guidebook*, 67.
- ³⁹⁵ Nowak, “The Polish Resistance,” 5.
- ³⁹⁶ Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, 186-188.
- ³⁹⁷ Trueman, “The Polish Resistance”. AK tika nodibināta 1942. gada jūlijā kā vienīgie likumīgie pagrīdes bruņotie spēki. Tikai ap 1944. gadu poļi un visas citas antikomunistiskās pretošanās organizācijas AK atzina kā Polijas Pagrīdes valsts oficiālos bruņotos spēkus, Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, note 17, 217.
- ³⁹⁸ Nowak, “The Polish Resistance,” 5.
- ³⁹⁹ Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, 182.
- ⁴⁰⁰ Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, 195-197.
- ⁴⁰¹ Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, 138-144.
- ⁴⁰² Nosaukti poļu revolucionāra, valstsvīra un jaunās neatkarīgās Polijas valsts (kas dibināta 1918. gada novembrī) pirmā valsts vadītāja (1918–1922) Juzefa Pilsudska [*Józef Piłsudski*] vārdā. Lai apzīmētu šīs grupas, prof. Mareks Jans Hodakevičs [*Marek Jan Chodakiewicz*] ir izmantojis terminu “neatkarīgie”, jo tām visām, izņemot komunistus, mērķis bija panākt neatkarību; Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, 19.
- ⁴⁰³ Nowak, “The Polish Resistance,” 6.
- ⁴⁰⁴ Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, 181-194.
- ⁴⁰⁵ Nowak, “The Polish Resistance,” 6.
- ⁴⁰⁶ Nowak, “The Polish Resistance,” 6. Skat. arī Asprey, *War in the Shadows*, 306-307.
-

⁴⁰⁷ Nowak, “The Polish Resistance,” 7.

⁴⁰⁸ Michael Sontheimer, “When We Finish, Nobody is Left Alive,” *Spiegel Online*, May 27, 2011, <http://www.spiegel.de/international/europe/germany-s-wwii-occupation-of-poland-when-we-finish-nobody-is-left-alive-a-759095-3.html>.

⁴⁰⁹ Chodakiewicz, *Intermarium*, pp. 146-147.

⁴¹⁰ Anita Jean Prazmowska, “Anticipation of Civil War: The Polish Government-in-Exile and the Threat Posed by the Communist Movement During the Second World War,” *Journal of Contemporary History*, vol. 48, no. 4 (October 2013): 717-741, <http://www.jstor.org/stable/24671829>.

⁴¹¹ Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, 17.

⁴¹² David Joel Steinberg, *Philippine Collaboration in World War II* (Ann Arbor: University of Michigan Press, 1967), 57.

⁴¹³ Sam McGowan, “Guerrilla War on Luzon During WWII,” *Warfare History Network*, August 12, 2015, <http://warfarehistorynetwork.com/daily/wwii/guerrilla-war-on-luzon-during-world-war-ii/>.

⁴¹⁴ Larry S. Schmidt, “American Involvement in the Filipino Resistance Movement on Mindanao During the Japanese Occupation, 1942-1945” (thesis), United States Army Command and General Staff College, 1982, 23-24.

⁴¹⁵ Schmidt, “American Involvement in the Filipino Resistance Movement on Mindanao,” 32.

⁴¹⁶ Schmidt, “American Involvement in the Filipino Resistance Movement on Mindanao,” 45-47.

⁴¹⁷ Schmidt, “American Involvement in the Filipino Resistance Movement on Mindanao,” 47-50.

⁴¹⁸ McGowan, “Guerrilla War on Luzon During WWII.”

⁴¹⁹ McGowan, “Guerrilla War on Luzon During WWII.”

⁴²⁰ McGowan, “Guerrilla War on Luzon During WWII.”

⁴²¹ Asprey, *War in the Shadows*, 384.

⁴²² Fērtigs bija kalnrūpniecības inženieris un armijas rezerves virsnieks. Asprey, *War in the Shadows*, 381-382. Skat. arī Spector, Ronald H. *Eagle Against the Sun, the American War with Japan* (Norwalk: Easton Press, 1985), p. 467, John Keats, *They Fought Alone* (Philadelphia: Lippincott, 1963), un Russell W. Volkmann, *We Remained* (New York: Norton, 1954).

⁴²³ Li Yuk-wai, “The Chinese Resistance Movement in the Philippines During the Japanese Occupation,” *Journal of Southeast Asian Studies* vol.23 issue 2 (September 1992): 308.

-
- ⁴²⁴ McGowan, “Guerrilla War on Luzon During WWII.”
- ⁴²⁵ Schmidt, “American Involvement in the Filipino Resistance Movement on Mindanao,” 206-207.
- ⁴²⁶ Schmidt, “American Involvement in the Filipino Resistance Movement on Mindanao,” 34.
- ⁴²⁷ Spector, *Eagle Against the Sun*, 468.
- ⁴²⁸ Schmidt, “American Involvement in the Filipino Resistance Movement on Mindanao,” 65.
- ⁴²⁹ Aplēses nav precīzas, tomēr apmēram 100 līdz 200 amerikāņu militāro spēku kareivjiem izdevās izvairīties no gūsta, un viņi vai nu vadīja pretošanās grupas, vai arī bija slimi vai ievainoti un tika aprūpēti. Schmidt, “American Involvement in the Filipino Resistance Movement on Mindanao”, 73.
- ⁴³⁰ Schmidt, “American Involvement in the Filipino Resistance Movement on Mindanao,” 70-71.
- ⁴³¹ Asprey, *War in the Shadows*, 379.
- ⁴³² Schmidt, “American Involvement in the Filipino Resistance Movement on Mindanao,” 77.
- ⁴³³ Spector, *Eagle Against the Sun*, 467.
- ⁴³⁴ Schmidt, “American Involvement in the Filipino Resistance Movement on Mindanao,” 108-109.
- ⁴³⁵ Asprey, *War in the Shadows*, 383.
- ⁴³⁶ McGowan, “Guerrilla War on Luzon During WWII.”
- ⁴³⁷ Schmidt, “American Involvement in the Filipino Resistance Movement on Mindanao,” 2. Šis skaits ir atzīts un apstiprināts pēc kara, lai piešķirtu kara veterāniem pabalstus un citas kvalifikācijas. Dienvidu salās par bijušajiem partizāniem tika atzīts apmēram 1 % iedzīvotāju.
- ⁴³⁸ Schmidt, “American Involvement in the Filipino Resistance Movement on Mindanao,” 22-23.
- ⁴³⁹ McGowan, “Guerrilla War on Luzon During WWII.”
- ⁴⁴⁰ Edward M Kuder, “The Moros in the Philippines.” *The Far Eastern Quarterly*, vol. 4, no. 2, 1945, *JSTOR*, pp. 119–126, www.jstor.org/stable/2048961.
- ⁴⁴¹ James S. Corum, “A View from Northeastern Europe: The Baltic States and the Russian Regime,” *South Central Review*, vol. 35, no. 1 (Spring 2018): 129-130.
- ⁴⁴² Corum, “A View from Northeastern Europe: The Baltic States and the Russian Regime,” 130.
- ⁴⁴³ Corum, “A View from Northeastern Europe: The Baltic States and the Russian Regime,”
-

131.

⁴⁴⁴ Roger D. Petersen, *Resistance and Rebellion, Lessons from Eastern Europe* (Cambridge: Cambridge University Press, 2001) 90.

⁴⁴⁵ Deksnis, "Latvian Exile Government Proposals," 79.

⁴⁴⁶ Deksnis, "Latvian Exile Government Proposals," 79, 82.

⁴⁴⁷ Deksnis, "Latvian Exile Government Proposals," 83.

⁴⁴⁸ Deksnis, "Latvian Exile Government Proposals," 79.

⁴⁴⁹ Deksnis, "Latvian Exile Government Proposals," 81, 85.

⁴⁵⁰ Uldis Neiburgs, "Latvia during World War II," accessed 4 April 2018, <http://okupacijasmuzejs.lv/en/history/nazi-occupation/latvia-during-world-war-ii>.

⁴⁵¹ Mart Laar, *War in the Woods: Estonia's Struggle for Survival, 1944-1956* (Washington D.C.: Compass Press, 1992), xiii-ix.

⁴⁵² Daniel J. Kaszeta, "Lithuanian Resistance to Foreign Occupation 1940-1952," *Lituanus, Lithuanian Quarterly Journal of Arts and Sciences* vol. 34, no. 3 (Fall 1988).

⁴⁵³ Laar, *War in the Woods*, xiv-xv.

⁴⁵⁴ Kaszeta, "Lithuanian Resistance to Foreign Occupation 1940-1952."

⁴⁵⁵ Uldis Neiburgs, "Latvia during World War II," accessed 4 April 2018, <http://okupacijasmuzejs.lv/en/history/nazi-occupation/latvia-during-world-war-ii>.

⁴⁵⁶ Olavi Punga, "Estonia's Forest Brothers in 1941: Goals, Capabilities, and Outcomes," *Combating Terrorism Exchange* vol. 3, no. 3 (August 2013), <https://globalecco.org/estonias-forest-brothers-in-1941-goals-capabilities-and-outcomes>.

⁴⁵⁷ Punga, "Estonia's Forest Brothers in 1941: Goals, Capabilities, and Outcomes."

⁴⁵⁸ Punga, "Estonia's Forest Brothers in 1941: Goals, Capabilities, and Outcomes."

⁴⁵⁹ Uldis Neiburgs, "Latvia during World War II," accessed 4 April 2018, <http://okupacijasmuzejs.lv/en/history/nazi-occupation/latvia-during-world-war-ii>.

⁴⁶⁰ Thomas Remeikis, *Opposition to Soviet Rule in Lithuania, 1945-1980* (Chicago: Institute of Lithuanian Studies Press, 1980), 43-44.

⁴⁶¹ Kaszeta, "Lithuanian Resistance to Foreign Occupation 1940-1952."

⁴⁶² Vylius M. Leskys, "'Forest Brothers,' 1945: The culmination of the Lithuanian Partisan movement" (thesis, United States Marine Corps Command and Staff College, 2009), 9-11.

⁴⁶³ Joseph Pajaujnis-Javis, *Soviet Genocide in Lithuania* (New York: Maryland Books Inc.,

1980), 89.

⁴⁶⁴ Laar, *War in the Woods*, 41.

⁴⁶⁵ Laar, *War in the Woods*, 42-43.

⁴⁶⁶ Uldis Neiburgs, "Latvia during World War II," accessed 4 April 2018, <http://okupacijasmuzejs.lv/en/history/nazi-occupation/latvia-during-world-war-ii>.

⁴⁶⁷ Uldis Neiburgs, "Latvia during World War II," accessed 4 April 2018, <http://okupacijasmuzejs.lv/en/history/nazi-occupation/latvia-during-world-war-ii>.

⁴⁶⁸ Marlies Voelzke, ed., *War After War, Armed anti-Soviet Resistance in Lithuania, 1944-1953* (Vilnius: The Museum of Genocide Victims of the Genocide and Resistance Research Centre of Lithuania, no date).

⁴⁶⁹ Marlies Voelzke, ed., *War After War*.

⁴⁷⁰ Marlies Voelzke, ed., *War After War*.

⁴⁷¹ Marlies Voelzke, ed., *War After War*.

⁴⁷² Marlies Voelzke, ed., *War After War*.

⁴⁷³ Marlies Voelzke, ed., *War After War*.

⁴⁷⁴ Pajaujis-Javis, *Soviet Genocide in Lithuania*, 94.

⁴⁷⁵ Keith Lowe, *Savage Continent, Europe in the Aftermath of World War II* (New York: St. Martin's Press, 2012), 344.

⁴⁷⁶ Kaszeta, "Lithuanian Resistance to Foreign Occupation 1940-1952."

⁴⁷⁷ Kaszeta, "Lithuanian Resistance to Foreign Occupation 1940-1952."

⁴⁷⁸ Pajaujis-Javis, *Soviet Genocide in Lithuania*, 94.

⁴⁷⁹ Lowe, *Savage Continent*, 341.

⁴⁸⁰ Martin Herem, "The Strategy and Activity of the Forest Brothers: 1947-1950," *Combatting Terrorism Exchange* vol. 3. no. 3 (August 2013), <https://globalecco.org/226>, accessed 23 May 2018.

⁴⁸¹ "The post-WW II armed resistance to Soviet power in Estonia," *Estonica*, Encyclopedia about Estonia, accessed May 2018, http://www.estonica.org/en/The_post-WW_II_armed_resistance_to_Soviet_power_in_Estonia/.

⁴⁸² Laar, *War in the Woods*, 23.

⁴⁸³ Pretošanās partizāni pamatā bija daudzi Latviešu leģiona, *Waffen-SS* vienības un Vācijas formējuma daļas bijušie dalībnieki.

-
- ⁴⁸⁴ Laar, *War in the Woods*, 24.
- ⁴⁸⁵ Laar, *War in the Woods*, 24.
- ⁴⁸⁶ Laar, *War in the Woods*, 25-26.
- ⁴⁸⁷ Marlies Voelzke, ed., *War After War*.
- ⁴⁸⁸ Marlies Voelzke, ed., *War After War*.
- ⁴⁸⁹ Proti, tajā bija noteikts: “LLKS Padome okupācijas laikā ir valsts augstākā politiskā struktūra. Lietuvas pārvaldību īsteno Seims (parlaments), kas ievēlēts brīvās, demokrātiskās, vispārējās, vienlīdzīgās vēlēšanās aizklātā balsojumā.” Skat. Dalia Kuodyte and Rokas Tracevskis, *The Unknown War; Armed Anti-Soviet Resistance in Lithuania in 1944-1953* (Vilnius: Genocide and Resistance Research Center of Lithuania, 2013), 33.
- ⁴⁹⁰ Marlies Voelzke, ed., *War After War*.
- ⁴⁹¹ Estonica, “The post-WW II armed resistance to Soviet power in Estonia.”
- ⁴⁹² Herem, “The Strategy and Activity of the Forest Brothers: 1947-1950.”
- ⁴⁹³ Herem, “The Strategy and Activity of the Forest Brothers: 1947-1950.”
- ⁴⁹⁴ Herem, “The Strategy and Activity of the Forest Brothers: 1947-1950.”
- ⁴⁹⁵ Estonica, “The post-WW II armed resistance to Soviet power in Estonia.”
- ⁴⁹⁶ Estonica, “The post-WW II armed resistance to Soviet power in Estonia.”
- ⁴⁹⁷ Estonica, “The post-WW II armed resistance to Soviet power in Estonia.”
- ⁴⁹⁸ Herem, “The Strategy and Activity of the Forest Brothers: 1947-1950.”
- ⁴⁹⁹ Herem, “The Strategy and Activity of the Forest Brothers: 1947-1950.”
- ⁵⁰⁰ Herem, “The Strategy and Activity of the Forest Brothers: 1947-1950.”
- ⁵⁰¹ Atlantijas harta bija ASV un Lielbritānijas kopīgs paziņojums, kas sniegts 1941. gada 14. augustā pēc Čērčila un Rūzvelta tikšanās uz ASV kuģa “Augusta” Ņīfaundlendā, Kanādā, jo tajā laikā ASV oficiāli bija neitrāla valsts un nebija karojošā puse. Dokumentā bija ietverti astoņi “kopīgie principi”. Šeit ir sniegta atsauce uz apņemšanos ievērot principu par pašpārvaldes atjaunošanu visās okupētajās valstīs un par iespēju visām tautām izraudzīties savu pārvaldības formu.
- ⁵⁰² Herem, “The Strategy and Activity of the Forest Brothers: 1947-1950.”
- ⁵⁰³ Pajaujis-Javis, *Soviet Genocide in Lithuania*, 95.
- ⁵⁰⁴ Lowe, *Savage Continent*, 345.

-
- ⁵⁰⁵ Lowe, *Savage Continent*, 343.
- ⁵⁰⁶ Herem, “The Strategy and Activity of the Forest Brothers: 1947-1950.”
- ⁵⁰⁷ Herem, “The Strategy and Activity of the Forest Brothers: 1947-1950.”
- ⁵⁰⁸ Herem, “The Strategy and Activity of the Forest Brothers: 1947-1950.”
- ⁵⁰⁹ Herem, “The Strategy and Activity of the Forest Brothers: 1947-1950.”
- ⁵¹⁰ Herem, “The Strategy and Activity of the Forest Brothers: 1947-1950.”
- ⁵¹¹ Herem, “The Strategy and Activity of the Forest Brothers: 1947-1950.”
- ⁵¹² Lowe, *Savage Continent*, 354-356.
- ⁵¹³ Lowe, *Savage Continent*, 346-347.
- ⁵¹⁴ Lowe, *Savage Continent*, 347.
- ⁵¹⁵ Lowe, *Savage Continent*, 348-349.
- ⁵¹⁶ Lowe, *Savage Continent*, 349.
- ⁵¹⁷ Lowe, *Savage Continent*, 349.
- ⁵¹⁸ Lowe, *Savage Continent*, 350.
- ⁵¹⁹ Estonica, “The post-WW II armed resistance to Soviet power in Estonia.”
- ⁵²⁰ Laar, *War in the Woods*, 17.
- ⁵²¹ Herem, “The Strategy and Activity of the Forest Brothers: 1947-1950.”
- ⁵²² Lowe, *Savage Continent*, 350-354.
- ⁵²³ Augusts Sabe [*August Sabbe*], pēdējais zināmais Igaunijas mežabrālis, tika nogalināts, mēģinot viņu arestēt Veru [*Võrumaa*] aprīņķī 1978. gadā, Estonica, “The post-WW II armed resistance to Soviet power in Estonia”.
- ⁵²⁴ Estonica, “The post-WW II armed resistance to Soviet power in Estonia.”
- ⁵²⁵ Lowe, *Savage Continent*, 356-357.
- ⁵²⁶ Izvilks no: Charles Cogan, “‘Stay-behind’ in France: Much ado about nothing?” *Journal of Strategic Studies*, 30:6, (2007): 937-954, DOI: 10.1080/01402390701676493. Lai arī pirmavota nosaukumā ir minēta Francija, rakstā ir sniegts stingrs pamats, kas ļauj saprast ASV agrīnās iestādes, kuru pārraudzībā darbības tika veiktas, savukārt ļoti maz ir informācijas par faktiskajiem aizmugures spēku veidošanas pasākumiem pēckara Francijā.

-
- ⁵²⁷ Jonathan Kwitny, "The CIA's Secret Armies in Europe," *The Nation*, April 6, 1992, 445.
- ⁵²⁸ Ernest May, ed., *American Cold War Strategy: Interpreting NSC 68* (Boston: Bedford Books of St. Martin's Press, 1993), 72.
- ⁵²⁹ May, *American Cold War Strategy: Interpreting NSC 68*, 79.
- ⁵³⁰ Michael Warner, ed., *CIA Cold War Records: The CIA under Harry Truman* doc. 30 (Washington DC: CIA History Staff, Center for the Study of Intelligence, 1993), 134.
- ⁵³¹ Warner, *CIA Cold War Records*, doc. 43, 134.
- ⁵³² Warner, *CIA Cold War Records*, doc. 43, 214.
- ⁵³³ Warner, *CIA Cold War Records*, doc. 43, 215.
- ⁵³⁴ Warner, *CIA Cold War Records*, doc. 47, 241–42.
- ⁵³⁵ David E. Murphy, Sergei A. Kondrashev and George Bailey, *Battleground Berlin: CIA vs. KGB in the Cold War* (New Haven: Yale University Press 1997), 123. Atsauce ir uz Warner, *CIA Cold War Records*, doc. 73.
- ⁵³⁶ Jean Guisnel, "Chevènement balance le glaive", *Libération*, November 13, 1990, 15.
- ⁵³⁷ Interview of Franklin Lindsay (CIA), by Charles Cogan, February 2005. Viņa aprakstītā darbība varētu būt risinājusies 1949.–1952. gadā.
- ⁵³⁸ Interview of Franklin Lindsay (CIA), by Charles Cogan, February 2005. Viņa aprakstītā darbība varētu būt risinājusies 1949.–1952. gadā.
- ⁵³⁹ Izvilkums no: Kevin D. Stringer, "Building a Stay-Behind Resistance Organization; The Case of Cold War Switzerland Against the Soviet Union." *Joint Forces Quarterly* 85 (2nd Quarter 2017): 109-114. accessed 15 Sep 2017. Minētajā rakstā bija vēl vairāki nozīmīgi punkti, kas šeit pievienoti, pamatojoties uz Džordža T. Eglīja turpmāko pētījumu.
- ⁵⁴⁰ Marc Tribelhorn, "Terror-Rezepte aus der Schweiz," *Neue Zürcher Zeitung*, July 26, 2013, 12.
- ⁵⁴¹ "Bundesrates an die Bundesversammlung betreffend die Organisation des Heeres," (Truppenordnung) (Bern: Bundesrat, June 30, 1960), 329.
- ⁵⁴² Tribelhorn, "Terror-Rezepte aus der Schweiz," 12.
- ⁵⁴³ "Bericht des Bundesrates ueber die Sicherheitspolitikder Schweiz. Konzeption der Gesamtverteidigung", Berne, June 27, 1973, 16.
- ⁵⁴⁴ "Bericht des Bundesrates ueber die Sicherheitspolitikder Schweiz. Konzeption der Gesamtverteidigung", (Berne, June 27, 1973, 16, 38.
- ⁵⁴⁵ "Bundesrates an die Bundesversammlung betreffend die Organisation des Heers", 367–368, un Heinz Haesler, "Grundsatzliche Ueberlegungen eines ehemaligen

Generalstabschefs,” in *Erinnerungen an die Armee 61*, ed. Franz Betschon and Louis Geiger (Frauenfeld, Switzerland: Verlag Huber, 2009), 96.

⁵⁴⁶ Haesler, 96.

⁵⁴⁷ Pasaules Bankas dati, 2016.

⁵⁴⁸ “*Kleine Heereskunde*” (Bern: EMD, 1992), 13–14.

⁵⁴⁹ Mauro Mantovani, “Der ‘Volksaufstand’: Vorstellungen und Vorbereitungen der Schweiz im 19. und 20. Jh.,” in *Military Power Revue der Schweizer Armee*, r. 1 (2012), 52–60.

⁵⁵⁰ Daniele Ganser, “The British Secret Service in Neutral Switzerland: An Unfinished Debate on NATO’s Cold War Stay-behind Armies,” *Intelligence and National Security* 20, no. 4 (December 2005), 553–580.

⁵⁵¹ Lucien Fluri, “Ehemalige Geheimarmee, P-26,” *Solothurner Zeitung*, July 14, 2012.

⁵⁵² “*Bericht der Parlamentarischen Untersuchungskommission zur besonderen Klärung von Vorkommnissen von grosser Tragweite im Eidgenössischen Militäerdepartement*”, Bern, November 17, 1990, Martin Matter, P-26. “*Die Geheimarmee, die keine war*”, (Baden: Verlag hier + jetzt, 2012), Tribelhorn, 12.

⁵⁵³ Grdovic, *A Leader’s Handbook to Unconventional Warfare*.

⁵⁵⁴ Matter, P-26, 47.

⁵⁵⁵ Matter, P-26, 153–154.

⁵⁵⁶ Matter, P-26, 82.

⁵⁵⁷ Matter, P-26, 50–58.

⁵⁵⁸ Fluri.

⁵⁵⁹ Izvilkums no Leopoldo Nuti, “The Italian ‘Stay-Behind’ Network – The origins of operation ‘Gladio’,” *Journal of Strategic Studies*, 30:6, (2007): 955-980, DOI: 10.1080/01402390701676501.

⁵⁶⁰ Nuti, “The Italian ‘Stay-Behind’ Network,” 955-956.

⁵⁶¹ Virgilio Ilari, *Storia militare della prima repubblica, 1943–1993* (Ancona: Casa editrice Nuove Ricerche 1994), 524–25.

⁵⁶² Nicola. Tranfaglia, *Come nasce la repubblica: La Mafia, il Vaticano e il neofascismonei documenti americani e italiani, 1943–1947* (Milano: Bompiani 2004), 178–88 and 204–10.

⁵⁶³ Ilari, *Il generale col monocolo: Giovanni De Lorenzo, 1907–1973*, 68.

⁵⁶⁴ Nuti, “The Italian ‘Stay-Behind’ Network,” 959-960.

-
- ⁵⁶⁵ Nuti, “The Italian ‘Stay-Behind’ Network,” 961-962.
- ⁵⁶⁶ Nuti, “The Italian ‘Stay-Behind’ Network,” 964.
- ⁵⁶⁷ Nuti, “The Italian ‘Stay-Behind’ Network,” 965-966.
- ⁵⁶⁸ Nuti, “The Italian ‘Stay-Behind’ Network,” 966-967.
- ⁵⁶⁹ Nuti, “The Italian ‘Stay-Behind’ Network,” 967-969.
- ⁵⁷⁰ Nuti, “The Italian ‘Stay-Behind’ Network,” 969-970.
- ⁵⁷¹ Nuti, “The Italian ‘Stay-Behind’ Network,” 970.
- ⁵⁷² No sākotnēji izveidotajām 139 slēptuvēm 10 tika atklātas nevis 1973. gadā, bet gan 1990. gadā, jo tās tika ierīkotas vietās, kur to izgūšanai būtu nepieciešams visai sarežģīts demontāžas darbs. Nuti, “The Italian ‘Stay-Behind’ Network,” 970.
- ⁵⁷³ Nuti, “The Italian ‘Stay-Behind’ Network,” 974-975.
- ⁵⁷⁴ Nuti, “The Italian ‘Stay-Behind’ Network,” 977-978.
- ⁵⁷⁵ Izvilums no Olav Riste, “With an eye to history: The origins and development of ‘Stay-Behind’ in Norway,” *Journal of Strategic Studies* 30:6 (2007): 997-1024, DOI: 10.1080/01402390701676527.
- ⁵⁷⁶ Rokambols [*Rocambole*] bija Francijas deviņpadsmitā gadsimta rakstnieka Ponsona di Teraija [*Ponson du Terrail*] grāmatu sērijas varonis; šīs grāmatas par Rokambolu, kurās katrs sējums beidzās ar vārdiem “Men Rocambole var ikke død” [Bet Rokambols nebija miris], bija populāra lasāmviela Norvēģijā; Riste, “With an eye to history”, 1004.
- ⁵⁷⁷ Riste, “With an eye to history,” 1000. Citāts no aizsardzības ministra Jensa Kristiana Heuges pēckara Norvēģijas bruņoto spēku reorganizācijas plāna, ko parlaments prezentēja un publicēja kā Balto grāmatu (1945–1946).
- ⁵⁷⁸ Doktrīnas pamatā bija prezidenta Harija S. Trūmena runa ASV Kongresa apvienotajā sesijā 1947. gada 12. martā. Līdztekus 1947. gada februārī Lielbritānija pasludināja, ka tā vairs nevarēs apņemties sniegt ekonomisko un militāro palīdzību Grieķijai un Turcijai, ko tā bija sniegusi kopš kara beigām. Grieķiju plosīja iekšējais pilsoņu karš, savukārt Turcijai bija iekšējās problēmas ar komunistiem, kā arī iespējamais apdraudējums no Padomju Savienības saistībā ar Dardaneļu šaurumu. Savā runā Trūmens paziņoja, ka “ASV politikai ir jābūt vērstai uz to, lai atbalstītu brīvas tautas, kas pretojas bruņotu mazākumtautību mēģinājumiem tās pakļaut vai arī ārējam spiedienam”. Viņš lūdza un arī saņēma lielu palīdzības paketi Grieķijai un Turcijai. Viņš arī norādīja, ka PSRS ir vieta, no kuras izplūst visas komunistu darbības un kas vēlas iebrukt citās valstīs vai iekšēji tās pakļaut. Šī runa tiek izmantota kā vēsturisks marķieris, kas iezīmē Aukstā kara sākumu.
- ⁵⁷⁹ Riste, “With an eye to history,” 998-999.
- ⁵⁸⁰ Riste, “With an eye to history,” 999.
-

⁵⁸¹ Grupa, kas atrodas kara stāvoklī esošā valstī un kas simpatizē ienaidniekiem vai sadarbojas ar tiem. Šis termins tiek lietots kopš Spānijas pilsoņu kara laikiem, kad ģenerālis Mola, kas četras karaspēka kolonnas veda uz Madridi, paziņoja, ka viņam pilsētā ir piektā kolonna. Cītēts no Oksfordas vārdnīcas.

⁵⁸² Riste, “With an eye to history,” 1001-1002.

⁵⁸³ Riste, “With an eye to history,” 1002-1003.

⁵⁸⁴ Riste, “With an eye to history,” 1003-1004; sarunā ar Ūlavu Risti aizsardzības ministrs Jenss Kristians Heuge norādīja, ka šī iniciatīva netika saskaņota ar citiem viņa Kabineta locekļiem.

⁵⁸⁵ Riste, “With an eye to history,” 1004-1005.

⁵⁸⁶ Riste, With an eye to history, 1006.

⁵⁸⁷ Riste, “With an eye to history,” 1006.

⁵⁸⁸ Riste, “With an eye to history,” 1007-1008.

⁵⁸⁹ Riste, “With an eye to history,” 1008.

⁵⁹⁰ Riste, “With an eye to history,” 1008-1009.

⁵⁹¹ Riste, “With an eye to history,” 1009-1010.

⁵⁹² Riste, “With an eye to history,” 1020.

⁵⁹³ Riste, “With an eye to history,” 1010-1011.

⁵⁹⁴ Riste, With an eye to history, 1013.

⁵⁹⁵ Riste, With an eye to history, 1013.

⁵⁹⁶ Riste, “With an eye to history,” 1014.

⁵⁹⁷ Riste, “With an eye to history,” 1015-1018.

⁵⁹⁸ Riste, “With an eye to history,” 1020-1024.

⁵⁹⁹ Uwe Hartmann, *The Evolution of the Hybrid Threat, and Resilience as a Countermeasure* (Rome: NATO Defense College, September 2017), <http://www.ndc.nato.int/about/search.php>.

⁶⁰⁰ Hoffman, *Conflict in the 21st Century*.

⁶⁰¹ Charles K. Bartles, “Getting Gerasimov Right,” *Military Review* (January/February 2016): 30-38.

⁶⁰² Sir Rupert Smith, *The Utility of Force* (New York: Random House, 2007).

⁶⁰³ Stephen R Covington, *The Culture of Strategic Thought behind Russia's Modern Approaches to Warfare*, Belfer Center for Science and International Affairs, Harvard Kennedy School (Cambridge: Harvard Kennedy School, 2016), 13-20; Bartles, "Getting Gerasimov Right," 31.

⁶⁰⁴ Jamie Shea, "Resilience: a core element of collective defence," *NATO Review Magazine*, 4, <http://www.nato.int/docu/Review/2016/Also-in-2016/nato-defence-cyber-resilience/EN/index.htm>.

⁶⁰⁵ Shea, "Resilience: a core element of collective defence."

⁶⁰⁶ Carl von Clausewitz, *On War*, edited and translated by Michael Howard and Peter Paret (Princeton: Princeton University Press, 1984), 89.

⁶⁰⁷ Sven Biscop, "Hybrid Hysteria," *Security Policy Brief*, no. 64 (June 2015): 3-4, <http://aei.pitt.edu/64790/>.

⁶⁰⁸ Šie piemēri ir sniegti, pamatojoties uz Navanti grupas sniegtajiem rezultātiem, LLC, Ārlingtona, Virdžīnija.

⁶⁰⁹ Sagatavoja Navanti grupa pēc SOCEUR pieprasījuma.

⁶¹⁰ Sagatavoja Navanti grupa pēc SOCEUR pieprasījuma.

⁶¹¹ Marek Jan Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets, Occupation Politics in Poland, 1939-1947* (Lanham: Lexington Books, 2004), 1. Lai arī prof. Hodakeviča pētījums ir mikropētījums par vienu apgabalu Polijā, viņš pasniedz šo skalu kā universāli piemērojamu okupanta izraisītām reakcijām, jo nacistu politika tika līdzīgi izmantota visā Polijā, skat. 338. lpp.

⁶¹² Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, 319.

⁶¹³ Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, 335.

⁶¹⁴ Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, 334; Skat. arī Kalyvas, *The Logic of Violence in Civil War*, 160.

⁶¹⁵ Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, 322.

⁶¹⁶ Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, 320.

⁶¹⁷ Šis modelis, ko izstrādājis Oto C. Fiala ar Ketijas Šeltones atbalstu, ir gatavots, pamatojoties uz prof. Mareka Jana Hodakeviča darbu.

⁶¹⁸ Molnar, *Undergrounds in Insurgent, Revolutionary and Resistance Warfare*, 107.

⁶¹⁹ Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, 334.

⁶²⁰ Chodakiewicz, *Between Nazis and Soviets*, 333.

⁶²¹ Šis modelis, ko izstrādājis Oto C. Fiala ar Ketijas Šeltones atbalstu, ir gatavots,

pamatojoties uz prof. Mareka Jana Hodakeviča darbu.

⁶²² Šo kodeksu ir izstrādājis Dens Boulers [*Dan Bowler*]; tas lielā mērā ir aizgūts no ASV Kodeksa rīcībai pret karagūstekņiem un tiek piedāvāts tikai kā paraugs.

⁶²³ *If Crisis or War Comes (Om krisen eller kriget kommer)*, (Karlstad: Swedish Civil Contingencies Agency (MSB), May 2018), <https://www.msb.se/Upload/Forebyggande/Krisberedskap/Krisberedskapsveckan/Fakta%20om%20broschyren%20Om%20krisen%20eller%20Kriget%20kommer/om-krisen-eller-kriget-kommer---engelska.pdf>.

⁶²⁴ Šī starpresoru pienākumu shēma ir izstrādāta, pamatojoties uz darbu, ko sākotnēji veicis profesors Dūvans Lī, ASV Jūras maģistra un doktorantūras skolas [*Naval Postgraduate School*] vecākais lektors, un kuru papildinājuši Gordons (Džims) Džeimss Vorols un Oto C. Fiala.